PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

8th May, 1967

Vol. I—No. 15

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 8th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs : 15.40

PUNJAB VIDHAN SABHA

DATE	VOLUME	NO.	NO. OF COPIES
8.5.1967	I	15	1
9.5.1967	I	16	1
10.5.1967	I	17	1
11.5.1967	I	18	1
12.5.1967	I	19	1
15.5.1967	I	20	1
16.5.1967	I	21	1

ERRATA

Read	*For*	*Page*	*Line*
कोशिश	कोशिष	(15)2	18
the	he	(15)2	11 from below
Shri Prabodh Chandra	Shri Prabodh Chandar	(15)3	4th from below
ਕੇਸ	ਕੇਸ਼	(15)6	16
ਕੁਆਪਰੇਸ਼ਨ	ਕੁਆਪਰੇਾਨ	(15)6	21
Tripartite	Tripartte	(15)9	12
representa-tion	repre entation	(15)9	26
ਰਿ ਹਾ	ਰਿਆ	(15)13	11
ਮਹਿਕਮੇ	ਮਹਿਕਮਾ	(15)14	5
nearing	nearring	(15)15	14 from below
के	का	(15)18	3 from below
explanation	explanaton	(15)20	12 from below
रूट्स	रटस	(15)20	9 from below
Comrade Jangir Singh Joga	Comrade Jagir Singh Joga	(15)24	5
to	o	(15)33	12
Please	pleas	(15)33	9 from below
order	orber	(15)34	24
and	an	(15)39	2
Headquarters	Hendquarters	(15)46	27 from below
Corporal	orparal	(15)47	10
150-10-200/10-300	150-110-200/10-300	(15)48	6
Endst.	Ehdst.	(15)48	26 from below
Krishan	Krishau	(15)49	20 from below

Read	*For*	*Page*	*Line*
Rohtak	Rotak	(15)50	21
Commander	Commender	(15)51	7
Shri	Shr	(15)51	16
Name	Namd	(15)52	3
Vacancy	Vacaney	(15)54	14
Himachal	Himacnal	(15)58	3 from below
Minister	Miniter	(15)67	10 from below
worked	worke	(15)68	7
Railway	Railwav	(15)81	24
Delete the word	"on"	(15)90	24 from below
registered	regirtered	(15)90	15 from below
Singh	Sing	(15)90	9 from below
court	conrt	(15)92	9 from below
ਅੰਦੋਲਨ	ਅੰਦਲਨ	(15)102	12 from below
to	t	(15)103	last line
Sardar Gurmit Singh	Sardar Gurmi Singh	(15)104	9 from below
and	nd	(15)109	last line
pleased	plea d	(15)110	7 from below
ਵੇਖਿਆ	ਵੇ f ਆ	(15)111	13 from below
Sardar	Sar ar	(15)112	20
mature	matu e	(15)112	8 from below
convey	con ey	(15)112	4 from below
bereaved	bereaed	(15)112	4 from below
Shri A. Vishwnathan	Shri A. Wishwanathan	(15)115	22 from below
ਮੂਵ	ਮਵ	(15)116	Last line

Read	For	Page	Line
ਸੱਤਾ	ਸੱਭਾ	(15)121	12
ਉਸ਼ਦੇ	ਉਸੇ	(15)121	18
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ	ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦਾ	(15)121	28
ਲਿਖਦੇ	ਲਿਕਦੇ	(15)122	21
ਪੜ੍ਹ	ਪੜ੍ਹਾ	(15)123	17
Abolish	Ablish	(15)125	3 from below.
ਸਪੀਕਰ	ਸਪੀਕੜ	(15)126	6 from below.
ਐਂਡ	ਅੰਡ	(15)126	6 from below.
take	talke	(15)127	18
Party	Paty	(15)127	18
ਧੜ	ਧੜੇ	(15)128	8 from below.
his	hls	(15)129	11
कुरुक्षेत्र	कुरुक्षेत्र	(15)130	8
ਦਿੱਦਿਆਂ	ਦਿੰਦੀਆਂ	(15)130	7 from below.
tell	tall	(15)131	8
Read 'ਔਰ' before ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ		(15)131	25
ਦਾ	ਕਾ	(15)135	9 from below.
ਮੇਂ	ਮੈਂ	(15)135	7 from below.
भाषण	भाशण	(15)136	5 from below
ਹੋਇਆ	ਹਇਆ	(15)137	21
Minister	Member	(15)137	17
ਬਲਵੰਤ	ਬਲਵਤ	(15)139	5 from below.
and	an	(15)140	11
Minister	Member	(15)140	2 from below.
ਬਾਰੇ	ਬਾਰੈ	(15)145	4
ਕੋਟ	ਕੁਓਟ	(15)145	4
Member	Members	(15)147	3
ਡਾਇਰੈਕਟਰ	ਡਾਇਰੈਕਟ	(15)147	23
ਨਹੀਂ	ਹੀਂ	(15)152	12

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਜਦੋਂ	ਜਦੇਂ	(15)153	4 from below.
Delete word 'ਅਸੀਂ' between words 'ਦਿੰਦਿਆਂ' and 'ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ'		(15)154	4 from below.
ਉਨ੍ਹਾਂ	ਉਠ੍ਹਾਂ	(15)155	4
ਤੇ	ਦਾ	(15)155	9
ਚੰਗਾ	ਚੋਂਗਾ	(15)155	10
ਮੇਰੇ	ਮਰੇ	(15)155	17
ਕਾਇਮ	ਕਾਇਸ	(15)158	2 from below.
ਇੰਟਰਪਸ਼ਨਜ਼	ਇੰਟਰਪਸ਼ਠ	(15)159	3 from below.
ਬਲਰਾਮਜੀਦਾਸ	ਥਲਰਾਮਜੀਦਾਸ	(15)160	8
I was told	I told was	(15)162	9 from below.
ਹੁਣ	ਹਣ	(15)166	15 from below.
ਕੁਇੰਟਲ	ਕੁਇਟਲ	(15)169	7
ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ	ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ	(15)170	1
Allotment	Allottment	(ii)	3,31

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 8th May, 1967

The Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Chandigarh, at 2.00 P.M. of the clock. Mr. Speaker (Lt. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STATEMENT BY THE SPEAKER REGARDING THE INCIDENT OF 5TH MAY, 1967

Shri Prabodh Chandra : Sir, I would like to know if you are making a statement about the incident of 5th May, 1967. We will not allow any business to be transacted before you make a statement.

Mr. Speaker ; Yes, I am making a statement.

I was most pained at the incident that occurred within the premises of the Vidhan Bhavan on the 5th. Some Hon'ble Members of this House were, unfortunately, involved. Whether this incident took place outside the main entrance or inside is of very little consequence. The important thing is that this incident happened and I take this opportunity to condemn it in the strongest terms possible. I wanted to convey my wholesale condemnation of this incident to you on the 5th, but the House would not let me. Incidents of this nature are not only disgraceful but also bring us discredit in the eyes of every one and no amount of words are really adequate to express condemnation of such incidents.

I had made adequate arrangements to prevent unauthorised persons from entering this building after I had received intimation from the Leader of the Opposition. I had gone round the building in the morning and the Leader of the Opposition saw me himself at the main entrance. I had posted double the number of men at the various points and also had taken the help of the police authorities at Chandigarh. The Deputy Commissioner and Senior Superintendent of Police of Chandigarh also saw these arrangements in the morning and were present outside.

From to-day, the security arrangements have been further strengthened. The passes are being issued from a place about a hundred yards away from the building. The number of staff at the various entrances has again been strengthened and they will be assisted by the police on duty. At various points on the ramp coming up, Watch and Ward Assistants have been posted. The issue of passes has been restricted and each member will be entitled to only two passes and no more. No crowds would be allowed to be collected between the bridge and the outer wall of the building. Every one trying to come into the premises will be checked. Of course, Members would not be, in any way, harassed, but I hope that they will co-operate with me in making these arrangements successful.

I feel myself strongly that the incident that took place is very bad and I condemn it from the core of my heart.

Shri Prabodh Chandra : Sir, the statement of yours is absolutely unsatisfactory. The incident took place with the connivance of the Government. You should have shown grace in expressing regrets in unconditional terms instead of saying "whether it happened inside or outside". Many of the Watch and Ward people were injured. You and Government should have gracefully accepted your fault for having failed to give proper protection to the members.

वित्त मंत्री (डाक्टर बलदेव प्रकाश) : स्पीकर साहिब, प्रबोध चन्द्र जी ने जो रवैया अपनाया है और जो बातें कही हैं हाऊस की और चेयर की डिगनिटी को देखते हुए मैं यह कहूंगा कि शर्मनाक है । चेयर ने एक बात को कन्डम कर दिया है (विघ्न) इस तरह की बात करने में इन्हें शर्म आनी चाहिए । (विघ्न) स्पीकर साहिब, मैं यह कह रहा हूं कि जो बात वाज़े कर दी गई है और प्रिविलिज कमेटी को मामला सौंप दिया गया है और मौका दिया गया है कि इस सारी बात को सोचा जाए, इस की इन्क्वायरी होगी और जो सज़ा मुनासिब होगी कमेटी तजवीज करेगी, इस तरीके से चेयर पर इलज़ाम लगाना किसी भी बैंचों पर बैठने वाला नहीं पसंद करेगा खाह अपोज़ीशन हो या ट्रेयरी बैंचों पर बैठने वाले हों हरेक इस तरह की बात को रांग कहेगा । इस लिए मैं यह कहूँगा कि पिछली सिटिंग में भी इस तरह की गड़बड़ इनकी तरफ से डाली गई और आज भी कोशिश की जा रही है । लेकिन अब चेयर की तरफ से स्टेटमैंट आ गई है इस लिए पोज़ीशन क्लीयर कर दी गई है अब हाउस की डिगनेटी और डैकोरम को सामने रख कर हाऊस की कार्यवाही को आगे चलने दिया जाना चाहिए ।

Shri Prabodh Chandra : Rather you should feel ashamed of it.

(*Interruptions*)

Finance Minister : I am not going to give way like this .... (*Interruptions*)....Why should we apologise for this. He says that you should show regrets as if I have done it or Mr. Speaker has done it: In this way he is lowering the dignity of the House. He is putting wrong precedents before the House.

Shri Prabodh Chandra : Sir, I am not going to be cowed down by the Finance Minister. It is you people who are responsible for he happening of that day and instead of feeling ashamed, you want to put the blame on us. You are the people who have lowered the dignity of the House. This is the solitary instance in the history of Parliamentary system of Govt. This will not be allowed to happen.

Mr. Speaker : I may clear this thing that there were none of my Pass-holder who was standing outside. That I have verified. There is a Member who will tell you who were outside. They were not having any pass of mine.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਸਪੀਕਰ ਗੈਲਰੀ ਦੇ ਕਾਰਡ ਇੰਨੇ ਇਸ਼ੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਅਜ ਤਕ ਇੰਨੇ ਪਾਸ ਇਸ ਗੈਲਰੀ ਦੇ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ । ਫਿਰ ਇਸੇ

ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲੇ ਤੇ ਧੱਕੇ ਵਜਦੇ ਰਹੇ । ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੈਲਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ । ਇਹ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਆਵੇਗੀ ਉਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨੋਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਪਰ ਅਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਰੀਗਰੈਟ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸਗੋਂ ਇਕ ਸਫਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਜੁਰਅਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਇਤਰਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਇਹ ਗ਼ਲਤੀ ਕਿਸੇ ਮਿਸਕੈਲਕੂਲੇਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਹੋਈ । ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨੋ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸਫ਼ਾਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਠੀਕ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤ ਨੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ । ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਕੋਤਾਹੀ ਲਈ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਅਰ ਵਲੋਂ ਅਪਾਲੋਜੀ ਆਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਢਿਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੰਨਣੀ ਹੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਵੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਤਨਾ ਕੁਝ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਲਗੀ ਹੈ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੋਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਤਆਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਊਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਆਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਅੱਜ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ?

Chief Minister : The Speaker has made the arrangement.

Shri Prabodh Chandar : The Speaker should have made the arrangement on that day also.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਣਨ......

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਗੜੀ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਫੇਰ ਵੇਖਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਔਰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 2-3 ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਥੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ । ਪਰ ਬਿਆਨ ਆ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ । ਪਰ ਉਹ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੀਗਰੇਟ ਸ਼ੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਨਵੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਤਮੀਨਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੁਣਨਗੇ । (ਵਿਘਨ)

Shri Prabodh Chandra : The Speaker has agreed to express regrets, that is what the Leader of the Opposition has told me.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਬੋਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਏਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਕਰਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਈ ਦਫਾ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਕਸਰ ਟੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਾਕਿਆਤ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਬੜੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬਿਗੜੇ ਹਨ, ਇਹ ਘਬਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੀ ? ਅੱਜ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਐਸੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਅਨਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਐਪਾਲੋਜਾਈਜ਼ ਸੀਕ ਕਰਨ । ਇਹ ਰਵਈਆ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਇਤਨੇ ਅੱਛੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਹੋਇਆ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਹੋਰ ਇੰਟਰਪਟ ਨਾ ਕਰਨ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਨਾਰਮਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਕੁਐਸਚਨ ਅਵਰ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਸੋਂ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਅਜ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਅੱਜ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਆਇਆ । ਆਪਣੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਤਵਜੋ ਦਿਲਾਈ

ਹੈ ਪਰ ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਮੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਬਹਰਹਾਲ 5 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਅਨਪ੍ਰੀਸੀਡੈਂਟਿਡ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ some sort of regret must be shown. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਹ ਇਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀ ਸੀ । ਦੂਸਰੀ ਚਿੱਠੀ ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਐਪਰੀ ਹੈਨਸਨਜ਼ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ? ਕੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ? ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ 10, 10-30 ਵਜੇ ਸੁਬਾ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਗੇਟ ਤੇ ਖੜੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਨਫਰੈਂਸਿਜ਼ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਢਣਾ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸੈਟਿਸਫੈਕਟਰੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਤ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਪਨਿੰਗਜ਼ ਨਾ ਹੁੰਦੇ । ਪੇਸ਼ਤਰ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕੀ ਇਕਦਾਮਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਐਸੀ ਘਟਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ? ਅੱਜ ਜਿਹੜੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਤ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਬੇਹਤਰ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿ ਇਹ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ । ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਾਈਸਿਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਾ । ਇਹ ਇਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਔਫੈਂਸ ਹੈ ਜੋ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਮਿਟ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅੱਜ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਰਸਨਲੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਔਫੈਂਸ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪਰੈਮਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਆਪਦੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਸਾਰੇ ਮੈਟਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਜੇ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਿਆ । ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੀਟ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ । ਬਹਰਹਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਰੀਗਰੈਟੇਬਲ ਹੈ । ਔਰ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ ਲਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਾਕੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਫ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੰਡੈਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਰੀਗਰੈਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਰੈਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ । ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਆਇੰਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ । ਇਹ ਮੈਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਚੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗੇ ਤੋਂ ਏਥੇ ਕਦੇ

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਵੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਹੁਣ ਏਥੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਏਥੇ ਇਹ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਨਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਕੇਸ ਇਕ ਪ੍ਰੀਸੀਡੈਂਸ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨੇਟੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਸਾਰੀ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਪਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਐਵੀਡੈਂਸ ਕੁਲੈਕਟ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਆਇਆ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਜਰਿਮ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਚਲੇਗੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਲੀਗਲ ਰਾਏ ਲੈਕੇ ਹਾਊਸ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਖਸ ਹੋਵਾਂਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ । ਇਸ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੋ ਇਸ ਕੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੰਡਕਟ ਕਰਵਾ ਲਉ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚਾਹੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਨਡੈਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰ ਵਾਕਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿਲਵਾਈ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਥੇ ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਕੁਆਪਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਉਚੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਕਰੀਏ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਕੀਆਂ ਨਿਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਲੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਆਪ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰੋ ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਸਭ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਪੀਕਰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਹਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇਥੇ ਹਾਂ।ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪ ਦੇ ਹਕੂਕ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇੰਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਆਪ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੋ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕੰਡਕਟ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

(I agree with the Leader of the House and I have discussed this matter with him in great details. I have categorically condemned this whole incident and have expressed regrets over it without any reservation. I honestly feel that this has been a very unhappy incident which will not be allowed to be repeated again. I will never tolerate an affront to any hon. Member of the House. I have no hesitation in admitting the seriousness of this happening. However, I would like to re-assure the House that recurrence of such an incident would not be allowed. Now all adequate measures for security have been taken in this respect.

Secondly, it has been urged by the hon. Members on the Opposition benches that this case should be referred to the police. I may tell them that I have not the slightest hesitation to do so but since it is going to become a precedent for future, it involves the dignity of the House. It would be better if all the details are thoroughly examined here in the first instance. Let the Members of the House decide among themselves whether they want the case to be referred to the police. If so, I will have no objection to agreeing to it. But the matter has been referred to the Committee of Privileges for report and the Committee can take a decision within a day or two after collecting the necessary evidence whether this case should be referred to the police or the accused be punished by the House itself. The members will be completely at liberty to arrive at any decision and I will have no objection to it. Even if the House decided here and now, after taking legal advice, that the case is to be referred to the police, I will have no objection to it, rather I would be the first person to refer it to the police. I would, therefore, request the House to have the matter decided in any manner they like. I am out to co-operate with them. I am prepared to help them to see that apart from the incident being condemned, the accused get condign punishment. I want to maintain the dignity of the House at all costs. I again assure the House that so long as I occupy this Chair, I will discharge my duties in close cooperation with both sides of the House. It is my fervent desire that we should try to enhance the prestige and dignity of this House. I am above partisan spirit and I assure the Members that I am neither attached to any party nor am I inclined to side with any party. However, if you are out to blame me even for small things, you are free to do so but I say it from the very core of my heart that I have no interests of any party, as such, in view. You have unanimously elected me as Speaker. I am here to serve you all alike and safeguard your privileges, I can protect your rights only with your co-operation. With these words, I hope that the assurance given by me would suffice and you can get the matter settled in any manner you like.)

Shri Prabodh Chandra : Sir, I am glad that you have expressed regrets on the incident that took place on the 5th and assured us that in future no such incident will take place. But you repeatedly said that it is for the House to decide whether this case should go to the Police or the Privilege Committee. I say it is not for the House. It is an individual case either for the individual or the aggrieved party. Supposing a member of the majority party kills one Member then......

Mr. Speaker : Every Member of this House condemns it. If the House for its own dignity decides it, I think nobody should have any objection to it.

Now we take up postponed question for the 5th April, 1967.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

DEMANDS OF STRIKING WORKERS OF M/S RITA MECHANICAL WORKS LUDHIANA

*1. **1. Comrade Phuman Singh**
2. Comrade Jangir Singh Joga } Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) the date from which the workers of M/s Rita Mechanical Works, Industrial Area 'A', Ludhiana, have been on strike;

(b) the total strength of the striking workers together with the details of their demands;

(c) the details of the efforts so far made by the Government and the Labour Department to bring about a settlement of the said dispute;

(d) the steps proposed to be taken by the Government to ensure that just and reasonable demands of the said workers are met ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) 20-1-1967.

(b) 160 workers (140 workers directly, 20 workers indirectly). Demands of the workmen are as under :—

(i) Payment of Bonus for 1965-66.

(ii) Introduction of gratuity scheme.

(iii) 25 per cent increase in wages.

(iv) Supply of Summer and Winter Uniforms.

(v) Provision of cycle stand in the factory.

(vi) Festival Holidays.

(vii) Payment of Wages.

(viii) Grant of casual leave.

(c) The Conciliation Officer, Ludhiana, the Chief Conciliation Officer, Punjab, the Labour Commissioner, Punjab, and the Secretary to Government, Punjab, Labour Department, made efforts separately to settle the dispute but the parties did not come to terms.

(d) After failure of conciliation, the demands of workmen were examined on merit and the two demands for Bonus for 1965-66 and for the introduction of gratuity scheme which were found reasonable were referred to Industrial Tribunal, Punjab, for adjudication. Continuance of strike was also banned.

---

*The Questions started with the list of postponed Starred Questions for the 5th April and 8th May, 1967 and thereafter the lists of Starred Questions for the 5th and 6th April and 5th and 8th May, 1967 were taken-up. The remaining Starred Questions were deemed to have been laid on the Table under Rule 45.

CONCESSIONS TO PEASANTS IN THE STATE

*34. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Revenue be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to give any special concessions to peasants in the State in the form of reduced rates in prices for the supply of tractors, diesel oil, electricity, tube-well equipment and fertilisers with a view to increasing production of foodgrains in the State ?

Major General Rajinder Singh : No.

TRIPARTITE COMMITTEE APPOINTED BY GOVERNMENT TO LOOK INTO THE QUESTION OF WAGES

*13. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state —

(a) whether the Government appointed a Tripart'te Committee in 1965 under the Chairmanship of the Deputy Commissioner, Amritsar, to go into the question of wages for the period of strike of nearly 20 thousand textile workers of Amritsar who went on a general strike to get the decision relating to the minimum wages fixed by the Government implemented:

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of meetings so far held by the said Committee and the dates when these were held;

(c) the total number of representations, letters, reminders so far received by the Government from the workers representatives for expediting the work of the Committee;

(d) the action so far taken by the Government on the said representations etc. or on its own to get the work of the Committee expedited ;

(e) the time by which the said Committee is expected to submit its recommendations to the Government and the time by which a decision is likely to be taken in the matter ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes.

(b) Six meetings of the Committee have so far been held on the following dates :—

4-8-1965

31-8-1965

12-5-1966

27-6-1966

10-1-1967

18-3-1967

[Labour and Welfare Minister]

(c) Some representations had been received by Labour Commissioner, Punjab, and a few by Government. It is not possible to give exact number.

(d) The Deputy Commissioner, Amritsar, has been requested to expedite his Report.

(e) The next date for the meeting of the Committee has been fixed by the Deputy Commissioner, Amritsar, for 15th April, 1967. It is hoped the matter will be finalised within two months.

REGIONAL BOARD CONSTITUTED UNDER THE EMPLOYEES STATE INSURANCE SCHEME

*18. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) whether there is any Regional Board constituted under the Employees State Insurance Scheme;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the number of meetings held by the said Board during the last six months;

(c) if no meeting has been held, the reasons for the same ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes.

(b) Nil

(c) Due to administrative reasons arising from bifurcation of State it could not be possible to convene any meeting.

CONSTRUCTION OF HOUSES FOR INDUSTRIAL WORKERS IN THE STATE UNDER THE SUBSIDISED INDUSTRIAL HOUSING SCHEME

*16 **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state —

(a) the total amount advanced by the Union Government to the State Government during the last 10 years, yearwise, for the construction of houses under the Subsidised Industrial Housing Scheme for Industrial Workers;

(b) the details of the steps which the Government propose to take to construct houses under the said scheme in the near future ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Rs. 133.60 lakhs. Statement attached.

(b) Rs. 40 lakhs have been provided for the 4th Five-Year Plan under the Scheme.

Statement showing the details of financial assistance (Net) advanced by the Government of India to the composite State of the Punjab under the Subsidised Industrial Housing Scheme during the last ten years, i. e., 1956-57 to 1965-66.

Year	Amount	REMARKS
	Rs	
1956-57	11.13 Lakhs	
1957-58	14.03 ,,	
1958-59	21.50 ,,	
1959-60	15.91 ,,	It includes Rs. 0.10 lakh given to the Employers over and above the State Plan, according to the prevailling procedure.
1960-61	14.24 ,,	It includes Rs. 1.93 lakhs advanced to Employers over and above the Plan, according to the prevailing procedure.
1961-62	9.44 ,,	
1962-63	15.06 ,,	It includes Rs. 8.34 lakhs reimbursed by the Government of India over and above the State Plan on account of financial assistance given to the Employers for their projects sanctioned prior to 1st April, 1961 as a result of changed procedure for financial assistance with effect from 1st April, 1961.
1963-64	10.29 ,,	It includes Rs. 2·97 lakhs reimbursed by the Government of India over and above the State Plan as mentioned above.
1964-65	7.02 ,,	It includes Rs. 1.13 lakhs reimbursed by the Government of India over and above the State Plan as stated above.
1965-66	14.98 ,,	It includes Rs. 9.49 lakhs reimbursed by the Government of India over and above the State Plan as mentioned above.
Total:	133.60 lakhs	

ATTA, SUGAR AND CEMENT DISTRIBUTED IN FEROZEPUR DISTRICT

*41. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the quantity of wheat flour (atta) distributed in Ferozepur District in the months of January and February, 1967, block-wise, separately ;

(b) the quantity of sugar distributed in Kot Bhai Block, District Ferozepur, in the months of January and February, 1967 ;

(c) the total quantity of cement distributed in district Ferozepur in the months of January and February, 1967, and particularly in Kot Bhai Block, and the agency through which it was distributed ?

Shri Satya Pal Dang : Reply is laid on the Table of the House.

(a) The block-wise distribution of atta in the months of January and February, 1967, in the Ferozepur District is given below :—

(Figures in quintals)

Sr. No.	Name of Block	Quantity of atta issued in January, 1967	Quantity of atta issued in February, 1967
1.	Fazilka	1,254	2,000
2.	Khuian Sarwar	700	1,155
3.	Abohar	374	840
4.	Malout	434	770
5.	Lambi	150	770
6.	Kot Bhai	1,104	1,180
7.	Muktsar	1,692	1,060
8.	Jalalabad	1,170	1,130
9.	Dharmkot	981	629
10.	Moga I	144	323
11.	Moga II	127	340
12.	Zira	396	676
13.	Ferozepur	1,518	1,856
14.	Ghall Khurd	601	668
15.	Nihal Singh Wala	234	405
16.	Guruharsahai	324	405
17.	Bagha Purana	538	675
		11,741	14,882

(b) January, 1967 .. 321 bags

February, 1967 .. 225 bags

(c) 1,507 tonnes and 1,523 tonnes of cement were received in Ferozepur District during the months of January and February, 1967. Names of the agencies and stocks distributed by each are given below in respect of Kot Bhai Block :—

		FIGURES IN BAGS	
		January, 1967	February, 1967
1.	M/S Brij Lal-Jaswant Rai	Nil	540
2.	M/S Tilak Ram-Ram Kishan	160	703
3.	M/S Kumar Brothers	356	70
4.	M/S Buta Ram-Ram Gopal	7	175
5.	M/S Banarsi Ram-Mulkh Raj	401	Nil
	Total	924	1,488

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿਚ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 1,254 ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 2,000 ਕੁਇੰਟਲ ਆਟਾ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਟਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਮੋਗਾ ਫਸਟ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਸੈਕਿੰਡ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਆਟਾ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਫੂਡ ਅਫਸਰ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੁਦ ਆਟਾ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਟਾ ਕਿਉਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਵਜ਼ੀਰ ਬਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ।

Mr. Speaker : Answer to Question No. 41, I think, is not complete.

CONSTRUCTION OF ROAD FROM PAKHOKE TO PAKHO KALAN IN DISTRICT SANGRUR

*2. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether it is a fact that the construction work on the road from Pakhoke to Pakho Kalan via Tapa in district Sangrur which is under construction since long has not yet been completed; if so, the reasons therefor?

Sardar Lachhman Singh Gill : The construction of Road was sanctioned from Pakhoke to Tapa only, at an estimated cost of Rs. 6,02,600. The progress was slow due to the paucity of funds.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਹੈ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਫੰਡਜ਼ ਕਢਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੜਕ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

CONSTRUCTION OF ROAD FROM BHADAUR TO TAPA IN DISTRICT SANGRUR

*3. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether it is a fact that land has been reserved for the road from Bhadaur to Tapa via Village Nainiwal and Alike in district Sangrur but no steps have so far been taken for its construction, if so, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill ; No such scheme has been sanctioned by the P.W.D., B & R Branch.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਕਈ ਵੇਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ਮਗਰ ਕੀ ਵਜਾਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮਹਿਕਮਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਕਤ ਕੀਤਾਂ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਔਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਹ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਛਡੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਮਗਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਸੀ ਰੈਫ਼ਰੈਂਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਜਿਹੜੀ ਭਦੌੜ ਤੋਂ ਤਪੇ ਤਕ ਦੀ ਰੋਡ ਦੀ ਥਾਂ ਛਡੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਰੈਫ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੈਫ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੀ ਤਵਜੁਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਵਾਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

CONSTRUCTION OF ROAD IN VERKA BLOCK IN DISTRICT AMRITSAR

*22. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister of Public Works and Education be pleased to state :—

(a) the total number of Panchayats in the Verka Block in Amritsar district which have deposited the necessary amounts for the construction of approach roads with the Government and the number of roads out of those, or which the work started; and the number of those on which work has not been started as yet ;

(b) the date on which the work was started on each of the roads referred to in part (a) above, together with the number of those roads which the work has since been suspended and the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Full contribution has been deposited by the villagers for 32 roads in Verka Block of Amritsar District. Twenty two roads out of these have been administratively approved. Remaining roads could not be administratively approved as there is no scope in the respective provision for this scheme in the 4th Five Year Plan. Earth-work which is necessarily to be executed by the villagers is in progress on sixteen roads. Villagers have so far completed earthwork on one road only. On one of the roads the villagers had started earthwork but subsequently suspended it. On four administratively approved roads earthwork has not been started by villagers so far.

(b) Progress of work on each road is as per annexure 'A' laid on the Table. Brick soling is being laid on one road where earthwork has been completed. Collection/arragement for bricks is being done on 4 roads where earthwoak is nearing completion. In no case work has been suspended by the Department.

ANNEXURE 'A'

List of Roads administratively approved and the progress thereof

Sr. No.	Name of road	Work started or not by the department	Work started by the villagers or not
1	2	3	4
1.	Khankot to G. T. Road Bye Pass.	Work not Started	The earthwork being completed by the Villagers.
2.	Jahangir to mile 8 of A.P.K. Road	-do-	Earthwork yet to be completed by the Villagers.
3.	Dhurka Kalan to Amritsar Kohalilopoka Road	Bricks are being arranged for lying soling	The earthwork nearing completion
4.	Mudhal to mile 7 of A.P.K. road	Bricks are being collected	Earth work nearing completion.
5.	Wadala to Amritsar-Kohali-Lopoke road	No. work done	Earthwork completion by the Villagers.
6.	Loharke Kalan to G.T. Road	No. work done	Earth work being completed by the Villagers.
7.	Fatehgarh Shekhchack to A.P.K. road	Bricks are being arranged	Earth work nearing completion.
8.	Ghuman to G.T. Road	No. work done	Earth work being completed by the Villagers.
9.	Kherabad to Amritsar Ajnala road	No. work done	Earth work incomplete.
10.	Muradpura to Amritsar Fatehgarh Churian road	-do-	-do-
11.	Wallah to G.T. Road by pass	-do-	Earth work being completed.
12.	Kala Shanupur to G.T. road	-do-	-do-
13.	Kathanian to G.T. Road	-do-	Earth work incomplete.
14.	Ranpra to G.T. Road	Soling being laid	Work in progress
15.	Mirankot Kalan to Amritsar Ajnala road	No. work done	Earth work still in progress.
16.	Bal Kalan to Amritsar Fatehgarh Churian Road	Collection of bricks being arranged	Earth work nearring completion.
17.	Dhand to Kasal	No. work done	Earth work not completed.
18.	Approach road from A.P.K. road to village Fatehpur	Not started	Earth work started but not completed by the villagers and they have suspended the work
19.	Fatehpur to Thanday	Not started	Not started.
20.	Approach road from Bharowal to A.P.K. road	-do-	-do-
21.	Approach road from village Sangra to A.P.K. road	-do-	-do-
22.	Village Khaporkheri to Wadariguru	-do-	-do-

Mr. Speaker : Now we will take up Question List of 5th April. Question No. 49 stands in the name of Sardar Harkishan Singh Surjeet.

Chaudhri Darshan Singh : What about question No. 39, Sir ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਹੁਣ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ

(ਵਿਘਨ)

Shri Prabodh Chandra : Sir, the question stands in the name of two persons. One of them is Minister, the other is not. Why should he be deprived of his right to put the question. In fact, I intended to move a starred question on the subject but I did not, since it was already in the question list. This should not have been withdrawn without the information of the House.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਆ ਗਈ ਸੀ । ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਪਰੈਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਕੈਨਸਲ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਹੁਣ ਵੀ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਪੁਛ ਲੈਣ । (That information had come but the hon. Member did not press for it. Therefore we cancelled this question. It is not our fault. If the hon. Member wants to put this question he can gladly do so.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਉਹ ਨਹੀ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 39 ਪੁਟ ਕੀਤਾ ।)

APPLICATIONS FOR PERMISSION TO USE LOUDSPEAKERS RECEIVED IN AMRITSAR DISTRICT DURING THE MONTHS OF JANUARY AND FEBRUARY, 1967

*39 **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of applications received for the grant of permission to use loudspeakers under the Punjab Instruments (Control of Noises) Act, 1956, in Amritsar district during the months of January and February, 1967, and the number of such applications made by or on behalf of the Congress Party or the Congress candidates ?

Sardar Gurnam Singh : 286, ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 6 ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਸਨ ।

(286, out of which 6 applications had been made by or on behalf of the Congress candidates.)

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਸਨ ?

Chief Minister: Give me notice for this.

NATIONALISATION OF TRANSPORT IN THE STATE

Comrade Harkishan Singh Surjeet: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of State-owned buses plying on various routes in the state at present and the total nur ber of workers employed thereon;

(b) Whether the Government proposes to nationalise any routes during the current year; if so, their number;

(c) Whether it is a fact that the fifty-fifty agreement reached with the private transporters by the Govt. expires this year;

(d) if the answer to part (c) above be in the affirmative, whether Government intends to nationalise the entire Transport; if not, the reasons therefor ?

Sardar Gurcharan Singh (Chief Parliamentary Secretary):

(a) Buses : 935

Workers,: 5224

(b) (i) Yes.

(ii) Not yet determined.

(c) No. The 50: 50 Scheme of nationalisation expires on 30th June, 1969.

(d) Yes, but progressively.

Shri Prabodh Chandra: Sir, the Chief Parliamentary Secretary has said that there is no proposal to nationalise transport. I would like him to make a categorical statement whether the statement issued by him underlying the policy of the Government that it will nationalise transport was right or the reply he has given on the floor of the House is right.

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕ੍ਰਟਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਮੁਆਹਿਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਨ 1969 ਤਕ ਅਸਾਂ 50:50 ਦੀ ਸਕੀਮ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚੇਗੀ। ਉਹੀ ਮੇਰੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸੀ।

Keeping in view that agreement with the operators.....

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ: ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: (*)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ: (* * * * * * *)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: (* * * * * * * * * * * * * ਰ * * * * * * * * * * * * * * * *)

ਮੈਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਮਗਰ ਗਵਰਨਰਜ਼ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾ 8 ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"The question of progressive nationalisation of transport in the entire State, with a view to augmenting State revenue will be taken".

Sir, in contradiction of what the Government have said here, the Chief Parliamentary Secretary to overawe his opponents has been going about telling that the Government has decided to nationalise transport after this pact expires. Which of these two is correct ?

Chief Minister: This is the policy of the Government.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦ ਕਿ ਐਗਰੀਮੈਂਟ 1969 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕੀ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: ਸਾਲ 1969 ਕਿਹੜਾ ਦੂਰ ਹੈ ? ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਤਦ ਹੀ ਉਸ ਉਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ।

Chaudhri Darshan Singh: In answer to part (b) given by the Government it has been said that the Government is going to natio nalise certain routes duing this year. Is this answer correct ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: ਜਿਹੜੀ 50:50 ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮਾਈਲੇਜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਆਹਿਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਤੇ ਇਕ ਅਰਸਟ ਵਾਈਲ ਪੈਪਸੂ ਏਰੀਏ ਲਈ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਾਲੇ 50:50 ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਪੈਪਸੂ ਵਾਲੇ ਮੁਆਹਿਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ 100 ਫੀਸਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਪੈਸਿਟੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਧਰ 1969 ਤਕ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਹੈ ।

श्री प्रबोध चन्द्र: इस सवाल का जवाब में इन्हों ने कहा है कि इस साल यह कुछ रूटस को नेशनलाईज़ करेंगे ।

*Expunged as ordered by the Chair.

Sir, may I know what criteria the Government has set before it for nationalization. Will that be decided on political considerations or is there any fixed policy of the Government ?

चीफ पार्लियामेंट्री सैक्रेटरी: बिलकुल कोई पोलीटीकल कंसिडरेशन नहीं है..

(*Interruptions*)

श्री प्रबोध चन्द्र: मैं प्रोटैस्ट करता हूं, यह उन को जवाब नहीं देने देते, बीच में ही टोक देते हैं । मैं सिर्फ इतना जानना चाहता हूं ।

Will the Chief Parliamentary Secretary or the Government take the House into confidence and tell us the criteria that the Government will adopt to nationalise certain routes ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ : ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਅਰਸਟਵਾਈਲ ਪੈਪਸੂ ਏਰੀਆ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਅਜ ਵੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਧਰ ਮੁਆਹਿਦਾ 1969 ਤਕ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ । (Interruptions).

चौधरी बलबीर सिंह: क्या चीफ पार्लियामैंट्री सैक्रेटरी साहिब बताएंगे कि अगर सरकार अपनी पालिसी के मुताबिक यह काम 1969 से पहले करना चाहे तो क्या वह कानूनी तौर पर इस मुआहदे पर दोबारा गौर करेगी ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ 1969 ਦੇ ਮੁਆਹਦੇ ਨੂੰ stick ਕਰੇਗੀ ।

चौधरी बलबीर सिंह: इन्हों ने कहा है कि सरकार मुआहदे को आनर करेगी लेकिन सरकार ने जो अवाम के साथ वादा किया है जलदी राष्ट्रीयकरण करने का तो क्या जनता से किये इस वादे को आनर नहीं करेगी ?

चौधरी बलबीर सिंह: स्पीकर साहिब, मेरे सवाल का जवाब नहीं मिला ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ : ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੁਆਹਿਦਾ ਆਨਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹਕਬਜਾਨਬ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਾਊਂਡ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮੁਆਹਦੇ ਨੂੰ ਆਨਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ।

चौधरी बलबीर सिंह: मेरे सवाल का जवाब मुकम्मल नहीं आया । सरकार ने जो जनता से वादा किया है क्या यह उस को पूरा करेगी या जो पहली सरकार ने ऑपरेटर्ज़ से किया था उस को ही पूरा करेगी ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ: ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਨਤਾ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । (ਵਿਘਨ)

Shri A. Vishwanathan: Since the Legislation over-rides all previous agreements, will the Government bring in legislation ?

जो लैजिसलेशन आई है उस ने पिछले एग्रीमैण्टस को ओवर-राइड कर दिया है तो जब गवर्नमैंट ने नेशनलाईजेशन की पालिसी डिक्लेयर की है तो फिर इस एग्रीमैण्ट को ओवर-राईड करने से सरकार क्यों घबरा रही है ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਤਨੇ ਜ਼ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਓਵਰ ਨਾਈਟ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈਏ । ਪੈਪਸੂ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ 1969 ਦਾ ਮੁਆਹਿਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਧਰ ਵੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

श्री ए. विश्वानाथन: क्या इकानोमिक कंसिडरेशन की वजह से हैसीटेट न है ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ: ਬਿਲਕੁਲ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਮੈਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ (* *) ਲੈ ਕੇ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ (ਵਿਘਨ)

Mr Speaker: No, please.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਪੈਪਸੂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਪਲੈਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ: ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਪੀਡ ਅਪ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਵੱਢੀ ਦਾ ਲਫ਼ਜ਼ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦੇਣਾ । (The word "Wadhi" should be expunged)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸਨ ਨੂੰ ਜੋ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਟਿੱਕਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡੀਫੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ? (Interruptions)

Chief Parlimentary Secretary; Totally wrong. (*Interruptions*)

(Tikka Jagtar Singh rose on a point of personal explanation but did not state it.)

श्री प्रबोध चन्द्र: इन्होंने ने (b) part के जवाब में कहा है कि 1967 में कुछ रूटस नेशनलाईज किये जाएंगे । क्या सरकार हाउस को कान्फीडेंस में लेगी कि किन कंडीशनज़ को सामने रख कर और किन किन routes को पहले लिया जायगा ? क्या कोई यूनिफार्म पालिसी होगी या जो इधर बैठे हैं उन के लिये जाएंगे । और जो उधर बैठे हैं उन के नहीं लिये जाएंगे ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ: 1969 ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰੂਟਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਿਲੇਗਾ । (*Interruptions*)

Comrade Bhan Singh Bhaura: On a point of order, Sir.

Note: Expunged as ordered by the Chair.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲਉ । ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਨਾ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੋ । (Please listen to me. The hon. Members should not start speaking without the permission of the Chair.)

I have to call the hon. Members before they speak. I would, therefore, request the hon. Members just to catch the eye of the Speaker before they speak.

Comrade Bhan Singh Bhaura: Sir, I rose on a point of Order.

Mr. Speaker: Even then the hon. Members should first catch the eye of the Speaker.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : On a point of order Sir, ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਕਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਸ਼ਬਦ ਵੱਢੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਹ ਵਢੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਲਫ਼ਜ਼ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਢਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਨਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਲਫ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਕਢਵਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ । (The use of the word "Wadhi" is not desirable and I think it should not come in the proceedings of the House. Therefore, it has been expunged and as it was not unparliamentary, I did not ask the hon. Member to withdraw it and ordered its expunction of my own accord.)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1969 ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਛਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰੂਟਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮਗਰ-ਮੱਛਾਂ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਉਗੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਇਕ ਇਕ ਰੂਟਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ । ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਨੇਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਪਾਲੇਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕਮਿਟਮੈਂਟਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਨੇਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ਕੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲਉਗੇ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਮਿਟਮੈਂਟਸ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 1969 ਤਕ ਨੈਸ਼ਨੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ......

(ਵਿਘਨ)

(ਦੋ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਖੜੇ ਸਨ)

Shri Prabodh Chandra: Sir, I am not concerned with any hon'ble Member here or outside ....

Mr. Speaker : I have already asked you to first catch the eye of the Speaker and then stand.

चौधरी बलबीर सिंह : मैं यह जानना चाहता हूं कि इन्हों ने कहा है कि माली मजबूरी है तो वह कौनसी माली मजबूरी है ।

श्री अध्यक्ष: : पैसा नहीं होगा । (It might be due to paucity of funds.)

चीफ पार्लियामैंटरी सैक्रेटरी : पैसे की कमी की मजबूरी है।

(विघ्न)

लैफ्टीनैंट भाग सिंह : आन ए प्वाइन्ट आफ आर्डर, सर । जो सवाल गवर्नमैंट से पूछे जाते हैं अगर उनका जवाब गवर्नमैंट देगी तो वह अशोरैंस बन जाती है और अगर उनकी तरफ से आप जवाब देंगे तो वह क्या बनेगा ?

श्री अध्यक्ष : उन्होंने पहले ही कहा है कि पैसे की कमी की वजह से है इस लिए मैं ने जवाब दे दिया था ताकि रैपीटीशन न हो । (The Chief Parliamentary Secretary has already stated that it was due to paucity of funds. Therefore, in order to avoid repetition I gave the reply.)

GUN LICENCES ISSUED IN CERTAIN ASSEMBLY CONSTITUENCIES.

*65. **Comrade Hardit Singh Bhathal** : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of gun licences issued during February, 1967, in Assembly Constituencies of Lehragaga, Sangrur and Dhanaula, separately ?

Sardar Gurnam Singh† : Lehragaga : 90

Sangrur : 30 (including one licence each for rifle and pistol.)

Dhanaula : 7

Total : 127

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਤਨੇ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਬਿਨਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਾਇਸੰਸ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ?

†Replied in Punjabi.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਹ ਤਾਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਨੇ ਲਾਇਸੰਸ ਕਿਉਂ ਦਿਤੇ ਗਏ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।.... (ਵਿਘਨ)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਵਿਚ 90, ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ 30 ਅਤੇ ਧਨੌਲਾ ਵਿਚ 7 ਲਾਇਸੰਸ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਇੰਨੀਆਂ ਹੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰਮਜ਼ ਲਈ ਆਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਧ ਆਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲਾਇਸੰਸ ਘਟ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਨੋਟਿਸ ਦਿਓ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਈਸੰਸ ਦਿਤੇ ਗਏ । ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਆਵੇ duly recommended by the Police, can a District Magistrate refuse him a licence ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੋਲ ਗਏ ਹਨ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ (ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਇਖਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਇਸੰਸ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਵੇ । ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਰਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਲਾਇਸੰਸ ਇਕ ਥਾਂ 90, ਇਕ ਥਾਂ 30 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ 7 ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ ਜੇਕਰ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਲਾਈਸੰਸ ਦੇਣ ਲਗਿਆਂ ਰੋਟੀਨ ਰੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦ ਲਾਈਸੰਸ ਦਿਤੇ ਗਏ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਕਹੋ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ 90 ਲਾਇਸੰਸ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਤੇ ਥਾਣੇ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਧੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਹੀ ਲਾਇਸੰਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

REVISION OF GRADES AND PAY SCALES OF TEACHERS IN PRIVATELY MANAGED SCHOOLS IN THE STATE.

*25. **Comrade Jagir Singh Joga** : Will the Minister for Public and works and Education be pleased to state whether any commitment was made by the former Minister for Education to the teachers of private recognised schools in the State that their D.A. would be increased and their grades and scales of pay would be revised in accordance with the conditions of service of teachers in the private recognised schools in Delhi; if so the steps, if any, taken or proposed to be taken by the Government to honour that commitment ?

Sardar Lachhman Singh Gill : †The previous Government decided in principle to adopt the Delhi pattern of grant-in-aid and approached the Government of India for a sizeable central assistance. Under Delhi pattern Government will undertake to meet 95 per cent of the deficit of the private schools and impose on them the condition to introduce Government scales of pay. The Delhi pattern for private educational institutions will be carefully studied and the question as to how far that pattern can be adopted in the Punjab will be examined.

Shri Prabodh Chandra : Sir, I would like to say that this question given by the hon'ble Minister is not based on facts. It was during the Governor's regime......

Dr. Baldev Parkash : Question or answer ?

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਤੇ ਗਰਾਂਟ ਦਿਤੀ ਜਾਏਗੀ । It was during the Governor's Rule.

Mr. Speaker : Is it a supplementary or you are referring to a speech ?

Minister : Sir, he is giving us the information, which he is not supposed to.

Shri Prabodh Chandra : It was during the Governor's regime.

Chief Minister : We are obliged to you for giving us the information.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਕੀ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਜਵਾਬ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ । (The matter has been cleared and the hon. Minister has come to know the fact.)

†Replied in Punjabi.

Outlets constructed in Samana area of Devigarh Division (Patiala)

*63. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the number of outlets constructed in the Samana area of Devigarh Division (Patiala) during the last three months;
(b) whether the Government has received any complaint that the said outlets were constructed by by-passing the X.E.N., Devigarh Division;
(c) whether he is aware of the fact that proper procedure was not followed in the construction of the said outlets ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Irrigation, Power and Education Minister, Punjab): (a) Nil. Four outlets in the area were, however, shifted, one already sanctioned was allowed to continue and two Imdadi pipes were installed to make up the authorised full discharge, without any change in this size, discharge or the chak boundries.

(b) No complaint from the public was received.

(c) It is correct that prescribed procedure was not followed in the shifting of the outlets and sanctioning of Imdadi pipes mentioned at (a) above. The Superintending Engineer has since been asked to get procedural formalities completed.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ. ਈ. ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੋਘੇ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਘਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜੋ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੋਘਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਪਰ ਜੋ ਹੁਣ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਲਾਈਟ ਵਿਚ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ ।

Construction of bridge on Dhanaula distributary in district Sangrur.

*64. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of Government to construct a Bridge over the Dhanaula Distributory near Pakho Kalan (on Pakhoke-Pakho Road) in district Sangrur to provide passage facilities to the residents of 20 villages; if so, the time by which it is likely to be constructed; if not, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : †(a) Yes.

(b) After receiving 100% contribution from the beneficiaries.

(c) Delay in construction is due to non-depositing of the amount by the beneficiaries so far.

---

*The original reply or statement by the Minister reads as follows :—

S. Lachhman Singh Gill, Minister for Public Works and Education, Punjab:

(a) Nil.
(b) Does not arise.
(c) Does not arise.

The reply as printed above was sent by the Ministsr afterwards in substitution of the original reply.

†Replied in Punjabi.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਤੇ ਅਤੇ ਡਰੇਨਾਂ ਤੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ **ਕੀ** ਇਹ ਖਰਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਦੇਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਅਜੀਬ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਮੈਟਰ ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਕਿ ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਅਤੇ ਡਰੇਨਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ।

OCCUPANCY TENANTS.

***52. Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Revenue and Development be pleased to state—

(a) the total number of occupancy tenants district-wise in the State at present ;

(b) the total number of tenants granted proprietary rights, district-wise as a result of the Punjab Occupancy Tenants (Vesting of Proprietary Rights) Act ?

Major General Rajinder Singh : (a) and (b) A statement islaid on the Table of the House.

STATEMENT

Serial No.	Name of District		Number of Occupancy tenants at present	Number of Occupancy Tenants who were granted proprietary rights as a result of the Punjab Occupancy Tenants (Vesting of Proprietary Rights) Act, 1953
1	2		3	4
1.	Jullundur	..	..	17,426
2.	Amritsar	..	..	54,685
3.	Gurdaspur	..	..	5,841
4.	Ludhiana	..	..	12,593
5.	Ferozepur	..	..	83,243
6.	Hoshiarpur	..	..	96,168
7.	Rupar	..	..	11,554
8.	Patiala	...	..	..
9.	Sangrur	..	..	..
10.	Kapurthala	..	173	..
11.	Bhatinda	...	110	..
	Total	..	283	2,81,510

Note :—The Pepsu Occupancy Tenants (Vesting of Proprietary Rights) Act, 1954, is in force in the area of the erstwhile Pepsu.

APPLICATIONS FOR THE GRANT OF OLD AGE PENSIONS RECEIVED FROM THE RESIDENTS OF AMRITSAR WEST ASSEMBLY CONSTITUENCY

*38. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) the total number of applications for old age pension received from the residents of the Amritsar West Assembly Constituency during the months of January and February, 1967;

(b) the number of applications out of those referred to in part (a) above, which have been processed as well as the number of persons who have been granted the said pension ;

(c) the steps which the Government proposes to take to expedite the processing of the remaining applications and to disburse pensions to such applicants as soon as possible ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Only one application was received from Amritsar West Constituency during January and February, 1967.

(b) Nil.

(c) The application will be processed and eligibility examined as and when its turn comes up.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਓਲਡ ਏਜ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਡੀਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਮੁਕਰਰਾ ਲਿਮਿਟ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵੇਖੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਓਲਡ ਏਜ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਬਗ਼ੈਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਟਾਈਮ-ਲਿਮਟ ਕਾਇਮ ਕਰੇਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕੀ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਐਕਸਟੈਂਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਜਾਰੀ ਹਨ ?

Mr. Speaker : According to my watch one minute is left.

Shri Balramji Dass Tandon : The business of the House has to be conducted according to the watch in the House and according to that the time is up.

Mr. Speaker : There is still one minute more.

WELFARE OFFICERS SUMMONED TO CHANDIGARH IN FEBRUARY/MARCH, 1967

*53. **Lieut. Bhag Singh** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) whether the Regional Welfare Officers, District Welfare Officers and Tehsil Welfare Officers in the State were summoned to Chandigarh in February/March, 1967, to scrutinise the lists of applicants who applied for interest-free loans for furthering their trades;

[Lieut Bhag Singh]

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the total amount likely to be incurred on account of their T. A./D. A. for the same ;

(c) the authority who summoned the said officers for the purpose and a copy of such order be placed on the Table of the House ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes ; but with two Tehsil Welfare Officers only.

(b) Approximately Rs. 600.00.

(c) Deputy Director summoned these officers for assisting him in scrutinising the loan applications. Copies of his orders are laid on the Table of the House.

I. **Orders of Deputy Director**

Subject.—Recommendations of Interest free Loan out of Harijan Kalyan Fund for the year 1966-67.

All the District Welfare Officers in the State were asked to send recommendations of I. F. Loan for the year 1966-67 telegraphically. Information from the following districts is yet awaited. May issue telegrams to the defaulters,

A 1. Hoshiarpur, 2. Gurdaspur, 3. Ferozepore.

Submitted please

Supdnt. Ad as at 'A' please.

Sd/—

2-3-1967

x x x x x

Telegrams added for signatures as desired by the Deputy Director.

Sd. Supdnt,

Deputy Director.

II. Both the R. W. O.s should be called for to attend H. O. on 13th and 14th instant in connection with the finalisation of lists of beneficiaries under the Harijan Kalyan Fund Scheme,

Sd/—

Deputy Director

10-3-1967

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੀ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫ਼ਸਰ, ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਕਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸ ਪਰਪਜ਼ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਟੀ. ਏ. ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ?

Mr. Speaker : Question hour is over now.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਦਾ ਕੀ ਕਲ੍ਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

Mr. Speaker : More supplementaries will be put tomorrow.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

REPRESENTATIONS FROM RESIDENTS OF SOME VILLAGES OF TEHSIL BARNALA, DISTRICT SANGRUR FOR ELECTRIC CONNECTIONS

*60. **Comrade Hardit Singh Bhathal** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether Government/authorities concerned have received any representations from the residents of certain villages of tehsil Barnala, district Sangrur, for electric connections for agricultural purposes; if so, the names of such villages ;

(b) the number and names of villages out of those referred to in part (a) above which have been given electric connections ;

(c) if no connections have been given, the reasons there for and the time by which the said villages are likely to be given electric connections ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. From residents of village Khadi Kalan only.

(b) No electric connection has been given in this village.

(c) Due to non-compliance of certain formalities by the applicants. The connections can be given within a month or so after the completion of formalities subject to availability of material.

OUTLETS ON UPLI RAJBAHA IN BARNALA SUB-DIVISION

*61. **Comrade Hardit Singh Bhathal** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the outlets on the Upli Rajbaha, which passes through Barnala Sub-Division, have been narrowed during the past years;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative whether Government has received any complaint from the cultivators concerned about the consequent decrease made in the supply of water ;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the reasons for the decrease in the supply of water and the steps, if any, taken to remove the complaints of the cultivators ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No. Outlets were only adjusted according to their areas in Chakbandi.

(b) Yes.

(c) No decrease in the due share of water of any outlet as explained in (a) above.

REPRESENTATIONS FROM RESIDENTS/PANCHAYATS OF ERSTWHILE NABHA STATE FOR REFUND OF WAR LOANS

*62. **Comrade Hardit Singh Bhathal** : Will the Minister for Revenue and Development be pleased to state—

(a) whether Government have received any representations from the residents of Panchayats of some villages of erstwhile Nabha State for the refund of war loans given during the Second World War : if so, the number and names of such villages ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the number of villages to which the said war loans have not been refunded and the total amount of such loans ;

(c) the extent to which and the time by which the said loans are proposed to be refunded ;

(d) if the answer to part (c) above be in the negative, the reasons therefor ?

Major General Rajindar Singh : In the absence of particulars of any specific case having been quoted, it has not been possible to ascertain if any such representation has ever been received by the Government.

REPRESENTATION FROM RESIDENTS OF FLOOD AFFECTED AREAS OF ABOUT 30 VILLAGES OF PATIALA DISTRICT

*72. **Comrade Satpal Kapur** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether any deputation regarding the flood-affected areas of about 30 villages of Patiala District lying between Gharam Distributary and Udaipur Minor of the Narwana Branch Canal met the Secretary to Governor, Punjab on 13th, August, 1966 and submitted a memorandum to him explaining their difficulties due to floods in river Ghaggar ; if so, the steps, if any, so far taken or proposed to be taken by the Government in the matter ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. River protection works have been constructed for providing relief to Sarkapra, Hassunpur Kamboan, Mehmoodpur Villages. As regards other villages matter is under investigation.

CONSTRUCTION OF A DRAIN IN DISTRICT SANGRUR AND BHATINDA

*79. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether Government have finalised any proposal to construct a drain starting from Pandher, district Sangrur through Joga, Ralla and onward in district Bhatinda to carry flood waters ; if so, the time by which the work on this drain is likely to be started and completed ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. There is a proposal to construct a drain, the work on which will be taken after approval of the scheme by the Technical Committee/S.F.B., availability of funds and the construction of the outfall drain.

CONSTRUCTION OF A BRIDGE ACROSS KOTLA BRANCH OF SIRHIND CANAL

*80. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the construction work on a bridge across Kotla Branch of the Sirhind Canal near Anup Garh, district Bhatinda had been left incomplete ; if so, the reasons therefor ;

(b) the time by which construction work on the said bridge is likely to be re-started and completed ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. The contractor left the work incomplete and the work is being re-allocated to another agency.

(b) The work will be completed during the ensuing Canal closures.

SHORT SUPPLY OF ELECTRICITY TO THE FACTORY-OWNERS IN AMRITSAR

*98. **Shri Harbans Lal Khanna** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether Government have received any complaint from the factory-owners of Amritsar about the short-supply of electricity ;

(b) if reply to part (a) above be in the affirmative, the steps taken by the Government to remove the said shortage and the time expected to be taken in this connection; if no steps have been taken, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No. However, individual complaints of low voltage have been received by the field officers of the Board.

(b) Does not arise. Augmentation of local distribution system and construction of 2nd 220 kV. Transmission Line from Bassi Power House are the important works which are being executed in this behalf.

CONSTRUCTION OF ROAD FROM PAKHO KALAN TO PAKHOKE IN DISTRICT SANGRUR

*66. **Comrade Hardit Singh Bhathal** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether any scheme for the construction of a road from Pakho Kalan to Pakhoke (district Sangrur) was included for construction during the Third Five-Year Plan period ;

(b) whether any amount was allocated for the said road ; if so, what ;

(c) if the answer to part (b) above be in the affirmative, the steps taken to implement the said scheme ; if in the negative, the reasons for shelving the said scheme and whether the Government propose to reconsider the matter ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The construction of road was sanctioned from Pakhoke to Tapa only at an estimated cost of Rs 6,02,600.

(b) Yes. A sum of Rs 8,000 was provided during the year 1965-66 and a sum of Rs 20,000 was provided during the year 1966-67. A further sum of Rs 1.50 lacs has been provided during the year 1967-68.

(c) The work on this road has already been taken in hand. Progress is slow due to the paucity of funds.

REPRESENTATION FROM THE MANAGEMENT OF PHULEWALA CO-OPERATIVE LABOUR AND CONSTRUCTION SOCIETY LTD; BAGHA PURANA DISTRICT FEROZEPUR

*75. **Comrade Munsha Singh** . Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether he received any representation from the Management of the Phulewala Co-operative Labour and Construction Society Ltd: Bagha Purana, district Ferozepore, in March, 1967, regarding the alleged illegal and arbitrary allotment of earthwork at Mile No. 1 of the Talwandi-Zira Road in the said district to some agency; if so, a copy of the representation together with the action taken thereon be laid on the Table of the House ;

(b) whether the action taken on the said representation has been conveyed to the management of the Society mentioned in part (a) above; if not, the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes. Copy of the representation and report of the Chief Engineer, Punjab P.W.D., B. & R. are laid on the Table of the House.

(b) No. The matter is under consideration of Government.

To

Hon'ble Sardar Lachhman Singh Ji Gill,
Minister for P. W. D., Punjab,
Chandigarh.

HONOURED SIR,

IT is with profound regret that we have to bring to your kind notice that the Executive Engineer, Ferozepur Provincial Division, Ferozepur has in a most arbitrary manner allotted the work of "RAISING TALWANDI ZIRA ROAD MILE No. I—Earthwork" to an agency with higher rates than ours whose rates were lower. Besides us there was also another Co-operative L/C Society, namely, M/s Moga Rama Co-operative L/C Ltd., Moga whose rates were lower than the agency to whom the said earth work has been allotted. For your information we even quote here the rates offered by each agency to enable you o see for yourself the facts in the matter—

1. Phulewala Co-operative L/C Society Ltd. Baghapurana—

Rs. 18.40 up to 50 ft lead

74-75 up to 1 mile lead

2. Moga Rama Co-operative L/C Society, Moga—

Rs. 18.40 50 ft lead.

84-50 1 mile lead

3. Janta Co-operative L/C Society, Ferozepur—

Rs. 84-90. . . .through rate.

In all a total of 31,200 cft earth work is required. Out of this 90,000 cft is 50 ft. lead. In this 90,000 cft earth work the said X.E.N. is liable to pay Rs. 6,000 extra to the said society, beside Rs. 2,200 additional payment on the rest of the earthwork. This sweet will of the worthy Engineer would cost the Exchequer and additional useless expenditure of Rs. 8,200. How far this is justified your honour can well imagine, you are not unware how things go on, in this department.

In the interest of justice you may kindly order the immediate suspension of the operation of the work M/s Janta Co-operative L/C Society Ltd., Ferozepur, till a thorough enquiry into the matter and justification of the allotment of this work is found.

Thanking you,

Yours faithfully,

Sd/—

for Phulewala Co-operative L/C Society.

59/P, dated 17th March, 1967

60/P C. C, to the Chief Engineer, P. W. D. B & R, Patiala. for information pleas
61/P

2, The Executive Engineer, P. W. D., B & R, Ferozepur.

COPY to—

1. Superintending Engineer, Amritsar Circle, Amritsar.
2. Copy to Ferozepure District Co-operative Labour and Construction Union Ltd., Ferozepur.

Sd/—

The Phoolewala Co-operative
Labour and Construction Society Ltd.

(Public Works and Education Minister]

FROM

SHRI KEWAL KRISHAN,

Chief Engineer, Punjab,

PWD, B and R Branch,

To

The Private Seeretary to the

Public Works Minister, Punjab,

Chandigarh.

No. 2774-CE, Dated Patiala / Camp Chandigarh, the 28th March, 1967

Subject.—Construction of Talwandi-Zira Road

As desired on telephone I enclose herewith a report from the Executive Engineer, Ferozepur Provincial Division regarding allotment of work for the construction of Talwandi-Zira Road.

2. The Executive Engineer has reported that tenders were invited and the lowest in this case was Phoolewala Co-operative Labour and Construction Society. The next higher was Janta Co-opertive Society. All other tenderers were also Co-operative Societies. While alloting the work the lowest Phoolewala Labour and Construction Society was ignored as their past performance was very unsatisfactory and action had already been taken under clauses 2 and 3 to penalize them and rescind the contract. In fact this work had to be carried out at the expense of the Phoolewala Co-opertive Labour and Construction Society and there fore, there was no point in alloting the same work to this Society. Under the circumstances, it will appear that the complaint is not in orber.

Encl: As above.

Sd/—

Chief Engineer, Punjab,

P. W. D., B. and R. Branch, Patiala.

CONSTRUCTION OF PATIALA—PAHEWA ROAD

* 1 **Comrade Satpal Kapur** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the construction of the Patiala-Pahewa Road via Devi Garh was sanctioned in the Second Five-Year Plan—

(b) whether it is also a fact that the construction of the said road was held up at the point of village Rohar Jagir in Raipur Assembly constituency of tehsil Patiala, 10 years ago and the same has not been resumed so far ;

(c) whether it is further a fact that the funds provided for the said road were transferred to some other road as a result of which this road remained incomplete ;

(d) if the answer to parts (a), (b) and (c) above be in the affirmative, the steps, if any, proposed to be taken by the Government to complete the said road as also to construct bridges on Tangri Nadi and the time by which it is likely to be completed ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Construction of road from Bhunerheri to Pahewa with a length of 12.2 miles was sanctioned in 2nd Five-Year Plan at an estimated cost of Rs. 12.00 lacs. It stands provided in IV Five-Year Plan under spill over Scheme and a provision of Rs 47,000 has been made for the year 1967-68.

(b) First 10 miles of the road up to village Majra (beyond Rohar Jagir) were completed in the year 1964. Mile No. II also stands consolidated work in the remaining reach was left out till construction of a bridge over Markenda River because otherwise it gets washed away.

(c) Against the estimated cost of Rs 12.00 lacs expenditure has already been incurred to the extent of Rs. 10.69 lacs. Question of transfer of funds to any other road does not arise at all.

(d) The construction of a Bridge over river Markanda at an estimated cost of Rs. 9 lacs stands provided on this road. Necessary data is being collected for designing this bridge. A sum of Rs 50,000 is also provided for the work in the year 1967-68. Work will be taken in hand as soon as estimate for the bridge is sanctioned and will be co mpleted during the 4th Five-Year Plan period.

ACT TO DEAL WITH THE SERVICE CONDITIONS OF TEACHERS IN THE PRIVATE RECOGNISED SCHOOLS

*57. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to enact an Education Act to deal with the conditions of service of teachers employed in the private recognised schools in the State ; if so, when ;

(b) if the answer to part (a) be in the negative, whether Government is considering any proposal to safeguard the security of service, etc., of teachers of private recognised schools ?

Sarder Lachhman Singh Gill : (a) Government will consider to bring up legislation for private educational institutions on the same lines as has been done in Delhi.

(b) Government have under consideration a proposal to adopt Delhi pattern of Grant-in-Aid for the privately-managed recognised schools. Under this pattern, it will be made obligatory for the private schools to have representatives of the teachers on the managing committee and not to terminate the services of any member of the staff without prior approval of the Education Department. This will afford adequate security of service to the teachers of privately-managed recognised schools.

COLLECTIONS OF NATIONAL DEFENCE FUND MADE BY EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE STATE

***86. Shri A. Vishwa Nathan** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether any educational institutions in the State have not so far deposited the collections of National Defence Funds with Government ; if so, their number ;

(b) whether it is a fact that some of the educational institutions deposited the said amount six months after the Chinese invasion of 1962 ; if so, their number ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) & (b) No such case has come to the notice of Government.

ENHANCEMENT OF DEARNESS ALLOWANCE BY SCHOOLS AND COLLEGES IN THE STATE

***105. Ch. Satya Dev** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the names of schools and colleges in the State, if any, which have not introduced the enhanced rate of dearness allowance since 1st January 1965, as desired by the Government together-with the action, if any, taken or being taken against them ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No such instance has come to notice as far as private colleges are concerned. As regards private schools they do not earn any grant-in-aid unless they pay enhanced rate of dearness allowance to their employees.

SURPLUS LAND AND ITS ALLOTMENT TO ELIGIBLE TENANTS

***101. Comrade Satpal Kapur** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total area so far declared as surplus in the State, district-wise ;

(b) the total area of the said land allotted to the eligible tenants district-wise ;

(c) the area of surplus land, the actual possession of which has been given to the eligible tenants ?

Major General Rajindar Singh : (a), (b) & (c). A statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

S. No.	Name of District	Total area declared surplus (in Standard Acres)	Total area allotted to eligible tenants (in Standard Acres)	Area of surplus land the actual possession of which has been given to eligible tenants (in Standard Acres)	REMARKS
1.	Jullundur ..	7,069	4,584	2,935	*Figures are not available as it is a new district created after Re-organisation.
2.	Hoshiarpur ..	3,833	2,571	2,571	
3.	Ludhiana ..	5,317	1,959	1,120	
4.	Ferozepur ..	91,958	11,531	8,892	
5.	Amritsar ..	21,653	12,883	7,707	
6.	Gurdaspur ..	14,197	11,885	11 041	
7.	Patiala ..	9,785	3,218	2,536	
8.	Sangrur ..	20,143	2,886	2,197	
9.	Kapurthala ..	1,216	769	732	
10.	Bhatinda ..	14,910	7,792	5,632	
11.	*Rnpar ..	—	—	—	
	Total ..	190,081	60,078	45,363	

DISCRETIONARY FUNDS WITH MINISTERS

***87. Shri A. Vishwanathan** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the amount of discretionary funds available with each of the Ministers of the ministry headed by Shri Gurmukh Singh Musafir at the time they assumed office and the amount disbursed by each of them up to the 19th February, 1967 ;

(b) the names of the districts in which the amount referred to in part (a) was disbursed ?

Shri Satya Pal Dang : (a) & (b) Information as per statement is placed on the Table of the House.

[Development and Local Government Minister]

STATEMENT

Sr. No.	Designation of the Minister	The amount of discretionary fund with each Minister etc. sanctioned in December, 1966	The amount disbursed by each Minister, Minister of State and Deputy Minister out of his discretionary fund up to 19-2-67	The name of the District in Which the amount mentioned in Col. (4) was disbursed	
1	2	3	4	5	
		(a)		(b)	
		Rs	Rs		
1.	Sh. Gurmukh Singh Musafir, Chief Minister	40,000	35,500	1. Patiala ..	Rs. 12,000
				2. Amritsar ..	Rs. 1,500
				3. Gurdaspur ..	Rs. 5,000
				4. Ludhiana ..	Rs. 15,000
				5. Jullundur ..	Rs. 2,000
				Total ..	Rs. 35,500
2.	Sh. Brish Bhan, Health & Local Government Minister	22,000	22,000	1. Sangrur ..	Rs. 13,900
				2. Patiala ..	Rs. 2,100
				3. Amritsar ..	Rs. 6,000
				Total ..	Rs. 22,000

3.	Sh. Prabodh Chandra, Development and Labour Minister	22,000	7,600	1. Patiala	Rs. 500
				2. Hoshiarpur	Rs. 500
				3. Jullundur	Rs. 1,100
				4. Gurdaspur	Rs. 5,500
				Total	Rs. 7,600
4.	Sh. Mohan Lal, Finance Minister	22,000	8,000	1. Gurdaspur	Rs. 3,000
				2. Jullundur	Rs. 4,000
				3. Hoshiarpur	Rs. 1,000
				Total	Rs. 8,000
5.	Sh. Gian Singh Rarewala, Agriculture and Election Minister	22,000	11,000	1. Rupar	Rs. 3,000
				2. Jullundur	Rs. 1,000
				3. Patiala	Rs. 7,000
				Total	Rs. 11,000
6.	Sh. Darbara Singh, Planning, Irrigation and Power Minister	22,000	14,000	1. Jullundur	Rs. 13,000
				2. Ferozepur	Rs. 500
				3. Hoshiarpur	Rs. 500
				Total	Rs. 14,000
7.	Major Harinder Singh, Revenue and Industries Minister	22,000	20,000	1. Patiala	Rs. 7,000
				2. Amritsar	Rs. 15,000
				Total	Rs. 22,000
8.	Sh. Prem Singh Prem, Education, Cooperation and Excise Minister	22,000	22,500	1. Amritsar	Rs, 8,000
				2. Patiala	Rs. 12,500
				Total	Rs. 20,500

[Development and Local Government Minister]

1	2	3	4	5
9.	Sh. Narinjan Singh Talib, Public Works Minister	22,000	22,000	1. Ludhiana .. Rs. 6,000
				2. Jullundur .. Rs. 2,500
				3. Rupar .. Rs. 12,500
				4. Hoshiarpur .. Rs. 1,000
				Total .. Rs. 22,000
10.	Sh. Jaswant Rai, Welfare and Housing Minister	22,000	21,000	1. Amritsar .. Rs. 6,000
				2. Ludhiana .. Rs. 15,000
				Total .. Rs. 21,000
	MINISTERS OF STATE			
11.	Sh. Yesh Pal, Minister of State for Food & Civil Supplies	15,000	9,500	1. Hoshiarpur .. Rs. 2,000
				2. Jullundur .. Rs. 7,500
				Total .. Rs. 9,500
12.	Capt. Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry & Irrigation & Power.	15,000	14,101	1. Hoshiarpur .. Rs. 13,600
				2. Ludhiana .. Rs. 501
				Total .. Rs. 14,101
13.	Sh. Harcharan Singh Brar, Minister of State for Rural Electrification and Agriculture	15,000	2,000	1. Jullundur .. Rs. 2,000
14.	Sh. Karam Singh Kirti, Minister of State for Rehabilitation, Forests and Transport	15,000	9,000	1. Sangrur .. Rs. 2,000
				2. Ludhiana .. Rs. 1,000
				3. Jullundur .. Rs. 6,000
				Total .. Rs. 9,000

15. Sh. Chandi Ram Varma, Minister of State for Printing and Stationery and Public Works	15,000	15,000	1. Hoshiarpur	.. Rs. 2,000	
			2. Ferozepur	.. Rs. 10,000	
			3. Jullundur	.. Rs. 3,000	
			Total	.. Rs. 15,000	
DEPUTY MINISTER					
16. Shmt. Parkash Kaur, Deputy Minister, Education	12,500	7,500	1. Patiala	.. Rs. 7,500	
17. Sh. Harchand Singh, Deputy Minister, Welfare & Labour	12,500	12,500	1. Ludhiaha	.. Rs. 2,000	
			2. Patiala	.. Rs. 2,000	
			3. Jullundur	.. Rs. 1,000	
			4. Amritsar	.. Rs. 7,500	(Out of this amount a grant of Rs 4,000 has not been released).
			Total	.. Rs. 12,500	
18. Sh. Sat Paul Mittal, Deputy Minister, Home	12,500	6,700	1. Ludhiana	.. Rs. 6,700	
19. Sh. Sham Lal Thapar, Deputy Minister, Health and Taxation	12,500	—	—		
20. Sh. Gurmel Singh, Deputy Minister, Revenue	12,500	4,000	1. Hoshiarpur	... Rs. 1,000	
			2. Jullundur	.. Rs. 3,000	
			Total	... Rs. 4,000	

DISCRETIONARY GRANTS

*111. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the details of the discretionary grants utilised by the Ministers in the State between 1961-62 and 1966-67;

(b) whether the Government proposes to continue the system of discretionary grants in future;

(c) if the reply to part (b) above be in the affirmative, whether the Government proposes to lay down some policy in regard to the disbursement of these grants ?

Shri Satya Pal Dang : (a) The time and labour involved in collecting the information will not be commensurate with any possible benefit to be obtained.

(b) The matter is under consideration.

(c) The disbursement of discretionary grants is already being done under an approved policy.

TEMPORARY POSTS MADE PERMANENT IN CIVIL DEFENCE/HOME GUARDS ORGANISATION, PUNJAB

*73 **Comrade Munsha Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the details of various temporary posts made permanent with effect from 1st April, 1964 in the Civil Defence/Home Guards Organisation in the State;

(b) a copy of orders declaring the said posts as permanent be placed on the Table of the House;

(c) whether the Government also approved the names of certain employees as proposed by the Department for confirmation against the said posts; if so, the names of such persons together with the posts against which the confirmation of each of them was proposed/approved;

(d) whether it is a fact that some of the persons mentioned in part (c) above were not confirmed; if so, their names and the reasons therefor;

(e) the names of the persons actually confirmed against each post with the dates from which they were confirmed and also the date on which confirmation order was passed in each case;

(f) copies of such order/orders be placed on the Table of the House.

Sardar Gurnam Singh : (a) Details of the temporary posts made permanent in the Civil Defence/Home Guards Organisation with effect from 1st April, 1964 :—

10 posts of Coy. Commandars.
1 post of Assistant.
2 posts of Clerks.
1 post of a Peon.

More posts in these two organisations were declared parmanent consequent upon declaring these organisations as a permanent Department of the Government on 2?th October, 1966.

(b) Copies of the Government orders declaring these posts and other posts mentioned above as permanent are placed on the Table of the House (Annexure A & D.)

(c) No.

(d) Question does not arise.

(e) & (f) Copies of the orders containing the names of the persons actually confirmed indicating the dates of their confirmation are placed on the table of the House. (Annexures B, C and E)

ANNEXURE "A"

PUNJAB GOVERNMENT

HOME (CIVIL DEFENCB) DEPARTMENT

The Governor of Punjab is pleased to order that the following temporary posts existing in the Punjab Home Guards Department should be treated as permanent posts retrospectively with effect from 1st April, 1964 :—

(1)	Company Commanders (Previously design Instructors).	.. 10
(2)	Assistant	.. 1
(3)	Clerks	.. 2
(4)	Peon	.. 1

2. The Governor of Punjab is further pleased to order that confirmatiom should be made in the above-mentioned posts in consultation with the parent departments of the officials who are proposed to be confirmed against these posts.

3. Finance Department have concurred,—*vide* their U. O. advice No. 3997-FGI-66, dated 16th April, 1966.

Sd/-

(S. K. CHHIBBER)

Home Secretary to Government, Punjab.

Dated Chandigarh
the May, 1966.

No. 1783-2CD-66/927 dated Chandigarh, the 7th May, 1966

A *copy* is forwarded for information to the Accountant-General, Punjab, Simla-4.

Sd/- (A. C. SEN)
Under, Secretary, Civil Defence,
for Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

No. 1783-2CD-66/928, dated Chandigarh, the 7th May, 1966

A *copy* is forwarded to the Commandant General, Punjab Home Guards, Chandigarh, for information and necessary action.

Sd- (A. C. SEN)
Under, Secretary, Civil Defence,
for Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

[Chief Minister]

ANNEXURE "B"

ORDER

Following officials of this Department are confirmed with effect from 1-4-64 in the posts mentioned against each, made permanent *vide* Punjab Government Home Department letter No. 1783-2CD-66/927, dated 7-5-66—

Sr. No.	Name and Designation	Post against confirmed	Remarks
1.	Shri Tilak Raj Wadhawan, Offg. Accountant	Assistant in the scale of Rs 116—8—180/10—250	Substantive clerk in the office of the Dy. Commissioner Hoshiarpur from where he is on deputation to this Department
2.	Shri Raj Kumar Gupta, offg. Assistant.	Clerk in the scale of 60—4—80/5-120-5-175.	
3.	Shri Dhani Chand Katoch, Off. Assistant	Ditto	
4.	Shri Krishan Lal Bakshi, offg. Driver, Trg. Centre Pb., Home Guards, Chandigarh	Peon in the scale of Rs. 30—½—35	

Sd/- J.C. VACCHER
Commandant General, Punjab Home Guards

Dated Chandigarh,
the 7th June, 1966.

Endst. No. 130-HG/PHG/66/Acctt/10630-36, dated Chandigarh, the 8th June, 1966.

A copy is forwarded to—

1. The Dy. Commissioner, Hoshiarpur, Shri Tilak Raj Wadhawan has been confirmed as Assistant in this Department with effect from 1st April, 1964. Action to terminate his line with efect from 1st April, 1964 on the substantive post of a clerk in his office may kindly be taken and orders issued to this effect may be endorsed to this Department for information.
2. The Commander, State Trg. Centre, PHG, Chandigarh for information.
3. Shri Tilak Rai Wadhawan, Accountant, Raj Kumar Gupta, Dhani Chand Katoch, Assistant, and Krishan Lal Bakshi, Driver, for information.
4. The Accountant-General, Punjab, Simla, for information.

Sd/- RAJINDER SUDAN,
for Commandant General, Punjab, Home Guards.

ANNEXRUE "C"

OFFICE OF THE COMMANDANT GENERAL, PUNJAB HOME GUARDS CHANDIGARH

ORDER

The following officers of the Punjab Home Guards are confirmed as Company Commanders with effect from 1st April, 1964 against ten posts made permanent,—*vide* Punjab Government No. 1783-2CD-66/928, dated 7-5-1966 :—

1. Shri Lachhman Singh
2. Shri H. S. Dhillon
3. Shri H. S. Nayar
4. Shri W. S. Sodhi
5. Shri Hukam Chand
6. Shri P. L. Kapur
7. Shri B. S. Datta
8. Shri B. K. Bassi
9. Shri Sohan Lal

Sd/- Ram Singh,

23-7-1966. Commandant General, Punjab Home Guards

Endst. No. 1976-HG/DCD-66/Supdt/14084-95, dated 23rd July 1966

A *copy* is forwarded, for information and necessary action to—

1. Shri Lachhman Singh, Commander, State Training Centre, Chandigarh.
2. Shri H. S. Dhillon, Staff Officer, Chandigarh.
3. Shri H. S. Nayar, Bn. Comdr. PHG, Gurdaspur.
4. Shri W. S. Sodhi, Commander, Trg. Centre, Rohtak.
5. District Commander, P.H.G. Rohtak.
6. Shri Hukam Chand, District Commander, Ambala.
7. Shri P. L. Kapur, District Commander, Jullundur.
8. Shri B. S. Datta, District Commander, Ferozepur.
9. Shri B. K. Bassi, District Commander, Amritsar.
10. Shri Sohan Lal, District Commander, Bhatinda.
11. The Director, Civil Defence, Punjab, Chandigarh, for information.

Sd/-

for Commandant General, Pb. Home Guards.

[Chief Minister]

ANNEXURE 'D'

ORDER

The President of India is pleased to order that the following temporary posts which had been in existence for more than five years in Punjab Home Guards cum-Civil Defence Department shall be made permanent :—

GAZETTED

S. No.	Desigation	Scale (consolidated)	No. of posts
1.	Battalion Commanders	400/600	Three
2.	Battalion 2nd-in-Command.	250/400	Three
3.	Commander Training Centre Punjab Home Guards, Chandigarh.	250/400	One

NON-GAZETTED

S. No.	Designation	Scale	No. of posts
	Hendquarters		
1.	Superintendent	350—20—450	One
2.	Accountant	150—10—200/10—300	One
3.	Senior Scale Stenographer	150—10—200/10—300	One
4.	Assistants	116—8—180/10—250	Six
5.	Clerks	60—4—80/5—120/5—175	Five
6.	Driver	60—3—90	One
7.	Duplicator	45—2—75	One
8.	Peons	30—½—35	Three

		Scale (consolidated)	
	Field Staff		
9.	Company Commander/District 2nd-in-Command	150/250	Sixty-four
10.	Company 2nd-in-Command/ Administrative Officers/ Instructors, etc.	100/125	Fifty-three
11.	Corporal Clerks	70/90	Three
12.	Lance Corporal Clerks	70/85	Seventy-seven
13.	Despatch Riders/Messengers/ Store-men	60/70	One hundred and forty-five
14.	Quarter Master Sergeants	75/100	Thirty-seven
15.	Sergeant Mechanics	75/100	Three
16.	Sergeant Signal Mechanics/ Sergeant Armouers	75/100	Three
17.	Clerks (Volunteers)	65/75	Six
18.	Drivers	60-3-90	Thirty-five

S. No.	Designation	Scale (consolidated)	No. of posts
Staff of Training Centre, Chandigarh			
19.	Senior Instructor	150/250	One
20.	Instructors	100/125	Three
21.	Sergeant Major	75/100	One
22.	Sergeant Clerk	85/110	One
23.	Lance orporal Clerk	70/85	One
24.	Despatch Riders	60/70	Two

3. This issues with the concurrence of the Finance Department conveyed vide their U. O. advice No. 9602-FGH-66 dated the 20th October, 1966.

S. K. Chhibber,
Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

Dated, Chandigarh,
the 20th October, 1966.

No. 3869-2CD-66/2559, dated Chandigarh, the 20th October, 1966.

A copy with two spare unsigned copies, is forwarded to the Accountant-General, Punjab, Simla, for information.

Sd/-
Under, Secretary, Civil Defence,
for Secretary to Government Punjab
Home Department.

No. 3869-2CD-66/2560 dated Chandigarh, the 20th October, 1966.

A Copy is forwarded to the—
(I) Commandant-General, Punjab Home Guards, Chandigarh;
(ii) Director, Civil Defence, Punjab, Chandigarh;

for information and immediate necessary action.

2. The officials who are on deputation to Punjab Home Guards-cum-Civil Defence Department from other departments should be considered for permanent appointments on the basis of their seniority in Punjab Home Guards-cum-Civil Defence Department after consulting their parent departments.

Sd/-
Under, Secretary, Civil Defence
for Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

A COPY is forwarded to the Secretary to Government, Punjab, Finance Department, for information with reference to his U. O. advice No. 9602—FGI—66, dated the 20th October, 1966.

Sd/-
Under, Secretary, Civil Defence
for Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

To

The Secretary to Government, Punjab,
Finance Department (in F. G. I. Branch).

U. O. No. 3869—2CD-66, dated Chandigarh, the 20th October, 1966,

A COPY is forwarded to the Chief Secretary to Government, Punjab, for information with reference to his U. O. No. 5941-3GSII-66, dated the 11th October, 1966.

Sd/-
Under, Secretary, Civil Defence,
for Secretary to Government, Punjab,
Home Department.

To

The Chief Secretary to Government, Punjab,
(in General Services II Branch).

U. O. No. 3869-2CD-66, dated Chandigarh, the 20th October, 1966.

[Chief Minister]

ANNEXURE—E

ORDER

Shri S. L. Chawla, a permanent Assistant/Stenographer of the office of the Inspector General of Police, Punjab, in the scale of Rs. 150—110—200/10—300, who is on deputation to this organisation, is hereby absorbed permanently as Stenographer in the scale of Rs. 150—10—200/10—300 in the post made permanent by the Punjab Government *vide* their letter No. 3869-2CD-66/2560, dated 20-10-1966 with effect from the 20th October, 1966.

Sd/- Ram Singh,
Commandant-General, Pb., Home Guards

Endst. No. 13-HG/PHG-66/HA/19162-66, dated 24-1-66

Copy to :—

1. Shri S. L. Chawla, for information.
2. The Accountant/bill clerk for information and necessary action.
3. The Accountant General, Punjab, Simla.

Sd/Ram Singh,
Commandant General, Punjab Home Guards.

ORDER

Shri Manmohan Lal, Clerk of the office of the Inspector General of Police Punjab, in the scale of Rs. 60-4-80/5-120/5-175, who was taken on deputation to this Organisation, is hereby absorbed permanently as clerk with effect from 20-10-1966 against one of the five posts of clerks in the scale of 60-4-80/5-120/5-175 made permanent *vide* Punjab Government letter No. 3869-2CD-66/2560 dated 20th October, 1966.

Sd/- Ram Singh,
Commandant General, Punjab Home Guards.

Endst. No. DCD-66/HA/19161-63 dated 24-10-1966.

Copy forwarded, for information and necessary action to :—

1. Shri Manmohan Lal, office of the Commandant-General, Punjab Home Guards, Chandigarh.
2. The Accountant, Hdqrs office, Chandigarh.
3. The Bill Clerk.
4. The Accountant-General, Punjab, Simla.

Sd/- Ram Singh,
Commandant-General, Pb. Home Guards.

ORDER

The following officials of the Punjab Home Guards Organisation Headquarters Office, are hereby confirmed against the posts and scales of pay shown against each with effect from 22nd October, 1966, in the posts made permanent *vide* Punjab Govt. memo No. 3869-2CD-66/2560 dated the 20th October, 1966 :—

Sr. No.	Name of the Official	Posts and scale of pay against which confirmed
1.	Shri Tilak Raj Wadhawan	As Accountant in the scale of Rs. 150-10-200/10-300
2.	Shri Sardari Lal Dhawan	As Assistant in the scale of Rs. 116-8-180/10-250
3.	Shri Raj Kumar Gupta	Ditto
4.	Shri K. K. Khanna	Ditto
5.	Shri Devki Nandan Sudhir.	Ditto
6.	Shri D. C. Katoch.	Ditto
7.	Shri Raj Kumar Jindal.	Ditto

Sr. No.	Name of the Official	Post and scale of pay against which Confirmed	
8.	Shri Manmohan Lal.	As Assistant in the scale of Rs 116—8—180/10—250	Vice Shri Tilak Raj confirmed as Acctt.
9.	Shri S. R. Verma	As Clerk in the scale of Rs. 60—4—80/5—120/5—175	
10.	Shri Gian Chand Sharma	Ditto	
11.	Shri K. S. Guleria	Ditto	
12.	Shri Shishpal Singh	Ditto	Vice Shri Raj Kumar Gupta confirmed as Assistant.
13.	Miss Pushpa Mehta	Ditto	Vice Shri D. C. Katoch confirmed as Assistant
14.	Miss Kamlesh Kumari Thakur.	Ditto	Vice Shri Manmohan Lal confirmed as Assistant.
15.	Shri Rulda Singh	As Duplicate Operator in the scale of Rs. 45—2—75	
16.	Shri Krishan Lal Bakshi	As Driver in the scale of Rs. 60—3—90	
17.	Shri Bikram Chand Katoch	As Peon in the scale of Rs. 30—½-35	
18.	Madan Singh	Ditto	
19.	Shri Dila Ram	Ditto	
20.	Shri Prem Singh	Ditto	Vice Shri Krishau Lal Bakhsi confirmed as Driver.

Sd/-
Ram Singh
Commandant General,
Punjab Home Guards.

Endst. No. 130-HG/CG-66/HA/19141-60 dated 22nd October, 1966.

A copy is forwarded, for information and necessary action to :—

1. Sarvshri Tilak Raj Wadhawan, S. L. Dhawan, Raj Kumar Gupta, K.K. Khanna, D.N. Sudhir, D.C. Katoch, Raj Kumar Jindal, Manmohan Lal, S. R. Verma, Gian Chand Sharma, K.S. Guleria, Shishpaul Singh, Miss Pushpa Mehta, Miss Kamlesh, Kumari Thakur, Sarvshri Rulda Singh, Krishan Lal Bakshi, Bikram Chand Katoch, Madan Singh, Dild Ram, and Prem Singh.
2. Accountant, Hdqrs Office, Chandigarh.
3. Bill Clerk.

Sd/-
Commandant-General,
Punjab Home-Guards.

[Chief Minister]

ORDER

The following officers of the Punjab Home Guards are confirmed as Company Commanders in the consolidated scale of Rs. 150/250, from the dates and in the vacancies noted against each.

Sl. No.	Name of Officer with place of posting	Confirmed from	Vacancy
1.	Shri K.C. Joshi, District Commander, Karnal.	18th August, 1966	Vice Shri J. N. Birly, died on 17th August, 1966 (A. N.)
2.	Shri Rajinder Singh, District Commander, Patiala.	20th October, 1966	Against the 64 posts of Company Commander made permanent by order of the President of India vide Home Department No. 3869-2CD-66/2559, dated 20th October, 1966.
3.	Shri D. K. Dutta, District Commander, Rotak.	Ditto	Ditto
4.	Shri Iqbal Singh Bajwa, Bn. 2nd-in-Command, Amritsar.	Ditto	Ditto
5.	Shri Gurdarshanjit Singh, Commander, State Training Centre, Chandigarh.	Ditto	Ditto
6.	Shri Tara Singh, District Commander, Amritsar.	Ditto	Ditto
7.	Shri Meva, Singh Commander Training Centre, Hoshiarpur.	Ditto	Ditto
8.	Thakar Jaswant Singh, Bn. 2nd-in-Command, c/o Area Organiser, 27/A Gandhi Nagar, Jammu.	Ditto	Ditto
9.	Shri Harnarain Singh, Commander, Training Centre, Hissar.	Ditto	Ditto
10.	Shri Sardara Singh, Commander, Training Centre, Ferozepur.	Ditto	Ditto
11.	Shri Daula Ram, District Commander, Hissar.	Ditto	Ditto
12.	Shri Shivnarain Singh, District Commander, Sangrur.	Ditto	Ditto
13.	Shri Jasminder Singh, District Commander, Ferozepur.	Ditto	Ditto
14.	Shri Magh Singh, Commander, Training Centre, Nilokheri.	Ditto	Ditto
15.	Shri Angrez Singh, Commander, Training Centre, Amritsar.	Ditto	Ditto
16.	Shri Gurcharan Singh Boparai, District Commander, Gurdaspur.	Ditto	Ditto
17.	Shri Harinder Singh, Battalion 2nd-in-C., Ferozepur.	Ditto	Ditto
18.	Shri Paramjit Singh Kohli, Bn-2nd-in-Command, Gurdaspur.	Ditto	Ditto
19.	Shri Wishwa Mitter Bakhsi, Commander, Training Centre, Ambala.	Ditto	Ditto
20.	Shri Lekh Singh, District 2nd-in-Command, Ambala.	Ditto	Ditto

Sr. No.	Name of Officer and place of posting	Confirmed from	Vacancy
21.	Shri Balbir Singh, Commander, Training Centre, Rohtak.	20th October, 1966	Against the 64 post of Company Commender made permament by order of the President of India *vide* Home Department No. 3869-2CD 66/2559, dated 20th October, 1966.
22.	Shri Ram Chander, Distric Commander, Gurgaon.	Ditto	Ditto
23.	Shr Kuldip Singh, Coy. Commander, Kapurthala.	Ditto	Ditto
24.	Shri Hans Raj, District 2nd-in-C., Amritsar.	Ditto	Ditto
25.	Shri Anup Singh, C. C. (Urban), Chhcharta (Amritsar).	Ditto	Ditto
26.	Shri Harbans Singh, Commander Training Centre, Gurdaspur.	Ditto	Ditto
27.	Shri Harbans Singh, Coy. Commander (Urban), Amritsar.	Ditto	Ditto
28.	Shri Shangara Singh, Coy. Commander Amritsar Battalion.	Ditto	Ditto
29.	Shri Gurpal Singh, C. C. (Urban) Batala.	Ditto	Ditto
30.	Shri Khusdil Singh, Coy. Commdr Malerkotla.	Ditto	Ditto
31.	Shri Bachittar Singh, C. C. (U), Abohar.	Ditto	Ditto
32.	Shri Rattan Chand, Coy. Commander, GSP Bn.	Ditto	Ditto
33.	Shri Jagbir Singh, C. C., GSP Bn.	Ditto	Ditto
34.	Shri Daya Ram C. C., GSP Bn.	Ditto	Ditto
35.	Shri Ujagar Singh, C. C., Ferozepur Bn.	Ditto	Ditto
36.	Shri Lochan Singh, C. C., Dharamsala	Ditto	Ditto
37.	Shri Khazan Singh, C. C., Gurdaspur Bn.	Ditto	Ditto
38.	Shri Ratti Ram, C. C., Sonepat (Rohtak).	Ditto	Ditto
39.	Shri Inder Singh, C. C., Mansa (Bhatinda).	Ditto	Ditto
40.	Shri Narinder Singh, C. C., Nangal	Ditto	Ditto
41.	Shri Nand Singh C.C., Frozepur Bn.	Ditto	Ditto
42.	Shri Gurmukh Singh C.C., Amritsar Bn.	Ditto	Ditto
43.	Shri Ajit Singh, C.C., Ferozepur, Bn.	Ditto	Ditto
44.	Shri		
45.	Shri Raghbir Singh, C. C., Faridabad	Ditto	Ditto
46.	Shri Bhag Singh, C.C., Ferozepur Bn.	Ditto	Ditto
47.	Shri Maharaj Sarup, District 2nd-i-C, Rohtak.	Ditto	Ditto
48.	Shri Daulat Ram, District 2nd-in-Charge, Hissar.	Ditto	Ditto

[Chief Minister]

Sl. No.	Namd of Officer with place of posting	Confirmed from	Vacancy
48.	Shri Gurbinder Singh, Commander, Training Center, Patiala.	18th August, 1966	Against the 64 posts of Company Commander made permanent by order of the President of India *vide* Home Department No. 3869-2CD 66/2559, dated 20th October, 1966.
59.	Shri Harbans Singh, District 2nd-in-C., Jullundur.	Ditto	Ditto
50.	Shri Harbans Lal, C.C. (U), Jullundur.	Ditto	Ditto
51.	Shri Paramjit Singh Oberoi, District 2-i-C., Sagnrur.	Ditto	Ditto
52.	Shri H. L. Kapoor, C. C., Palwal	Ditto	Ditto
53.	Shri Harbans Singh, C. C., Jullundur.	Ditto	Ditto
54.	Shri Uttam Chand, C. C., Ambala.	Ditto	Ditto
55.	Shri Bharat Singh, C. C., Bhiwani.	Ditto	Ditto
56.	Shri Hans Raj, C.C., Phagwara.	Ditto	Ditto
57.	Shri Bakshish Singh, S. O., Gurdaspur Bn.	Ditto	Ditto
58.	Shri T. S. Jaswal, District 2-i-C, Hoshiarpur.	Ditto	Ditto
59.	Shri K. K. Bakhsi C. C., Gurdaspur	Ditto	Ditto
60.	Shri Hukam Singh, C.C., Kotkapura.	Ditto	Ditto
61.	Shri Maldoo Singh, C. C., Panipat.	Ditto	Ditto
62.	Shri Ram Chander, C. C., (U) Jind.	Ditto	Ditto
63.	Shri Jagdish Chander, C.C., Moga.	Ditto	Ditto
64.	Shri D. S. Bali, District 2-i-C., (Offg. District Commander c/o Area Organiser, 27/A, Gandhi Nangar, Jammu).	Ditto	Ditto
65.	Shri Gurmukh Singh, Commander, Training Centre, Ludhiana.	Ditto	Ditto

Sd/- Ram Singh,
Commandant-General,
Punjab Home Guards.

Dated Chandigarh,
the 28th October, 1966.

Endst. No. 154-238/CG-HG/DCD-66, dated Chandigarh, the 28th October, 1966.

1. A copy is forwarded, for information and necessary action, to :—

   All Battalion Commanders, Home Guards in the State.

   All District Commanders, Home Guards in the State.

   Commander, State Training Centre, Chandigarh.

2. A copy is forwarded for information to all the 65 officers mentioned above.

Sd/-

Commandant-General, Punjab Home Guards,
28th October, 1966.

VACANCIES FILLED IN HEADQUARTERS, OFFICE OF CIVIL DEFENCE HOME GUARDS ORGANISATION, PUNJAB

*74. **Comrade Munsha Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the details of various vacancies which occurred in the ministerial establishment in the Headquarters, office of the Civil Defence/Home Guards, Punjab, during period :—

(i) 1-9-1965 to 31-10-1965.

(ii) 1-4-1966 to 30-6-1966.

(b) the reasons for the occurrance of each of the said vacancies;

(c) the date on which each of the vacancy mentioned in part (a) above was filled and the name of the person appointed against each such vacancy and also the name of the Deptt; to which the appointee belonged;

(d) Whether the oppointments mentioned in part (c) above were made with the prior consultation of the Public Service Commission/Subordinate Services Selection Board as required by Government instructions on the subject; if not, the reasons therefor;

(e) Whether any representation was received by the Government in connection with the occurrance of the said vacancies or in relation to the appointments referred to in part (c) above; if so, a copy of the orders passed by the Government in each case be laid on the Table of the House;

(f) whether the orders of the Government referred to in part (a) above were communicated to the persons concerned; if not, the reasons therefor?

Sardar Gurnam Singh : The information is given in the statement which is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a) Details of vacancies which occurred in the Headquarter office of the Civil Defence/Punjab Home Guards Organisations, during the period from (i) 1-9-1965 to 31-10-1965 and (ii) 1-4-1966 to 30-6-1966.

(i) Superintendent; (ii) Steno to Commandent General, P.H.G.; (iii) Steno to Commandant, Punjab Home Guards; (iv) Three Assistants; (v) Head Assistant Civil Defence.

(b) *Name of the vacancy*	*Reasion for occurrence*
(i) Superintendent, Punjab Home Guards.	Shri Jarnail Singh, the then officiating Superintendent, who was on deputation to this Organisation was reverted to his office on Administrative reasons.
(ii) Steno to Commandant Genl., Punjab Home Guards.	Consequent upon the appointment of Commandant General, Punjab Home Guards.
(iii) Steno to Commandant, Punjab Home Guards.	The previous incumbent of this post was promoted and posted as Assistant.

Chief Minister]

(iv) Two Assistants.	The first vacancy occurred due to reversion of the previous incumbent of the post to his parent office at his own request. The second vacancy occurred when another Asstt. went on deputation to the Punjab State Marketing Fedn. at his own request.
(v) Technical Assistant.	The services of the incumbent of the post were terminated and subsequently this post was converted to that of a regular Assistant.
(vi) Head Assistant	The vacancy occured due to the reversion of Shri Gurbaksh Singh on daputation to Civil Defence Organisation, from the Cooperative Department, to his parent office. The post fell vacant with effect from 22.9.1965 to 22.11.1965.

(c) The following officials were appointed against the posts mentioned against each :—

Name of the official	Post against which posted	Date of filling the post	Department to which Previously belonged
Shri Rajinder Lal Sudan	Superintendent	7-10-65 (AN)	Police Deptt.
Shri S. L. Chawla	Steno to C.G P.H.G.	7-10-1965 (AN)	Ditto
Shri Harbhagwan Das	Steno to Comm. PHG.	1-10-65	Ditto
Shri Manmohan Lal	Assistant	12-11-65	Ditto
Shri Kidar Nath	Assistant	1-3-66	Ditto
Shri Gurkirat Singh	Assistant	16-4-66	Ditto
Shri Gurbaksh Singh	Head Assistant	23-11-65	Cooperative Deptt.

(d) In case of deputationists, appointed on temporary basis, no approval of the SSSB/Public Service Commission was required as confirmed by the S.S.S.B, themselves.

(e) No.

(f) Question does not arise.

MEMBERS OF PUNJAB PUBLIC SERVICE COMMISSION

*83 **Miss Sarla Parasher** : Will the Chief Minister be pleased to state.

(a) the names, educational qualifications and experience of each of the present members of the Punjab Public Service Commission ;

(b) the date when each of the said member was appointed ;

(c) whether any of the said members belongs to the Scheduled Castes ?

Sardar Gurnam Singh : (a)&(b) A statement showing the requisite information is laid on the Table of the House.

(c) No.

Statement showing the qualifications and experience of Chairman and Members of the Punjab Public Service Commission, Patiala.

Sr. No	Name of the officer/ Designation	Date of Appointment	Qulifications	Experience
1.	Shri Gurdial Singh, I.P. (Retired), Chairman.	23-11-66 (A.N.)	M.A.	Worked in various capacities in the Police Department. Was D.I.G., C.I.D., Punjab, for about four years, I.G. Police of Erstwhile Pepsu State for 5 years, Joint Director of Intelligence Bureau of India for more than 3 years and I.G. of Police 'Punjab' for 6 years.
2.	Shri Mohan Singh, Member.	15-5-63	B.A.	Experience in farming and transport business.
3.	Shri Mubark Singh, Member.	11-2-67	M.A.	Worked as Chairmam Improvement Trust, Ludhiana, for about 4½ years.
4.	Shri Des Raj Member.	11-2-67	B.A., LL.B.	Experience as a practising Lawyer for 26 years.
5.	Shri R. N. Chona, Member.	13-2-67	D.M.E.C. Member AIE (U.S.A.) M.I.E. (India)	Worked in various capacities in P.W.D. (Electricity Branch) and thereafter in the State Electricity Board by holding posts such as Executive Engineer Suprintending Engineer Secretary, Punjab State Electricity Board and Chief Engineer (Construction and Projects) in the Board. Also worked as Chief Electrical and Mechanical Eegineer in Jammu aud Kashmir State.

PROPERTY AND OTHER ASSETS RECEIVED BY THE PUNJAB ON REORGANISATION OF THE STATE

*82 **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Chief Minister be pleased to state the details of property and other assets rece ved by Punjab at the time of Re-organisation of the State in 1966 ?

Sardar Gurnam Singh : Under section 48(1)(a)of the Punjab State Reorganisation Act, 1966, all land, stores, articles and other goods as situated in the territories of the reorganised Punjab State vest in this State. The time and labour involved in collecting the detailed information about the details of properties will not be commensurate with any benefit to be obtained.

2. The list of the the properties situated outside the composite Punjab State, which have been allocated to Punjab and Haryana, is contained in the order of the Government of India No. F. 17/106/66-SR, dated the 27th March, 1967. A copy is laid on the table of the House (Annexure I).

3. Position in respect of other assets is explained in Annexure II which is also laid on the Table of the House.

ANNEXURE I

Copy of letter No. F17/106/66-SR, dated 27.3.67 from Shri K. R. Prabhu, Joint-Secretary to the Government of India, Ministry of Home Affairs, New Delhi-11.

WHEREAS certain immovable properties belonging to the State of Punjab of immediately before the appointed day, that is to say, before the first day of November, 1966, were situated out side that State;

AND WHEREAS the Government of that State was administering the irrigation canals and certain drains in the Union Territory of Delhi as part of the Western Jamuna Canals system and was holding properties in that Union Territory for that purpose;

AND WHEREAS under sub-section (1) of section 48 of the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), (hereinafter referred to as the said Act), these properties have passed to the State of Punjab.

AND WHEREAS on a reference made to it in this behalf by the Government of Haryana under section 65 of the said Act, the Central Government is of the opinion that it is just and equitable that the properties and assest specified in this order should be allocated to the States of Punjab and Haryana and the Union in the manner hereinafter provided;

NOW, THEREFORE, in exercise of the powers conferred by Section 65 aforesaid and of all other powers enabling it in this behalf and after consultation with the Governments of Punjab and Haryana, the Central Government hereby determines—

(a) That the immovable properties (alongwith all lands appurtenant there to) specified in the Schedule to this Order shall be allocated to the State of Punjab, or, as the case may be, to the State of Haryana as shown in that Schedule.

(b) That out of the property known as "Nabha Plot" in New Delhi of which the area is about 8 acres, an area of 3 acres shall be allocated to the State of Haryana and an area of 1 acre shall be allocated to the Union and the said 1 acre land shall be placed at the disposal of the Administrator of the Union Territory of Himachal Pradesh;

(c) That out of the land appertaining to the Jind House at New Delhi, an area of 3.2 acres shall be allocated to the State of Haryana and the rest of the land and also the building shall be allocated to the State of Punjab;

(d) That the land allocated to the State of Haryana and the Union under clauses (b) and (c) shall be demarcated on the ground within three months from the date of issue of this Order by agreement between the Governments of Punjab and Haryana and in the case referred to in clause (b), also Himachal Pradesh and if no agreement is reached with in that period, by an officer who shall be authorised in this behalf by Central Government;

(e) That all rights and liabilities of the State of Punjab in relation to the irrigation canals and drains in the Union territory of Delhi shall be the rights and liabilities of the State of Haryana;

(f) for the purpose of division of the bublic debt referred to in sub-section (4) of section 54 of the said Act, the total expenditure on all capital works and other capital outlays incurred by the Government of the State of Punjab before the appointed day in relation to the properties specified in this Order shall be deemed to have been incurred on the territories included respectively in the State of Punjab and Haryana or in the Union (in relation to the property allocated to the Union and placed at the disposal of the Administrator of the Union Territory of Himachal Pradesh) to which the said properties stand allocated under this order.

SCHEDULE

S. No.	Name of the immovable property with location	Name of the State to which the Property shall pass
1.	Kapurthala House, Brindaban	Punjab Government
2.	Kapurthala House, Hardwar	
3.	Patiala House, Kanthal	
4.	Kapurthala Dharamshala and Samadhi, Nasik	
5.	Nabha House, Rajpur (Dehra Dun)	
6.	Zinat Mahal, Delhi	
7.	Kapurthala House, New Delhi	Punjab Government
8.	Plot for Cottage Industries in New Delhi	
9.	Dujana Estate, Delhi	
10.	Dans-Folly, Himachal Pradesh	
11.	Cedar Lodge, Cedar Kothi with a Block of 10 servants quarters at Simla	
1.	Nabha House, Brindaban	Haryana Government
2.	Kalsia House, Kanthal	
3.	Patiala House, Hardwar	
4.	Jind House, Banaras	
5.	Glenleg, Wood, Villa Mussourie	
6.	Buildings of the Irrigation Department including the Canal Rest House at Alipur Road and other Properties held for purposes of administration of canals and drains situated in the Union Territory of Delhi.	

[Chief Minister]

ANNEXURE II

The position in respect of assets is indicated below :—

(i) **Cash Balance**

Against the balance of Rs. 2,10 lakh with the Reserve Bank of India at the close of business on the 31st October, 1966, the share of the new State of Punjab amounted to Rs. 115 lakh. In accordance with the directions issued by the Government of India, the accounts of the composite State of Punjab were kept open by the Reserve Bank of India up to the 30th November, 1966. The additional net expenditure of Rs. 553 lakh booked during this period was also proportionately debited to the accounts of the successor States, with the result that the balance of the new State of Punjab on the 1st November, 1966, worked out to *minus* Rs. 159 lakh.

(ii) **Securities**

The erstwhile Punjab State made an investment of the order of Rs. 14,50 lakh in the securities of the Government of India and other States. This comprises investments from (a) cash balances (Rs 7,05 lakh) and (b) Sinking Fund (Rs 7,45 lakh, i. e. Rs 185 lakh for the amortisation of market loans and Rs 560 lakh for the repayment of loans obtained from the Government of India for Bhakra Nangal Project).

So far the Reserve Bank of India has allocated securities of the face value of Rs 373 lakh to the successor States, out of the securities of Rs 7,05 lakh purchased out of the cash balances. The share of the Punjab amounts to Rs 2,05 lakh. The question of the allocation of remaining securities amounting to Rs 3,32 lakh is being pursued with the Government of India and the Reserve Bank. Out of the Sinking Fund of Rs 7,45 lakh, securities of the face value of Rs 1,85 lakh only have so far been apportioned by Government of India among the successor States and the Punjab State has been allocated securities of Rs 92 lakh. The remaining investment of Rs 5,60 lakh will be apportioned among the successor States in accordance with the provisions of section 54 (3) of the Punjab Re-orgnisation Act, 1966, i. e., the proportion in which the public debt of Bhakra-Nangal Project is to be apportioned.

ALLOCATION OF GOVERNMENT EMPLOYEES ON REORGANISATION OF PUNJAB STATE

***107 Sardar Sardar Singh Kohli** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the basis on which the Government employees were allocated to each emerging unit at the time of the recent re-organisation of the Punjab State;

(b) the total number of employees allocated to Punjab, Haryana and Himachal Pradesh separately together with the details of the gazetted and non-gazetted employees allocated to each unit ?

Sardar Gurnam Singh : (a) The following factors were taken into consideration in allocating Government employees to each of the emerging unit on re-organisation :—

(i) Domicile;

(ii) Balanced cadre according to age groups;

(iii) Qualifications of officers for specific posts requiring special qualifications;

(iv) The needs of the various Departments and offices in Punjab, Haryana, Himacnal and Chandigarh;

(v) The territorial affiliation of the staff, which was to move with the territories to the respective units.

(b) (i) The total number of employees allocated to Punjab, Haryana and Himachal is as given below : —

Punjab : 84,744 ⎫ These figures do not include localised
Haryana : 49,852 ⎬ posts.
Himachal : 12,310 ⎭

(ii) Details of gazetted/Non-gazetted employees allocated to each unit are given below :—

	Gazetted	*Non-gazetted*
Punjab :	3,737	81,007
Haryana :	2,289	47,563
Himachal :	463	11,847

CASES OF ESPIONAGE AND OTHER ANTI-NATIONAL ACTIVITIES

***85 Shri A. Vishwanathan** : will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number and the details of cases instituted in the State during the Pakistan invasion for espionage and other anti-national activities;

(b) the number of the said cases so far decided; if no decision has so far been taken, the reasons for the delay ?

Sardar Gurnam Singh : It is not in the public interest to disclose this information.

CASES REGISTERED IN CONNECTION WITH ANTI-PUNJABI SUBA AGITATION

***99 Shri Harbans Lal Khanna** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) The total number of cases relating to the anti-Punjabi Suba agitation which are pending in the State at present;

(b) whether the Government proposes to withdraw the said cases; if so, the time by which a decision is likely to be taken in the matter;

(c) the total number of students involved in the said cases;

Sardar Gurnam Singh : (a) & (b) There were all cases relating to the anti-Punjabi Suba. Agitation pending in courts or with Police, which were considered by the State Government and it was decided to withdraw all those cases except two cases of Jullundur in which counter-complaints have been lodged. The district authorities have been directed accordingly.

(c) Nil.

(ਕ)
(ਖ) } ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ਸਬੰਧੀ ਕੇਸ ਪੁਲੀਸ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਸਵਾਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਨੌਂ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਗ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

NEWSPAPERS BLACK-LISTED BY THE GOVERNMENT

*110. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the number and names of newspapers, if any, kept on the black-list by the Government as at present;

(b) the reasons for having placed the said newspapers on the black-list;

(c) whether the Government proposes to remove any of the above mentioned newspapers from the black-list; if so, details thereof?

Sardar Gurnam Singh : (a) The Government does not maintain any black-list of newspapers. The question of indicating their number and names does not arise.

(b) The previous Government, however, decided in 1961 not to subscribe to some newspapers for use in Government and semi-Government libraries and reading-rooms, since these newspapers, in the opinion of the Government then, were found to be spreading communal hatred among the people.

(c) The question does not aries; but Government, however, will examine such cases.

(ਕ) ਸਰਕਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਲੀ-ਸੂਚੀ (Black-list) ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੈਦਾਦ ਦੱਸਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਖ) ਐਪਰ, ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1961 ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਸਰਕਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰੀਡਿੰਗ ਰੂਮਜ਼ (Reading-Rooms) ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨਾ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੂ ਨਫ਼ਰਤ ਫੈਲਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

(ਗ) ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਲੇਕਿਨ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇਗੀ

DAMAGE CAUSED TO CROPS DURING RAINS

*123 **Shri Harbans Lal Khanna** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether any demage has been caused to the crops during the recent heavy rains; if so, the estimated loss thereof;

(b) whether Government propose to give any relief to the affected persons, if so, in what form ?

Major General Rajindar Singh : (a) Damage was caused to crops by rains only in the districts of Amritsar, Bhatinda and Ferozepur. Total estimated loss is Rs. 69,29,817/-.

(b) The matter regarding giving of relief to the affected persons is under consideration of Government.

NAZUL LAND IN THE STATE

*133. **Comrade Sat Pal Kapur** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total area of Nazul land in the possession of the land-lords, district-wise in the State at present ;

(b) the number of the Harijan tenants who have so for been settled on the said land, district-wise;

(c) the numbers of cases, district-wise, where the physical possession of Land has not so far been given to the tenants concerned ?

Major General Rajindar Singh : (a) (b) & (c) A statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

S. No.	Name of Distt.	Total area of Nazul land in the possession of the landlords at present	No. of Harijans Tenants who have been so far settled on the Land		No. of cases where the physical possession of land has not so far been given to the tenants
			Individual Harijans	No. of Harijans who formed Co-operative Societies	
1.	Ludhiana ..	..	..	..	..
2.	Jnllundur ..	..	..	..	..
3.	Amritsar ..	..	2	..	..
4.	Ferozepur ..	..	33	135	..
5.	Hoshiarpur ..	..	..	..	..
6.	Gurdaspur ..	..	..	..	..
7.	Kapurthala ..	..	301	474	..
8.	Patiala ..	6 acres	4,209	..	1
9.	Sangrur ..	..	2,595	..	..
10.	Bhatinda ..	..	51	117	..
11.	Rupar ..	4 acres, 4 Kanals and 11 Marlas	..	..	..
	Total	10 acres, 4 kanals and 11 marals	7,191	726	1

ARREARS OF AGRICULTURAL LOANS IN THE STATE

*109. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total amount of arrears of agricultural loans, district-wise, in the State at present;

(b) the amount of the said loans due for realisation in each case, district-wise;

(c) the details of the steps being taken by the Government for the early realisation of the said arrears of loans ?

Major General Rajindar Singh : (a) A statement giving the necessary information is laid on the Table of the House.

(b) The time and labour involved in collecting the information individual-wise will not be commensurate with any possible benefit to be obtained. However, the amount of loans due for realisation is the same as given in statement laid on the Table of the House.

(c) Deputy Commissioners have already been directed to make special efforts for speedy liquidation of these arrears.

Statement showing the district-wise arrears of Agricultural Loans on 28th February, 1967.

STATEMENT

District		Arrears on 28th February, 1967
		Rs.
Hoshiarpur	..	6,81,522
Jullundur	..	27,77,002
Ludhiana	..	78,26,554
Ferozepur	..	15,31,499
Amritsar	..	17,63,440
Gurdaspur	..	41,29,712
Kapurthala	..	13,22,530
Patiala	..	55,85,590
Bhatinda	..	59,71,669
Sangrur	..	59,34,936
Rupar	..	7,38,392
Total	..	3,83,62,846

CEMENT DISTRIBUTION IN THE STATE

*90. **Shri A. Vishwanathan** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state the total quantity of cement in bags supplied to each district during the months of October, November, and December, 1966 and January and February, 1967 ?

Shri Satya Pal Dang : A statement containing the requisite information is laid on the table of the House.

STATEMENT

S. No.	Name of District	October, 1966 (tonnes)	November, 1966 (tonnes)	December, 1966 (tonnes)	January, 1967 (tonnes)	February, 1967 (tonnes)
1.	Amritsar ..	2,047	2,800	2,509	1,863	2,033
2.	Bhatinda ..	1,621	1,236	1,639	934	1,009
3.	Ferozepur ..	1,363	741	763	1,507	1,523
4.	Gurdaspur ..	676	1,182	1,341	1,339	1,060
5.	Hoshiarpur ..	1,200	1,936	2,126	3,051	752
6.	Jullundur ..	1,078	1,813	2,688	1,712	2,467
7.	Ludhiana ..	3,813	2,937	2,504	4,830	3,185
8.	Kapurthala ..	505	651	584	130	145
9.	Patiala ..	1,456	1,687	2,279	2,639	1,468
10.	Sangrur ..	1,523	742	956	484	1,843
11.	Rupar ..	..	394	478	340	..
	Total ..	14,682	16,119	17,867	18,829	16,585

Note :—(i) One tonne is equal to 20 bags of cement.

(ii) Information for October, 1966 pertains to districts as they were constituted before the Re-Organisation. For Rupar, information for October, 1966 is not separately available as it formed part of Ambala District.

FOODGRAIN/COAL DEPOTS SANCTIONED IN JANUARY AND FEBRUARY, 1967

*89 **Shri A. Vishwanathan:** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state the number of foodgrain depots and coal depots sanctioned in each district of the State during the months of January and February, 1967, together with the number of those among them which were on the waiting list and since when ?

Shri Satya Pal Dang: The requisite information is laid on the Table of the house.

	Name of the Circle		Number of Foodgrain Depots Sanctioned	Number of Coal depots sanctioned
1.	Hoshiarpur	..	2	4
2.	Gurdaspur	..	275	1
3.	Sangrur	..	—	—
4.	Bhatinda	..	7	—
5.	Rupar	..	20	—
6.	Fazilka	..	190	—
7.	Amritsar	..	238	—
8.	Patiala	..	131	—
9.	Jullundur	..	151	1
10.	Ferozepur	...	2	—
11.	Ludhiana	..	55	2
	Total	..	1,071	8

District Officers are not required to maintain a list of prospective depot holders.

COST PRICE/SALE PRICE OF PORTLAND CEMENT IN THE STATE

*117. **Chaudhri Satya Dev:** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the main factors and basis for determining the cost price and sale price of the portland cement in the State;

(b) whether the sale price of the cement was increased from time to time since 1956; if so, the reasons for the increase in price on each occasion;

(c) the investment of the stockist per bag, since January, 1956 to-date;

(d) the extent of commission allowed to the stockists, per bag, since January, 1956;

(e) whether the Government intend to revise the rate of commission mentioned in part (d) above ?

Shri Satya Pal Dang :

(a) There is at present, no control on the price of cement. The question does not, therefore, arise.

(b) Yes. Before cement was decontrolled, the wholesale price of cement was fixed by the Government of India and the retail price had to be varied accordingly.

(c) The investment of the stockist per bag has varied from time to time and from place to place. The time and labour involved in collecting and compiling this information will not be commensurate with the benefit likely to be obtained therefrom.

(d) Rs. 0.25 per bag.

(e) In view of (a) above, the question does not arise.

POSTS RESERVED FOR HARIJANS IN THE STATE

***112. Shri Shiv Chand** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the percentage of posts reserved for Harijans in the State as at present;

(b) whether he has received any complaints that Harijans are not getting their due share in services; if so, the action, if any, taken in the matter ?

Shri Piara Ram Dhanowali :

(a) 20%

(b) Yes. Complaints received from Scheduled Castes employees alleging non-implementation of reservation in their cases, are looked into in consulration with the concerned Departments and are decided in accordance with the rules and instructions.

IRREGULARITIES COMMITTED IN THE PURCHASE OF STORES FOR USE IN THE CIVIL DEFENCE/HOME GUARDS DEPARTMENT, PUNJAB

*127. **Comrade Munsha Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether any discrepancies/irregularities alleged to have been committed in the matter of purchase of stores worth lakhs of rupees during the period 1962—64 (National Emergency) in the Civil Defence/Home Guards Department, Punjab, were brought to the notice of the Head of the Department by his office ; if so, the nature of such irregularities together with the amount involved ;

(b) the name of firms/parties and also the names of Department officials/officers involved in such irregularities ;

(c) whether it is a fact that one of the officers involved in the said irregularities was given promotion by ignoring the claims of his seniors after the above said irregularities came to notice ; if so, the name of the officer concerned ;

(d) whether any victimization on account of or for pointing out the said irregularities was alleged to have been committed; if so, the name of the officers alleging the victimization with details of victimization?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes, but to the extent of Rs. 2,237.50. Sub standard Axes of the weight of 3 lbs. or less were supplied by the firm against the specification of 4 lbs. of each axe & Inspection Officers could not detect the defects at the time of inspection.

(b) *1st part* : M/s Modern Motor Works, Ludhiana.

2nd part : (i) Shri H.S. Nayyar....the then Staff Officer (Stores)

(ii) Shri H.S. Dhillon....the then Staff Officer.

(iii) Shri Jasminder Singh....the then Staff Officer.

(iv) Shri Sultan Singh....the then Commandent, Punjab, Home Guards.

(c) *1st part* : Yes, but only temporarily as a stop-gap arrangement without effecting the seniority of any senior officer ;

2nd part : Sh. H.S. Nayyar.

(d) *1st part* : Yes.

2nd part : Shri Gurbakhsh Singh Dorka, the then Head Assistant. There was no victimization as Sh. Dorka was reverted to his parent Department not for pointing out these irregularities but for other administrative reasons.

CONSTRUCTION OF COURTS' BUILDING AT BARNALA

*131. **Sardar Surjit Singh** : Will the Chief Minister be pleased to State—

(a) whether the Government is aware of the fact that some time ago land was acquired for the construction of buildings for the Courts at Barnala ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, the reasons for which the construction of the said buildings has not so far been taken in hand ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes.

(b) A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

(ੳ) ਹਾਂ।

(ਅ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ।

STATEMENT

On 24th September, 1965 the Land Acquisition Collector Punjab P. W. D. B & R, Ambala Cantt, announced an award amounting to Rs. 85,612 as compensation for the land acquired for the construction of new Courts building, Barnala. On a reference from the High Court for making arrangement for payment of the requisite amount by re-appropriation or other-wise out of the consolidated fund lying in reserve with the P.W.D., an advance of Rs. 85,612 was sanctioned by Government from the Punjab contingency fund for meeting the expenditure in connection therewith. In the meanwhile, the land owners instituted proceedings in the Court of Additional District & Sessions Judge, Barnala, for enhancement of the amount awarded by the Land Acquisition Collector, Punjab, P.W.D. B & R, Ambala Cantt. The case is still pending in his court. In the circumstances explained above the possession of the land has not so far been taken by the Government and therefore construction of the building also has not naturally been taken in hand.

LINKING OF DEARNESS ALLOWANCE WITH THE COST OF LIVING INDEX

*119. **Comrade Satpal Kapur** : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Government decided to link Dearness Allowance of its employees with the cost of living index on 16th January, 1967; if so, a copy of the decision be laid on the Table of the House ;

(b) the base year for calculating the Dearness Allowance for upward revision ;

(c) the date on which the Dearness Allowance of the Punjab Government employees was enhanced previously ?

Dr. Baldev Parkash : Reply laid on the Table of the House.

(a) The decision regarding linkage of Dearness Allowance with the cost of living index is reproduced below :—

"This Government decided in principle that Dearness Allowance should be linked with the cost of living indices. The details in this connection will be worke out keeping in the view the State's financial resources and other relevant aspects."

(b) The details will be worked out keeping in view the State's financial resources and other relevant aspects.

(c) On 15th June, 1966, with effect from 1st April, 1966 and recently with effect from 1st January, 1967.

REVISION OF PAY SCALES OF AYURVEDIC DISPENSERS

*122. (1) **Shri Harbans Lal Khanna** :
(2) **Shri Balramji Dass Tandon** : } Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether any deputation of the Ayurvedic Dispensers waited upon him regarding the revision of their pay-scales; if so, the details of their demands and the action taken thereon ;

(b) whether the Government has received any complaint from the Ayurvedic practitioners in the state regarding their registration; if so, the details of their complaint and the steps, if any, taken by the Government to remove their grievances ?

Dr. Baldev Parkash : (a) Yes.

A) The deputationists demanded the revision of their pay scales of $39\frac{1}{2}$—1—$49\frac{1}{2}$ to 75—5—116/7—175. The case is under the consideration of the Pay Revision Committee.

(b) Yes.

Complaints were received and these were enquired into.

REVISION OF PAY SCALES OF SENIOR/JUNIOR TRANSLATORS IN THE STATE

*125. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the grades of pay of Senior and Junior Translators working in the State have not been revised for the last about half a century ;

(b) whether it is also a fact that the grade of the Junior Translators instead of upward revision has been down-graded ;

(c) whether it is further a fact that the job of translators is of a technical nature and that the grades of technical staff in the State have been revised from time to time ; if so, the reasons for not revising the grades of pay of Translators for such a long time ;

(d) whether he is aware of the fact that the grade of Senior Translators in the State is Rs. 150—10—250/10—300 whereas in the Central Government offices and other States the grade of Senior Translators is much higher ; if so, the reasons for such discrimination when the nature of work and qualifications are almost the same ;

(e) whether it is also a fact that the Senior and Junior Translators in the State have recently represented to the Government in the Finance Department for the upward revision of their grades ; if so, the action taken by the Government thereon so far, if no action has been taken, the reasons therefor ?

Dr. Baldev Parkash : (a) No. in the case of Senior Translators the grades were last revised in 1945 and in the case of Junior Translators in 1958.

(b) No. On the other hand a special pay of Rs. 20 per month was attached to their grade of Rs. 60—4—80/5—120/5—175, on the recommendation of the Pay Revision Board in 1958.

(c) No. The quest'on of giving the grades of technical staff does not arise.

(d) The scale of the Senior Translators is Rs. 150—10—200/10—300 and not Rs. 150—10—250/10—300. The pay structure of the Punjab Government is not based on the pay structure of Central Government or any other State.

(e) A representation from the Senior/Junior Translators of the Punjab Vidhan Sabha only had been received for the revision of their grades in February last by the Pay Revision Committee who are seized of the general question of the revision of the grades of the Government Employees in the whole State.

DISTRICT INDUSTRIAL LOANS ADVISORY COMMITTEES

*88. **Shri A. Vishwanathan** : Will the Minister for Finance be pleased to state the number of members of the District Industrial Loans Advisory Committees appointed in the State during the months of January and February, 1967 and the grounds on which the said appointments were made ?.

Dr. Baldev Parkash : No member was appointed on any District Loan Advisory Committee in the State during the months of January and February, 1967.

ARREARS OF INDUSTRIAL LOANS IN THE STATE

*108. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) the total amount of arrears of different industrial loans, district-wise, in the State at present ;

(b) the amount of the said loans due for realisation in each case, district-wise ;

(c) the details of the steps being taken by the Government for the early realisation of the said arrears of loans ;

Dr. Baldev Parkash : The statement giving requisite information is laid on the Table of the House.

STATEMENT

(a)

District		Principal	Interest	Total
1. Hoshiarpur	..	1,94,767	83,241	2,77,008
2. Jullundur	..	4,69,345	2,65,182	7,34,527
3. Ludhiana	..	8,25,992	2,83,114	11,09,106
4. Ferozepur	..	1,05,213	19,498	1,24,611
5. Amritsar	..	4,46,201	81,981	5,28,182
6. Gurdaspur	..	5,65,341	94,914	6,60,255
7. Patiala	..	2,62,089	1,01,047	3,63,136
8. Sangrur	..	2,39,933	61,186	3,01,119
9. Bhatinda	..	4,48,251	42,909	4,91,160
10. Kapurthala	..	2,08,588	75,339	2,83,927
11. Rupar	..	2,41,655	77,249	3,18,904
Total	..	40,07,375	11,85,660	51,93,035

(b)

1. Hoshiarpur	..	10,78,802	2,06,974	12,85,776
2. Jullundur	..	31,26,266	6,99,289	31,25,555
3. Ludhiana	..	54,87,036	12,09,614	66,96,650
4. Ferozepur	..	11,49,601	2,10,793	13,60,394
5. Amritsar	..	24,24,187	5,03,685	29,27,872
6. Gurdaspur	..	18,17,959	2,79,199	20,97,158
7. Patiala	..	30,56,433	7,76,174	38,32,607
8. Sangrur	..	15,27,955	2,26,009	17,53,964
9. Bhatinda	..	11,10,939	1,38,116	12,48,055
10. Kapurthala	..	9,36,590	1,68,162	11,04,752
11. Rupar	..	4,83,737	1,26,597	6,10,334
Total	..	2,21,99,505	45,44,612	2,67,44,117

(c) In case of default of payment or mis-utilisation of the loans by the loanees case are processed under the Punjab State Aid to Industries Act, 1935 and the rules made there-under and the recoveries are affected as arrears of land revenue by the Collectors. With a view to expediting recovery and to assist the collectors, one Recovery Tehsildar for each of the Divisions was appointed which has gone a long way to accelerate the pace of recovery.

SUPPLY OF WATER IN KOTLA BRANCH OF SIRHIND CANAL

*81. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the number of cusecs of water per 1,000 acres allowed for irrigation purposes at present in the Kotla Branch of the Sirhind Canal ;

(b) whether the Government proposes to increase the water supply in this branch, if so, when and to what extent ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The water allowance allowed for various areas is:—

(i) 2.37 cusecs at Distributary Head for the areas North-East Ferozepore Jakhal ridge line.

(ii) 2.75 cusecs at Distributary Head for some distributaries and 3.5 cusecs at Distributary Head for other distributaries on the area South-West of Ferozepore Jakhal ridge line.

(b) Yes. On availability of surplus waters from Ravi and Beas Rivers. The water allowance on this Branch on the area lying on South-West of Ferozepore Jakhal ridge line is proposed to be increased from 2.75 to 3.50 cusecs per thousand acres of C.C.A. at Distributary Head.

A

POWER CONNECTIONS FOR VILLAGES IN MAHAL KALAN BLOCK, TEHSIL BARNALA

*132. **Sardar Surjit Singh**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether any village of the Mahal Kalan Block, Tehsil Barnala, which consists of 50 villages, has so far been given power or electric connections for tubewells ;

(b) if the reply to part (a) above be in the negative, the details of the measures being taken for providing electricity to the said area and the time by which this is likely to be done ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) None.

(b) The Residents of this Block have not come forward for taking connections and as such question does not arise.

POSTS OF ASSISTANT ENGINEERS (CIVIL) LYING VACANT IN PUNJAB P.W.D. (B & R)

*76. **Comrade Munsha Singh**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether he is aware of the fact that about 30 posts of Assistant Engineers (Civil) have been lying vacant in the Punjab P.W.D. (B & R) for the last so many months ;

(b) whether he is also aware of the fact that in a few newly created Sub-divisions of P.W.D. (B & R) posts of Assistant Engineers (Civil) are lying vacant ;

(c) whether he is further aware of the fact that the last year's batch which passed the Civil Engineers Degree Examination, have not yet been absorbed in Service ;

(d) if the answer to parts (a), (b), and (c) above be in the affirmative, the steps taken or proposed to be taken for filling up the said posts and for absorbing the said graduates ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) Only five posts have been lying vacant after the Reorganisation.

(b) No new Sub-division has been created.

(c) May be.

(d) The question regarding the filling up of the five vacancies is being examined.

CONSTRUCTION OF TAPA KHERA-PHULOKHERA ROAD IN LAMBI BLOCK OF FEROZEPORE DISTRICT

*113. **Shri Shiv Chand**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that earth work on the road from Tappa Khera to Phulakhera, in block Lambi, district Ferozepur, has alredy been done by the Public as desired by the Department ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, the time by which the said road is likely to be completed ?

Sardar Lachhman Singh Gill. (a) The Public has done some quantity of earth work on Tapa Khera Phulkhera road, but it is still incomplete and requires further execution upto the level marked by the representatives of the Department.

(b) As the earth work has not been completed by the Public as yet the actual time for the completion of the road cannot be indicated at this stage.

COMPENSATION IN LIEU OF LAND ACQUIRED FOR ABOHAR DABWALI ROAD

*114. **Shri Shiv Chand**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether the Government has acquired any area of land for the construction of a road from Abohar to Dabwali ;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative, whether any compensation has beed paid to the persons concerned in lieu of the said land ; if not, the reasons therefor?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) Yes. 117.66 acres.

(b) Rs. 1,12,882.17 was awarded as compensation by Land Acquisition Collector, Jullundur. A sum of Rs. 54,308.45 has already been paid to the land owners. The balance amount of Rs. 58,573.72 is pending as, either the amount is disputed or the land-owners have not applied for the payment of compensation.

ANNUAL GRANT TO D.M. COLLEGE, MOGA

*103. **Comrade Jangir Singh Joga**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that D.M. College, Moga, has been receiving annual maintenance grant from the State ; if so, since when ;

(b) whether such grant is permissible only on the condition that the college receiving it must continue the U. G. C. benefits ;

(c) whether it has come to the notice of the Government that the management of the D.M. College, Moga, discontinued these benefits to its staff with effect from 1st March, 1964 ; if so, whether any representation in this connection has been received by the Director of Public Instruction, Punjab ;

(d) if reply to part (c) above be in the affirmative, the steps taken by the Government ensure that the U.G.C. benefits are given to the staff or alternatively the grants given for the year 1964-65, 1965-66 and 1966-67 to the said college are recovered from it?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) Yes prior to the year 1947.

(b) No.

(c) Yes.

(d) In view of (b) above the question does not arise. All the benefits allowed to the staff by the Management of the College prior to the withdrawal of U.G.C. Assistance were maintained.

SECURITY DEPOSITS BY THE STUDENTS OF D. M. COLLEGE, MOGA

*104. **Comrade Jangir Singh Joga**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the fact that the management of the D. M. College, Moga, has been resorting to the unfair practice of refunding the security to the students of the 3 years degree course every year and then asking them to deposit the same again ;

(b) whether the Government or the Director of Public Instruction, Punjab, received any complaints that the practice referred to in part (a) above is being resorted to in order to make illegal deductions at the time of refunding the securities and that such illegal deductions are being made for the last 5-6 years ; if so, the action taken by the Government to stop this practice ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) & (b) Government is not aware of this practice. However a complaint to this effect has been received and the same is being looked into.

AMOUNT COLLECTED UNDER TEACHERS-DAY COLLECTION SCHEME

*106. **Chaudhri Satya Dev**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the amount collected year-wise under the teachers-day collection scheme so far, together with the amount spent out of the said collections year-wise and the purpose for which it was spent at District and State Level, respectively ;

(b) the balance in hand at present alongwith the report of the audit if it was subject to any audit ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a)

Year		Amount collected	Amount spent
1962	..	Rs. 1,52,638.27 Paise	Nil
1963	..	Rs. 75,237.55 Paise	Nil
1964	..	Rs. 53,464.55 Paise	Rs. 20,630
1965	..	Rs. 5,16,405.45 Paise	Rs. 30,251.24 Paise
1966	..	Rs. 1,51,847.87 Paise	Nil

The amount was sanctioned as assistance to teachers and their widows in financial distress.

(b) Rs. 2,12,187.89 Paise are balance in hand. The account is open for audit but so far no audit has been conducted.

RECOMMENDATIONS OF UNIVERSITY GRANTS COMMISSION FOR INCREASED PAY FOR COLLEGE TEACHERS

***118. Chaudhri Satya Dev**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the date from which revised salaries/scales of pay have been allowed to the College teachers in the State as recommended by the University Grants Commission ;

(b) the names of the Colleges where the said grades have been introduced ;

(c) the names of the Colleges where the University Grants Commission grades have not been introduced alongwith reasons therefor in each case ;

(d) the measures adopted to remove the disparity between the pay scales of the teachers mentioned in parts (b) and (c) above ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) The Government have accepted in principle the pay structure recommended by U. G. C. w. e. f. 1st November, 1966.

(b) These shall be introduced in all Colleges in the State.

(c) Question does not arise.

(d) Question does not arise.

GOVERNMENT MIDDLE AND HIGH SCHOOLS IN GHARAM QANUNGOI, TEHSIL PATIALA

***120. Comrade Satpal Kapur**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the number of Government Middle and High Schools in the villages of Ghram Qanungoi, tehsil Patiala ;

(b) whether it is a fact that there exists no Government High School in any of the said villages, if so, the reasons therefor ;

(c) whether it is also a fact that people of villages Missigan and Dhoodam have applied for opening or upgrading the High School ; if so, whether the Government propose to take any steps to upgrade the said school together with the time by which it will be done ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) There are two Government Middle Schools and no Government High School in Ghram Qanungoi.

(b) There is no Government High School in Ghram Qanungoi because Government Middle School was not upgraded to High Standard in the past.

(c) The matter is under consideration. No time limit can be specified.

STUDENTS INVOLVED IN ANTI PUNJABI SUBA AGITATION

*124. **Shri Harbans Lal Khanna :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the number and names of students who were involved in the anti-Punjabi Suba agitation during the month of March, 1966, in the State together with the classes which they were attending at the time ?

Sardar Lachhman Singh Gill : Sixty-one students as per list at Annexure 'A' which is laid on the Table of the House.

ANNEXURE 'A'

Statement giving names of students involved in cases arising out of the anti-Punjabi Suba agitation during March, 1966 alongwith the details of classes attended by them at that time :—

Sr. No.	Name of student	Class attended	Date of registration of the case with the Police
1	2	3	4
1.	Shri Ravinder Kumar	1st year	FIR No. 69 dated 15th March, 1966 U/S 307/353/332/109 I.P.C. Police Station Kotwali, Patiala
2.	Shri Pawan Kumar	Ditto	
3.	Shri Ram Nath	2nd Year (Thaper Engg. College, Patiala	
4.	Shri Ramesh Chand	2nd Year	
5.	Shri Dev Raj Katoch	Ditto	
6.	Shri Krishan Lal	Ayurvedic College, Patiala	
7.	Shri Krishan Kumar	Ditto	
8.	Shri Daulat Ram	B.A. Part II	
9.	Shri Brahm Mohinder	Pre-University	
10.	Shri Suresh Chander	B.A. Part II	F.I.R. No. 53/1966 U/S 188 I.P.C. and Cr. L.
11.	Shri Chander Sain	B.A. Final	A Act, 1932 Police Station, Jind (Sangrur)
12.	Shri Anant Ram	9th Class	
13.	Shri Ravi Kumar	B.A. Final	F.I.R. No. 49 dated 13th March, 1966 U/S 188/506/I.P.C. Police Station, Batala, District Gurdaspur
14.	Shri Inder Jeet	Ditto	
15.	Snri Sukhdev Raj	Ditto	

1	2	3	4
16.	Shri Madan Mohan	Pre-University (Medical)	F.I.R. No. 67 Dated 14th March, 1966 U/S 147/149/342 I.P.C.Police Station, Abohar (Ferozepur)
17.	Shri Sachdev Kumar	T.D.C. Part II	F.I.R. No. 69/ Dated 15th March, 1966 U/S 88/148/149 I.P.C. Police Station, Abohar (Ferozepur)
18.	Shri Romesh Chander	B.A. Final	
19.	Shai Parkash Chand	Pre-University	
20.	Shri Ram Kumar	B.A. Part II	
21.	Shri Sushil Kumar	Pre-Medical	
22.	Shri Rajinder Lal	B.A. Part II	
23.	Shri Jaspal	Pre-University	
24.	Shri Inder Singh	B.A. Part III	
25.	Shri Khushal Chand	B.A. Part II	
26.	Shri Subhash Chander	Pre-Engineering	
27.	Shri Subhash Verma	Ditto	
28.	Shri Anil Kumar	T.D.C. Part II	
29.	Shri Jagdish	T.D.C. Part III	
30.	Shri Vijay Kumar	Pre-University	
31.	Shri Sudershan Kumar	Pre-Engineering	
32.	Shri Thakar Ram	T.D.C. Part II	
33.	Shri Raj Krishan	Pre-University	
34.	Shri Bal Chand	Ditto	
35.	Shri Sham Lal	T.D.C. Part I	
36.	Shri Jagat Pal	Pre-University	
37.	Shrl Sheo Narain	Ditto	
38.	Shri Ram Partap	Ditto	
39.	Shri Mool Chand	T.D.C. Part III	
40.	Shri Mohinder Suneja	T.D.C. Part I	
41.	Shri Harish Chand	Pre-Medical	
42.	Shri Harbans Singh	T.D.C. Part III	
43.	Shri Rajinder Parkash	Pre-Medical	
44.	Shri Prem Kumar	Pre-Engineering	
45.	Shri Bharat Bhushan	Pre-University	
46.	Shri Nand Kishore	Ditto	

[Publib Works and Education Minister]

1	2	3	4
47.	Shri Lachhman Dass	T.D.C. Part I	
48.	Shri Ramesh Chand	Pre-Medical	
49.	Shri Mohinder Kumar	Pre-University	
50.	Shri Des Raj	Ditto	
51.	Shri Om Parkash	Ditto	
52.	Shri Madho Ram	Ditto	
53.	Shri Jagdish Lal	Ditto	
54.	Shri Krishan	Ditto	
55.	Shri Ved Parkash	Ditto	
56.	Shri Het Ram	Ditto	
57.	Shri Ramesh Kumar	Ditto	
58.	Shri Surinder Kumar	Ditto	
59.	Shri Lachho Ram	B.A. Part I	
60.	Shri Ropal Singh	B.A. Part II	
61.	Shri Daya Chand	8th Class	(i) F.I.R. Nos. 20 date 10th March, 1966 U/S 452/148/149/188 I.P.C. Police Station City Fazilka (Ferozepur) (ii) F.I.R. No. 21 dated 17th March, 1966 U/S 148/149/188 I.P.C. Police Station Fazilka (Ferozepur)

Mr. Speaker : The Question Hour is now over.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

DEMAND CHARTER SUBMITTED BY GOVERNMENT TEACHERS UNION, PUNJAB

1. **Comrade Munsha Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the date on which he and the Chief Secretary to Government, Punjab, received the "Demands Charter" submitted by the Government Teachers Union, Punjab;

(b) a copy of the said 'Demands Charter' be laid on the Table of the House;

(c) the action taken or proposed to be taken on the said Demands Charter, itemwise;

(d) whether the receipt of the 'Demands Charter' was acknowledged; if not, the reasons therefor ;

(e) the time by which a decision is likely to be taken on the said demands ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 18th March, 1967 (by Education Minister) 2nd March, 1967 (by Chief Secretary).

(b) A copy of the Demands Charter is attached.

(c) The demands presented therein are under consideration of the Government.

(d) Yes.

(e) No time limit can be fixed.

Charter of demands submitted to the Punjab Government by the Government Teachers Union Punjab, (A Representative Body of fifty' six thousand Teachers of all cadres and categories).

1. The following revised and running grades, based on Kothari Commission's recommendations be accepted with effect from 1st November, 1966.

(a)	**Primary Teachers ;**	.. Rs.	150—300
(b)	Classical and Vernacular Teachers	.. Rs.	200—400
(c)	J.S.T. Teachers	.. Rs.	200—500
(d)	Trained Graduates	.. Rs.	220—500
(e)	Trained Post-Graduate Science and Mathematics Masters	.. Rs.	.00—600
(f)	Headmasters	.. Rs.	400—800

2. A Uniform service benefit equivalent to the initial difference of old and new grade of the category concerned be given to each teacher.

3. The rates of increments in above grades and other related problems be settled immediately in consultation with the representatives of Teachers, keeping in view the formula that of rate increment must double after the completion on ten years of service and the grade be completed in fifteen years.

4. Free studentship must be given to the dependents of teachers upto College level including technical and professional education.

5. Fixed Medical allowance and house rent be given to each teacher.

6. Teachers be exempted from the payment of Professional Tax.

7. Pensionary benefit must be given to all the Provincialized Teachers.

8. An advance increment must be given to a teacher who improves his qualifications and such a benefit must be given at least two times as is done by the Punjab University.

9. Joint consultative Councils on the pattern of Whitely Councils be constituted at State, District and Block level in order to settle day to day problem of the teachers.

10. Recommendations of the Kothari Commission regarding Civic rights for the teachers be implemented immediately.

GOVERNMENT ADVERTISEMENTS

2. **Comrade Harkishan Singh Surjeet** : Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state—

(a) the total number and details of Government advertisements given by the Government during the years 1961-62 to 1966-67 to the various news-papers in and outside the State in each case;

[Comrade Harkishan Singh Surjeet]

(b) whether the Government proposes to pay special attention to distributing Government advertisements to the news-papers being printed and published in Punjabi ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) The compilation of information regarding advertisements released to all papers and periodicals during the years 1961-62 to 1966-67 involves enormous labour which will not be commensurate with the benefits sought to be achieved.

(b) The release of advertisements to the Punjabi papers has been increased from 17% to 22% with effect from the 14th December, 1966.

REPORT OF THE COMMITTEE CONSTITUTED TO STUDY THE WORKING OF PANCHAYATI RAJ INSTITUTIONS IN THE STATE

3. **Lieut. Bhag Singh** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) whether it is a fact that some time back a Committee was set up by the Government under the Chairman-ship of a Member of the Vidhan Parishad to study the working of the Panchayati Raj Institutions in the State; if so, the details of its composition and the terms of its reference ;

(b) whether the said Committee has since submitted its report to the Government; if so, when, and a copy thereof be laid on the Table of the House;

(c) the steps taken or proposed to be taken by the Government to implement the recommendations contained in the said Report ?

Shri Sataya Paul Dang : (a) *Yes. A statement showing the composition and terms of reference of the Study Team is laid on the Table of the House.

(b) Yes. On 21st June, 1966. Its *copy is laid on the Table of the House.

(c) The matter is under consideration

Composition of the Study Team

1.	Shri Rajinder Singh	..	Chairman
2.	Shri Bansi Lal, M.P. (Rajya Sabha)	..	Member
3.	Shri Mehar Chand Ahuja, Ex-M.L.C.	..	Do
4.	Shrimati Sarla Sharma, M.L.A.	..	Do
5.	Shri Sultan Singh, M.L.A.	..	Do
6.	Shri Mohan Lal Data, M.L.A.	..	Do
7.	Shri Maharaj Singh, Chairman, Z.P. AMBALA	..	Do
8.	Shri Bhag Singh, Ex-M.L.A.	..	Do
9.	Shri Inder Singh Kang	..	Do
10.	Director Guidance and Supervision (PR)	..	Member-Secretary
11.	Joint Director of Panchayats	..	Member

* Kept in Library.

Terms of Reference

(i) Adequacy of existing links and integration amongst the three tiers of Panchayati Raj.

(ii) The Election system to Panchayati Raj Institutions and the extent to which it has thrown up local and responsible leadership.

(iii) Need for training the elected executive head. Penalty for persistent default in undergoing training or in functioning.

(iv) Existing institutional arrangements for Panchayati Raj, particularly decentralisation and delegations done and the staffing pattern.

(v) Finances of Panchayati Raj institutions, particularly their resourccs, budgetary pattern and their capacity and scope for taxation and realisation of taxes.

(vi) Developmental scope and powers of these Institutions with special reference to the transfer of existing departmental schemes and programmes and the need for bifurcating planning and programming from execution and supervision.

(vii) Organisational, administrative and technical arrangements making for efficiency of the existing structure.

LINKING CHANDIGARH WITH MAIN RAILWAY LINE

5. **Sardar Sardar Singh Kohli** : Will the Minister for finance be pleased to state—

(a) whether the Government has taken up the matter with the authorities concerned for linking Chandigarh with the main Railwav line.

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the time by which the said scheme is likely to be finalised/implemented ?

Dr. Baldev Parkash : (a) & (b) The State Government has been pressing the Union Government for providing a direct rail link between Ludhiana-Chandigarh and Chandigarh-Jagadhri to bring Chandigarh on the main railway line. The view of the Government of India has, however, been that Chandigarh is already on the main line through Ambala and a direct link between Chandigarh-Ludhiana and Chandigarh-Jagadhri is not financially justified. The matter was again discussed on 15th February, 1967 by the Chief Commissioner, Union Territory of Chandigarh with the Railway Authorities. It will be further considered in joint meeting of the Chief Secretaries of Punjab, Haryana and Himachal Pradesh and the Chief Commissioner, Chandigarh.

GOVERNMENT ADVERTISEMENTS GIVEN TO NEWSPAPER FROM 1ST NOVEMBER, 1966 TO 28TH FEBRUARY, 1967

6. **Sardar Sardar Singh Kohli** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total value of Government advertisements given to various newspapers during the period of four months i.e. from 1st November, 1966 to 28th February, 1967 ;

(b) the details of the value of advertisements given to the English, Urdu, Hindi and Punjabi papers, separately ;

(c) the separate details of the display advertisements be laid on the table of the House ?

Sardar Gurnam Singh :

(a)		..	Rs. 1,06,401.85	
(b)	English	..	Rs. 65,119.33	
	Urdu	..	Rs. 11,255.00	
	Hindi	..	Rs. 10,810.90	
	Punjabi	..	Rs. 19,216.62	
(c)		..	Rs. 22,391.35	(included in (b) above)

[(ਕ)		..	1,06,401.85 ਰੁਪਏ
(ਖ)	ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ	..	65,119.33 ਰੁਪਏ
	ਉਰਦੂ	..	11,255.00 ਰੁਪਏ
	ਹਿੰਦੀ	..	10,810.90 ਰੁਪਏ
	ਪੰਜਾਬੀ	..	19,216.62 ਰੁਪਏ
(ਗ)		..	22,391.35 ਰੁਪਏ [ਉਪਰਲੇ (ਖ) ਵਿਚ [ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ]]

PURCHASE OF FOODGRAINS BY GOVERNMEMT

7. **Sardar Sardar Singh Kohli** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) whether the Government propose to introduce State Trading in foodgrains during this year ;

(b) wheather the Government propose to buy foodgrains itself or through the Food Corporation ;

(c) the total quantity of foodgrains which the Government propose to keep in its stock ?

Shri Satya Pal Dang : (a) It is intended to work on partial State Trading in foodgrains, during this year.

(b) Through its town agency.

(c) 2·50 lac tonnes.

NATIONALISATION OF TRANSPORT IN THE STATE

8. **Sardar Sardar Singh Kohli** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of transport routes nationalised so far in the State together with the number of routes which have not been nationalised ;

(b) the details of the routes which the Government propose to nationalise during the current year ;

(c) whether the Government propose to compensate the owners of private buses plying or routes which have been nationalised ?

Sardar Gurnam Singh :

—	No. of routes under monoply operation	No. of commonly operated routes	No. of Routes not nationalised
(a) (i) Erstwhile Pepsu area.	27	48	80
(ii) Erstwhile Punjab area	2	323	277

(b) (i) Erstwhile Pepsu

1. Bhatinda—Barnala—Malerkotla
2. Bhatinda—Ferozepore
3. Mansa—Sirsa
4. Bhatinda—Sangrur
5. Barnala—Mansa—Sirsa
6. Bhatinda—Mansa
7. Bhatinda—Faridkot
8. Barnala—Bhadaur
9. Barnala—Faridkot
10. Bhatinda—Bhadaur *via* Bajakhana
11. Barnala—Mansa.
12. Bhatinda—Talwandi.
13. Barnala—Bhatinda.
14. Sangrur—Mansa.
15. Sangrur—Barnala.
16. Patiala—Rupar.
17. Patiala—Amritsar *via* Moga.
18. Ludhiana—Hoshiarpur.
19. Patiala—Samana *via* Balbera.
20. Patiala—Ludhiana *via* Nandpur Kesho.
21. Patiala—Ahmedgarh upto Ludhiana.
22. Samana—Ludhiana *via* Sangrur.
23. Sangrur—Ahmedgarh upto Ludhiana.
24. Sunam—Mansa—Bhatinda.
25. Patiala—Bassi *via* Nandpur Kesho

(ii) Erstwhile Punjab area — 50% of the new development shall be taken over by State Transport Undertaking.

(c) (i) In the Erstwhile Pepsu area — Private Operators would either be rehabilitated on alternative routes or cash compensation permissible under the Motor Vehicles Act would be paid.

(ii) In the erstwhile Punjab area — In view of 50 : 50 scheme no compensation is payable.

CUTS MADE IN CERTAIN DISTY. IN ABOHAR DIVISION

10. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Public Works and Education Minister be pleased to state—

(a) the name of the Distributory and the numbers of the Burjis in Abohar Division where cuts where made during the year 1966;

(b) the names and full addresses of the land owner in whose land and the places where the said cuts were made ;

(c) the number and names of the land owners, out of those, who made the cuts, owning an area of 100 acres or more land;

(d) the action if any, taken by the Canal Department against the persons making the said cuts;

(e) the numbers of persons arrested in connection with the said cuts and whether out of the arrested land owners there is any land owner who owns more than 100 acres of land, if so his name and address ;

(f) whether any case was instituted against any one the instance of Canal Department ;

(g) whether the Canal Department imposed any penalty on the persons making the cuts; if not, the reasons thereof ;

(h) whether the Government propose to take any strict measures to stop the recurrence of these cuts ; if so the details thereof ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) & (b) The requisite information is given in Annexure I.

(c) The cases are under investigation with the Police. However, there is no land owner owing an area of 100 acres or more land where the cuts were made.

(d) The cut cases were reported to the Police and the results of the investigation are awaited.

(e) As per (d) above.

(f) Nil.

(g) Nil as the powers to impose penalities in such cases are vested in the Collector of the District.

(h) Yes. The field staff has been asked to be more vigilent. Besides powers to impose penalties in Canal cut cases have now been vested in the Collector of the District who will decide the cases more expeditiously impartially.

ANNEXURE I

Statement showing cuts made in Abohar Division during 1966.

S. No.	The name of the distributaries and the No. of the Burjis in Abohar Division where cuts were made during the year 1966	The names and full adress of the land owners in whose land and the places where the cuts were made
1.	129390/R Arniwala ..	Shri Bohar Singh, village Kandwala Hazarkhan
2.	15825/R Bhagsar ..	Shri Nadhan Singh. village Bhagsar
3.	37838/L Sarawan ..	Shri Harnam Singh, village Chanan Khera
4.	18680/R Alamwala ..	Shri Jita Singh, village Mahrajwala
5.	44430/R Bhagsar ..	Shri Bhagat Singh, Jita Singh, village Shamenwali
6.	7075/L Kamalwala ..	Shri Chanan Singh, village Aslamwala
7.	18500/ R Ghilu Mr. ..	Shri Puran Singh, S/o Kalu Ram
8.	126970/R Arniwala ..	Shrimati Iqbal Kaur, village Kandh wala Hazar Khan
9.	73890/R Bhagsar ..	Shri Ram Singh, village Bhagsar
10.	10250/R Malukpur ..	Shri Surjit Singh Ujjagar Singh, village Sarwan
11.	47500/R Karamgarh ..	Karamgarh Gajjan Singh, Debwali Dhab
12.	50152/R Karmgarh ..	Shri Dhara Singh, village Dabwali Dhab
13.	49720/L Arniwla ..	Shri Kartar Singh, Panniwala
14.	13500/L Mehrajwala ..	Shri Kheta Singh Gurmukh Singh, village Sotha
15.	225/L Kamalwala ..	Shri Udam Singh, S/o Hazara Singh, Kamalwala
16.	6685/L Murabdwala ..	Shri Harinder Singh, S/o Jahangir Singh, Dhipanwali
17.	14210/L Muradwala ..	Shri Mukhtiar Singh, Sarpanch, village Jhurmiana
18.	4940/R Barkandi ..	Shri Kartar Singh, S/o Bhag Singh, Sanghadhana
19.	28450/R Mukatsar ..	Shri Gurdit Singh, Muktsar
20.	415/R Malout ..	Shri Sham Singh, village Somagh
21.	12850/R Bhagsar ..	Shri Bakhtawar, village Bhagsar
22.	18660/R Kamalwala ..	Shri Nari Ram, S/o Kahna Ram, Bodiwala
23.	8285/R Muradwala ..	Shri Mohan Singh, S/o Kartar Singh, Dhipanwali

1	2		3
24.	4170/R Khuranj Mr.	..	Shri Inder Singh, Kishar Singh, Samanwali
25.	18680/R Alamwala	..	Shri Jita Singh, Mehrajwala
26.	93175/R Arniwala	..	Shri Darbara Singh, Dhipanwala
27.	I.R. Mudky 70450/R	..	Shri Nirbhai Singh, Bhangewala
28.	Mudki 125450/R.	..	Shri Rura Singh, Badhi Mal
29.	5950/R. Sapanwali	..	Shri Jaspal Singh, Ratta Khera
30.	Mudki, 145000/L.	..	Shri Kapur Singh, village Seerwali
31.	L.L. Machaki, 14325/L	..	Shri Basant Singh, village Dugga Romana
32.	2 L. Mudki, 82925/R.	..	Shri Rabhvir Singh, Akalgarh
33.	Jit dy., 4890/L.	..	Shri Gundar Singh, village Kabulwala
34.	2 L. Mudki 26084/R.	..	Shri Balbir Singh, Sarpanch, village Sanghurana
35.	Kasubegu, 33520/R.	..	Shri Raghbir Singh, Malwala
36.	2 L. Mudki, 7354/L	..	Shri Jarnail Singh, Jandoke
37.	2 L. Mudki, 55830/R	..	Shri Bhag Singh, S/o Sundar, Singh, village Kabulwala
38.	Kasubegu, 34535/L	..	Shri Hari Singh, S/o Sundar, Singh, village Malwala
39.	31000, 32000 33500/L Kasubegy Disty.	..	Shri Lal Singh Nand Singh, village Malwala
40.	Sapanwali, 22030/R	..	Shri Kapur Singh, S/o Jarnail Singh, village Wan
41.	L.L. Machaki 11750/L	..	Shri Chand Singh, S/o Nihal Singh, village Rata Roori
42.	2. L. Mudki 64125/L	..	Shri Prem Singh, S/o Sajjan Singh, village Fattanwali
43.	2 L. Mudki 31500/R	..	Shri Balbir Singh, village Marh Malhu
44.	2 L. Mudki 65500/R	..	Shrimati Harbans Kaur W/o Murti
45.	Mudki 14500/R	..	Shri Kapur Singh, Pritam Singh, village Akalgarh
46.	2 L. Mudki 83250/L	..	Shri Karnail Singh, S/o Sajjan Singh, village Akalgarh
47.	Mudki 145000/L	..	Shri Kapur Singh, Pritam Singh, S/o Inder Singh of village Wangal
48.	127400/L Lambi	..	Bazidpore
49.	31810/R Bamsara	..	Shri Purari Ram, Bagirath Ram, Partap, Hans Raj village Ramesara

1	2		3
50.	9940/R Daulatpura	..	Shri Ara Ram, son of Hukam Ram, village Alamgarh
51.	3120/R Abohar Mr.	..	Burj Mohar wala
52.	16490/L Daultpura	..	Shri Gurdial Singh, son of Budh Singh, village Alamgarh
53.	168950/L Malukpur	..	Shri Lachhmi Ram and Gopi Ram S/o Kesho Ram, village Jandwala
54.	61070/R Malukpur	..	Shri Jit Singh of village Kera Khera
55.	120509/L Lower Toona	..	Middu Khera
56.	72330/R Malukpur	..	Shri Gurdev Singh etc. son of Jugraj Singh Pal Singh, son of Kartar Singh, village Bassian
57.	124600/L Malukpur	..	Kandwala
58.	4100/L Lambi	..	Shri Ram Singh, village Alamgarh
59.	183250/R Daulatpura	..	Village Raj Pura
60.	17500/R Daulatpura	..	Village Alamgarh
61.	73000/R Malukpur	...	Shri Gurdev Singh etc., village Basian (Kala Tibba)
62.	49700/R Lambi	..	Khuddian Gulab Singh

TRAFFIC ACCIDENTS OCCURRED NEAR LUDHIANA

11. **Shri Kapur Chand Jain** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of traffic accidents which were reported to have occurred during the previous year at the crossing of the G.T. Road Bye-Pass and the Samrala Road near Ludhiana;

(b) the details of the accidents referred to above ;

(c) the details of the steps taken by the Government to avoid such accidents ?

Sardar Gurnam Singh : (a) 41 Cases.

(b) The required information is given in the statement placed on the Table of the House.

(c) (i) Additional Traffic Staff has been posted to control the traffic.

[Chief Minister]

(ii) The Municipal Committee, Ludhiana has been moved to construct round about at the crossing of the Bye-Pass to avoid accidents.

[(ਕ) 41 ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ।

(ਖ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਗ) (1) ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਸਟਾਫ ਲਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

(2) ਨਗਰਪਾਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਉਹ ਬਾਈ-ਪਾਸ ਦੇ ਚੁਰਾਹੇ ਉਤੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਬਣਾਵੇ ।]

STATEMENT

1. Case F.I.R. No. 12 dated 21.1.66 under section 304-A, I.P.C., P.S. Division No. 4.

The case was registered on the statement of Nasib Singh, who stated that at about 10 P. M. he was sleeping at his house, when his brother informed him that one Chana has been run over by a car. The injured was removed to Hospital, where he scumbed to his injuries. The police could not trace the car nor the culprit. The case was sent as untraced. Car number was not given in the F.I.R.

2. Case F.I.R. No. 103, dated 3-6-66, under section 279/338, I.P.C., P.S. Division No. 4.

The case was registered on the statement of Darshan Lal complainant, who stated that he was coming from Phillaur side, Shri Jaswant Singh came from behind on motor Cycle and struck with the complainant. The accused was challaned but acquitted in court on 11th November, 1966.

3. Case F.I.R. No. 191, dated 4-10-66, under section 279 I.P.C., P.S. Division No. 3.

The case was registered against Pritam Singh, Driver of truck No. PNA/8010, who demolished the singal point, "Shatri" while driving his truck rashly and negligently. The case is pending in court.

4. Case F.I.R. No. 50, dated 30-1-66, under section 279/337, I.P.C., P.S. Sadar Ludhiana.

The case was registsred on the statement of Surjit Singh, who alleged that accused Brij Lal, who was driving car No. PNL 4644 rashly and negligently struck with Nahar Singh injured, who was going on a cycle at that time. The challan is pending trial in court.

5. Case F.I.R. No. 53, dated 31-1-66 under section 304-A, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Amar Singh, who stated that the accused Gurbachan Singh, while driving Bus No. PNQ-1484 rashly and negligently struch with Military Motor Cycle No. SA-10659 as a result thereof one Captain and one soldier were killed. The accused has since been acqitted by the court.

6. Case F.I.R. No. 113, dated 3rd March, 1966 under section 279/337, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Mohinder Singh who stated that accused who was driving truck No. 3961-PNL rashly and negligently struck with a Cyclist. The accused has since been convicted on 7th December, 1966.

7. Case F.I.R. No. 124, dated 10th March, 1966, under section 304-A, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the staement of Fateh Singh that the accused, while driving truck No. 4215/PNL rashly and and negligently struck with Harnam Dass, who died in the Hospital. The accused has since been acquitted.

8. Case F.I.R. No. 131, dated 18th March, 1966, under section 304-A/279, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Asa Singh, who stated that the accused while driving Bus No. PNQ 7554 caused injuries to Mst. Balbir Kaur, who later died in the Hospital. The case is pending trial in Court.

9. Case F.I.R. No. 148, dated the 30th March, 1966 under section 279/338 IPC, P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Inderjit Khosla, who stated that the accused Mohinder Singh while driving truck No. 2747 PNL rashly and neglegently collided with car No. PNP 5340. The case is pending trial in court.

10. Case F.I.R. No. 183, dated the 17th April, 1966, under section 279/337, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Puran Chand, who stated that the accused while driving Bns No. PNL 3833 rashly and negligently struck with car No. MPL-256. The case is pending trial in court.

11. Case F.I.R. No. 199, dated the 30th April, 1966, under section 304-A, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Bachan Singh, who stated that a dead body besmeared with blood was lying on the road, suspected to be run over by a truck. The case has since been sent as untraced.

12. Case F.I.R. No. 200, dated 3rd May, 1966, under section 337/279, I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Gurbax Rai, servant of Shri Kapur Chand Jain, M. C., Ludhiana, who stated that he was driving car No. UPD 5168 and was going to Chandigarh from Ludhiana, alongwith Shri Kapur Chand Chawla, Jeewan Kumar and Kishore Chand. The car took the petrol from Petrol Pump situated near Samrala Chowk and hardly had crossed the chowk, when a truck No. PNA-7351 driven by Dalip Singh accused rashly and negligently at a very high speed and and struck with the car, as a result thereof the car was smashed and the occupants received injuries. The case is pending trial in court.

[Chief Minister]

13. Case F.I.R. No. 202, dated the 4th May, 1966 under section 304-A I.P.C,. P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Gurdial Singh who stated that the driver of truck No. PNU-2755, who was driving the truck rashly and negligently struck with Darshan Lal, Octroi Peon as a result of which Darshan Lal expired. The case was sent as untraced.

14. Case F.I.R. No. 212, dated 8th May, 1966 under section 338/279 I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Rajinder Singh, who alleged that the accused was driving truck No. PNL-7697 rashly and negligently and caused injuries to one Gurdev Singh. The case was sent as untraced.

15. Case F.I.R. No. 222, dated the 15th May, 1966 under section 337/279 I.P.C., P.S., Sadar.

The case was registered on the statement of Barkha Ram who stated that the accused was driving truck No. PNL-2470 rashly and negligently and struck with the cycle of Surinder Mohan and caused him injuries. The case is pending trial in court.

16. Case F.I.R. No. 255, dated 29th May, 1966 under section 304 A I.P.C., P.S., Sadar.

The case was registered on the statement of Paujim Lal, who stated that Partap Singh accused. driver of military vehicle No. 253775 caused injuries to Sunder Lal, a Cyclist, who later on died in the Hospital. The case is pending trial in court.

17. Case F.I.R. No. 263, dated 3rd June, 1966 under section 304-A I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Jarnail Singh. The occurrence took place when truck No. NH-2576 collided with truck No. PNK-5255, as a result thereof Bhagat Singh died at the spot. The case is pending trial in the on Court.

18. Case F.I.R. No. 283, dated the 7th June 1966 under section 304 A I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Mohinder Singh. The occurrence took place when truck No. PNL-4500 collided with truck No. PNP-6438, as a result thereof Ajit Singh died in the hospital. The case Is pending trial court.

19. Case F.I.R. No. 318, dated the 2nd July, 1966 under section 337/279 I.P.C., P.S. Sadar.

The case was regirtered on the statement of Satnam Singh, who stated that the driver of Car No. PNL-4640 struck his car with the cycle of Sant Ram. Sant Ram received injuries The case is pending trial in court

20. Case F.I.R. No. 330, dated the 11th July. 1966 under section 304-A I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Bachan Singh, who stated that the accused Surinder Singh was driving Bus No. PNL-7147 rashly and negligently and struck with the cycle of Gurdial Singh, who received injuries and later on died in the hospital. The case is pending trial in court.

21. Case F.I.R. No. 337, dated 13th July, 1966 under section 304-A, IPC, PS Sadar

The case was registered on the statement of Karam Singh, who stated that the driver of car No PNE-4563 while driving car rashly and negligently struck with a cart, as a result of which Ram Kant received injuries and later on died in the hospital. The case is ending trial in court.

22. Case F.I.R. No. 405 dated the 17th August, 1966 under section 304-A 279 I.P.C., P.S. Sadar.

The case stands registered on the statement of P.W. Inderjit Singh, who stated that the driver of truck No. PNE-4563 struck his truck with the cycle of Partap Singh, as a result thereof Partap Singh died at the spot. The case is pending trial in court.

23. Case F.I.R. No. 412, dated the 21st August, 1966 under section 279/338 I.P.C. P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Isher Dass, who stated that the accused of truck No. PNL-3686 while driving the truck rashly and negligently caused injuries to Santosh Kumari. The case is pending trial in court.

24. Case FIR No. 433 dated 3rd September, 1966, under section 340-A, I.P.C.,P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Niranjan Singh, who stated that the accused of Bus No. PNQ 417 while driving his bus rashly and negligently caused injuries to a passenger The case is pending trial in court,

25. Case F.I.R. No. 443 dated 16th September, 1966 under section 304-A I.P.C.,P.S., Sadar.

The case was registered on the statement of Baboo Ram, who stated that an unknown person was run over by a truck The number of the truck was not known, The case has since been sent as untraced,

26. Case FIR No 463 dated 22nd September, 1966 under section 279-338 I.P.C, PS, Sadar.

The case was registered on the statement of Bhajan Singh, who stated that Ajit Singh accused, driver of Bus No, PNL-3121 while driving Bus rashly and negligently struck with a cyclist and caused him injuries The case is pending trial in court,

27. Case F-I.R- No. 464 dated the 22nd September, 1966 under Section 279/338 I.P.C. P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Charan Dass, who stated that the accused Amar Singh, while driving his truck No. PNL-4849 rashly and negligently collided with Bus No. PNJ-7929. The case has been sent as untraced.

28. Case FIR. No. 468, dated 26th September, 1966 under section 279/337 I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Pritam Dass, who stated that the accused Harbans Singh, while driving Bus No. PNT-5920 rashly and negligently struck with a cart. The case is pending trial in court.

29. Case F.I.R. No. 484, dated 8th October, 1966 under section 279-338 I.P.C., P S. Sadar.

The case stands registered on the statement of Harbans Singh, who stated that the accused Karm Singh who was driving tractor without number, rashly and negligently collided with motor cycle No. 3805. The case is pending trial in court.

30. Case F.I.R. No. 491, dated 11th October, 1966 under section 279/337 I.P.C., P.S. Sadar.

The case stands registered on the statement of Krishan Lal, who stated that the accused Jagdev Singh, while driving Car No. PNL-4312 rashly and negligently struck with a cyclist, and caused injuries to latter. The case is pending trial in court.

31. Case F.I.R. No. 518, dated 23rd October, 1966 under section 279/337 I.P.C, P.S. Sadar.

[Chief Minister]

The case was registered on the statement of Jagan Singh, who stated that the accused Mohinder Singh, while driving motor cycle No. PNL-7182 rashly and negligently caused injuries to Kartara Ram. The case is pending trial in the court.

32. Case F.I.R. No. 519, dated 24th October, 1966 under section 279/338 I.P.C. P.S. Sadar.

The case stands registered on the statement of Air Commandant that the accused Rasham Singh, who was driving truck No. PNQ-4854 rashly and negligently struck with military vehicle No. SC 6370. The case is pending trial in court.

33. Case F.I.R. No. 520 dated 24th October, 1966 under Section 304 A, P.S. Sadar.

The case stands registered on the statement of Arjan Dass, who stated that a collision between truck No. PNL-2885 and truck No. PNJ-9805 has taken place due to the negligence and rashness of Jagat Singh accused. The case is pending trial in court.

34. Case FIR. No. 522 dated 24th October, 1966 under Section 279/337 IPC P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Gurcharan Singh, who stated that the Tempoo and a cyclist had collided. The case has since been sent as untraced.

35. Case F.I.R No. 527 dated 26th October, 1966 under section 279 I.P.C. P.S., Sadar.

The case was registered on the statement of Pal Singh, who stated that there was a collision between truck No PNJ-9805 and truck No PNA 6004 due to the negligence and rashness of accused Sewa Singh The case is pending trial in court

36. F.I.R. No. 531 dated 28th October 1966 under section 279/337 I.P.C., P.S., Sadar.

The case was registered on the statement of K.S. Grewal, who stated the accused Kartar Singh, while driving Bus No. PNL-7349 rashly and negligently struck with the Military Car No. 5B30138. The case is pending trial in court.

37. Case F.I.R. No. 532 dated 29th October, 1966 under section 279/337 I.P.C P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Mewa Singh, who stated that due to rashness and negligence driving of the accused Balwant Singh Truck No. PNP 1275 collided with car No PNL 7389. The case is pending trial in court.

38. Case F.I.R. No. 573, dated 15th November, 1966, under section 279/338 I.P.C., P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Bhag Singh, who stated that the accused Sadhu Singh, who was driving Motor Cycle No. PNL 8517 rashly and negligently caused injuries Hari Singh. The case is pending trial in court.

39. Case F.I.R. No. 589, dated 25th November, 1966 under section 279/336 I.P.C. P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Gurdial Singh, who stated that due to the negligence and rash driving of Mohd Sadique, a collision between the truck No PNE 8395 and truck No. PND 275 had occurred. The case is pending trial in court.

40. Case F.I.R. No. 606 dated 6th December, 1966 under Section 279/337 I.P.C. P.S. Sadar.

The case was registered on the statement of Kalwinder Singh, who stated that the accused Sarwan Kumar, driver of car No PNP 8028 while driving rashly and negligently struck with a cyclist, The case is pending trial in court.

41 Case FIR No 613, dated 12th December, 1966 under Section 279/IPC PS Sadar.

The case was registered on the statement of Surjit Singh, who stated that due to the negligence and rash driving of Gurnam Singh accused, Truck No PNU-3415 struck against Car No, WBF-2546, The case is pending trial in Court,

---

BRICK KILN IN VILLAGE MOHI, TEHSIL JAGRAON, DISTRCT LUDHIANA.

12. **Giani Bakhtawar Singh** : Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the date from which M/s Ajudhya Prakash and Company are holding brick kiln licence in village Mohi, tehsil Jagraon, district Ludhiana;

(b) whether it is a fact that the said brick kiln has not worked after the year 1960;

(c) if the answer to part (b) above be in the affirmative, whether the licence of the said firm has been cancelled; if not, the reasons therefor ?

Shri Satya Pal Dang (Development and Local Self Government Minister) :

(a) 6th July, 1950.

(b) Yes.

(c) No.

This kiln licensees worked in a pool with other brick kiln licensees upto 31st March, 1965. His license was accordingly renewed. Working on a pool basis was permissible under the State Government instructions. For the years 1965-66 and 66-67 general relaxation was given to all the licensees, who had not been able to oprated kilns owing to the Indo-Pak-conflict on the Punjab borders. This licensee also got the benefit in consequence of this general relaxation. His license would not be renewable for the year 1967-68, as he has not operated his kiln in 1966-67, unless he is able to justify this omission on any strong grounds.

SERVICE BOOKS OF TEACHERS RECONSTRUCTED BY BLOCK EDUCATION OFFICER, DHARAMKOT-I, DISTRICT FEROZEPUR

13. **Comrade Phuman Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to—

(a) lay on the Table of the House a list showing the names of the teachers whose service books were reconstructed by the Block Education Officer, Dharamkot I, district Ferozepur, in April, 1964;

(b) state the present school addresses of the teachers mentioned in part (a) above;

[Comrade Phuman Singh]

(c) state whether the Service Books mentioned above and duly completed had reached the respective drawing and disbursing authorities by 26th March, 1957; if not, the reasons therefor;

(d) lay on the Table a weekly movement report of the said service boooks from 1st January, 1965 to 26th March, 1967;

(e) state the action, if any, taken against the officer responsible for detaining the service books for more than a week;

(f) state whether the arrears due to the teachers concerned have been paid; if not, the reasons therefor and the action taken against the officer responsible for the delay;

(g) state the date by which the service books mentioned above fully completed are likely to reach the concerned drawing and disbursing authorities and the arrears paid to them ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a & b) : A list is enclosed as Annexure 'A'.

(c) Yes, so far as the Teacher at No. 1 in the list is concerned. The service book of the other Teacher could not be completed as he had failed to produce copies of certain documents required for the purpose. The reconstructed Service Books had also been misplaced in the office of the Block Education Officer, Zira II.

(d) A statement is enclosed as Annexure B.

(e) Suitable action against the defaulters is being taken.

(f) (i) The arrear concerning the Block Education Officer, Dharamkot-I in respect of Shri Mukhtiar Singh has since been paid.

(ii) The arrear, if any, will be paid on the completion of the Service Book in respect of Kanwar Sukhdev Singh. Suitable action is being taken against the officer found at fault.

(g) The service book of Shri Kanwar Sukhdev Singh will be got completed within a fortnight and the arrears will be drawn on its completion.

ANNEXURE 'A'

List showing the names of the teachers whose Service Books were reconstructed by the Block Education Officer, Dharamkot I, district Ferozepur.

Sr. No.	Name of the teacher		Name of the School
1.	Shri Mukhtiar Singh	..	Government Primary School, Datta.
2.	Shri Kanwar Sukhdev Singh	..	Government Primary School, Jalalabad East.

ANNEXURE 'B'

Statement showing movement of the Service Book of Shri Kanwar Sukhdev Singh Teacher Government Primary School, Jalalabad East.

Sr. No.	From	To	Date
1	Prepared by the B.E.O., Dharamkot-I	..	24th March, 1965
2	D.E.O., Ferozepur sent the S/Book to	B.E.O, Malout Mandi for completion	25th March, 1965
3	D.E.O., Ferozepur sent telegram with a copy in confirmation to	D.E.O. Malout Mandi for returning the S/Book after the completion.	21st April, 1965
4	B.E.O.; Malout Mandi returned Service Book to	B.E.O., Dharamkot-1 for further completion on.	12th May, 1965
5	B.E.O., Dharamkot-1 sent the Service Book to the D.E.O. Ferozepur for onward transmission to	B.E.O., Malout Mandi	Date not known
6	The D.E.O., Ferozepur sent the Service Book to	B.E.O.,Malout Mandi for completion on	24th December, 1965
7	Reminder to this effect was issued by the D.E.O., Ferozepur	To the B.E.O., Malout	15th February, 1966
8	Telegram was issued to	B.E.O. Malout	28th February 1966
9	B.E.O., Malout Mandi returned the Servic Book to	The D.E.O., Ferozepur on	3rd March, 1966
10	D.E.O., Ferozepur sent the Service Books for completion to	B.E.O., Zira II	23rd March 1966
11	D.E.O., Ferozepur issued a reminder to	B.E.O., Zira II	28th August, 1966
12	D.E.O. Ferozepur sent a D.O. letter reminder to	B.E.O., Zira II for completion of the S/Book	9th November, 1966
13	B.E.O., Zira II replied to	D.E.O., Ferozepur that Service Book was not received by him.	16th January, 1966
14	D.E.O., Ferozepur again requested to	B.E.O., Zira II to brings the Service Book personally.	26th November, 1966
15	B.E.O., Zira II addressed a letter to	Sh. Kanwar Sukhdev Singh to supply the copies of appointment order etc.	12th December, 1966
16	D.E.O., Ferozepur asked	Shri Kanwar Sukhdev Singh for supplying the requisite information/documents to the B.E.O., Zira-II for the completion of S/Book.	Date not known

[Public Works and Education Minister]

SERVICE BOOKS OF TEACHERS WORKING IN GOVERNMENT PRIMARY SCHOOL JALALABAD EAST BLOCK, DHARAMKOT II, DISTRICT FEROZEPUR

14. **Comrade Phuman Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to—

(a) lay on the Table of the House a list of teachers working in the Government Primary School, Jalalabad East, Block Dharamkot-II, district Ferozepur, at present;

(b) state the names of teachers out of those mentioned in part (a) above whose service books are not with the respective drawing and disbursing authorities;

(c) state the office in which the said service books are lying at present since when they have been lying there, and the reasons thereof;

(d) lay on the Table a weekly movement report of the said service books from 1st January, 1965 to 20th March, 1957;

(e) state the names of the offices where the said service books were detained for more than a week, the reasons for their detention and the action, if any, taken against the officer responsible tor the delay;

(f) state the time by which the said service books are likely to reach the concerned drawing and disbursing authorities ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Attached at annexure 'A'.

(b) Shri Kanwar Sukhdev Singh.

(c) District Education Officer, Ferozepur, since 24th April, 1967 The dealing hand could not expedite it as he was busy in the preparation of pay bill of officials for the month of April, 1967.

(d) Attached at Annexure 'B'.

(e) (i) Block Education Officer, Malout.

(ii) Block Education Officer, Zira II.

(iii) Block Education Officer, Dharamkot I, and

(iv) District Education Officer, Ferozepur. The service book remained with the first two officers as old entries in regard to his service were required to be recorded. For doing so, the old record was required to be dug out. The teacher also did not supply the copies of certain documents in time, which delayed the matter. So no action was taken against any body.

(f) By 5th May, 1967.

ANNEXURE 'A'

List of teachers working in Government Primary School, Jelalabad, district Ferozepur.

1- Sarvshrimati/Shri Munshi Ram

ii) Jaswant Kaur;

(iii) Baehhitar Singh;

(iv) Ajaib Singh,

(v) Kanwar Sukhdev Singh,

vi) Ranjit Kaur;

(vii) Charanjit Kaur

(viii) Rajinder Kaur,

(ix) Jaswinder Kaur, and

(x) Surinder Paul Kaur.

ANNEXURE 'B'

Movement Statement of Service-Book of Shri Kanwar Sukhdev Singh, Teacher Government Primary School, Jalala bad (East).

From	To	Dated
1. Prepared by the B. E. O., Dharmkot-I	—	24th March, 1965
2. D.E. O., Ferozepore, sent the S/Book to	B.E. O., Malout Mandi, for completion	25th March, 1965
3. D.E.O., Ferozepore, sent Telegram with a copy in con firmation to	B.E.O., Malout Mandi, for returning the S. Book after duly completion	21st April, 1965
4. B.E.O., Malout Mandi returned the S/Book to	B. E. O., Dharmakot-I, for further completion	12th May, 1965
5. B.E.O., Dharamkot-I, sent the S/Book to the D. E. O., Ferozepore, onward transmission to	B.E.O., Malout Mandi,	date not known
6. The D.E.O., Ferozepore, sent the service-book to	B.E.O., Malout Mandi, for completion on	24th December, 1965
7. Reminder to this effect was issued by the D. E. O., Ferozepore	The B.E. O., Malout	15th February, 1966
8. Telegram was issued to	B.E.O., Malout	28th February, 1966
9. B.E.O., Malout Mandi returned the service-book to	The D.E.O., Ferozepore	3rd March, 1966

[Public Works and Education Minister]

	From	To	Date
10.	D.E.O. Ferozepore the service-book for completion to	B. E. O., Zira-II	23rd March, 1966
11.	D. E. O., Ferozepore issued reminder to	B.E.O., Zira-II	28th August, 1966
12.	D.E.O., Ferozepore, sent D.O. letter reminder to	B. E. O., Zira-II for completion	9th November, 1965
13.	B. E. O., Zira—II, replied to	D. E. O., Ferozepore, that service-book was not received by him	16th November, 1966
14.	D. E. O., Ferozepore, again requested to	B.E.O , Zira-II, to bring the S. Book personally	26th November, 1966
15.	B.E.O., Zira-II, addressed a letter to	Shri Kanwar Sukhdev Singh for supplying the requisite information order etc.	12th December, 1966
16.	D. E. O., Ferozepore asked	Shri Sukhdev Singh for supplying the requisite information documents to the B.E. O., Zira-II for the completion of S. Book.	Date not known

ELECTRIFICATION OF VILLAGE MUDKI IN FEROZEPUR CANTT.

15. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the reasons for which the historic village Mudki of Ferozepore Cantt. has not been electrified so far and the time by which it is likely to be electrified ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The village 'Mudki' is situated at a distance of 6 miles from the existing 11 K. V. line. The electrification of this village is covered under Sub-Project Estimate namely ; "Electrification of villages around Talwandi Bhai" Rural electrification work stands suspended as the main emphasis has shifted to tube-well energisation so as to step up food production in the State. There are no prospects of taking up the electrification of this village in the near future.

CONSTRUCTION OF TALWANDI BHAI-KHOSA DALL SINGH ROAD IN DISTRICT FEROZEPORE

16. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the time by which a metalled road from Talwandi Bhai to Khosa Dall Singh in district Ferozepore is likely to be constructed?

Sardar Lachman Singh Gill: There is no proposal to construct this road in the IV Five-Year Plan for want of adequate funds.

GOVERNMENT ADVERTISEMENTS

17, **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will, the Minister for Labour and Welfare be pleased to state the proportion in which Government advertisements are given to Punjabi, Urdu, English and Hindi newspapers published in the State.

Shri Piara Ram Dhanowali: Government advertisements are released to the newspapers published in different languages in the following proportion:-

Punjabi	..	22%
Urdu	..	22%
English	..	40%
Hindi	..	16%

SETTING UP OF SUGAR MILL IN DISTRICT FEROZEPORE

18. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to set up a Sugar Mill in district Ferozepore ; if so, the time by which and the place where it is proposed to be started ?

Major General Rajinder Singh (Revenue Minister): No.

WIDENING OF FEROZEPORE-LUDHIANA G.T. ROAD.

19. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to widen the Ferozepore-Ludhiana G. T. Road; if so, the time by which it is likely to be done?

Sardar Lachhman Singh Gill : Yes. The widening of Ferozepore Ludhiana Road is in progress in various places and is likely to be completed during IV Five-Year Plan subject to availability of funds.

CONTRACTS FOR THE SALE OF OPIUM IN THE STATE

21. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Minister for Finance be pleased to state whether the contracts for the sale of opium are being renewed in the State; if so, the total annual income accrued to the State Government from the said contracts ?

Dr. Baldev Parkash : The contracts for the sale of Opium are not being given since the year 1959. The question of any income accruing from such contracts or their renewal, therefore, does not arise.

WIDENING OF MOGA-KOTKAPURA ROAD

22. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether the Government is aware of the fact that there is heavy traffic on the Moga-Kotkapura Road ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affiirmative, whether there is any scheme under the consideration of the Government to widen the said road in order to facilitte more traffic thereon ?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) Yes.

(b) Yes. An estimate for widening Moga-Kotkapura Road stands sanctioned for 1,41,100 which contains provision for widening the narrow reaches of this road to 12' Miles No. 4/4 to 5/2 is being widened from 12' to 22'. There is a provision of Rs. 50,000 in the current year.

RENTS OF BUILDINGS BEING PAID BY THE PUNJAB GOVERNMENT TO THE CENTRAL GOVERNMENT AT CHANDIGARH

23. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total amount of rent which is being paid by the Punjab Government to the Central Government for the buildings occupied by it at Chandigarh ;

(b) the details of the annual rents being paid for the High Court, Secretariat, Vidhan Bhavan, State Guest House, Raj Bhawan, Tagore Theatre etc., and other buildings, separately?

Sardar Gurnam Singh : (a) & (b) No demand for the payment of rent has so far been received. It is understood that Union Territory Administration, Chandigarh, has, however, taken up the matter with the Government of India, and their final decision is still awaited.

[(ਕ) ਅਤੇ (ਖ) ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਡੀਮਾਂਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਸਾਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਅਜੇ ਉਡੀਕ ਹੈ।]

DISPOSAL OF PETITIONS IN RESPECT OF PANCHAYAT ELECTIONS HELD IN 1963

24. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the total number of petitions received in the state regarding Panchayat Elections which were held in 1963 together with number of those which have been disposed of and the number of those which are lying pending ;

(b) whether any law is being enacted to expedite the disposal of such petitions ?

Shri Satya Pal Dang (Development Minister): (a) 883 petitions were received regarding Panchayat Elections held in 1963. Out of these 858 petitions have been disposed of, while 25 are pending ;

(b) No law is being enacted for expediting the disposal of such petitions. Executive instructions have, however, been issued for the expeditious disposal thereof.

CASES OF SUICIDES

25. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total number of suicides which were reported to have been committed in the State during the last three years ;

(b) the circumstances under which these were committed ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Total No. of suicides reported during the years—

1964	1965	1966
369	335	291

(b) Broadly circumstances under which these were committe are as under: —Domestic dispute, love affairs, prolonged illness, insanity, poverty, fear of arrest, un-employment and economic causes etc., etc.

[(ਕ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਈਆਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ—

1964	1965	1966
369	335	291

(ਖ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਹ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਹਨ: —ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ, ਇਸ਼ਕ-ਮੁਆਸ਼ਕਾ, ਲੰਮੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਦਿਮਾਗੀ ਖ਼ਰਾਬੀ, ਗਰੀਬੀ, ਗਰਿਫ਼-ਤਾਰੀ ਦਾ ਡਰ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਇਕਤਸਾਦੀ ਵਜ੍ਹਾਂ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ।]

CASES OF ABDUCTION

26. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state the total number of women who were reported to have been abducted in the State during the last three years i. e., 1964, 1965, and 1966 together with the number of those who were recovered?

Sardar Gurnam Singh :

Total No. of women abducted during the years			Total No. of women recovered duning the years		
1964	1965	1966	1964	1965	1966
235	206	233	211	181	189

[ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾ ਕੀਤੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ			ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਮਿਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ		
1964	1965	1965	1964	1965	1966
235	206	233	211	181	189]

PERSONS ARRESTED IN CONNECTION WITH POLITICAL AGITATION IN THE STATE BETWEEN 1ST MARCH AND 31ST DECEMBER, 1966

27. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Chief Minister be pleased to state,—

(a) whether any political agitation was launched in the State during the period from 1st March, 1966 to 31st December, 1966; if so, the nature thereof;

(b) the number of persons arrested during the said agitations,

(c) whether any political prisoners are kept at present in the Jails of the Punjab State?

Sardar Gurnam Singh: (a) Yes. Two political agitations were launched during this period.

(i) Anti-Punjabi Suba Agitation.

(ii) Agitation for abolition of common links between the two re-organised States of Punjab and Haryana.

(b) In all, 5,609 persons were arrested, out of which 2,929 persons were arrested in anti-Punjabi Suba agitation and 2,680 persons in the agitation for abolition of common links between the two re-organised States of Punjab and Haryana.

(c) None at present.

[(ਕ) ਹਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਿਆਸੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਏ ।

(1) ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ।

(2) ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਨੇ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ

(ਗ) ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ 5609 ਆਦਮੀ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 2,929 ਆਦਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦਲਨ ਵਿੱਚ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 2,680 ਆਦਮੀ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਨੇ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ।

(ਗ) ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ।]

DAMAGE CAUSED TO PROPERTY IN ANTI-PUNJABI SUBA AGITATION

28. **Sardar Mohinder Singh Gill**: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the total damage caused to property on account of certain arson cases committed during March/April, 1966, in the Anti-Punjabi Suba Agitation in Amritsar, Jullundur, Ludhiana and other cities in the State;

(b) whether the Government granted any compensation for the said loss ;

(c) the total damage caused to Government property during the said agitation and the steps taken by the Government to make good that loss?

Sardar Gurnam Singh : (a) The total damage caused to property (in so far as the present Punjab State is concerned) is estimated at Rs. 10,90,428·45, out of which damage caused to private property is Rs. 7,36,540.

(b) Financial assistance in the form of ex-gratia grants and loans was given to law-abiding citizens and traders whose property was burnt or damaged.

(c) The total damage caused to Government property was Rs. 3,53,888.45. This was borne by the concerned Governments Deparments.

(ੳ) (ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ) ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕੁਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 10,90,428.45 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ 7,36,540 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਗਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਫੂਕੀ ਗਈ ।

(ੲ) ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਕੁਲ 3,53,888.45 ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ ।

CONSTRUCTION OF CERTAIN APPROACH ROADS IN DISTRICT FEROZEPORE

29. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Minister for Public works and Education be pleased to State:—

(a) the amount deposited with the Government by the Abohar-Fazilka Market Committee in Ferozepore District for the construction of approach road ;

(b) the number of roads and the names of villages for which approach roads referred to above have been sanctioned by the Government ;

(c) whether any more approach roads are likely to be sanctioned in the said district ; If so, the details thereof ;

(d) the criterian kept in view by the Government for fixing the order in which the approach roads are proposed t be constructed ;

[Chaudhri Satya Dev]

(e) whether the Government have supplied bricks on any of the approach roads mentioned above during the month of February, 1967; if so, the names of such roads;

(f) whether the construction work on the approach roads, on which bricks have been supplied, is proposed to be taken in hand soon; if so, when; if not, the reasons therefor together with the reasons for which the bricks have been supplied?

Sardar Gurmit Singh: (a) The Abohar-Fazilka Market Committee have deposited about Rs. 2,50,300/- and Rs. 24,442/-, respectively, for the construction of approach/village roads.

(b) Administrative approvals for construction of roads in Abohar/Fazilka Sub-Division of district Ferozepore have been issued as per lists annexure "A" and "B" respectively.

(c) No more road is likely to be sanctioned in the Abohar/Fazilka Marketing Committee area. However, a list of all the appoach village roads so far sanctioned in the whole of the Ferozepore District during III and IV Plans and those which are likely to be sanctioned is attached at Annexure 'C'.

(d) R. C. estimates have been approved administratively with the condition that construction would be started only if and when 25% share of the beneficiaries becomes available in cash, land and earth work.

(e)& (f) No bricks were supplied for the construction of any approved road during 2/67. However bricks were supplied to II villages in Fazilka Sub-Division as per list annexure 'D' for fixing Burjies by this Department up to which the earth-work was to be done by the Villagers druing 2/67.

ABOHAR SUB-DIVISION

ANNEXURE—A.

List of Link Roads Administratively Approved.

1. Constructing Link Road from village Nihal Khera to D.H.S. Road,
2. Malout-Abohar Road to Paki.
3. Abohar-Ganga Nagar Road to Alamgarh-Dharampur.
3. Abohar-Ganga Nagar Road to Saidwala.
5. Abohar-Ganga Nagar Road to Khuian Sarwar.
6. Abohar-Ganga Nagar Road to Sappawala.
7. Abohar-Ganga Nagar Road to Daulat Pura.
8. Abohar-Ganga Nagar Road to Dewan Khera.
9. Abohar-Ganga Nagar Road to Mauzgarh Jandwalal.
10. Abohar-Gangar Nagar Road to Panniwala Mohalla.

11. Abohar-Ganga Nagar Road to Usamkhera.
12. Abohar-Malout Road to Gobind Garh.
13. Abohar-Badowala to Bassikhera.
14. Abohar-Chandan Khera.
15. Abohar-Sitogano Debwali to Kala Tibba.
16. Abohar-Sitogano Debwali to Rajindwala.
17. Abohar-Sitogano Debwali to Datorwala.
18. Abohar-Sitogano Debwali to Sardarpura.
19. Abohar-Sitogano Debwali to Rajpura Dhoban.
20. Abohar-Sitogano Debwali to Khuban.
21. Abohar-Fazilka to Dargar Khera.
22. Abohar-Fazilka to Bajindpur Kattanwala.
23. Abohar-Fazilka to Katera.
24. Abohar-Fazilka to Bhalla Khipianwala.
25. Abohar-Fazilka to Jhonbalwala.

FAZILKA SUB-DIVISION

ANNEXURE—B.

List of roads and name of Villages approach road which have been sanctioned by the Government.

1. Constg of village approach road from Ladhuka Railway Station to village Hirniwala Gaudhar.
2. Constructing of village approach road from DHS road to village Ama.
3. Constructing of village approach road from Malout-Fazilka Road to village Dabwali Kalan to Burj Hanumangarh.
4. Constructing of village approach road from Burj Hanumangarh to Koharian wala.
5. Constructing of village approach road from Koharianwala to Muradwala Dal Singh.

ANNEXURE 'C'

List of Roads Administrative approval during the year 1966-67 under the Village Road Coperative Development Scheme.

Sr. No.	Name of Roads
1.	Extension of Ladhoke approach road to Village Kirishwala.
2.	Village Nihalkhera to Delhi-Hissar-Sulemanki Road.
3.	Extension of approach road to village Kokri Kalan from R. D. 10560 to 15260.
4.	Road from Sayanwala to wan on Ferozepore-Kotkapura Road.
5.	† to Rupsna on Muktsar-Maki road.
6.	Village Qubarwala to Sarawan in Malout Abohar Road.
7.	Mile 3/6 of Malout-Muktsar Road to Malowala-Katorewala.
8.	D.H.S. road to Pholu Khera via Tapa Khera to Peon Khera to Deom Khera Kuttianwali.
9.	Malout-Debwali Road, mile 205 to villege Adhmian.
10.	Malout-Dabwali Road in village Khudian.
11,	Malout-Debwali Road to village Badal to Changhar.
12.	Malout-Fazilka Road to Alamwala.
13.	Mile 9/5 of Malout-Fazilka Road to Maniwala via Midda.
14.	Malout-Fazilka road to Bhagwanpura.

† Illegible in the reply supplied by the Govt.

[Education & Public Works Minister]

15. Shakhu to Jandwala Charhat Singh on Malout-Bhatinda Road.
16. Malout-Muktsar Road to Inskhera.
17. Mile 5/4 of Malout-Muktsar Road to Ramnagar.
18. Malout-Muktsar Road Jhorar.
19. Panniwala to Mahlant Ratta Khera on Malout-Fazilka Road.
20. Malout to Burj Sidhwan, (Burjan).
21. Danewala to Chhapenwali.
22. Malout Mandi to Shekhu.
23. Village Panniwala or and Bam.
24. Abohar-Malout Road Katyanwali.
25. Malout-Dabwali Road to Bhagu.
26. Moga-Badni Road to Village Ranka.
27. Malout-Abohar to Pakki Tibbi.
28. Abohar-Fazilka Road to Katahra (Katehre).
29. Abohar-Fazilka Road to Challukhipan wali.
30. Abohar-Fazilka Road to Bajidpur to Kattianwali).
31. Bajindpur to Jhomian wali.
32. Abohar-sito Ghana Dabwali road to Deotarwali.
33. Abohar-Sito Gana Debwali Road to Rajanwali.
34. Abohar-Sito Gana Debwali Road to Sardarpur.
35. Abchar-Sito Gana Debwali Road to Kalitibba.
36. Abohar-Sito Village Raipur to Village Dhaban (Kakrian).
37. Abohar-Usman Khera to Dharampura via Alamgarh.
38. Abohar-Usman Khera to Sayadwala.
39. Abohar-Usman Khera to village Usman Khera.
40. Maujgarh Khera to Jandwala (Abohar-Umsan) Khera road.
41. Abohar-Umsankhera to Village Pannwali Mahala.
42. Link road from Abohar-Usman Khera to Seppanwala
43. Abohar-Usman Khera Road to Khuian.
44. Abohar-Usman Khera to village Daulatpura.
45. Abohar-Usman Khera Road village Dewankhera.
46. Abohar-Malpur Road and to village Gobindgarh Kundal.
47. Abohar-Malout Road to Village Bhawal Basi to Kerakhera.
48. Abohar-Malout Road to Chanan Khsra.
49. Abohar-Fazilka Road Burjwala Maharwal.
50. Abohar-Fazilka Road to village Danger Khera.
51. Barkandi to Muktsar-Bhatinda Road.
52. Abohar-Fazilka road to Jandwala Khera.
53. Chanu to Bedo wali. (on Lambi-Gridderbaha Road).
54. Village Balwala-Annu Road.
55. Malout-Fazilka Road to village Balwali Kalan to Brij Hamdmangarh to Koheramali.
56. Brij Ramdasgarh to Koherawali.
57. Moharanwali Muradwala-Dal Singh.
58. Kirianwala-Grandri.
59. Ferozepur-Fazilka Road to village.
60. Curupar hai to village Ranjit Garh.
61. Ferozepur-Muktsar Road to village Sirwali.
62. Mile 7/6 of Tambi-Gidder Baha road to Tharjwala.
63. Panjawa to Kahanwanli.

ANNEXURE 'C'

Detail of Roads—Administrative Approval During 3rd Plan, Now Spilled over 4th Plan.

Approach And Village Roads

1. Village Sarai Maga to Muktsar-Kot Kapur Road.
2. Village Chuhar Chak to Ferozepur-Ludhiana Road with a link to Dodhike.
3. Village Feroze Shah to Ferozepur-Ludhiana Road.
4. Village Wirawala to Abohar-Suratgarh Road (upto Waryam Khera).
5. Fategarh Panjtoor to Moga-Amritsar Road.
6. Road from Panjgrain to Malka (on Moga-Kotkapura Road).
7. Village Bodhiwala to Abohar-Fazilka Road.
8. Village Raili to Ferozepur-Ferozepur Road.
9. Road from Dudhike to Deodhar.
10. Road Mile 6 of Muktsar-Kotkapur Road to (Chiranwan.)
11. Lambi Fatuhi Wala Road (remaining portion).
12. Village Kot Bhai Mananwan to Zira Kot is Khan Road.
13. Village Kharial to Zira-Dharam Kot Road.
14. Village Kot Bhai to Bhaliana on Muktsar-Bhatinda Road.
15. Village Khane Khana Zira Gate Ferozepur.
16. Link Road from Patto Hira Singh Wala to Baghapurna-Nihal Singh Wala Road.
17. Link Road from village Takhatpura to Lohara.

List of roads Likely to be sanctioned during 4th Plan

Sr. No.	Name of Road
1.	Muktsar-Kotkapura Road to village Thandewala.
2.	Muktsar-Jalalabad Road to village Bhudi (Wadhai).
3.	Muktsar-Kotkapura Road village Jhabalawali.
4.	Muktsar at House to Chak Mahan Bhadar.
5.	Muktsar to Garden Coloney.
6.	Muktsar Ferozepur road to Bhongewala.
7.	Muktsar-Bhatinda Road village Sange Dhaon.
8.	Tappa Khera to Fatehpur Mahniwala.
9.	Malout-Muktsar Road to Sotha.
10.	Mahini Khera to Rasnl Khera to Mahmood Khera to Khem Khera.
11.	Buraj Shmkot to Mahni Khera.
12.	Village Baldal to Mithre Budhgir.
13	Village Qaharwal to Prly Station Qabarwala.
14.	Village Chappian Mali to Kangan Khera.
15.	Village Marni Mustta to Bagha Purana Nathana road.
16.	Muktsar-Bhatinda Road to village Bir Sakar.
17.	Village Ghall Khurd to mile 63 L.F.B. road.
18.	Village Bazidpur to L.F.B. road (near F·S·R·)
19.	Village Kalka to Bagha Purana-Nihal Singh Wala road.
20.	Village Panjama to Fatuwala *via* Sikhwala.

ANNEXURE 'D'

List of Village Roads where the bricks have been supplied during February, 1967

1. Village Nihal Khera.
2. Village Gobindgarh Kundal.
3. Village Diwan Khera.
4. Village Khuban.
5. Village Usman Khera.
6. Village Chanan Khera.
7. Village Bahawal Bassi.
8. Village Burjmohar.
9. Village Alamgarh Dharampur.
10. Village Daulat Pura.
11. Village Khayan Sarwar.

MARKETING COMMITTE, TALWANDI BHAI, DISTRICT FEROZEPUR

30. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Revenue be pleased to state:—

(a) the time since when the Marketing Committee, Talwandi Bhai, district Ferozepore, has not been functioning;

(b) whether any election from amongst the representatives of the Commission Agents is proposed to be held to the said Commttee; if so, when ?

Major General Rajinder Singh : (a) Marketing Committee, Talwandi Bhai, has not been functioning since 18th June, 1965.

(b) The Deputy Commissioner, Ferozepur, has been asked to hold the election from amongst the representatives of the Commission Agents and the election shall be completed within three months.

COMPENSATION FOR LAND COVERED BY TALWANDI BHAI-MUDKI ROAD IN DISTRICT FEROZEPORE

31. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:—

(a) the date when the construction of the Talwandi Bhai Mudki metalled road in district Ferozepore was completed;

(b) whether any compensation for the lands acquired for the construction of the said road is due to any land owner; if so, the amount on additional interest payable for the delay in the payment of compensation ?

Sardar Gurmit Singh : (a) The work was completed during 1959-60.

(b) Rs 75,416·77 was awarded as a land compensation in villages Talwandi Bhai, Mudki Phida, Kot Karor Kalan, Jandwala and Mudki. Against this award, a sum of Rs 69283·70 has been paid to the land owners. The remaining amount of 61,33.07 is deposited in Ferozepore/Faridkot Treasuries. This amount can be paid to the land owners as and when they will apply, after pre-audit, as it has lapsed to Government being more than three years account. The payment of interest for delayed payment of land compensation does not arise.

SUPPLY OF CANAL WATER TO VILLAGE KOT KROR KALAN, DISTRICT FEROZEPORE

32. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that canal water is not being supplied to village Kot Karor Kalan in district Ferozepore from the Munawan branch of the Sidhwan Canal;

(b) whether it is also a fact that an outlet from the said canal for the said village was sanctioned; if so, when;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the reasons why canal water is not being supplied to the said village ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) No.

(b) Outlet at RD 77852-L of Munawah Minor is operating for more than ten years in this village and a temporary shoot at R D 80165-L was also sanctioned during August, 1966·

(c) Question does not arise.

REINSTATEMENT OF SARPANCH OF VILLAGE OF HARAZ, BLOCK GHALL KHURD, DISTRICT FEROZEPUR

33. **Sardar Harbans Singh Sidhu** : Will the Minister for Reveuue be pleased to state:—

(a) whether the Sarpanch of village Haraz, Block Ghall Khurd, district Ferozepur, has been reinstated; if so, the date of his reinstatement;

(b) whether the charge of the said Panchayat has been given to him; if not, the action taken against the person responsible for not giving the charge to him ?

Shri Satya Pal Dang (Development and Local Government Minister): (a) Yes, 9th December, 1966.

(b) No. Action under section 15(2) of the Punjab Gram Panchayat Act, 1952 as amended has been initiated against the defaulting Panch nd the case is with the Police.

WATER WORKS AT MANSA MANDI, DISTRICT BHATINDA

34. **Sardar Harbhajan Singh** : Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) the date when the construction of water-works at Mansa Mandi in district Bhatinda was taken in hand together with the time by which it is likely to be completed;

(b) the steps, if any, being taken by the Government for its early completion;

(c) the total amount so for spent on the construction of the said water works ?

Shri Satya Pal Dang (Development and Local Government Minister): (a) The work was taken in hand on the 20th August, 1963, subject to availability of funds, it is likely to be completed in a year or so.

(b) and (c) A sum of Rs 6,92,663 has already been spent, out of which Rs 4,50,000 was advanced as loan by the State Government. Further request of the Committee for grant of loan for its completion will be considered subject to availability of funds.

ELECTRIFICATION OF VILLAGES IN CERTAIN DISTRICTS

35. **Sardar Harbhajan Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the percentage of the total number of villages which have so far been electrified in district Bhatinda and districts Amritsar, Jullundur and Ludhiana, separately ?

Shri Lachhman Singh Gill : Percentage of villages electrified upto 31st March, 1966 is as under :—

1.	Bhatinda District	.. 15.5 %
2.	Amritsar District	.. 71.3 %
3.	Jullundur District	.. 34.4 %
4.	Ludhiana District	.. 42 %

NON-DISBURSEMENT OF GRANT FOR STUDENTS BELONGING TO SCHEDULED CASTES/TRIBES FOR THE YEAR 1966-67

36. **Sardar Harbhajan Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether it is a fact that the amount of grant meant for disbursement to the students belonging to the Bakward Classes/Tribes studying in schools in the State for the year 1966-67 has not so far been disbursed; if so, the reasons therefor ?

Shri Lachhman Singh Gill : The Scheduled Castes and other socially Backward Classes students are paid stipends and not grants. The stipends have since been released.

OBITUARY REFERENCE

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸੁਰਗਬਾਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਉਹ ਇਕ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਲੀਡਰ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਫ਼ੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਸੀ ਉਥੇ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲਈ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦੇਣ । ਹੁਣ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਖਦੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਵਿਛੜੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰੀਕੁਐਸਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

3.00 P.M.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਜੋ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਮਤਾ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੰਦ ਲਫਜ਼ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਮਰਹੂਮ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸਰਦਾਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਉਘੇ ਲੀਡਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਕ ਕੌਮ ਦੇ ਉਘੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਖਤਲਿਫ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ । ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਅਰਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਫੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਮੈਂ ਐਸਾ ਕੋਈ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਤਨੀ ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਲੀਡਰ ਇਤਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦਕਾਰੀ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ । ਇਹ ਖੁਦ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਆਬਾਦ ਹੋਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ । ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਉਹ ਹਰ ਤਹਿਰੀਕ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਖ਼ਿਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਲਕ ਦੇ ਐਸੇ ਸੇਵਕ ਬੜੇ ਘਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਜੋ ਜਗ੍ਹਾ ਖ਼ਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਉਘੇ ਲੀਡਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਲਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਚੁਨਾਚਿ ਉਹ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਪ੍ਰਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰਹੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਵਧਾਈ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਰਾਊਂਡ ਟੇਬਲ ਕਾਨਫਰੈਂਸ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਰਾਏ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਸਰਦਾਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਨੇਕ ਅਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਇਨਸਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਂਵਿੰਸ ਨੂੰ ਖਾਸਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਲਝੀ ਹੋਈ ਰਾਏ ਸਾਨੂੰ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਾਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਾਈਯਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦਾ ਇਤਫਾਕ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਨਿਹਾਇਤ ਨੇਕ ਦਿਲੀ ਅਤੇ ਸੁਲਝੀ ਹੋਈ ਰਾਏ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਰਨਾਲ ਜਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰੀਵਾਰ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਦਾਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਵੀਂ ਅਤੇ ਪਰੀਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ੀਂ।

ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੋ ਮਿਨਟ ਲਈ ਸਾਈਲੈਂਸ ਰਖ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਉ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ। (Sardar Boota Singh was a well-known leader of Punjab. This State has suffered a loss on his passing away. We all have heart-fealt sympathy with the bereaved family. He took part in every movement for the service of the country. He was President of the Nankana Sahib Gurdwara Committee for quite a long time and took steps to increase the income of the Gurdwara. It was not only here, but he went abroad to attend the Round Table Conference. He expressed his independent views. Sardar Boota Singh was a noble and prudent man. With his passing away our nation and our State have suffered a great loss. He often gave us the benefit of his considered opinion. I know him since long and many a time sought his legal opinion in my personal affairs. He always gave a sincere and matu e advice. He had now settled at Karnal. He continued to serve his nation and his brethren. He enhanced the prestige of the nation with his mature advice in political and other matters. With these words I pay my homage to the deceased and convey my feelings to the bereaved family. I pray to the Almighty to give peace to the departed soul and fortitude to the bereaved family to bear this loss.

I would request the hon. Members to observe silence for two minutes by rising in their seats and pray for peace for the departed soul.)

(The House then stood in silence for two minutes as a mark of respect to the memory of the deceased).

Mr. Speaker : I would request the Leader of House to also make a reference to the death of Seth Sudershan who was a Member of this House.

Chief Minister : It will be done to-morrow.

ADJOURNMENT MOTION

Mr. Speaker : There is one adjournment* Motion given notice of by the hon. Member Shri Prabodh Chandra. As he knows, the Adjournment motions are not allowed during the Budget Session as ample opportunities are available for raising such matters during the General Discussion of the Budget. I, therefore, disallow it.

CALL ATTETNION NOTICES

Mr. Speaker : The House will now take up Call Attention Notices. Call Attention Notice No. 59 stands in the name of Comrade Harkishen Singh Surjeet.

(Comrade Harkishen Singh Surjeet did not have a copy of the notice).

Mr. Speaker : Then I will read it out. It is as follows.

"**Comrade Harkrishan Singh, Surieet M.L.A.** :
Comrade Dalip Singh M.L.A. :
To draw the attention of the Goverenment towards the death of a devoted revolutionary Comrade Ajit Singh Manikpuri in Civil Hospital, Jullundur on April 4, 1967, as a result of callous attitude of the specialist of the Hospital and others responsible there. This has resulted in precious loss of life and big resentment against the Hospital authorities in the district. It needs immediate enquiry and action. The Government should make a statement to set feelings of people right."

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned may make a statement.

The next Call Attention Notice (No. 61) has been received from the hon. Member Shri A. Vishwanathan.

(Shri A. Vishwanathan also did not have a copy of the notice).

Note:—*Regarding the beating of Sardar Baldev Singh, M.L.A., within the Assembly building and failure of the Government and the Speaker to give protection to the Member.

Mr. Speaker : This notice reads—

"Shri A. Vishwanathan, M.L.A., to draw the attention of the Government and invite a statement from the Minister concerned about the alleged act of sabotage by certain persons during the strike of employees of the Punjab Electricity Board which involved throwing of iron chain or chains on Electric wires carrying electricity to Ludhiana Power House."

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

Call Attention Notice (No. 62) stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਮਸਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹਾਦਰਪੁਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਆਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਹੋਕੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਸ਼ੰਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਘਰੇਲੂ ਦੁਖ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਮਸਲੇ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਅਤੇ ਭਾਈ ਆਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿਠੀਆਂ ਸਰਪੰਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਤੌਖਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਣ ।

Mr. Speaker : This is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

The next Call Attention Notice (No. 63) is also from Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਮਸਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਧੜਾ ਧੜ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਯੋਗ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਤਸਲੀਬਖਸ਼ ਕੀਮਤਾਂ ਹੀ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਵਾਰ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਹੁਣ ਤਕ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭਾਅ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ।

Mr. Speaker : This is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਕੰਮ ਰੋਕੂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਅਗਨੀ ਦੀ ਭੇਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

Shri Balramji Dass Tandon : Mr. Speaker, Sir, is it allowed?

Mr. Speaker : No.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਮਸਿਆ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜ਼ਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮੋਗਾ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਲੰਡੇਆਣਾ ਨਵਾਂ, ਪੱਤੀ ਕੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਅਗ ਲਗਣ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਾਵਨ ਬੀੜਾਂ, ਵੀ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੜਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛਡਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏਧਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਅਜ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ। (The Call Attention Motions, notices of which have been received today, will be taken up to-morrow.)

Shri Prabodh Chandra: Sir, I gave notices of a number of Call Attention Motions three days back. What has happened to those notices?

Mr. Speaker: They will be taken up to-morrow.

Shri A. Wishwanathan: Sir, I also gave notices of several Call Attention Motions in April last. When will they be taken up?

Mr. Speaker: I will look into this matter.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਹੋਰ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਮਤਾ ਸੀ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦਦੀਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ ਕਲ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। (It will be taken up to-morrow.)

SECOND REPORT OF THE BUSINESS ADVISORY COMMITTEE

Mr. Speaker: I have to report the programme of the Punjab Vidhan Sabha for its sittings commencing from the 5th May, 1967 as contained in the Second Report of the Business Advisory Committee. The Report reads:—

"The Committee met at 3.00 P.M. on Wednesday, the 26th April, 1967. The following were present—

1. Lt. Col. Joginder Singh Mann, Speaker, *Ex officio* Chairman.
2. Dr. Baldev Parkash, Minister for Finance.
3. Shri Bashamber Nath, Deputy Minister for Finance and Planning.
4. Sardar Darbara Singh (Nurmahal).
5. Sardar Harkishan Singh Surjeet.
6. Shri Prabodh Chandra.

[Mr. Speaker]

The Committee, after some discussion, recommended—

1. That four days namely, 5th, 8th, 9th and 10th May, 1967, shall be allotted for general discussion of the Budget for the year 1967-68.
2. That six days namely, 12th, 15th, 16th, 17th, 19th and 22nd May, 1967 shall be allotted for voting of Demands for Grants.
3. That the Demands relating to the following items be discussed in the Vidhan Sabha on the days set down for the voting of Demands for Grants—

General Administration and Police (Two days)	12th and 15th May, 1967
Agricultural and Irrigation (One day)	16th May, 1967
Industries and Labour and Employment (One day)	17th May, 1967
Education (One day)	19th May, 1967
Medical and Public Health (One day)	22nd May, 1967

4. The Appropriation Bill in respect of the Budget (One day) — 23rd May, 1967"

ਅਸਾਂ ਜਿਹੜਾ 5 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ। (We have not held any meeting on the 5th May, and, therefore, this programme will be shifted by one day.)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹੀ ਰਹੂ।......(ਵਿਘਨ)

ਕੁਝ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ, ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਉ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਦਿਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਤਾ। ਬਜਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਲਉ। (ਵਿਘਨ) ਬਿਹਤਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਉਹ ਵਕਤ ਲਗਾਇਆ ਬਜਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੇਫ਼ਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ (ਵਿਘਨ) ਵੈਸੇ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਰ ਲਉ।

Minister for Finance (Dr. Baldev Parkash) : Sir, I beg to move—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee.

Mr. Speaker : Motion Moved—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਉਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਮੂਵ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੂਵ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।...... (ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਉਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ਾਰਮਲੀ ਉਸ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ ਬਜਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਅਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਔਰ ਬਾਕੀ ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਅੱਗੇ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਦੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਉ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਕਰ ਲਉ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ।

Mr. Speaker: Question is—

That this House agrees with the recommendations contained in the Second Report of the Business Advisory Committee as amended.

The motion was carried.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Sardar Gurcharan Singh (Chief Parliamentary Secretary): Sir, I beg to lay on the Table of the House a statement in reply to Call Attention Motion No. 22.

Statement by Shri Satya Pal Dang, Development and Local Government, Minister, Punjab, in connection with the Call Attention Notice No. 22, dated 29th March, 1967

Government have drawn up an ambitious programme for agricultural development for the year 1967-68. It is extremely important that the Extension Agency in the field should be strengthened and streamlined to meet fully the requirements of the programme. In the same context, it is essential to review the working of the present set up at the block and village level with a view to making it more effective, keeping in view the need for efficiency as well as economy. The entire matter is as yet under the consideration of Government.

Minister for Public Work and Education (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to lay on the Table :

(i) The Annual Statements of Accounts of the Punjab State Electricity Board, Patiala, for the year 1964-65 and 1965-66, together with the audit reports thereon as required under section 69(5) of the Electricity (Supply) Act, 1948 ;

(ii) The Annual Administration Report of the Punjab State Electrictiy Board, Patiala, for the year 1965-66 as required under section 75(1A) of the Electricity (Supply) Act, 1948 ; and

The Minister For Development And Local Government (Shri Satya Pal Dang) : Sir, I beg to lay on the Table:

(iii) **The Punjab Panchayat Samiti s and Zila Parishads (Leave) Rules, 1967,** as required under section 115(4) of the Punjab Panchayat Samitis and Zila **Parishads Act, 1961.**

ANNOUNCEMENT BY SECRETARY

Secretary: Sir, I beg to lay on the Table of the House a statement showing the Bills which were passed by the Punjab State Legislature during its current (Budget) Session, 1967 and which have since been assented to by the Governor.

STATEMENT

1. The Punjab Appropriation Bill, 1967.
2. The Punjab Appropriation (Vote on Account) Bill, 1967.

MOTION REGARDING NOMINATION OF THREE M. L. C.s EACH ON THE PUBLIC ACCOUNTS COMMITTEE AND ESTIMATES COMMITTEE

Minister for Finance (Dr. Baldev Parkash) : Sir, I beg to move—

That this House recommends to the Punjab Vidhan Parishad that they do agree to nominate three members from the Vidhan Parishad to associate with the Public Accounts Committee and three members to associate with the Committee on Estimates of the Vidhan Sabha for the year 1967-68 and to communicate to this House the names of the members so nominated by the Vidhan Parishad.

Mr. Speaker : Motion moved—

That this House recommends to the Punjab Vidhan Parishad that they do agree to nominate three members from the Vidhan Parishad to associate with the Public Accounts Committee and three members to associate with the Committee on Estimates of the Vidhan Sabha for the year 1967-68 and to communicate to this House the names of the members so nominated by the Vidhan Parishad.

Mr. Speaker : Question is—

That this House recommends to the Punjab Vidhan Parishad that they do agree to nominate three members from the Vidhan Parishad to associate with the Public Accounts Committee and three members to associate with the Committee on Estimates of the Vidhan Sabha for the year 1967-68 and to communicate to this House the names of the members so nominated by the Vidhan Parishad.

The Motion was carried.

ANNOUNCEMENT BY THE SPEAKER

Mr. Speaker : I had promised to give the names of the Members of the Committee of Privileges.
They are :

1. Shri Lal Chand Sabherwal
2. Comrade Bhan Singh Bhaura
3. S. Darbara Singh (Nurmahal)
4. Dr. Gurcharan Singh
5. S. Harcharan Singh Brar
6. S. Harbhajan Singh
7. Pt. Mohan Lal
8. Ch. Sunder Singh
9. S. Surjeet Singh
10. Sri A. Vishwanathan

I have appointed Shri Lal Chand Sabharwal as its Chairman.

Now we start discussion on Budget.

GENERAL DISCUSSION OF THE BUDGET FOR 1967-68

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ (ਬਟਾਲਾ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਮੁਤਅਲੱਕ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਰਮ ਤੋਂ ਨਰਮ ਲਫ਼ਜ਼ ਮੈਂ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਤਅਲੱਕ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹਸਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। (*Deputy Speaker in the Chair*) ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮਾਰਜਨ ਔਰ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਮੁਸਤਹਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਨਵਾਂ ਸਾਂਭਿਆ ਸੀ ਔਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਫ਼ੌਰੀ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬਣੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਸਾਂਭਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਾਅਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਇਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ, ਆਪਣੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ, ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਐਕਸਪਰਟ ਰਾਏ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਇਕ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਝਿਜਕ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਐਕਸਪਰਟ ਰਾਏ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਪੈਰਾ 46 ਸਫ਼ਾ 18 ਵਲ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਨਕਲੂਜ਼ਨ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

> ....To sum up the Estimates of Receipts and Expenditure for the year 1967-68 disclose a gap of Rs. 3.60 crore. This is based on the assumption that the Government of India will provide assistance of the order of Rs. 22 crore, against Rs. 14.50 crore which they have intimated subsequently for financing the annual Plan of Rs. 50 crore. In case of shortfall in this amount, the gap will become wider.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਿਚ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਗੈਪ ਹੈ ਉਹ 3.60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਕੈਮਾਫਲੇਜ ਹੈ, ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੈਪ 3.60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਹੀਂ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਕੋਟ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਕਿ ਇਹ ਜੋ ਤੌਖਲਾ ਹੈ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਣ। ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ। 3.60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਦੇ 35 ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

> ....With the measures of tax relief now announced, the gap will even become wider.

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਸਿੱਧਾ ਹੈ । ਜੋ ਟੈਕਸ ਰੀਲੀਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ 2 ਕਰੋੜ ਦਾ tax ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਡਿਆ । ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਕ ਗੋਲ ਮੋਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦੀ ਛੋਟ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਜਿਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 22 ਕਰੋੜ ਦੀ ਮਦਦ ਪਲੈਨ ਲਈ ਮਿਲੇਗੀ । ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ $14\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਸੋ $7\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਾਲੇ ਤਕ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਵਾਜ਼ੇਹ ਤੌਰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਪਲੈਨ ਲਈ $14\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 22 ਕਰੋੜ ਦੀ ਰਕਮ ਕਿਉਂ ਰਖੀ ਹੈ ? ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ, ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਕਿ 50 ਕਰੋੜ ਦੀ ਪਲੈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸਾਡਾ ਹਕ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਪਰ ਹਾਲੇ ਜਦ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ—ਫੈਸਲਾ ਸਾਡੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ—ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਸੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਹ $7\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਦਾ ਬਜਟ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਹੈ ਜੋ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਡੀ. ਏ. ਸਕੇਲਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਰੇਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਉਹ ਵੀ ਦੋ, ਸਵਾ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਜੋ ਪੇ ਰਵੀਜ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਈ, ਉਸ ਅਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਆਈਆਂ । ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੰਨ ਲੈਣੀਆਂ ਹਨ । ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਤਫਰੱਕ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਗੈਰਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਫਿਗਰ ਨੂੰ ਰਾਊਂਡ ਅਪ ਕਰਨ ਲਈ 1.90 ਕਰੋੜ ਦਾ ਲਾਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਜੋੜੀਏ ਤਾਂ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਬ ਇਸ 23 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਦਸਣਗੇ । ਮੈਂ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਾਟਾ 3.60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਹੀਂ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਅਤੇ ਬਜਟ ਤੋਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, ਇਕ ਇਤਨੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਟੇਟ ਲਈ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਵਡਾ ਧੱਕਾ ਸਟੇਟ ਦੀ ਫ਼ਾਈਨਾਨਸਿਜ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਸਥਿਤੀ ਬੜੀ ਡਾਂਵਾਡੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜ ਡੈਫੀਸਿਟ ਫਾਈਨਾਨਸਿੰਗ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫਿਟ ਇਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਅਜ ਸੋਚ ਇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਬੈਲੈਂਸਡ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ ਵਰਨਾ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਹੈ,

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਸਮਾਲ ਸੇਵਿੰਗ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਹੋਰ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਅਗੇ ਹੀ ਐਨਾ ਕੁਝ ਕਢ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕਢਣਾ ਮੁਮਕਨ ਨਹੀਂ । ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੇਇੰਗ ਕੈਪੇਸਿਟੀ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਹੋਰ ਖਾਸਾ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਲੀਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ।

ਫਿਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਆਊਟ-ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਲੋਨਜ਼ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਰੀਕਵਰੀ ਮੁਮਕਨ ਨਹੀਂ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਿਚ ਐਨਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ । ਪਿਛਲੇ 6—7 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਵਲੋਂ ਆਊਟ-ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਲੋਨਜ਼ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕੈਬਿਨਟ ਦੇ ਸਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਸਕਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਬਕਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਥੇ ਢਿਲ ਹੈ ਕਿਥੇ ਵਸੂਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਮਦ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਾਧੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਅਤੇ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਫਿਰ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਮਈਯਰ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸਫਾ 30 ਵਿਚ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕਾਨੋਮੀ ਮਈਯਰਜ਼ ਦਾ । ਪੂਰਾ ਸਫਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸਾਰਾ ਸਫਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਕਤ ਲਗੇਗਾ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸਫਾ ਲਿਖਾ ਦਿਉ ਮੈਂਬਰ ਸਹਿਬਾਨ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ । (ਹਾਸਾ) (The hon. Member may please note the page and the other hon. Members would study it at home.) (*Laughter*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹ ਸਫਾ 30 ਪੈਰਾ 20 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਮੇਈਅਰਜ਼ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਅਤੇ ਇਥੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਗਲ ਦਾ—

> "Apart from the overall measures outlined above, I may make a special mention of two departments of Government where there are reasons to believe that staffing has taken place, more or less, for political reasons and not in the public interest. These mainly relate to the field agencies of the Department of Community Development and the Department of Public Relations. Steps will be taken to reduce the strength of these organisations to actual requirements."

ਜ਼ਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਢੀਗਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ । ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕੁਲ ਬਜਟ 6.87 ਲਖ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਦਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਕਿਤੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਤਾਂ ਗਲਤ ਨਹੀਂ । (ਹਾਸਾ) (The hon. Member should please verify if the figures are correct.) (*Laughter*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਮੋਰੈਂਡੰਮ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਤੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਹੈ, item No. 33 ਸਫਾ ਨੰ: 9 ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ 6.87 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਵਿਭਾਗ ਲਈ ਐਲੋਕੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।। ਇਹ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ 1967-68 ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 7 ਲਖ ਦਾ ਖਰਚ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ 6.87 ਲਖ ਦਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਕਮਿਊਨਟੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪੈਟਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਕ ਕਾਲ ਐਟਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ । ਇਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—

> It is extremely important that the Extension Agency in the field should be strengthened and streamlined to meet fully the requirements of the programme.

ਜਿਥੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਟਰੀਮ ਲਾਈਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਪਲੈਨ ਵਿਚੋਂ 87,06,000 ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੋਸਟਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ—

> It is not the gap resulting from the reduced Central assistance alone that has to be made good, but also the gap of Rs. 3.60 crores which has been left uncovered. Besides, the emphasis should not be merely on finding funds for the next year........

ਇਹ ਬਜਟ ਚੂੰਕਿ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਏਸੇ ਸਾਲ ਲਈ ਫੰਡਜ਼ ਹੋਰ ਰੱਖਣੇ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਹੈ—

> The emphasis should not be merely on finding funds for the next year, but also on mobilisation of receipts which will give recurring enlargement of resources to enable the State to fulfil the obligations of the Fourth Plan.

ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਆਪਣੇ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਏਸੇ ਸਾਲ ਇਕ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਮਿਟਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 4 ਸਾਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੇਖਣਾ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਨਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਜੇ ਪਲੈਨ ਛਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫੇਰ ਖਰਚ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?(ਹਾਸਾ) (Would the hon. Member please let me know whether the expenses will be fully met if the Plan is abandoned ?) (*Laughte*)

ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਣ ਦਾ ਇਮਕਾਨ ਹੈ । ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਜਟ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਜੂਆ ਹੈ....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵਹਿਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਜਟਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਆਂ । (ਹਾਸਾ) (The hon. Member need not bother about it. He has not seen the remissions given by the Jats) (*Laughter*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਅਗਰ ਇਹ ਜੱਟਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਚਲੋ ਸਾਂਘਾ ਭਰ ਅਗਾਹ ਕੀ ਤੇ ਸਾਂਘਾ ਭਰ ਪਿਛਾਂਹ ਕੀ । (ਹਾਸਾ) ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਜੁਆਰੀ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬਜਟ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਘਰਬਾਰ ਦਾ, ਨਾ ਚੰਗੇ ਭੈੜੇ ਦਾ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਦਾਅ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਈ ਦੇਖੀ ਜਾਊ ਜੋ ਹੋਊ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੱਭਾ, ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਲਈ ਇਕ ਹਦ ਦਰਜੇ ਦੀ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਕ ਜੁਆਰੀਏ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਖਦੇ ਨੇ । ਇਸ ਗੈਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਉਸੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ—

> "It is, therefore, necessary that, to bridge this gap, efforts should be made to mobilise additional resources and secure further assistance from the Government of India. According to previous commitments with the Planning Commission, the State Government are required to raise Rs 40 crore through additional taxation during the Fourth Plan Period. Against this target, the additional taxation imposed in the State during the year 1966-67 is estimated to yield Rs. 4.30 crore, leaving a balance of Rs. 35.70 crore to be raised in the remaining four years of the Fourth Plan period.

ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂਮੈਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 280 ਕਰੋੜ ਦੀ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਅੰਕੜੇ ਦਸੇ ਹਨ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 95 ਕਰੋੜ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ 185 ਕਰੋੜ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਪਾਵਾਂਗੇ । 185 ਕਰੋੜ ਵਿਚੋਂ 40 ਕਰੋੜ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਰੇਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਵਾਂ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਸਕੇ ਹਾਂ । ਹਾਲੇ $35\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਹੋਰ ਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਜ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਢੇ 35 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 12 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹੋਰ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਖਸਾਰਾ ਹੈ । ਇਸ 12 ਕਰੋੜ ਦਾ ਵੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । 2 ਕਰੋੜ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਛਡਿਆ, 6 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਵਾਂ ਖਰਚ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਡੀ. ਏ. ਵਧਾ ਕੇ । ਫਿਰ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ 1 ਕਰੋੜ 60 ਲਖ ਦਾ ਅਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਸ਼ਾਮਿਲ

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਢੇ 12 ਕਰੋੜ ਦਾ ਰੈਕਰਿੰਗ ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਕਰੀਏਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 48 ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ 35 ਕਰੋੜ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੋਈ 85 ਕਰੋੜ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਗੈਪ ਕਰੀਏਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਇਸ ਬਜਟ ਨੂੰ ਜੁਆਰੀ ਦਾ ਬਜਟ ਨਾ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਕੀ ਆਖਾਂ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 280 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪਲਾਨ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਹੱਥ ਪਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਜੇਕਰ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਲਾਨ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏਗਾ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਲੜ ਲੜ ਕੇ 280 ਕਰੋੜ ਤਕ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਵਾਇਆ ਸੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 300 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪਲਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾ ਰੁਕੇ ਪਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ 280 ਕਰੋੜ ਦੀ ਪਲਾਨ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪਾਸ ਹੋਈ । ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ 80 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਾਟਾ 80 ਕਰੋੜ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਥਕ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜ ਜਾਣਗੇ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਆਵੇਗੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਾਟਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, 80 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਕੀ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦੁਖੇ ਹੋਏ ਦਿਲ ਨਾਲ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਉਹ ਲਿਕਦੇ ਹਨ—

> "If, taking everything into account, Government do not favour additional taxation, the Plan could be sustained only by greater emphasis being laid on contributions from small savings, realization of outstanding arrears of loans and other Government dues and effecting recurring economics in the administrative expenditure."

ਤਿੰਨ ਰਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸੇ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਜੀ, ਲਛਮੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਚੌਥਾ ਰਾਹ ਵੀ ਐਡ ਕਰ ਦਿਉ । (ਹਾਸਾ) (The hon. Member should also suggest the fourth measure of worshipping the Goddess of wealth (Lakshimi). (*Laughter*)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਅਫਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਇਹ ਤਾਂ, ਧਨ ਉਜਾੜ ਸਕਦੇ ਨੇ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਆਈਟਮ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਨੇ ਜੋ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਹ ਦੁਖੇ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਜੋ ਮੱਦਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਸਾਡੇ ਛਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਉਧਰ ਲੈ ਗਏ ਹਨ । ਇਹ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਉਰੇਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ. ਪੰਡਤ ਜੀ ਚੁਰਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਖੋ———(The hon. Member should not say *Chura ke......*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਡਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਆਖੋ ਜੀ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਉਰੇਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਲੇਮ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਇਸ ਦਾ ਅਜ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਤ ਵਿਚ ਛਪਦਾ ਹੈ ..

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਹ ਸੌਦਾ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਚੋਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ..This bargain was struck during the broad day light. There is nothing clandestine about it

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਵਿਚ ਪਿਉਰੇਟੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਢੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜੇ ਕਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਪਿਉਰੇਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ ..

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰੋ ।(The hon. member may talke care of his own pa ty men and should not blame others.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਹਸਾਡੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਲੈ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨ ਸੰਘੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ—ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਸਮਗਲਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜ਼ਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਪਟ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਨੁਮਾ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਤ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਕਿਹੜਾ ਜਾਦੂ ਦਾ ਡੰਡਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਂਬਰ ਜਦੋਂ ਇਧਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਰਪਟ ਅਤੇ ਸਮਗਲਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਧਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਤ ਜੀ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ .. (ਹਾਸਾ) Pandit ji, a man is influenced by his company....) (Laughter.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜੇ ਕਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਕ ਚਿਠੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨਕਲ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੈ ।—Copy of letter No. 1796, dated 20-3-67 addressed to Sardar Gurnam Singh, Chief Minister by Sardar Atma Singh.

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਮੈਂ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਪਾਰਟ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਲੰਬੀ ਚਿੱਠੀ ਹੈ——

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼: ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਸੀ ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ: ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਡਾਕੂ ਸਨ ਜਾਂ ਚੋਰ ਸਨ ਤੁਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਰਾਤ ਵਿਚ ਪਿਉਰੇਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਸਿਖਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ——

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਤ ਜੀ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਧਰ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਲਿਜਅਸ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ । (Pandit ji, it is not the thing that all the religious Parties are sitting on the other side.)

Pandit Mohan Lal: I have to bring to your kind notice that an enquiry was held against S. Balwant Singh, M. L. A. during the Kairon regime and the case is still pending. He was B. D. O. at Malerkotla N. E. S. Block and it is reported that he embezzled about Rs. 40,000/- out of the Block funds. The file is pending with the Punjab Govt.

Shri Balwant Singh, M. L. A. during the last 5 years has accumulated huge wealth by unfair and corrupt means. He has purchased a car worth Rs. 25000/- and two jeeps under different names.

श्री ए. विश्वानाथन: On a point of order, Sir. अगर कोई चिट्ठी किसी ने चीफ मिनिस्टर को लिखी है तो वह पेपर तो आफिशल फाईल का हिस्सा बन जाता है । मैं पूछना चाहता हूं कि क्या उस आफिशल फाईल में से कोई मैम्बर यहां पर पढ़ कर सुना सकता है ?

Mr. Deputy Speaker: It is not an original letter.

हिज़ हाईनैस नवाब मुहम्मद इफ्तिखार अली खां: On a point of order. चिट्ठी पढ़ने की जरूरत नहीं है मैं खुद ताईद करने के लिये तैयार हूं । मालेरकोटला में जो कुछ उन्हों ने किया, बेगम साहिबा उस वक्त एम. एल. ए. थीं, मुझे अच्छी तरह से मालूम है । साफ जाहर है कि उधर कमाई करने के लिये गए हैं और तो मैं कुछ कह नहीं सकता ।

Shri A. Vishvanathan: On a point of order Sir. Mr. Dy. Speaker, क्या कोई मैम्बर आफिशल रिकार्ड में से पढ़े सकता है . . . . (*Intruption*)

Mr. Deputy Speaker: Let me answer his Point of Order. If a member has got some information from some other member he can refer to it.

Pt. Mohan Lal: He is a new member, Sir.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ: On a point of order, Sir. ਪੰਡਤ ਜੀ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਾਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ?.. .. (ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪਲੈਨ ਵਿੱਚ ਫਾਈਨੈਂਨਸ ਸੈਕਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਿਚ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹ ਰਾਏ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ 10—12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਖਰਾਜਾਤ ਦੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਜ਼ਿੰਮੇਂਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਨਜਿਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਏਥੇ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਰੀਲੀਫ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੋਈ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਆਈਟਮ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਰਕਮ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਰੈਡਿਟ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਮਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਚਲਦੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ 17 ਅਕਤੂਬਰ 1966 ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨਵੀਂਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ—ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਰੀਕੁਮੈਂਡ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਦੇ ਲੈਂਡ ਓਨਰਜ਼ ਦਾ ਮਾਲੀਆਂ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(**ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ :** ਤੁਹਾਡੇ ਵਕਤ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ)

ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜੇ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਨਕਿਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹੀ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਦੇਰੀ ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਆਖੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾਉ ਕਿ ਜੇ 5 ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀ ਰਕਮ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜੇ 10 ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀ ਰਕਮ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੁਦ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਸੀ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਝ ਇਸ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਜਿਠਣ ਲਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਐਨੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਦਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਹ ਕਰੈਡਿਟ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਨੂੰ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਅਗਰ ਸੀ ਤੋਂ ਫੰਡਜ਼ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਸੀ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੋ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਹੈ Professional Taxes leviable by the Panchayat Samitis and other Local Bodies—35 Lakhs. ਦੂਸਰਾ ਹੈ to ablish professional tax levied under the Punjab Professions, Trader, calling and Employment Taxation Act.।

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਤੁਸੀਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਜ਼ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ 40,000,00/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਕਟਾਂ ਰਾਹੀਂ $1\frac{1}{4}$ ਕਰੋੜ ਅਸੈਸੀਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 30,000 ਨੂੰ ਛੋਟ ਮਿਲਣੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਘਟ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਹੈ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਇਕ ਲੱਖ ਜਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਹੋਵੇ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ਛੋਟੇ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਦੀ ਛੋਟ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਕੂਲ ਆਮਦਨ ਹੈ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਟੈਕਸ ਦੀ ਛੋਟ ਦਾ ਵੀ ਜਿਥੇ ਸਵਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਅਸੈਸੀ ਅਤੇ ਮਾਕੂਲ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੋਗੇ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੈਸੀ ਤੇ ਅਸੈਸੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) (Pandit ji, these things show our large heartedness) (Laughter).

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਬਾਤ ਤਾਂ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਪੁਲੀਟੀਕਲ

4-00 P.M. | ਐਂਗਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਇਕੋਨੋਮਿਕ ਸੋਚ ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਗਈ । ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਏ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇ । ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀਆਂ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਸਖਤ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਂਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਸਫਾ ਤਿੰਨ ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ—

..—The new Govt. are most anxious to set up and maintain highest standard of purity and justice in public life as well as in administration.

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਈਐਸਟ ਸਟੈਂਡਰਡ ਆਫ ਪਿਊਰੇਟੀ ਅੰਡ ਜਸਟਿਸ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਐਜ਼ਵੈਲ ਐਜ਼ ਇਨ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ— ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਹੈਲਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਊਰੇਟੀ ਲਿਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ ਹੈ .. (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਪਿਊਰੇਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) (If not others, at least you have been purified.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ : ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੜ੍ਹਣ ਦੀ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਣ ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ । ਤੁਸੀਂ ਬਟਾਲੇ ਵਿਚ ਗਲੀ ਗਲੀ ਅਤੇ ਘਰ ਘਰ ਦਾਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਨੂੰ ਵੋਟਰਜ਼ ਨੇ 5000 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਤ ਕੇ ਇਥੇ ਅਇਆ ਹਾਂ, ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ : ਵੋਟਰਾਂ ਤੇ ਜੁੱਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ?

(ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਸਿਰਫ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ।

> "He has purchased landed property in his own name and other names in various villages of Sultanpur Block and has installed Tubewells also. He has got a huge bank balance in his name."

It has further been stated in the letter that —

> "This is a clear cheating and emezzlement case."

ਇਹ ਤਿੰਨ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾ ਕੇ ਭੇਜੇ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਕਬੀਲਦਾਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ । ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਐਂਟਰ ਨਾ ਕਰੋ । (Let the hon. Member excuse a family man. He has said the thing and need not enter into the matter further.)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਚੰਗਾ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਉਹ ਮਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ । (The hon. Member should not say such things.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਉਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਲਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੀ ਸੁਣ ਲਉ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕੱਲ ਹੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ । ਇਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

"सरदार आत्मा सिंह जनरल सैक्रेटरी शिरोमणी अकाली दल मास्टर ग्रुप ने एक बयान में इनकशाफ़ किया कि वज़ारत का लालच दे कर और कुरप्शन के मुकद्दमात चलाने की धमकी दे कर फरंट सरकार ने जिस तरह कांग्रेस के चार पांच मेम्बर तोड़े हैं इस से अकाली हलके बेहद परेशान हैं . . . . फरंट अपनी गद्दी बचाने के लिए जिस तरह कुरपट कांग्रेसियों को (विघ्न) न सिर्फ पनाह दे रहा है बल्कि उन्हें वजीरियां पेश कर रहा है इस ने तो आला सतह पर स्यासी कुरप्शन

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

की इन्तहा करती है...... सरदार आतमा सिंह ने कहा कि सरदार सतनाम सिंह बाजवा के खिलाफ कुरप्शन और समगलिंग के अलजामात असम्बली में जन संघी और कम्युनिस्ट मैम्बर लगा चुके हैं और सरदार बलवन्त सिंह के खिलाफ मैंने ऐसे ही अलजामात लगाए हैं और सरदार लच्छमन सिंह गिल को 20 मार्च को चिट्ठी लिखी थी। अकाली दल महसूस करता है कि ऐसे मैम्बरों को शामिल करने और उन्हें वजारतों की जिम्मेवारियां सौंपने से फरंट सरकार की जड़े खोखली हो रही हैं। आप ने सन्त फतेह सिंह से भी अपील की कि वह मदाखलत करके इस सयासी कुरप्शन को रोकें।"

ਇਹ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਸੁਣ ਲਉ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਟਾਈਮ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (The hon. Member has taken enough of time.)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਟਾਈਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਵਕਤ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਐਡਜਸਟ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। 7 ਮਈ, 1967, ਦੀ ਟਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ:

> "He told pressmen that to buy members offering offices was the highest type of political corruption.......Any Ministry full of such undependable elements could not claim to be honest."

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਤਫਸੀਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਫਸੀਲਨ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੁਮੈਂਟਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਸ ਖਾਤਰ ਪੜੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੇ ਉਹ ਵੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪੀਨੀਅਨ ਕੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇਸ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਪਾਰਟੀ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਆਖੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਅਨੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਜੇ ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਚੌਧਰੀ ਲਖੀ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੋ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸੰਨ 1967 ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅਲਕ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਣ। ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚੌਧਰੀ ਲਖੀ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹਾਈਐਸਟ ਕਾਈਂਡ ਆਫ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸਟਰੇਟ ਕੁਅਸਚਨ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੰਨ 1967 ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਿਊਰਿਟੀ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣ ਗਈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਜਿਹੜੀ ਗਰਦਿਸ਼ੇ ਅਯਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। (I would like to tall the hon. Member, Pandit Mohan Lal that the things change with the change of times.)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਤੁਸੀਂ 6 ਮੈਂਬਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਲੈ ਗਏ ਔਰ ਛੇਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਕੀ ਇਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿਊਰਿਟੀ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰੀਆਂ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member should feel happy that they get Ministerships while sitting on the opposition Benches).

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਹਾਂ। ਔਰ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਡੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਤਨੇ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ ਕਿ ਬਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਲਾਇਆਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ। ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਗਰ ਅਜ ਜਿਹੜਾ ਉਹ 6 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਹਨ ਮਨਿਸਟਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਔਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਖਿਚ ਲਗਏ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਦੋਂ ਔਰ ਅੱਜ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਆਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਲਖੀ ਸਿੰਘ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸਾਢੇ ਚਾਰ, ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਇਧਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਗਏ ਸਨ ਕੋਈ 19/20 ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ 21 ਆਦਮੀ ਗਏ ਸਨ--ਮਗਰ ਇਹ ਇਕ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅੱਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ 16 ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 6 ਕਾਂਗਰਸੀ, ਚਾਰ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ, ਇਕ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦਾ, ਇਕ ਜਨ ਸੰਘੀ, ਇਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਦੋ ਅਕਾਲੀ ਔਰ ਫਿਰ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਅਕਾਲੀ। ਜ਼ਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤਾਂ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੇਲੇ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੀ। ਅਗਰ ਦਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਤਾਂ ਦਸੇ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਨ ਔਰ ਅਗਰ 16 ਸਨ ਤਾਂ ਸੋਲਾਂ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੂੰ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਸਾਂ ਬਣਾਇਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਅਸੀਂ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। (ਹਾਸਾ) (We believe in sharing with others.)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਲੈ ਗਏ ਸਾਂ ਔਰ ਇਸ ਖਾਤਰ ਇਹ ਅਜ ਸਾਡੇ ਛੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 4 ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ। ਫਿਰ 21-22 ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਰਹੇ, ਸਾਡੀ ਲਿਸਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮਗਰ ਇਹ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਧਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। 6 ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਲਏ, 6 ਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਦਿਤੇ, 4 ਇੰਡੀਪੈਂਡੇਂਟਸ ਲਏ, 4 ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤੇ....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member does not know that our programme is revolutionary. (*Laughter.*)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਅਨੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਜਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਕੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜ਼ਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ। ਭਜਨ ਲਾਲ ਸਾਡਾ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਪੱਕਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਠੀਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਟਿਕਟ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਇੰਡੀਪੈਂਡੇਂਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰੁਸੇ ਹੋਏ ਸਨ ਵਰਨਾ ਉਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਨ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੱਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਨ, ਚੰਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਨ....(ਵਿਘਨ) ਰੁਸੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਐਜ਼ ਇੰਡੀਪੈਂਡੇਂਟ ਆਏ। ਮੁੜ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਲਾਂਭਾ ਕਾਹਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ? (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਭੁਲ ਗਈ ਕਿ ਜੋ 6 ਆਦਮੀ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਗਏ ਹੋ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਟਿਕਟ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜਨ ਸੰਘੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਆਈਡਿਆਲੋਜੀ ਤੇ ਆਏ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਭਜਨ ਲਾਲ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ....(ਵਿਘਨ) ਬਹਾਨੇ ਨਾ ਕਰੋ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker: No side talking please.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਡਿਫੈਂਸ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ purity in public life ਬਾਰੇ ਡੈਕਲੇਅਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਡਕਟ ਨਾਲ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਝੂਠੇ ਮੁੱਕਦਮੇ ਬਣਾਏ, ਇਨਕੁਆਇਰੀਜ਼ ਦਾ ਦਬਾਉ ਪਾਕੇ, ਗਰਜ਼ ਕਿ ਹਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਰਬਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਤੋੜੇ ਹਨ। ਇਤਨੀ ਗੰਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇਨਵੀਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸੁਣ ਲਉ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਆਪ ਵੀ ਆ ਜਾਉ । (The hon. Member may attend to the invitation by Jathedar. He is extending you an invitation.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਟੈਗਰਿਟੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ । ਹਰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰਪਟ ਪਰੈਕਟਿਸਿਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਕੂਮਤ ਵੀ ਹੈ । ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਅਤੇ ਲਾਅ-ਲੈਸਨੈਸ ਇਤਨੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧੀ ਭੈਣ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਅਜ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਕੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜੁਰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੁਹਾਫ਼ਜ਼ ਖੁਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਹਸਦੇ ਨੇ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਨ ਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਾਅ-ਲੈਸਨੈਸ ਤੇ ਤਸ਼ਵੀਸ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਲਿਸਮੈਨ ਦੇ ਇੰਸਟਾਂਸਿਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਗੁੰਡੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਕੂਮਤ ਸਾਡੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਉ ਕਿ ਕਿਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ । (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਮੁਜਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਡੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ ਉਹ ਪਿਊਰਿਟੀ ਇਨ ਲਾਈਫ਼ ਕਿਥੇ ਹੈ ।

ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦੀ ਅਗਰ ਗਲ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਲਾਨ ਹੁੰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਅਜ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਕਢਾਂਗੇ, ਕਲ ਫ਼ਿਕਸ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰਸੋਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਮਗਰ ਅਜ ਤਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਦੋ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ । 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ ।

'Tribune,' dated 17th April, 1967—

He said that prices will be announced within this week.

ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਲਉ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 24 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ 25 ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਛਪਿਆ । ਇਹ ਹੈ:

The Punjab Government proposes to fix the floor and spurt price of wheat tomorrow. The Chief Minister, Sardar Gurnam Singh told newsmen here......

24 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ 25 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਅਜ ਤਕ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਜਿਥੇ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਸੈਂਕਟਿਟੀ ਕੀ ਰਹੀ। ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਕਰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 8 ਤਰੀਕ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। (ਸ਼ੇਮ, ਸ਼ੇਮ, ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ) ਹਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੀਕਰਿਟ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਕਿ ਇਤਨਾ ਭਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਰੀਦ ਲਉ, ਇਤਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖਰੀਦ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਪੁਛਣ ਦਾ ਕਿ ਕੀ ਭਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਜੋਈ ਕਰ ਸਕਣ, ਆਪਣਾ ਮਨ ਦਸ ਸਕਣ? ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਫਿਰ ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਖਿਆਨ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਕਿ 80-90 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਕਣਕ ਲੈਕੇ 140 ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹਾਲੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਕਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਕਮੈਂਟ ਕਰਾਂਗਾ. . .

ਇਕ ਆਵਾਜ: ਇਹ ਖਬਰ 'ਮਿਲਾਪ' ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਨਹੀਂ ਜੀ, ਇਹ 'ਹਿੰਦ ਸਮਾਚਾਰ' ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਪ ਬੜੇ ਮੁਦਈ ਹੋ. . . .

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ 90 ਰੁਪਏ ਤਕ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਖਬਰ ਛਪਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਸ ਵਕਤ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੀ। (ਹਾਸਾ) (Nothing was settled at the time.) (*Laughter*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਖਬਰ ਛਪਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਗੇਂਦਮ ਕੇ ਭਾਉ ਕੰਮ ਸੇ ਕੰਮ 65 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਕਰ ਦੇਨੇ ਕਾ ਇਲਾਨ।'

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਖਬਰਾਂ ਸੈਲਫ ਕੰਟਰਾਡਿਕਟਰੀ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ 90 ਰੁਪਏ ਭਾ ਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀ 65 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਭਾ ਦੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਤ ਜੀ, ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। (ਹਾਸਾ) (ਹੀਅਰ) (ਹੀਅਰ) (One meeting might have been held in a city and the other in any village where these statements were given.) (*Laughter*. (*Hear, haer*) . . . .

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਬਿਆਨ 20 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ 'ਕਿ 'ਗੰਦਮ ਕਾ ਕੰਮ ਸੇ ਕੰਮ ਭਾਉ 65 ਸੇ 70 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਗਾ।' ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾ ਇਲਾਨ।

ਇਹ ਸੀ 20 ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਗੱਲ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬਿਆਨ ਹਨ।

ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਜਰਨੈਲ ਸਪੈਰੋ ਦਾ ਹੈ, 30 ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- -(*Interruptions*)

.....The Revenue Minister Mr. Rajinder Singh told newsmen here yesterday that the procurement price of wheat would not be less than Rs. 70 per quintal.

ਇਹ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਪੰਡਤ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਐਵਰੇਜ ਕਢ ਲਉ । (ਹਾਸਾ) (The hon. Member should work out the average of all these statements.) (*Laughter.*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ average ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਸਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ । ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਗਰੋਅਰ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜ 8 ਮਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਹਫਤਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਣਕ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਭਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਭਾ ਹੈ । ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਇਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਖਫਨ ਪਾੜਿਆ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਯਕੀਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਤੇ ? ਮੈਂ ਤਾਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਦ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਲੈਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਇਸ ਖਾਤਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਗੱਲ ਮੂੰਹ ਕਢਦੇ ਹਨ ਉਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅਕਸ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਮਪਰੈਸ਼ਨ ਹੈ ਇਹ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਝਾਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) (They are dodging the hon. Member.) (*Laughter*)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਾ ਫਰਾਡ ਹਨ । ਇਹ 19 ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ।ਹੈ ਕਿ "ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸਰਾਸਰ ਫਰਾਡ । ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ । ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਜ ਏਕ ਪਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੋ ਖਤਾਬ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਕਹਾ ਕਿ ਅਬ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਔਰ ਪੈਪਸੂ ਮੇਂ ਜਿਤਨੀ ਭੀ ਵਜ਼ਾਰਤੇਂ ਬਨੀਂ ਹੈਂ ਉਨ ਸਭ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਮੇਂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਦਤਰ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਬੇਈਮਾਨ ਥੀ ਲੇਕਿਨ ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰਾਡ ਹੈ । ਆਪ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਕਹਿਨਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੀ ਤੌਹੀਨ ਹੈ । ਯੇ ਸ਼ਖਸ਼ ਕਭੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾ ਚਾਰ ਆਨੇ ਕਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹਾ । ਕਭੀ ਕੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀ। ਕਭੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੇ ਜਲਸੇ ਮੇਂ ਸ਼ਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀ।"

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਾ ਕਢੋ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member should not call us names under the pretext of quoting Master Tara Singh's statement.) (Laughter)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ: ਉਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੇ ਇਕ ਕੰਸਟੀਚੁਐਂਟ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਆਖਾਂਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਚਲਣ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਨਾ ਕਰਨ। ਸਟੇਟ ਦੇ ਫ਼ਾਈਨਾਨਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਭਾਲਣ। ਹਰ ਗਲ ਨੂੰ ਪੋਲੀਟੀਕਲ angle ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਇਕਤਦਾਰ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੇਟ ਦੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਲਾਨ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫਾਈਨਾਨਸਿਜ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ।

PERSONAL EXPLANATIONS

PERSONAL EXPLANATION BY CHAUDHRI BHAJAN LAL

ਚੌਧਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ : On a point of personal explanation, Sir, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਰਦੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਈ ਝੰਡਾ ਲੈਕੇ ਆਏ। ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਿਕਟ ਸਾਡਾ ਲੈ ਲਉ। ਪਰ ਮੈਂ ਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੜਿਆ। ਮੈਂ 19 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਹਲਫ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ 20 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਰਲਿਆ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਰਦੇ ਪਏ ਹਨ .. (ਵਿਘਨ) (ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ)..

श्री ए. विश्वानाथन : आन ए प्वाइन्ट आफ आर्डर, सर। मैं आपकी रूलिंग इस बात के लिए चाहता हूं कि अगर किसी मेम्बर के प्वाइन्ट आफ परसन्ल एक्सप्लेनेशन रेज़ करने से इमीजीएट पहले उस के खिलाफ कोई डिसपेरेजिंग रिमार्क्स आ जाए तो उस को यह प्वाइन्ट रेज़ करने का हक्क है वरना नहीं। इस केस में श्री भजन लाल का भाशण नहीं हो सकता।

श्री उपाध्यक्ष : उनको अपना फ़िकरा पूरा करने दें तब ही पता चल सकता है कि क्या प्वाइन्ट था और कहां तक ठीक है। (विघ्न) (Let him complete his sentence and then alone it will be clear as to what his point was and how far it is correct.)

(*Interruptions*)

ਚੌਧਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤੌਖਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਉ ਅਤੇ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿਉ ਤੇ ਫਿਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ (ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)। ਜੇਕਰ ਮੁੜ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਬਣਾ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚੈਲੰਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਵੈਸੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ ਸ੍ਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ ਜੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗਲ ਕਹਿ ਲਈ ਹੈ ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਉ। (This thing was not, howe er, mentioned but the hon. Member Shri Bhajan Lal has had his say and he should now resume his seat.)

PERSONAL EXPLANATION BY EXCISE AND TAXATION MINISTER, SARDAR BALWANT SINGH

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਐਂਡ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ) : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਪਲੀਜ਼।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਮੇਜ਼ ਵਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ) ..(ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Order please. Let him speak.

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੱਤ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਰਿਹਾ ਹਾਂ, 1959 ਵਿਚ ਲਗਾ ਹਇਆ ਸਾਂ। ਇਹ ਚਿਠੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁਖਾਲਿਫ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਰਾਈਵਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੇਰ ਹਰਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਸੀ ਤਾਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਐਮਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਝੂਠੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ, ਸ਼ੋਰ)

Mr. Deputy Speaker : Let us try to hear him. Let him speak.

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਐਮਬੈਜ਼ਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕੇਸ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨੂੰ ਫ਼ੇਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

(ਵਿਘਨ)

Pandit Mohan Lal : On a point of order, Sir.

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : Sir, I am cn my personal explanation. (*Interruptions*) ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਵੀ ਤਾਕਤ ਰਖੋ।

Mr. Deputy Speaker : Let us first hear the point of order of Pandit Mohan Lal.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ । ਮੈਂ ਉਹ ਚਿਠੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜੀ, ਮੈਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਜੋ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਹ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ।

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਯਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਇਹ ਚਿਠੀ ਫੈਬਰੀਕੇਟਿਡ ਸੀ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਸੀ ਮੈਂ 40,000 ਦੀ ਐਂਬੈਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬੈਸਟ ਬੀ. ਡੀ. ਓ. ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । 1962 ਦੀਆਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ । ਪੰਡਤ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਹ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਟਿਕਟ ਮੈਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਏ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਟਿਕਟ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ..(ਵਿਘਨ--ਸ਼ੋਰ--ਥੰਪਿੰਗ)

श्री उपाध्यक्ष : सब आनरेबल मैंबर्ज़ आराम से सुनें । अगर आप एक पर अल्ज़ाम लगाते हैं तो उस को भी तो हक है कि वह अपनी पोज़ीशन साफ करे । हमें उनकी बात को गौर से सुनना चाहिये । किसी भी मैंबर को जब वह एक्सप्लेनेशन दे रहे हैं दरमयान में बोलना नहीं चाहये । (All the hon. members should please listen patiently. If you level charges against an hon. Member then he, too, has a right to make his position clear. We should listen to him patiently. Nobody should interrupt when an hon. Member is speaking on personal explanation.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਲਗਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਐਵੇਂ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਹੈ......

(ਵਿਘਨ-ਸ਼ੋਰ)

Mr. Deputy Speaker : There should be no noise in the House. Let the hon. Member explain his position.

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਟਿਕਟ ਲੈਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਫ਼ਾ

ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਕੇ ਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਐਸਾ ਸ਼ਖਸ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਪੰਡਤ ਜੀ ਤਾਂ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ 40,000 ਦੀ ਐਂਬੇਜ਼ਲਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਾਈ? ਅਜ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਜ ਵੀ ਚੈਲੇਂਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸਾਬਤ ਕਰੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ ! ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਤਾਂ ਪੁਛੋ ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਲਿਕ। ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੇਰਾ ਇਲਾਕਾ ਜਾਣੂ ਹੈ।

ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਰ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਵੇਂ ਕਿਧਰੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਗਈ । ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਫਾਰਮ ਹੈ । I am a man of means. ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ ਕਲ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਅਜ ਕੋਠੀਆਂ ਪਾਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਹਨ । ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਡੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰੇ....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ । (May I remind the hon. Member Sardar Balwant Singh that while speaking on personal explanation he can not level charges against any other Member.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਬੋਰੀ ਦੀ ਗਲ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਗੀਆਂ.....(ਵਿਘਨ)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : Yes it is a point of order. The Chair has allowed. (*Noise*)

Mr. Deputy Speaker : Let the hon. Member complete his point of order.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵਤ ਸਿੰਘ ਏਧਰ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤਾਂ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਬਲਵੰਤ" ਬੈਠਾ ਰਹਿ, ਤੇਰੀ ਵੀ ਫਾਈਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਫਾਈਲਾਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ । (This is no point of order.)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ: On a point of order, Sir. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬਣਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੈ । ਇਹ ਫਾਰਮ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਮੁਲ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਕੋਲੋਂ 20 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਦੋ ਫਾਰਮ ਲਿਆਂਦੇ ਹਨ....

Mr. Deputy Speaker : Please sit down, this is no point of order,

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਤੇ ? ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੀ ਕਰਾ ਦਿਤੀ ।

Mr. Deputy Speaker : He has given his personal explanation an about points of order raised I have given my ruling that those are no points of order.

Shri Balramji Dass Tandon : Then, Sir, those should be deleted from the record of the proceedings of the House because they lower the decorum of the House,

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਕਿਥੇ ਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਜਿਹੜੇ ਰੂਲਜ਼ ਹਨ, ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਗਲਤ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਉਠਣ ਕਿਤਨੀ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਬਦਾ ਨਹੀਂ । (I think most of the hon. Members do not know where a point of order should be raised. I would suggest that all the hon Members should study the relevant rules. I am sorry to point out that it is a bad precedent when a learned Member like Chaudhri Darshan Singh rises on a wrong point of order. It does not behove him.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਇਕ ਰੀਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਉ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉ ਕਿ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰਖਣ । (I would request the hon. Member Sardar Balwant Singh to continue his personal explanation.)

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕੌਣ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਮਾੜਾ ਉਹ ਵੀ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਕੇ ਚੋਣ ਲੜਾਂਗਾ। ਇਹ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਕੇ ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਲੜੋ। ਮੈ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੰਦਾਂ ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆਕੇ ਲੜੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਅਸੀਂ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। (We are not going to allow the hon. Members to do what they want to.)

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ : ਪੰਡਤ ਜੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੜ ਲੈਣ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਟਿਕਟ ਕਿਤੋਂ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਤੇ ਜਾਕੇ ਹੋਣ।

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ 23 ਆਦਮੀ ਏਧਰੋਂ ਲੈਕੇ ਗਏ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਖਲਾਕੀ ਫਰਜ਼ ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਉਦੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਸੀ। ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਬਣਾਏ ਸੀ।

Mr. Deputy Speaker : We should not waste the time. Let the Hon'ble Member Comrade Harkishan Singh Surjit Speak.

GENERAL DISCUSSION OF THE BUDGET FOR 1967-68 (Resumption)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਪੀਚ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੋਲੋਂ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਉ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਵਕਤ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਗਲਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸਚਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬਜਟ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ। ਤੀਸਰੀ ਗਲ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਅਸਾਂ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਲੈ ਆਂਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਚੰਗਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆ ਗਏ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਬਿਆਨ ਤਿੰਨ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਬੰਦੇ ਤੋੜ ਕੇ ਉਧਰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤਹੰਮਲ ਨਾਲ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੀ।

(ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜਾ ਅੱਛਾ ਸੁਝਾਉ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ । ਇਸਦੀ ਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਦਾ ਕਨਕਲੂਡਿੰਗ ਪੈਰਾਗਰਾਫ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜਟਾਂ ਦੇ ਕਨਕਲੂਡਿੰਗ ਪੈਰਾਗਰਾਫ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੇ ਹਨ । ਉਧਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਐਕਸ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਕੰਟੀਨਿਊਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਅਜੇ ਛਪੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਵੀਂ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੁਛ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਨਾਵਾਂ ਕਰਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਢਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਾ ਉਠਾਣਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤ ਦੇਣੀ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1966-67 ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਘਾਟੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫਾਈਨੈਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ :

> The Budget Estimates for the year 1966-67 show a closing balance of minus Rs. 525 lakhs. This has been arrived at after accounting for the maximum receipts from the tax revenues and also by effecting reductions in the departmental estimates so as to curtail the expenditure to the minimum possible extent. It would, therefore, be necessary to resist any demands from the Departments for additional expenditure during the course of the year. Simultaneously, it is imperative that the receipts as provided in the Budget, do meterialise so that the gap does not increase. The gap of Rs. 525 lakhs, as worked out at present, is still very wide and it is necessary that strenuous efforts should be made not only to bridge the gap but also to build up reserves by raising additional resources, increasing the yields of existing taxes, realising arrears of loans and other Government dues and preventing leakage of revenue in order to finance the Fourth Five Year Plan. Otherwise, if this gap is not covered during the year 1966-67, it would effect the mobilisation of resources promised for the Fourth Plan and a larger tax effort will have to be made in the remaining four years of the plan which it would hardly be possible for the State economy to bear.

(*Interruptions*)

Captain Rattan Singh : On a point of Order, Sir....

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਭਲਮਣਸਊ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈਣ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

I would not like anybody to interrupt me. (*Noise*)

Captain Rattan Singh : Sir, is it not the right of a Member to put a question when another Member is speaking?

Voices from Treasury Benches : No, no.

Captain Rattan Singh : I am going to abide by the decision of the Deputy Speaker and not.......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਫਿਰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ। (I have not been able to follow. Let the hon. Member make it clear.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਕੁਐਸਚਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਥਰੇਟਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ। (I have not been able to follow this point of order, let the hon. member make it clear once more.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਐਸਚਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਲਮਣਸਊ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਉ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਥਰੇਟਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਉਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਕੁਐਸਚਨ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਇਆ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਦੂਸਰਾ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ ਕੁਐਸਚਨ ਪੁਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਪੀਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਾਈਡ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਥਰੈਟਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਥਰੇਟਨ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਥਰੇਟਨ ਕਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥਰੈਟਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਟਰਬ ਨਾ ਕਰੋ। (The first point of the hon. Member is as to whether an hon. Member can put a question and can make any suggestion while another hon. Member is speaking. There is nothing wrong in it if it is done for the sake of guiding him. Secondly, he has asked whether any hon. Member can threaten another hon. Member. It is not proper to threaten but there is no question of threatening here as he has not threatened any one. He has only asked not to disturb him.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : 1965 ਦੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿਚ ਉਹ ਪੈਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਰ ਅਸਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ ਜਿਸਦਾ ਜਵਾਬ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ? ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਸੁਜੈਸ਼ੰਨਜ਼ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਤਨਾ ਗੈਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦਸਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ।

5.00 p. m.

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਾ ਭੁੱਲੋ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਵਕੀਲ ਹਨ । (The hon. Member should not forget that Pandit Mohan Lal is a lawyer.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਉ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਲਵਾਂ । ਆਪ ਦੀ ਬੜੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਜੋ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਗੈਪ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੈਪ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ? ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨੀਊ ਔਰ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਦਿਤੀ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕਰੈਡਿਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਜਦ ਅਸਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਘਾਟਾ ਪਾ ਦਿਤਾ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦਸਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ ਤਾਕਿ ਹੋਰ ਆਮਦਨ ਹੋ ਸਕੇ—ਬਜਟ ਅਜੇ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਧਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਊਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਮਗਰ ਇਸ ਪੱਖ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ । ਫਿਰ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ । ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਰੀਪੋਰਟ ਯੁਨੈਨੀਮਸਲੀ ਪਾਸ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਰਖਿਆ ਔਰ ਅਗਰ ਅਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਰੀਪੋਰਟ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਘਾਟਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ? ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਡੀ. ਏ. ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਅਜ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਰਲੇ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਸਾਡਾ ਲੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਕਰੋ, ਕੁਝ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਟੱਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਲ ਸਕੀਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਡੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ

ਇਤਨੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕੀਏ । ਹਮਦਰਦੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਸੀ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੀਚ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ, ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁਓਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ :

........The demand of the employees for increase in Dearness Allowance is being considered taking into account various factors such as the price situation and the resources position of the State Government. In this connection, I have already stated that the rise in the price level in Punjab during the year 1965 has been camparatively less than in the rest of the country and the prices of food-grains in the State have remained more or less stable as compared to the year 1964. Even so, consistant with the availability of resources, this demand is being looked into sympathetically.

ਸੋ ਨਾਨ-ਅਵੇਲੇਬਿਲਟੀ ਆਫ਼ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਦੇ ਥੱਲੇ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਦੀਆਂ ਮਿਨੀਮਮ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਹੁਣ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਅਜ ਮਹਿੰਗਾਈ ਇਤਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸਾਂ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਪੇ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਮੀਜੀਏਟ ਰਿਲੀਫ਼ ਲਈ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਡੀ. ਏ. ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ । (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) ਇਹ ਵੀ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਡੀ. ਏ. ਨਾ ਦਿਉ-ਦਰ ਅਸਲ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਡੀ. ਏ. ਨਾ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਜੀਕਲ ਅਰਥ ਕੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ? ਇਹੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਭਾਈ ਭੁੱਖੇ ਮਰੋ । (ਵਿਘਨ) ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕਰੋੜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਸ ਰੀਲੀਫ਼ ਦਿਤਾ ਉਹ ਗਲਤ, ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਬੇਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਦਾ ਰਿਲੀਫ਼ ਵੀ ਮਾੜਾ, ਛੇ ਕਰੋੜ ਜਿਹੜਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਨੂੰ ਡੀ. ਏ. ਵਧਾ ਕੇ ਦਿਤਾ ਉਹ ਵੀ ਗਲਤ, ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਔਰ ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਉਹ ਵੀ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ । ਆਖਿਰ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਹਨ ? ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਹੁਣ ਉਸ 22 ਕਰੋੜ ਦੀ ਥਾਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ $14\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਟ ਲਗਾਉਣ ਵਜੋਂ $7\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਘਟ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਵੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਸਾਂ ਘਾਟਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿਚਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ । ਦਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕੇ ਧਰ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕੈਬੀਨਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ, ਜਿਹੜੇ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੈਫਿਸਿਟ ਬਜਟਿੰਗ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਡੈਫਿਸਿਟ ਬਜਟਿੰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੈਫਿਸਿਟ ਫ਼ਾਈਨੈਂਨਸਿੰਗ ਵਿਚ ਧਕੇਲ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਜ਼ਰਾਏ ਔਰ ਅਧਿਕਾਰ ਬੜੇ ਮਹਿਦੂਦ ਹਨ ਔਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਰਿਲੀਫ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼-ਨਵੇਂ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਛਡ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ । ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸਾਲ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਕਚੂਮਰ ਨਾ ਕਢਿਆ ਹੋਵੇ । ਕੋਈ ਸਪੀਚ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਪਾਸੀਬਿਲਟੀ ਐਕਸਟਿੰਕਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅਸਾਂ ਸਹੁੰ ਖਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਵਧੇਰੇ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਣੇ । ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਉਸ ਵਕਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਆਮਦਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਜ਼ਰਾਏ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ । ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਤਾਂ ਹੋਣ, ਪੈਸਾ ਬਗੈਰ ਟੈਕਸ ਲਗਾਏ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਆ ਸਕੇ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਉਹ ਛੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਨਜ਼ ਐਂਡ ਐਡਵਾਨਸਿਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਔਰ ਜਿਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਹੁਣ ਬਿਲਕੁਲ ਡਿਊ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਮੈਚਿਉਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਰਕਮ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ । ਕਈ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਮਸਲਿਹਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ । ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਮਸਲਿਹਤਾਂ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹਾਇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) ਸਟੇਟ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਇਆਂ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰੀਏ ਜਿਹੜੇ ਮੈਚਿਉਰਡ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਛੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਕੋਈ ਥੋੜਾ

ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਰੈਸ਼ਰ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕਾਫੀ ਸਾਰਾ ਡੈਫ਼ਿਸਿਟ ਘਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

(Shri Lal Chand Sabharwal, a Members of the Panel of Chairmen in the Chair.)

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਹੋਰ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸੋਰਸ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੈਪ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਉਹ ਹੈ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਈਵੇਜ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਕਈ ਰਿਪੋਰਟਸ ਹਨ । ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਇਕ ਕਮੀਸ਼ਨ ਬਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 300 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਈਵੇਜ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਇਕ ਤਕੜਾ ਸੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਸ ਇਵੇਜ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਜਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ 5 ਔਰ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਆਮਦਨ ਹੋਵੇ । ਅਜ ਅਗਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਵੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ । ਇਕ ਦੇ ਉਤੇ ਦੂਜਾ ਔਰ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਤੀਜਾ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ । ਇਕ ਇਕ ਮਕਸਦ ਲਈ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਲਾਈਸੰਸ ਬਣਵਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿੰਪਲੀਫ਼ਾਈ ਕਰਕੇ ਔਰ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਆਮਦਨ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਟਾਕੇ ਈਵੇਜ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਰਕਮ ਹਾਸਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਨੂੰ ਪਲੱਗ ਕਰਕੇ ।

ਫਿਰ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਲਉ । ਇਥੇ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਉ, ਫਾਈਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਇਹ ਹਾਲਤ ਅਜ ਦੀ ਕ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰੀਏਟਿਡ ਹੈ। ਅਜ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਹੀਂ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿਤੀ,ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਆਈ. ਜੀ, ਤੇ ਇਕ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਹੁਣ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਕ ਕੇਸ ਡਾਇਰੈਕਟ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਸੈਕਟਰੀ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਪੋਸਟਾਂ ਕੰਬਾਈਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ? ਫਿਰ ਐਕਸਪਰਟਸ ਹਨ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ I.C.S. ਜਾਂ I.A.S. ਦੇ ਅਫਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਪਰ ਜਿਥੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਨਾਲੇਜ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਉਥੇ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਆਦਮੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੈਕਟਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਝਾਉ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਅਗਰ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ landed ਜਾਂ industrial interests ਪਾਸੋਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਕਾਂਗਰਸ ਵੀਹ ਸਾਲ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਅਮਲ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਕਿ ਗਰੀਬ ਹੋਰ ਗਰੀਬ ਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਕਰ ਦਿਤੇ । ਇਹ ਗੱਲ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਕ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਸ ਸਟਰਕਚਰ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਕਣਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਸ ਫਿਕਸੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਡੀਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ । । (ਆਪੋਜ਼ੀਸਨ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਮਗਰ ਜਦ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਪੁਲਿਟੀਕਲ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਮਤਲਬਾਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੀਲੇ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਵਗੈਰਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਪੋਜ਼ੇਟਿਵ ਸਜੈਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਸੇ ਕਿ ਅਵਾਮ ਦਾ ਕੀ ਰਵੈਯਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਜ਼ੋਨ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਛਡਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ੋਨ ਇਸ ਲਈ ਮੰਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ 60 ਰੁ: ਦੇ ਭਾ ਕਣਕ ਲੈਕੇ 125 ਰੁ: ਮਣ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗਰ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੇਈਯਰਜ਼ ਲਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਖਾਲਫਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। (ਵਿਘਨ) ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾ 90 ਜਾਂ 100 ਰੁ: ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ producer ਨੂੰ ਰੈਮਨਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਦੇਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਸਟਾਕ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 60 ਰੁ: ਖਰੀਦ ਕੇ ਕੋਈ 100 ਰੁ; ਵੇਚੇ। ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਭਾਅ ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕਣਕ ਮਿਲੇ। ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੁਝ ਮਿਨੀਮਮ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤਾਕਿ ਜੋ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾ ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਉਹ ਖਰੀਦ ਸਕੇ। ਸੋ ਸਾਡੇ ਬਿਆਨ ਕੋਟ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ। ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਹੀ ਘਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੀ ਘਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਣਕ 100 ਰੁ: ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਣੀਏ। ਇਹ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਦੇਣ, ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਇਆ ਕਿਤੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਰੌਲਾ ਨਾ ਪਾਉ। ਸੋ ਪ੍ਰਾਈਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝਾਉ ਰਿਕੁਆਇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮਾਦਾਰਾਨਾ ਰਵੈਯਾ ਨਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬੜਾ ਮਹਿੰਗਾ ਪਏਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅਗਰ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਦੂਜੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਵੀ ਇਹੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਕਰੀਰ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੀਹਾਫ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਰਵੈਯਾ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਰਵੈਯਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਜਟ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਕ੍ਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਇਧਰ ਵੀ ਨਾ ਆ ਜਾਣ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਗਲ ਹੋਈ ਉਹ ਬੜਾ ਭੈੜਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ਪਾਉ। 20 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਸੂਬਾ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਉਸ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਥ ਕਿਥੇ ਹੈ ? ਚਲੋ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਚਲੀਏ ਉਹ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ। ਉਹ ਇਨਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਪਰੋਡਿਊਸ ਦਾ ਭਾਅ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਪੜੇ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀ, ਉਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਦੀ ਕੀ ਵੁਕਤ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲ ਉਠੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਕੀ ਹਨ ? ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਫਾਇਨੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਨਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਰੋਪੀ। ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਭਾਖੜਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਿਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਨੌਲੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੇ ਖਰਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਰਕਮ ਕਰਜ਼ ਲਈ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਸੂਦ ਹੀ ਘਟ ਲਗੇ, ਸੂਦ ਹੀ ਛਡ ਦਿਉ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਿਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਸੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਉਸਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਫ਼ੈਡਰਲ ਸਟਰਕਚਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਹਦ ਬੰਨੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਆਰਥਕ ਤਰਕੀ ਕਰਨੀ ਪਏਗੀ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ 280 ਕਰੋੜ ਦਾ ਪਲਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਸਾਡੀ ਆਰਥਕਤਾ ਬੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਇਸ ਪੱਖ ਤੇ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਰਥਕ ਪਾਲਸੀ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੀ ਪਾਲਸੀ ਤੈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਜਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਚੌਕਠੇ ਵਿਚ ਹੋਕੇ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੀ ਨਾਨ-ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਿਆਂ ਅਜੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਨਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਫ਼ਿਨਾਂਸ਼ਲ ਐਕਸਪਰੈਸ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਆਰਟੀਕਲ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਏ ਨੇ ਕਿ ਅਜ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਇਕ ਡੂੰਘੇ ਕਰਾਈਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇ. ਸੰਥਾਨਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਆਏ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂਨੇ ਤਾਂ ਝਟ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਥੋਂ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ ਪਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਇਥੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰਥਕ ਕਰਾਈਸਿਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਾਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ? ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ 100 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਸੀ ਪਰ ਚੌਥੀ ਪਲਾਨ ਤੇ ਆਣ ਕੇ ਇਹ 73 ਮਿਲੀਅਨ ਟਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਪਾਹ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 7.1 ਮਿਲੀਅਨ ਬੇਲਜ਼ ਸੀ ਪਰ ਇਹ 4.75 ਮਿਲੀਅਨ ਬੇਲਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਊਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਲਿਆਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੀ 6.20 ਮਿਲੀਅਨ ਬੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ 4.88 ਮਿਲੀਅਨ ਬੇਲਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਅਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਲਾਨ ਵਿਚ 7.00 ਮਿਲੀਅਨ ਪੌਂਡ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 12.7 ਮਿਲੀਅਨ ਪੌਂਡ ਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਟਿਲਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, 12 ਲੱਖ ਟਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ 3.44 ਲਖ ਟਨ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫਾਈਨਲ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਪਲਾਨ ਮੁਕੰਮਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਟਾਰਗੈਟ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਅਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਚੌਥੀ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਲਉ ਇਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਕਲੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਪਲਾਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸੀ ? (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਦੇਣਾ ਸੀ ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ, ਫਿਰ ਡੀਵੈਲੂਏਸ਼ਨ ਦਾ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਫਾਰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਹ ਗਲ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਬੈਲੰਸ ਆਫ ਪੇਮੈਂਟ ਬਹੁਤ ਥਲੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੰਨੇ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸਾ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਰੀਪੇਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਟ੍ਰੈਸਟ ਹੀ ਇੰਨਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਅਜ ਚੌਥੀ ਪਲਾਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਕਾਕੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਧੋ ਸਕੇ। ਇੰਨਾ ਡਿਫੀਕਲਟ ਕਰਾਈਸਿਜ਼ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਡੀਟਰਮਿੰਡ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਕਾਂਸ਼ਸ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਾਟਾ ਕਿਥੋਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਡੈਫਿਸਿਟ ਫਿਨਾਂਸਿੰਗ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਕੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਸਨ।

ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਛਡ ਦਿਤੀ, ਕੀ ਇਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਸੀ ? ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਹਾਲਾ ਛਡਾਇਆ। ਕੀ ਇਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਸੀ ? ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਸਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਆਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਖਰਚ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੋ 6 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲੋਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਸੂਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ 6 ਨਹੀਂ ਤਾਂ 5 ਕਰੋੜ ਤਾਂ ਵਸੂਲ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਇਹ ਹਟ ਜਾਣਗੇ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) (ਵਿਘਨ)......

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ 5 ਤਰੀਕ ਤੇ ਝਾਕਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸੋ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਜ਼ੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁਕ ਜਾਣਗੇ (ਵਿਘਨ) (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਪਰ ਗਲ ਬਣ ਨਾ ਸਕੀ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਹੀ ਆਰਥਕਤਾ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬਜਟ ਬਨਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਕਿਉਂ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਜਟਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 700 ਕਰੋੜ ਦੇ ਡੈਫਿਸਿਟ ਨੂੰ ਫਾਇਨਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੋ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ? ਕੀਮਤਾਂ ਕਿਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਤਾਂਹ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨੀਆਂ ਹੀ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । (ਵਿਘਨ) ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਭਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਪਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਕਮ ਤਾਂ ਕਾਨਸਟੈਂਟ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਵਿਚ 30% ਰਾਈਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਪਲਾਈ 37% ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ 47% ਰਾਇਜ਼ ਕਰ ਗਈਆਂ, ਉਤਾਂਹ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਇਹ ਸਭ ਡੈਫਿਸਿਟ ਫਿਨਾਂਸਿੰਗ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸੁਝਾਉ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੋਚ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਹੋਰ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਕਿਥੇ ਛਡ ਕੇ ਗਏ ਨੇ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸਟੇਟਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਕੋਈ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਸਟੇਟ ਬੰਬਈ ਜਾਂ ਕਲਕਤੇ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਇਥੇ ਪਰ ਕੈਪੀਟਾਂ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ 32 ਰੁਪਏ ਫਿਕਸ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਬੁਢੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ । ਬੰਬਈ ਵਿਚ 29 ਰੁਪਏ ਤੇ ਬਾਕੀ ਆਮ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ 23 ਰੁਪਏ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀਕ ਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਰੋਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਦਿਲੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਲੈਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਰਖਣ । ਅਸੀਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । ਬਹਾਦਰੀ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਸੂਦ ਘਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ । ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਘਟੋ ਘਟ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੀ ਈਕਾਨੋਮੀ ਨੂੰ ਕਿਥੇ ਛਡ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਪੀਕ ਤੇ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲਗਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ।

ਹੁਣ ਪਰਾਈਸਿਜ਼ ਲੈ ਲਉ, ਪਰਾਈਸਿਜ਼ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 60/- ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ 125/- ਕੁਇੰਟਲ ਵੇਚੀ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕੀ ਵਜਾਹ ਸੀ ਦੁਗਣੀ ਪਰਾਈਸਿਜ਼ ਤੇ ਅਨਾਜ ਵਿਕਿਆ ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਡੀਮਾਰੇਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਵਿਕਟੇਮਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਚੰਦ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹਿਦ ਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਅੱਜ ਰੀਲੀਫ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਫਰਟਸ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ 5 ਸਾਲਾ ਪਲੈਨਜ਼ ਨੂੰ ਰੀਕਾਸਟ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫੰਡਜ਼ ਦੀ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਜੈਸਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 5 ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਦਾ ਖਰਚ ਉਹ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਨ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਖਰਚ ਹੀ ਂ ਕਰਨਾ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਾਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਇਮੀਜੀਏਟ ਅਤੇ ਕੰਪਲੀਟ ਰੀਲੀਫ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਜੇ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਨੂੰ ਰੀਕਾਸਟ ਕਰਨ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਪਲੈਨ ਬਣਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਗਰੋਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਫਲਰਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਮਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਇਤਨੀਆਂ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆ ਪਰ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਜਿਹੜਾ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪਰੋਡੀਊਸ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਉਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਇਨਾਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਗਰੋਥ ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਚਾ ਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਗਰੋਥ ਲਈ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਗਰੋਥ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਜ਼ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਇਫਰਾਤ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ, ਪਾਵਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਖਪਤ ਵਾਸਤੇ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟੈਕਨੀਸ਼ਨ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਐਥੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਉਹ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਾਵਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸਟਾਫ ਇਸ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਵਕਤ ਸਿਰ ਤਿਆਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਹੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਗਾਈਟ ਪਾਵਰ ਹਾਊਸ ਅਜ ਸਾਡਾ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸ਼ਡੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਲਾਂ ਟਾਈਮ ਤਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿੰਗ ਸਟਾਫ ਨੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਪਾਵਰ

ਤਿਆਰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵੀ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਅਜ ਤਕ ਉਹ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਾਰਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਬੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਜੋ ਸਪਲਾਈ ਲਾਈਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਅਜੀਬ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ।

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ 5 ਸਾਲਾ ਪਲੈਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਿਨੀਮਮ ਪਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਵੇਖੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ 5 ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰਕਮ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ 9% ਹੈ, ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਿਕ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ 3.5% ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ । ਤੀਜੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਪਲੈਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ 3.5% ਤੋਂ 6% ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਚੌਥੀ ਪਲੈਨ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲਗਵਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਨ ਉਹ 6.5% ਹੈ, ਤੀਜੀ ਪਲੈਨ ਨਾਲੋਂ ਮਹਿਜ 0.5% ਵੱਧ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਿਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿਚ, ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਫ਼ਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪ-ਮੈਂਟ ਹੋਣੀ ਹੈ । ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਫਾਇਦੇ ਹੋਣ । ਉਸ ਦੇ ਲਗੇ ਸਰਮਾਏ ਤੋਂ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੈਂਟਰਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਥ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 50% ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਜ਼ ਲਈ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਨੂੰ ਇਨਵਾਈਟ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਆਉਣ ਲਈ ਮੌਕਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਇਕ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਟੈਕਨੋ ਇਕਨਾਮਿਕ ਸਰਵੇ ਰੀਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਪਾਵਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕੇ । ਇਸ ਦੀ ਇਕੋ ਵਜ੍ਹਾ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਇਕ ਗ਼ਲਤ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੋ ਇਕਨਾਮਿਕ ਪਾਲਿਸੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਈ ਬੜੀ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਜਦੋਂ ਮੌਕਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਹਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹਾਦਰ ਹੋ, ਸੂਰਬੀਰ ਹੋ, ਹਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਆਓ ਇਮਦਾਦ ਕਰੋ, ਪਰ ਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਇਕਨਾਮਕ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦਿਲ ਖੋਲ ਕੇ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ $22\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਜ਼ $14\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਹੀ ਦਿਆਂਗੇ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਡੀਫੈਂਸ ਦੀ ਗਲ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੋਰਡ ਆਰਮਜ਼ ਹੋ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਐਸੇ ਮੁਆਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਕਨਾਮਿਕ ਸਟਰਕਚਰ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸੋਚਣ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਦਾ ਵਖਰਾ ਢੰਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿਠਣ ਲਈ ਪਰਾਇਰਟੀਜ਼ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਈ ਮਸਲੇ ਐਸੇ ਹਨ ਨਾਰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੇ ਕੇ ਹੱਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਟਰਲਾਗਿੰਗ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, 25 ਹਜ਼ਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਟਿਊਬਵੈਲਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਏਥੋਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਗਰੇਰੀਅਨ ਰੀਫਾਰਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੈਂਡਲੈਸ ਪੈਜ਼ੈਂਟਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੈਨੈਂਟਸ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਕਿਥੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਏਸ ਆਸਪੈਕਟ ਨੂੰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਹੁਣ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਫਿਕਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਵਿਚ ਰੈਗੂਲਰਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਖਰਾਜਾਤ ਘਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਈ ਪਈ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੈਂਡਲੈਸ ਪੈਜ਼ੈਂਟਸ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਸੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਕਲਟੀਵੇਸ਼ਨ ਲਿਆ ਕੇ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਜੋ ਮੈਂ ਅਰਜ ਕਰਾਂਗਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਟੇਟ ਦੀ ਇਨਕਮ ਅਤੇ ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਦੀ ਬਜਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਛਾਪ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਅਜੇ

ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਇਕਨਾਮੀਕਲ ਸਰਵੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਰੀਸਰਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰੋ ਸਟਡੀ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਐਕਸੈਸਿਵ ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਵਿਚ ਬਚਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਕਾਫੀ ਕੰਮ ਕਰਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਚੇਅਰ ਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕੁਝ ਨਿਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਇਸ ਸੂਬੇ ਲਈ ਬੜਾ ਹੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਰੀਐਕਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਕਨਸੈਸ਼ਨ ਡਿਊ ਸਨ ਲੇਕਿਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਕੰਨਸੈਸ਼ਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਹਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇਂ ਦੇ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਹਨ, ਪਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਟੀਚਰਜ਼ ਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਕੀਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਖਰਚ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਡੁਬ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਸਾਡੇ ਐਕਸ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਏਧਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਇਹ ਖਾਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਹਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਮਸਲੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਟੀਚਰਜ਼ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਐਸ.ਡੀ.ਓਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਸਲੇ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਲਵ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਖੁਸ਼ਅਲੂਬੀ ਨਾਲ ਚਲੇ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਲਈ, ਬਿਜਲੀ ਲਈ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਕਸਪਰਟਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਹਤਰੀਨ ਆਦਮੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟੈਕਨੀਕਲ ਨਾਲਿਜ ਵੀ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਸਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਟੇਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬਜਟ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸੁਝਾਉ ਹਾਊਸ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜਿਆਂ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਕਾਨੋਮੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਬਿਲਡ ਅਪ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਆਦਮਪੁਰ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ 1967-68 ਦੇ ਬਜਟ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਵਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਤਾਲੀਆਂ) ਮੈਂ ਇਤਫਾਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਰੀਲੀਫ ਵੀ ਉਸ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਡੀਜ਼ਰਵ ਕਰਦੀ ਸੀ। (ਤਾਲੀਆਂ) ਇਕ ਗਲ ਕਾਮਰੇਡ ਨੇ ਆਪਨੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਕਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਢੇ ਸਤ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਸਾਰਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਧਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਲੀ ਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਕੁਝ ਸਜਣ ਇਧਰੋਂ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਮੁਰਾਰਜੀ ਡਿਸਾਈ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਢੇ ਸਤ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਣ, ਜਿਹੜੀ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣ। ਅਗੇ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸਿਉਂ ਸਾਡੇ 6 ਆਦਮੀ ਉਧਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਵੀ ਡਿਸਾਈ ਸਾਹਿਬ ਮੰਨ ਲੈਣਗੇ। (ਹਾਸਾ) ਤੇ ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਜਾਉ, ਕਿੰਨੇ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੁਬਾਰਿਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜਮਾਂ ਦਾ ਡੀ ਏ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਐਟ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। (ਤਾਲੀਆਂ) ਇਹ ਬੜਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਟੈੱਪ ਸੀ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਨਾਂ ਨੇ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਮਾਫ ਕੀਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਫ਼ਸਰ ਦਾ ਵੀ ਪਰੋਫੈਸਨਲ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। 500 ਜਾਂ 700 ਰੁਪਏ ਤਕ ਹਦ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਟਰੀਜ਼ ਨੇ ਐਨ ਬਲਾਕ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਿ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਮਾਫ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5 ਏਕੜ ਤਕ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਬੜਾ ਅਹਿਸਾਨਮੰਦ ਹੈ। 1947 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕਿਸਾਨ ਉਤੇ 11-12 ਵਾਰੀ ਟੈਕਸ ਲਗਾ। ਉਹ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਬੜਾ ਅਛਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ 5 ਏਕੜ ਤਕ ਟੈਕਸ ਮਾਫ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ 30 ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਬੋਝ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਫਰਜ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚੋਂ 10 ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ 30 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਭਾਅ ਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੋਚ ਲਉ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 15 ਸੌ ਰੁਪਏ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 15 ਰੁਪਏ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ 15 ਸੌ ਰੁਪਏ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਖੁਵਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਪਰੋਡਿਊਸਰ ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਉਮਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਲੈਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਹੀ ਹੈ। 24 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ

25 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ । ਆਏ ਦਿਨ ਹਰ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਬਿਆਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕੀਮਤਾਂ ਅਜੇ ਤਕ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਖੁਫ਼ੀਆ ਹਿਦਾਇਆਤ ਨਾਲ 70—80 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਖਰੀਦ ਵੀ ਕਰ ਲਉ ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਇਸ ਭਾਅ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੋਗੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰੀ, ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ । 40 ਰੁਪਏ ਫ਼ੀ ਟਰਕ ਲੈਕੇ ਕਣਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰੇਗੀ । ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕੇਗਾ । ਪੁਲਿਸ ਇਤਨੀ ਕੁਰਪਟ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਇਤਨੇ ਕੁਰਪਟ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚਾਹੇ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਆਉਣੋ ਕਣਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਣਗੇ ।

ਉਸ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਕੌਣ ਉਠਾਏਗਾ ? ਵਪਾਰੀ । ਅਜ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲਉਗੇ । ਤੁਸੀਂ 70 ਰੁਪਏ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ 80 ਰੁਪਏ ਤਕ ਵੀ ਬੇਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਉ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸੀ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਗਰ ਉਸ ਨੂੰ 70 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਖਰੀਦ ਕੇ 140 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਵੇਚੋ ਤਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਮਿਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਟ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ । ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ । ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਪੜਾ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਆਦਿ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਸਬਜੈਕਟ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਗੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਗੁਡਜ਼ ਦੀ ਕਾਸਟ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਕੀ ਮੈਂ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਗਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਉਤੇ ਅਨਾਜ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਮਿਲਣ । ਪਰ ਜੇ ਬੰਬਈ ਵਿਚੋਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚੋਂ ਕਪੜਾ ਔਰ ਗਿਦੜਬਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਨਸਵਾਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਅਨਾਜ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ । ਕਿਉਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਅਨਾਜ ਵੇਚ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ? ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਰੀਟਾਇਰਡ ਜੱਜ ਹੋ, ਬੜੇ ਇਨਸਾਫ ਪਸੰਦ ਹੋ, ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਅਜ ਤਕ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ? ਪੰਜ ਮਿਨਟ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਲਈ । ਮਗਰ ਤੁਸਾਂ ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਕਿਸਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਧਰ ਤੁਸਾਂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਢਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਦ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਫ਼ੌਰਨ ਕੀਮਤ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿਤੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਲ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ

(ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ)

ਦਿਤਾ ਔਰ ਉਧਰ ਸਰਦਾਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ । ਚੰਗਾ ਮੋਟਾ ਤਕੜਾ, ਬੰਦਾ ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਲਗਾਈ ਜੇ । (ਹਾਸਾ) ਮੈਕਸੀਕਨ ਕਣਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਾਂ 65 ਰੁਪਏ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਆਪਣੀ ਦੇਸੀ ਕਣਕ ......(ਵਿਘਨ) ਕੀਮਤਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਮੁਕਰਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.... .. ..

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਡਰਾਮਾਂ ਕਦ ਤੋਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹੋ (ਹਾਸਾ) ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ 15 ਮਿਨਟ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਟਾਈਮ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੋ । (I would like to know since when the hon Member Chaudhri Darshan Singh has started staging this drama (Laughter) He has been given 15 minutes to speak. He should not waste his time.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : 15 ਮਿਨਟ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਟਾਇਮ ਹੈ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿਉ ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਸਿਧਾ ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਲ ਦੀ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਫਲੌਰ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਗਏ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਫਲੌਰ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਏ ਹਨ । ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ .....

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਵਾਪਿਸ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆ ਗਏ ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਸਾਈਡ ਦੇ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਸਾਈਡ ਦੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣ । ਇਹ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ । (I would like to say for the information of the hon. Members that when the hon Members from one side or the other have to go to the other side they should go from behind. This is not the way which the hon. Member Captain Rattan Singh has adopted.)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਅਛਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਦਸ ਦਿਤਾ । ਅਗੇ ਤੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕਹੋਗੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗੇ ਮਗਰ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਘਸਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਜਦੋਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਅਸਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ੰਜ਼ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ । ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਮਗਰ ਜੇ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ

ਦਈਏ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । (We have to establish good conventions. There might have been some misunderstanding previously but it would be better if that is moved now).

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਵੈਸੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋ ਗਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਇਧਰ ਆਉਣ ਲਗੇ ਹਨ ਔਰ ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਇਧਰ ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਧਰੋਂ ਚਲੇ ਆਏ । (ਹਾਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਆਇਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । (This is no point of order)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ । ਉਹ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ । ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤਕਾਵੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਢ ਲਉ । ਕਨਜ਼ਿਉਮਰਜ਼ ਦੇ ਰਿਪ੍ਰਿਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਉ, ਅੰਗਰੀਕਲਚਰਿਸਟ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਉ ਔਰ ਕੀਮਤ ਕਢ ਲਉ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਫੇਰ ਤਾਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਜੇ ਕਢੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜ ਹੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰੋ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਮੈਂ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਭਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ । ਔਰ ਅਗਰ ਆਪ ਨੇ ਛੇਤੀ ਕੀਮਤ ਮੁਕਰਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 70 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ 150 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਵਿਕੇਗੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ ਭਾਵੇਂ ਜਿਤਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਟਿਲ ਲਾ ਲੈਣਾ । ਜਿਹੜੇ ਬੇਈਮਾਨ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਇਹ ਕੋਈ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਛੇ ਛੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਇੰਟਰਪਸ਼ਨ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । It is not a healthy practice that five or six hon

[ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ]

Members rise at a time and start making interruptions when an hon. Member is speaking. It should not happen. There should not be such interruption all the time.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਦੇ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਦਾ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਛੇਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਵਲ ਬੇਹਦ ਸਮਗਲਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਟ ਵਿਲ ਬਿਕਮ ਏ, ਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਸਮਗਲਰਜ਼।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਸਿਖਾਏ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਹਨ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਧਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਧਰ ਹੋਣ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਜਾਣਾ। ਕੀ ਜਿਹੜੇ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਖੁਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਣਾ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਫਰਿਸ਼ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਦੇਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਉਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਪਾਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਥਰ ਵੀ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਮਾੜਾ ਆਦਮੀ ਮਾੜਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਹੀ ਚੰਗਿਆਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਹਨ ਔਰ ਕਿਹੜੇ ਮਾੜੇ।

(ਵਿਘਨ

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਨ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਉ। ਉਸ ਨੂੰ ਫ਼ਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਲੈ ਕੇ ਦਿਉ। ਟਰੈਕਟਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤਾਂ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ 70 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਣ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡੁਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹੋ। (ਵਿਘਨ) ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਢੇ ਛੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਤਕਾਵੀਆਂ ਦਾ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਸੂਲੀਆਂ ਨਾ ਕਰੋ। Mr. Deputy Speaker in the chair) ਮਗਰ ਵਸੂਲ ਕਰੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ 3-1/2 ਫੀ ਸਦੀ ਸੂਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਔਰ ਉਸ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲੋਂ 7-1/2 ਫ਼ੀ ਸਦੀ। ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਚਲੋ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ

ਚੰਗੇ ਬਣ ਕੇ ਦਸੋ । ਜਿਹੜੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਹਾਂ ਔਰ ਕਿਸ ਹਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸੂਦ ਲਗਦਾ ਹੈ—ਸੂਦ ਦਰ ਸੂਦ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚਾਰ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਹੀ ਪਿਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਵਡੇ ਵਡੇ ਨਹੀਂ ।

6.00 p.m.

ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਏਕੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਵਡੇ ਵਡੇ ਮਗਰ ਮਛਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਉ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ 23 ਕਰੋੜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ । ਠੀਕ ਹੈ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਪਰ ਇਹ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਕ ਪਰੋਪੋਜ਼ਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ $6\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਬੜੇ ਗਰੀਬ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਸਕਦੇ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ stay order ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਰੋਜ਼ ਦੇ । ਕਿਉਂ ਛੇੜਦੇ ਹੋ । ਦਸਾਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਅਡਲਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚਲਾਣ ਕੀਤੇ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵਾਪਸ ਹੋਏ । 17 ਵਾਪਸ ਹੋਏ । ਹਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਆਇਆਂ ਨੂੰ । ਉਹ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਹਨ ਪੁਛ ਲਉ । ਆਖਿਰ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀ । 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ $6\frac{1}{2}$ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦੀ ਲੀਕੇਜ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਰੋਕਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ... ...

Mr. Deputy Speaker: Please address the Chair.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘਟੋ ਘਟ $6\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਦਾ ਏਰੀਅਰ ਹੈ । ਸ਼ਾਪਕੀਪਰ ਤਾਂ ਟ੍ਰਸਟੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਕੇ ਦਿਖਾਏ ਪਤਾ ਲਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਝਟ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । 20, 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਏਰੀਅਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫ਼ਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਚਲੀ ਗਈ । ਇਸ $6\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਵਸੂਲ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਟਾਪ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਬਲਕਿ ਹੈਵੀਐਸਟ ਇਨ ਇੰਡੀਆ । ਹਰ ਕਾਗਜ਼ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 13 ਹਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਪਾਸ 35 ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਆਏ ਜਦ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਪਾਸ 27 ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 90 ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ 230 ਮਿਲੇ । ਕਿਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਉ 70 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਅਫ਼ਸਰ ਬਿਨਾ ਕੰਮ ਤੇ ਮਿਲਣਗੇ । ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਛੁਟੀ ਤੌਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਨਾਂ 230 ਵਿਚੋਂ ਜਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰਪਲਸ ਹਨ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਕਿਥੇ ਆ ਸਕਣਗੇ । ਤੁਸੀਂ 10 ਸਾਲ ਤਕ ਨਵੇਂ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾਲੇ ਅਸੀਂ ਅਨਐਂਪਲਾਇਮੈਂਟ ਕ੍ਰੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ । (ਹਾਸਾ) (The time of the hon. Member is over. Moreover we are not going to create unemployment.)

(*Laughter*)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਘ : ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਚੀਫ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰ ਲੈਣ । ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 230 ਅਫਸਰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਿਲੀ ਦੌੜੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇਤੇ ਜੀ. ਐਸ. ਮੁਸਾਫਿਰ ਅਤੇ ਜੀ.ਐਸ. ਕਾਹਲੋਂ ਦੇ । ਮੁਸਾਫਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਮੁਸਾਫਰੀ ਕਰ ਗਏ । ਪਰ ਕਾਹਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹਨ, ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਦਸਖਤ ਕੀਤੇ । ਹੁਣ ਹਰਿਆਣੇ ਵਾਲੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਗੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਹੈ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ 10 ਸਾਲ ਤਕ ਨਵੇਂ ਅਫਸਰ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Please wind up.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ, ਅਵਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰਦਿਆਂ ਭੀ ਸਮਾਂ ਲਗੇਗਾ । (ਹਾਸਾ) ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ 5 ਮਿਨਟ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 5.41 ਤੇ ਸਪੀਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) (I told was by the Chairman that the hon. Member started his speech at 5.41 p.m.)

(*Interruption*)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਨਟਰੱਪਸ਼ਨਜ ਬਹੁਤ ਹੋਈਆਂ । ਖ਼ੈਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਪਿਉਰਿਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ । ਇਨਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਧਾ ਲਈ । ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਉਧਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲੋਨਲੀਨੈਸ ਮੈਂ ਫ਼ੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਸਰਦਾਰ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਅਸੀਂ ਇਥੋਂ ਹੀ ਖੜੇ ਕਰ ਲੈਣੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੁਸੀਂ ਵਧਾ ਲਈ, ਮਹਿਕਮੇ ਘਟਾ ਲਏ ਬੀ.ਡੀ.ਓਜ਼. ਪਬਲਿਸਿਟੀ ਵਗੈਰਾ ਤੁਸੀਂ ਘਟਾਏ ਹਨ । ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਐਕਸਟੈਂਡ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਹ ਮੈਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਤਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕੀ, 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਇਹ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਖੁਸ਼ ਕਿਸ ਹਦ ਤਕ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅਜ 4 ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੀ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ...... (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਉ ਕਿ ਅਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਤੁਸੀਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ floor cross ਕਰਾ ਲਉ, ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਉ ਪਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ (ਵਿਘਨ) ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਗੱਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣੋ । ਤੁਸੀਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡਾ ਝਗੜਾ ਸੀ । ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਤੋੜ ਲਏ, ਵਜ਼ਾਰਤ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਕੇ ਇਸ ਡਰ ਤੋਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਨਾ ਦੇਈਏ । ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਂਦਾਰ ਹਾਂ । ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਡਿਕਲੇਅਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਕਸਪੈਨਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰਦੇ ।

ਖੈਰ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਐਕਸਪੈਨਸ਼ਨ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਾਂ । ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਸੀਜ਼ ਫਾਇਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ .... (ਵਿਘਨ) now please do not expand the Ministry any more.

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਅਗਰ ਐਕਸਪੈਂਡ ਨਾ ਕੀਤੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? (ਵਿਘਨ) ਸਾਡਾ ਲੀਡਰ ਝੂਠਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਾਅਦੇ ਬੜੇ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਕਿਉਂ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਇਹ ਅਜ ਉਧਰ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਉਂ ਰੀਸੀਵ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟੇ ਹੋਣ । ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਅਸੀਂ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਕ ਵੈਲ ਸੂਟਿਡ ਬੰਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਅਟੈਚੀ ਸੀ । ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਮਰਾਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਇਹ ਕੋਈ ਵਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਤੇ ਅਟੈਚੀ ਫੜ ਲਿਆ ।

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਮੀਲ ਕੁ ਚਲੇ ਤਾਂ ਅਟੈਚੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਰਾਸੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜਾ ਭਦਰ ਪੁਰਸ਼ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਅਟੈਚੀ ਚੁਕੀ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਚਲਿਆ ਹਾਂ। ਤੂ ਇਉਂ ਕਰ ਕਿ ਹਕੀਮ ਬਣ ਜਾ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਵਿਜ਼ੀਬਲ ਹੋਵਾਂਗਾ ਤੇ ਜਿਸ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਪੈਂਦੀ ਖੜਾ ਹੋਵਾਂ ਉਹ ਸਮਝ ਲਈਂ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਸਰਾਹਣੇ ਖੜਾ ਹੋਵਾਂ ਉਹ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਰਾਸੀ ਹਕੀਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੰਮ ਚਲ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਹਨੂੰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਪੈਂਦੀ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਕਹੇ 'ਚਕ ਲੈ ਜਾਓ, ਸਰਦਾਰੋ, ਇਸ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ' ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਰਾਹਣੇ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹਕੀਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਮਰਾਸੀ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਟੌਹਰ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਰਾਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਟਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪੈਂਦੀ ਹੀ ਆ ਖੜਾ ਹੋਇਆ। ਮਰਾਸੀ ਨੇ ਲੱਤਾਂ ਸਜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਉਧਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਰਾਸੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਨਹੀਂ ਲਹਿਣਾ, ਉਸ ਲੱਤਾਂ ਉਤਾਂਹ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਹੁਣ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਉਤਾਂਹ ਕਿਦਾਂ ਜਾਵੇ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਠਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਲੱਤਾਂ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕ ਲਈਆਂ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਚੀਂ ਇਹ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਆਂਦੇ.......

(*Interruption*)

Mr. Deputy Speaker: No interruptions please.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਗਲ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਰ ਸਕਦਾ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਜੇਕਰ ਉਧਰ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਦੇਣਾ ਸੀ। (ਹਾਸਾ) ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਹਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਫਿਰ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ।

ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ) : ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਅਤੇ ਚੋਰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ।

(*Interruption*)

Mr. Deputy Speaker : Please wind up.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਯਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਨੇ, ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮਜ਼ਬ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਮਜ਼ਬ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਧਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣ ਗਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਜ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਲਾ ਕੇ ਨੋ-ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਤਿਕੜੀ ਬਿਠਾਈ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਰੀ। ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਅਮਲ ਤਾਂ ਵੇਖੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਜ ਵੀ ਫਾਈਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ (ਸੰਗਰੂਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਜਣ ਜੋ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਇਹ ਉਹ ਸਜਨ ਹਨ ਜੋ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਲੇ ਰਾਜ ਬਾਅਦ ਅਜ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਧਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤਲਮਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰੰਟ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਨਿਰਪਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

(ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਮਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ।

(ਵਿਘਨ)

Lieut. Bhag Singh : On a point of order......

(ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਉ ਕਥਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਣਾ। (ਹਾਸਾ) (I would request the hon. Member, Jathedar ji, to let us hear the point of order. He may start his 'Katha' thereafter.)

(Laughter)

ਲੈਫ਼ਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਤਕਰੀਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ।........

(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। (Interruption) ਮੈਨੂੰ ਰੂਲਿੰਗ ਤਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਤਕਰੀਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਪੁਆਇੰਟਸ ਨੂੰ ਕਨਸਲਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। (Interruption) (Jathedar Jangir Singh Phaguwalia is an old parliamentarian. (Interruption) Let me give my ruling. (Addressing Lt. Bhag Singh) It is correct that no hon. member can read out his speech but he can consult written points.)

(Interruption)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਵਾਂਗ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਕਟਿੰਗ ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਟੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁਆਇੰਟਸ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪੁਆਇੰਟਸ ਹੋਣਗੇ ਉਹੀ ਲਿਖਣਗੇ ਹੋਰ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲਿਖਣੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

(Interruption)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ; ਜਥੇਦਾਰ ਫ਼ਗੂਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਵੈਟਰਨ ਲੀਡਰ ਨੇ। ਉਮਰ ਕਾਰਨ ਜ਼ਹਨ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਾਸਤੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਲਿਖਣੇ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। (ਹਾਸਾ) (Jathedar Phaguwalia Sahib is a veteran leader. Old age affects memory. Therefore there is no harm in noting down the points for ready reference. The hon. member may now proceed with his speech.)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਜੇਕਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬਜਟ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਖੈਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋ ਲਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੇਵਲ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।

(Interruption)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਉ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਸੁਣ ਲਉ। (ਹਾਸਾ) (Please do not interrupt. Please listen to what thehon. member, Jathedar Sahib,is saying without wasting any time.)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਹਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾਪਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਜਨਤਾ ਦਾ ਲਹੂ ਨਚੋੜਿਆ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਦ ਵੇਖਣ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆਉਣ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜ ਤਾਈਂ ਜੋ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਹ ਕਿਧਰ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ-ਖੋਰੀ, ਕੁਨਬਾ-ਪਰਵਰੀ ਅਤੇ ਪਰਮਿਟ ਕੋਟੇ ਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੰਦ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇਤਨਾ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਨਸਰ ਵਿਚ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (I would like to know from the hon. member whether he reads poetry or speaks prose.)

(Laughter)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਲੋਨ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਧਾ-ਧੁੰਦ ਵੰਡਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਬਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਸਹੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਠੋਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕਰਕੇ ਵਸੂਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਦ ਦਰਜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਪੈਸੇ ਲੈਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਪੈਸਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਜੀ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਕੁਰੱਪਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਵੀ ਕੁਰਪਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member is referring to the Ministers of the United Front.)

(Laughter)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਥੋਂ ਤਕ ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।....

(ਵਿਘਨ-ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਬਚਨ ਹਨ। ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। (The hon. Members should not take it in a jocular mood. I would request them to give a patient hearing to the valuable observations being made by Jathedar Sahib.)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ, ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰ ਕੁਰੱਪਟ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਹ ਅਗੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਈਮਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਆਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਐਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਬਕ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਗੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਲ ਉਕਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦੇਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਹਕੂਮਤ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਰਾਏ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੱਢੀ ਖੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਪੈਸਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਏਥੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਐਡੀਟਰ ਹਨ, ਉਹ ਰੱਦੀ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਕੱਟ ਕੱਟ ਐਥੇ ਲਿਆਏ ਹਨ ? (ਹਾਸਾ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਉਹ 20 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਮੈਂ ਨਾ ਮਾਨੂੰ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਇਹ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈਸਾਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲਏ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਕੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰੋ, ਨਾ ਉਥੇ ਕੋਈ ਡਾਇਰੀ ਫ਼ਾਰਮ ਹੈ, ਨਾ ਮੱਝਾਂ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਹਨ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੱਝਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਕੱਟੇ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾ ਗਏ !

(ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ: ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਅਜ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਸੀਹਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਵਿਉਪਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 60 ਦੇ ਭਾਉ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 125—130 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਭਾਉ ਵੇਚੀ। ਐਤਕੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਤਾਈਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਉ 80 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਅਗੇ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਸਦੇ ਦੁਗਣੇ ਭਾਉ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਟਰੈਕਟਰ ਖੇਤੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ 6,000 ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ 18,000 ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਡੀਜ਼ਲ 5 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਭਾਉ ਅਜ 15 ਰੁਪਏ ਤੋਂ 22 ਰੁਪਏ ਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਹ ਬੜੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇ 80 ਰੁਪਏ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਏਸੇ ਭਾਉ ਦਿਆਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਦੀਆਂ ਛਡ ਦਿਆਂਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 125 ਰੁਪਏ, 130 ਰੁਪਏ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਵਲ ਜੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਚਾ ਨਹੀਂ ਚੁਕਿਆ ਸਗੋਂ ਏਥੇ ਵੱਢੀ, ਕੁਨਬਾ-ਪਰਵਰੀ ਅਤੇ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੱਕੋ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਜ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਘੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਪਰ ਅਜ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਅੜਚਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਪਾਈਆਂ, ਕਦੇ ਕਿਹਾ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਤੇ ਪੁਜਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮਿੰਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਏਡ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਏਡ ਦੇਣੀ ਹੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਅਸੀਂ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਨਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ, ਫੰਡ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿਵੇਂ

[ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ]

ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਇਸ਼ ਲਭ ਕੇ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘਟ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਲੀਏ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਜੇ ਸਲਾਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾਵੋ ਜਨਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਹਨ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਉਠ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਦਰ ਅਸਲ ਪੰਜਾਬ ਏਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਐਨੀ ਅਛੀ ਤਕਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਤਕਰੀਰ ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਕਰਨਗੇ। (In fact Punjab is known for its brave deeds. The hon. Member Jathedar Jangir Singh Phaguwalia has dealt with this matter at great length and I feel that after making such a nice speech he should not just stop. He should better resume his speech tomorrow.)

6—28 P. M.

(The hon. Member was still on his legs when the House adjourned.)

The House stands adjourned till 2.00 p.m. tomorrow.

(*The Sabha then adjourned till 2.00 p.m. on Tuesday, the 9th May, 1967.*)

---

239 PVS—305—10-12-67—Pb. Govt. Press, Patiala.

APPENDIX

to

Punjab Vidhan Sabha Debate Vol. 1 No. 15, dated the 8th May, 1967

REPRESENTATION FROM THE MANAGEMENT OF PHULEWALA CO-OPERATIVE LABOUR AND CONSTRUCTION SOCIETY LTD., BAGA PURANA, DISTRICT FEROZEPUR.

*75. **Comrade Munsha Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether he received any representation from the management of the Phulewala Co-operative Labour and Construction Society Ltd., Baga Purana, district Ferozepur, in March, 1967, regarding the alleged illegal and arbitrary allotment of earth work at Mile No. 1 of the Talwandi-Zira road in the said district to some agency; if so, a copy of the representation together with the action taken thereon be laid on the Table of the House;

(b) whether the action taken on the said representation has been conveyed to the management of the society mentioned in part (a) above; if not, the reasons therefor ?

Shri Lachhman Singh Gill : (a) Yes. Copy of the representation and report of the Chief Engineer, Punjab P.W.D., B & R are laid on the Table of the House.

(b) No. The matter is under consideration of Government.

To

Hon'ble Sardar Lachhman Singh Ji Gill,
Minister for P.W.D., Punjab,
Chandigarh.

Honoured Sir,

It is with profound regret that we have to bring to your kind notice that the Executive Engineer, Ferozepur Provincial Division, Ferozepur has in a most arbitrary manner allotted the work of "RASING TALWANDI-ZIRA ROAD, MILE No 1— Earthwork" to an agency with higher rates than ours whose rates were lower. Besides us there was also another Co-operative L/C Society namely M/s. Moga-Rama Coop. L/C Ltd., Moga whose rates were lower than the agency to whom the said earth work has been allotted. For your information we even quote here the rates offered by each agency to enable you to see for yourself the facts in the matter :

1. Phulewala Coop. L/C Society Ltd., Baghapurana :—
   Rs. 18.40 upto 50 ft. lead
   74-75 upto 1 mile lead
2. Moga-Rama Coop. L/C Society, Moga :—
   Rs. 18.40 50 ft lead
   84-50 1 mile lead.
3. Janta Coop. L/C Society, Ferozepur :—
   Rs. 84 90.......... through rate.

In all a total of 3,12,000 cft earth work is required. Out of this 90,000 cft is 50 ft. lead. In this 90,000 cft earth work the said X. E. N. is liable to pay Rs. 6,000 extra to the said society, besides Rs. 2,200 additional payment on the rest of the earth work. This sweet will of the worthy Engineer would cost the Exchequer and additional useless expenditure of Rs. 8,200. How far this is justified your honour can well imagine. You are not unaware how things go on, in this deptt.

In the interest of justice you may kindly order the immediate suspension of the operation of the work of M/s Janta Coop. L/C Society Ltd.,......Ferozepur, till a thorough enquiry into the matter and justification of the allottment of this work is found.

Thanking you.

Sd/-

Yours faithfully,

for Phulewala Coop., L/C Society.

59/P dated 17th March, 1967

60/P C.C. to the Chief Engineer, P.W.D., B & R, Patiala.

for informaiton please.

61/P 2. The Executive Engineer. P.W.D., B & R, Ferozepur.

Copy to :—

1. Superintending Engineer, Amritsar Circle, Amritsar.
2. Copy to Ferozepur District Coop. Labour & Construction Union Ltd., Ferozepur.

Sd/-

The Phoolewala Coop. L/C Society Ltd.

From

SHRI KEWAL KRISHAN,

Chief Engineer, Punjab,
P.W.D., B & R Branch.

To

The Private Secretary to

the Public Works Minister, Punjab,
Chandigarh.

No. 2774-CE—— dated Patiala / Camp Chandigarh —— the 28th March, 1967

Subject.—Construction of Talwandi-Zira Road.

As desired on telephone I enclose herewith a report from the Executive Engineer, Ferozepur Provincial Division regarding allottment of work for the construction of Talwandi-Zira Road.

2. The Executive Engineer has reported that tenders were invited and the lowest in this case was Phoolewala Coop. Labour & Construction Society. The next higher was Janta Coop. Society. All other tenders were also Co-operative Societies. While alloting the work the lowest Phoolewala Co-operative Labour and Construction Society was ignored as their past performance was very unsatisfactory and action had already been taken under clauses 2 and 3 to penalize them and rescind the contract. In fact this work had to be carried out at the expense of the Phoolewala Coop. Labour and Construction Society and therefore, there was no point in alloting the same work to this Society. Under the circumstances it will appear that the complaint is not in order.

Encl: As above.

Sd/-

The Chief Engineer, Punjab,
P.W.D., B & R Branch, Patiala.

Published under the Authority of the Punjab, Vidhan Sabha and Printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, at the Govt. Press, Patiala

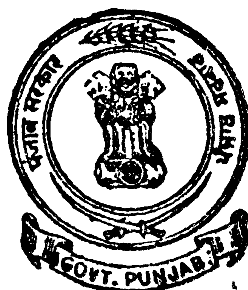
PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

9th May, 1967

Vol. I—No. 16

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 9th May, 1967

Price Rs. 10.55

ERRATA

To

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

Vol. I. No. 16

Dated the 9th May, 1967

Read	*For*	*Page*	*Line*
Instance	nistance	(16)2	23
ਫੰਕਸ਼ਨ	ਫੰਗਸ਼ਨ	(16)2	23 and 24
ਸੈਂਕਸ਼ਨ	ਸੈਂਗਸ਼ਨ	(16)3	9
Ministers	Ministor	(16)3	14
Giani Gurmukh Singh Musafir	Giani Gurnukh Sing Musafir	(16)3	25
Shri Brish Bhan	Shri Brish Bhbn	(16)6	2
Chief Minister	Chiev ministr	(16)14	1
Chandigarh	Chandiguah	(16)15	17
S. Niranjan Singh Talib	S. Nirjan Singh Talib	(16)17	14
Sangrur	Sangaur	(16)18	21
grievances	gievances	(16)32	3 Col. 3
Halt at	Health	(16)32	3 Col. 2
Garhshankar	Gashshanker		
3.12.1966	-12-1966	(16)36	29 Col. 1
Oel	Cel	(16)36	9 Col. 3 15 Col. 2
10.1.1967	-1-1967	(16)43	31 Col. 1
undesired	un derired	(16)68	4
ਨਵੰਬਰ	ਨਬੰਵਰ	(16)68	4th from below
previously	previouiy	(16)81	last
anonymous	anauymous	(16)82	7
ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਗਰਨਾਮ ਸਿੰਘ	(16)82	16

Read	*For*	*Page*	*Line*
feeling	feel	(16)85	5th from below
frustration	frustratin	(16)87	5th from below
arrested	arrestte	(16)89	14
Police	Pollce	(16)89	23
rural	rura	(16)89	32
people	peope	(16)89	10th from below
association	sociation	(16)90	3-4
be	e	(16)92	9
श्री अध्यक्ष	श्री अ यक्ष	(16)93	2nd from below
quietly	queitly	(16)94	25
speech	peech	(16)98	6th from below
ਸ਼ੋ	ਨੋ	(16)100	3rd from below
ਜ਼ਰੂਰਿਆਤੇ	ਜ਼ਰੂਰਿਆ	(16)106	6
ਸਲੂਕ	ਸਲਕ	(16)107	5
तैयार	ैयार	(16)107	20
प्रकार	कार	(16)109	15
एसटेबलिशमैंट	एसटैबशिमैट	(16)109	2nd from below
मैं	म	(16)111	1
ਲੈਕੇ	ਲਕੇ	(16)113	13
ਵਾਤਾਵਰਨ	ਵਾਤਾਵਰ	(16)115	3
ਨੀਤੀਆਂ	ਨੀਤੀ ਂ	(16)116	last
श्री विशम्भर नाथ	श्री बिशम्यर नाथ	(16)118	7
लेकिन	किलेन	(16)118	21
भूख	मख	(16)119	8
इनवैनशन	नवैनशन	(16)119	last

Read	*For*	*Page*	*Line*
नक्शे	नकक्षे	(16)120	2nd from below
सम्बंध	सबय	(16)121	7
कांग्रेस	कंग्स	(16)121	9
एनसैस्ट्रल	एन्सैंट्रल	(16)121	11
पानी	पाने	(16)121	15
जाने	जोनी	(16)121	16
श्री बिशम्भर नाथ मकड़, वित्त उप-मंत्री	श्री बिशम्बर नाथ मकड़बित्त	(16)122	10
जरूरी	जररी	(16)122	17
समझता	समसता	(16)122	19
पूरा	पूर	(16)124	4th from below
गाँव के लोगों	गांव लोगों	(16)125	9
गया	गा	(16)125	3rd from below
ਚੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ	ਚੁਕੇ ਦਏ ਹਨ	(16)128	2nd from below
ਮੁਹੱਈਆ	ਮੁਹੀਆ	(16)129	18th from below
ਜਿਹੜੀਆਂ	ਜਿਹੜੀ	(16)131	12
ਪੈਸਾ	ਪਸਾ	(16)131	17th from below
ਇੰਡਸਟਰੀ	ਇੰਡਸਟਰ	(16)131	7th from below
ਰਹਿ	ਰਹੀ	(16)131	6th from below
ਇੰਡੀਆ	ਇੰਡੀ	(16)131	5th from below
ਕੀਤੀ	ਕੀਤੇ	(16)132	12th from below
ਹਨ	ਹੈ	(16)132	5th from below

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਵਿਘਨ	ਵਿਆਨ	(16)133	6
मौजूद	मैजद	(16)133	15th from below
ਰਾਜਿਆਂ	ਰਾਜੀਆਂ	(16)136	12
बिजली	बिजा ी	(16)136	12th from below
तरीके	तरके	(16)137	13
नहीं	नहा	(16)137	16th from below
नहीं	नह	(16)137	11th from below
तसल्ली	वसल्ली	(16)137	3rd from below
रुपए	रूप	(16)138	13
हो	ह	(16)138	19
लेकिन	लेकि	(16)138	17th from below
कर	कश्र	(16)138	16th from below
महीनों	महिनीं	(16)138	11th from below
महसूस	महसू	(16)138	6th from below
पंजाब	जाब	(16)138	2nd from below
रिपोर्ट	रिपोर्र्ट	(16)138	1st from below
स्टोर्ज़	स्टोरज़	(16)139	8
को बाकायदा	बाकायदा को	(16)139	2nd from below
Particularly	Particnlary	Appendix (i)	4

——

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 9th May, 1967.

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Punjab Vidhan Bhavan, Sector I, Chandigarh at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SUPPLEMENTARIES ON *STARRED Question No. 53

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਰਿਜਿਨਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ, ਸਾਰੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੋ ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਆਰਡਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਚਾਹੀਦਾ ਤੇ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਡਰ ਵਿਚ ਦੋ ਰਿਜਿਨਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ ?

ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਮੰਤਰੀ (ਸ੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ਧੰਨੋਵਾਲੀ): ਉਸ ਵਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਛੁੱਟੀ ਤੇ ਸਨ। ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ ਨੂੰ ਵੰਡਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ......ਕੁਝ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਆ ਗਏ ਸਨ...... ...ਬਾਕੀ...... (ਵਿਘਨ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ: ਬਾਕੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਗਿਰ ਗਏ ਸਨ....।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਆਨ ਏ ਪਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਆਪ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। We expect that they give definite replies. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਕੇ ਆਇਆ ਕਰਨ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: ਤੁਸੀਂ ਇਧਰੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਉ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀ ? ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

**Note*.—Starred Question No. 53 and answer thereto appear in P.V.S. Debates, Vol. I, No. 15, dated the 8th May, 1967.

ਮੰਤਰੀ: ਅਜੇ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: 48 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਲੋਨ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਡੈਡ ਲਾਈਨ ਡਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਲਈ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਾਂ 25 ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਟੇਟ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਡੀਲ ਕਰਨਗੀਆਂ?

ਮੰਤਰੀ: ਪਿਛਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰਸੀਡ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਸਟੇਟ ਲੇਵਲ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਉਪਰ ਗੌਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਐਸੋਸੀਏਟ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਦਾ ਅਜੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰਸੀਡ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੰਕਸ਼ਨਿੰਗ ਸੈਟਿਸਫੈਕਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਲਵ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਜੋ ਕੁਝ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹੋ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ Can he cite a single ni tn c ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫੰਗਸ਼ਨ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਅਜੇ ਤਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੰਗਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੋਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । How can he say that the Committee was not functioning properly?

STARRED QUESTION NO. 128

Mr. Speaker: This is postponed.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮੁਹਲਤ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1961 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਡਿਸਕਰੀਸ਼ਨਰੀ ਗਰਾਂਟ ਵਿਚੋਂ 1,000 ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਡਿਸਬਰਸਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । 20 ਦਿਨ

ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਕਿਧਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਤੇ ਆਉਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਥੋਂ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਅੜਚਨ ਸੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਜਨਾਬ, ਆਪ ਦੇ ਕਈ ਪਰੈਡੀਸੈਸਰਜ਼ ਇਹ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਹੈਡਕੁਆਰਟਜ਼ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੋਸਟਪੋਨਮੈਂਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੈਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚੋਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮੰਗਵਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਡਿਸਕਰੀਸ਼ਨਰੀ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਸੈਂਗਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹ ਡਿਸਬਰਸ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਰੈਡੀਸੈਸਰਜ਼ ਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਇਹਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਆਪ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਿਧੇ ਸਾਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਿਨਾਂ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਨ।

Mr. Speaker: They will certainly do it.

TOURS BY MINISTRS

*96 **Shri A. Vishwanathan**: Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the details of the Travelling Allowance drawn by each of the former Ministers in the State during the months of December, 1966 and January, and February, 1967 together with the names of the districts visited by each and the purpose of each visit;

(b) the number of days each of the Ministers stayed at Chandigarh during January and February, 1967.

Sardar Gurnam Singh: (A & B) Requisite information is placed on the Table of the House.

ANNEXURE I

TOUR DETAILS OF GIANI GURMUKH SING MUSAFIR, CHIEF MINISTER, PUNJAB FOR DECEMBER, 1966

Date		*Purpose of Journey*
2nd December, 1966	Left Chandigarh Arrived Rajpura Left Rajpura Arrived Jullundur Left Jullundur	Prize distribution of Patel Memorial College. Meeting with District Officers.
3rd December, 1966	Arrived Chandigarh	
4th December, 1966	Left Chandigarh Arrived Delhi	Meeting of Central Small Savings Advisory Board
5th December, 1966	Left Delhi Arrived Chandigarh	

(Chief Minister)

10th December, 1966	Left Chandigarh Arrived Ludhiana Left Ludhiana Arrived Dhuri Left Dhuri Arrived Delhi	Conference of Industrialists. Addressed public meeting.
11th & 12th December, 1966	Halt at Delhi	Met Prime Minister, Home Minister, Parliamentary Affairs Minister and Defence Minister.
13th December, 1966	Left Delhi Arrived Chandigarh Left Chandigarh Arrived Rupar Left Rupar Arrived Chandigarh	 Annual function of Girls School
15th December, 1966	Left Chandigarh Arrived Delhi	 Meeting with Home Minister and Health Minister.
16th December, 1966	Left Delhi Arrived Chandigarh	
18th December, 1966	Left Chandigarh Arrived Delhi	 Met Prime Minister and Home Minister.
19th December, 1966	Halt at Delhi	Ditto
20th December, 1966	Left Delhi Arrived Chandigarh.	
22nd December, 1966	Left Chandigarh	
23rd December, 1966	Arrived Amritsar Left Amritsar (By Plane) Arrived Chandigarh.	Meeting with District Officers.
24th December, 1966	Left Chandigarh (By Plane) Arrived Delhi Left Delhi (By Plane) Arrived Amritsar Left Amritsar (By Plane) Arrived Delhi	 Meeting with Home Minister Meeting with District Officers. Meeting with P.M. & H.M.
25th December, 1966	Halt at Delhi	Meeting with Union Ministers and Prime Minister.
26th December, 1966	Left Delhi (By Plane) Arrived Amritsar Left Amritsar (By Plane) Arrived Chandigarh.	 Meeting with District Officers.
28th December, 1966	Left Chandigarh Arrived Delhi.	
29th December, 1966 to 31st December, 1966	Halt at Delhi	Meetings with Home Minister, Minister for Foreign Affairs, and Prime Minister.

TOUR DETAILS OF GIANI GURMUKH SINGH MUSAFIR CHIEF MINISTER, PUNJAB FOR JANUARY, 1967.

Date		*Purpose of Journey*
1st January, 1967	Left Chandigarh Arrived Delhi	
2nd January, 1967 to 3rd January, 1967	Halt at Delhi	Meeting with Prime Minister
4th January, 1967	Left Delhi Arrived Chandigarh	
5th January, 1967	Left Chandigarh Arrived Delhi Left Delhi (By Plane) Arrived Bombay	Meeting with Union Ministers.
6th January, 1967 to 8th January, 1967	Halt at Bombay	Private
9th January, 1967	Left Bombay (By Plane) Arrived Delhi	Meeting with Prime Minister
10th January, 1967	Left Delhi Arrived Chandigarh	
13th January, 1967	Left Chandigarh (*Via* Patiala) Arrived Delhi	Meeting with Home Minister and C.Ms of Haryana and Himachal Pradesh.
14th January, 1967	Left Delhi (By Plane) Arrived Amritsar.	
15th January, 1967		Function of Satya Narain School, Islamabad (Amritsar).
	Left Amritsar Arrived village Ghuman (District Gurdaspur)	Addressed public meeting in connection with Namdev Da Mela.
	Left Village Ghuman Arrived Jullundur	To preside over the A. I. R. symposium.
16th January, 1967	Left Jullundur Arrived Chandigarh Left Chandigarh	
	Arrived Rajpura and returned to Chandigarh	Addressed a Public Meeting at Village Khera Gajju (Rajpura)

Sd/—Gurmukh Singh Musafir,
C. M. 21/1

(Chief Minister)

T. A. PARTICULARS OF SHRI BRISH BHBN, HEALTH & LOCAL GOVERNMENT MINISTER, PUNJAB. FOR THE MONTH OF DECEMBER, 1966

Date	*From*	*To*	*Purpose*
1st December, 1966	Chandigarh	Sunam	Opening ceremony of Harijan Dharamsala at Sunam.
	Sunam	Lehra	Met Deputations
2nd December, 1966	Lehra	Moonak	Public Meeting
	Moonak	Chandigarh	
10th December, 1966	Chandigarh	Dhuri	Political Conference at Dhuri
	Dhuri	Delhi	Met Home Minister of India at Delhi on 11th and 12th December, 1966.
11th December, 1966	Halt at Delhi		
12th December, 1966	Delhi	Chandigarh	
13th December, 1966	Chandigarh	Bhiwanigarh	Visited the Family Planning Orientation Centre at Bhiwanigarh.
	Bhiwanigarh	Patiala	Met deputations.
	Patiala	Chandigarh	
15th December, 1966	Chandigarh	Patran	Addressed a Public Meeting and met local deputations.
	Patran	Chandigarh	
18th December, 1966	Chandigarh	Patiala	Met local officers/deputations.
	Patiala	Chandigarh	
19th December, 1966	Chandigarh	Sangrur	Met local officers/deputations.
	Sangrur	Chandigarh	
24th December, 1966	Chandigarh	Patiala	Visited Rajindra Hospital and Medical College.
	Patiala	Chandigarh	
29th December, 1966	Chandigarh	Bhatinda	
30th December, 1966	Halt at Bhatinda		Visited Civil Hospital and met local officers/deputations.
31st December, 1966	Bhatinda	Chandigarh	

Sd/— Brish Bhan,
Health & Local Government Minister,
Punjab, Chandigarh.

T A particulars of Shri Brish Bhan Health and local Government Minister, Punjab, for the month of January 1967.

Date	From	To	Purpose
			All the Journeys were performed in Staff Car
1-1-67	Chandigarh	Delhi	Stayed in Jan Path Hotel as State Guest.
2-1-67	Halt at Delhi (Jan Path Hotel).		Attended meetings with Central Ministers.
3-1-67	----		Attended the meeting of Family Planning at Vigyan Bhawan.
	Delhi	Chandigarh	
6-1-67	Chandigarh	Lehra	Presided over the Annual Function of Government High School.
7-1-67	Moonak	Sangrur	Prize distribution of Inter-State Sports Function at Sangrur.
	Sangrur	Bhatinda	Meeting with Panchayat Samities and Municipal Committee.
8-1-67	Bhatinda	Patiala	Presided over Atma Ram Kumar Sabha School Annual Function at Patiala.
	Patiala	Moonak	Addressed meeting of the Panchayat Samiti at Moonak.
9-1-67	Moonak	Chandigarh	
10-1-67	Chandigarh	Patiala	Meeting with the local Chaudhries and citizens of Patiala.
	Patiala	Chandigarh	
12-1-67	Chandigarh	Lehra	Meeting with the local citizens and Village Panchayat at Lehra.
	Lehra	Chandigarh	
13-1-67	Chandigarh	Amritsar	Presided over the School function of Ram Ashra Hr. Secondary School and met local officers and deputations.
	Amritsar	Panjwad	
14-1-67	Panjwad	Amritsar	Presided over the annual function of D. A. V. Multipurpose Higher Secondary School, Amritsar.
	Amritsar	Phagwara *via* Batala	Meeting with the local industrialists.
15-1-67	Phagwara	Jullundur	Presided over the annual function of Sanatan Dharam Phullawan Girls High School and laid the foundation of Science Block.
	Jullundur	Bopa Rai	Presided over the Panchayat tournament function.
	Bopa Rai	Jullundur	Met local officers and deputations at Jullundur.
	Jullundur	Phagwara	Night Stay.

[Chief Minister)

16-1-67	Phagwara	Chandigarh	
17-1-67	Chandigarh	Jullundur	Inauguration of the Post Graduate Deptt. and presided over the annual function of Lyallpur Khalsa College, Jullundur.
17-1-67	Jullundur	Ludhiana Chandigarh	Had discussion with C. M. Pb. at Ludhiana.
18-1-67	Chandigarh	Sangrur	Met the local officers and deputations.
	Sangrur	Chandigarh	
19-1-67	Chandigarh	Sangrur	Met deputation of Panchayats.
	Sangrur	Faridkot	Presided over the Annual function of Brijindra College, Fridkot.
	Faridkot	Bhatinda	Night Stay.
20-1-67	Bhatinda	Lehragaga	
	Lehragaga	Chandigarh	
22-1-67	Chandigarh	Phagwara	Met the local officers and deputations and inaugurated the Chiranjit Bal Aushadhalaya.
	Phagwara	Ferozeshah	
	Ferozeshah	Sangrur	Meeting with the Chief Minister and others and attended the Martyrs function.
	Sangrur	Moonak	

Sd/—
(BRISH BHAN)
Health and Local Government Minister
Punjab, Chandigarh.

T. A. particulars of Shri Brish Bhan, Health and Local Government Minister, Punjab, for the month of February, 1967.

Journeys were performed in staff Car

Date	*From*	*To*	
25-2-1967	Chandigarh	Delhi	To see the Prime Minister and other Central Ministers.
26-2-1967	Halt at Delhi		
27-2-1967	Delhi	Chandigarh.	

Sd/—
(Brish Bhan)
Health & Local Government
Minister, Punjab.

T. A. Details of the Development and Labour Minister, Punjab (Shri Prabodh Chandra), for the month of December, 1966.

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose*
1-12-66	Ludhiana	Pathankot	Meeting of the DDPO/BDPOs Chairman Zila Parishad and members of Block/ Panchayat Samitis.
2-12-66	Pathankot Gurdaspur	Gurdaspur Jullundur	Meeting of the DDPO/BDPOs Chairman Zila Parishad and members of Block/ Panchayat Samitis.
3-12-66	Jullundur Sujanpur	Sujanpur (Gurdaspur) Jullundur	Prize distribution function of Government High School, Sujanpur.
4-12-66	Gurdaspur Batala *via* Qadian	Batala Jullundur	Meeting of the BDPOs Chairman/Members of Block Samitis etc. Ahmedya Conference at Qadian.
5-12-66	Jullundur	Chandigarh	
8-12-66	Chandigarh Rakhra Mandor (Nabha)	Rakhra Mandor (Nabha) Chandigarh	To address a Rural Conference.
9-12-66	Chandigarh Sihala	Sihala (Samrala) Chandigarh	To preside over Gram Panchayat function.
11-12-66	Chandigarh	Jullundur	Meeting with BDPOs etc.. and to attend Labour Rally in the Town Hall.
12-12-66	Jullundur	Chandigarh	
15-12-66	Chandigarh Hoshiarpur Mona Kalan Hoshiarpur	Hoshiarpur Mona Kalan Hoshiarpur Chandigarh	Meeting of the DDPO/BDPOs etc. Prize distribution function on the conclusion of the Panchayat Tournaments and block Mela.
19-12-66	Chandigarh	Ludhiana	To address meeting of the DDPO/BDPOs of Ferozepur Sub-Division meeting with the DC Ferozepur.
20-12-66	Ludhiana Ferozepur	Ferozepore Chandigarh	Enroute meeting with BDPOS etc., at Zira and Kot Esa Khan.
26-12-66	Chandigarh	Gurdaspur	Meeting with the district.
27-12-66	Gurdaspur	Chandigarh	Officers, in conection with law and order.
28-12-66	Chandigarh	New Delhi	Meeting with the Union Ministers (DLM was treated as State Guest).
29th to 30th Dec., 1966	Stay at New Delhi.		
31-12-66	New Delhi Kaithal	Kaithal New Delhi	Private-nothing to be charged.

(Chief Minister)

T. A. details of Shri Prabodh Chandra, Development and Labour Minister, Punjab, for the month of December/January, 1967.

7-1-67	Left Arrival	Chandigarh New Delhi	By State Car	Meetings with Union Ministers.
8-1-67	Left	New Delhi	State Guest.	
9-1-67	Arrival	Pathankot	By Srinagar Express	
	Left Arrival	Pathankot Gurdaspur	By State Car	
10-1-67			Stay at Gurdaspur.	To address a rural conference in village Tibber.
11-1-67	Left Arrival	Gurdaspur *via* Shawle Phagwara	By State Car	To attend Cabinet Meeting at Chandigarh.
12-1-67	Left Arrival	Phagwara Chandigarh	Do	
13-1-67	Left Arrival	Chandigarh Batala	Do	Public meeting
14-1-67	Left Arrival	Batala Gurdaspur	Do	
15-1-67	Left Arrival	Gurdaspur Amritsar	Do	Meeting with C. M. Punjab.
	Left Arrival	Amritsar *via* Qadian, Ghuman Gurdaspur		
16-1-67	Left Arrival	Gurdaspur Pathankot	Do	
	Left	Pathankot	By Srinagar Express	Meetings with Union Ministers.
17-1-67	Arrival	Delhi	State Guest.	
17-1-67	Left	Delhi		
18-1-67	Arrival	Pathankot		
	Left Arrival	Pathankot Gurdaspur	By Car	
19-1-67 to 26-1-67			Stay at Gurdaspur	Nothing to be charged.
27-1-67	Left Arrival	Gurdaspur Jullundur	By State Car	
28-1-67	Left Arrival	Jullundur Chandigarh	Do	To attend Cabinet Meeting.
29-1-67	Left Arrival	Chandigarh Talwara (Mukerian)		
	Left Arrival	Talwara Hoshiarpur		

30-1-67	Left Arrival	Hoshiarpur Gurdaspur		
31-1-67 to 19-2-67			Stay at Gurdaspur	Nothing to be charged.
20-2-67	Left Arrival	Gurdaspur Amritsar	By State Car	Meeting with Chief Minister.
	Left Arrival	Amritsar Gurdaspur	Ditto	
21-2-67 to 22-2-67		Stay at Gurdaspur		
23-2-67	Left Arrival	Gurdaspur Chandigarh	Ditto	
25-2-67	Left Arrival	Chandigarh New Dehli	Ditto State guest	Meeting with Union Ministers.
26-2-67	Left Arrival	New Dehli Pathankot	By Sirinagar Express against H. O. R.	
28-2-67	Left Arrival	Pathankot New Dehli	Ditto State guest.	

Tour details of Shri Mohan Lal, Finance Minister, Punjab.

8-12-66	Departure Chandigarh Arrival Delhi	Government Car	Discussion with Union Home Minister.
9-12-66	Departure Delhi Arrival Kapurthala	Ditto	Met District Officers, deputations and heard their complaints.
10-12-66	Departure Kapurthala Arrival Amritsar	Ditto	
11-12-66	Departure Amritsar Arrival Chandigarh	Ditto	Met District Officers, deputations and heard their complaints.

Sd/-Mohan Lal,
Finance Minister, Punjab.
13-12-1966.

14-12-66	Departure Chandigarh	Arrival Batala	Met deputation of local shopkeepers, and heard Public complaints.
15-12-66	Heard Public complaints Departure Batala	Arrival Chandigarh	

Note :—The journeys were performed by Government Car.

Sd/-Mohan Lal
Finance Minister. Punjab.
15-12-1966.

(Chief Minister)

18-12-66	Departure Chandigarh	Arrival New Delhi Met Union Home Minister.	
19-12-66	Left New Delhi	Arrival Chandigarh	

Met Defence Minister and Prime Minister.

Sd/- Mohan Lal,
Finance Minister, Punjab
20-12-1966

24-12-66	Departure Chandigarh	Arrival Delhi	Discussion with Central Ministers at Delhi regarding the situation arising out of the fast and proposed self-immolation of Sant Fateh Singh.
25-12-66	Departure Delhi	Arrival Chandigarh	

Sd- Mohan Lal,
Finance Minister, Punjab.
26-12-1966

28-12-66	Departure Chandigarh Arrival Batala	Government Car	To study the after effects of Sant Fateh Singh's fast and threatened self immolation. (ii) Heard Public grievances.
29-12-66	Departure Batala Arrival Delhi	Government Car	
30-12-66	Halt at Delhi		Discussion with the Prime Minister.
31-12-66	Halt at Delhi		Discussion with Central Ministers.
1-1-67	Halt at Delhi	Private	
2-1-67	Departure Delhi Arrival Chandigarh	Government Car	Discussion with the Union Finance Minister regarding grant of financial assistance for payment of dearness allowance to State employees.
4-1-67	Departure Chandigarh Presided over Prize Distribution Function of S. D. Higher Secondary School, Hoshiarpur.	Arrival Hoshiarpur	

Note :—The journeys were performed by Government Car.

(Chief Minister)

5-I-67	Departure Hoshiarpur	Arrival Gurdaspur	Presided over District Citizens' Council meeting.
	Departure Gurdaspur	Arrival Batala	
6-1-67	Halt at Batala		Met local people and deputations and heard their grievances.
7-1-67			Laid foundation Stone of Middle School in village Dargowal and addressed a public meeting.
8-1-67 & 9-1-67	Halt at Batala		Met local people and deputations and heard their complaints.
10-1-67	Departure Batala	Arrival Chandigarh	
17-1-67	Departure Chandigarh	Arrival Delhi	Discussions with Union Food Minister regarding food situation in Punjab (under orders of C. M.)
18-1-67	Departure Delhi	Arrival Chandigarh	

Note :—All the journeys were performed by Government Car.

Sd/- Mohan Lal,
Finance Minister,

25-2-67	Chandigarh	Delhi	Government Car
26-2-67	Halt at Delhi	Met Prime Minister of India	
27-2-67	Halt at Delhi	Met Central Ministers	
28-2-67	Delhi	Patiala	(Government Car)
	Met local people and heard their complaints.		
	Patiala	Jullundur Cantt.	(Government Car)
	Met local people and heard their complaints.		
1-3-67	Jullundur Cantt.	Chandigarh	(Government Car)
5-3-67	Chandigarh	Delhi	(Government Car)
	Met the Prime Minister of India.		
6-3-67	Delhi	Chandigarh	(Government Car)

Sd/-
Finance Minister
7-3-67.

T. A. details of journeys performed by S. Gian Singh Rarewala, Agriculture and Elections Minister, Punjab, during the month of December, 1966 by Staff Car (No. PNE 7714)

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose of Journey*
1-12-66	Chandigarh	Rahaun (near Khanna)	Inauguration of pumping set Unit of Punjab, Industrial and Rural Works, Rahaun.
	Rahaun	Chandigarh	

(Chief Minister)

3-12-66	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	Discussions with Local Officers and attended meeting of the Punjabi University Senate.
4-12-66	Chandigarh Doraha Khatrha Doraha	Doraha Khatrha (Hr. Sec. School) Doraha Chandigarh	Discussions with local officers and heard public grievances.
5-12-66	Chandigarh Rupar Chandigarh Patiala	Rupar Chandigarh Patiala Chandigarh	
7-12-66	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	
9-12-66	Chandigarh Delhi	Delhi Chandigarh	Discussions with the Planning Minister
10-12-66	Chandigarh Dhuri	Dhuri Chandigarh	Presiding over a meeting of Sarpanches/Panches/Industrialists.
12-12-66	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	Discussions with Local Officers and Maharaja of Patiala.
15-12-66	Chandigarh Doraha Amargarh Sirhind	Doraha Amargarh Sirhind Chandigarh	Presided over Panchayat Tournament at Amargarh and heard grievances of the public at Doraha and Sirhind.
18-12-66	Chandigarh Ghaloti Ludhiana	Ghaloti Ludhiana Chandigarh	To preside over Panchayat tournament at Pindi Ghaloti and meet District Officers at Ludhiana-
24-12-66	Chandigarh	Delhi	Discussions with Central leaders regarding Sant Fateh Singh's Fast.
25-12-66 to 26-12-66		Halt at Delhi	
27-12-66	Delhi	Chandigarh	
28-12-66	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh 29-12-66	Discussions with local officers regarding grievances of the Public
30-12-66	Chandigarh	Delhi	Met Central Leaders and disposed of official papers.
31-12-66 to 1-1-67	Halt at Delhi		
2-1-67	Delhi	Chandigarh	

Date	Departure	Arrival	Purpose of journey
3-1-67	Chandigarh	Patiala	Met local people and heard their grievances.
	Patiala	Chandigarh	
5-1-67	Chandigarh	Nabha	Discussions with local officers.
	Nabha	Dehlon	
	Dehlon	Ludhiana	
	Ludhiana	Doraha	
	Doraha	Chandigarh	
7-1-67	Chandigarh	Jullundur	Inauguration of Convention of Punjab Farmers' Forum and addressed Public meetings.
	Jullundur	Ludhiana	
	(Night Stay at Ludhiana)		
8-1-67	Ludhiana	Chur Chak	
	Chur Chak	Dhuri Ke	
	Dhudi Ke	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	
10-1-67	Chandigaah	Patiala	Presiding over the annual Function of the Language Department Literary Association.
	Patiala	Chandigarh	
12-1-67	Chandigarh	Karamsar School	Presiding over Prize Distribution Function.
	Karamsar School	Ludhiana	
	Ludhiana	Chandigarh	
13-1-67	Chandigarh	Delhi	Discussions with Prime Minister
14-1-67	Delhi	Chandigarh	
15-1-67	Chandigarh	Delhi	To participate in the Tercentenary celebrations of Guru Gobind Singh Ji at Patna Sahib (T.A. not claimed).
16-1-67 to 17-1-67 at Patna Sahib			
18-1-67	Delhi	Chandigarh	

Sd/-

Agriculture & Elections Minister, Punjab.

T. A. details of Gian Singh Rarewala, Agriculture and Electiors Minister, Punjab, Chandigarh for the month of February, 1967.

Date	Departure	Arrival	Purpose
20-2-67	Chandigarh Delhi	Delhi Chandigarh	Discussions with Home Minister
21-2-67	Chandigarh	Doraha	Met local officers and heard grievances of the people.
	Doraha	Rara Sahib	
	Rara Sahib	Ludhiana	
	Ludhiana	Rara Sahlb	
22-2-67	Rara Sahib	Ludhiana	Ditto
	Ludhiana	Doraha	
	Doraha	Rara Sahib	
23 2-67	Rara Sahib	Doraha	

(Chief Minister)

23-2-67	Doraha Payal Malaud	Payal Malaud Patiala	Met local officers and heard grievances of the people
24-2-67	Patiala Chandigarh Doraha Phoir Malerkotla Patiala	Chandigarh Doraha Pohir Malerkotla Patiala Chandigarh	Ditto
25-2-67	Chandigarh	Delhi	Discussions with Prime Minister, Home Minister etc.
26-2-67	Stay at	Delhi	disposed of official dak.
27-2-67	Delhi	Chandigarh	
28-2-67	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	Discussions with the local officers.

Details of Journeys performed by S. Darbara Singh, Planning, Irrigation and Power Minister, Punjab during the month of December, 1966 and January, 1967.

Date	*Departure*	*Arrival*	*Mode of Journey Purpose*
2-12-66	Chandigarh	New Delhi by Government Car	Meeting with the Planning Minister, Government of India regarding Fourth Plan Allocation.
3-12-66	New Delhi	Amritsar Ist class	Meeting with the Departmental Officers and discussion of cases and met local deputations
4-12-66	Amritsar	Jullundur by Government Car	Discussion of cases with the XEN, met local deputations and heard public grievances.
5-12-66	Jullundur	Chandigarh by Government Car	
10-12-66	Chandigarh	Dhuri by Government Car	Met local deputations and heared grievances of the Gram Panchayats of Sangrur district.
10-12-66	Dhuri	New Delhi by Government Car	Meeting with the Union Minister for Planning.
11-12-66		Halt at New Delhi	
12-12-66	New Delhi	Chandigarh by Government Car	
13-12-66	Chandigarh	Gurdaspur by Government Car	Heard public grievances.
	Gurdaspur Hoshiarpur	Hoshiarpur Chandigarh by Government Car	Inspection of Mehangarwal Choe' and discussion with officers.
15-12-66	Chandigarh	New Delhi by Government Car	Discussion with Union

16-12-66	New Delhi	Chandigarh by Government Car	Ministers of Irrigation and Planning.
18-12-66	Chandigarh	New Delhi by Government Car	Discussion with the Planning Minister, Government of India.
19-12-66		Halt at New Delhi	
20-12-66	New Delhi	Chandigarh by Government Car	
24-12-66	Chandigarh	New Delhi by Government Car	Private
25-12-66	to 3-1-1967	Halt at New Delhi	
4-1-67	New Delhi	Chandigarh by Government Car	

Tour details of S. Nirajan Singh Talib, Public Works Minister, Punjab, during the month of December, 1966.

2-12-66	Dep. Arr.	Chandigarh Patiala.	Discussion with departmental Engineers at Patiala.
3-12-66	Dep. Arr. Dep. Arr. Dep. Arr. Dep. Arr.	Patiala Samana Samana Patran Patran Bhupinder Sagar Lake Bhupinder Sagar Lake Patiala	11.00 A.M. Inspection of District. Jail, Patiala. Inspection of Roads and Village. Links in Samana and Patran in the company of S. Harchand Singh Deputy Minister, Welfare and Labour. Inspection of the lake site to examine the feasibility of erecting a road link and construction of a pucca link Road
4-12-66	Dep. Arr. Dep. Arr.	Patiala Nabha Nabha Chandigarh	Inspection of District Jail Nabha at 11.00 A.M. Distribution of prizes at the Government Ripudamn College Nabha.
9-12-66	Dep. Arr.	Chandigarh Delhi	Inspection of Kapurthala House to explore the feasibility of its conversion into a P.W.D. Rest House after carving out seven of eight suites of rooms.
10-12-66	*Halt at Delhi*		
11-12-66	Dep. Arr.	Delhi Chandigarh	
12-12-66	Dep. Arr. Dep. Arr. Dep. Arr. Dep.	Chandigarh Kharar Kharar Chamkaur Sahib Chamkaur Sahib Rupar Rupar Chandigarh	To address Block Samitis and panchayats along with the Deputy Commssioner, Rupar.

(Chief Minister)

13-12-66	Dep.	Chandigarh	Also inspection of Development Works consisting of Roads, Boat-bridges, etc. along with Deputy Commissioner, Rupar
	Arr.	Anandpur Sahib	
	Dep.	Anandpur Sahib	
	Arr.	Kiratpur	
	Dep.	Kiratpur	
	Arr.	Nurpur Bedi	
	Dep.	Nurpur Bedi	
	Arr.	Kiratpur	
	Dep.	Kiratpur	
	Arr.	Rupar	
	Dep.	Rupar	
	Arr.	Chandigarh	
14-12-66	Dep.	Chandigarh	To address a public gathering.
	Arr.	Rupar	
	Dep.	Chandigarh	
	Arr.		
18-12-66	Dep.	Chandigarh	Prize distribution of the Higher Secondary School, Kainaur.
	Arr.	Kainaur	
	Dep.	Kainaur	
	Arr.	Chandigarh	
19-12-66	Dep.	Chandigarh	Discussion with Departmental Engineers with a view to widen the Roads.
	Arr.	Sangaur	
	Dep.	Sangrur	
	Arr.	Chandigarh	
20-12-66	Dep.	Chandigarh	Prize distribution of Higher Secondary School Tournament.
	Arr.	Chamkaur Sahib	
	Dep.	Chamkaur Sahib	
	Arr.	Chandigarh	
21-12-66	Dep.	Chandigarh	To Preside over Panchayat Tournament and distribution of prizes in the company of S. Kartar Singh Quami Parliamentary Secretary.
	Arr.	Mehatpur	
	Dep.	Mehatpur	
	Arr.	Chandigarh	
24-12-66	Dep.	Chandigarh	Discussion with B&R Engineer reg. construction of Ajnala, Bhindi Sayyadian Road-Lopoke Road.
	Arr.	Amritsar	
25-12-66	Dep.	Amritsar	
	Arr.	Chandigarh	
28-12-66	Dep.	Chandigarh	Inspection of District Road and discussion with Departmental Engineers.
	Arr.	Patiala	
	Dep.	Patiala	
	Arr.	Chandigarh	
29-12-66	Dep.	Chandigarh	Inspection of village link road.
	Arr.	Kharar	
	Dep.	Kharar	
	Arr.	Chandigarh	
30-12-66	Dep.	Chandigarh	Prize distribution of the village School and inspection of village Link Road.
	Arr.	Tola Majra	
	Dep.	Tola Majra	
	Arr.	Jullundur	
31-12-66	Dep.	Jullundur	Inspection of Rahon-Jadla Road and Krimpur-Saloh Road in the company of
	Arr.	Rahon	
	Dep.	Rahon	
	Arr.	Karimpura	
	Dep.	Karimpura	
	Arr.	Jadla	
	Dep.	Jadla	

	Arr. Rahon Dep. Rahon Arr. Kahma Dep. Kahma Arr. Verowal Dep. Verowal Arr. Chandigarh	S. Dilbagh Singh. M.L.A., and the Rana of Jadla. Inspection of village approach road in the company of S. Dilbagh Singh, M.L.A. at Kahma and Prize Distribution of the Government School at village Kahma.

Sdl- Niranjan Singh Talib

Tour details of Shri Niranjan Singh Talib, Public Works Minister, Punjab during the month of January, 1967.

1-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Fatehgarh Sahib Departure. Fatehgarh Sahib Arrival. Chandigarh.	Inspection of village link Roads.
2-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Ambala.	Private
3-1-67	Departure. Ambala Arrival. Chandigarh	
4-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Anandpur Sahib Departure. Anandpur Sahib Arrival. Chandigarh.	Construction of approach Roads to the precincts of Gurdwara Sahib.
5-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Nabha Departure. Nabha Arrival. Chandigarh.	To attend reception in honour of Holy Relics of Shri Guru Gobind Singh Ji and congregation presided over by the Governor of Punjab.
6-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Kharar Departure. Kharar Arrival. Chandigarh.	Not claimed
8-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Delhi.	Discussions with P.M., India & other Union Ministers including Home Minister.
9-1-67	Departure. Chandigarh (By Air) Arrival, Calcutta.	Rs. 265/-. Discussions with C.M. West

(Chief Minister)

10-1-67 to 13-1-67	(Halt at Calcutta)		Bengal to explore the possibilities of promoting Tourism in Punjab.
14-1-67	Departure. Calcutta Arrival. Delhi		(By Air) Rs.265/-
15-1-67	Departure. Delhi (By Train) Arrival. Chandigarh.		Rs. 22.60
17-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Moga.		Inspection of the newly constructed Zafir Nama Road.
	Departure. Moga Arrival. Dina		Inspection of vill. Link Road at Bagha Purana, Patto zohar Singh Wala Patto Hira Singh,
	Departure. Dina Arrival. Ludhiana		Khai Dina and Kangar.
	Departure. Ludhiana Arrival. Chandigarh.		
24-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Bhatinda Departure. Bhatinda Arrival. Gidherbaha Departure. Gidherbaha Arrival. Chandigarh	Not Claimed	Construction of Link Roads, along with Shri Harbans Lal, Speaker, from Bir Bahaman to Bhatinda Malour Road & Naruana to Mian Vill. Link Link Roads from Kot Bhai to Dodha & Kot Bhai to Bhalaiana in the company of S. Harcharan Singh Brar Minister of States.
25-1-67	Departure. Chandigarh Arrival Ambala Departure. Ambala Arrival. Chandigarh	Not Claimed	To hold discussions with the Chairman Zila Parishad, Ambala.
26-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Rupar Departure. Rupar Arrival. Chandigarh	Not claimed	
30-1-67	Departure. Chandigarh Arrival. Jughiana Departure. Jughiana Arrival. Chandigarh.	Not claimed	

Nothing will be claimed after 19th January, 1967, according to Government instructions. My T.A. Bill may please be prepared accordingly.

Sd/- Niranjan. Singh Talib
P.W.M.
15-2-67

T.A. particulars of S. Niranjan Singh Taleb P.W.M. Punjab. during the month of February, 1967.

25-2-67	Departure Chandigarh Arrival Delhi	For discussion with the Prime Minister of India.
26-2-67	Departure Delhi Arrival Chandigarh	Private Car (Free lift). Both ways.
28-2-67	Departure Chandigarh Arrival Patiala	Inspection of B&R roads and discussion with B&R Officers.
	Departure Patiala Arrival Chandigarh	

(Sd) N. SINGH TALIB
P.W.M.
27-2-1967

T.A. particulars of Prof. Yashwant Rai, Welfare and Housing Minister, Punjab for the month of December, 1966.

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose*
2-12-66	Chandigarh	Jagraon	Heard public complaints.
3-12-66	Jagraon	Jullundur Cantt	Addressed Harijan Conference at Jullundur Cantt and heard public complaints.
4-12-66	Jullundur Cantt	Jullundur City	Inauguration of annual function of Government Teachers Training College, Jullundur.
	Jullundur City	Ludhiana	Addressed Harijan Conference and hear public complaints En route to Chandigarh.
5-12-66	Ludhiana	Chandigarh	
10-12-66	Chandigarh	Jagraon	Heard public complaints. Inspected slum area and discussed its clearance with the President and members, Municipal Committee, Jagraon.
11-12-66	Jagraon	Chandigarh	
12-12-66	Chandigarh	Amritsar	Discussed with district authorities Home Secretary regarding Ram Tirath Sarai.
			Public meeting at Lahori gate Amritsar.
			Public meeting Bhagtanwala Gate. Amritsar.
			Visited Ram Tirath Road and Kot Atma Singh Harijan Basties, Amritsar.

13-12-66	Amritsar	Gurdaspur	Discussed with Deputy Commissioner regarding Harijan affairs and heard public complaints.
	Gurdaspur	Chandigarh 14-12-66	
19-12-66	Chandigarh	Jagraon	Inspected sites for starting a Girl Hostel for Harijan Girls. Also heard public complaints.
20-12-66	Jagraon	Chandigarh	
21-12-66	Chandigarh	Delhi	Met Central Ministers.
22-12-66	Halt at Delhi		
23-12-66	Delhi	Chandigarh 24-12-66 *via* Patiala.	
28-12-66	Chandigarh	Delhi	Met Central Ministers.

29th December 66 to 1st January, 1967 Halt at Delhi.

T.A. Details of Prof. Yaswant Rai, Welfare and Housing Minister, Punjab, for the month of January, 1967.

4-1-67	Leave Chandigarh Arr. Jagraon	
5-1-67	At Jagraon	Heard public complaints. Received the Commissioner for Scheduled Castes and Scheduled Tribes, Government of India and visited with him Community Centre Ramgarh, Harijan Basti Jagraon. Also addressed the gathering and students of L.R. Memorial College, Jagraon.
	Leave Jagraon Arr. Chandigarh	
6-1-67	Leave Chandigarh Arrive New Delhi	
7-1-67	New Delhi to Delhi Leave Delhi Arrive Bombay Central By Train	
9/1 & 10/1	Halt at Bombay	1) Preside over all India Safai Mazdoor Conference. (ii) Meeting with Housing Minister, Bombay regarding Harijan Basties and Slum Clearance Schemes.
11-1-67	Leave Bombay	(i) To see Sweepers Housing Colony set up at Jalgaon.
	Arrive Jalgaon By Mail Train	(ii) Inaugration Ceremony of Sweepers Housing Basti at V. Paldi

12-1-67	Leave Jalgoan Arrive New Delhi By Punjab Mail.	
14-1-67	Leave Delhi Arrive Chandigarh	
16-1-67	Leave Chandigarh Arrival Mansa.	Heard public complaints. Discussed with D.S.P. law and order situation and with the Welfare Officers Welfare Programmes.
17-1-67	Leave Mansa Arrive Ludhiana. Leave Ludhiana Arrive Chandigarh	Heard Public Complaints.
18-1-67	Leave Chandigarh Arrive Jagraon	(i) Inspected Community Centre, Dagru.
19-1-67	Halt at Jagraon	(ii) Presided over Tercentenary celebration of Guru Gobind Singh Ji at Lajpat Rai Memorial College Jagraon.
20-1-67	Leave Jagraon Arrive Chandigarh	
22-1-67	Leave Chandigarh Arrive Batala	Heard public complaints.
23-1-67	Leave Batala	(i) Heard Public Complaints.
	Arrive Qadian	(ii) Inspected Community Centre, Qadian,
	Leave Qadian Arrive Amritsar.	
24-1-67	At Amritsar	Inspected After Care Home, Amritsar and also heard public complaints.
25-1-67	At Amritsar	Inspected Community Centre, Gumanpura; also heard public complaints.
26-1-67	Leave Amritsar Arrive Jagraon	Heard public complaints.
27-1-67	At Jagraon Leave Jagraon Arrive Chandigarh	Inspected Community Centre, Barewal.
28-1-67	Leave Chandigarh Arrive Jagraon	Attended Lajpat Rai Birth day celebrations.
29-1-67	at Jagraon	(i) Heard public complaints.
		(ii) Discussed with the President Municipal Committee, Jagraon regarding improvement of the town.
30-1-67		Inspected Community Centre Bhaura

Sd/- Porf. Yashwant Rai,
W. H. M.

(Chief Minister)

T.A. detail of Professor Yashwant Rai, Welfare and Housing Minister, Punjab for the month of February, 1967

Date	*Leave*	*Arrive*	*Purpose*
1-2-67	Halt at Amritsar		Heard public complaints.
2-2-67			Visited Comnunity Centre Rokha. Heard public complaints.
3-2-67 to 7-2-67	Halt at Amritsar		Heard public complaints
8-2-67	Amritsar	Naushehra	Inspected Community Centre, Naushehra.
	Naushehra	Amritsar	
9-2-67			Paid a surprise visit to Community Centre Rokha. Heard public complaints.
10-2-67	Halt at Amritsar		Heard public complaints.
11-2-67	Amritsar		
12-2-67		Jagraon	During day heard public complaints.
13-2-67	Jagraon Valtoha	Valtoha Amritsar	On the way inspected Community Centre Jalalabad. Inspected Community Centre Valtoha. Also heard public complaints.
14-2-67	Halt at Amritsar		Heard public complaints.
15-2-67	Amritsar	Chandigarh	
17-2-67	Chandigarh	Mansa	Heard public complaints.
	Mansa	Jullundur	Do
	Jullundur	Amritsar	
18-2-67 to 19-2-67	Halt at Amritsar		Heard public complaints.
20-2-67	Amritsar	V. Tharu	Addressed a public meeting at Tharu. Also heard public complaints.
	Tharu	Chandigarh.	
24-2-67	Chandigarh	Jagraon	Heard public complaints.
25-2-67	Jagraon Barewal	Barewal Chandigarh.	Inspected Community Centre, Barewal.

Date	Leave	Arrive	Purpose
28-2-67	Chandigarh	Chaki	

Note:—All journeys performed by Govt. car.

No. TA/DA to be drawn for the journeys between 31st January, 1967 and 20th February, 1967.

Sd/- YASHWANT RAI,
Welfare and Housing Minister,
28th February, 1967.

T.A. details of MFCS for December, 1966

3-12-66.	Left	Chandigarh	
	Arrival.	Mukerian	Prize distribution function of Arya Girls High School.
	Left	Mukerian	
	Arrival.	Jullundur	Night stay.
4-12-66	Left	Jullundur	
	Arrival.	Moga	Growers' Meeting.
	Left	Moga	
	Arrival.	Muktsar	Growers' Meeting.
5-12-66	Left	Muktsar	
	Arrival.	Chandigarh	
8-12-66	Left	Chandigarh	
	Arrival	Delhi	To meet the Union Food Minister regarding Food problems
9-12-66	Left	Delhi	
	Arrival	Chandigarh	
	Left	Chandigarh	
	Arrival	Jullundur	
10 12-66	Left	Jullundur	
	Arrival.	Hoshiarpur (Barvian)	Private visit.
	Left	Hoshiarpur	
	Arrival.	Jullundur	
11-12-66	Halt At Jullundur.		Distt. Officer's meeting regarding distribution/supply of food-grains.
12-12-66	Left	Jullundur	
	Arrival	Chandigarh	
17-12-66	Left	Chandigarh	Function of Movie Pictures Association.
	Arrival.	Jullundur	
	Left	Jullundur	Function of the Friends Club.
	Arrival	Ludhiana	
	Left	Ludhiana	
	Arrival.	Jullundur	

(Chief Minister)

18-12-66	Left Arrival	Jullundur Phagwara	Function of Adarsh Bal Vidyala.
	Left Arrival	Phagwara Jullundur	Press Conference.
19-12-66	Left Arrival.	Jullundur Chandigarh	

T.A. data of Shri Yash Pal, Minister of State for Food & Civil Supplies, Punjab. (All journeys by Government Car.

1-1-67	Departure Arrival	Chandigarh Jullundur City	
2-1-67 to 18-1-67	(Private Stay at Jullundur. No D.A. is to be claimed.		
19-1-67 to 22-2-67	No D.A. is to be claimed, as per Cabinet decision.		
23-2-67	Departure Arrival	Jullundur City Chandigarh	
24-2-67	Departure Arrival	Chandigarh Jullundur City	
25-2-67	Halt at	Jullundur	
26-2-67	Stay at	Jullundur	To discuss complaints regarding non-availability of atta etc. and to address Workers Meeting.
27-2-67	Departure Arrival	Jullundur City Chandigarh	
28-2-67	Departure Arrival	Chandigarh Delhi	To meet the Union Food Minister.

Sd/- (YASH) PAL

T.A. particulars of Sardar Harcharan Singh Brar, Minister of State for Agriculture, Punjab, for the month of December, 1966.

			Purpose of journeys
1-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Patiala	By Government Car	To inspect Civil Aviation Office/Club, Patiala.
	Leave Patiala Arrive Chandigarh	By Government Car	
2-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Ferozepur	ditto	To receive a Muslim Jatha from Pakistan.
	Leave Ferozepur Arrive Sarai Naga	ditto	

3-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Chandigarh	By Government Car	
10-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Sarai Naga *via* Faridkot	Ditto	To hear public grievances
11-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Baghapurana	Ditto	To hear public grievances.
	Leave Baghapurana Arrive Sarai Naga	Ditto	
12-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Muktsar	Ditto	To hear public grievances
	Leave Muktsar Arrive Sarai Naga		
13-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Muktsar	Ditto	To hear public grievances.
	Leave Muktsar Arrive Fazilka	Ditto	
	Leave Fazilka Arrive Sarai Naga	Ditto	
14-12-1966	Halt at Sarai Naga		To hear public grievances.
15-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Muktsar	Ditto	
	Leave Muktsar Arrive Sarai Naga	Ditto	To hear public grievances
16-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Khumanon Police Station	Ditto	
	Leave Khumanon Police Station. Arrive Chandigarh	By Private Car	
18-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Delhi	By Government Car	Private No. T. A. to be charged
19-12-1966	Leave Delhi Arrive Chandigarh	Ditto	
23-12-1966	Leave Chandigarh	Ditto	
24-12-1966	Arrive Sarai Naga		
24-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Chandigarh	Ditto	
25-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Delhi	Ditto	
26-12-1966	Leave Delhi Arrive Chandigarh	Ditto	

27-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Sarai Naga	By Government Car	
28-12-1966	Leave Sarai Naga Arrive Chandigarh	Ditto	
29-12-1966	Leave Chandigarh Arrive Delhi	Ditto	
30-12-1966 to 31-12-1966 and 1-1-1967 to 3-1-1967		By Government Car	Halt at Delhi.
4-1-1967	Leave Delhi Arrive Chandigarh	By Government Car	
5-1-1967	Leave Chandigarh Arrive Sarai Naga	By Government Car	
6-1-1967 to 7-1-1967	Halt at Sarai Naga	Ditto	To redress public grievances.
8-1-1967	Leave Sarai Naga Arrive Muktsar	Ditto	Ditto
	Leave Muktsar Arrive Malout	Ditto	Ditto
	Leave Malout Arrive Abohar	Ditto	Ditto
	Leave Abohar		
	Arrive Fazilka	Ditto	Ditto
	Leave Fazilka	Ditto	Ditto
	Arrive Sarai Naga		
9-1-1967 to 10-1-1967	Halt at Sarai Naga		
11-1-1967	Leave Sarai Naga Arrive Chandigarh	Ditto	Ditto
12-1-1967	Leave Chandigarh Arrive Sarai Naga	Ditto	Private tour. No T.A. to be claimed,
	Leave Sarai Naga Arrive Gidderbaha	Diito	Ditto

13-1-1967 to 21-1-1967	Halt at Gidderbaha	Private tour	No T.A. to be claimed
22-1-1967	Leave Gidderbaha Arrive Muktsar	By Private Car	To receive Defence Minister of India, and Chief Minister of Punjab.
	Leave Muktsar Arrive Ferozeshah	Ditto	
	Leave Ferozeshah Arrive Muktsar	Ditto	Ditto
	Leave Muktsar Arrive Gidderbaha	Ditto	Ditto
23-1-1967 to 29-1-1967	Halt at Gidderbaha		No T.A. to be claimed.
30-1-1967	Leave Gidderbaha (31-1-67) Chandigarh	By Government Car	
31-1-1967	Leave Chandigarh Arrive Gidderbaha	Ditto	
1-2-1967 to 19-2-1967	Halt at Gidderbaha		No T.A. to be claimed.
20-2-1967	Leave Gidderbaha Arrive Sarai Naga	By Government Car	Ditto
21-2-1967 to 24-2-1967	Halt at Sarai Naga		No T.A. to be claimed.
25-2-1967	Leave Sarai Naga Arrive Chandigarh	By Government Car	(Journey day)

Sd/-

M.R.E.A.
26-2-1967.

Particulars of journeys performed by Capt. Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry, Co-operation, Irrigation and Power, Punjab for the month of December, 1966

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose*
3-12-66	Chandigarh	Phagwara	Discussions with XEN Electricity.
	Phagwara	Mehatpur Uladni	Discussions with officers of Drainage Department and surrounding Panchayats regarding Drainage.
	Mehatpur	Balachaur	Prize distribution of the D. A. V. Higher Secondary School.
	Balachaur	Garhshanker	Stayed for the night.
4-12-66	Garhshanker	Achalpur	Public meeting Met. local leaders.
	Achalpur	Chandigarh	
6-12-66	Chandigarh Ludhiana	Ludhiana Chandigarh	Presided over Escorts Tractor Demonstration at Agr. College.
8-12-66	Chandigarh	Ludhiana	Met S. E., Electricity.

1	2	3	4
9-12-66	Ludhiana Garhshanker	Garhshanker Ludhiana	Co-operative Seminar-Prize Distribution at Rampur Bilron.
10-12-66	Ludhiana	Hoshiarpur	Met the MLAs and MLCs, G. A./ XEN Electricity.
	Hoshiarpur Garhshanker	Gurhshanker Ludhiana	Heard public grievances.
11-12-66	Ludhiana. Garhshanker Ludhiana	Garhshanker Ludhiana Hoshiarpur	Heard public complaints. Annual Meeting of Stock Assistants. Met the officers of the Co-operative Department. Met D. C, & S. P.
12-12-66	Hoshiarpur	Chandigarh	
13-12-66	Chandigarh	Delhi	Met Home Minister, Deputy Labour Minister, and Rly. State Minister.
14-12-66	Delhi	Chandigarh	Met Defence Minister.
15-12-66	Chandigarh	Garhshanker	Visited post-Co-operative Seminar at 2-00 P. M., Met D.C., S.D.O, etc.
16-12-66	Visited Village Garhshanker	Hebowal Chandigarh	Presided over Co-operative Seminar.
17-12-66	Chandigarh	Ludhiana	Heard public complaints.
18-12-66	Ludhiana Jagraon	Jagraon Balachaur	Inauguration of Kaonke Kalan-Jagraon Road.
	Balachaur	Ludhiana	Presided over Co-operative Seminar. Heard public grievances.
19-12-66	Ludhiana	Chandigarh	
21-12-66	Chandigarh Hoshiarpur	Hoshiarpur Chandigarh	Discussed cases of Co-operative Department.
22-12-66	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	Meeting with Secretary Irr. & Power and Chairman, Electricity Board.
24-12-66	Chandigarh	Ludhiana	Heard public complaints.
25-12-66	Ludhaina	Delhi	
26-12-66 & 27-12-66	Halt at Delhi		Discussed with Addl. Secretary to Government of India, Minister of Agriculture and Commissioner for Agricultural Production, Government of India,.
28-12-66	Delhi	Chandigarh	
29-12-66	Chandigarh	Garhshanker	Meeting with the Chief Engineer, (N) and other officers of the Electricity Department as also S. E. Irrigation and S. D. O. B & R.
30-12-66	Garhshanker	Talwara	Discussed with General Manager, Director and other officers of Beas Project. Also visited Pong Dam.
	Talwara	Ludhiana	
31-12-66	Ludhiana	Chandigarh	

Particulars of journeys performed by Capt. Rattan Singh, Minister of State for Animal Husbandry, Co-operation, Irrigation and Power, Punjab, for the month of January, 1967.

Date	*From*	*To*	*Mode of conveyance*	*Purpose*
1-1-67 & 2-1-67	Halt at	Delhi	Staff Car	Met Union Defence Minister. Met Union Transport Minister.
3-1-67	Delhi	Ludhiana	Staff Car	Heard public grievances.
4-1-67	Ludhiana	Chandigarh	Staff Car	
5-1-67	Chandigarh	Garhshanker	Staff Car	Heard public grievances.
6-1-67	Garhshanker	Ludhiana	Staff Car	Night Stay.
7-1-67	Ludhiana	Jullundur	Staff Car	Attended annual meeting of farmers forum. Discussions with D. R. Co-operative Societies, D. D. A. H., Assistant Regional Settlement Commisioner.
	Jullundur	Chandigarh	Staff Car	
8-1-67	Chandigarh	Garhshanker	Staff Car	Met Union Defence Minister at Jadla at 2-00 P.M. Discussions with D. C. Hoshiarpur, S. D. O. (C) Garhshanker. Heard public grievances.
9-1-67	Garhshanker Hoshiarpur	Hoshiarpur Garhshanker	Staff Car	Met Union Defence Minister Discussions with Deputy Commissioner.
10-1-67	Halt at Garhshanker			Heard Public grievances.
11-1-67	Garhshanker Chandigarh	Chandigarh Garhshanker	Staff Car	Ditto
12-1-67	Garhshanker Jaijon	Jaijon Garhshanker	Staff Car	Presided over the Co-operative Seminar Discussions with D. R. Co-operative Societies, Jullundur and D. D, A. H. Jullundur
13-1-67	Halt at Garhshanker			Heard public grievances.
14-1-67	Halt at Garhshanker			Ditto
15-1-67	Ditto			Ditto
16-1-67	Ditto			Ditto

1	2	3
17-1-67	Health Gashshanher	Heard public gievances
18-1-67	Ditto	Ditto

ASSA may please get the T. A. Bill prepared at an early date.

Sd/

CAPT. RATTAN SINGH,
Minister, Animal Husbandry Irrigation.

Particulars of journeys performed by Capt. Rattan Singh, Minister of State, for Animal Husbandry, Irrigation and Power, Punjab, during the month of February, 1967

Date	*From*	*To*	*Mode of conveyance*	*Purpose of Journey*
24-2-67	Garhshanker	Chandigarh	Staff Car	
25-2-67	Chandigarh Delhi 26/2	Delhi Chandigarh	Ditto	Met the Union Defence Minister.
26-2-67	Chandigarh Jullundur	Jullundur Garhshanker	Ditto	Met the Union Defence Minister.
27-2-67	Garhshanker Hoshiarpur	Hoshiarpur Garhshanker	Ditto	Discussions with D.C. & A.R., Co-operative.
28-2-67	Garhshanker Phagwara	Phagwara Garhshanker	Ditto	Heard public grievances. Ditto

(Sd/). . . .
Minister, Animal Husbandry, Irrigation.

Name	Karam Singh Kirti.
Designation	Minister of State for Rehabilitation, Forests & Transport, Punjab.
Salary	Rs. 1,250 per month
Headquarters.	Chandigarh.

Particulars:—

From		*To*		*Mode of conveyance-*	*Purpose*
Place	*Date*	*Place*	*Date*		
Chandigarh	9-12-66	Jullundur	9-12-66	Govt. Car	
	10-12-66	Halt at Jullundur. (No D.A. to be charged)			Met local people and heard their grievances.
Jullundur	11-12-66	Chandigarh	11-12-66	Do	
Chandigarh	13-12-66	Jullundur	13-12-66	Do	

Jullundur	14-12-66	Khem Karan	14-12-66	Government Car	Met President Associated Chambers of Commerce and discussed proposed scheme of construction of new Township at Khem Karan.
Khem Karan	14-12-66	Valtoha	14-12-66	Ditto	Presided over the Block Samiti Valtoha Annual Tournament and Prize Distribution function.
Valtoha	14-12-66	Jullundur	14-12-66		
	15-12-66	Halt at Jullundur (No D.A. to be charged)			Met local deputationists and heard grievances.
Jullundur	16-12-66	Chandigarh	16-12-66		
Chandigarh	17-12-66	Jullundur	17-12-66	Government Car.	
	18-12-66	Halt at Jullundur. (No D.A. to be charged)			Meeting of the Punjab Sikh Educational Conference.
Jullundur	19-12-66	Moga	19-12-66	Ditto	Meeting of the Municipal Committee. The people were asked to face the present political situation peacefully.
	Visited Bagha Purana, Talwandi and reached Ferozepur 19-12-66.			Ditto	The local administration was advised to form peace committees to face the situation.
Ferozepur	19-12-66	Chandigarh	20-12-66	Ditto	
Chandigarh	21-12-66	Visited Block Samiti's Office Phillaur and attended Harijan Conference at Village Apra, and reached			
	21-12-66	Jullundur		Ditto	Jullundur Attended Exhibition of Escorts Factory at Jullundur
Jullundur	21-12-66	Chandigarh	21-12-66	Ditto	
Chandigarh	24-12-66	Jullundur	24-12-66	Ditto	(1) Attended meeting of Tehsildars (Sales) of Rehabilitation Department to discuss departmental problems. (2) Attended Reception to the All India Hockey Team at Jullundur.

Chief Minister]

Jullundur	25-12-66	Goraya and back to Jullundur	25-12-66	By Govt. Car	Met local people and heard their grievances. Presided over the Prize Distribution Ceremony of XII Punjab Kabaddi Championship at Jullundur.
Jullundur	26-12-66	Bilga and back to Jullundur.	26-12-66	Ditto	Met local people and heard their grievances. (i) Visited Sanatan Dharam Phullarwan Girls High School New Railway Colony Jullundur. (ii) Visited Fenton Ganj Girls Higher Secon-Dary School, Jullundur. (iii) Presided over the opening ceremony of Industrial Exhibition organised by Shri Harballabh Sangeet Maha Sabha,, Jullundur.
Jullundur	26-12-66	Chandigarh	26-12-66	Ditto	
Chandigarh	27-12-66	Jullundur	27-12-66	Ditto	
	28-12-66	(Halt at Jullundur) (No D.A. to be charged)		Ditto	To cast a vote in the election of MLC's seat.
Jullundur	29-12-66	Chandigarh	29-12-66	Ditto	
Chandigarh	31-12-66	Jullundur	31-12-66	Ditto	
	1-1-67	....			(1) Met local people and heard their grievances. (2) Presided over the Prize Distribution Function of Zila Parishad Tournament at village Phuleriwala, district, Jullundur (3) Inaugurated the Ruby Nelson Medical Hospital, Cantonment Road, Jullundur.
Jullundur	2-1-67	Chandigarh	2-1-67	By Govt. Car.	

Sd/-KARAM SINGH KIRTI.
Minister of State for
Rehabilitation, Forests &
Transport, Punjab.

T. A. Memo.

Name	Karam Singh Kirti
Designation	Minister of State for Rehabilitation, Forests and Transport, Punjab.
Salary	Rs. 1,250/—Per mensem
Headquarters	Chandigarh.

Particulars:—

From	*Date*	*To*	*Date*	*Mode af conveyance*	*Purpose*
Chandigarh	4-1-67	Ambala Cantt.	4-1-67	By Govt. Car	Attended function organised by the Delhi Auto mobiles Private Ltd., Ambala Cantt., to introduce the First Tempo Ve-king 4—Wheeler.
Ambala Cantt.	4-1-67	Chandigarh	4-1-67	Ditto	
Chandigarh	6-1-67	Jullundur	6-1-67	Ditto	
	7-1-66	Halt at Jullundur (No D.A. to be charged)			Met local people and heard their grievances
Jullundur	8-1-67	Phagwara & back	8-1-67	Ditto	
Jullundur	9-1-67	Chandigarh	9-1-67	Ditto	
Chandigarh	16-1-67	Jullundur	16-1-67	Ditto	Attended foundation laying ceremony of Improvement Trust Colony at Jullundur by Governor.
	17-1-67 to 27-1-67	Halt at Jullundur (No D.A. to be charged).			
Jullundur	28-1-67	Chandigarh	28-1-67	Ditto	To attend Cabinet meeting.
Chandigarh	28-1-67	Jullundur	28-1-67	Ditto	

Sd/—KARAM SINGH KIRTI
M.R.F.T.
20-2-1967.

[Chief Minister]

T.A. Details of Shri Chandi Ram Verma, Minister of State, Printing and Stationery and Public Works for the journey, undertaken during the months of December/ January, 1967

Date of Journev		*Places visited*	*Purpose of Journey*
1-12-1966	Chandigarh	Hoshiarpur	Discussion with the Executive Engineer, P.W.D., B&R, regarding construction of approach roads.
2-12-1966	Hoshiarpur	Cel	Attended reception of the Chairman All India Khadi & Village Industries Commission at the inauguration ceremoney of the Sawan Irrigation Scheme. 2. Visited Gaushala and other Gram-odyog Centres.
2-12-1966	Cel	Adampur	Visited Punjab Khadi Gramodyog Sangh and Pottery and village Industries Department.
2-12-1966	Adampur	Jullundur	1. Visited Pradesh Constructive Work Board. 2. Visited Charam Udyog Centre of Punjab Khadi Gramodyog Sangh.
2-12-1966	Jullundur	Chandigarh	
3-12-1966	Chandigarh	Moga	Inspection of the Sewerage Scheme at Moga and approach roads under construction in Moga SubDivision.
3-12-1966	Moga	Ferozepur	Surprise visit of the office of the Executive Engineer, P.W.D., B&R, Ferozepore.
-12-1966	Ferozepur	Bhatinda	Discussion with the Executive Engineer P.W.D., B&R reconstruction of approach roads.
4-12-1966	Bhatinda	Abohar	Meeting with the Union Deputy Minister for Petroleum at Abohar.
5-12-1966	Abohar	Chandigarh	
9-12-1966	Chandigarh	Ludhiana	1. Inspection of the Government Primary School building No. II, Iqbal Ganj, Ludhiana. 2. Discussion with the XEN./B&R, reconstruction of approach/link roads under the Village Development Scheme,
10-12-1966	Ludhiana	Abohar	Presided over the Declamation Contest and Prize giving function of the Singh Sabha Kanya High Pathshala, Abohar.
10-12-1966	Abohar	Ferozepore	1. Discussion with the S.E., Irrigation regarding construction of proposed Dhrangwala minor. 2. Discussion with the XEN, B&R reconstruction of Approach/link roads under the Village Development Scheme.

11-12-1966	Ferozepur	Gobindgarh	Presided over Harijan Conference at Gobindgarh.
11-12-1966	Gobindgarh	Abohar	
12-12-1966	Abohar	Muktsar	1. Surprise inspection of the office of S.D.O., Public Health, Muktsar. 2. Inspection of the construction of building, water-supply, and sewerage scheme of Government College, Muktsar.
12-12-1966	Muktsar	Abohar	
13-12-1966	Abohar	Chandigarh	
15-12-1966	Chandigarh	Muktsar	Inspection of approach and link roads.
15-12-1965	Muktsar	Abohar	
16-12-1966	Abohar	Chandigarh	
18-12-1966	Chandigarh	Abohar	
18-12-1966	Abohar	Maujgarh	Inspection of approach roads to be constructed on Abohar to Siri Ganganagar Road to villages Sappanwali, Daulat Pura, Dewan Khera and Maujgarh Jandawala.
18-12-1966	Maujgarh Siri Ganaganagar	Siri Ganganagar Maujgarh	Private.
	Maujgarh	Abohar	
19-12-1966	Halt at	Abohar	Paid a surprise visit to the office of the S.D.O., P.W.D., B&R, Abohar.
20-12-1966	Abohar	Chandigarh	
25-12-1966	Chandigarh	New Delhi	
26-12-1966	Halt at	Delhi	Discussion with the Union Deputy Minister for Railways.
27-12-1966	New Delhi	Chandigarh	
28-12-1966	Chandigarh	New Delhi	
29-12-1966 to 2-1-1967	Halt at	Delhi	1. Discussion with the Prime Minister. 2. Discussion with the Union Transport Minister. 3. Discussion with the Union Railway Minister. 4. Discussion with the Union Employment and Rehabilitation Minister. 5. Attended meeting with the Chief Minister, Punjab.
3-1-1967	New Delhi	Chandigarh	

Note: —All journeys were made by Government Car.

Sd/—Chandi Ram Verma,
M.P.P.W.
7—1—1967

T.A. Details of Shri Chandi Ram Verma, Minister of State, Printing and Stationery and Public Works, Pb., for the journeys undertaken during the month of January, 1967

Date of Journey	*Places visited*	*Purpose of Journey*
8-1-1967	Chandigarh Abohar	Attended meeting of the local Advisory Committee of D.A.V. College, Abohar.
9-1-1967	Abohar to Abulkhurana and back.	Private.
10-1-1967	Abohar Gidderbaha	Discussion with the Minister of State for Rural Electrification regarding electrification in villages.
10-1-1967	Gidderbaha Abohar	
11-1-1967	Abohar Tanda-Urmar	1. Laid Foundation Stone of the Administrative Block and presided over the InterSchool Debate, D.A.V. High School, Tanda-Urmar. 2. Inspection of damaged road between Tanda-Urmar and Hoshiarpur.
11-1-1967	Tanda-Urmar Jullundur (via-Hoshiarpur)	
12-1-1967	Jullundur City. Chandigarh	1. Visited Nari Niketan at Jullundur. 2. Discussion with the officers of the P. W. D., B&R and Public Health regarding approach roads and Sewerage Schemes.
13-1-1967	Chandigarh Abohar	Presided over the Annual Sports function of the Govt. Higher Secondary School, Abohar.
14-1-1967	Abohar to Malout and back.	Private.
15-1-1967	Halt at Abohar	D.A. not to be charged.
16-1-1967	Abohar Fazilka	Visited D. A. V. High School Fazilka and addressed the students.
16-1-1967	Fazilka Muktsar	(D. A. not to be charged).
16-1-1967	Muktsar Abohar	
17-1-1967	Halt at Abohar	D. A. not to be charged.

18-1-1967	Abohar	Dhudike	1. Presided over Public meeting in connection with Guru Gobind Singh Tercentenary at Dhudike.
			2. Inspection of approach road bridges in villages Chuhar Chak and Daudhar.
			3. Inspection of Lajpat Rai Memorial College under construction.
18-1-1967	Dhudike	Fategarh Panjtur	4. Visited Lajpat Rai birth place Memorial building and Library.
18-1-1967	Fategarh Panjtur	Moga	5. Inspection of Fatehgarh Panjtur approach road and addressed a public meeting.
19-1-1967	Moga	Abohar	
20-1-1967	Abohar	Ganga Nagar	Private, D.A. not to be charged.
20-1-1967	Ganga Nagar	Abohar	
21-1-1967	Abohar	Ganga Nagar	Private, D. A. not to be charged.
21-1-1967	Ganga-Nagar	Abohar	
22-1-1967	Abohar	Ganga Nagar	Private, D. A. not to be charged.
22-1-1967	Ganga Nagar	Abohar	
23-1-1967	Halt at Abohar		Private, D.A. not to be charged
24-1-1967	Abohar	Fazilka	Meeting with the Chief Minister, Punjab, regarding food problem in villages.
24-1-1967	Fazilka	Abohar	(D.A. not to be charged)
25-1-1967	Halt at Abohar		D.A. not to be charged.
26-1-1967	Abohar	Fazilka	1. Unfurled the National Flag at Abohar.
			2. Unfurled the National Flag at Fazilka.
26-1-1967	Fazilka	Abohar	3. Presided over Republic Day Celebrations at Higher Secondary School, Fazilka. (D.A. not to be charged).
27-1-1967 to 31 1-1967	Halt at Abohar		D.A. not to be charged.

Sd/- Chandi Ram Verma,
M. P. P. W.

T. A. Details of Sh. Chandi Ram Verma, Minister of State, Printing and Stationery and Public Works, Pb, for the journeys undertaken during the month of February, 1967.

Date of Journey	*Places visited*	*Purpose of Journey*
1-2-1967 to 23-2-1967	Halt at Abohar	D.A. not to be charged
24-2-1967	Abohar Fazilka	Addressed meeting in connection with the birthday celebrations of Guru Ravi Dass.
25-2-1967 and 26-2-1967	Halt at Abohar	
27-2-1967	Abohar Ferozepur	Meeting in connection with the disposal of inferior evacuee land purchased bythe Govt.
27-2-1967	Ferozepur Chandigarh	

Note :—All journeys were made by Government Car.

Sd/- Chandi Ram Verma,
M. P. P. W. 1-3-67

T. A. Details of Dr. Parkash Kaur, Deputy Minister, Education, Social Welfare and Town & Country Planning, Punjab, for December, 1966.

1-12-1966	Public contacts at Amritsar.		
	Amritsar Majitha Majitha Amritsar	Staff Car	Public contacts at Majitha and redress of grievances.
2-12-1966	Amritsar Tarpai Tarpai Kotla Sultan Singh	Ditto	Attended function in the Govt. P/S arranged by School authorities and Gram Panchayat. Addressed public meeting in connection with aid to draught stricken people of Bihar arranged by Gram Panchayat and Public Relation Deptt.
	Kotla Sultan Singh Amritsar	Ditto	
3-12-66	Amritsar Chandigarh		

Tour date of Sardar Harchand Singh, Deputy Minister, welfare and Labour, Punjab, Chandigarh, for the month of December, 1966.

2-12-66—

Leave Chandigarh arrival Patiala

3-12-66—	
Leave Patiala arrival Patran Leave Patran arrival Patiala	Meeting with officers regarding strike in the Biscuit Factory Rajpura (in the morning). Accompanied P.W.M. regarding difficulties of the people roads etc. Meeting with Panchayats.
4-12-66—	
Leave Patiala arrival Talwandi Malik leave Talwandi Malik arrival Patiala	Inspection of approach road to Talwandi Malik.
5-12-66—	
Leave Patiala arrival Chandigarh	
8-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Rupar Leave Rupar arrival Chandigarh	Visited the Birla Seed Farm, Rupar.
9-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Patiala	Inspection of Employment Exchange, Patiala.
10-12-66—	
Leave Patiala arrival Samana Leave Samana arrival Chandigarh	Discussion with the people and officers regarding selection of site for the Civil Hospital.
11-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Patiala	Received Defence Minister, Government of India.
12-12-66—	
Stay at Patiala	Discussion of problems with local officers. (Xen. Drainage, Roads, Agri. Department.)
13-12-66—	
Leave Patiala arrival Chandi garh	
15-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Samana Leave Samana arrival Patiala Leave Patiala arrival Chandigarh.	Visited Market Committee alongwith D.A.O. Patiala regarding construction of approach roads in the area. Discussion with XEN, B & R Regarding Roads.
17-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Samana. Leave Samana arrival Patiala.	Inspection of land required for the Lady Hospital alongwith C. M. O. Patiala and Dr. Lal.

(Chief Minister)

18-12-66—	
Leave Patiala arrival Shutrana Leave Shutrana arrival Patiala.	Prize distribution of Panchayat Tournament.
19-12-66—	
Stay at Patiala	(i) Meeting with members of Nazool land Co-operative Societies. (ii) Meeting with officers regarding Labour dispute
20-12-66—	
Leave Patiala arrival Samana Leave Samana arrival Chandigarh.	Meeting with the members of Nazool Land Co-operative Societies.
21-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Samrala Leave Samarala arrival Chandigarh.	Addressed a public meeting in Harijan Basti.
22-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Rajpura Leave Rajpura arrival Chandigarh.	Meeting with the members of the Nazool land Co-operative Societies.
23-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Patiala.	
24-12-66	
Leave Patiala arrival Sunam Leave Sunam arrival Chandigarh (via Patran, Samana, Patiala).	Meeting with the members of Nazool Land Co-operative Societies etc.
25-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Samana Leave Samana arrival Patiala.	To meet people.
26-12-66—	
Leave Patiala arrival Chandigarh.	
27-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Patiala	

28-12-66—	
Leave Patiala arrival Sirhind Leave Sirhind arrival Patiala Leave Patiala arrival Chandigarh.	Discussion with D. C. & S. P. Patiala.
29-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Patiala.	To meet deputations.
30-12-66—	
Leave Patiala arrival Chandigarh.	
31-12-66—	
Leave Chandigarh arrival Samana Leave Samana arrival Patiala.	Visited the Hospital site along with Secretary, Health, C.M.O. Patiala, XEN, B&R Patiala, etc.

Tour Date of S. Harchand Singh, Deputy Minister, Welfare and Labour, Punjab Chandigarh for the month of January, 1967.

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose of Journey*
1-1-1967	Patiala Patran	Pa'ran Patiala	Meeting of Harijan Basti
2-1-1967	Patiala	Chandigarh	
7-1-1967	Chandigarh	Patiala	
8-1-1967	Patiala Samana	Samana Patiala	1. Discussed cases with Local Officers. 2. To meet deputations at Samana.
9-1-1967	Patiala Sangrur	Sangrur Patiala	Village approach roads deposit of Market Committee share alongwith DAO Patiala.
-1-1967	Patiala	Chandigarh	
11-1-1967	Chandigarh	Patiala	Met Harijan Deputationists.
12-1-1967	Patiala	Chandigarh	
13-1-1967	Chandigarh	Sangrur	Met people and workers.
14-1-1967	Visited his Constituency in his own Private Conveyance.		
15-1-1967	Patiala Doraha	Doraha Patiala	Met people
16-1-1967	Patiala Samana	Samana Patiala	To meet deputations.

[Chief Minister]

1	2	3	4
17-1-1967	Patiala Shutrana	Shutrana Patiala	To meet deputations.
18-1-1967	Patiala Danetha	Dhanetha Patiala	
19-1-1967	Patiala Chandigarh	Chandigarh Patiala	
20-1-1967	Patiala	Chandigarh	
21-1-1967	Chandigarh	Patiala	
22-1-1967	Patiala Jind	Jind Patiala	Met Ch. Dal Singh, Irrigation Minister Haryana and discussed mutual problems.
23-1-1967	and 24-1-1967	Visited his Constituency in his own Private conveyance.	
25-1-1967	Patiala	Chandigarh	
26-1-1967	Chandigarh	Patiala	
27-1-1967	As in the case of	23—1—1967 & 24—1—1967	
28-1-1967	Patiala Chandigarh	Chandigarh Patiala (Via Sirhind)	
29-1-1967 and 30-1-1967		As in the case of 23-1-1967 & 24-1-1967	
31-1-1967	Patiala Chandigarh	Chandigarh Patiala	

Tour data of S. Harchand Singh, Deputy Minister, Welfare and Labour Punjab, Chandigarh for the month of February, 1967.

Date	*Departure*	*Arrival*	*Purpose*
1-2-1967 to 19-2-1967	Visited his Constituency in his private conveyance.		
20-2-1967	Patiala Samana	Samana Patiala	Met people.
21-2-1967	Patiala Samana	Samana Patiala	Public contracts.
22-2-1967	Stay at Patiala		
23-2-1967	Patiala	Chandigarh	
24-2-1967	Chandigarh Patiala	Patiala Fatehgarh Channa (via Samana)	To meet people
	Fatehgarh Channa	Patiala	
25-2-1967	Patiala Chandigarh	Chandigarh Patiala	

26-2-1967	Patiala Fatehgarh Channa Patiala Samana	Fatehgarh Channa Patiala Samana Patiala	To meet people.
27-2-1967	Patiala Samana Gajewas Fatehgarh Channa Talwandi Malik Khatriwala Kularan	Samana Gajewas Fatehgarh Channa Talwandi Malik Khatriwala Kularan Patiala	To meet people.
28-2-1967	Patiala Patran Paind Dogal Samana	Patran Paind Dogal Samana Patiala.	

Consolidated data of journeys of Sh. Sat Paul Mittal, Deputy Minister, Home, Punjab, for the month of December, 1966.

Date	*From*	*To*	*Mode of Journey*	*Purpose of Journey*
1-12-66	Chandigarh Sangrur Longowal	Sangrur Longowal (on Barnala road) Sangrur	Govt. Car No. PNU 6590	1. Presiding on meeting of students of Govt. College, Sangrur, to address them against students agitation, etc.
	Sangrur	Chandigarh		2. Meeting with Municipal Commissioners, Panches, Sarpanches etc. at Longowal regarding public, duty to avoid agitations etc.
				3. Presiding on Annual Function of Gaushala Sangrur.
2-12-66	Chandigarh	Patiala	Ditto	1. Presiding on Seminar of DPROs etc. at Patiala.
	Patiala	Ludhiana		2. Assessing situation of jathas in District Ludhiana and Jullundur.
	Ludhiana	Jullundur		3. Attending annual meetings of Khadi Org. under the Presidentship of Sh. U. N. Dhebar at Jullundur.
	Jullundur	Ludhiana		4. Hearing public complaints at Doraha.

[Chief Minister]

3-12-66	Ludhiana	Doraha	Govt. Car No. PNU 6590	
	Doraha	Chandigarh		
	Chandigarh	Ludhiana		
4-12-66	Presiding on Science declamation contest of New Higher Secondary School for boys and girls at Ludhiana.			
5-12-66	Ludhiana	Chandigarh		
9-12-66	Chandigarh	Ludhiana	Ditto	1. Discussions at Ludhiana with Local officers on important local affairs facing the public due to Sant's threat of self-immolation.
10-12-66	Ludhiana	Dhuri		
	Dhuri	Ludhiana		
	Ludhiana	Jagraon		2. Participation in Rural Conference at Dhuri with a view to bring home to them the dangers of Sant's threat.
	Jagraon	Ludhiana		
11-12-66	Halt at Ludhiana			
12-12-66	Ludhiana	Amritsar		3. Meeting with traders and other beoparies on 10-12-66 urging them to decrease prices.
	Amritsar	Ludhiana		4. Meeting with Municipal Commissioners & traders to assess law and order situation.
13-12-66	Ludhiana	V. Mahaun near Khanna		5. Presiding on Annual Function of S. D. P. Higher Secondary School, Ludhiana on 11-12-66.
	V. Mahaun	Ludhiana		
	Ludhiana	Chandigarh		6. Meeting with youths, students, traders and Industrialists at Amritsar and impressing upon them to help Govt. in the maintenanee of law and order and not to feel agitated by Sant's Threat.
				7. Giving a hearing to various parties at V. Mahaun, Distt Ludhiana, in dispute before Distt. Police officers & getting them amicably heard.
18-12-66	Chandigarh	Samrala		(a) At Samrala presiding on meeting of Chairmen,, Block Samitis, Members Block Samitis and Panches and Sarpanches regarding law and order and hearing their problems.
	Samrala	Ludhiana		

19-12-66	Ludhiana	Jagraon		(b) At Ludhiana (18-12-66) (i) Presiding on annual function of Model Academy, Ludhiana
	Jagraon	Ludhiana		
	Ludhiana	V. Aligarh		
	V. Aligarh	Khanna (via LUD)		(ii) Inauguration of Co-operative House Building Society Ltd. Colony, Ludhiana
	Khanna	Ludhiana		(iii) Inauguration of weekly paper "Swatantra Bharat" Ludhiana.
20-12-66	Moga	V. Janer (On Moga-ASR Road)		
	V. Janer	Ludhiana		(d) At V. Aligarh meeting with Panches, Sarpanches Chairman, Block Samitis and members of Samitis regarding law and order matters and hearing their problems.
	Ludhiana	Chandigarh		
				(e) At Moga-Meeting with local officers and Municipal Commissioners and meeting Press regarding law and order problems of the State.
				(f) At V. Janer Presiding on Annual function of Govt. Higher Secondary School Janer.
				(g) At Khanna meeting with Municipal Commissioners, Panches, and Sarpanches regarding law and order situation.
22-12-66	Chandigarh	Amritsar	Govt. Car No. PNU 8449 (Car on duty of Sh. Prem Singh Prem ECEM)	
23-12-66	Amritsar	Chandigarh Aerodrome	By Spl. Aeroplane No fare paid by him.	In connection with agitation by Sant Fateh Singh and Security arrangement to ensure peace, law and order in Amritsar.
24-12-66	Chandigarh	Ludhiana	Govt. Car No. PNU 6590	(i) At Ludhiana meeting Local Officers and prominent persons of the City in view of Sant Fateh Singh agitation to maintain law and order.
	Ludhiana	V. Ramgarh		
	V. Ramgarh	Ludhiana		

[Chief Minister]

	P.W.D. Rest House Ludhiana		Canal Rest House, Delhi. 25-12-66 (8 A. M.)	(ii) At V. Ramgarh—meeting Panches, Sarpanches of various panchayats and Chairmen of Block Samitis regarding law and order in view of Sant Fateh Singh Agitation.
26-12-66	Delhi (Palam)		Amritsar (By Special Aeroplane)	
	Amritsar	Chandigarh		(iii) At Delhi—meeting with GOI officers and C. M. Pb. and other M.Ps. of Pb. regarding law and order problems of Pb. in view of Sant Fateh Singh's Agitation.
28-12-66	Chandigarh	Ludhiana	By Govt. Car	(1) At Ludhiana on 28-12-66 meeting Local Officers on important matters concerning welfare of the Distt.
	Ludhiana	Delhi		
29-12-66, 31-12-66	30-12-66	Halt at Delhi		(2) At Delhi—meeting C. M. Pb. and various Ministers of the GOI on important problems concerning the welfare of Pb.

Sd/— Lachhman Dass
G. A., DMH's office
11-1-67

Consolidated data of journeys of Shri Sat Paul Mittal, Deputy Minister, Home Punjab, for the month of January, 1967 (upto and including 18th January 1967)

Date	*From*	*To*	*Mode of journey*	*Purpose of journey*
2-1-67	Delhi	Ludhiana	By Govt. Car No. PNU 6590	At Ludhiana .. on 3,4-67 Hearing complaints of the Public.
3-1-67	Halt at	Ludhiana		
4-1-67	Ludhiana	Chandigarh		
5-1-67	Chandigarh	Ludhiana	Do	(1) At Ludhiana on 5-1-67 he reached Ludhiana late in the evening in order to ascertain fact of a secret complaint made to him.
6-1-67	Ludhiana	Jullundur City. (DPRO's office)		(2) At Ludhiana on 6-1-67 Departmental meeting

	Jullundur City—	Hoshiarpur (DPRO's office)	of the Publicity Officers/officials of Ludhiana Distt. and the DPR and others for screening etc. in the deptt. to improve efficiency.
	Hoshiarpur	Circuit House, Jullundur City.	(3) At Jullundur City on 6-1-67 Departmental meeting of the publicity officers/officials of Jullundur Distt. and in return journey an important matter discussed
	Jullundur City.	Ludhiana.	
7-1-67	Ludhiana	Chandigarh	(4) At Hoshiarpur on 6-1-67 departmental meeting of the publicity officers/officials of Hoshiarpur Distt.
8-9/1/67	Halt at Ludhiana		(a) At Ludhiana on 8-1-67 Presiding on cultural/variety show in Govt. College for Boys, Ludhiana.
10-1-67	Ludhiana	Gidderbaha	
	via Moga, Kotkapura, and P on Bhuler bridge via Canal route).		(b) At Ludhiana, on other days-hearing complaints of Public. (c) At Gidderbaha hearing complaints of public and meeting local officers.
	Gidderbaha	Abohar (via Malout)	
	Abohar	Ludhiana	
1[-1-67	Ludhiana	Chandigarh	
13-1-67	Chandigarh	Ludhiana	(1) At Ludhiana — (a) Hearing complaints of public
14-1-67	Ludhiana	Sahnewal Govt, Car PNU8557	(b) Inauguration of Primary School at village Talwandi Kalan near Ludhiana.
	Sahnewal	Ludhiana.	
15-1-67	Halt at Ludhiana.		(2) At Sahnewal, hearing complaints of public and visiting public School regarding which the management requested that this school be taken over by Government.
16-1-67	Ludhiana	Chandigarh	(i) Hearing complaints of public at all places mentioned in the data
16-1-67	Chandigarh	Ludhiana	
17-1-67	Halt at Ludhiana.		
			(ii) Meeting with panches, Sarpanches and M.C.s of Jagraon regarding problems of their respective areas.

[Chief Minister]

18-1-67	Ludhiana	Jagraon
	Jagraon	Ludhiana

Note;— In compliance with Govt. decision conveyed, vide circular D. O. letter No. Pol. 376—67/1639, dated 20-1-67 the drawal of T. A. and D. A. by the Ministers/Deputy Ministers/Parliamentary Secy. is not to be made with effect from 19-1-67 and till polling for the election is complete, except when attending meetings or undertaking tours outside the Punjab . As regards the Govt. vehicle they will use it and the expenses borne thereafter are to be debited to the departmental head by the department concerned with the conditions that these vehicles are not to be used in districts and are to be left at the district headquarters wherever a Minister may go. As such hereafter and upto the polling date further D.A. will be charged only if the Minister visits Delhi, etc.

Sd/—G. A. (DMH's office)

1-2-67

The above data has been consolidated from single journey datas which were approved by DHM already. This may kindly be seen and passed on to the Supdt. Accounts so that he may put up the T. A. Bill for the signatures of DMH.

PS/DMH
1 2-67

Sd/—Sat Paul Mittal
DMH.

Consolidated data of journeys of Shri S. P. Mittal, Deputy Minister Home Punjab for the period 21-2-67 to 28-2-67 both days inclusive i.e., after the date of polling of the General Elections:—

24-2-67	Departure Arrival	Chandigarh Ludhiana	Govt. Car No. PNU 8557
	25th and 26th February,		1967 Halt at Ludhiana
27-2-67	Departure Arrival	Ludhiana Chandigarh	(Assessment of the situation after the General Election at Ludhiana

Sd/—
S. P. Mittal
5-3-67.

Tour Details of Dr. Sham Lal Thapar, Deputy Minister, Health, Food Supplies and Taxation, Punjab, for the month of December, 1966.

Dated	*From*	*To*	*Purpose of journey*
1-12-66	Chandigarh	V. Rahawn via Samrala	Visit Civil Hospital and to meet Traders.
2-12-66	Chandigarh	Delhi	To discuss family planning Programme in the Punjab with the Minister of Health and Family Planning.
3-12-66	Halt at Delhi		
4-12-66	Halt at Delhi		
5-12-66	Halt at Delhi		Discussion with the food Minister, Government of India regarding present food position in Punjab.
6-12-66	Delhi	Chandigarh	
9-12-66	Cnandigarh	Moga	To meet traders at Canal Rest House Moga on 10-12-66.
10-12-66	Moga	Dharamkot & back to Moga	Visit to Civil Dispensary.
	Moga	Ferozepore	Visit Civil Hospital Ferozepore and meet district officers.
11-12-66	Ferozepore	Faridkot	Visit to Civil Hospitals.
		Kotkapura Moga	Traders meeting regarding their problems of pure food adu tration matter.
12-12-66	Moga	Chandigarh	
16-12-66	Chandigarh	Samrala	To attend family planning Cum IUCD Camp at Primary Health Centre, Samrala.
	Samrala	Ludhiana	
	Ludhiana	Sidhwan Bet	Inspection Primary Health Centre,
	Sidhwan Bet	Moga	
17-12-66	Moga	Makhu	To inspect civil dispensary.
	Makhu	Jullundur via Giddar Pindi	
17-12-66	Jullundur Jandhu Singh	Jandhu Singh Jullundur	To attend family planning orientation-cum-IUCD Camp.
	Jullundur Kapurthala	Kapurthala Moga	Discussion with officers of the Taxation Department.
18-12-66	Moga	Dharamkot	Met people of the Illaqa and heard their grievances.

[Chief Minister]

19-12-66	Moga	Ferozepore	Met food-grain dealers,
	Ferozepore	Talwandi	do
	Talwandi	Moga	
20-12-66	Moga	Juner Makhu Talwandi and back to Moga	
21-12-66	Moga	Chandigarh	
24-12-66	Chandigarh	Moga	
25-12-66	Moga	Muktsar	Visit civil Hospital and met members of the I. M. A.
	Muktsar	Malout	Visit Civil Hospital and met traders.
	Malout	Lambi	Visit P. H. C. and met rural people
	Lambi	Delhi	To meet Union Minister of Health.
26-12-66	Dehli	Chandigarh	
27-12-66	Chandigath	Delhi	
28-12-66	Halt at Delhi		To meet Union Minister of Food.
29-12-66	Delhi	Chandigarh	
30-12-66	Chandigarh	Moga	To discuss the Traders about procurement of Food.
31-12-66	Moga	Chandigarh	

T. A. details of Dr. Shyam Lal Thapar, Deputy Minister, Health, Food Supplies and Taxation, Punjab, for the month of January, 1967.

Date	*From*	*To*	*Purpose*
1-1-67 to 3-1-67	Stay at Dehli		Discussions with the Ministry of Food and Health at Delhi.
4-1-67	Delhi	Chandigarh	
5-1-67	Chandigarh Patiala	Patiala Chandigarh	Discussion with Principal, Medical College
6-1-67	Chandigarh Ludhiana	Ludhiana Chandigarh	Discussion with State Food Minister,
7-1-67	Chandigarh	Moga	
8-1-67	Moga Chuhar chack Dhudike	Chuhar chack Dhudike Moga	To meet rural people

9-1-67	Moga Galhoti Moga	Galhoti Moga Chandigarh	Rural Sports function.
11-1-67	Chandigarh Jullundur	Jullundur Chandigarh	Discussion regarding food problems with State Minister for Food and District Food officers.
13-1-67	Chandigarh	Moga	Discussion regarding food with rural people and checking dispensaries.
14-1-67	Moga Baghapurana	Baghapurana Moga	
15-1-67	Moga Bilaspur	Bilaspur Moga	do
16-1-67	Moga	Kotkapura Mukatsar Gidderbaha Bhatinda Mansa	do
17-1-67	Mansa	Sangrur Nabha Patiala Delhi	do
18-1-67	Delhi	Chandigarh	Meeting with Union Health Minister.
19-1-67	Chandigarh	Jullundur Amritsar	Food discussion with D. C. Meeting with Chief Minister at Amritsar
20-1-67	Amritsar	Ajnala-Madhu- Shanga- Majitha- Amritsar	Discussion regarding food with rural people and checking dispensaries.
21-1-67	Amritsar Batala	Batala-Moga- (via Jullundur Ludhiana)	Visited Hospital. At Jullundur discussion with State Food Minister.
22-1-67	Moga Moga	Ferozeshah and back to Moga Chandigarh	Visited Ferozeshah Memorial and attended rural conference with C. M.
23-1-67	Chandigarh Ferozepur	Ferozepur Moga	Discussion with Deputy Minister Sardar Iqbal Singh and D. C. Ferozepur.
24-1-67	Stay at Moga		Discussion with local officials and D. E. T. O.

[Chief Minister]

25-1-67	Moga	Jullundur and back to Moga	Discussion with C. M. regarding food supply in State.
26-1-67	Moga	Talwandi Bhai-Zira-Moga	Republic Day celebrations.
27-1-67	Moga	Kotisekhan Zira Ferozepur Zira Moga.	District. Red Cross meeting District Defence Committee meeting.
28-1-67	Moga	Dhudike Moga Abohar and back to Moga	Lala Lajpat Rai B. D. celebrations. Discussion regarding food with Local Officials at Abohar
29-1-67	Moga	Makhu and back to Moga	Regarding food problem.
30-1-67	Moga	Kotkapura and back to Moga	do
31-1-67	Moga	Dharamkot Zira Talwandi Bhai and back to Moga	do
1-2-67	Moga	Baghapurana and back to Moga	do
2-2-67	Moga	Chandigarh (via Ludhiana Khanna etc).	

Sd/Shyam Lal Thapar
Deputy Minister Health, Food Supplies and Taxation Punjab.

T. A. details of Dr. Shyam Lal Thapar, Deputy Minister, Health, Food Supplies and Taxation, Punjab, for the month of February, 1967.

Date	*Leave From*	*Reach to*	*Purpose*
2-2-67	Chandigarh	Patiala and back.	To meet Distt. Food Officials.
3-2-67	Chandigarh	Moga	
4-2-67	Moga	Baghapurana and back.	To discuss with C. M. about food problems.
5-2-67	Moga	Nihalsinghwala and back.	To meet Rural people about the grievances about food.
	Moga	Chandigarh.	
6-2-67	Chandigarh	Moga	

Date	From	To	Purpose
7 and 8-2-67	Halt at Moga		
9-2-67	Moga	Dhudike Lopoke and back.	To meet Rural people about food proble ms.
	Moga	Chandigarh.	
11-2-67	Chandigarh	Patiala and back.	To meet Distt. Officials of Food and Taxation at Patiala.
	Chandigarh	Delhi	To discuss with Ministry of Health about Unqualified Medical Practitioners Bill which is Pending over a decade.
12-2-67	Halt at Delhi.		
13-2-67	Delhi	Accident between Sirhind and Khanna at about 11. O. P·M. and then to Khanna Hospital at midnight Dayanand Hospital Ludhiana (on 14-2-67 at about 9.OO A.M.)	
14-2-67 to 23-2-67	Halt at Dayanand	Hospital Ludhiana	for treatment of injuries.
24-2-67	Ludhiana	Moga	
25-2-67 to 27-2-67	Halt at Moga		
28-2-67	Moga	Chandigarh.	

Sd/—Syam Lal Thapar,
Deputy Minister, Health, Food
Supplies and Taxation, Punjab.
8-3-67

T. A. Data of of Shri Gurmail Singh, Deputy Minister Revenue for December, 1966.

Date	From	To	Purpose
3-12-1966	Cha ndigarh	Banga	
	Banga	Havirowal	Addressed villagers.
	Havirowal	Banga	
	Banga	Phagwara	
	Phagwara	Daso njan	Private
	Dasonian	phagwara	

[Chief Minister]

Date	*From*	*To*	*Purpose*
4-12-1966	Phagwara	Kotfatuhi	Met villagers and heard their grievances.
5-12-1966	Kotfatuhi	Mahilpur	Met local citizens.
	Mahilpur	Chandigarh	
8-12-1966	Chandigarh	Tutomajara	Attended function in Bharat High School, Tutomajara.
	Tutomajara	Hoshiarpur	
9-12-1966	Hoshiarpur	Chandigarh	Met citizens.
11-12-1966	Chandigarh	Bhatinda (via Ludhiana and Moga	Addressed the Tahsildars and Naib Tahsildars of Bhatinda District.
	Bhatinda	Muktsar	
	Muktsar	Moga	
12-12-1966	Moga	Hoshiarpur	Met citizens
	Hoshiarpur	Kotfatuhi	
13-12-1966	Kotfatuhi	Awanjattan, Binjon, Padori Ladha Singh, Railee, Awanjattan, Mananhana to Kotfatuhi	Addressed the Block Mela.
	Kotfatuhi	Chandigarh	
15-12-66	Chandigarh	Hoshiarpur to Monakalan	Addressed the Block Mela.
	Monakalan	Hoshiarpur	
	Hoshiarpur	Chandigarh	
18-12-1966	Chandigarh	Nangal Township	
19-12-1966	Nangal	Chandigarh	Met local citizens.
23-12-1966	Chandigarh	Phagwara via Ludhiana	
24-12-1966	Phagwara	Hoshiarpur	Met local citizens.
	Hoshiarpur	Mahilpur	Met local citizens.
	Mahilpur	Hoshiarpur	Met S.P. & D.C.
	Hoshiarpur	Phagwara	
25-12-1966	Phagwara	Jullundur	Met local citizens.
	Jullundur	Hoshiarpur	Met the victims of murder in Hospital.
	Hoshiarpur	Phagwara	
	Phagwara	Chandigarh.	

26-12-1966	Chandigarh	New Delhi	
Halt at Delhi 27th, and 28th December, 1966			Met Union Ministers and discussed Punjab situation.
29-12-1966	New Delhi Phagwara	Phagwara Kharar Achharwal	To preside over prize distribution function of Block Samiti Mela.
	Kharar Achharwal Phagwara	Phagwara via Nawanshahar	
30-12-66	Chandigarh	New Delhi	
Halt at New Dehli on 31st December, 1966			Met Union Ministers and discussed Punjab situation.

Sd/—Gurmail Singh,
Deputy Minister, Revenue.

T.A. Data of Sh. Gurmail Singh, Deputy Minister, Revenue for the month of January 1967.

Dated	*From*	*To*	*Purpose*
4-1-1967	Chandigarh Hoshiarpur	Hoshiarpur Chandigarh	Met local citizens.
6-1-1967	Chandigarh	Mahilpur	
7-1-1967	Mahilpur Hoshiarpur	Hoshiarpur Phagwara	Met citizens Night stay at Phagwara.
8-1-1967	Phagwara Ludhiana	Ludhiana Mahilpur via Phagwara	Attended Writers Conference and presided over it.
9-1-1967	Mahilpur	Gondpur, Phagwara, Hoshiarpur and returned to Mahilpur	Met villagers and local citizens.
10-1-1967	Mahilpur	Kotfatuhi Mehtiana Mahilpur to Chandigarh	Met villagers
12-1-1967	Chandigarh	Mahilpur to Jaijon Mahilpur Hoshiarpur Mahilpur	Met D.C. and discussed about law and order situation at Mahilpur.
13-1-1967	Mahilpur	Panda, Hoshiarpur and back to Mahilpur	Met citizens.

[Chief Minister]

14-1-1967	Mahilpur	Kotfatuhi Bahbelpur Mahilpur-Hoshiarpur Panda, Hoshiarpur	Met citizens
15-1-1967	Hoshiarpur	Phagwara Kotfatuhi Hoshiarpur and back to Mahilpur	Met citizens.
16-1-1967	Mahilpur	Chandigarh	
17-1-1967	Chandigarh	Mahilpur	Met the citizens.
18-1-1967	Mahilpur	Phagwara Jullundur Kapurthala Hoshiarpur and back Mahilpur	Met the local officers and citizens
19-1-1967	Mahilpur	Phagwara and Hoshiarpur	Met the citizens
20-1-1967	Hoshiarpur	Phagwara and Hoshiarpur	Met the local officers and discussed law and orders situation.
21-1-1967	Hoshiarpur	Jullundur and Ludhiana back to Hoshiarpur	Met local revenue officers.
22-1-1967	Hoshiarpur	Nangal and Chandigarh	Met citizens.
23-1.1967	Chandigarh	Phagwara Hoshiarpur	Addressed a Political conference and explained government policies.
24-1-1967	Hoshiarpur	Nawanshehar and Hoshiarpur	
25-1-1967	Hoshiarpur		Met citizens.
26-1-1967	Hoshiarpur	Jullundur Hoshiarpur	—do—
27-1-1967	Hoshiarpur	Nawanshahar Hoshiarpur	Met Revenue Officers.
28-1.1967	Hoshiarpur	Kapurthala Hoshiarpur	—do—
29-1-1967	Remained in his constituency		
30-1-1967			
31-1-1967	Hoshiarpur	N. Delhi	Met the Central Ministers.

All journeys performed by Government Car. T.A. is to be charged up to 18-1-1967

Sd . . Gurmail Singh
Deputy Minister, Revenue

ANNEXURE II

Amount of T.A./D.A. drawn/claimed by the Ministers, Ministers of State and Deputy Ministers.

Sr. No.	Minister	Month	Already Drawn	Yet to be Drawn	Total	No. of days halt at Chandigarh during 12/66	No. of days halt at Chandigarh during 1/67	No. of days halt at Chandigarh during 2/67
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Shri Gurmukh Singh Musafir	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 537.50 Rs. 175.00 Nil	Nil Nil Nil	Rs. 537.50 Rs. 175.00 Nil	9	2	Not known as T.A. claim not received.
2.	Shri Brish Bhan	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 187.50 Rs. 212.50 Nil	— Nil Rs. 50.00	Rs. 187.50 Rs. 212.50 Rs. 50.00	17	3	1
3.	Shri Prabodh Chandra	December, 66 January, 67 February, 67	— — Not	Rs. 387.50 Rs. 356.25 so far claimed	Rs. 387.50 Rs. 356.25	13	5	1
4.	Shri Mohan Lal	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 287.50 Rs. 162.50 Rs. Nil	Nil Nil Rs. 125.00	Rs. 287.50 Rs. 162.50 Rs. 125.00	15	6	Nil
5.	Shri Gian Singh Rarewala	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 325.00 Rs. 37.50 Nil	Nil Rs. 175.00 Rs. 112.50	Rs. 325.00 Rs. 212.50 Rs. 112.50	14	4	Nil

6.	Shri Darbara Singh	December, 66 January, 67 & February, 67	— T.A. and D.A. for these months not so far claimed	Rs. 212.50	Rs. 212.50	9	Not known	Not known
7.	Shri Harinder Singh	December, 66				Not known	Ditto	Ditto
		January, 67						
		February, 67			do			
8.	Shri Prem Singh Prem	December, 66				Ditto	Ditto	Ditto
		January, 67			do			
9.	Shri Naranjan Singh Talib	December, 66	Rs. 262.50	—	Rs. 262.50			
		January, 67	Rs 787.60	—	Rs. 787.60	12	2	1
		February, 67	NIL	Rs. 37.50	Rs. 37.50			
10.	Shri Yashwant Rai	December, 66	Rs. 337.50	—	Rs. 337.50			
		January, 67	Rs. 225.00	—	Rs. 225.00	12	1	6
		February, 67	—	Rs: 25.00	Rs. 25.00			
			MINISTERS OF STATE					
1.	Shri Yash Pal	December, 66	—	Rs. 425.00	Rs. 425.00			
		January, 67	—	Rs. 225.00	Rs. 225.00	8		—
		February, 67	—	Rs. 100.00	Rs. 100.00			
2.	Shri Harcharan Singh Brar	December, 66	Rs. 187.50	—	Rs. 187.50			
		January, 67	—	Rs. 150.00	Rs. 150.00	10	NIL	3
		February, 67	—	Rs. 12.50	Rs. 12.50			
3.	Cap. Rattan Singh	December, 66	—	—	—			
		January, 67	—	—	—	6	NIL	NIL
		February, 67	—	Rs. 100.00	Rs. 100.00			
4.	Shri Karam Singh Kirti	December, 66	Rs. 225.00	—	Rs. 225.00			
		January, 67	Rs. 87.50	NIL	Rs. 87.50	12	9	NIL
		February, 67	—	—	—			

5.	Shri Chandi Ram Verma	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 450.00 Rs. 62.50 —	— Rs. 111.00 Rs. 87.50	Rs. 450.00 Rs. 173.50 Rs. 87.50	9	4	1
			DEPUTY MINISTERS					
1.	Shrimati Parkash Kaur	December, 66 January, 67 February, 67	T.A. and D.A. for these months not so far claimed.			28	Not known	Not known.
2.	Shri Harchand Singh	December, 66 January, 67 February, 67	Details received but he did not desire to draw.			4	—	—
3.	Shri S.P. Mittal	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 475.00 Rs. 375.00 —	— — Rs. 75.00	Rs. 475.00 Rs. 375.00 Rs. 75.00	9	1	1
4.	Shri Sham Lal Thapar	December, 66 January, 67 February, 67	Rs. 437.50 — —	— Rs. 312.50 —	Rs. 437.50 Rs. 312.50 —	7	2	NIL
5.	Shri Gurmail Singh	December, 66 January, 67 February, 67	— — —	— Rs. 250.00 —	— Rs. 250.00 —	10	2	NIL

The payments of TA/DA as shown in column No. 5 above will be made after the issue of a No Demand Certificate in each case.

Shri A. Vishwanathan: Sir, will the hon. Chief Minister be pleased to state whether these tours were in connection with elections or they were routine tours ?

Chief Minister: I cannot say in what connection they were. The whole information is given in this booklet. The places visited by the Ministers have also been indicated therein.

Shri A. Vishwanathan: Sir, in the case of certain Ministers, the tours started from Delhi. How did the cars reach there ?

Chief Minister: Usually, the traffic was from Delhi to this place and from this place to Delhi.

Shri A. Vishwanathan: But they have started drawing allowances from Delhi. How did the cars reach Delhi ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਆਪ ਖੁਦ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਛਡੋ ਇਸ ਨੂੰ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ 19 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟੀ. ਏ, ਜਾਂ ਡੀ. ਏ ਕਲੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ? From the 19th to 20th February, did any Minister claim any T.A./D.A.?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਡੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਟੂਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ 19 ਜਨਵਰੀ. 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਫਰਵਰੀ 1967 ਤਕ ਜਦੋਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ—ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਟੀ. ਏ. ਔਰ ਡੀ.ਏ ਲਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਟੂਰ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈਆਂ ?

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਅੱਛਾ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । ਕੀ ਮੁਖ ਮਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ 19 ਜਨਵਰੀ, 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਫਰਵਰੀ 1967 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਫਾਰ ਫੁਲ ਵਨ ਮੰਥ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਅਲਹਦਾ ਸਵਾਲ ਕਰ ਲਓ । ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । (The hon. Member may give a separate notice of this question. This question does not arise from the original question.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦਿਸੰਬਰ 1966, ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ਰਵਰੀ 1967 ਤਕ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਟੂਰ ਕੀਤਾ ਔਰ ਕੀ ਟੀ. ਏ. ਲਿਆ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਟੀ. ਏ. ਕਲੇਮ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂ ਕਿ there was a Cabinet decision that no Minister is entitled to T.A. and D.A. from 19th January, 1967 to 20th February, 1967.

Chief Minister : I am thankful to the hon. Member for this information.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ 19 ਜਨਵਰੀ 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20 ਫਰਵਰੀ 1967 ਤਕ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਪੈਦਲ ਹੀ ਦੌਰੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੂਰ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਰ ਇਤਲਾਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲਓ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

श्री अ. विश्वनाथन : मेजर हरिन्दर सिंह बीर और सरदार प्रेम सिंह प्रेम के बारे में चंडीगढ़ की स्टेट के मुताल्लिक जिकर करते हुए यह बताया गया है कि पता नहीं—नोट नोन" । क्या चीफ मनिस्टर साहिब यह बताने की कृपा करेंगे कि इन्होंने इस दौरान एक भी फाईल पर दस्तखत नहीं किए ।

मुख्य मंत्री : नोटिस दें ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या आप यह बताने की कृपा करेंगे कि जब नई मनिस्टरी ने टेक ओवर किया उस वक्त तक पुराने मनिस्टरों ने अपनी कारें छोड़ी थी या नहीं ।

मुख्य मन्त्री : उन के पास ही होंगी । छोड़ी थी या नहीं इसके लिए अलग नोटिस दें ।

P.C.S. OFFICER ACCOMPANYING SIKH JATHAS TO PAKISTAN

*116. **Comrade Jangir Singh Joga:** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the name of the P. C. S. officer on the Executive side in the Amritsar district who accompanied the Sikh Jatha to Pakistan last year ;

Comrade Jangir Singh Joga

(b) whether it is a fact that the said officer has been accompanying the Sikh Jathas to Gurdwaras in Pakistan every year ;

(c) whether the Government have received any allegations/charges of smuggling against the said officer;

(d) if the reply to part (c) above be in the affirmative, whether any enquiry was held in to the said charges; if so, by whom and with what results ;

(e) the date since when the said officer has been working in Amritsar and the number of times during this period when he was ordered to be transferred from Amritsar ;

(f) whether the said transfer orders were cancelled on each occasion, if so, the reasons therefor ;

(g) whether it is a fact that the said officer was once asked to give an explanation for some alleged embezzlement in relief distribution; if so, the amount involved and whether the explanation was found to be satisfactory ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Shri Manmohan Singh P.C.S., V.S. Sodhi P.C.S. and Shiv Singh, P C.S. Executive Branch officers, accompanied Sikh Jathas to Pakistan last year.

(b) Shri Shiv Singh, P.C.S. accompanied the Sikh Jathas in November, 1964 April, 1965 and June, 1966. Shri Manmohan Singh, P.C.S. accompanied the Jathas in April, 1966 and November 1966 Shri V.S. Sodhi, P.C.S. in May, 1966.

(c) Yes, a complaint was received against one of these officers.

(d) Yes. An enquiry into the allegations against this officer was conducted by the Deputy Commissioner, Amritsar, but the allegations were found to be false.

(e) Shri V.S. Sodhi remained posted in Amritsar from 5th June, 1965 to 31st October, 1966. Sarvshri Shiv Singh and Manmohan Singh have been working there since 1st September 1961 and 11th December, 1964 respectively. Shri Shiv Singh's transfer was ordered twice.

(f) Yes. Shri Shiv Singh's transfer orders were cancelled in September-October, 1965 as it is said his presence was needed to look into the problems arising out of the Indo-Pak : conflict. On the second occasion, the orders were cancelled due to the reorganisation of the State.

(g) No. as Shri Shiv Singh never dealt with the work of Relief distribution.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਕੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਪੀ੦ ਸੀ੦ ਐਸ੦ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ

ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੋਕੀ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਲ੍ਹੀ ਵੋਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਰੋਕਿਆ ਸੀ? (ਵਿਘਨ)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Shri Prabodh Chandra : Sir, I take a very strong exception to the way in which these insinuations are being hurled at our faces. We are trying to create a calm atmosphere, but if they try to do that, we will pay them back very hardly and then you will blame us. These are the inspired questions and inspired answers are being given. Some times the Minister says that he has no knowledge. Now a question has been put. You should have refused this question.

Mr. Speaker: It has nothing to do with that.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ ; ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਲ੍ਹੀ ਵੋਟਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਬੋਲੇ ਹਨ ? ਕੋਈ ਪੁਆਇੰਟ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ । ਕੀ ਇਹ ਕੁਐਸਚਨ ਆਵਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਕੀ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਡਿਕਟੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਵਰ ਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੁਛੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾਇਆ ਔਰ ਧਮਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਫਲੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ.......(ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker: This is no Point of Order.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਅਲਾਊ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜੋ ਕੁਆਇਟ, ਐਬ ਸੋਲੀਊਟਲੀ ਇਰਰੇਲੇਵੈਂਟ ਹੁੰਦੀਆ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਵੋਟਾਂ ਸੰਨ 1965 ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਣੀਆਂ ਬਲਕਿ ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਸਨ । ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਸੰਨ 1965 ਵਿਚ ਹੋਈ That officer was retained there during the period of that conflict. So where is the relevancy for this supplementary question (*Interruptions*)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਜਨਾਬੇ ਅਲੀ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗੇ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਈ ਔਰ ਉਹ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਏ । ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੈਕਸ਼ਨ 182 ਦੇ ਅੰਡਰ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ?

ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

Shri Prabodh Chandra: Sir, I want a categorical and definite answer.

Mr. Speaker: I think, Mr. Prabodh Chandra you must change your threatening attitude.

Shri Prabodh Chandra : Sir, I am not accustomed to such things. I know my duties. In the House we are to be categorically definite. I can assure you that the reply given by the Chief Minister is not true. No action has been taken and he says that he has 'Khayal'.

Chief Minister: Give me notice for this.

Shri Prabodh Chandra : Sir, my point has been established. He was giving an off hand reply. First he says that he thinks that action has been taken and now he says "give me notice for this." You must pull him, not me.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਅਫਸਰ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਬਾਈ ਨੇਮ ਰੀਕੁਐਸਟ ਆਉਣ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ?

ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪਾਰਟ "ਡੀ" ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ that an enquiry was held. May I know (i) the name of that officer (ii) the nature of allegations against that officer.

At this stage the Chief Minister rose in his seat but without saying anything he resumed his seat.

Chaudhri Darshan Singh : What is the answer. Has the Chair heard the answer ?

Chief Minister: The Hon. member was otherwise too busy. I concluded he did not want the answer for this question.

Chaudhri Darshan Singh : Now please let me know what is the answer.

Chief Minister : His name is Shri Shiv Singh.

Chaudhri Darshan Singh; Answer to part second of my question has not been given.

Chief Minister; The nature of allegations was that the officer was charged of smuggling. ਜੋ ਡੀ. ਸੀ, ਨੇ ਸਮਗਲਿੰਗ ਇਨਕੁਆਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਰੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।

COMPENSATION FOR LOSS OF CROPS DUE TO PAKISTAN AGGRESSION

*146 **Chaudhri Darshan Singh**; Will the Chief Minister be pleased to state:-

(a) whether it is a fact that the standing crops around the Adampur Air-Field were destroyed at the time of the Pakistani Aggression if so, the estimated loss suffered by the owners of those crops,

(b) whether any compensation has so far been paid to them.

Maj. General Rajinder Singh— (a) Yes. Estimated Loss Rs. 1,72 123.67

(b) Yes. 84,956.19

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲਾਂ 1965 ਵਿਚ ਡੈਮੇਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 50% ਕੰਮਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਾ 50% ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਕੀ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਹਨ? ਡੀਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਮਾਲ ਮੰਤ੍ਰੀ: ਡੀਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਦਸ ਸਕਾਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਜੋ 50% ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ ਡੀਫੈਂਸ ਨੇ ਐਗਰੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਪੀਡ ਅਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸਾ ਰੀਲੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟ ਹੋਵੇ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੰਤ੍ਰੀ: ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਂਗਸ਼ਨ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਪਰੇਸ਼ਨਜ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਡੈਮੇਜ ਹੋਈਆਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਗਰਾਹੁਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਲੈਂਡ ਰੈਵੀਨੀਊ ਬਾਰੇ ਕੰਮਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੇਮੈਂਟ ਹੋਣ ਤਕ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ।

COMPLAINT AGAINST THE MANAGEMINT OF M/S SURAJ TAXTILE MILLS, MALOUT MANDI, DISTRICT FEROZEPUR

*135. **Comrade Dalip Singh Tapiala**: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether Shri Krishan Kumar, President, Forward Block, Punjab and Comrade Chanan Singh, Secretary, District Kisan Sabha, Ferozepore have submitted an application to him dated 22nd March, 1967 for holding an immediate enquiry against the high handedness of the Management of M/S Suraj Textile Mills, Malout Mandi.

[Comrade Dalip Singh Tapiala]

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative the steps if any, so far taken for holding the enquiry,

(c) whether he is aware of the fact that the underired element organised by the Management of the said Textile Mills attended the Public meeting organised by the forward Block in Malout Mandi in the presence of the local police which did not intervene inspite of prior notice from the organisers of the meeting if so, the action if any, taken in the matter,

Sardar Gurnam Singh: (a)Yes.

(b) An enquiry into the matter was conducted by an Inspector of Police.

(c) No. None was attacked or assaulted in the public meeting organised by the forward block. As such the question of intervention of Police did not arise. However, some workers at the instance of Management of Suraj Textile Mills, raised slogans against K.K. Toofan when he was participating in the meeting. The meeting ended peacefully.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਕ ਮੁਕਾਮੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਯੋਗ ਸੀ ? ਮੁਕਾਮੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੀ ਮੁਦਾਖਲਤ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਮੁਕਾਮੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੇ ਲਗਾਉਣਾ ਠੀਕ ਸੀ ?

ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰੀ: ਇਨਕੁਆਰੀ ਮੁਕਾਮੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਮੁਕਾਮੀ ਅਫ਼ਸਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

NOMINATIONS TO TRANSPORT ADVISORY COMMITTEES

***92 Shri A Vishwanathan:** Will the Chief Minister be pleased to State whether any nominations were made to the Transport Advisory Committees in the State in January or February last, if so, the details thereof.

Sardar Gurnam Singh: There is only one Trasnport Advisory Committee in the State and no nomination was made on the said Committee since Ist, November, 1966. Government had, however reconstituted on 31st January, 1967 the State Transport Authority and Regional Transport Authorities Jullundur and Patiala Divisions. (ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੇਵਲਇਕ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਹੈ ਅਤੇ 1 ਨਵੰਬਰ 1966 ਤੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਕਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । ਐਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 31 ਜਨਵਰੀ, 1967 ਨੂੰ ਰਾਜ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀਆਂ ਰੀਜਨਲ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ।)

श्री अ. विश्वानाथन : क्या यह ठीक नहीं है कि लुध्याना के सरदार भगवान सिंह को एडवाईजरी कमेटी पर नामीनेट किया गया ?

Chief Parliamentary Secretary : (Sardar Gurcharan Singh) I require notice for that

श्री अ. विश्वानाथन : मैंने पूछा था कि क्या कोई नामीनेशन हुई है आप ने कहा नहीं हुई । तो फ्रैश नोटिस की क्या जरूरत है ।

Chief Parliamentary Secretary :(Sardar Gurcharan Singh) This question does not arise.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ 31 ਜਨਵਰੀ, 1967 ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਟੀਚਿਊਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ।

SETTING UP COOPERATIVE SPINNING AND WEAVING MILL AT ALAWALPUR (JULLUNDUR)

*147. **Chaudhri Darshan Singh**: Will the Minister for Finance be pleased to state :—

(a) whether the Government proposes to start a Cooperative Spinning and Weaving Mill at Alawalpur (Jullundur); if so, the time by which it is likely to be started.

(b) whether any Board of Directors of the said mill has been nominated; if so, their names and addresses?

Dr. Baldev Parkash:- Government propose to assist a Cooperative Society to set up the mill. Normally it takes about four years for such a mill to be started.

(b) Yes. The names and addresses of the Directors are given below;-

1.	Shri Sadhu Ram, M.P.	Phagwara.
2.	Shri Dilbagh Singh, M.L.A.	Jullundur.
3.	Shri Brijindra Singh, BA.	Chairman, Sugar cane Cooperative Society Nawanshahr (Jullundur)
4.	Shri A.R. Vadhan.	C/o H.I.C, Engg. Industrial Area, 194 Jullundur.
5.	Shri Jagjit Singh	E.K. 232, Bhagat Singh Chowk, Jullundur City,
6.	Shri Bhagat Ram Chadha	V. & P.O. Alawalpur, district Jullundur.

[Finance Minister]

7.	S. Sohan Singh Dugal	C/o Tehsil Congress Committee, Phagwara.
8.	Shri Babu Ram	Municipal Commissioner, V. & P.O. Alawalpur (Jullundur).
9.	Shri Brahma Nand	C/o Kabir Textiles Hoshiarpur
10.	Shri Brij Lal Mahajan	C/o Janta Weavers Cooperative Industrial Society, Attari Bazar, Jullundur City.
11.	Deputy Registrar Industrial, Co-operative Societies, Ludhiana.	
12.	State Handloom Officer, Punjab, Chandigarh.	

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇ-ਰੈਕਟਰਜ਼ ਵਿਚ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਤਸੀਲ ਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਸੀ । ਕੁਝ ਨਾਮ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਸੁਜੈਸਟ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਫਿਰ ਗ੍ਰੋਅਰਜ਼ ਤੇ ਡੀਲਰਜ਼ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਹੀ ਹਨ । ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਨਾਂ ਦਿਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਐਮ. ਪੀ. ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨ । These three names were included by Shri Prem Singh 'Prem', the then Minister.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਕੀ ਕਰਾਟਿਰੀਆ ਐਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ: ਕੁਝ ਦਫਤਰ ਨੇ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਸਨ ਕੁਝ ਗ੍ਰੋਅਰਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਰਿਕੁਮੈਂਡ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਰਖੇ ਗਏ ਨੇ either they are growers or are dealing in cotton.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਡੀਲਰ ਹੈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੋਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਵਡੀ ਮਿਲ ਚਲਾ ਲਓਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਤਾਂ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦਿਤੀ ਹੈ Janta Weavers Co-operative Society ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤੇ Sugar Cane Co-operative Society ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤੇ ਫਿਰ ਪਹਿਲੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਰਖ ਦਿਤੇ ਸਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ । ਇਸ ਲਈ

ਜੋ ਕਰਾਈਟਿਰੀਆ ਮੁਕਰਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕੋਈ ਗਲ ਅਜੇਹੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਂਜ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਦਸਣਗੇ ਕੀ ਵੀਵਿੰਗ ਅਤੇ ਸਿਪਿਨਿੰਗ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਕਾਟਨ ਸਿਪਿਨਿੰਗ ਮਿਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਸਦਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਵਿੰਗ ਤੇ ਸਪਿਨਿੰਗ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਟਰੈਸਟ ਹੋਵੇ ।

ਮੰਤਰੀ: ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਉ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਜਦ ਮਿਲ ਚਲੇਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਨੀ ਐਮਾਉਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੋਈ (1.30) ਕਰੋੜ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ ।

SUPPLY OF DRINKING WATER TO PEOPLE OF HILLY AND SUB-HILLY AREAS AROUND BHAKRA NANGAL

*143. **Miss Sarla Parasher:** Will the Minister for Finance be pleased to state whether there is any scheme under the consideration of the Government to make arrangement for the supply of drinking water to the people of the hilly and sub-hilly areas of the State around Bhakra-Nangal, if so, the details of the said scheme and the total estimated expenditure likely to be incurred thereon?

Dr. Baldev Parkash : Yes. A scheme for providing drinking water supply in Oustees Colony of Villages, Medi Majra, Kathera, Barari, Kanchera and Rampur at an estimated cost of Rs. 4.78 lakhs is in progress.

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਕੀਮ ਕਦੋਂ ਤਕ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ ?

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ: (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) ਇਕ ਸਕੀਮ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ 4 ਲਖ 78 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਕਮ ਖ਼ਰਚ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਇਹ ਸਕੀਮ ਕਦੋਂ ਤਕ ਕੰਮਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ: work is in progress ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ: ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਪੀਣ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸਕੀਮ ਕਦੋਂ ਤਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਕੀਮਾਂ ਨੇ । ਇਕ ਹੈ ਵਾਟਰ ਸਪਲਾਈ ਕਹੋੜਾ ਤਲਵਾੜਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਇਸ ਤੇ 2,39,719 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਣੇ ਹਨ ਦੂਜੀ ਦਹੋੜਾ ਬਲਾਕ ਦੀ ਹੈ 1,09,214 ਰੁਪਏ ਦੀ ਤੇ ਤੀਜੀ ਹੈ ਰਾਏ ਪੁਰ ਪਟੀ ਬਲਾਕ ਦੀ 1 ਲਖ 67 ਹਜਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ । ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਸੈਨੇਟਰੀ ਬੋਰਡ ਪਾਸ ਫਾਈਨਲ ਐਪਰੂਵਲ ਲਈ ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ: ਟਾਈਮ ਕਿੰਨਾ ਲਗੇਗਾ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ; ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

BAGGA DRAIN IN TEHSIL AJNALA, DISTRICT AMRITSAR

*129 **Comrade Dalip Singh Tapiala**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :-

(a) whether it is a fact that the Bagga Drain in teshil Ajnala district Amritsar, requires some more digging at certain places;

(b) whether the Government is aware of the fact that during the rainy seasons the said Drain overflows and floods the neighbouring villages and does harm to the standing crops;

(c) whether it is also a fact that during the recent rains the said drain has repeated the same process and caused damage to the crops of villages Bagga, Dalam, Bhala Pind etc.

(d) if the answer to parts (a), (b) and (c) above be in the affirmative, the steps so far taken or proposed to be taken by the Government to save the peasants from this unnatural calamity;

(e) whether Government is aware of the fact that during the last rainy season 6 minor girls of Bagga village were drowned in the drain due to lack of a bridge;

(f) whether it is a fact that the said village is still without a bridge over the drain;

(g) if the answer to parts (e) and (f) above be in the affirmative the steps taken or proposed to be taken by the Government to construct the said bridge?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) Yes.

(b) Yes, during high floods because this depends upon the intensity

(c) Yes.

(d) Drains have been constructed in pilot stages keeping in view the cost benefit ratio. Some spilling during heavy floods in certain years is unavoidable for the present.

(e) The information is being collected from the District authorities and will be suppliedlater on.

(f) Yes.

(g) There is no proposal for the present due to tight position of funds.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਕੀ ਕੋਈ ਬਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕੰਸਟਰੱਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਾਰ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਰਕਮ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਕਰਾਉਣ ਤਾਂ ਪੁਲ ਬਣਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਇਹ ਬਾਰ ਕਦ ਤਕ ਰਹੇਗਾ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਭੈੜੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉ ਤਾਂ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਿਛਲੀ ਸਕੀਮ ਲਾਗੂ ਸੀ । ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪੁਲ ਬਣਾਵੇ । (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 6 ਲੜਕੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ, ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਥੇ ਡੁਬ ਕੇ ਮਰ ਗਈਆਂ ਸਨ । ਕੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ?

ਮੰਤਰੀ: ਐਨੀ ਜਲਦੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਜਲਦੀ ਮੁਮਕਨ ਹੋ ਸਕਿਆ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਕੀ ਕੋਈ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?

ਮੰਤਰੀ: ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਡਰੇਨਾਂ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਪਲਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਾਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਰੇਨ ਦੀ ਕਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਡੀਫੈਕਟਿਵ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਘਟ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵਧ ਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਡਰੇਨਾਂ ਉਛਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ।

PROVIDING IRRIGATION FACILITIES IN NANGAL AREA

*130 **Miss Sarla Parashar:** Will the Minister of Public Works and Education be pleased to state.

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to instal Government tubewells in the Nangal area for providing irrigation facilities there:

(b) the details of other measures proposed to be taken by the Government to provide irrigation facilities in the said area before

[Miss Sarla Parasher]

a comprehensive scheme of installing Government tubewells is finalised?

Sardar Lachhman Singh Gill: (a) No.

(b) Eleven No. Flow syphon outlets from Nangal Hydel Channel have been installed for irrigation of 5569 acres.

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪਰਾਸ਼ਰ: ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਨੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਹਨ?

ਮੰਤਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਲੇਡੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀਜ਼ ਫਿਕਸਡ ਹਨ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੰਗਲ ਦੀ ਵਾਰੀ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਕੁਮਾਰੀ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ: ਕਦੋਂ ਤਕ ਨੰਗਲ ਉਸ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ?

ਮੰਤਰੀ: ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀਜ਼ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਗੀਆਂ।

ਮਿਸ ਸਰਲਾ ਪ੍ਰਾਸ਼ਰ: ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਉਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ: ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

REPRESENTATION AGAINST MERGING OF CERTAIN OUTLETS ON LASARA RAJBAH IN DISTRICT SANGRUR

*137. **Jathedar Hardit Singh Bhathal:** Will the Minister for Public works and Education be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that under the remodelling scheme the outlets in groups of 2 to 3 villages on the Lasara Rajbaha (district Sangrur) have been merged causing a loss to the villagers of Lasara, Dugri, Dallanwala etc, falling on this Rajbaha;

(b) whether it is also a fact that the people of the said villages represented to the concerned authorities for the seperation of their respective outlets to avoid loss and other disputes among themselves;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the steps, if any, taken or proposed to be taken by the Government to remove the grievances of the villagers.

Sardar Lachhman Singh Gill:

(a) Due to the consolidation of holdings, increase in water allowance and the standing grievances of the share-holders, the Executive Engineer, Chakbandi Division, prepared fresh Chakbandi of the Lassara Distributary. Small patches of chaks of outlets combined into compact blocks to provide assured irrigation. The question of causing loss to the villagers does not arise.

(B&C) Chakbandi proceedings are legal proceedings under the Canal and Drainage Act, 1873. Representations are always invited, heard and decided in accordance with the provision of the Act. The aggrieved party can seek remedy by filling an appeal under the provisions of the Act.

ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ; ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਸਕੀਮ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ?

ਮੰਤਰੀ: ਜਿਸ ਸਕੀਮ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਮੋਘੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕਠੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਕੀ ਪਾਣੀ ਪੂਰਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਘਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ: ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੋਘੇ ਰੀ-ਮਾਡਲਿੰਗ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮੋਘੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇਗੀ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਨਾਲੇ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਅਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮੌਕੇ ਬੇਮੌਕੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਹਾਸਾ)

DHANAULA AND MAHORANA FLOOD DRAINS IN DISTRICT SANGRUR

*139. **Jathedar Hardit Singh Bhathal**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:

(a) the length, breadth and depth of the Dhanaula and the Mahorana Flood drains in district Sangrur;

(b) whether the Government has any scheme under its consideration for getting the said drains dug deeper to avoid floods and damage to crops;

(c) whether the Government intends to construct bridges at crossings of villages etc. on the above-mentioned drains to facilitate the peasants residing in the villages falling on these drains; if not, the reasons therefor.

Sardar Lachhman Singh Gill:

(a) Drain	Length Approx.	Bed width at outfall point.	Depth at out fall point
(i) Dhanaula	25.1 Miles	28	4.3
(ii) Mahorana outfall	6.6 Miles	15	3.90
(iii) Mahorana drain	17.5 Miles	15.0	3.4

(b) No.

(c) Yes, but not at present due to paucity of funds,

CONSTRUCTI ON OF BRIDGES AT CROSSING OF VILLAGES IN LASARA DRAIN

***138 Jathedar Hardit Singh Bhathal:** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:—

(a) whether Government is aware of the fact that there are no bridges at crossings of villages on the Lasara Drain which causes unnecessary difficulties for the villagers to carry on a ricultural work and other transport business due to lack of bridges;

(b) whether it is also a fact that the drain passing by village Longowal needs digging and it breaches often during the rainy season;

(c) if the answer to parts (a) and (b) above be in the affirmative, the steps so far taken or proposed to be taken by the Government to remove the difficulties being experienced by the villagers?

Sardar Lachhman Singh Gill:

(a) Yes .

(b) Yes, it needs widening as the drain was constructed in the Pilot stage. No breach occurred during floods of 1965 and 1966.

(c) Due to paucity of funds, no work is possible to be taken up for the present. However, V.R. bridges have been provided in the scheme, but the exact site will be decided in consultation with the Deputy Commissioner at the time of construction.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡਰੇਨ ਹੈ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਚੌੜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਗਿਆਤ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀਆਂ ਵੀ ਡਰੇਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੈਕਅਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੇਖਾਂਗੇ ਉਸਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਡਰੇਨੇਜ਼ ਦੀ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਬੱਜਟ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੰਡਜ਼ ਕੱਢਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਡਰੇਨਾਂ ਜਦੋਂ ਤਾਈਂ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਲਈ ਨਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਉਹ ਮਿਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਣ-ਗੀਆਂ, ਇਥੇ ਨਵੀਆਂ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਲਈ ਫੰਡਜ਼ ਹਨ ਐਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਡਰੇਨੇਜ਼ ਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸਾਫ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਇਆ ਡਰੇਨੇਜ਼ ਦੀ ਮੇਨਟੇਨੈਂਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਜਟ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਹਦ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

CONSTRUCTION OF JULKAN-OHJAN ROAD IN DISTRICT PATIALA.

***140. Comrade Satpal Kapur :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state —

(a) whether it is a fact that the Government had approved the scheme to construct a road from village Julkan (Patiala) to Ohjan (Patiala);

(b) whether it is also a fact that the share money for the said road has been deposited by the respective Market Committee;

(c) whether it is further a fact that the Punjab Government has not yet undertaken the construction of the said road; if so, the reasons therefor and the time by which the construction thereof is likely to be started ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) No.

(b) Yes.

(c) Part I Yes.

Part II Because of inadequacy of funds.

Part III. The work will be taken in hand as and when necessary funds are made available and full share is deposited by the beneficiaries.

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਫਸਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੜਕ ਦਾ ਲਿੰਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪੁਲ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਫਸਲ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੋਈ ਤਵੱਜੋ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਇਸਦਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਾਂਗੇ ।

CONSTRUCTION OF A CERTAIN LINK ROADS IN PATIALA DISTRICT.

*141. **Comrade Satpal Kapur.** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Government had approved a scheme to construct a link road from village Roud to Gharam on the Patiala-Pehowa Road; if so, the year when it was approved;

(b) whether the construction of the said road has since started; if not, the reasons therefor and the time by which it is likely to be started ?

Sardar Lachhman Singh Gill:

(a) Road from village Majra on Patiala Pehowa Road to village Gharam was approved in November, 1964.

(b) No. The work could not be taken in hand due to paucity of funds.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਵੀ ਫੰਡਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ ; ਫੰਡਜ਼ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਰ ਵੀ ਹਨ । ਪਰ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ।

SALARY PAID TO SWEEPER EMPLOYED IN GOVERNMENT PRIMARY SCHOOL, MAJRI, DISTRICT PATIALA.

*126. **Lieut. Bhag Singh**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the Sweeper employed in Government Primary School, Majri (near Amloh) Sub-Tehsil Amloh, district Patiala, is paid Rs. 2/- (Rupees two only) as his monthly remuneration;

(b) the monthly remuneration fixed by the Deputy Commissioner of the said district for such a post;

(c) the reasons for deviation in the case mentioned in part (a) above, if any ?

Sardar Lachhman Singh Gill. (a) No, there is no post of Sweeper at Government Primary School, Majri;

(b) whole-time Rs. 115/-, part-time Rs. 60/-.

(c) The question does not arise.

DAMAGE TO CROPS IN DISTRICT JULLUNDUR

*145. **Chaudhri Darshan Singh**: Will the Minister for Revenue and Development be pleased to state—

(a) the total damage done to crops by the recent hailstorm, rains in the Jullundur District;

(b) the details of the relief, if any, given by the Government to the affected people ?

Major General Rajinder Singh. (a) No. damage.

(b) Question does not arise.

Chaudhri Darshan Singh: The hon. Minister has replied that no damage to crops has been done in Jullundur District, owing to hail storms. In this connection I want to know is it or is it not a fact that the Deputy Commissioner, Jullundur, remitted the land revenue of the damaged crops in Jullundur District due to hail-storms.

Minister: Not to my knowledge.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵੇਰੀਫਾਈ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਹੇਲ ਸਟਾਰਮ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰ, ਹੇਲ ਸਟਾਰਮ ਦੇ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਡੀ. ਸੀਜ਼. ਨੂੰ ਤਾਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਭੇਜੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਡੈਮੇਜ਼ ਵਰਕ ਆਊਟ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿਉ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ

[ਮਾਲ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ]

ਹੀ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ । ਉਥੋਂ ਜਿਹੜੀ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਆਈ ਸੀ ਉਸਦੀ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਡੈਮੇਜ ਦੀ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਵਰਕ ਆਊਟ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਡੈਮੇਜ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਡੈਮੇਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਜੋ ਕੁਝ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਾਊਚ ਸੇਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ 76 ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਕ ਪਰਸੈਂਟ ਤੋਂ ਲੈਕੇ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ 3,247 ਏਕੜ ਡੈਮੇਜ ਹੋਏ ਹਨ, 25 ਪਰਸੈਂਟ ਤੋਂ ਲੈਕੇ 50 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ 2,731 ਏਕੜ ਡੈਮੇਜ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ 51 ਪਰਸੈਂਟ ਤੋਂ ਲੈਕੇ 100 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ 22912 ਏਕੜ ਡੈਮੇਜ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਗੌਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਜਦ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦ ਤਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੌਂਸਿਲ ਆਫ਼ ਮਿਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਉਗੇ ਜਾਂ ਜਿਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉੱਨਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਉਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਆਵੇਗੀ ਉਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਵਰਕ ਆਊਟ ਕਰ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਯਾਰਡ ਸਟਿਕ ਪਹਿਲੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੰਪਨਸੇਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਉਗੇ ਜਾਂ ਜਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨਾਂ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਉਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜਾ ਯਾਰਡ ਸਟਿਕ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁੱਛ ਲੈਣ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਲੇ ਡਾਊਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਲੈਬ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ ਕੋਈ ਕੰਪਨਸੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, 25 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 50 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ ਜਿੰਨਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 50 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 100 ਤਕ ਵੀ ਯਾਰਡ ਸਟਿਕ ਆਲਰੇਡੀ ਫ਼ਿਕਸਡ ਹੋਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਯਾਰਡ ਸਟਿਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਲਈ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਕੌਂਸਿਲ ਆਫ ਮਿਨਿਸਟਰਜ਼ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਉਪਰ ਗੌਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਪਰਸੈਂਟੇਜ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜੋ ਵੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਅਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਹੇਲ ਸਟਾਰਮ ਨਾਲ ਫ਼ਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆ ਹਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡੇਢ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਲੇਕਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ । ਜਸਟਿਸ ਡੀਲੇਡ ਇਜ਼ ਜਸਟਿਸ ਡੀਨਾਈਡ । ਮਦਦ ਤਾਂ ਉਹੋ ਹੀ ਹੁਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਵਕਤ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰ, ਆਪ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਕੰਪਨਸੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਵਰਕ ਆਊਟ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਟਾਈਮ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਜ ਗੜੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥ ਤੇ ਦਵਾਨੀਆਂ ਚਵਾਨੀਆਂ ਰਖ ਦਿਉ ।

ਚੌਧਰੀ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰ, ਮਾਲੀਏ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਲੱਗ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਅਲੱਗ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

COMPLAINT AGAINST THE WORKING OF COOPERATIVE CONSUMER STORE, LUDHIANA,

91. Shri A. Vishwanathan : Will the Minister for Revenue and Development be pleased to state whether the Government have received any representations against the working of Co-operative Consumers, Store, Ludhiana, if so, the action, if any, taken thereon ?

Major General Rajinder Singh : Yes. An anonymous memorandum about the unsatisfactory working of the Central Co-operative Consumers Store Ltd., Ludhiana, was received in the month of November, 1966. A report was called for from the General Manager of the Ludhiana Central Co-operative Consumers Store, Ltd., Ludhiana. The same has recently been received and is under examination. Suitable action would be taken to improve the working of the store in the light of the report.

Shri Prabodh Chandra : Sir, previously the Government laid down a policy that no action is to be taken on anonymous or pseudonymous complaints. May I know from the hon. Minister if the Government has started taking any action on such complaints ?

Minister : Sir, there is no question of changing the policy which has been laid down previously. But if any report is brought to the

[Minister for Revenue and Development]

notice of the Government some action has to be taken in the way of checking it. This is the explanation that I can give now. If the hon. member wants detailed information he should give me notice for this.

Shri Prabodh Chandra : Sir, previously the Cabinet had taken the decision that the Government will not entertain anouymous or pseudonymous complaints. Now the hon. Minister has stated that the action is being taken. I want to know whether the decision of the previous Government has been changed.

Chief Minister : It depends on the nature of the complaint.

Mr. Speaker : The Question hour is over now. If you want to continue supplementary, questions you can have these tomorrow.

Obituary References to the deaths of Seth Sudershan Ex M.L.A. and Munshi Ahmed Din

3.00 P. M. **ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ)**: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਲੀਡਰ ਸਨ ਔਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪਰੈਕਟਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਲੀਡਰ ਸੀ । ਘਟ ਹੀ ਮੈਂ ਐਸੇ ਅੱਛੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ਜਿਤਨੇ ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਸਨ ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਬਣਾਈ । ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਇਕ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਮੈਂਬਰ ਸੀ । ਉਹ ਇਤਨੇ ਨਿਡਰ ਸਨ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਇਰਵਨ ਕੋਲੋਂ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਬਰੀ ਨਾ ਕਰਾ ਸਕੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਾਲੇ ਝੰਡਿਆਂ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ । 1934 ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਉਹ ਬੜੇ ਪਾਪੂਲਰ ਸੀ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਟਵਾਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਔਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਲਾਹੌਰੋਂ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ।

ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ । ਲੇਬਰ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ । ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਸਤ ਸਾਲ ਉਹ ਬੜੇ ਬੀਮਾਰ ਰਹੇ । ਔਰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਕੋਈ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਕਿਤਨੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪਰਵਾਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇਤਨਾ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਤਕਲੀਫ ਭੀ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਜੀ ਜਿਹੇ ਘਟ ਹੀ ਆਦਮੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਔਰ ਉਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮੁਲ ਨਾ ਮੰਗਣ — ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਐਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਮਗਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲਾ

ਔਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਐਸਾ ਸ਼ਖਸ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜੇਲ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੈਦ ਕਟੱਣ ਦਾ, ਮੁਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਠ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਨ 1942 ਵਿਚ ਕੁਇਟ ਇੰਡੀਆ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਸਨ 1936 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਂਦੇ ਰਹੇ ਮਗਰ ਕੁਛ ਦੇਰ ਤੋਂ ਉਹ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਜਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਏਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰੀਏ ਔਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਈਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਪਾਇਲ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੋ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਜੁਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਤਮ ਦੇ ਮਤੇ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਔਰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਲਕ ਔਰ ਕੌਮ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਕੌਮ ਪ੍ਰਸਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਇਕ ਐਸੇ ਸੱਜਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਤਕਿਲ ਮਿਜ਼ਾਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਖੌਫੋ ਖਤਰ ਔਰ ਬਿਲਾ ਝਿਜਕ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਬੜਾ ਉਚਾ ਵਸਫ ਸੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਸਮਾਂਦਾ ਜ਼ਾਤੀਆਂ ਲਈ, ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਹ ਵਤਨ ਦੇ ਔਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਕ ਬੜੇ ਬੇਗਰਜ਼ ਖਾਦਮ ਸਨ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮੈਂ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਭੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਕਾਫੀ ਤੰਗਦਸਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਈ ਬੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਔਰ ਇਸ ਤਹਿਰੀਕ ਨੂੰ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਨਿਹਾਇਤ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੋਈ, ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਮੌਲਾਨਾ ਦਾਊਦ ਗਜ਼ਨਵੀਂ ਔਰ ਮੌਲਾਨਾ ਇਫ਼ਤਖਾਰ-ਉਦ--ਦੀਨ ਨੇ ਉਨਾਂ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੋ ਮਗਰ ਬਜਾਏ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਦਸਤੂਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਦਾਈ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਰੰਜ ਹੈ। ਇਸ ਰੰਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਸਮਾਂਦਗਾਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਣੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦੂਸਰੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੁੱੜ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹਨ ਸੇਠ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ :]

ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ । ਉਹ 1936 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਮੁੰਤਖਿਬ ਹੋਏ ਔਰ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ । 1942 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਆਗਰਹਿ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲਿਆ ਉਹ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਰਫ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਸ ਵਕਤ ਚੀਫ ਵ੍ਹਿਪ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਰਹੇ । ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਵਿਚ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਗਰਜ਼ਾਨਾ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਬੇਵਕਤ ਜੁਦਾਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਰੰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਰੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਪਸਮਾਂਦਗਾਨ ਨੂੰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਆਪ ਸਾਡੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਉ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਦੋ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਇਸ ਜਹਾਨੇ ਫਾਨੀ ਤੋਂ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਬੜੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਵਾਕਫ ਸੀ । ਸੇਠ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਹੋਰੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ 1951-52 ਤਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਚੀਫ ਵ੍ਹਿਪ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਂਦੇ ਸੀ । ਉਹ ਇਕ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਨ । ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋ ਤਕਲੀਫਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੂਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ । ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਤਜਾਰਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਹ 1952 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾ ਕੀਤਾ । ਸਾਥੋਂ ਐਸੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿਛੜ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ।

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਵੀ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਉਚ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ । ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ ਦੀਨ ਨੇ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵੇਰੀ ਫ਼ਾਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਗਏ ਹਨ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਦੁਖ ਸਹੇ, ਬੀਮਾਰੀ ਸਹੇੜੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਅਰਸਾ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਕੇ ਇਸ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਛਡ ਗਏ । ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨਾਂ ਦੇ ਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋ ਮਿਨਟ ਲਈ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਖੜੇ ਹੋ ਇਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਲਈ ਮਾਲਕ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਮਾਲਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਵੇ ।

(The Leader of the House and the Leader of the Opposition have made obituary references to the deaths of the two great personages

who have left this mortal world. I too had a close association with these two personalities. Seth Sudershan remained a legislator with us for a pretty long time uptil 1951-52 and had been working as Chief Whip of the ruling party. He did full justice to whatever work was entrusted to him. He was an advisor for excellence and always tendered sincere advice to the Ministry in every matter. Any difficulties experienced by the members were got removed through his good offices. Later on he joined his private business. I think he never entered politics after 1952. During all this period he served the Congress and raisd the prestige of our country by dedicating his life to it. We have been deprived of such high personalities whom we may never be able to meet again.

Munshi Ahmad Din was also a noble soul with high ideals. I have not seen such an honest and sincere leader. Munshi Ahmed Din never complained that he was hard up for want of bare necessities of life. I think he must have undergone starvation of many a time but he never mentioned it to any body. I feel that the Government of the day should have done some thing to provide relief to such a patriot. He has done his duty. He made an outstanding contribution to the liberation of his country. He dedicated his life for the cause of freedom; he suffered tribulations of jail life, due to which his health deteriorated and he left this world after a protracted illness. As desired by the Leader of the House and the Leader of the Opposition an extract from the proceedings of the House, Condolence resolution, be sent to the bereaved families to associate our-selves in their grief. Now I will ask the Members of the House to stand in silence for two minutes and pray to the Almighty God for the peace of the departed souls.

The House then stood in silence for two minutes

ADJOURNMENT MOTIONS

Mr. Speaker: Now there are two Adjournment Motions. One is by *Shri Mohinder Singh Gill, M.L.A.....

(*At this stage, Shri Mohinder Singh Gill rose in his seat and started reading his Adjournment Motion.*)

* I beg to ask for leave to make a motion for the adjournment of the business of the House to discuss a matter of urgent public importance, namely, a fire broke out in Gurdwara of Patti Bhorian in village Langeana Nawan, Sub-Tahsil Moga district Ferozepore in which five volumes of the sacred Guru Granth Sahib were burnt and the Gurudwara was reduced to ashes as a result of which the Punjab is feel greatly perturbed. The Punjab Government should pay immediate attention to this serious matter and take the House into confidence in this matter and the culprits should be severely punished.

Sd/- Mohinder Singh Gill, M.L.A.

Mr. Speaker: No. Please sit down. I name you. If you do not sit, then....

(Noise and interruptions)

(*Inspite of repeated orders from the Chair Shri Mohinder Singh Gill did not sit but went on reading. There was noise in the House and nothing was audible.*)

Mr. Speaker: You are obstructing the proceedings of the House. You should withdraw from the House immediately.

(*Even at this stage, Shri Mohinder Singh Gill did not obey the Chair.*)

Mr. Speaker: Shri Mohinder Singh to withdraw from the House for the remainder of the day.

ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਖਰਾਬ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਵਕਤ ਲਈ ਅਜ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਕਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ! (The hon. Member has persistently obstructed proceedings of the House. He should withdraw from the House for the rest of the day.)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: * * * * * *

*(*Noise*)* * * (*Interruptions*) * * * *(*Noise*)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ । It will be expunged. (What the hon. Member has said will not form part of the record. It will be expunged.)

(*At this Stage Sardar Mohinder Singh Gill withdrew from the House*)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ** ਦੂਜੀ ਐਡਜਰਨਮੈਂਟ ਮੋਸ਼ਨ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ ਦੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਐਲਾਊ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਬਜਟ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਕਹਿ ਲਉ so, I disallow them both. (The second adjournment motion stands in the name of Comrade Bhan Singh Bhaura. Adjournment motions are not allowed during the Budget Session because the hon. Member has got ample opportunities for raising this matter during the general discussion of the Budget. So I disallow them both.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬੜਾ ਸੀਰੀਅਸ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

** I want to move that the House now be adjourned immediately to discuss a matter of urgent public importance, namely, the dismantling of the memorial of martyrs of Phagwara Bomb case by the local police last night. It has caused great resentment and tension among the working class throughout the State and especially at Phagwara. This happened in spite of verbal and written assurance given by the Chief Minister in the presence of Chief Parliamentary Secretary to the deputation of Phagwara workers a few days back.

Sd/- Bhan Singh Bhaura,
M.L.A.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker: Now we take up Call-attention Notices. The call-attention notice No. 54 stands in the name of Sri A. Vishwa nathan.

Sri A. Vishwanathan: Sir, I beg to draw the attention of the Government through this motion towards the great hardship caused to the public of Ludhiana City as a result of the unnecessary delay by the Government in sanctioning the budget proposals sent by the Ludhiana Municipal Committee in January, 1967 and the consequent suspension of all public works in the city which is threatened with not only epidemics now but serious damage in the coming rainy season if works undertaken are not completed promptly.

Mr. Speaker: It is admitted. The Hon. Minister concerned will make a statement.

The Next Call-Attention Notice No. 63 has been given notice of by Sardar Mohinder Singh Gill.

Voices: He has left the House.

Mr. Speaker; Then we take up Call-Attention Notice No. 64 given by Sardar Gian Singh Rarewala.

The next Call-attention Notice No. 55 stands in the name of Sardar Sikander Singh.

Sardar Sikander Singh: Sir, I beg to draw the attention of the Government to a matter of public importance, namely, the failure of the Punjab Government to request the Government of India to decide the appeals of the Government employees whose domicile is in Punjab against their allocations to other States, Punjab Government have failed to protect the rights of their employees which has resulted in frustratin among them.

Hence this call attention Motion. The Chief Minister be asked to make a statement on it.

Mr. Speaker: It is admitted . The Minister concerned will make a statement.

Sardar Gian Singh Rarewala: Sir, I beg to draw the attention of the Government to a matter of urgent importance, relating to the disappearance of Dr Amarjit Singh, of Patiala, on 13-4-67. This eminent Doctor, who was Principal of Medical College, Patiala, is missing for the last three weeks. While the students are deprived of the guidance of such an eminent Principal, it is causing grave misapprehensions in the minds of the public so far as the law and order situation in this State is concerned. This is, further more, causing immense worry to the kith and kin of Dr. Amarjit Singh. His disappearance and remaining untraced for the last three weeks adversely reflects upon the efficiency of the Police. A statement should, therefore, be made by the Chief Minister, Punjab, on the floor of this House about this very important matter.

Mr. Speaker: It is admitted. The Chief Minister will please make a statement after collecting the evidence.

Next Call-Attention Notice No. 69 has been given by Chaudhri Darshan Singh.

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ 65 ਨਹੀਂ ਆਈ । ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਜਾਓ । The hon. (Member may please resume his seat.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ: ਮੇਰਾ ਹਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ 65 ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਾਂ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਨੋਟਿਸ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਕੰਟੈਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਇਹ ਕਨਸਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ।
(Regarding the notice of the Call-Attention Motion received from the hon. Member, I have contacted the Home Secretary whether it concerns the Government of India or Punjab Government.) (*Interruptions*)

It will be taken up tomorrow.

Chaudhri Darshan Singh: It is for the Speaker to admit. They are never referred to the Government.

Mr. Speaker: I have to enquire whether it is within the purview of the Punjab Government or heGovernment of India, and you are simply saying that they are never referred to Government

Chaudhri Darshan Singh: It is for the Punjab Government to make a statement.

Mr. Speaker: It is not for the Punjab Government to make a statement. It is for me to verify whether it is in my jurisdiction or not.

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਮੇਰੀਆਂ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਸਨ 66, 67 ਅਤੇ 68, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (A reply thereto must have reached the hon. Member. The reply has already been sent.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਰਸੀਦ ਵਖਾਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੈਂ enquiry ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। (I will make an enquiry in this connection.)

Chaudhri Darshan Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Chief Minister to the following matter of urgent public importance namely, that Dr. Shanti Parkash, M.L.A., was arrested by the Patiala Police in a criminal case and was maltreated by the Police; and was not produced before the Magistrate for a long time and kept in police lock-up. Fur ther P. D. S. P. Patiala made a false statement in the court when the above-mentioned M.L.A was produced. that Dr. Shanti Parkash, M.L.A. has not been arrested, although arrest was made by Reserve Inspector and Dr. Shanti Parkash was taken'' straight to P.D.S.P. office after arrest. This negligence and deliberate attempt to conceal the facts by the Police, further maltreatment by the Pollce particularly to the hon. Member of the House has caused great anxiety among the Public in general and members of this House in particular. Therefore, the Chief Minisier may make a statement on it.

Mr. Speaker: It is admitted. The Chief Minister will please make a statement.

The Next Call-Attention Notice No. 70 stands in the name of Sardar Sikander Singh.

Sardar Sikander Singh : Sir, I beg to draw the attention of the Minister concerned towards the great scarcity of sugar in the rural areas of Gurdaspur District particularly in Sirihargobindpur Block. The people of the area are facing difficulty. This is a matter of great public importance. So I request the honourable Minister for Civil Supplies to inform the House for the situation of shortage of sugar in the State.

Mr Speaker: It is admitted. The Hon. Minister concerned will please make a statement*

The Next Call-Attention Notice No. 71 stands in the name of Shri Harbans Lal Khanna.

**Note*—For statement in reply to call Attention Notice No. 70, please see Appendix to this Debate.

Shri Harbans Lal Khanna: Sir I beg to draw the attention of the Honourable Minister of Education in regard to the situation created by the hunger strike resorted to by the private teachers sociation of the private institutions. This is a serious matter and the Government should explain its position in this regard to set the matter right.

Mr. Speaker: It is admitted. The Minister concerned will make a statement.

Chaudhri Darshan Singh: Is Call-Attention Motion No. 65 pending ?

Mr. Speaker: I have contacted the Home Secretary about the same.

Chaudhri Darshan Singh: Call Attention Motions are never referred to Government.

(*Interruptions*)

Mr. Speaker: Please take your seat.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, 65 ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਐਡਮਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ (The hon. Member may please listen to me.)

(ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਗਲ ਸਾਰੀ ਸੁਣ ਲਉ ਫਿਰ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਕਹਿਣਾ । (The hon. Member should not stand up like that. He may hear me first and then have his say.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ : ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਕਢ ਦਿਉ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨਾ ਲਈ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਚਲਣ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਕਢ ਦੇਵਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਆਬਸਟਰਕਟ ਕਰੇ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਂ ਤਦ ਜਦ ਕੋਈ ਗਲ ਹੋਵੇ । ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚਲਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਖੱਪ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ ।

(ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ।

(If the hon. Member persists in obstructing the proceedings of the House, I would be obliged to ask him to withdraw from the House. I will not tolerate that any hon. Member should obstruct the proceedings of this House. I am prepared to hear the Member if there is anything substantial. Let the proceedings be conducted peacefully; he should not unncessarily make noise.

(ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ)

Before admiting his Call-Attention Motion it was necessary to find out if his motion fell within our Jurisdiction or not.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ਼ੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ।

Mr. Speaker : That can be told tomorrow.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਰੀਕੁਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ .. ..

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਰੈਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਇਸ਼ੂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕਿਉਂ ਇਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਸਤਾਨ ਦਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਇਸ਼ੂ ਹੋਇਆ ਵੈਲਿਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,

I have to ascertain whether passport can be issued by the Punjab Government or Government of India. If it is Punjab Government passport then I will certainly allow this. (This is not a question of recommendation. The information was sought as to why the passport had not been issued. I have been told by an hon. Member that a passport issued for Pakistan by the Punjab Government is quite valid. I have to ascertain whether passport can be issued by the Punjab Government or Government of India. If it is Punjab Government passport then I will certainly allow it.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਈ. ਬੀ. ਚਵਾਨ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਇਸ਼ੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਮੈਂਟ ਪਾਸਪੋਰਟ ਇਸ਼ੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਢੱਗੂਵਾਲੀਆ : ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਗਿਟ-ਮਿਟ, ਗਿਟ-ਮਿਟ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ । ਸਾਡੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਪੱਲੇ ਪੈ ਰਿਹਾ । ਏਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲੋ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ । ਮੈਨੂੰ ਸਖਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਚਿਟ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਰਸੀਦ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਈ ਹੈ । (Addressing Shri Prabodh Chandra :- The hon. Member said that he had not received a reply in respect of his Call Attention Motion. Here is a receipt duly signed by him with me.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਲਹਿਦਾ ਸਲੂਕ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕਾਲ-ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਕੋਈ ਅਲਹਿਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ । ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਜਿਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । (I do not give preferential treatment to any Call-Attention Motions. If I were to reply the hon. Member in the same strain, then it would not e proper. The motions are dealt with in the same order in which they are received in the Secretariat.)

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ :, ਮੇਰੀ ਕਾਲ–ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਹੈ ਜੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ । (It is the same, what I have already stated.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚਿਟ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰਾਣੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ 66 ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਉ ।(The hon. member may please read it.)

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ : ਮੇਰੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤੱਅਲਿਕ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੀ ?

Mr. Speaker It is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

Mr. Speaker : Call attention Notice at Serial No. 62 stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill, but he is not present in his seat.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਮੇਰਾ ਜਨਾਬ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਜੋ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਉਹ ਕਲ ਵਾਸਤੇ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ (These Call-Attention Notices will be taken up to-morrow).

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਲਈ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । (In case any hon. Member takes the responsibility, he can be called in.)

(*Noise in the House*)

Sardar Gian Singh Rarewala : Sir, he has to speak on the Budget to-day. He has obeyed your orders. Now he may be called here so that he may speak on the Budget.

श्री अध्यक्ष : आप कहते हैं कि सज़ा भुगत ली है । मैं पूछता हूं कि क्या सज़ा भुगत ली है ? यह क्या हाऊस का डैकोरम है कि बगैर इजाज़त के बोलते जांये और बिठाने पर भी न बैठें । अब इतना किया जा सकता है कि वह हाउस में आ कर पहले रिग्रेट शो करें और इस बात का हाउस को यकीन दिलाएं कि आगे को वह इसके वकार का पूरा ख्याल रखेंगे । (The hon. Member says that he has already been punished. What punishment has he got ? Is this the decorum of this House that one should go on speaking without permission and should not resume his seat despite repeated warnings ? Anyhow, I can permit him to come back in the House, provided he expresses regret for his conduct and assures the House that he will maintain its dignity in future).

Voices from the Treasury Benches : He should show regrets.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈਏ, ਜਨਾਬ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬੁਲਾ ਲਉ ਜੀ । (The hon. Member may be called in the House.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਡੀ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਵੀ ਅੱਜ ਹੋ ਸਕੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਹੋਣਗੀਆਂ । (As many Call Attention Motions have been dealt with to-day as was possible. The remaining Call Attention Motion will be taken up tomorrow.)

श्री विश्वनाथन: मेरी एक प्रिविलेज मोशन जो कि नः 5 पर थी, अभी तक नहीं आई ।

श्री अध्यक्ष: यह भी कल टेक अप होगी। (This will also be taken up to-morrow.)

Papers laid on the Table

Sardar Gurcharan Singh (Chief Parliamentary Secretary) : Sir, I beg to lay on the Table of the House Statements in reply to Call Attention Notices Nos. 56, 61 and 62 from Sarvshri, Mohinder Singh Gill, A. Vishwanathan and Mohinder Singh Gill, M.L.As.

Call Attention Notice No. 56 (For 6 April, 1967)

I beg to draw the attention of the Punjab Government to a serious matter, namely, on the morning of 2nd April, 1967 a number of dacoits looted a Petrol Pump, Octori post and one truck in the Talwandi Bhai Mandi which is a well known town of Ferozepur District, as a result of which panic has spread in the area. There has never been such a daring incident before. The dacoits continued to fire shots inspite of the fact that a mounted Police post exists in the town. No arrest has been made so far. The Government should take the House into confidence in the matter,

sd/—Mohinder Singh Gill,
M. L. A.

Sardar Gurnam Singh : This incident relates to case F. I. R. No. 34 dated 2n April, 1967 U/S 392 I. P. C., P. S. Ghall Khurd.

2. On the night intervening 1/2—4—67 at about 4 P. M. two out of three culprits entered an Octori Post situated on the outskirts of Talwandi Bhai and relieved the Moharrir of the post of Rs. 92/—in cash after threatening him with a pistol. They made the Moharrir to bolt the door of the post from inside and sit queitly. Thereafter the culprits obtained Rs. 85/—and a wrist watch from the occupants of truck who were sleeping in it, which was parked right opposite to the Octori Post . Finally they woke up Bhag Singh who was sleeping in a Petrol Pump in close vicinity and relieved him of Rs. 19/—Thereafter they retreated and when the other persons made noise they fired one shot in the air.

3. One of the culprits was armed with a country-made Pistol and the other two with a kirpan and a drat.

4. Three mounted police men were posted at Talwandi Bhai but their post is at a distance from the spot of crime.

5. The reports of Panic in the area are grossly exaggerated. There have been in the previous year also three serious cases of robbery in Talwandi Bhai.

6. A Deputy Superintendent of Police, is camping at Talwandi Bhai. Vigorous investigation by Inspector C.I.A. is in progress. Intensive patrolling and, nakabandies, have been arranged. Extensive combing of adjoining villages is being carried out, all suspects previous convicts and bad-characters are being thoroughly interrogated. All out efforts are afoot to work out the case.

Call Attention Notice: (by Sri A. Vishwanathan M.L.A.) No. 61 (For 5-5-1967).

Through this motion I wish to draw the attention of the Government and invite a statement from the Minister concerned about the alleged act of sabotage by certain person during the strike of employees of the Punjab Electricity Board which involved throwing of iron chain or chains on electric wire carrying electricity to Ludhiana Power House.

Sardar Lachhman Singh Gill : During the period that most of the non-gazetted employees of the Board abstained from attending their duties by submitting, what they call 'Mass Casual leave applications,' a number of cases of suspected sabotage came to notice. Such cases in respect of Ludhiana which could immediately be ascertained are as follows:—

(i) One iron chain was found on tower No. 361 (circuit No. 1) and one on tower No. 348 (circuit No. 2). Both these circuits were affected and total supply remained cut off from about 9.10 P.M. on 26-4-67 to 9.58 A.M. on 27-4-67.

(ii) In another case one Chain was found near tower No. 165 which affected both the circuits and in consequence there of total supply to Ludhiana was cut off from 7.55 P.M. on 27-4-67 to 5 P.M. on 28-4-67. A line of 45 miles had to be patrolled before the fault was located.

(iii) In yet another case, a chain was found near tower No. 147 which affected both the circuits, and the supply totally remained cut off from 7.07 P. M. on 29-4-67 to 11.53 on 30-4-67.

2. All the 3 cases of suspected sabotage were got registered with the police authorities.

3. It may be mentioned by way of back-ground that in December, 1965, the P.S.E.B. employees Federation of the Board, which is an un-recognised body came out with a so -/- called charter of demands listing 19 demands. This was followed by demand notices listing 10 demands. These demands were considered by the Board in its meeting held on 30-11-66. The Board decided to set up a Pay Revision Committee and also entrust to it for examination other demands regarding grant of free electricity, interest on G. P. Fund as per Bank rate and life insurance of workers on dangerous jobs. In October, 1966 the Federation intimated to the Board that they had decided to launch an agitation in support of their demands. This was followed by a strike by the non-gazetted employees of the Board on 5-1-1967. On a request from the Federation, the then Chairman held a meeting with the representatives of the Federation. At this meeting an agreement was arrived at on all the points. The Board decided to grant interim relief of additional D.A. to the staff drawing pay up to Rs. 1000. It was allso decided to re-constitute to the Pay Revision Committee and entrust to it in addition the demands for House Rent Allowance, Medical Allowance and Dearness Allowance. The representatives of the Federation gave an undertaking not to resort to any agitational approach to their problem. Inspite of this the Federation again gave a call to its members to go on MASS CASUAL LEAVE for two days, on 26th and 27th of April,. On the afternoon

[Chief Parliamentary Secretary]

of 24th April, I went to Patiala and discussed the whole matter with the representatives of the Punjab State Electricity Board Employees Federation. Chairman and other members of the Board were also present. The negotiations lasted for over four hours. The representatives of the employees insisted that their demands be met before Ist of May. They well told that it was not possible, in view of the impending bifurcation of the Board. They were, however, told that the Pay Revision Committee could be revived w.e.f. Ist May, and could be asked to finalise its recommendations within a month. Alternatively the employees of the Board could place their case before the proposed Pay Commission. These offers were not accepted and the Board employees went on 'Mass Casual Leave' on 26th of April. This continued upto 29th of April when the strike was called off. (The Government reiterated its position more than once). The employees resumed their duties w.e.f. 30th of April, 1967.

CALL ATTENTION NOTICE NO. 62

Sardar Mohinder Singh Gill, M.L.A., to draw the attention of the Punjab Government to a matter of urgent public importance namely:- Bhai Anand Singh has committed self-immolation in gurdwara Bahadurpur, District Amritsar. Several doubts and misgivings are prevalent in this regard. The Government should take the House into confidence as to whether the cause of this death was some domestic trouble or some political reason and the letters, if any, written by Bhai Anand Singh before his death to any Sarpanch or any other political leader be laid on the Table of the House so that the mounting misgivings and doubts among the Punjabis be removed.

Sardar Gurnam Singh: On 11-2-67 Ujager Singh Sarpanch of village Bahadurpur along with others reported at police Station Werowal(District Amritsar) that Bhai Nand Singh of village Gurdwara granthi had died by burning in fire inside Gurdwara premises. Inquest revealed that Bhai Nand Singh consigned himself to fire by putting petrol on his body. A letter written in Punjabi left by Bhai Nand Singh does not reveal the cause of suicide. It only contained instructions that his dead body should not be handed over to Police but be cremated in village and sale proceed of his cycle and other household effects be spent on his bhog ceremony.

It has been alleged that Bhai Nand Singh had written a letter before his death to some member of the S. A. Dal (Master group). An alleged photostat of this letter has also been published in some posters in Amritsar. According to this letter Bhai Nand Singh is alleged to have immolated himself to expiate some alleged unful filled immolations. However, authenticity of this letter has not been established. The handwriting also has many points of difference with handwriting in the letter written by Bhai Nand Singh to the Sarpanch. On the other hand, it has also been alleged that Bhai Nand Singh committed suicide because of an unrequited love affair with a married woman.

A copy of the letter written by Bhai Nand Singh to the Sarpanch is attached.

ਕਾਪੀ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਤਰ ਦੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸਰਪੰਚ ਸਾਹਿਬ ਵ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਪਰੇਮ ਭਰੀ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪਨਾ ਅੰਜਾਨ ਸੇਵਕ ਸਮਝਕੇ ਮਾਫ ਕਰੋਗੇ ਕਿਉਂ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਚਲਿਆ ਹਾਂ ਆਪ ਸਭ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਆਪਨਾ ਕੂਕਰ ਸਮਝ ਕੇ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ । ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਦਲੇ ਕਈ ਆਉਕੜਾਂ ਆਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਸੋ ਆਪ ਸਭ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆ ਤੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰੋਗੇ । ਅਗੇ ਜੋ ਆਪ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਅ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਭੀ ਮੇਰਾ ਸਾਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਹੈ ਏ ਸਭ ਮੇਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਲਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਭਲਾਈ ਪੁਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਨਾ ਕੇ ਹਾਜਰ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਕੋਈ ਗੁਸਾ ਗਿਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਵੀਰ ਸਮਝਕੇ ਮਾਫ ਕਰਨਾ ਮੇਰੀ ਆਖਰੀ ਫਤਹਿ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ।

ਆਪ ਦਾ ਕੂਕਰ
ਨੰਦ ਸਿੰਘ

LEAVE OF ABSENCE

Mr. Speaker I have received the following letter from Sardar Harjinder Singh Behla, M.L.A.—

"As you know, I have been lying in the Post Graduate Medical Institute, Sector 12, for the last more than a month and it will take sometime more to be fully recovered from illness. As such, it is not possible for me to attend the meetings of the Vidhan Sabha. It is, therefore, requested that I may kindly be granted leave of the House for the current session of the Vidhan Sabha."

Has the hon. Member the leave of the House ?

VOICES: Yes.

The leave was granted.

GENERAL DISCUSSION OF THE BUDGET FOR THE YEAR 1967—68 (Resumption)

Mr. Speaker: Now the House will resume General Discussion of the Budget.

ਸਰਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ (ਖੰਨਾ. ਐਸ. ਸੀ.) ਕਾਬਲੇ ਏਹਤਰਾਮ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਜਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਜੁਆਰੀਆਂ ਦਾ ਬਜ਼ਟ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਫ਼ੈਕਟਸ ਐਂਰ ਫਿਗਰਜ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੱਸੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਆਪਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

Naming of a Member/Walk out

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਆ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਮੈਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੈਂਚਾ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਮੈਨੂੰ ਗਲਤ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । (Sardar Mohnider Singh has resumed his seat. His name is not included in the list which I have

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

received from the Congress Benches. I have been given a wrong information.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਲਤ ਇਨਫਾਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

Shri Prabodh Chandra: Sir, when some names were sent to the Chair, my name was included in that list. I had expressed my inability to speak. It was done at the last moment. So, there was no time to inform the Chair. His name was substituted in my place.

ਇਹ ਚੇਂਜ ਲਾਸਟ ਮੋਮੈਂਟ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਲਤ ਦਸਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਸਟ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਦੋਬਾਰਾ ਕਦੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ । (I had said that he should first assure the House that he would not behave like this in future.

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਔਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਰਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਲਤ ਬਾਤ ਕਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਸਲੀਡ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ——(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਬਾਰਾ ਲਿਸਟ ਚੇਂਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ....(Interruptions)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ । (Addressing Shri Mohan Lal: when it was stated here that he has to make a speech, then it would have been proper if his name had been intimated to me,)

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ....

(ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ; ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ........

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜੇ ਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਆਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਅਸੀਂ ਸਗੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਟਮਾਸਫੀਅਰ ਠੀਕ ਰਹੇ......

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ।

(ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਉਠ ਕੇ ਗਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਐਨੀ ਅਕਲ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਾਤ ਦਾ ਬਤੰਗੜ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਚੇਅਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਰੀਮਾਰਕਸ ਆਏ ਹਨ । ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਲਿਸਟ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਸਪੀਕਰ ਨਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਸਟੀਚੂਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁਣ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਐਸਪਰਸ਼ਨਜ਼ ਕਾਸਟ ਕਰਨੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਲਿਸਟ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਰ ਮਿਨਟ ਚੇਂਜ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । Even now and then we can change it for another one. ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਬੋਲਣ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਜ਼ਰਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ । ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਗਲ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੈ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਹ ਆ ਕੇ ਹਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਕਦੀ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਬਗ਼ੈਰ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਗੇ । (I had said that he might be called in but he should assure the House that in future he would not rise to speak without the permission of the Chair.)

(Interruptions, noise)

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਸਰ, ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲੇ ਆਪਣੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਨਾਂ ਨਾ ਬਤਾ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ?

ਆਵਾਜ਼ਾਂ: ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਗਲ ਹੋਈ ਸੀ । ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸਪੀਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹਕ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । (Addressing Sardar Tirath Singh: the hon. member was not present in the House when this incident took

[Mr. Speaker]

place. Unless the Speaker Permits a member to speak, he cannot speak in the House.)

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ: ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪਨੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ. ਉਹ ਗਲ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋ (That matter has been closed. The hon. Member was perhaps not attentive.) (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Yes. A Member has got every right to ask the Speaker to give him time and he will be certainly given time.

ਸਰਦਾਰ ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ. ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਉਨਾਂ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਗਲਾਂ ਵਲ ਹਾਊਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਅਛੇ ਕਦਮ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਠਾਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਅਪਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰੀਗਰੈਟ ਕਰਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਕੋਈ ਗਲ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਂਗਾ ਜਦ ਤਕ ਉਹ ਰੀਗਰੈਟ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਆਇੰਦਾ ਬੀਹੇਵ ਕਰਨਗੇ। (I have called upon Sardar Mahinder Singh that he should express regret. This thing has not finished as yet (Interruption) (noise) I will not hear any thing unless he expresses regret because he has been called in the House on this condition only. He should assure in this House that he would behave properly in future.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ: ਆਪ ਨੇ ਬੋਲਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਰਿਗਰੈਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ !

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰੂਲਿੰਗ ਹੋਵੇਗੀ। (This may be the hon. member's own ruling.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਨਸਿਸਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰੀਗਰੈਟ ਨੇ ਕਰੇ ਫਿਰ ਦੋਬਾਰਾ ਕਹਿਣ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਐਗਰੀ ਕਰ ਗਏ। ਰੀਕਾਰਡ ਕੰਸਲਟ ਕਰ ਲਉ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ

ਕਿ ਉਹ ਆਇੰਦਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ । (I had said then that he would have to assure the House that in future he would not behave like this.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਰੀਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੇਕਰ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੀ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਤਸ਼ਰੀਫ ਲੈ ਜਾਉ । (Addressing Sardar Mohinder Singh if the hon. member is adamant in not expressing regrets then he should please with draw from the House)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਮਨਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਆਇਆ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਇੰਦਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰਨ ਮਾਰਸਲ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ। (The hon. member was called in on the condition that he would express regret and assure the House that he would not behave like that in future and maintain discipline. If the hon. member does not do this then I will be compelled to send the Marshal.)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗਾ ।ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਅਗ ਲਗੀ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । (I direct the Marshal that he should remove the hon. Member from the House.)

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਰਸ਼ਲ ਨੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ, ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਪਾਸ ਆਉਣ ਲਈ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ)

ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ।

(ਸਾਰੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਈ ਅਤੇ ਟਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਥਪਿੰਗ ਹੋਈ ।)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੁਣ ਆਉਣਾ ਨਾ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਾਕਿ ਛੇਤੀ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਲਈਏ । (ਸ਼ੋਰ)

GENERAL DISCUSSION ON THE BUDGET FOR THE YEAR 1967-68 (RESUMPTION)

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ (ਜਾਲੰਧਰ-ਦਖਣ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ ਮੇਰੇ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲ ਦੋਸਤ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਟ ਪੇ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਕਾਂਗਰਸ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਹੋਮੇਜ ਵੀ ਪੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਔਰ ਮੂਲ ਮੁਦੱਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਗਿਰਾਵਟ ਵਿਚ ਲੈ ਆਈ ਹੈ । (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਬਣਿਆ ਔਰ ਉਸ ਉਤੇ ਡਾਕਟਰ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਨੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿਤੱਾ ਕਾਂਸਟੀਚੂਐਂਟ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਬੜਾ ਵਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸਾਂ ਥੋੜੀਆਂ ਜਹੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਔਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ੰਨਜ਼ ਰਖਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੇ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ । ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਫ਼ਿਕਰੇ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਜਿਹੜੀ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਰਖੀ ਸੀ ਉਹ ਲਿਨਕਨ ਦੀ ਡੈਫ਼ੀਨੀਸ਼ਨ ਵਾਲੀ ਸੀ ਯਾਨੀ " ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਾਈ ਦੀ ਪੀਪਲ, ਫ਼ਾਰ ਦੀ ਪੀਪਲ ਐਂਡ ਆਫ਼ ਦੀ ਪੀਪਲ" ਮਗਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਡੈਫ਼ੀਨੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਇਹੋ ਰਹੀ ਮਗਰ ਸਪੈਲਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ । 'ਬਾਈ' ਦਾ ਸਪੈਲਿੰਗ by ਦੀ ਥਾਂ buy ਹੋ ਗਿਆ 'ਫ਼ਾਰ' ਦਾ ਸਪੈਲਿੰਗ for ਦੀ ਥਾਂ far ਹੋ ਗਿਆ ਔਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਫ਼' ਦਾ ਸਪੈਲਿੰਗ ਬਦਲ ਕੇ of ਦੀ ਥਾਂ off ਹੋ ਗਿਆ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟ buy ਦੀ ਪੀਪਲ ਹੋ ਗਈ, far ਦੀ ਪੀਪਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ off ਦੀ ਪੀਪਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਅਵਾਮੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰੇਯਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਉਤੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਫ਼ਾਦ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹੋ ਸਕੇ । ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪਰਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਰੂਲ ਆਫ਼ ਲਾ ਪਰਧਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਰੂਲ ਆਫ਼ ਲਾ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰੀਡਾਮੀਨੈਂਟ ਰੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਜਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜਿਤਨੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦੁਰਗਤ ਕੀਤੀ ।

ਜਿਹੜੀ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਡੀਵਾਈਡ ਐਂਡ ਰੂਲ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ ਯਾਨੀ ਫੁੱਟ ਪਾਓ ਔਰ ਰਾਜ ਕਰੋ। ਔਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੀ ਪਾਲੀਸੀ ਰਹੀ ਹੈ ? "ਡੀਵਾਈਡ ਐਂਡ ਮਿਸਰੂਲ" (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਏ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਮਸਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਬਜਟ ਉਤੇ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ, ਕ੍ਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕੰਸਟਰਕਟਿਵ ਪੁਆਇੰਟ ਨਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ, ਕੋਈ ਤਾਮੀਰੀ ਨੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 20 ਸਾਲ ਤਕ ਜਨਤਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਪਾਰਟੀ ਇਨ ਪਾਵਰ ਵੇਖਿਆ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਰੁਖ ਵਿਚ ਹੈ ਔਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਹ ਆਸ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਟਰੈਯ਼ਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਦੇ ਰੋਲ ਬਾਬਤ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਕੇ ਅਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ, ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਝਬੂਝ ਨਾਲ ਰੋਲ ਪਲੇ ਕਰੇਗੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਹਾਇਤ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਖਾਤਰ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਔਰ ਇਰਰੈਲੇਵੈਂਟ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਰੋਲ ਪਲੇ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ-"ਨੁਕਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਰਾਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਛਡ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸੁਚਜੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਮਿਨੀਮਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਐਗਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਹੀ ਡੀਵਾਈਡ ਐਂਡ ਮਿਸਰੂਲ ਵਾਲੀ ਪਾਲੀਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੁਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਖਾੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਕਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਟੈਰੇਟਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਨ ਪ੍ਰਿਕਿੰਗ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਇਹ ਇਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਰਬਾ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਔਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਯੂਨਿਟੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਭੰਗ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਥਪਿੰਗ)

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਜਵਾਰੀਏ ਦਾ ਬਜਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਰੀਏ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਐਡਵੈਂਨਚਰਸ ਔਰ ਇਕ ਮਾਰਕਾਖੇਜ਼ ਬਜਟ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਗੈਪ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਵਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਹੌਂਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਖਰਚਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਡਿਫਿਸਿਟ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਈਫੈਕਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਫਸੈਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਰਵਯਾ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸਰਾਹਨਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੱਦਦ ਦੇਣ ਦਾ ਵਚਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਸਤ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕੱਟ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

[ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ]

ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਇਕ ਗੱਲ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਮੈਂ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਤੇ ਜੁਤੀ ਮਾਰ ਕੇ 5000 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਕ ਹਾਈਐਸਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਔਰ ਰੂਲਜ਼, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਜਜਮੈਂਟ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕ੍ਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮਾਨ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ-ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਸੀਕਰੇਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮਗਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਚਾਂਸਿਜ਼ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਲੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਹੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੀ ਉਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰ ਗਈ। ਇਤਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਉਥੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਿਤਨੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮੈਂ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਤੇ ਜੁੱਤੀ ਮਾਰ ਕੇ 5000 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ" ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰਾਨਾ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੋ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਵਲ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਸ਼ੂ ਤੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੋ ਲੜੇ ਹੋਰ ਛੱਤੀ ਇਸ਼ੂ ਤੁਸਾਂ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਗਲਾਇਆ ਔਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ-ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੇ ਸੋ ?

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਬਜਟ ਦਾ ਭਾਰੀ ਕ੍ਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਜਟ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਲੈਨਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਲੈਨਿੰਗ ਹੀ ਗਲਤ ਰਹੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਔਰ ਕਰਜ਼ੇ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਲੈਨ ਠੀਕ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਸਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ? ਅਸਾਂ ਪਲੈਨਿੰਗ ਵੀ ਸਹੀ ਔਰ ਪਰੈਕਟੀਕਲ ਲਾਈਨਜ਼ ਤੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਫੋਰਸਫੁਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਦਾ ਰਿਲੀਫ਼ ਕਿਉਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਅਸਾਂ ਰਿਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਵੈਲਕਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਗਲ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਮਸਲਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਿਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਉਰ ਐਕਟ। ਉਹ ਐਕਟ ਇਸ ਲਈ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਲੈਂਡਲੈਸ ਟੈਨੇਂਟਸ ਦੀ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਹੋਵੇ ਮਗਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਇਸ ਕਦਰ ਗਲਤ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਬਜਾਏ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਦੇ" ਇਨਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ਼ ਲੈਂਡਲੈਸ ਟੈਨੇਂਟਸ ਐਕਟ" ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਇੰਪੈਲੀਮੇਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪਰਾਪਰ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਆ ਨਿਕਲੇ ਔਰ ਉਸ ਦੀ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਕਤ ਇਹ ਐਕਟ ਇਕ ਹੈਂਗਿੰਗ ਸੋਰਡ ਹੈ ਲੈਂਡਲਾਰਡਜ਼ ਔਰ ਟੈਨੇਂਟਸ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਔਰ ਅਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟਸ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸਰਪਲਸ ਏਰੀਆ ਕਢ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਯੂਟੀਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਬਜਟ ਦੀ ਸਰਾਹਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਥਾ ਸਿੰਘ (ਫਤਿਹ ਗੜ੍ਹ) : ਮੁਹਤਰਿਮ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਲ ਤੋਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਜਟ ਤੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ । ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਬਜਟ ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਜਨਾਂ ਵਲੋਂ ਬਜਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਤ ਮੰਤ੍ਰੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ । ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਚੰਗਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਬਜਟ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਜਨਤਾ ਤੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਾਏ ਗਏ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਦਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਂਦੀ ਰਹੀ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਐਸਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ੍ਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਉਥੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟ ਵੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਗਲਾ ਫਾੜ ਫਾੜਕੇ ਕਿਹਾ ਮਗਰ ਉਸਦੀ ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਤੇ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜ ਮਗਰ-ਮਛ ਦੇ ਹੰਝੂ ਡੋਲ੍ਹਦੇ ਦੇਖਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਜੋ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ । ਅਜ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਜਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਨਹੀਂ; ਇਸ ਬਜਟ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੋਵੇਗੀ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ 5 ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ 80 ਫ਼ੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ, ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹਟਣ ਨਾਲ ਆਮ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਧੰਦੇ ਚਲਾਕੇ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਮਿਲਗਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਤਜ਼ਵੀਜ਼ਾਂ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕਾਫੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਾਹੀਜੋਤੀ ਹੈ । ਸ ਜਦ ਤਕ ਵਾਹੀਜੋਤੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ]

ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮਜ਼ਮੂਈ ਅਤੇ ਮੁਸਾਂਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਮ ਪਰੋਵਾਈਡ ਕਰੇ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦ ਨਵੀਂ ਫਸਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਅਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੈ । ਜ਼ਰੂਰਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੋ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਡੀਜ਼ਲ, ਖਾਦ, ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਪੇਅਰ ਪਾਰਟਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਅਗਰ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ-ਬਖਸ਼ ਭਾ ਰੈਮਨਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਗੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਨਵੀਂ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਯੋਗ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਨਵੀਂ ਫਸਲ ਦੀ ਜੋ ਕੀਮਤ ਮੁਕਰੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਜਵੀਜ਼ ਭੇਜੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਦੜਾ ਕਣਕ ਲਈ ਘਟੋ ਘਟ ਕੀਮਤ 75–80 ਰੁਪਏ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲ੍ਹਾ ਕਵਾਲੀਟੀ ਲਈ 80—85 ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਪਜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਲਈ ਮੁਨਾਫਾਬਖਸ਼ ਕੀਮਤ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰ ਦੇਣੀਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(At this stage Shri Lal Chand Suberwal, a member of the Panel of Chairmen, occupied the Chair.)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਆਪਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਪਿਛੇ ਜੇਹੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਹੋਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛਡਕੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜੀ ਮਸਲਿਹਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਫੌਜ ਨੇ ਮਹਾਜ਼ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਸੀ । ਸਰਹੱਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਖਰ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੈਯਾ ਕਰੀਏ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟ ਡਿਗਰੀ ਤਕ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਮੁਫ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਮਾਲੀਆ ਮਾਫ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਜਾਂ 30 ਏਕੜ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰਖ ਸਕਣ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ; ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਹਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਰਹਦੀ ਇਲਾਕੇ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਗਲ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਹਦੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹਦ 10 ਮੀਲ ਤੇ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਥੇ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਇਹ ਹਦ ਕੇਵਲ 5 ਮੀਲ

ਤਕ ਹੀ ਡਿਕਲੇਅਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਵਿਤਕਰਾ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਿਚੋਤਾਨ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ। ਸਰਹਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦ ਕਿ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਇਹ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਰਹਦੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਮੀ ਹੈ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਮੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਲੋਕ ਸਰਹਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਜਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਦਾ ਧੰਨਵਾਦ।

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰ ਮੈਨ (ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ) ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੋਰਮ 16 ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ 11 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਕੋਰਮ ਇਸ ਵਕਤ ਪੂਰਾ ਹੈ।

श्री हरबंस लाल खन्ना (अमृतसर, दक्षिण): चेयरमैन साहिब, मैं हाऊस को बतलाना चाहता हूं कि आज पंजाब के बजट पर बहस हो रही है और आज हमें इकट्ठे हुए हैं इसी काम के लिए। यह जो बजट हमारे माननीय वित मंत्री साहिब ने हमारे सामने रखा है यह वास्तव में जनता का बजट है और आज इसके मुताबिक यह पता चलता है कि पंजाब में जनता की सरकार विद्यमान है। जनता को मुश्किलात और हितों को सामने रखते हुए इस बजट को तैयार किया गया है। वास्तव में इट इज़ ए कामन मैन्ज बजट। इस में किसी प्रकार की अतिश्योक्ति न होगी जब मैं यह कहूं कि यह पंजाब की जनता का बजट है। इसमें किसी किसम का नया टैक्स नहीं लगाया गया है। पंजाब की जो जनता पिछले 20 साल से कांग्रेस की हकूमत के नीचे पिसती जा रही थी उन लोगों को आज इस बजट के पेश करने से राहत मिली है। इसमें काफी सहूलतें दी गई हैं। बजट के अन्दर प्रोफेशनल टैक्स की जो अड़चन थी उसे दूर कर दिया है। यह एक संकट का कारण था और इस टैक्स के हटाए जाने से आम लोगों को राहत दी गई है—प्रोफैशनल टैक्स को इस सरकार ने हटा दिया है।

इस के साथ साथ खेती बाड़ी को इन्सैंन्टिव देने के लिए और किसान को उत्साह देने के लिए जिस के पास खेती बाड़ी को चलाने के लिए काफी साधन नहीं उसको राहत दी गई है और 5 एकड़ पर रैवेन्यू को हटा दिया गया है। इस तरह मामला को हटा कर किसान को राहत दी है और आज किसान यह महसूस करने लगा है कि इस सरकार ने किसान की मदद की है और वह इस सरकार का आभारी है।

[श्री हरबंस लाल खन्ना]

इस के साथ ही साथ बैटरमैंट लैवी को हटा दिया है इस से लोगों को राहत दी गई है। शहरों के अन्दर जो दो तरह के टैक्स थे प्रापर्टी टैक्स और एक हाउस टैक्स, और यह एक प्रकार की लानत थी, इस को खत्म कर दिया है और एक जगह पर लागू किया गया है—दोनों के स्थान पर एक कर दिया है। इस से भी कुछ न कुछ सहूलतें दी गई हैं। यदि इन सारी बातों को सामने रख कर इस बजट को देखा जाए तो पता लगता है कि यह बजट राहत देने वाला है और वास्तव में कामन मैन्ज़ बजट है। और इस के लिए फिनांस मिनिस्टर का जितना धन्यवाद किया जाए कम है।

आप के ज़रिए, चेयरमैन साहिब, मैं यह कहना चाहता हूं कि 20 साल के पिछले इतिहास को आप देखें तो पता चलता है कि किस प्रकार का बजट पेश किया जाता रहा है। उन बजटों में किसी प्रकार की राहत न थी। लोग तंग आ चुके थे और टैक्सों के कारण बोझ के नीचे दब चुके थे। और लोग किसी ढंग से खून पसीने की कमाई करते थे। तो पिछली सरकार टैक्स वसूल कर लेती थी। कांग्रेस की सत्ता ने लोगों को कोई राहत नहीं दी और आज इस के ठीक उलट है। जनता का राज आया है और जो बजट बनाया गया है इस को देख कर लोग खुश हैं कि इस मौजूदा वज़ारत ने वह काम किए हैं जो पिछले 20 साल में कांग्रेस सरकार नहीं कर सकी। लोग आज महसूस करने लगे हैं कि यह आम आदम का बजट है। सरकारी दफ्तरों के अन्दर जा कर आप देखें कि किस तरह से महसूस किया गया है कि आज सही मायनों में जनता का राज आया है। 20 साल से सरकारी कर्मचारी महंगाई के नीचे पिस रहे थे इस मौजुदा सरकार ने उनको सैंटर गवर्नमैंट के बराबर का डी. ए. दे दिया है और इस बात की परवाह तक नहीं की कि इस से 6 करोड़ का हर साल का खर्च अपने उपर ले लिया है। इस सरकार ने नुकसान उठाया है लेकिन लोगों को महसूस करवा दिया है कि सही मायनों में यहां एक रिप्रिज़ैंनटेटिव सरकार आई है।

इस के आगे आप के सामने कितनी देर से टीचरों का मसला चला आ रहा था। इस के बारे में कोठारी कमिशन की सिफारिशों को इस सरकार ने मान लिया है और बजट में खसारे की प्रवाह न करते हुए 2.12 करोड़ का खर्च और अपने ऊपर ले लिया है। गवर्नमैंट सरवैंटस की मुशकलात को सामने रखते हुए इनको हल करने का इस सरकार ने प्रयत्न किया है।

चेयरमैन साहिब इस में शक नहीं कि बजट में कमी पेशी होती रहती है लेकिन डिफिसिट तो पिछले 20 साल से चला आ रहा है। हम भी चाहते हैं कि इस खसारे को पूरा किया जाए लेकिन आम जनता की सहूलतों को नजरअंदाज नहीं किया जा सकता। हम चाहते हैं कि सरकार के जितने भी काम करने के पुर्जे हैं उन को एनकरेजमैंट मिलती रहे और इसी लिए प्राइवेट टीचरों को सहूलतें दी जा रही हैं। कोठारी कमिशन के मुताबिक गवर्नमैंट टीचरों को सहूलतें मिली हैं

ग्रौर इसी तरह से प्राइवेट टीचरों को भी सहूलतें मिलने जा रही हैं। (प्रशंसा) हम इस बात के लिए चिन्तित हैं ग्रौर कोशिश कर रहे हैं कि इस प्रकार के साधन मिलें जिन से इन की तकलीफ़ों को दूर करने का प्रयत्न किया जा सके। हम हर बात को सोचने के लिए तैयार हैं जो उसारू हो ग्रौर उन से बातचीत भी चल रही है ग्रौर जो जायज डिमांडस हैं ग्रौर जो डिसपैरिटी है उसे दूर करने का प्रयत्न किया जाएगा लेकिन इस के लिए बजट के ग्रन्दर प्रोवीज़न चाहिए इसके बारे में सरकार विचार कर रही है। मुझे ग्रफसोस है कि कांग्रेस के लोगों ने ग्रौर सीनीयर मैम्बरों ने हम पर इलज़ाम लगाया है कि दिस इज़ ए गैबार्ज बजट। श्री मोहन लाल जी ने इस बात को शायद ध्यान में नहीं रखा कि इस बजट में कितनी राहत लोगों को दी गई है। मैं ग्राप के द्वारा उन सज्जनों को कहना चाहता हूं, जो यहां पर बैठे हुए नहीं हैं, कि जो कुछ उन्होंने कल कहा था उसका ग्राज यहां पर उपस्थित रह कर जवाब तो सुनते। ग्राप तो कहते थे कि हमारे पास प्लान है ग्रौर प्रोग्राम है लेकिन किसी कारणवश नहीं ला सके। मैं यह कहना चाहता हूं कि इन कांग्रेस के लोगों के पास तो सिर्फ कागजी प्लान ही थे ग्रौर उन्होंने लोगों को कई प्रकार के झूठे ग्रांकड़े पेश कर करके ग्राज उन्हें इस हद तक पहुंचा दिया है। यह कहते कुछ ग्रौर थे ग्रौर करते कुछ ग्रौर थे। बातों की सरकार थी ग्रौर कोई ठोस काम नहीं कर पाए लेकिन ग्रब इट विल बी ए प्रैक्टीकल बजट। जो हम कहते भी हैं वह करते भी हैं ग्रौर उसमें देर नहीं लगाते। चैयरमैन साहिब, ग्राप का ध्यान में इस बात की ग्रोर दिलाना चाहता हूं कि पिछली सरकार की ग्रोर से जो जो कुरीतियां हमारे समाज में घर कर गई हैं वह ग्राज हमारे सामने ग्राई हैं। हम उनकी फेस कर रहे हैं ग्रौर उन्हें दूर करने का यत्न कर रहें हैं। इन कुरीतियों की वजह से करैक्टर डीजैनरेट हो गया है ग्रौर लोगों में घटियापन ग्रा गया है इसको दूर करने के लिए इस बजट में प्रबन्ध किया गया है। ग्राज लोग महसूस कर रहे हैं कि राहत दे रहें हैं ग्रौर लोगों की मुशिकलात को दूर कर दिया गया है। स्कूल टीचरों ग्रौर गवर्नमैंट सरवैंटस की मुशिकलात को दूर किया गया है। ग्रौर उनकी ग्रामदन ज्यादा करने के साधन जुटा दिए हैं।

(At this stage Sardar Surjit Singh, a Member of the Panel of Chairmen, occupied the Chair.)

ग्रब रही यह बात कि इस तरह के खर्चों को ले कर उन्हें पूरा करने के लिए कौन से साधन होंगे इस संबंध में ग्रर्ज़ करूंगा कि जो लोन्ज़ इन्होंने ग्रपने पोलीटीकल मुफाद को सामने रख कर दिए थे उन्हें वसूल किया जाएगा। ग्रौर इन्डस्टरी को बढ़ानें के लिए लोन्ज़ के द्वारा इनसैनटिव दिया जाएगा। पुराने ग्राऊटस्टैंडिग लोन्ज़ की रिकवरी से साढे 6 करोड़ रुपया वसूल किया जाएगा। फिर इस के साथ ही एकानौमी ड्राइव चलाई जाएगी ताकि जहां पर खर्च फालतू है उस में कमी की जाएगी। सरकारी एसटैबलिशमैंट में कमी की जाएगी ताकि घाटे को किसी हद तक पूरा किया जा सके। इस सारी बातों को देख कर कहा जा सकता

[श्री हरबंस लाल खन्ना]

है कि यह बजट आम आदमी का बजट है और हरेक को बैनिफिट करता है, आम आदमी को सुख देने के लिए बनाया गया है। कमी को पूरा करने के लिए जहां जहां पर भी फजूल खर्ची नजर आएगी उस में तत्परता से कमी करने का प्रयत्न किया जाएगा।

इस के साथ साथ मैं, चेयरमैन साहिब, आपके द्वारा यह भी उन भाइयों को बता देना चाहता हूं कि हमें इस मुल्क में ज्यादा जोर इस बात पर देना चाहिये कि यहां पर अनाज और दूसरी चीजों की ज्यादा से ज्यादा प्रोडक्शन हो। जितनी ज्यादा हमारी प्रोडकशन होगी उतना ही कास्ट आफ प्रोडक्शन में कमी होगा। अगर प्रोडक्शन बढ़ गई तो उतना ही धन हमारे मुल्क का बढेगा जिस को हम इस मुल्क में आसानी से इंडस्टरी लगाने पर इस्तेमाल करके मुल्क की दौलत बढ़ा सकते हैं। मगर जब किसी मुलक की प्रोडक्शन में ही कमी हो जाती है then it is a natural loss. हमारे पास प्रोडक्शन बढ़ाने के लिये, इंडसटरी चलाने के लिये हर तरह के साधन हैं। मगर यह साधन सिस्टेमैटीकली युटिलाइज न होने के कारण हम आगे बढ़ नहीं सके हैं। मिसाल के तौर पर हमारे पास अगर बिजली हो, और लाईन सिस्टम ठीक नहीं है तो बिजली सप्लाई की ही नहीं जा सकती। अमृतसर के लोगों की यह शिकायत थी कि उन्हें पूरी बिजली नहीं मिल रही। यह शिकायत उनकी जैनुइन ही थी, बगैर बिजली के वह कोई भी कारोबार करने में असमर्थ हैं। इसके लिये मैं एक सुझाव इस सरकार को दूंगा कि अगर बिजली की कमी को किसी तरीका से दूर करना है तो इसका वाहद इलाज यही है कि वहां पर एक टरांसफार्मर लगा दिया जाये जिस से पैदा हो रही बिजली की कपैसिटी में इजाफा हो जायेगा और यह कमी दूर की जा सकेगी। आज हालात यह हैं कि अगर बिजली चली जाये तो आती ही नहीं। अगर आध घंटा के लिये आ भी जाये तो फिर चली जाती है। इस का मतलब तो यह है कि अगर एक कारखाना दिन में 4-5 घंटे तक बंद हो जाये तो वहां की प्रोडक्शन कम हो जायेगी और इतना अरसा लेबर जो बेकार रहेगी इस से प्रोडकशन की कीमत पर असर पड़ेगा और प्रोडक्शन की कीमत अगर एक पैसा होगी तो यह $1\frac{1}{2}$ पैसा पर देनी पड़ेगी। यह असर कनज्यूमर पर पड़ेगा। जो चीज पहले किसी एक कीमत पर मिलती थी अब उसकी डयौढी प्राईस कनज्यूमर को देनी होगी। हमें इस महिंगाई को दूर करने के लिये, नैशनल लास को बचाने के लिये, इंडसटरी के लगातार चलते रहने का प्रबन्ध करना होगा। यह तभी चलेगी जब कान्टीन्युअसली उनको कारखाने चलाने के लिये बिजली दी जाये। हमारे मुल्क में सब कुछ है मगर उसे सिस्टेमैटिकली इस्तेमाल में लाने का सवाल है। इसके लिये भी जो मेजर चीज है वह यही है कि जहां कहीं भी डिफैक्टस है उन्हें दूर किया जाये। मैं आपके जरिए हाउस के सामने डिफैक्टस दूर करने के मुताल्लिक अपने हलका अमतसर की एक मिसाल पेश करना चाहता हूं। मैं अमृतसर प्रापर का हूं 1965 में जब हमारी पाकिसतान के साथ जंग लगी तो बार्डर स्टेशन के लोगों ने बढ़ कर इस मुल्क की सेवा की। अमृतसर शहर भी एक बार्डर स्टेशन है, इस शहर के लोगों ने भी उस मौका पर बड़ा

सहयोग दिया और देश की सेवा का काम किया । म इस बहस में नहीं आना चाहता कि बार्डर के इलाके के लोगों ने किस तरह प्यार से तमाम मिलिटरी सर्विसिज़ को अपने कानफीडैंस में लिया और देश की सेवा का बीडा उठाया । ऐन उसी आधार पर इन्हों ने काम शुरु किया जैसे मिलिटरी के लोग करते हैं । मैं इस तरह की ज्यादा डिटेल्ज़ में जाना नहीं चाहता । इनसे इतिहास भरा हुआ है । इन दिनों बार्डर के लोग सरहदों पर एक दीवार की मानिंद खड़े होकर काम करते रहे, हर किसम की दुख तकलीफें बरदाश्त करते रहे । मगर आज अगर बार्डर स्टेशन वाला कहता है कि हमें कुछ फैसिलिटीज मिलनी चाहियें ताकि वह और अच्छी तरह के काम कर सकें तो यह पूछने तक नहीं जाते । उनकी मांग है कि उन्हें इंडस्टरीज चलाने के लिये पूरी पूरी सहूलतें मिलनी चाहिये इसके साथ ही इन्हें सेल्ज़-टैक्स और दूसरे टैक्सिज़ की भी रियायतें मिलनी चाहिएं । इस ऐरिया को मजबूत करना हमारा सब से पहला फर्ज़ है । दूसरे लोग जो यहां के इंडस्टरी के अलावा, जो भी काम करते हैं उनको उस में सहूलतें मिलनी चाहियें । उनको हसब जरूरत इम्पलीमैंटस मिलें और टैक्सिज़ में रियायत हो । इस तरह अगर बार्डर के इलाके के लोगों की तरक्की होगी तो हमारे मुल्क का डिफैंस भी मजबूत होगा । इसलिये मैं अर्ज़ करूंगा कि इस इलाके के लोगों की इमदाद करने के लिये हर काम में टाप प्रायरटी दी जाये, पूरी सहूलतें दी जायें ताकि बार्डर स्टेशन पर रहने वाले लोग यह महसूस करें कि हमारा भी ख्याल कोई कर रहा है । मगर इस बजट को देखने से मालूम होता है कि इस इलाके के लोगों की सहूलतों का कोई ख्याल रखा ही नहीं गया । इसके लिये मैं आपके द्वारा सरकार से कहूंगा कि हमारे बार्डर के इलाके के लिये खास ख्याल होना चाहिये ।

इसके साथ ही मैं दफतरों में काम करने वाले लोगों के मुताल्लिक भी कुछ अर्ज़ करना चाहता हूं । हम ने सरकारी कर्मचारियों का मंहिगाई भत्ता बढ़ाने के मुताल्लिक 3 मई को यह एलान किया कि हमारे कर्मचारियों का मंहिगाई अलाऊंस सैंटर के कर्मचारियों के बराबर होगा । मुझे इस एलान के बाद कई दफतरों में जाकर इन लोगों से बातें करने का मौका मिला । मैं यह कह सकता हूं कि दफतरों में काम करने वाले लोग फुल्ली सैटिसफाईड थे । 20 साल से यह लोग चिल्लाते आ रहे थे कि हमें सैंटर के लोगों के बराबर भत्ता दिया जाये मगर इनकी आज तक किसी ने भी न सुनी । मौजूदा सरकार ने अपने खर्च में 6 करोड़ रुपये का इज़ाफा किया है मगर ऐसा करके उस ने पंजाब के लोगों की सही तरजमानी की है । आप किसी से भी जाकर पूछें सारे लोग आज पूरी तरह से सैटिसफ़ाईड हैं, गवर्नमैंट के इस स्टैप उठाने पर वह बहुत खुश हैं ।

पंडित मोहन लाल ने यहां पर पुलीटीकल कुरपशन का ज़िक्र किया । इनके अलावा और भी आपोज़ीशन के मैंबर साहिबान ने इसी बात का जिक्र किया । इसके मुताल्लिक मैं आपके द्वारा यह अर्ज़ करना चाहता हूं कि वास्तव में पुलीटीकल कुरपशन कांग्रेस बैंचिज से स्टार्ट की गई है । मैं इसके मुताल्लिक इनके हाई रैंक्स

(श्री हरवंस लाल खन्ना)

की मिसाल देता हूं । वह यह कि श्री अशोक मेहता प्रजा सोशलिस्ट पार्टी के लीडर थे । इन्हों ने इन को वहां से कांग्रेस पार्टी में खींचा और पलैनिंग कमिशन का उप-चेयरमैन बनाया । मैं पूछता हूं कि पुलीटीकल कुरपशन में इनीशीएटिव लेने की जिम्मेवारी अगर है तो किस पार्टी पर है? श्री थानु पिले को अगर केरला का चीफ मनिस्टर रहने नहीं दिया जाता और उसे उठा कर एक स्टेट का गवर्नर लगा देते हैं तो कौन जिम्मेवार है इस पुलीटीकल कुरपशन का ? मैं कहता हूं कि इस तरह की हजारों बातें हुई हैं और they were responsible for that । आज यह कहते हैं कि हमारा एक आदमी ले लिया, दो ले लिये यह हम इस लिये कहते हैं ताकि इनको आयंदा के लिये नसीहत हो । पिछले 20 साल के अंदर इन्हों ने ग़रीब जनता को इस तरह का नक्शा दिया है कि उन बेचारों को रोटी तक के लिये भी मुहताज कर दिया गया । मुझे यह कहने में रत्ती भर भी शक नहीं कि अब इनको मनिस्टरी बनने के हरगिज़ चांनसिज़ नहीं हैं ।(विघ्न)

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਜਾ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਿਤਾ ਨੂੰ ਕਢਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ, ਥਾਨੂੰ ਪਿਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਢ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਿਉਂ ਸਾਇਲੈਂਟ ਰਹੇ, ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਨ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ? ਕੀ ਉਸ ਵਕਤ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ? ਜਦੋਂ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ । ਜੇਕਰ ਅਜ ਅਸੀਂ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਟੈਪ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਚਿੱਲਾ ਚਿੱਲਾ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗੇ । ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੈਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । We are the real representatives of the masses. ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਹੈ । "ਦੇ ਦੇ ਰਾਮ, ਦਿਲਾ ਦੇ ਰਾਮ" ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਇਥੇ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਤੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੈਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਫ਼ਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ : how to meet his expenditure. ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਉ ਟੂ ਸਪੈਂਡ ਇਟ । ਉਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਖਰਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਏ । 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ 50 ਕਰੋੜ ਜਨਤਾ ਵਿਚ 5-7 ਲਖ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹਨ, ਬਲੈਕ ਮਨੀ ਹੈ, ਅਨਗਿਣਤ ਰੁਪਿਆ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਹੈ ਉਹ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਿਥੋਂ ਖਾਣੀ ਹੈ, ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਢਿਡ ਕਿਥੋਂ ਭਰਨਾ ਹੈ, ਬਚਿਆਂ

ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਕਿਥੋਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ । ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਬਚਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਏਡ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਣੀ ਹੈ । ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਦਸ਼ਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਹਾਊਸ ਪਰਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਗਲਾਂ ਅਸਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦੇਣੀਆਂ । 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ, ਡੇਗਰੇਡੇਸ਼ਨ ਆਫ ਕੈਰਕਟਰ ਚਰਿਤਰ ਹੀਣਤਾ ਸਾਡੀ ਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਭਰ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਜਨ ਜਾਗਰਣ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗਰਿਤੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਹ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦਿਆਂਗੇ । 20 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਤੁਸਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਹੈ । ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟ ਪਲੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਰ ਪੰਡਤ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । 1947 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 1967 ਤਕ ਹੋਏ ਵਾਕਿਆਤ ਵਲ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵੈਲਿਉ 2-3 ਜਾਂ 4 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਸੀ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵੇਲਿਉ ਕਿੰਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਓ, ਸਾਡਾ ਕੇਸ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 4, 5 ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ ਔਰ ਉਹ ਸਾਡੀ ਔਫਰ ਨੂੰ ਐਕਸੈਪਟ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਲਿਊ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਯੰਤਰ ਸੀ ਕਿ 1947 ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨੇ ਗਰੀਬ ਸਨ ਲੇਕਨ 1947 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇੰਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈ ? ਕਾਰੋਬਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਲੀਡਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਥੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤ ਬੈਠੇ ਹਨ ਔਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕ 12, 12 ਘੰਟੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ । ਲੇਕਿਨ ਪੰਡਤ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਹੜੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਸਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇੰਨੇ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵੈਲਿਊ ਇੰਨੀ ਵਧ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਹਿਬੇ-ਜਾਇਦਾਦ ਹੋ ਗਏ । ਕੀ ਇਹ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਟੇ ਔਰ ਪਰਮਿਟ ਲੈ ਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਧੰਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਕਿ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਚੈਕ ਲਗਾਇਆ ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਰਿ-ਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕੀਤਾ ? ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਿਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਡੇਮੋਕਰੇਟਿਕ ਸੇਟ ਅਪ ਵਿਚ ਕਿਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਨ ਹੈਲਦੀ ਕਿਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਅਛੇ ਸੁਝਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਲੇਕਨ ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਹ ਪਲੈਂਡ ਪਲੇਨਿੰਗ ਹੈ ਪਲੈਂਡ ਸਕੀਮ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗਲ ਅਜ ਨਿਸਚਿਤ

(ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ)

ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੱਜਣ ਵੀ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਅੰਦਰ ਆਕੇ ਪਹਿਲੇ ਰੀਗਰੇਟ ਸ਼ੋ ਕਰਨਗੇ ਲੇਕਨ ਇਸ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਗਰੇਟ ਸ਼ੋ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਐਜ਼ ਏ ਪਰੋਟੈਸਟ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ । ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਰਡਜ਼ ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹੇ । ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਹ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਾਧਾ ਪਾਈ ਜਾਏ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਬੜਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੰਡਜ਼ ਦਾ ਰਖਸ਼ਕ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਫੰਡਜ਼ ਦਾ ਮਿਸਯੂਜ਼ ਨਾਂ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਟ ਇਜ਼ ਵੇਸਟੇਜ਼ ਆਫ਼ ਮਨੀ । ਇਥੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਲਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਖਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਦਿਉ । ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਪਰਾਬਲਮਜ਼ ਉਪਰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਬੇਠਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਹਾਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਟੈਪਸ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਅੜਿਚਨ ਪਏ । ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੁਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੈਲਦੀ ਕਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਹਿਬ, ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਜਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਕੇ (ਸਰਦੂਲ ਗੜ੍ਹ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਵਸੇ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰੌਣਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਚਾਂ ਤੇ ਬਠਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਚੇਂਜ ਇਜ਼ ਦੀ ਲਾਅ ਆਫ਼ ਨੇਚਰ । ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਹਰ ਇਕ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾਂ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫ਼ਰੰਟ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਬੜੀ ਅੱਛੀ ਗਲ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿਖ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਲੇਕਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ਼ਰੰਟ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿਖ ਦੇ ਤਫ਼ਰਕੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਚੇਂਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਜਨਤਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੋਟਰਜ਼ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਪਰਬੋਧ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢਿਡੀਂ ਪੀੜਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਉਹ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਉਹ ਹੁਕਮ ਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਿਥੇ ਗਏ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਜਟ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਓ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਲੇਕਨ ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਰਾ ਬਜਾਏ ਇਹਦੇ ਕਿ ਅਛੇ ਸੁਝਾਓ ਦਿੰਦੇ, ਹੈਲਦੀ ਕਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਕਰਦੇ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਲ੍ਹੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਅਛਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਥੋਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਛਾ ਰਖਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਛੇ ਸੁਝਾਓ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕਾਨਮੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸ਼ੁਧ ਹੋਵੇ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਪਾਈ । ਕਈਆਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨਡੀਊ ਪਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ । ਕਈਆਂ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ 1952 ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨਗੋ ਔਰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲ-ਦਾਰ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ ਅਜ ਉਹ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਕਾਡਰ ਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਮੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਹ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਤਨੇ ਚੰਗੇ ਔਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੁਕ ਸਕੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਔਰ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਝੂਠੀਆਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਉਤੇ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ । ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਚੰਗਾ ਵਾਤਾ-ਵਰਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਵਿਚ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੈਲੀਗਰਾਮਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਔਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਫ਼ਰੰਟ ਵਿਚ ਆ ਗਏ । ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਬਲਕ ਨੇ ਨਖੇਧੀ ਕੀਤੀ । ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਆਪਣੀ ਕਾਂਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਜਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਂਸਟੀਚੂਐਂਸੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਤੁਸਾਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਇਆ ਔਰ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿਤਨੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਖੜੇ ਸਨ । ਸੋ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੈ ਇਹ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਇਤਨਾ ਖੁਮਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਨੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਔਰ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛਡੀਏ । ਪਹਿਲੇ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਟਰੱਕ ਸੀਮਿੰਟ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੜਕ ਉਤੇ ਹੀ ਲਾਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਗਰਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਸੜਕ ਉਤੇ ਹੀ ਗਡੀਆਂ ਘੇਰ ਕੇ

(ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਵਾਹਰਕੇ)

ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਧੇਰ ਗਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਪਰ ਤੁਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ! ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਦੁਬਾਰਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਜਿਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਦਰਅਸਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ । ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟਰੱਕ ਖਰੜ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ । ਸਾਨੂੰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਨਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੰਗੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵੇਗੀ ਔਰ ਅਗਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਹਰ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ—ਐਸੇ ਕੰਮ ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ । ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ—ਕਦੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ, ਕਦੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਔਰ ਕਦੇ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਦੀ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰਿਲੀਫ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਸਕੀ । ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਰੈਡਿਟ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ, ਡਿਫਿਸਿਟ ਹੀ ਸੀ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ । 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਰੇਟਸ ਉਤੇ ਡੀ.ਏ. ਮਿਲੇਗਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ 18 ਕਿਸੇ ਦੇ 35 ਕਿਸੇ ਦੇ 65 ਔਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਰੈਂਕ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੀ. ਏ. ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਮਿਲਿਆ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰੈਡਿਟ ਕਿਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਪਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਵੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ! ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ 5 ਸਟੈਂਡਰਡ ਏਕੜ ਉਤੇ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੇ ਬੜੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੀ ਸੀ ਮਗਰ ਉਹ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ । ਇਹ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਉਤੇ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਇਕਦਮ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ 125 ਔਰ 130 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਣਕ ਖਰੀਦਣਾ ਔਰ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰਨਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਫ਼ਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਰੋਟੀ ਤਾਂ

ਖਾ ਸਕੇਗਾ। ਮਗਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਅਨਾਜ਼ ਦੀ ਕੀਮਤ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਗਰ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜ਼ਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟ ਦਵਾਈ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ, ਬੀਜ, ਤੇਲ ਔਰ ਦੂਜੇ ਇੰਮਪਲੀਮੈਂਟਸ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਮੁਹੈਯਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਘਟ ਪਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਮਗਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਔਰ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਆਦਿ ਮਜੂਦਾ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਅਧੀ ਕੀਮਤ ਉਤੇ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਰ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਜੋਂ ਘਟ ਪੈਸੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਸ ਪੱਖ ਵੱਲ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗੀ ਔਰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਕਦਮ ਚੁਕੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਅੱਧੀ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਇਲਾਕੇ ਚੰਗਾ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਮਗਰ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੜੀ ਥੁੜ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਥੁੜ ਬਿਜਲੀ ਰਾਹੀਂ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਗਈ ਹੈ ਮਗਰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਸਬ-ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਥੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਉਥੇ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਤੁਸਾਂ ਸੰਗਰੂਰ ਔਰ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਜਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਵੇਖਣਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਿਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਲੋਕਾਂਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਦ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨਤੀ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਰਗੇ ਜਿਹੜੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਉਨਾਂ ਵਲ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਔਰ ਸਕੂਲ ਖੋਲੇ ਜਾਣ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ

(ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਵਾਹਰਕੇ)

ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਨੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮੀਲ ਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਥੇ ਜ਼ਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਤੀਹ ਤੀਹ ਮੀਲ ਉਤੇ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਤੀਹ ਤੀਹ ਮੀਲ ਦੂਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਪ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

श्री विशम्भर नाथ) मकक्कड़ (वित्त उप-मंत्री; चेयरमैन साहिब, हिन्दोस्तान में चौथे जैनरल इलैकशन के बाद यह पहला बजट है जो इस असैम्बली में पेश किया गया है और इस बजट पर जनता का जो रिसपौंस है उस को देखते हुए यह फखर से कहा जा सकता है कि यह जनता का बजट है । जब से यह बजट पेश किया गया है चारों तरफ से इस की तारीफ की जा रही है, इस को ऐप्रीशियेट किया जा रहा है । चैयरमैन साहिब, 5 एकड़ पर मालिया माफ किया है और जब डा० बलदेव प्रकाश इस बात को अपने भाषण में ऐनाउंस कर रहे थे तो आपोज़िशन के बैंचिज़ की तरफ से पुकारा जा रहा था कि दस एकड़ पर किया जाए, दस एकड़ पर किया जाए । बड़े अफसोस की बात है कि मेरे आपोज़िशन के भाई हर बजट स्पीच में इस बात की ऐनाउंसमैंट करते रहे कि हम 5 एकड़ पर मालिया माफ करने की सोच रहे हैं मगर कर ना पाए और जब जब यह बात फ्रंट वज़ारत ने कर दी तो उन की तरफ से इतना भी ना कहा गया कि यह बजट तो हम ने बना रखा था । यानी सामने आते भी नहीं और छुपते बनता भी नहीं । ना तो यही कहते हैं कि फ्रंट वज़ारत ने 5 एकड़ पर मालिया माफ किया है न इस बात को कहते हैं कि हम ने स्कीम बनाई थी इन्होंने लागु कर दी । कोई सही बात कहने को तैयार नहीं हैं किलेन जब मालिया माफ कर दिया तो कहते हैं कि दस एकड़ पर चाहिए । इस सिलसिले में मैं आप के जरिये इस बात पर रोशनी डालना चाहूंगा कि अगर 10, 20 या 30 एकड़ पर मालिया माफ कर दिया जाए, मालिया न लगे तो उस पर इनकम टैक्स लगता है जो कि माफ किये गए मालिये से कई गुना होता है जो कि ज़मींदार को देना पड़ता है । इस लिये सोच समझ कर यह बात की गई है कि पांच एकड़ पर मालिया माफ़ करने से इनकम टैक्स भी नहीं लगता।

और फिर वह कहते हैं कि यह मुख्तलिफ आइडिओलीजी वालियां 5–7 पर्टियाँ इकठे हो गई हैं यह क्या करेंगी । मैं पुछता हुं कि अगर इसी बात से यह शिक्षा लें कि यह मशरिक, मगरिब, जनूब और शमाल को मूंह रखने वाली पार्टियाँ परिवृत होकर, एबाउट टर्न लेकर सैंटर में इकटठी हो गई हैं तो इस का कारण क्या है । अगर यह इसी से शिक्षा लें तो मैं समझता हूं कि इन को काफी फायदा हो सकता है । पिछले 20 सालों में कांग्रेस ने इस मुल्क को नीचे गिराया है । इन को गवनमेंट के समय में इस कद्र कुरप्शन फैली कि इन मुख्तलिफ दिशाओं की ओर मूंह रखने वाली पार्टियों को मजबूर होकर एक जगह पर आना पड़ा ।

मैं समझता हूं कि हिन्दोस्तान की आज़ादी के बाद सब से पहला काम जो कांग्रेस को करना चाहिए था वह था क्रिएशन आफ़ नैशनल कैरैक्टर । आप देखें आज हिंदोस्तान में नैशनल कैरैक्टर नाम को भी नहीं है । दूसरा काम जो देश की आज़ादी के बाद होना चाहिए था वह यह था कि हिंदोस्तान के लोगों में देशभक्ति की भावना भरी जाती । उन को इस कद्र देशभक्त बना दिया जाता कि चीन और पाकिस्तान को इस देश की तरफ आँख उठा कर देखने की जुर्रत न होती । देशभक्ति भी आज देश के लोगों में दिखाई नहीं देती । क्यों इस लिये कि कांग्रेस वाले जैसे बहुत देर के भूखे थे, उन्होंने अपनी भूख को पूरा करने के लिये अपनी तिजोरियों को भरने के लिये देशभक्ति और नैशनल कैरैक्टर को सामने नहीं आने दिया, पनपने नहीं दिया । (विघ्न) तो मैं कह रहा था कि कांग्रेस को इस बात से ही शिक्षा लेनी चाहिए कि यह जो मुख्तलिफ आइडिओलोजीज़ वाले लोग इकट्ठे हो गए हैं यह सिर्फ उनके गलत कामों और गलत आईडिआलोजीज़ की वजह से इकट्ठे हो गए हैं । एक बात जिस को बार बार पंडित मोहन लाल जी कहते रहे यह थी कि इस सरकार ने प्युरिटी आफ ऐडमिनिस्ट्रेशन का नारा लगाया और इन की नज़र में इमप्युरिटी इसी बात में है कि कांग्रेस के 6 मैंबर इधर आ गए और उन को यह कहते हैं कि खरीद लिया गया । मुझे अफसोस है कि इस वक्त पंडित जी बैठे नहीं हैं, ज़रा आंख से आंख लड़ा कर बात करते तो मज़े की बात थी । मैं उन तक यह बात पहुंचाना चाहता हूं कि वह कौन सा हरबा है जो आप ने इस तरफ बैठे हुए लोगों को खरीदने के लिये इस्तेमाल नहीं किया । हां उधर जाने के लिये कोई तैयार नहीं होता इस लिये कि कांग्रेस इस कद्र बदनाम है और लोग उन से इस कद्र नालां हैं और तंग हैं कि कोई भी आदमी उधर आने के लिये तैयार नहीं होता । क्या मैं आपोज़ीशन बैंचों वालों से पूछ सकता हूं कि कितने इन के ऐक्स वज़ीर मेरे पास पंहुचे इस बात के लिये कि मैं इन की तरफ आ जाऊं । किसी ने कहा कि आप ने जो वादे अपने हलके वालों से कर रखे हैं वह हम 6 महीने में पूरे करवा देंगे । किसी ने कहा कि अगर आप दिल्ली जा कर यह कह दें कि 6-7 आदमी मेरे साथ हैं और हम इन में शामिल होते हैं तो मैं डिप्टी मिनिस्टर बन सकता हूं । किसी ने कहा कि हमारी इज्ज़त रखें । इस तरह से किसी ने कुछ कहा और किसी ने कुछ कहा । यह बातें तो आप करते रहे हैं और आज बातें करते हैं प्युरिटी आफ ऐडमिनिस्ट्रेसन की । यह बात अलग है कि यह इस कद्र बदनाम हैं कि कोई इन के साथ नहीं मिला । (विघ्न) इस के लिये वह खुद ज़िम्मेदार हैं ।

एक और बात वह यह कहते रहे हैं कि यह तो एक गैम्बलर्ज़ का बजट है । बड़ी हैरानगी की बात है कि अगर कोई आदमी पैसे की कमी को दलेरी के साथ स्टाफ कम करके, या जो डुपलीकेशन होती है उस को हटा कर या दूसरे ज़राए से जो कमी आ गई है उस को पूरा करना चाहता है तो उस को गैम्बलर कहा जाए । जरूरत के मुताबिक काम करना पड़ता है । नैसैसिटी इज दी मदर आफ नवैनशन । तो इन प्रयत्नों को बिना सोचे समझे गैम्बलर्ज बजट कह देना ठीक नहीं ।

(श्री बिशम्बर नाथ मक्कड़ 'वित्त उप मन्त्री)

दरअसल बात यह है कि इन दो महीनों में यह समझने लगे हैं कि अब हम कभी नही आ सकते । इन को इस हकीकत का पता था कि इन पांच सालों में कांग्रेस फार ऐवर या कांग्रेस फार नैवर का फैसला होना था और अब कांग्रेस फार नैवर हो गई है । फ्रंट ने इन दो महीनों में वह काम कर दिये हैं कि अब इस में कोई शक नहीं रह गई है कि अब कांग्रेस फार नैवर हो के रह गई है । इस लिये यह बात नहीं है कि यह इस बजट को वाकई गैम्बलर्ज का बजट समझते हैं बल्कि असलियत यह है कि उन को साफ यह बात दिखाई दे रही है कि अब वह कहीं के नहीं रहे । इस बात के कारण वह यह बार बार दोहराते हैं कि यह तो एक गैम्बलर्ज का बजट है, इस में कभी 3,60 करोड़ रुपये की नहीं बल्कि 23 करोड़ का घाटा है ।

उन को मालूम होना चाहिए कि यह तो जो आदमी एलान करता है वह इस बात को जानता है कि मैं इस के बारे में खर्च कहां से जुटाउंगा । पंजाबी में एक 5.00 p.m. कहावत है कि जो कच्छा सवांदा है वे राह पहलां रख लैंदा है । लेकिन इन्हें इस बात का दुख है कि लोगों को सहूलतें क्यों दी गई हैं । बजट तकरीर में इस बात का हवाला दिया गया था कि एमप्लाइज को कुछ दिया जाएगा और अब सैंटर का डी० ए. दिया गया है जिस पर 6 करोड़ सालाना का खर्च है । इन का तो जी नहीं चाहता था कि सरकारी कर्मचारियों को कुछ दिया जाए । इन्हें शायद महिंगाई का पता नहीं । गेहूं 60 रुपए इन्हों ने खरीद की और 125 रुपये क्विंटल बेच दी और अब भी क्या एमप्लाइज का हक्क नहीं कि उनकी तनखाहों में कोई बढ़ोत्री की जाए यह शायद महसूस नही करते कि महिंगाई कहां तक पहुंच गई है । किसी ने सही कहा है छुपते बनता नहीं सामने आते भी नहीं । यह साफ उस तरह से नही कहते कि एमप्लाइज को नहीं देना चाहिए बलिक किसी और ढंग से कहते हैं कि यह गैंबलर्ज का बजट है । इस में आप ही अंदाजा लगाएं कि उन की कितनी खुदगर्जी पिनहा है ।

फिर कहते हैं कि देश के नक्शे पर पंजाब को ऐसी जगह पर रखा है कि जहां वह फखर से सर ऊंचा कर सके । यह शायद किसी हद तक ठीक ही है और किसी हद तक गलत भी है । मेरा इलाका ऐसा है जहां पर लोगों का कई वजह से रोना नहीं सुना जाता । वहां पीने के पानी की यह हालत है कि जोहड़ों का पानी पीते हैं और ऐसे जोहड़ों का जहां से आप के पशु भी पानी ना पी सकें । आप इस बात की झलक देखिए । चार चार मील से औरतों को पीने का पानी लाना पड़ता है एक घड़ा पानी का लाती हैं और दुपैहर हो जाती है फिर दो बजे से ५ बजे तक उन्हें दूसरा घड़ा पानी का लाना पड़ता है । पत्थरों का रासता है इस लिये वक्त भी बहुत लगता है । कच्चा हैड है इस के बारे में लोग चीखते रहे और चिलाते रहे लेकिन कोई परवाह नहीं की गई । लोगो ने यह मांग की कि सरकार आबियाना तो पक्की नहर का लेती है और पानी नहीं दिया जाता इस लिए इन लोगो से ही पूछना चाहिए कि पंजाब को पिछली सरकार ने देश के नक्शे पर कहां तक ला कर खड़ा कर दिया था और इन की बात किस हद तक सही हो सकती है ।

मैं तो सोचता हूं कि पिछली वजारतों ने क्या किया है कि जिस पर हमें कहा जाता है कि फखर करो। 500 मील का इलाका है मुकेरयां का जहां पर बिजली नहीं है सिवाए मुकेरयां खास के और यही शायद मिसाल है इस सूबे की देश में आगे होने की। काफी साल यह पावर में रहे लेकिन इन की सरकार कुछ न कर सकी। जो काम यह 20 साल में नहीं कर सके वह बात इन्हों ने अपनी हकूमत में कर के दिखा दी है।

मैं इस संबंध में अर्ज़ करना चाहता हूं कि इस मौजूदा वजारत ने हिन्दु और सिक्ख में जो एकता पैदा कर दी है इस की मिसाल नही मिल सकती ऐंसी हालत इन कांग्रेस वालों ने कर दी थी कि हिन्दू हिन्दू के तौर पर और सिक्ख सिक्ख के तौर पर सोचने लगा था। (प्रसंसा) लेकिन आज माहोल बदल गया है। कांग्रेस की जो डिवाइड एन्ड रूल की पालिसी थी और जो अंग्रेज़ से एन्सैट्रल प्रापर्टी के तौर पर विरसे में मिली थी उस पर यह आज तक अमल करते रहे। कभी पंजाबी सूबे की डींगें मारीं और कभी यहां पंजाबी की लाठियां चलवा दीं। फिर रिजनल फारमूला बनाया और फूट डालने की कोशिश की। लेकिन इन्हें पता नहीं था कि पानी एकसा रहता है इस में लाठियां लगाने से कहीं इस को बांटा नहीं जा सकता। हिंन्दू सिक्ख एक थे और एक हो गए इस फ्रंट की वजारत के बन जाने से और इन्हें कोई जुदा नहीं कर सकता। (प्रशंसा) यह लोग बोलते हैं मैं आप की इजाज़त से एक कहानी इन्हें बताना चाहता हूं।

एक गांव में एक गरीब लकड़हारा था, उस की जवान लड़की की एक अच्छे घराने में एन्गेजमैंट हो गई। कुदरत की बात कि जहां पर लकड़हारा पहले दो वक्त रोटी खाता था अब एक वक्त भी मिलनी मुशिकल हो गई। और उधर लड़के वालों की तरफसे चिटठी आ गई कि 15 दिन के अन्दर अन्दर शादी कर दी जाए तो रिशता कायम रहेगा वरना हम यह रिशता तोड़ देंगे। इस चिट्ठी को देख कर लकड़हारा बेचैन रहने लगा। उस का रंग पीला पड़ गया। वह सोच में पड़ गया और गांव के एक सियाने दुकानदार के पास पूछने पर अपनी बेचैनी का कारण बताया कि मैं इस चिंता में हूं कि शादी 15 दिन में कर दूं तो वह रिशता रखेंगे। यह सतयुग की बात है। उस दुकानदार ने कहा कि तुम फिक्र मत करो दरिया के किनारे एक फकीर आए हैं उन के पास जा कर मांग लो। वह फकीर के पास गया तो फकीर ने कहा कि तुम शादी अपनी लड़की की करना चाहते हो तो घबराओ नहीं अन्दर जा कर देखो एक डिब्बे में पारस की एक टुकड़ी है वह ले लो और जितना सोना दरकार हो वह लोहे से इस को लगा कर बना लेना। उस लकड़हारे ने अन्दर जा कर लोहे के डिब्बे में से पारस को निकाला तो संदेह में पड़ गया कि यदि यह पारस है तो इस लोहे के डिब्बे को इस ने सोने में क्यों न बदल दिया। यह तो मेरे साथ फराड हुआ है बाहर खाली हाथ आ कर फकीर से कहने लगा कि आप को मसकीन से इस तरह का मजाक नहीं करना चाहिए। पारस तो लोहे के डिब्बे में है और उस डिब्बे को तो वह सोने म बदल नहीं सका। फकीर ने

(श्री बिशम्बर नाथ मकड़ वित्त उप-मन्त्री)

आप जा कर अलमारी खोली और देखा कि पारस सोने के डिब्बे में पड़ा है और उस को कहा कि इस शीशे के टुकड़े को उठाओ जब लकड़हारे नें उस टुकड़े को उठया तो उस के बाहर एक कागज़ लगा हुआ था फकीर ने कहा कि इस को देखो क्या दिखाई देता है तो लकड़हारे ने बताया कि उस शीशे के टुकड़े के आस पास कागज़ का टुकड़ा लगा है फकीर नें बताया कि पारस और डिब्बा एक रुप नहीं हो सकते थे क्योंकि इन में कागज़ का टुकड़ा लगा हुआ था । और आज इस कागज़ की सरकार को हटा दिया है तो हिन्दू और सिक्ख एक हो गए हैं । (विघन)

(एक माननीय सदस्य : इन में से पारस कौन है और लोहा कौन है अकाली दल है या जन संघ (हंसी)

श्री बिशम्बर नाथ मकड़ वित्त उप-मन्त्री इस लिये. चेयरमन साहिब इस सरकार ने यह जो काम हिन्दू और सिक्ख की एकता का किया है यह छोटा काम नहीं हैं। बीस साल तक कांग्रेस को सरकार इस काम को न कर सकी ।

इस के अलावा मेरे भाई नैशनेलाइजेशन की बात करते हैं इन्हों ने कहा था को गेहूं को कोमतें मुकररं नहीं को गई और कनज्यूमर और प्रोडयूसर को रैम्यूनरेटिब कीमतें मिलनी चाहिएं ।

मैं इन से यही अर्ज़ करूंगा कि अगर यह प्रईसिज़ अनाऊंस कर दी जायें तो ज़रूरी बात है कि लोगों को सही पज़ोशन का पता लग जायेगा और व्यापारियों की कोई पेश चल नहीं सकेगी । इस के साथ ही मैं इस का मतलब यह भी समझता हूं कि गवर्नमैंट जो प्राईसिज़ फिक्स करना चाहती है इस का इरादा प्रोड्यूसर को कम कोमत देने का बिलकुल भी नहीं हैं इस बात के लिये कि प्रोडियसर को उस के अनाज की पूरी कीमत मिले और इस के साथ ही कनज़्यूमर को भी वाजबी निरख पर अनाज मिले महकमा के डी. एफ. सीज़. स्पैशल इनवैस्टीगेशन कर रहे हैं । जिस भाव पर इन को अनाज मिलेगा वह खरीद करके और इस पर सटौरेज चारजिज़ लगा कर, सारा साल सी भाव पर लोगों को अनाज दिया जायेगा । यह नहीं कि दो महीने अढ़ाई महीने दिया, फिर रेट बढ़ा दिया । दोनो तरफ ख्याल रखा जाता है यह भी ख्याल है कि कनज़्यूमर को सस्ते रेट पर अनाज मिले और इस के साथ ही यह भी ख्याल है कि प्रोडयूसर को भी उस के अनाज के, उस की मेहनत के जो उस ने अनाज पैदा करने के लिये की, उसे पूरे पैसे मिलें । इस के साथ साथ परोफैशनल टैक्स भी मुआफ किया गया उन लोगों का जो छोटी छोटी रेढ़ी लगाते हैं उन का भी ख्याल रखा गया जिन की सालाना बहुत आमदन कम थी । इस के साथ ही 5 एकड़ तक की ज़मीन के मालक का भी मालिया मुआफ किया गया । इन सारी चीज़ों का ध्यान रखत हुए मोजुदा सरकार ने अवामी बजट बनाने की कोशिश की है। बजाए इसके कि वह इस बजट पर कोई टीका टिपणी करते इन को इस बजट की सराहना करनी चाहिये थी । मुझे अफसोस है कि इन्हो ने इस के अच्छे

पहलू को टच तक नहीं किया । इतना कहते हुए मैं जनाब का शुक्रिया अदा करता हूं ।

चौधरी सत्य देव (अबोहर) : यह जो बजट आज इस हाऊस में जेरे बहस है हम समझते थे कि सच मुच इस की सराहना होगी क्योंकि इस में बहुत से लोगों को टैक्सिज़ से रहित मिली है और बहुत से लोगों को रिलीफ मिला है । मगर मुझे अफसोस से कहना पड़ता है कि इतना अच्छा बजट होने के बावजूद भी कांग्रेस लीडर शिप ने इस की सराहनां नहीं की । पंडित मोहन लाल जी ने बताया कि यह बजट कुछ भी नहीं है । यह एक डिफिसट वजट है । मगर यह तो वह बात है कि :—

नोलूको डविलोकते यदि दिव।
सूर्यस्य कि दूषणम ।

इस का मतलब है कि जैसे सूर्य के निकलने से पहले तो ऊल्लू को दिखाई नहीं देता । यह बात इन कांग्रेसी लीडरों की है । अब जब बिलकुल उजाला हो चुका है इन को फिर भी कुछ दिखाई नहीं देता इन की तो उल्लूओं वाली हालत है । मैं चेयरमैन साहिब, आप के द्वारा मुखय मंत्री के नोटिस में चंद एक बातें लाना चाहता हूं (एक माननीय सदस्य :उल्लू काला जादू जानता है (हंसी) यह बताया गया हैं कि अब कृषियोग्य भूमि में बृद्धि नहीं की जा सकती क्योंकि भूमि का 91% हिस्सा पहले हीं कृषि के अधीन है । मैं आप के द्वारा मंत्री जी के नोटिस मे यह बात लानी चाहता हूं कि पंजाब के हर गांव में 10 % रकबा इस तरह का है जो अनकलेमड है । सरकार ने इस में कुछ नहीं करना इस के मुताल्लिक गांव के लोग अपने आप ही सब कुछ करेंगे । यह काम पहले भी किया जा सकता था मगर कांग्रेस सरकार ने आज तक उन को कुचलने के सिवाये और कोई काम ही नहीं किया । हर गांव में ऐसा रकबा है जो अनकमाडिड कहा जाता है । कांग्रेस सरकार ने इस तरफ हमारे कहने के बावजूद भी कोई ध्यान नही दिया वजाये इस के कि वह अनकमांडिड रकबे का कोई सुधार करते वह इस पर टैकस ही टैंकस लगाते गये । सिवाए इस बात के कि इन विचारे देहातियों को कुचला जाये कांग्रेस सरकार ने कुछ नहीं किया । मैं अपनी सरकार को अब 'यही कहूंगा कि बजाये इस के कि वह और कुछ करें वह इतना ही करें कि 2—3 साल के लिये जितने भी टैकिसज़ हैं वह मुआफ किये जायें ता कि वह असानी से इस जमीन का सुधार कर सके । इस के साथ ही इनको एग्रीकलचरल इम्पलीमैंटस खाद और कृमिनाषक दवाईयां भी इनको दी जायें । खाद का भी इन के लिये पूरा इंतज़ाम किया जाये तो मैं समझता हूं कि इस मुलक में खुराक का काफी प्रवंध हो सकता है ।

यह कहा जाता है कि पहले की निसबत किसान की हालत अब बहुत अच्छी हो गई है । बह हालत कागज़ों में ही है । अगर फिरोजपुर में तहसील

(चौधरी सत्य देव)

फाज़िलका को लें तो इस इलाका में वित मंत्री नें खुद जा कर देखा है कि इस इलाके की क्या हालत है । न कोई कृमि नाषक दवाईयां मिलती हैं, ना खाद है न कोई और सहूलत है । मगर जब कुछ लेने का सवाल हो, पैसा इकट्ठा करना हो तो सब से पहले डी, सी. की तरफ से हाथ उठाया जाता है हमारे अबोहर और फाज़िलका के इलाके की तरफ । मैं वित्त मंत्री जी से प्राथना करुंगा कि सरकार को इस इलाके की उन्नति के लिये सब से पहले प्रबंध करने चाहियें और उनको जो सुविधायें दी जायें वह इस ढंग से दी जायें कि जिन से हर छोटे बड़े की इमदाद हो सके ।

पिछली 30 तारीख को जब वित्तमन्त्री साहिब अबोहर गये थे तो इनको ज़िमींदारों ने बताया कि अफसरान ज़िमींदारों से मिलकर खाद लेते रहे हैं और मारकिट में सस्ते भाव पर बेचते रहे हैं । मैं कहूंगा कि ऐसा इंतज़ाम किया जाये जिस में पंचायतों की पूरी जिमेदारी हो । किसान को वह सारी चीज़ें मिलें जो उसे उपज के लिये ही चाहयें । कांग्रेस सरकार के वक्त में कभी खाद उन लोगों को नहीं मिली जो यह कहते हैं कि हम पैदावार बड़ायेंगे, दूसरे लोनज हासल करते रहे और बेचते रहे । सरकार को ऐसे साधन अख्तियार करने चाहियें जिन से छोटे छोटे किसानों को सुविधाएं मिलें और वे अनाज की पैदाबार में बढ़ोतरी कर सकें ।

दूसरी चीज़ मैं यह कहना चाहता हूं कि वहां पर पानी की स्पलाई का सिस्टम बहुत खराब है । बड़े बड़े अफसर यहां तक कि एस. ई. तक भी ज़मीदारों के साथ मिले हुए होते हैं । जिन दिनों किसानों को पानी की जरूरत होती है ज़मीदार अफसरों के साथ मिल कर नहर में कट लगवा देते हैं । यह बात कई बार सरकार के नोटिस में लाई गई है । कई बार गिरफतारियां भी हुई हैं लेकिन कट नहीं रुक सके । एस. ई. अबोहर से मिल कर हेरा फेरी करवा लेते हैं । बहुत बार शिकायतें की गई हैं । बड़े बड़े जमींदारों को कट करते हुए मौके पर किसानों ने पकड़ा सरकार के ध्यान में यह बात लाई गई लेकिन उन का कुछ नहीं बिगड़ा उन पर तावान भी नहीं डाला जाता । डी० सी० तावान डाल सकता है लेकिन वह नहीं लगाता । मैं ने असैंम्बली में सवाल भी किये । यह बात अफसरों के नोटिस में लाए । वज़ीर साहिब को भी मिले लेकिन खातर खाह नतीजा नहीं निकला । मेरी प्रार्थना है कि इस तरफ खास ध्यान दिया जाना चाहिये ।

टेल पर जो गांव हैं आप वहां की पैदावार का अन्दाज़ा 1965 और 1966 की पैदावार से लगाएं तो देखेंगे कि वहां पर पैदावार कतई नहीं रही क्योंकि वहाँ पर पानी पूरा पहुंचता नहीं है अगर कट लगा दिया जाए तो पानी बिल्कुल नहीं पहुंचता । इस बात का भी बन्ध होना चाहिये ।

फिरोज़पुर का एरिया बार्डर का इलाका है और बैंकवर्ड इलाका है । वहां पर किसानों को अच्छे बीज और अच्छी खाद दी जानी चाहिए । पानी की स्पलाई

सन्तोषजनक होनी चाहिये । पिछले दिनों चीफपार्लियामैंटरी सेक्रेटरी, सरदार गुरचरन सिंह हमारे इलाके में गए । देख कर बड़े हैरान हुए । कहने लगे कि मैं भी फिरोजपुर का रहने वाला हूं लेकिन मेरे इलाके और इस इलाके में बड़ा फर्क है । रास्ता इतना खराब था कि दौरे वाली जीप को उन्हें खुद धक्का लगाना पड़ा । 10—10, 15—15, मील तक कोई सड़क नहीं है । ज़मींदारों को अपनी परोड्यूस को मार्किट में ले जाने के लिये दो दो तीन तीन दिन लग जाते हैं । 15—15 मील तक न कोई बस स्टाप और न रेलवे स्टेशन है । सरकार ध्यान नहीं देती है। दो चार सड़कें बनने वाली है वे जल्दी बनाई जानी चाहियें ।

स्कूलों के बारे भी जिक्र करना चाहता हूं । खीवां वाली ढाब में गांव लोगों ने चालीस पचास हज़ार रुपया खर्च कर के बिल्डिंग बनाई है । निहाल खेड़ा गाँव में लोगों ने एक लाख रुपया खर्च किया है । इतनी बड़ी बिल्डिंग बनाई है लेकिन स्कूल प्राईमरी ही चल रहा है अपग्रेड नहीं किया गया । आप को सुन कर हैरानी होगी कि 10, 15 गांव में 15—15 मील तक हाई स्कूल तो एक तरफ मिडल स्कूल भी नहीं है । मोगे के इलाके में मिडल स्कूल मिलें गे हाई स्कूल और कालिज भी मिल जायेंगे लेकिन यहां पर मिडल स्कूल भी नहीं है । यहां पर गिल साहिब ने कुछ मेंम्बरों को इकट्ठा किया था कि स्कूलों को अपग्रेड किया जाए। मैं उन से प्रार्थना करूंगा कि जो इलाके बैकवर्ड हैं, जहां पर 15—15 मील तक स्कूल नहीं हैं वहां पर ज्यादा स्कूल अपग्रेड किये जाएं । प्राइमरी स्कूलों को मिडल और मिडल स्कूलों को हाई बनाया जाना चाहिये । जो स्कूल अपग्रेड किये जाने हैं उन के बारे में वित मन्त्री महोदय को ऐप्लीकेशन दी थी । उन्हों ने रिकमैंड कर के भी भेजी है । वह स्कूल जल्दी ही अपग्रेड किये जाने चाहियें ।

एक बात हम पहली सरकार के नोटिस में भी लाए थे और नई सरकार के नोटिस में भी लाए हैं उस पर गौर किया जाना चाहिये ताकि किसानों का उद्धार हो । वहां पर सरकारी सीड फार्म बना हुआ है उस में कनकूत सिस्टम लागू किया हुआ है । उस सिस्टम के मातहत सरकार किसानों से 15 मन कणक 15 मन नर्मा और 15 मन बाजरा प्रति एकड़ लेती है जब 15 मन नर्मा एक एकड़ से पैदा हो न हो तो किसान कहां से दें । किसान को अपने दामन से अनाज की कमी पूरी करनी पड़ती है । फिर जितना अनाज पैदा होता है वह सब सीडफार्म के मैनेजर स्टोर में जमा कर लेते हैं और जो परची किसान को दी जाती है उस में कुछ भी डीटेल नहीं दी जाती । किसान चाहता है कि जो पैसा उस के ज़िम्मे निकलता है उस की तफसील उस को दी जाये लेकिन मैनेजर लोग नहीं देते इस में कुर्पशन की पासी बिलीटी रहती है और किसान को नुकसान होता है । फिर जब नर्मे की फसल मार्किट में बिक भी जाती है तो भी किसान को पैसा नहीं दिया जाता । कहा जाता है कि सरकार का आर्डर आ गा तो पैसे मिलेंगे । किसान मालिया देता है तो वह भी कर्ज़ा ले कर देता है सरकार कर्ज़ा नहीं देती उस को शहर के साहूकार से लेकर मालिया देना पड़ता है । उस ने खाद डाली है अपने घर से खर्च कर के खाद

(चौधरी सत्य देव)

डाली है लेकिन पैदावार हो जाने के बाद भी इस को पैसा नहीं मिलता इस सम्बन्ध में किसानों का एक डैपूटेशन स्पैरो साहिब से मिला था। उन को मिल कर हम नें ऐक्सप्लेन किया था कि किसानों के साथ कितना अंधेर हो रहा है। आप सुन कर हैरान होंगें कि नये साल पट्टे पर जो रकबे दिये जाते हैं वह अभी तक नही दिये गए। स्पैरो साहिब नें तसल्ली दिलवाई थी कि वे डायरैक्टर से दरियाफत करें गे और इस का प्रबन्ध करेंगे। मैं सरकार से कहना चाहता हूं कि किसानों के इस मसले को जल्दी से जल्दी हल किया जाना चाहिये।

गवर्नर साहिब के ऐड्रैस में लिखा है:—

1965 के भारत—पाकिस्तान संघर्ष के कारण खेमकरण तथा अन्य प्रदेशों में लग भग 55000 व्यक्ति बेकार हो गए थे। उन्हें सहायता देने तथा फिर बसाने का कार्य आरम्भ किया गया था। यह कार्य अब भी जारी रखा जाएगा। खेमकरण में सरकारी भवनों तथा रहायशी मकानों के निर्माण के सुझाव पर सरकार तेजी से गौर कर रही है। इस पर 35 लाख रुपये खर्च होने का अनुमान हैं।

आप इस बारे में जानते हैं, कई बार इस बात के नोटिस आ चुके हैं। फाजिलका सकटर में हमारे देश के 26 गांव हमारे अफसरों की गलती से पाकिस्तान के कब्जे में आ गए थे। पाकिस्तान के लुटेरे बहां पर एक कील भी छोड़ कर नहीं गए। सब कुछ लूट कर ले गए। हमारी सरकार अभी तक उन के लिये कुछ मुआवजा नहीं दे सकी। सुना है कि बाकी के सैकटरों में मुआविजा देने का काम शुरू हो गया है लेकिन फाजिलका सैकटर में एक पैसा तक मुआविजा नहीं दिया गया। जोर देती है सरकार कि उन गांव को फिर से वसाया जाएं लेकिन उन लोगों के पास तो एक पैसा नहीं है वे कैसे आबाद करें। इस लिये मेरी गुजारिश है कि इस ओर ध्यान देकर उस सैकटर मे फोरी तौर पर मुआविजा देना शुरु करें।

पिछले दिनों वित्त मन्त्री साहिब जब अबोहर गए थे तो इन्हों ने अपनी आंखों से किसानों का हाल देखा था। उस इलाके में तीन मण्डियां हैं:—अबोहर, फाजिलका और मलौट। इन मे तक्कड़ सिस्टम लागु किया जाना था। डाकटर साहिब नें अपनी आंखों से देखा कि वहां पर अनाज की ढेरियां लगी हुई हैं। डाकटर साहिब ने पुछा भी था कि इस अनाज को व्यापारी खरीदते क्यों नहीं। दर असल बात यह है कि सरकार के नए आर्डर के मुताबिक एक बोरी की 95 किलो की भरती रखी जानी चाहिये लेकिन व्यापारी लोग नहीं मानते क्योंकि इस से उन को गड़बड़ करने का अवसर नहीं मिलता। वे लोग खुली भरती रखना चाहते हैं। किसानों का माल विना विके पड़ा रहता है और वे कभी फाजिलका ले जाते हैं और कभी मलोट ले जाते हैं दूसरी मण्डियों में उन को अपना अनाज ले जाना पड़ता है। मै प्रार्थना करूंगा कि सरकार इस मामले की ओर भी फौरी ध्यान दे ताकि किसानों की तकलीफ दूर हो।

बाकी कुछ और बातें हैं जिनका मैं ज़िक्र बाद में करूंगा लेकिन बैठने से पहले मैं एक और खास बात की तरफ अपनी गवर्नमैंट का ध्यान दिलाना चाहता हूं । वित्त मन्त्री जी ने अपने भाषण में सफा 26 पर लिखा है-

> वर्ष 1967– 68 में 37-6 लाख रुपए योजना अधीन तथा 50 लाख रुपए हरिजन कल्याण फंड में से उन के कल्याण सम्बन्धी भिन्न भिन्न कार्यों पर खर्च करने का प्रस्ताव है

इस सम्बन्ध में मैं ज्यादा डिटेल्ज़ में ना जाता हुआ यही कहूंगा कि आप को भी पूरी तरह से पता है कि गरीब हरिजन लोग किस तरह से रह रहे हैं। यहां पर मनिस्टर भाई सब बैठे हुए हैं । उन को अच्छी तरह से इल्लम है कि उन की क्या हालत है पिछली सरकार ने हरिजनों में क्या कुछ और किस लिहाज से बांटा इस प्वायंट पर अब ज्यादा कहने की ज़रुरत नहीं है । बहर हाल इतना ज़रुर कहूंगा कि हरिजन कल्याण फंड में से अबोहर और फ़ाज़िलका के लोगों को एक नया पैसा भी किसी काम के लिए नहीं मिला । हरिजन कल्याण फंड में से और इसी तरह से और जो पैसा इस सरकार ने उन की भलाई के लिए खंच करना है मैं प्रार्थना करूंगा कि इन इलाकों के हरिजन भाइयों की तरफ अब खास तौर से ध्यान दिया जाए और खास तौर से जो बैकवर्ड एरियाज़ और बैकवर्ड इलाके हैं उन की तरफ ज़रुर गौर किया जाना चाहिए। इन शब्दों के साथ चेयरमैन साहिब आप का धन्यवाद करते हुए मैं अपना स्थान लेता हूं ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਮਾਨਸਾ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਹੀ ਬਜਟ ਹੈ, ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਲਦੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਗਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਸੀ-ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਲੀਸੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕੀਤਾ ਸੀ–ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਲੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਔਰ ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਚੁਪ ਰਹੀ, ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਪੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਨਿਓਂ ਰੀਲੀਫ਼ ਦਿਤੀ ਉਥੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਹੀ ਪੱਖ ਵਲ ਕਦਮ ਪੁਟੇ ਹਨ । ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਅਜੇ ਇਤਨੀ ਤਕੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਔਰ ਡਗ ਡਲੋ ਖਾਂਦੀ ਪਈ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਗ ਡੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ । ਨ ਸਿਰਫ ਪੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਡੀ੦ ਏ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ 6

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਰਲੀਫ਼ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟੇ ਹਨ । ਇਹ ਰੀਲੀਫ਼ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਵਡਿਆਂ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਦੋ ਢਾਈ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਾਹਵਾਰ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅਲਾਉਂਸ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੀਲੀਫ਼ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜੇ ਸਾਡੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਇਥੇ ਬੜਾ ਚਰਚਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਵੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਫ਼ਸਰ ਔਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਵਰਕਰਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫ਼-ਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੀਲੀਫ਼ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸਾਡੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਦਮ ਪੁਟੱਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ ਉਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਹਵਾ ਫੈਲੇ ।

ਇਹ ਬੜੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਕ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਵਿਚ 8—10 ਕਿਸਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਹੋਏ ਔਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਜੇਲ ਵਿਚ ਗਏ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਥੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਂਦਾਂ ਹਾਂ ਔਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏਗਾ । ਮਗਰ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 11 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦਿੱਤੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਟਕਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਉਤੇ ਜਿਹੜਾ ਭਾਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਵੇ । ਜਿਹੜੀ ਪੰਜ ਏਕੜ ਦੀ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਰਿਲੀਫ਼ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਾਮਲਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਇਨਕੰਮ ਟੈਕਮ ਦੇ ਅਸੂਲ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਗਰਾਹੁਣ ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਤਜਾਰਤ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਉਤੇ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਮਾਲੀਆਂ ਹੈ ਇਸ ਇੰਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮਦਰਾਸ ਔਰ ਉੜੀਸਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਦਏ ਹਨ । ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ

ਸਿਸਟਮ ਜਾਰੀ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਬੇਟਰਮੈਂਟ ਟੈਕਸ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੀਲੀਫ਼ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਵੇ। ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੁਦਾ ਜੁਦ ਮਾਲੀਆ ਸੀ। ਪੈਪਸੂ ਬਣਿਆ ਸਭ ਜਗਹਾ ਮਾਲੀਆ ਇਕੋ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਫਿਰ ਪੈਪਸੂ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਰਲ ਗਏ-ਵਡਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਿਆ ਪਰ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਪੱਧਰ ਫੇਰ ਵੀ ਇਕ ਨਾ ਹੋਈ। ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਘਟ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਮਾਲੀਆ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਨਹੀ ਉਗਰਾਹਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਤਦ ਤਕ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਉਸ ਦਾ ਰੇਟ ਸਾਰੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਇਕੋ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਵਿਤਕਰਾ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਇਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ? ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਪੇਸ਼ਗੀ ਹੀ ਉਗਰਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ 8 ਸਟੇਟਸ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਮਾਲੀਏ ਦੀ ਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਬੜਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਲੁਧਿਆਨੇ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਹੈ ਮਗਰ ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ 8 ਜਾਂ 9 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਣਾ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗਵਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਇਹੀ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਬਹਿਬੂਦੀ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਅਨਾਜ ਮਗਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣੀ। ਇਕਲਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਮੁਹੀਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬਜਟ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ 100 ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਹੀ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹਲ ਹੇਠਾਂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਗਰ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਟਲਾ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ 2.75 ਕਿਉਸੈਕਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਵਿਚ 3 ਕਿਉਸੈਕਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਹੰਦ ਕੈਨਾਲ ਵਿਚ 2.75 ਕਿਉਸੈਕਸ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦੀ ਕੋਟਲਾ ਸ਼ਾਖ ਨੂੰ 2.04 ਕਿਉਸੈਕਸ ਪਾਣੀ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਕਿਥੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਟਿਬਿਆਂ ਤੇ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਘਟੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਡੀਜ਼ਲ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਕੇ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਠਿੰਡੇ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੈਲਥ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਪੀਣ ਲਈ ਨਾਕਾਰਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਲਈ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਪਥਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ, ਭੱਤੇ ਵੀ ਬਣੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਹਾਂ ਮਲੋਟ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਲਕਾ ਹੈ ! ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਭਾ ਲਹਿਲ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਸਬ ਡਵੀਯਨਾਂ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪਟਿਆਲੇ ਸਰਕਲ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘਟਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੀ ਘਟੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵੀ ਵਧ ਸਕੇ।

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਆਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੀ ਬਿਜਲੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਵਗੈਰਾ ਵਿਚ। ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਬਿਜਲੀ ਹੈ ਨਾ ਟਿਊਬਵੈਲ ਹੈ। ਅਗਰ ਹੋਵੇ ਵੀ ਤਾਂ ਟਿਊਬਵੈਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਪਾਕੇ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾ ਵੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵੇਰ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਾਲੀਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖੋ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬੜੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਬਣਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲਣ ਦਿਤਾ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਖੁਲੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਡੀ. ਏ. ਵੀ. ਜਾ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ। ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਾਲੀਮ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬਠਿੰਡੇ ਦੀ ਅਬਾਦੀ 11 ਲਖ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 2 ਲਖ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਵਸੋਂ ਕਢ ਲਉ। ਬਾਕੀ ਦੀ 9 ਲਖ ਵਸੋਂ ਲਈ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਤਾਲੀਮ ਵਿਚ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਬਹੁਤ ਪਿਛੇ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਗਿਲਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਸਕੂਲ ਉਥੇ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਕਤਲਾਂ ਜਾਂ ਡਾਕਿਆਂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਨੰਬਰ ਇਕ ਤੇ ਹੈ। ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਲਜ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੜਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ 100 ਜਾਂ 110 ਹੈ। ਇਸ ਕਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਬਲਾਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਲਖ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ 65 ਪਿੰਡ ਹਨ। ਫਿਰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਵਾਏ ਸੰਗਤ ਮੰਡੀ ਦੇ ਜਿਥੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਤੇ ਇਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ 75 ਪਿੰਡਾਂ ਤਕ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਲੀਮ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲਾ ਸਰਕਾਰ ਬਜਟ ਦਾ 50 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਤਲੀਮ ਲਈ ਰਖਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ। ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਘਟ ਅਤੇ ਤਾਲੀਮ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣਵਾਏ ਹਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਾਨਸਾ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਹੋਈ 90–100 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਦਾ ਉਥੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਵਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਥੇ ਟਿਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਜਾ ਕੰਪਾਊਂਡਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਰੁਪਿਆ ਜੋ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। (ਵਿਘਨ) ਕਾਗਜ਼ੀ ਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਨਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ L.S.M.F. ਲੜਕੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ। ਮਾਨਸਾ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਕੇ M.B.B.S. ਲੜਕੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਆਏ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਬਜਟ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾ ਰਕਮ ਰਖਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਐਪਰੋਚ ਰੋਡਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਚੂੜ ਚਕ ਦੇ ਚੌਫੇਰੇ ਤਾਂ ਸੜਕ ਪਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਵੇਖਿਆ ਇਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਾਂ ਜਿਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਰਹਿਣ। ਅਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੀਜੀ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਧੂਰੀਆਂ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਮਦ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਆਖਰ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਘਟ ਪਸਾ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਮਲੋਟ ਤਕ ਫਿਰ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਤਕ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਰਤੇ ਤੋਂ ਬਾਘਾਮੁਰਡਾ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਨੂੰ ਮੇਲਣਾ ਹੈ ਨਥਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਨਾਲ। ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪਲਾਨ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਮੁਕੱਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਮੁਕੱਮਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂਕਿ ਲੋਕੀਂ ਇਨਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਣ।

ਚੌਥਾ ਮਸਲਾ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਨਾਲ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਲਕ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਅਜ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਕੁਝ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਰਿਆਨੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸੋਨੀਪਤ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰ ਉਧਰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਨੇ ਦੀ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਦਾ ਤਅਲਕ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਪਾਹ ਹੀ ਲਉ। ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਪਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਪਾਹ ਜਾਂਦੀ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਕਪੜਾ ਬਨਾਣ ਲਈ

[ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਇਹ ਕਪਾਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਟਨ ਮਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਜਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਦਾ ਰਾ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਇਥੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੇਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇਗੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਰੋਗ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਚਾ ਕੋਹੜ ਇਸ਼ਤੇਮਾਲ ਦਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੰਮ ਮੁਕਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਬਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮੁਕਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋ ਵੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਫਿਰ ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਇਕ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਗੇ ਰਖ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਅਗੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਜਗਾ ਦੀ ਲੋੜ ਜਮੀਨ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੋਰ ਤੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਘਰ ਪਾ ਸਕਣ ਪਰ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ। ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁਰਬੇ ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹੋਏ ਦਸ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਕਚੀ ਹੈ ਨਾ ਪਕੀ, ਹੈ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਟਿਯੂਬ ਵੈਲ ਨਹੀਂ ਲਾਂਦਾ, ਰੇ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਲੁਟ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੌਰੀ ਤੋਰ ਤੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਹਿਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰੀਲੀਫ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਇਨਸਪੈਕਟ੍ਰੀ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਲ ਇਕ ਸ਼ਕ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ ਘਟ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਨੇਸ਼ਨਲਾਈਜੇਸ਼ਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਸਫਰ ਬਸਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀ। ਲੰਬੇ ਰੂਟਾਂ ਤੇ ਇਕ ਮੂਹਰੇ ਬਸ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਮਗਰ ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੁਕਣ ਦਿੰਦੇ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ 20 ਰੂਟ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਰੂਟ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਈਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮਦਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵਖਰੀ ਤੰਗੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਪਰੇਟਰ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 50 ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਡੀ ਵਿਚ 100 ਸਵਾਰੀ ਲਦ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨਾਂ ਦਾ ਚਲਾਨ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਲਾਨ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਗਲ ਬਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਫੌਰੀ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਲੇ ਕਲੇ ਰੂਟ ਵਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 50 ਜਾਂ 60 ਰੂਟ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਰੋਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਮੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਘੇ ਹਰ ਸਾਲ ਪੁਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਹਰ ਥਾਂ ਮੋਘੇ ਪੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਲਾਣਗੇ ਜੇ ਪੈਸੇ ਦੇਣਗੇ । ਵਡਾ ਮੋਘਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਹੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸੇ ਦੇਵੇਗਾਂ । ਓਵਰਸੀਅਰ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਕ ਪਾਲਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਯਕਲਖਤ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह : आन ऐ प्वाइंट आफ आर्डर सर । बजट की जनरल डिसकशन पर कई मैम्बर साहिबान की तरफ से तकरार की जाती है और यह किसी न किसी महकमे को रीलेट करती है और अगर कोई मैम्बर कोई प्वांयट रेज करता है उस का कौन जबाब देगा और किस तरह से महकमे वाले जबाब भेज सकेंगे इस लिये क्या यह नहीं कर सकते कि तमाम हैडज आफ डिपार्टमैंटस को कहा जाए कि वह ऐसा न करें कि 5 बजे छुट्टी हो गई और वह चले गए । यह दरुस्त नहीं । सारे वक्त के लिये हैडज आफ डिपार्टमैंटस को यहां होना चाहिये ता कि वह नोट कर सकें अपने महकमे के बारे में । नहीं तो इस तरह से बोलने का कोई फायदा न होगा ।

वित मंत्री : कल से आ जाया करेंगे, चौधरी साहिब ।

चौधरी बलबीर सिंह—हैडज आफ डिपार्टमैंटस को कहा जाए कि पुरानी लिथारजी की आदत को अब बदले हुए माहौल में छोड़ दें और हर मैम्बर के ख्यालात और शिकायतों को सुन लें और नोट कर लें । उन्हें यहां पर मौजूद होना चाहिए ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁਆਇੰਟ ਨੋਟ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । The point raised by the hon. Member has been noted down.)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਲਾਂ ਕਾਫੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਅਫਸਰ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਵੈਟਰਨਰੀ ਤਾਲੀਮ ਆਦਿ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਲ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਮਪਾਰਟੈਂਟ ਡੀਮਾਂਡ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੈਡ ਆਫ ਦੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦ ਹੈ । ਇਹ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ: (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) ਕਲ ਤੋਂ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਤਆਲੁਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਆਮਦਨ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਟੈਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਆਲਿਕ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਤਨੀ ਮੁਦਾਖਲਤ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਿਛਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਹਿਦ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਮੁਦਾਖਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਆਮਤੌਰ ਤੇ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਟੇਲਜ਼ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਹੀ ਨਾਕਸ ਹੈ । ਜੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਖਾਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਮਦਾਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ । ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਬਰੀਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸਦੇ ਕੋਈ ਪੁਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ 107/151 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਗਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਗਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਲਕਿ 100 ਜਾਂ 150 ਤਕ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । 107/151 ਦੀ ਦਫ਼ਾਤ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕਮਾ ਨਹਿਰ ਵਾਲੇ ਬੜੀ ਹੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਲਗਾ ਤਾਰ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਸ ਨਾਕਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜਾਂ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਇਖਤਿਆਰਾਤ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਜਿਸ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ੂਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਚੀਜ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਇਕ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਫਾਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੰਤਕਾਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਰਜਿਸਟਰੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਯਾਦ ਦਾਸ਼ਤ ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਫਾਰਮ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਕੇ ਮਿੰਨਤ ਸਮਾਜਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਘਟਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਪਟਵਾਰੀ ਕੋਲ ਜੇ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਜਾਉ ਤਾਂ ਉਹ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰੇ ਉਹ ਝਾੜ ਪਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨੰਬਰ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਮ ਕਾਜ ਬਾਰੇ ਪੁਛ ਸਕੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕੇ । ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਸਿਆਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਗਰਦਾਵਰੀ ਜੇ ਗਲਤ ਵੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਏਥੇ ਕੋਈ ਦਰੁਸਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਗ ਲਪੇਟ ਤੋਂ, ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਤਹਿਸੀਲ ਦਾਰ ਵੀ ਓਦੋਂ ਹੀ ਇੰਤਕਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਚੰਦੇ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਪੈਪਸੂ ਖਤਮ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀ ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਕਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਮੀਨ ਜਿਹੜੀ ਕੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਉਹ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ

ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਐਕਚੁਅਲੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੈਪਸੂ ਵੇਲੇ ਦੇ 500/600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੇਸਿਜ਼ ਲਮਕਦੇ ਪਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਿਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕਬਜਾ ਕਰਾਉਣ ਤਾਂ ਇਤਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨਵਾਬੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਇਕ ਟੈਕਨੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਚੰਗਾ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਕਮਾ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਰਾ ਹੈਂਡ ਹੈ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਲੋਕ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ । ਜਾਂ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਤਰਕੀ ਦੇ ਕੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਰੈਡ ਟੇਪਇਜ਼ਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਇਕ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਜੇ ਡੀਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 20/25 ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਡਿਪਟੀ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ, ਕਿਤੇ ਐਸਿਸਟੈਂਟ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ ਅਤੇ ਜੁਆਇੰਟ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ, ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਦਸਖਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਘੁਮਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਏਥੇ ਅੱਜ ਕਾਗਜ਼ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨਾ ਦੋ ਮਹਿਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਿਕਤ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਤਰੀਕਾ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਵੀ ਬਚਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਣਗੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਖੈਨ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਮੈਨੂੰ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗਿੱਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਫੀਮ ਦੇ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆਂਗੇ । 1953 ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਨੂੰ ਇਕ ਐਕਟ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਆਨ ਬਾਜ਼ੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਆਨ ਬਾਜੀ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਫੀਮ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠੇਕੇ ਕਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹਣਗੇ । ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੁਣ ਉਹ ਚੁਪ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਅਫੀਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਹਾਂ ! ਇਹ ਅਮਲ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਮਲ ਚਾਲੂ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਦੇ ਠੇਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਸਨ । ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗਲੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜੇ ਪਬਲੀਸਿਟੀ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਅੜਚਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਪਰ ਜੇ ਪਰਚਾਰ ਇਕ ਪੱਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਪਖ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਖਬੇ ਪਖ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾ ਸਜੇ ਪਖ ਵਾਲੇ ਨਾਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਸਜੇ ਪਖ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਬੇ ਪਖ ਵਾਲੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਜੂਕੇਟ ਕਰੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਆਨ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਵਿਚ 8 ਲਖ ਰੁਪਏ ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਂਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਬਜਟ ਹੈ । ਰਾਜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਤੇ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੁਝਾਉ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬਜਟ ਬਨਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਪਏ ਕਟ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : चेयरमैन साहिब बजट पेश हो चुका है और हम ने कुछ काम ऐसे किये हैं जिनको लोगों ने पसंद किया है । लेकिन अगर हम इसी बात पर खुश रहे कि चूंकि हम ने पांच ऐकड़ वाले किसान का मालिया माफ कर दिया है और उन के मुतालिक जितनी बाकी बातें हैं उन के बारे में चुप हो जाएं तो लोग हमें माफ नहीं करेंगे । जिस तरह से कांग्रेस की सरकार टूटने पर और हमारी सरकार बनने पर लोगों ने स्वागत किया था, खुशी मनाई थी वही खुशी तीन महीने के अंदर अंदर दूसरी तरफ बदलने वाली है । पांच ऐकड़ वाले किसान का अगर आप ने मालिया माफ करके 10, 20 रूपये का फायादा कर दिया तो अच्छी बात है लेकिन पांच दिन बिजली बन्द रहने से पंजाब का करोड़ों ही नहीं बल्कि अरबों रूपयों का नुकसान हो गया है । जिन दिनों बिजली बन्द थी उन दिनों वजीर मुतमल्लिक दिल्ली में बैठे हुए किसी और महकमा की बात कर रहे थे । उन को चाहिये था कि अगर बिजली वालों की मांगे ठीक थी तो उन को मान लेते अगर नहीं ठीक थीं तो भी कुछ और प्रबन्ध करते । यह नहीं कि हाथ पर हाथ धरे बैठे रहें । सारे पंजाब की इण्डस्टरी, ऐग्रीकल्चर आदि का इतना नुकसान हुआ है कि फ्रंट की मिनिस्टरी ने पांच ऐकड़ वालों का मालिया माफ कर के और प्रोफैशनल टैक्स माफ कर के उतना फायदा नहीं किया । अगर आप फिगर्ज़ इक्ठे करें आप हैरान होंगे कि फायदे की निस्बत लोगों का नुकसान कई सौ गुना अधिक हुआ है । हमारे मिनिस्टर दिल्ली में बैठे रहे और कानफरेंस अटैंड करते रहे । इनको चाहिये था कि ऐजुकेशन कान्फ्रेंस बंद करवा देते या अपनी जगह पर किसी और मिनिस्टर को मुकर्रर कर देते । चीफ मिनिस्टर साहिब का फर्ज बनता था लेकिन पांच दिन के बाद इन को होश आया कि बिजली का महकमा मिल्टरी वालों के सपुर्द कर दिया जाए । हमारे लिये यह शर्म की बात है कि सिविल अथारीटीज

अच्छी तरह काम नहीं करती और हमें उन की जगह पर मिल्टरी को बुलाना पड़ा। अगर देश की जनता को यह अहसास हो जाए कि हिन्दोस्तान में सिविल एडमिनिस्ट्रेशन फेल हो चुकी है और उस का नेमुलबदल मिल्टरी है तो यह बड़ी अजीब बात होगी। अगर लोगों को यह ख्याल हो जाए कि सिविल ऐडमिनिस्ट्रेशन फेल हो चुकी है और उस की जगह पर मिल्टरी को काम संभाल लेना चाहिये और मिल्टरी काम संभाल ले तो देश भर में मिल्टरी की डिक्टेटर शिप हो जाऐगी। एक नया ही वातावरण देश में पैदा हो जाएगा। जिस डेमोक्रेसी को प्राप्त करने के लिये हम ने इतने यत्न किये हैं वह समाप्त हो जाती। हम ने बड़े चीप स्लोगन्ज़ लगाए है कि हम ने मालिया माफ किया है। अगर मालिया माफ करने के स्थान पर किसानों की आमदनी बढ़ाने का कोई साधन जटाया जाता तो बिहतर होता। अगर पंजाब के आदमियों को सौ सौ पचास पचास रुपये फी आदमी दान करने लगो तो चाहे करोड़ों रुपये खत्म कर दो फिर भी किसी को फायदा नहीं पहुंचेगा। लेकिन अगर हम उस रुपये को ठीक और प्लांड तरीके से इस्तेमाल करें तो वही रूपया कई गुना बढ़ा कर लोगों में बांटा जा सकता है और देश की सेवा की जा सकती है। बिजली बंद होने से सब्जियों की फसलें—आलू, बैंगन आदि तबाह हो गई हैं। चारा बिल्कुल सूख गया है। मवैशी भूखों मर रहे हैं बरसीन और घास जैसी हरियाली सब सूख गई है।

इन फसलों को पानी की ज़रूरत थी, लेकिन 6 दिन टयूब वैल बेकार खड़े रहे। चारा सब्जी सारी की सारी सूख गई। 6 दिन इण्डस्टरी बंद रही। कारखानेदारों ने गरीब मज़दूरों को कंपलसुरी छुटी दे दी। सरकार को देखना होगा कि बिजली न होने के कारण जिन मजदूरों से काम नहीं लिया गया और गैर हाज़िरी तसव्वर कर के अगर उन की तनखाह काटी जाती है तो यह गलत बात होगी। अगर बिजली बन्द होने से कारखानें नहीं चल सके तो इस की जिमेदारी मजदूरों पर नहीं आइद हो सकती। उन दिनों की तनखाह गरीब मजदूरों को मिलनी चाहिये कारखाने दार हज़ारों और लाखों रुपयों का रीलीफ सरकार से लेते हैं। अगर किसी कारण से कारखाना नहीं चलता तो इस का रीलीफ उन को सरकार से मिलता है। अगर मजदूरों को तनखाह नहीं दी जाती तो कारखानेदार को भी रीलीफ नहीं मिलना चाहिये। अगर सरकार रीलीफ देती है तो लेबरर्ज को देना चाहिये। वे लोग मेहनत करते हैं। मैं ज्यादा बातें न करता हुआ इतना ही कहूंगा कि जितना फ्रंट की सरकार ने रीलीफ लोगों को दिया हैं उस से कई सौ गुना ज्यादा नुकसान पांच दिन की बिजली बंद होने से हो गया है। इस तरह से जिमेदार सरकार नहीं चल सकती। हम चाहे कुछ भी जस्टीफिकेशन दें जस्टीफीकेशन से बात खत्म नहीं होती। अगर लोगों की गुडविल अरन करनी है तो उन को रिलीफ देना होगा। ज़बानी बात चीत से जनता की वसल्ली नहीं होती उन को सब्स्टांशल रीलीफ देना होगा। पांच एकड़ वालों का मालिया माफ किया है लेकिन लोगों को खाद की बोरी पहले से तीन चार रूपये ज्यादा पर खरीदनी पड़ रही हैं।

[चौधरी बलबीर सिंह]

चेयरमैन साहिब, पिछला महीना शादियों का महीना था। आप ने देखा कि कितने लोगों का कितनी मैन पावर, कितने मैन डेज़ और लेबर का कितना समय जाया हुआ। एक किसान अपने गांव से राशन का फार्म खांड लेने के लिये लेकर आता है। सरपंच से तसदीक करवा कर लाता है। फिर वह किसी महकमा के असिस्टेंट रजिस्ट्रार के पास या सिवल सप्लाईज अफसर के पास जाता है। अगर उसका एक बोरी चीनी का परमिट था तो वहां पर उसका चालीस या पचास किलो का परमिट कर दिया जाता है। यहीं नहीं जब वह उस चालीस पचास किलो खांड के परमिट को ले कर मार्किट में डिपो पर जाता है तो उसे वहां पर चीनी मिलती ही नहीं। इस तरह से आप ने देखा कि सिर्फ चालीस किलो खांड लेने के लिये एक आदमी के तीन दिन जाया हुए। आज कल वाडियों का मौसम है। अगर इस छोटे से काम के लिए उस बेचारे गरीब के तीन दिन जाया हो जाते हैं तो इस का मतलब यह हुआ कि उसका पंद्रह रुपए का और नुकसान हो गया। चालीस किलो खांड के लिये उसके पंद्रह रुपए और खर्च हो गए। एक तरफ तो चेयरमैन साहिब, हम कहते हैं कि ज्यादा से ज्यादा अनाज की पैदावार होनी चाहिए ताकि मुल्क की दौलत में अजाफा हो। मगर अफसोस से कहना पड़ता है कि अगर उसी दौलत को पैदा करने वाले किसान को अन्न की पैदावार करने वाले किसान को मामूली काम के लिये अपना खेती का काम छोड़ कर शहर में जाना पढ़े और वहां पर उस के इस तरह से दिन जाया हों तो कैसे हम अपने उद्देश्य की पूर्ती कर सकते हैं यह एक गम्भीरता पूर्वक सोचने वाली बात है। किसान आप के लिए गन्ना पैदा करता है लेकिन उस को अगर हम खांड सप्लाई न कर सकें तो हम अपनी जिम्मेवारी से सिर्फ यह कह कर नहीं बच सकते कि सैंटर ने खांड का कोटा रिलीज नहीं किया। मनिस्टर इनचार्ज का फर्ज है कि जो कोटा हमें वहां से मिलना है वह कोटा सारे का सारा जल्दी से जल्दी रिलीज करवाएं ताकि जरुरतमन्द लोग इस किस्म की तकलीफ और मुसीबत से बच सकें।

इस तरह की एक नहीं हजारों ऐसी चीजें हैं जिन की बाबत लोगों को पिछले दो महिनों में आगे से ज्यादा दिक्कत होनी शुरु हो गई है। तो मैं आप के जरिए सरकार को कहूंगा कि उन्हें इस बात के लिए फूले नहीं समाना चाहिए कि इतने थोड़े अर्से में हमने लोगों को इस कदर रिलीफ दे दिया है। इस अर्से के अन्दर लोगों को जो नई तकालीफ का सामना करना पड़ रहा है अगर उन की उन तकलीफों को दूर न किया गया कोई पाजिटिव कदम इस सिलसिले में न उठाए गए जिन से लोगों को सही मायानों में फायदा महसूस न हो तो तब तक हमारी यह सारी बातें बेमायनी होंगी।

इस के अलावा मैं एक और जरुरी बात की तरफ आप के द्वारा गवर्नमैंट का ध्यान दिलाना चाहता हूं और वह है टैकनीकल आदमियों को सही जगहों पर लगाने की मांग। चेयरमैन साहिब जब गवर्नमैंट ने एक एडमिनिस्ट्रेटिव रीफार्मज़ कमिशन बनाया था। उस कमिशन ने अपनी रिपोर्ट दी थी। हां इस पर तफसील से

कहने से पहले में एक बात और कहना चाहता हूं । हमारे यहां एक कायदा ही बनता जा रहा है कि अगर किसी काम की बावत कोई शिकायत मिले तो बजाय उसकी फौरन छानबीन करने के एक कमेटी या कमिशन बना दिया जाता है । वह कमेटी कुछ महीने या कुछ साल तमाम सूबा भर में घूमती है लोगों की शहादतें इक्टठी करती है और उसके बाद रिपोर्ट बनाती है । इस सारे काम में यानी रिपोर्ट तैयार करने पर सरकार का लाखों रुपया लग जाता है । लेकिन कितने अफसोस की बात है कि जब वह रिपोर्ट तैयार हो के आ जाती है तो बजाय उस पर फौरी अमल करने के उसे कोल्ड स्टोरज में रख दिया जाता है । यह ऐडमिनिस्ट्रेशन रिफार्मेज कमिशन सन 1964 में बनाया गया था जिस ने अपनी रिपोर्ट 1966 में पेश की लेकिन उस पर रती भर भी अमल नहीं हुआ । उस रिपोर्ट में और बातों के अलावा यह बताया गया था कि पंजाब के अन्दर 12 महकमे ऐसे हैं जिन में उन महकमों के टैक्नीकल हैडज को नहीं बल्कि आई० ए० ऐस० के काडर के आदमियों को इनचार्ज लगाया हुआ है । इस सम्बन्ध में उन्होंने कुछ आबजरवेशन्ज और कुछ राए दी थी । उसी रिपोर्ट में से मैं कुछ हिस्सा यहां पर आप को पढ़ कर सुनाता हूं ।

The Director of Public Instructions belonged to the State Education Service Class I, until the 10th February, 1961, when an Officer of I.A.S. was appointed as Director; since then another Officer of the I.A.S. has taken over. We feel that the posting of Administrative officers as Heads of specialised departments has acted as an adverse influence on the status and dignity of the departmental Officers and of the departmental Heads of Department. We find no justification for continuing an arrangement which came about because certain specialised services had either been organised or adequately developed. For instance, the subject of Excise and Taxation was originally handled by the Revenue Assistants and Deputy Commissioners in the District. Since then full-fledged Gazetted State services have come into being. The subject has vastly expanded so that specialisation rather than a general approach, will be of greater advantage to the Public exchequer as well as to the public. If an Inspector of Agriculture can rise gradually to the post of Director of Agriculture we see no reason why Taxation or Excise Inspector cannot rise to the post of the Excise and Taxation Commissioner. Exceptions may have to be made temporarily for one valid reason or the other but, as a rule, the Head of Department must belong to the Departmental cadre. There is scope for improvement in the administration of the Department in order better to carry out its policies. The Director of Public Instruction should be an educationist of proved merit so that he can competently advise the Government on educational policy matters. Administrative training for a short period can be given to a suitably selected educationist in order to enable him to function properly as Director of Public Instruction.

इस कमिशन की यह एक बहुत लम्बी चौड़ी रिपोट थी जिस में उन्होंने सभी महकमों के बारे म पूरी तरह से छानबीन की थी । उन्हों 'ने अपनी रिपोर्ट दे दी और अपनी हर एक आबज़रवेशन बाकायदा को दलीलें देकर साबत किया । क्या मजाक की बात है कि एक अफसर आई० ए० ऐस० बन जाता है तो वह आज

[चौधरी बलबीर सिंह]
डायरैक्टर आफ इन्डस्ट्रीज़ है तो कल वही फ़ूड एंड सिविल सप्लाईज़ का डायरैक्टर बना दिया जाता है, परसों बतौर सैक्रेटरी उन के ऊपर बिठाया जाता है और उस से किसी अगले रोज़ उसी आदमी को ऐजूकेशन का डायरेक्टर तैनात कर दिया जाता है। क्यों नहीं टैकनीकल नेचर के महकमों के ऊपर उन्हीं अफसरों को लगाया जाता जिन को उन महकमों से सम्बन्ध रखने वाली सभी टैक्नीक्ल बातों का ज्ञान होता है। अगर आप एक आदमी को बतौर डायरैक्टर आफ इन्डस्ट्रीज लगा देते हैं और उस ने पहले कभी इन्डस्ट्रीज़ के बारे में काम नहीं किया तो आप खुद ही अन्दाज़ा लगाएं कि कैसे वह इन्डस्ट्रीज की जरुरतों को महसूस कर सकेगा और कैसे वह उन को फ़रोग देने की स्कीमें तैयार करवा सकेगा। उसको पता नहीं कि महकमा के चलाने के लिये किन किन चीज़ों कि जरुरत है तो कैसे वह महकमा को लीड कर सकेगा। बस यह बात ज़रुर है कि वह अपने आप को सीनियर अफसर समझते हैं और बड़ी शान से महसूस करते हैं कि इतने बड़े बड़े महकमें उन के नीचे है। मैं महसूस करता हूं कि आज इसी का नतीजा है कि हर डिपार्टमेंट में काम ठीक तरह से नहीं हो पा रहा और लोगों में डिसकनटैंटमैंट पाई जाती है। यह सब कुछ क्यों हुआ अगर आप इन सभी बातों की इनक्वायरी कराएं तो आप को पता लग जाएगा कि इन में हाथ किस का था। (घंटी) पंजाब में कैरों साहिब का और देहली में नेहरू जी का राज था। जब भी कभी उन्होंने अपने चेले चांटे को देखा कि उस के पास कोई काम नहीं है और उसको किसी जगह पर फिट करना है तो इस तरह से पैट्स को लगाने के लिये स्पैशल पोस्ट्स क्रिएट कर दी गई। चेयरमैन साहिब यह तो 1947 यानि आज़ादी के बाद की पैदावार है कि अगर एक महकमा के उपर एक डायरैक्टर है तो उस के साथ ज्वायंट भी लगा दिया, ऐडीशनल भी लगा दिया और इस तरह से जितने भी एडजैक्टिवज हो सकते है वह पैदा कर दिए। यह कितनी अजीब बात है कि जब एक डायरैक्टर मौजूद है तो फिर क्या जरूरत रह जाती है उसके साथ उसी के स्टेटस के ज्वायंट और एडीशनल डायरैक्टरों के लगाने की। यह मजाक नहीं तो और क्या है? यह पब्लिक फंड का सरासर नाजायज़ इस्तेमाल है जिसे हरगिज़ बरदाश्त नहीं किया जा सकत। अगर लगाने ही हैं तो एक डायरैक्टर के साथ एक आध डिप्टी डायरैक्टर लगा दिए जाते तो बात समज में आ सकती थी। लेकिन जैसा कि मैंने अभी अभी अर्ज किया, होता क्या रहा है। अगर किसी मनिस्टर साहिब का कोई आदमी है जिसे ओहदा देना है तो वह उन के पास जा कर कहता है कि अगर आप के राज में भी मुझे डिप्टी का ओहदा ही मिला तो क्या मिला। मनिस्टर कहता है कि और क्या चाहिए वह फौरन मांग करता है कि ज्वायंट बना दो ऐडीशनल बना दो। इस तरह से एक के साथ दो दो तीन तीन उसी स्टेटस की की पोस्टें बढ़ाने से नतीजा क्या हुआ है कि हमारी ऐडमिनिस्ट्रेशन एक टाप हैवी ऐडमिनिस्ट्रेशन बन गई है। अब जब कि नई गवर्नमैंट आई है तो उसे इन चीजों को खत्म करने के लिए कदम उठाने ही होंगे (The hon. Member was still on his legs when the House adjourned.)

6.30 p.m. श्री सभापति: हाउस कल शाम दो बजे मिलेगा। (The House stands adjourned till 2.00 p.m. to-morrow).

(The Sabha then adjourned till 2.00 p.m. on Wednesday the 10th May, 1967.)

375—9-1-68—305 Copies Govt. Press, Patiala.

APPENDIX

to

Punjab Vidhan Sabha Debate, Vol. 1 No. 16 dated 9th May, 1967.

(*See Page* 16) 89

Statement by Shri Satya Pal Dang, Development and Local Government Minister, Punjab, in the Punjab Vidhan Sabha, in regard to Call Attention Notice No. 70 regarding scarcity of sugar in the rural area of Gurdaspur District, particnlarly in Sirhargobindpur Block.

Sugar is allocated to States by the Government of India from various Mills in the country and to Punjab State it is generally allocated from Punjab, Haryana and U. P. Mills. In the erstwhile Punjab State, monthly allocation of sugar was 17,550 tonnes, which worked out to 11,700 tonnes for the reorganised Punjab. This allocation was reduced by the Government of India to 8,500 tonnes per month from April, 1967, owing to the fall in the production of sugar in the country. We were, therefore, compelled to reduce the supplies to urban and rural areas proportionately. There was difficult supply position in some of the towns/villages because sugar was allocated to this State from some of the mills of U. P. which are located on the meter-gauge. All out efforts were made to bring stocks from the meter-gauge stations but there was some unavoidable delay.

2. In the Sirihargobindpur block, the supply position became difficult partly because of late receipt of stocks from the mills and partly due to diversion of stocks for use at marriages. It was decided in various meetings at the district level that larger stocks should be made available for issue at marriages, in preference to the demand of general consumers in rural areas, as the marriage season was in full swing. In the result, comparatively lesser stocks were available for the general consumer during the peak season of marriages in that block.

Published under the Authority of the Punjab Vidhan Sabha and Printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, at the Govt. Press, Patiala.

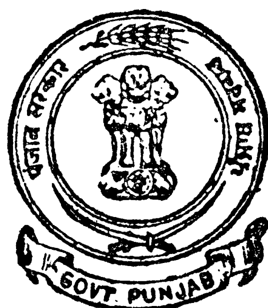
PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

10th May, 1967

Vol. I—No. 17

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Wednesday, the 10th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price : Rs....4.50

ERRATA

TO

PUNJAB VIDHAN SABHA DEBATES

VOL. No. 1, No. 17

DATED THE 10TH MAY, 1967

Read	For	Page	Line
should	suould	(17)2	20
postmortem revealed	postmortem rsvealed	(17)6	20
Com. Pl uman Singh	Gom. Phuman Singh	(17)18	1
श्री अ· विश्वनाथन	श्री अ' विश्वमाथन	(17)22	16
ਪਰਮੈਂਟ	ਪਰਮੇਂਟ	(17)24	7
shall	sall	(17)28	3
P.W.D. Minister	P.W.O.Minister	(17)29	10th from below
for	fo	(17)31	19th from below
Chief Ministers	Chief Midisters	(17)31	13th from below
reasonable	resonable	(17)33	13th from below
therein	thereln	(17)36	8th from below
stated	statedy	(17)37	3
ਕੈਟੇਗੋਰੀਕਲੀ	ਕੈਟੇਗੋਰੀਕਰੀ	(17)45	14
ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਟ	ਕਾਂਸਟੀਕਿਊਟ	(17)45	17
recorded	record	(17)47	13
these	the	(17)47	13
speak	speaker	(17)47	7th from below
discussed	descussed	(17)51	5
proceedings	procdings	(17)51	7
individual	indiuidual	(17)53	13
ਕੰਮ	ਕੰਸ	(17)57	11
ਧਿਆਨ	ਧਿਆਨਾ	(17)75	4
ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ	ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸਸ਼ਨ	(17)77	8th from below
ਵਧੀਆ	ਵਚੀਆ	(17)87	8th from below
ਬਰਖਿਲਾਫ	ਬਰਬਿਲਾਫ	(17)93	3

PUNJAB VIDHAN SABHA

Wednesday, the 10th May, 1967.

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Chandigarh, at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SUPPLEMENTARIES TO STARRED QUESTION No. 91

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

श्री श्र. विश्वनाथन : On a point of order, Sir. यह सवाल एक लम्बे चौड़े मैमोरेंडम को परटेन करता है । वज़ीर साहिब ने एडमिट किया कि कम्पलेंट्स मिली हैं । मैमोरेंडम मिला है । तो उस में जो प्वायंटस रेज़ किये गये हैं उन के बारे में मिनिस्टर को तैयार होकर आना चाहिये, नोटिस की ज़रुरत नहीं है ।

ਮੰਤਰੀ : ਕਲ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰਜ਼ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਉਹ ਗਲ ਮੈਂ ਚੈਕ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਹੀ ਨਿਕਲੀ । ਥੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋਏ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਲੈਟਰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਲੀਅਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ that no cognizance is to be taken of anonymous letters.

श्री श्र. विश्वनाथन : श्रान ए प्वायंट श्राफ श्रार्डर, सर । बात यह है कि यह सवाल take up हो चुका है जवाब देना भी शुरु हो चुका है, सप्लीमैंटरीज़ शुरु हैं; एनानीमस लैटरज़ की पालिसी बाद में बनाएं, इस सवाल का जवाब देना चाहिये ।

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਕੰਪਲੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਗਲ ਚੈਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਕਲ ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਾਲਾ ਐਨੋਨੀਮਸ ਲੈਟਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਨਸਿਡਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਕਨਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਡਿਸਕਰੀਟਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨਗੇ but no cognizance is to be taken of the letter. ਬਾਕੀ ਜਿਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਉਸ ਗਲ ਦੀ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜੋ ਸਵਾਲ ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਰਖਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ।

Shri A. Vishwanathan: I want to know from the hon. Minister whether there has been any election of Directors of Consumers Stores.

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या यह ठीक नहीं है कि कुछ दिन पहले समाचार-पत्रो में लुध्याना के राजनैतिक दलो की ओर से वहां के कज्यूमरज़ स्टोरज़ पर भ्रष्टाचार और अनियमितताओं का आक्षेप लगाया गया था ? क्या यह मन्त्री महोदय के नोटिस में है ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਖਾਸ ਕੰਪਲੇਂਟ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੰਪਲੇਂਟਸ ਕਾਫੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਸਪੈਸੀਫਿਕ ਨੋਟਿਸ ਅਗਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਦਸ ਸਕਾਂਗਾ ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय का ध्यान कल के "पंजाब केसरी" में छपे हुए समाचार को ओर गया है कि लुध्याना कंज्यूमरज़ स्टोर की ओर से चोकर की बोरियाँ ट्रक द्वारा उत्तर प्रदेश को भेजने को कोशिश की गई मगर वह स्टेशन पर पकड़ी गई ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ ! ਕੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਵਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਇਕ ਅਖਬਾਰ 'ਕੇਸਰੀ' ਵਗੈਰਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕੇ ?

Mr. Speaker: Some of the supplementaries must be answered. There is no point that every supplementary should be referred to again and again. The Minister is supposed to know the case and suould therefore be able to answer the supplementaries.

श्री लाल चन्द सबरवाल : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। अगर कोई मैंबर किसो पेपर का हवाला दे और पेपर, टेबल पर न रखे तो क्या उसका हवाला दिया जा सकता है ? (विघ्न)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਅਗਰ ਉਸ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਵਿਚ ਕੁਰਪਸ਼ਨ, ਭਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਐਂਬੇਜ਼ਲਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ...... (ਵਿਘਨ) ਚਲੋ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆ ਹੀ ਸਹੀ ਪਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ? (ਵਿਘਨ) ......Interruption is unfair. I seek the protection of the Chair.

ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਰਪਸ਼ਨ, ਐਂਬੇਜ਼ਲਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਉਸ ਸਟੋਰ ਦੇ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸੇ ਸਟੋਰ ਦੇ ਜੈਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਪਾਸੋਂ ਕਿਉਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ, ਕੋਈ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ਕਿਉਂ ਮੁਕਰੱਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਲੈਟਰ ਐਨਾਨੀਮਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਗਨੀਜ਼ੈਂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਕਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਸੀ ਉਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਚੈਕਿੰਗ ਹੁਣ ਵੀ ਨਾਰਮਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹਰ ਤਫਸੀਲ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰ ਦੀ ਹਰ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਬਗੈਰ ਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ?

Mr. Speaker : That is a general question.

श्री अ० विश्वनाथन : यह सवाल कल लिया जाना था। आज लिया गया ताकि आप पूरी इन्फरमेशन मंगा लें। अब आप कहते हैं कि चूंकि वह एनानोमस लेटर है इस लिये जवाब नहीं दे सकते। यानी आपने इन्फरमेशन मंगा ली है। तो क्या आप उसे सुपरैस कर रहे हैं ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਜੋ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਸਵਾਲ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਆਈਆਂ।

श्री अ० विश्वनाथन : तो क्या इन्फरमेशन आप के पास है मगर आप देना नहीं चाहते ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ that action is being taken. ਲੇਕਿਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਚਿਠੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਇਨ ਦੇ ਕੰਟ੍ਰੇਰੀ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਡਿਊ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ...

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਗਲ ਸਿੰਪਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਸਮਝੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕਲ੍ਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਦੂਜੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਬੈਕ ਆਊਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਸਰ, ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਕ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਕਲ੍ਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆ ਸਨ ਐਨਾਨੀਮਸ ਲੈਟਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਜਦ ਕਵੈਸਚਨ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਦ ਇਹ ਜਵਾਬ ਆਇਆ। ਇਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਈਆਂ। ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਹਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਚੈਕਿੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਡਿਸਕ੍ਰੀਟਲੀ ਜੋ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਾਂਗੇ, ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

BUILDINGS OCCUPIED BY PUNJAB GOVERNMENT AT CHANDIGARH.

*150. **Chaudhri Darshan Singh**: Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) the total number of buildings occupied by the Punjab Government in Chandigarh ;

(b) the amount of rent of the said buildings, per month, assessed by the Union Territory authorities ;

(c) the total amount of rent so far paid by the Punjab Government to the Union Territory authorities ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Approximately one hundred (100)

(b)&(c) No demand for payment of rent has so far been received. It is understood that Union Territory Administration, Chandigarh, has, however, taken up the matter with the Government of India, and their final decision is still awaited.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੋ ਰੈਫਰੈਂਸ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਨੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਰਾਇਆ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਈਟ ਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ਼. ਹੋਸਟਲ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : This matter concerns the Speaker and not the Punjab Government.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, we are tenants and not owners.

Mr. Speaker : About this matter, the hon. Members are entitled to ask questions from me privately.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਗਰਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਉਗਰਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਆਦਮੀ ਹੋ । ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਮਾਲਕ ਹੈ ।

DECLARATION OF PUBLIC HOLIDAY ON THE OCCASION OF BIRTHDAY OF LATE DR. B.R. AMBEDKAR.

*151. **Lieut. Bhag Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state whether he has recently received any request from the Harijan Members of the Punjab Vidhan Sabha to declare a public holiday on the occasion of the birthday of the late Dr. B. R. Ambedkar ; if so, the decision taken thereon ?

Sardar Gurnam Singh :

Yes, but on examination of the matter it was not found possible to declare the public holiday.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਸ ਅਰਜ਼ਦਾਸ਼ਤ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : 20 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਖਾਸ ਕ੍ਰਾਈਟੇਰੀਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿ ਫਲਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ? ਇਹ ਸ਼ੈਡੂਲ ਕਾਸਟਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਨ ਦਿਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਵਜਾ ਹੈ ਕਿ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਾ: ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁਟੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੀਡਰ ਸਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ।

REPRESENTATION FROM SHRI TARA SINGH S/O SHRI PAL SINGH OF VILLAGE KOTLI NAZIR KHAN, DISTRICT AMRITSAR.

*158. **Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether he has received a representation dated 21-3-67 from Shri Tara Singh s/o Shri Pal Singh of village Kotli Nazir Khan, district Amritsar, about the alleged murder of his son Balbir Singh on 10-12-66 ; if so, the action taken thereon ;

(b) whether the said case has been registered under the relevant provision of law ; if not, the reasons therefor ;

(c) whether the Government intend to order judicial or magisterial enquiry to find out whether or not it was a prima facie case of murder ?

Sardar Gurnam Singh :

(a) Yes. The matter had been duly looked into earlier on receipt of a representation in December, 1966.

(b) **1st Part :** No case was registered.

2nd Part : An inquest was held under section 174 Cr. P.C. Result on the postmorem rsvealed that death was due to a railway accident. There was no need to register a case unless murder was suspected or established.

(c) No.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਦਾ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਇਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤੇ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਰਡਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

UTILIZATION OF WATER OF GANDA NALAH RUNNING FROM CHANDIGARH.

*159. **Sardar Baldev Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether there is any scheme under the consideration of the Government to make use of the dirty water of the Ganda Nalah which runs from Chandigarh through many villages of the Kharar Assembly Constituency for agriculture purposes ;

(b) whether the Government has any scheme under its consideration to construct a bridge on the said Ganda Nalah

near village Kambala in order to provide facilities to the Village which are on the North and South banks of this Ganda Nalah to cross it ?

Sardar Lachhman Singh Gill : The matter relates to the Capital Organisation who have given the following information :

(a) The reply is in the affirmative. As soon as the sewerage treatment plant is completed the treated sewerage is proposed to be disposed of on land through open channels which have been constructed at site.

(b) There is no such scheme at this stage.

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਈ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ ?

DHANAULA DRAIN IN SANGRUR DISTRICT

*172. **Jathedar Hardit Singh Bhathal :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the length of the Dhanaula Drain in the Sangrur District ;

(b) whether the digging of the entire length referred to in part (a) above has been completed ; if not, the time by which the length which is still undug especially from Balian to Andhyana is likely to be completed ;

(c) the time by which the proposal regarding the construction of culverts on the said drain where it crosses the Bhathlan-Kattu, Dangarh-Upli, Kattu-Dangarh, Chhanna-Fatehgarh-Andhyaya, Bhaini Jassa-Andhyaya etc. thoroughfares is likely to be implemented ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) 25 miles.

(b) Pilot Section of the drain is complete in full length.

(c) V. R. Bridges have been provided in the scheme, but the exact sites will be decided in consultation with the Deputy Commissioner at the time of construction which depends upon the availability of funds. Funds for the purpose are not available at present.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਪੁਛਿਆ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾ ਨੂੰ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੀ ਉਥੇ ਪੁਲ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਉਤਰ ਇਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਸੀ. ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਸਪੈਸਿਫਿਕ ਸੀ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਪੁਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਿਵਾਜ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੇ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਜਲਦੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭਠਲ : ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਮੂਹਰੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ, ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਵਰਟ ਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਣਾਣੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਲੋਨ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਸੀ. ਪਾਸੋਂ ਪੁਛਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਾਂਈਂ ਕੋਈ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਮੰਗ ਕਰਨ ਕਿ ਇਥੇ ਪੁਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੌਰਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ?

(ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ)

CONSTRUCTION OF A DRAIN PASSING THROUGH CERTAIN VILLAGES IN DISTRICT SANGRUR

***173. Jathedar Hardit Singh Bhathal:** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to construct a drain passing through the lands of villages Harigarh, Bhathlan, Dhanaula, Kaleke, Aspal, Dunna Kot, etc. which are affected by waterlogging and rains along the Western side of the Kotla Branch Canal starting from the land of villages Bhaini Mehraj, district Sangrur ;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative whether any survey has been carried out in connection with the digging of the said waterlogging drain, if, so the time by which the said proposal is likely to be implemented ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Yes.

(b) Yes. In view of the tight position of funds it cannot be said as to when these works will be taken up.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਰੁਪਿਆ ਫੰਡਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਵਾਂ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਈ ਪਰੋਪੋਜ਼ਲਜ਼ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਗਵਰਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਰੇਸ਼ਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੰਡਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭਠਲ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਲੇ ਜਿਥੋਂ ਪੁਟੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟੀ ਨਹੀਂ ਕਢਵਾਈ ਜੇ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਿਗਾਹ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਐਸੀ ਗੱਲ ਵੇਖੇਗੀ ਉਥੇ ਫ਼ੌਰੀ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੋਰ ਟੈਕਸਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਮਦਾਦ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਕਰਨਗੇ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਹਾ ਜੇ ਹੈ ਕਿ ਲੋਨ ਲਵਾਂਗੇ। (The hon. Minister has stated that they are going to take loan.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੰਡਜ਼ ਇੱਕਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰਖਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ 20 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਹ ਵਸੂਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਮੇਜਰ ਨਾਮੇ ਮਿਲੇ ਹਨ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਅਜੇ ਤਾਂਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਲੋਕ ਆਪ ਪੁਟਾਈ ਕਰਾਉਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ।

SUNAM CHOE IN DISTRICT SANGRUR

***174. Jathedar Hardit Singh Bhathal:** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) the length of the Sunam choe in Sangrur District and the number of bridges thereon along the said length ;

(b) the number of bridges which are being constructed for the public from Jakhepal to Korara and Sheron, Jakhepal to Chiman, Tolawal to Dharamgarh, Satauj to Dharamgarh and other villages lying on the banks ;

(c) the time by which the said bridges are likely to be completed ;

(d) the length of the said Choe which has been depended and the time by which the remaining length is proposed to be deepened ?

Sardar Lachhman Singh Gill ;

(a) (i) Length 34. 88 miles.

(ii) Total number of V. R. & D. R. Bridges in the above length is 8.

(b) Nil

(c) Question does not arise in view of reply at (b) above.

(d) (i) Partially canalized 19. 63 miles.

(ii) Uncanalized 15. 2 miles.

On account of non-availability of funds, work cannot be taken in hand for completing the partially canalized reaches or uncanalized length.

CANALISATION OF CHOE FROM JAKHEPAL TO SUNAM

***187. Sardar Jangir Singh Phaguwalia :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether the Choe which flows from Sirhind to Sunam, Jakhepal, via Mesampur, Nandgarh. Kheri/Chandwan Santokhpura, Jalana, Ghabdan, Kalodi, Gharachon, Sajuman etc. has been canalized from Jakhepal to Sunam. ;

(b) whether the Government propose to further continue the digging of the said Choe from Sunam towards Ghabdan ; if so, the time by which it is likely to be started ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Pilot Section of Sirhind Choe has been excavated in reach falling between Jakhepal and Sunam.

(b) No.

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਜਿਹੜਾ ਨਾਲਾ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਘਾਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਪੁਟਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

APPLICATIONS FOR TUBEWELL CONNECTIONS IN ADAMPUR BLOCK SAMITI (JULLUNDUR DISTRICT).

*149. **Chaudhri Darshan Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) the total number of applications for tubewell connections from people in the Adampur Block Samiti (Jullundur district) which are pending ;

(b) the date of the application which is at No. 1 in order of precedence ;

(c) the time by which the said applicant is likely to get the connection ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) 275.

(b) 24. 6. 1966

(c) By the end of May, 1967.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਮਿਆਦ ਕਾਇਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਜ਼ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਨੈਕਸ਼ਨਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਇਨ 3 ਮੰਥਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਰ ਚੰਗੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਜਿਹੜੇ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਮਹਿਜ਼ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪਰਪਜ਼ ਲਈ ਹੋਣ ਕੀ ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਅਜੇ ਤਾਂਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਪਲਮੈਂਟਰੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹੋਗੇ ? (ਹਾਸਾ) (Has the hon. Member been asked about it so far or he will go on asking supplementaries ?) (Laughter)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਬੜਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਮਾਲ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ । ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫੰਡਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਚੰਦੇ ਇਕਠੇ ਕਰਨ । ਹੋਰ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ? (They should collect subscriptions. What more can they do ?)

ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਅਦੇ ਝੂਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਸਚੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰੇਗੀ । ਜਲਦੀ ਹੀ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ELECTRIFICATION OF BORDER VILLAGES IN SUB DIVISION FEROZEPORE.

* 178 **Sardar Gardhara Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:

(a) whether there is any scheme under the consideration of the Government to electrify the border villages in Sub Division, Ferozepore ;

(b) whether any provision has been made in the Budget for the year 1967-68 for the said purpose ; if not the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Yes.

(b) No specific funds have been provided by Government for this purpose. The main emphasis in rural electrification has been shifted to energisation of the tube wells.

CONSTRUCTION OF A BRIDGE ON TANGRI NADI IN DISTRICT PATIALA.

* 142. **Comrade Sat Pal Kapur** . Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state-

(a) whether the Government had decided to construct a bridge on the Tangri Nadi in district Patiala near village Ohjan ;

(b) whether it is a fact that the Chief Minister, the late Sardar Partap Singh Kairon had laid the foundation stone of the bridge ;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative the reasons for not constructing the said bridge and steps now proposed to be taken by the Government to construct the same and the time by which it is likely to be done ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) No ; Ohjan does not lie on any P.W.D. road.

(b) Not known to Public Works Department.

(c) Question does not arise.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਟਾਂਗਰੀ ਨਦੀ ਤੇ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਸਟੋਨ ਰਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲ ਕਦੋਂ ਤਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਥੱਰ ਰਖੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਪਥੱਰ ਹੀ ਪਥੱਰ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਪਥੱਰ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਲ ਵੀ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਾਂਗੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸੜਕ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਛੀ ਗਲ ਹੈ ।

CONSTRUCTION OF PACCA ROAD FROM ALAWALPUR TO ADAMPUR (JULLUNDUR).

* 148. **Chaudhri Darshan Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state-

(a) whether the Government proposes to construct a pacca road from Alawalpur to Adampur (Jullundur) ; if so the date when this proposal was approved ;

(b) the time by which the construction of the said road is likely to be started ?.

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) & (B) No proposal for the construction of a pacca road from Alawalpur to Adampur has so far been approved by the Government.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਸੜਕ 1965 ਵਿਚ ਮੰਜ਼ੂਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ 1 ਕਰੋੜ 84 ਲਖ ਦੀ ਸਪਿਨਿੰਗ ਮਿਲ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸੜਕ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੜਕ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਨੂੰ ਪਲੈਨ ਵਿਚ ਇਨਕਲੂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਪ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਮਿਟੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਖੁਰ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਝਗੜੇ ਹੋਣਗੇ ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਲਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆਈ।

CONSTRUCTION OF ROAD ON THE BORDER SIDE IN SUB DIVISION FEROZEPUR.

* 177. **Sardar Gardhara Singh:** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether any road has been constructed in Sub Division Ferozpur, on the border side if not the reason therefor and the steps proposed to be taken by the Government for constructing such road and to provide funds for the purpose ?

Sardar Lachhaman Singh Gill :

The following roads were constructed/are under construction in Sub-Division, Ferozepur, during III Five Year Plan :-

(i)	Ferozepur Muktsar Road	29 miles
(ii)	Approach road to Wahike Police Post	7.87 miles
(iii)	-do- to Lakha Haji ,, ,,	2 65 miles
(iv)	-do- to Gaziniwala ,, ,,	5.40 miles
(v)	-do- to Midha ,, ,,	3 12 miles
(vi)	Zira Gate, Ferozpur City to Khanaki Aha	1.90 miles

The work on roads at serial Nos. (ii) (iii) and (iv) is in progress.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਆਇਟਮਜ਼ 2, 3, 4 ਕਦੋਂ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਲਦੀ ਕੰਪਲੀਟ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

CONSTRUCTION OF CHANNO-NABHA ROAD

* 186 **Sardar Jangir Singh Phaguwalia :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to construct a road from village Channo to Nabha via Lakhewal, Bharo etc. ; if so, the time by which the work thereon is likely to be taken in hand ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.

MIDDLE SCHOOL RUN BY PANCHAYAT OF VILLAGE POLA, TEHSIL SIRHIND, DISTRICT PATIALA.

*97. **Lieut. Bhag Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether the Panchayat of village Pola, tehsil Sirhind, District Patiala, is running a Middle School;

(b) whether the Government has been requested by the Panchayat concerned to take over the said school as the latter can no longer bear the burden of the cost of said school; if so, the decision, if any, taken by the Government in the matter ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes, but the school could not be selected for being taken over as it did not fulfil the requisite condition laid down by Government.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ, ਜੇਕਰ ਸਕੂਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਡਿੰਗ ਛੋਟੀ ਹੈ ਫਰਨੀਚਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਲਬਾਰੇਟਰੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਕਮ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰ ਲਵੇਗੀ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਅਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਕਿਹੜੀਆਂ ਲਬਾਰੇਟਰੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਅਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਠਵੀਂ ਤਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੋਵੇ।

ARREARS OF TEACHERS OF GOVERNMENT PRIMARY SCHOOL DEON KHERA IN LAMBI SUB DIVISION OF DISTRICT FEROZEPUR.

*161. **Comrade Phuman Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to :

(a) lay on the Table of the House a list of teachers working

[Com. Phuman Singh]

in the Government Primary School, Deon Khera in Lambi Sub Division, District Ferozepur, as on 30. 4. 62;

(b) state the names of teachers out of the list referred to in part (a) above whose arrears of increment from 1. 10. 61. to 30. 4. 62 were not paid to them even upto 26. 3. 67;

(c) state the amount of arrears of increment due to each teacher mentioned in part (b) above; together with the reasons for its non-payment.

(d) state the time by which the said arrears are likely to be paid to them;

(e) state the details of the action taken or proposed to be taken against the officer responsible for the delay ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Sarvshri Madan Lal and Kartar Singh Bhullar ;

(b) Shri Kartar Singh Bullar;

(c) Rs. 57. 05. The reasons for delay are being looked into ;

(d) Within four months;

(e) Disciplinary action will be taken against the defaulter.

LEAVE SALARY OF TEACHERS WORKING IN GOVERNMENT GIRLS MIDDLE SCHOOL, BHINDER KALAN, DISTRICT FEROZEPUR.

*62. **Comrade Phuman Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to :

(a) lay on the Table of the House a list of teachers working in the Government Girls Middle School, Bhinder Kalan, District Ferozepur, who took medical leave during the period from 1. 6. 66 to 30. 6. 66;

(b) state the period of leave with dates taken by each of the teachers referred to in part (a) above;

(c) state whether the medical leave referred to in part (b) above has been sanctioned; if not, the reasons therefor;

(d) state whether the pay of the teachers for the period of their leave as referred to in part (b) above has been disbursed to them upto 26. 3. 67; if not, the reasons therefor and the action, if any, being taken against the official responsible for this delay;

(e) state whether the date by which the pay referred to in part (d) above is likely to be disbursed ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) and (b). A statement giving the requisite information is laid on the Table of the House.

(d) Yes, the leave has been sanctioned.

(c) and (e). The pay of Smt. Balbir Kaur was paid in October, 1966. The pay of Shri Raj Singh will also be disbursed within a fornight. The delay in making the payment is being looking into.

Statement

S. No.	Name of the Teacher.	Period of leave.
1.	Smt. Balbir Kaur.	From 20-6-66 to 26-6-66 and for 28-6-66
2.	Shri Raj Singh	From 16-6-66 to 21-6-66.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਕ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, 15 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਰਬੰਧ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰ ਵਾਕਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੋਬਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ?

ਮੰਤਰੀ . ਅਗਰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕੜੀ ਔਰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ARREARS OF INCREMENTS OF TEACHERS OF GOVERNMENT GIRLS MILDLE SCHOOL, BHINDER KALAN, DISTT. FEROZEPORE.

*163. **Comrade Phuman Singh :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to :

(a) lay on the Table of the House a list of teachers of the Government Girls Middle School. Bhinder Kalan, Distt. Ferozepore whose increments were due on 28-1-66:

(b) state the dates on which the increments of the teachers referred to in part (a) above were paid to each ;

(c) state whether the said increments were given to the above mentioned teachers on the due dates ; if not, the reaeons therefor ;

(d) state the amount of arrears in each case as a result of the non-payment of increment, if any, on the due dates to the teachers referred to in part (a) above,

[Gom. Phuman Singh]

(e) state whether the arrears of increments, if any, were given to the teachers concerned upto 26-3-67 ; if not, the reasons therefor ;

(f) state the date by which the arrears of increments are likely to be paid to the teachers concerned and the action, if any, being taken against the official responsible for this delay ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Nil.

(b) Question does not arise.

(c) Question does not arise.

(d) Question does not arise.

(e) Question does not arise.

(f) Question does not arise.

UPGRADING CERTAIN PRIMARY SCHOOLS IN DISTRICT SANGRUR

*188. **Sardar Jangir Singh Phaguwalia :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether the Government propose to upgrade the primary Schools in villages Kapialan, Nagra and Bhatiwal Kalan, district Sangrur, to the Middle standard ; if so, when ?

Sardar Lachhman Singh Gill : At the moment, there is no provision for selecting any new Schools for upgrading during 1967-68. The claims of these Schools will, however, be considered on merit alongwith other Schools next time, when funds for the purpose are available.

AMALGAMATION OF WORK ASSIGNED TO REVENUE/CANAL PATWARIS IN THE STATE.

*100. (1) **Comrade Bhan Singh Bhaura :**
(2) **Comrade Jangir Singh Joga :** Will the Minister for Revenue be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to amalgamate the work now assigned to the Revenue/Canal Patwaris and Gram Sewaks in the State ; if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Major Gen. Rajindar Singh : No.

FOODGRAINS DEPOT OPENED IN KHARAR ASSEMBLY CONSTITUENCY.

*160. **Sardar Baldev Singh :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state :

(a) the total number of foodgrains depots opened in the Kharar Assembly Constituency during the year 1966 and in January and February, 1967, separately ;

(b) the quantity of wheat flour distributed in the area of the said constituency during November and December, 1966 and January, and February, 1967, separately ?

Shri Satyapal Dang :

(a) 4 depots were opened during the year 1966 and 8 in January and February, 1967.

(b) 3257 bags of wheat atta were distributed during November and December 1966 and 3345 bags during January and February 1967.

STORING CAPACITY OF FOODGRAINS IN THE STATE

*213. **Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state :

(a) the maximum capacity at the disposal of the Government for storing foodgrains in the State ;

(b) whether the Government in the past has ever taken godowns on rent for storing wheat and other foodgrains ;

(c) the year, out of the last 10 years when the Government had maximum stock of foodgrains and to what extent ?

Shri Satyapal Dang :

(a)	(i)	Government owned.	24515 tonnes
	(ii)	Privately hired.	96479 tonnes
		Total :	120994 tonnes

(b) Yes.

(c) In the year 1960-61, when the Government had 2,36,264 tonnes.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਬਜਟ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ 5 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਖਰੀਦੇਗੀ ਮਗਰ ਇਸ ਸਵਾਲ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਣੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਇਕ ਲੱਖ ਔਰ ਕੁਝ ਟਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਕੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਦੋ ਢਾਈ ਲੱਖ ਟਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਿਜ਼ਰਵ ਰਖਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਸਟੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫ਼ੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਪਰਚੇਜਿਜ਼ ਕਰਨੀਆ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਇਤਨੀ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਐਗਜ਼ਿਸਟਿੰਗ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਟੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਇਕ ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਤੁਸਾਂ 5 ਲੱਖ ਟਨ ਸਟੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸੱਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਟੋਰ ਕਿਥੋਂ ਲਉਗੇ ? ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੈਜ਼ੀਡੈਨਸ਼ਲ ਮਕਾਨ ਰੀਕਵੀਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਰੋਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਐਗਜ਼ਿਸਟ ਕਰਦੀ ਹੈ– ਜਿਹੜੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਇਤਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਪੋਟੈਨਸ਼ੀਐਲੀਟੀਜ਼ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹਾਇਰ ਕਰ ਲਉਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੋਡੋਨਜ਼ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

REDUCED SUGAR RATION IN THE STATE

*214. **Sardar Mohinder Singh Gill :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state :

(a) whether it is a fact that the quantum of sugar ration has been reduced in the State ; if so, the per capita reduction so made and the reasons therefor ;

(b) the difference, if any, between the rural and urban per capita sugar ration ;

(c) whether the State is getting more or less central quota of sugar as compared to that of the previous year ?

Shri Satyapal Dang :

(a) Yes. From 2 Kg. to $1\frac{1}{2}$ Kg. per head per month, due to the 25 percent cut made by the Government of India in the State quota for sugar. As far as possible $1\frac{1}{2}$ Kg. ration is being maintained but where owing to any temporary breakdown in the supply line this is not possible, efforts are being made to replenish stocks ;

(b) Size of ration for rural areas has not been specifically fixed. However 33 precent of the State quota i. e. 2800 tonnes is being distributed in villages. Simultaneously, efforts are being made to effect savings in stocks in urban areas to increase supplies for distribution in rural areas with a view to reducing the disparity between the size of ration in urban and rural areas.

(c) Our State quota has been reduced to 8500 tonnes per month against 11,400 tonnes.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੋ । ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਕੁਝ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਚਲੋ ਹੁਣ ਜਾਣ ਦਿਉ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸੱਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 75 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਿਰਫ 25 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 33 ਪਰਸੈਂਟ ਹੀ ਸ਼ੂਗਰ ਦਾ ਕੋਟਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਨਜ਼ਿਊਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਦੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟ ਲਗਦੀ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਘਟ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਔਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਖੰਡ ਦੀ ਵੰਡ ਬਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਔਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਇਹ ਫ਼ਰਕ ਕਦੋਂ ਤਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ ; ਫ਼ੌਰਨ ਤਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖੋ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰਕ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਕਿਤਨਾ ਕੋਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਤਅੱਲੁਕ ਹੈ । ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਤਨਾ ਕੋਟਾ ਹੈ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਉਥੋਂ ਘਟ ਵੀ ਕੋਟਾ ਆਵੇ ਪਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਇਸ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੀ ਔਰ ਹੁਣ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਮਗਰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਭੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸੱਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਕਦਮ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਟੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਕੋਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕੋਟਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ ।

श्री अ. विश्वमाथन : क्या मन्त्री महोदय यह बताने की कृपा करेंगे कि लुध्याना के पास पारले कम्पनी कोई एक करोड़ रुपए के कैपीटल में एक फैक्टरी लगा रही है मगर उसे चीनी का एक ग्राम तक भी नहीं दिया गया, इसका क्या कारण है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਨਾਲੇਜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਗਰ ਇਸ ਵਕਤ ਜੋ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਫੈਕਟਰੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਦਾ ਕੋਟਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਐਗਜ਼ਿਸਟਿੰਗ ਕੋਟਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ।

श्री अ. विश्वनाथन : यह फैक्टरी पंजाब के अन्दर लग रही है इससे पंजाब का इन्डस्ट्री को फरोग मिलेगा, पंजाब के लोगों को एम्पलायमैंट मिलेगी तो क्या यह सरकार का फर्ज़ नहीं बनता कि उसके लिए चीनी के कोटे का इन्तज़ाम करे ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਸਾਡਾ ਕੋਟਾ ਇਕ ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਤੋਂ 500 ਕਿਲੋਗਰਾਮ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਮਗਰ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਵੀ ਕੋਟਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ

ਲਈ ਉਹ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖੰਡ ਦਾ ਕੋਟਾ ਘਟ ਹੋਇਆ ਬਲਕਿ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਔਰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੰਡ ਪੁੱਜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵੇਰ ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਬਰੇਕਡਾਊਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਵਾਲੇ ਖੰਡ ਚੁਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸੱਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਰੇਕਡਾਊਨਜ਼ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਔਰ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੇਗੀ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਸਪੈਸਿਫ਼ਿਕ ਬਰੇਕਡਾਊਨ ਬਾਰੇ ਦਸੋ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰੇਕਡਾਊਨ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਰੇਕਡਾਊਨਜ਼ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ ਜਾਂ ਪਰਾਈਵੇਟ ਆਦਮੀ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਵੇਗੀ?

ਮੰਤਰੀ : ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਕਾਲਡ ਫ਼ਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

श्री ग्र० विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि चीनी न मिलने के कारण हमारे प्रदेश के अन्दर जो बताशे बनाने वाले लोग हैं वह बेकार बैठे हैं—यह एक छोटी इन्डस्टरी है तो क्या इन को चीनी उपलब्ध करने के लिए सरकार कोई प्रबन्ध कर रही है?

ਮੰਤਰੀ : ਬਤਾਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਖੰਡਸਰੀ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਸਨ ਔਰ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि खंडसरी से जो पताशे वगैरह बनते हैं उनकी ऐक्सपोर्ट की इजाज़त है?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मन्त्री महोदय बताएंगे कि जब खंडसरी सूबे के बाहर से खुली आती है तो उसको products के बाहर जाने में क्या दिक्कत है ?

(No reply)

चौधरी बलबीर सिंह : मेरे सवाल का जवाब नहीं आया ।

ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸੁਗਰ ਮਿਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪ੍ਰੀਮਿਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਗੰਨੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਕੁਝ ਪਰਸੈਂਟ ਖੰਡ ਮਿਲਦੀ ਸੀ । ਕੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਮਿਲੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਰਾਈਜ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਲਈ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਤਲਬ ਦੇ ਰੀਪ੍ਰੇਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि फैक्टरीज़ के अन्दर जो वर्करज़ के लिये को-आपरेटिव कंटीनज़ बनी हुई हैं और जो 'no prcfit no loss' basis पर चल रही हैं उन की जो कटौती हो रही है उस के बारे में क्या प्रबन्ध किया जायेगा ?

UNSTRRED QUESTION AND ANSWERS.

IMPLEMENTATION OF RECOMMENDATIONS CONTAINED IN KOTHARI COMMISSION'S REPORT

41. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

(a) whether the Government received a copy of the Report of the Kothari Commission regarding pay scales of college teachers ; if so, when.

(b) whether the recommendations contained therein which were published in the month of January, 1967, were accepted by the then Government ?

Sardar Lachhman Singh Gill :

(a) Yes, in September, 1966.

(b) No recommendations were published in January, 1967. The question of acceptance of such recommendations does not arise.

PRICES AND RESERVE STOCKS OF WHEAT AND RICE ETC.

42 **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state :-

(a) the prevailing price of wheat, rice, maize and millet in 1962 and present;

(b) whether the Government has taken any concrete steps to check the soaring prices of these commodities, if so, the details thereof;

(c) the details of reserve stocks of the said commodities separately at present ?

Shri Satya Pal Dang :

(a) The comparative rates of these commodities were/are as under :-

Commodity	Year-wise average rates on 28.4.62	Rates on 23.4.67
	(Rs. per qtls)	
1. Wheat Sub.	46.00 to 49.50	77.00 to 80.20
2. Wheat ord.	41.25 to 45.50	74.60 to 76.70
3. Maize	29.50 to 33.25	71.80 to 92.50
4. Rice	44.21 to 66.98	65.50 to 98.25
5. Bajra.	34.25 to 41.00	70.00 to 76.50

(b) Briefly stated, the following measures have been taken to check the rise in prices;

(1) From November, 1966 to April, 1967 35.000 tonnes of imported wheat atta and about 76, 274 tonnes of indigenous wheat atta were distributed through a net work of about 4, 000 Fair Price Shops and Coop Stores functioning all over the State. Super Bazars have been started in important towns of the State. The price of atta being sold at the Fair Price Shops and Consumers Stores was much lower than its market price.

(2) The Government of India have promulgated the "Inter-zonal Wheat and Wheat Products (Movement Control) Third Ammendment Order, 1967" declaring Punjab State as a Single State Zone. Movement of wheat and wheat products outside the State, except to the Union Territory of Chandigarh, has been banned. For other foodgrains also, the Punjab has similarly been made a Single State Zone.

(3) Roller Flour Mills have been prohibited from entering the market for purchases of country wheat.

(4) 80% of the total quantity of rice produced by the shellers is

[Minister for Development Local Government]

procured by the Government at the statutorily fixed price. Of the remaining 20%, 2% is supplied to the Consumers Stores and 18% is disposed of by the trade itself again at statutorily fixed prices.

(5) Almost all big industrial establishments have been approached to open fair price shops for their workers. A few establishments have agreed to supply grains at subsidized rates.

(6) All whole-sale dealers in foodgrains have been licensed. The licensees are required to submit fortnightly stocks returns with a view to keeping a check on their activities.

(7) The fines produced by the Roller Flour Mills are being supplied to consumers at controlled rates.

(8) The Punjab Food Economy and Guest Control Order, 1965 has been enforced to conserve foodgrains and to discourage wastage of food.

(c) 19,193 tonnes of rice and 46 tonnes of wheat are in stock in the Provincial Reserve at Present.

TRUCK PERMITS

43. **Sardar Mohinder Singh Gill** : Will the Chief Minister be pleased to state whether the Government has formulated any policy in connection with the issue of truck permits in the State; if so, the details thereof ?

Sardar Gurnam Singh : The policy for the issue of truck permits in the State is placed on the table of the House.

POLICY FOR THE ISSUE OF TRUCK PERMITS

The policy for the grant of public carrier permits is liberial. Any one who is in possession of a fit vehicle registered in Punjab can obtain a public carrier permit on ragular basis. Punjab Government, in exercise of the powers conferred by Section 44- A of the Motor vehicles Act has authorised the State Transport Commissioner, Punjab, to exercise the powers and discharge the function of the Regional Transport Authorities for the purpose of granting public carrier permits in the State. To avoid inconvenienec to the applicants, the Secretaries, Reginal Transport Authorities have been allowed to receive applications for grant of public carrier permits and issue the permits on behalf of State Transport Commissioner, Punjab, for the following set of roads :

'Punjab plains except hill closed, contribution roads and excluding Punjab portion of Pathankot-Manali road.'

Before re-organisation, permits used to be issued for the following sets of roads :

(i) Punjab plains except hill closed and contribution roads.

(ii) Hill roads of Kangra and Hoshiarpur District excluding Pathankot-Manali route and roads of Kulu Sub Division but including Garhshankar Nawanshar and Una-Nangal roads.

Since most of hill areas of Kangra and Hoshiarpur District have gone to Himachal Pardesh after 1. 11. 1966 the permits for that area are no longer issued.

Under Punjab Government order No. S. O. 393/C. A. 51/62/S. 6/62 dated 24.12.1962 issued under the Defence of India Act, the State Transport Commissioner is not required to follow the procedure laid down in Section 57 of the Motor Vehicles Act and shall not be bound to take into consideration representations made by any person other than the applicant for the permit Permits are. therefore, issued outright on regular basis, by the Secretaries, Regional Transport Authorities, without following the procedure prescribed under Section 57 and permits so issued by the Secretaries, Regional Transport Authorities are got confirmed from the State Transport Commissioner in the form of a statement.

Permits for inter-State routes are issued on the basis of reciprocal agreements entered into with various States. For the inter-State routes exceeding 300 miles in length, the condition prescribed by Inter-State Transport Commission, to recommend such permit holders for grant of countersignatures on regular basis as own atleast five public carriers is followed except on Pathankot-Jammu route. If operators with five vehicles or more are not available to apply on route exceeding 300 miles, the operators with one or two vehicles are recommended on four monthly temporary countersignatures.

In case of permits on Pathankot-Jammu (and Kalka-Simla route which is now an inter-State route between Himachal Pardesh and Haryana) the policy approved by Government is as under :

Pathankot-Jammu and Kalka-Simla Inter-State route being not covered by the directive from the Inter-State Transport Commission, the following priorities have been approved departmentally for recommending countersignatures on these two routes henceforth :

(i) Transport Cooperative Societies;

Note : Under this heading Harijan Cooperative Societies and Ex-servicemen Cooperative Societies may be considered and given preference. Keeping in view the directive of the Inter-State Transport Commission those Cooperative Societies who have at least 50% of the members not related to each other and 75% of its employees as members will also be given preference).

(ii) Limited Goods Transport Companies;

[Chief Minister]

(iii) Other Goods Transport Companies ;

(Note : Applications for regular countersignature sall be invited from the Societies/Companies at (i), (ii) and (iii) above. One permit shall be allowed for a unit of 5 trucks, keeping in view the limit laid down in the Inter-State Transport Commission directive. The conditions both essential and desirable prescribed in the Inter-State Transport Commission directive shall apply to applicants in these three categories).

(iv) Political Sufferers and Ex-servicemen as also others should be considered, provided they have their own public carriers and their transactions are not Benami. Each individual case will be considered on merits without any consideration whether the applicant had held a permit or not at anytime before. Preference will be given to those who have made full payment of the cost of the truck.

(Note : Not more than 10% of the total permits available at any one time shall be permissible at temporary Permits).

CALL ATTENTION NOTICE.

Mr. Speaker : Question hour is over.

Now we take up Call Attention Notice No. 65. It is from Sardar Sardara Singh Kohli.

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ : ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਪਾਸਪੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦਿਤਾ ਸੀ ।

ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਤਾਕਿ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਣ ।

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister will make a statement.

ANNOUNCEMENT RE. RULES COMMITTEE

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਟ ਹੋਏ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਜ਼ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਰੂਲਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੂਲਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ... (Rules Committee has been constituted.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਤਹਿਰੀਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ...

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਨਾਂ ਦਿਉ। ਪਰ ਨਾਮ ਨਾ ਆਏ। ਕਲ੍ਹ ਇਹ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹਨ ਤੇ ਅਜ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਬਣ ਗਈ। (The hon. Member Pandit ji was requested to intimate the names of Members for being included in the Committee but no such names were sent. The names were intimated yesterday and today the Committee has been constituted.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਤੇ ... [ਵਿਘਨ]

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਲਉ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਰੂਲਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾ ਐਨਾਊਂਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ (Let me announce the names of Members of the Rules Committee just now. They are as under :)

(1) Mr. Speaker, Ex-officio Chairman.

(2) Dr. Baldev Parkash, Finance Minister.

(3) S. Lachhman Singh Gill, P. W. O. Minister

(4) Com. Bhan Singh Bhaura.

(5) Shri Brish Bhan.

(6) Chaudhri Darshan Singh.

(7) Com. Harkishan Singh Surjit.

(8) Pandit Mohan Lal.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਚਲੋ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਇਹ form ਹੋ ਗਈ। (ਵਿਘਨ) ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ...

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਸੀ।(It had already been constituted.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਦੂਸਰੀ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ 5 ਤਰੀਕ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਬਾਰੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ refer ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਲੇ ਕਾਲ ਅਟੈਂਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਰ ਲਵੀਏ ਫਿਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ ... (ਵਿਘਨ) There are some Call Attention Motions. Let these be dispcsed of first and then the point of order may be raised ... (Interruption)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਚੀਜ਼ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਐਰਾਈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਹਾਲੇ ਉਹ ਚੀਜ ਆਈ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮੋਸ਼ਨਜ਼ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਈਏ ਫਿਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ । (A point of order arises from a matter. which is already before the House. That thing has not yet come. Therefore, let these motions be disposed of first and then the point of order may be raised.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਨਹੀਂ ਜੀ, ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਰਾਂ ਸੁਣ ਲਉ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਕ ਮੋਸ਼ਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਰ ਲੈਣਾ, 5–4 ਮਿਨਟ ਬਅਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲਗਾ । (There remains only one motion. Let it be disposed of first and the point of order may be raised thereafter. It will not make any difference if it is done after 4-5 minutes.)

Mr. Speaker : This is another point of order ?

Sardar Gian Singh Rarewala : Yes, Sir.

CALL ATTENTION NOTICE (No. 73).

ਕਾਮਰੇਡ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਵਲ ਦਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਖੇ ਫਗਵਾੜਾ ਬੰਬ ਕੇਸ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਝੰਡੇ ਲਾਕੇ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਢਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧੀ ਹੈ । ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਵਾਪਰੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਡੇਪੂਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦਗਾਰ ਨਹੀਂ ਢਾਈ ਜਾਏਗੀ । ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ ।

Mr. Speaker : This is admitted. The Minister to make a statement.

STATEMENTS IN REPLY TO CALL ATTENTION NOTICES LAID ON THE TABLE BY CHIEF PARLIAMENTARY SECRETARY.

Cbief Parliamentary Secretary (S. Gurcharan Singh) : Sir, I beg to lay on the Table statement in reply to Call Attention Notices Nos. 37, 51, 55, 59 and 63.

CALL ATTENTION NOTICE No. 37.

Shri Sat Pul Kapur : I beg to draw the attention of the Minister concerned to a matter of public importance, namely, recent heavy rains and hailstorms in the State have caused heavy damage to the standing crops of wheat and grams etc. This has caused anxiety among the farmers in the State. It becomes necessary for the Revenue Minister to make a statement in the House of the total estimated loss to the crops and relief measures under taken by the Government.

Statement by Major Ganeral Rajinder Singh, Revenue Minister, Punjab :—

This Call Attention Notice pertains to the damage caused by recent heavy rains and had terms in various districts of the State. Damage was caused to crops by hailstorms and rains only in the district of Amritsar, Patiala, Ferozepur, Gurdaspur and Bhatinda. Total loss caused to crops in these districts is estimated at Rs. 1,82,63,341. The nature and extent of relief fo affected persons is being considered by Government and early decisions may be expected.

Statement in regard to Call Attention Notice No. 51 regarding the constitution of a Food Zone.

Shri Satyapal Dang :

The question of re-constitution of zones was discaused in detail at the Conference of Chief Midisters held at Delhi on the 8th and 9th April, 1967 and as a result of the decisions arrived at in the said Conference the State of Punjab has been converted into a 'Single State Food Zone'. The Punjab had an unhappy experience of multi-State Food Zone last year. The State Government is of the considered view that Single State Zones' are beneficial from the point of view of both surplus and deficit States whereas larger Zones result in spreading distress all over the Zones. The State having been converted into a 'Single State Zone' will be in a position to make the maximum possible procurement and maintain the price line throughout the year by building up adequate buffer stocks to be utilized whenever necessary and making available all its surplus stocks for export to needy States on Govt. to Govt. basis. This step has been taken keeping in view the interest of the State as also

[Development Minister]

the conuntry at large. It may be mentioned that the Foodgrains policy Committee appointed by the Govt. of India under the Chairmanship of Shri Venkatappiah had also recommended the formation of Single State Zones.

2. Only a small section of growers with vested interest is pressing for bigger Zones, simply to reap the benefit of exhorbitant prices. The State Government is fully conscious of its duty towards its producers but has also to keep in view the requirements of the consumers. Its policy is to ensure incentive-oriented procurement prices for the growers and reasonable prices to the consumers. It has also been decided that the prices will not be allowed to fall below a certain level. It is, however, not in public interst to disclose the procurement prices fixed by the State Government.

CALL ATTENTION NOTICE

(No. 55)

Sardar Sikndor Singh, M. L. A. : to draw the attention of the Government towords a matter of public importance, namely, the failure of the Punjab Government to request the Government of India to decide the appeals of the Government employees whose domicile is in Punjab against their allocations to other States. Punjab Government have failed to protect the right of their employees which has resulted in frustration among them.

Hance this Call Attention Motion. The Chife Minister be asked to make a statement on it.

Sardar Gurnam Singh, Chief Minister, Punjab.

Under Section 82 of the Punjab Re-organisation Act, 1966, provisional allocations as well as final allocation of services including consideration of the representations made by the affected services, is the responsibility of the Central Government. Nevertheless the Governments of the Punjab, Haryana, Himachal Pradesh and Chandigarh Union Territory Administration have to assist and comply with the directions received from the Government of India in the matter of allocation of services and consideration of representations for change of allocation. According to the instructions received from the Government of India, the representations for change of allocation are to be examined by the State Government in consultation with the Government of the area to which re-allocation is sought where-after, the Chief Secretaries or their nominees have to meet to consider the representations and forward their mutually agreed recommendations to the Government of India. Departmental Committees consisting of the Heads of Departments and Administrative Secretaries concerned, have been set up to assist the Chief Secretaries' Committee. The recommendations of the Departmental Committees will be placed in the meeting of the Chief Secretaries whose recommendations will be forwarded to the Government of India. The Departmental Committees were required to furnish their integrated recommendations by the Middle of April, 1967 and the recommendations of the Chief Secretaries are

expected to be sent to the Government of India by the end of May, 1967. The Committee of Chief Secretaries have already started the work.

CALL ATTENTION NOTICE

(No. 59)

We beg to call attention of Health Minister to the death of a devoted revolutionary Comrade Ajit Singh Manikpuri in Civil Hospital Jullundur on April 4, 1967 as a result of callous attitude of the heart specialist of the Hospital and others responsible there. This has resulted in a precious loss of life and big resentment against the Hospital authorities in the district. It needs immediate enquiry and action. The Government should make a statement to set the feelings of the people right.

Sd/— 1. Harkishan Singh Surjeet.
2. Dalip Singh Tapiala.

Doctor Baldev Parkash, Minister for Health, Punjab.

Shri Ajit Singh Manikpuri, aged about 47 years, was admitted to Civil Hospital, Jullundur at 12 15 A.M. on 4. 4. 67. He was seen by Dr. Singhara Singh, P.O.M S, Civil Hospital, Jullundur, who was on duty and diagnosed as Myocardial infraction with cerebral embolism. He was given treatment by Dr. Singhara Singh and spent a comfortable night. In the morning, Dr M. L. Sethi, PCMS I, Medical Specialist saw him between 8 and 9 A. M. After E. C. G. examination, he was diagnosed as a case of extensive anterior and posterior myocardial and was given the necessary treatment. At 1. 30 P. M. the same day Shri Ajit Singh Manikpuri. unfortunately got another heart attack and despite treatment he died at 4. 45 P. M.

Statement in regard to Call Attention Notices No. 63 regarding fixation of resonable and remunerative prices for the producers.

Shri Satya Pal Dang : The State Government have fixed the procurement prices of wheat keeping in view the interest of the growers as well as the consumers. It has also decided that the prices will not be allowed to fall below a certain level. Purchases have also been started in pursuance of these decisions. Arrivals of wheat in mandis have, no doubt, started; but, on account of the delay in harvest, due to late winter rains, these are not substantial as yet. It is not in the public interest to disclose the procurement prices fixed by the Government because any disclosure is bound to affect procurement adversely.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, Call Attention Notices ਬਾਰੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਰੂਲ ਜਾਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ (ਵਿਘਨ) ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰਿਪਲਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ and is taken to be read. ਉਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਮੂਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕੇ.. (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਕ ਐਲਾਊਡ ਹੈ । ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗਾ । (One question is allowed. I shall look up ifmore questions are to be allowed.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਬਾਰੇ dispute ਨਹੀਂ । ਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । 11–12 ਵਜੇ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ ਦੇਖਕੇ ਹੀ ਦਸ ਸਕਾਂਗਾ । (I am examining it. It has been received at about 11-12 noon. I can say anything only after studying it.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਅਗਰ ਅਜ ਐਲਾਊ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲੈਣ ਦਿਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂ । (Not more than one question is allowed. But I would like to verify the position.)

QUESTION OF PRIVILEGE

Minister of Excise and Taxation (Sardar Balwant Singh) : Sir, Shri Mohan Lal M.L.A. yesterday made serious allegation against me and said that while I was B.D.O. Malerkotla. I embezzled about Rs. 40,000/- out of the block funds and an enquiry was instituted in that connection by the then Ministry which is still pending with the Government. He also read out a letter which he claims to have received from Sardar Atma Singh, General Secretary of Akalidal, Amritsar. These allegations were made by Shri Mohan Lal against me believing full well that those are wrong and absolutely false. His intention was clearly to defame me and deter me in the discharge of my duties as a member of the House. In view of the fact that the hon. Member had intentionally and knowingly made these false to defamatory allegation against me and has, thus, abused the privilege of the House and had not only insulted me as a Member of the House but also insulted the House. Therefore, I raise a Privilege Motion and request that the matter be referred to the Privilege Committee otherwise Shri Mohan Lal should be asked to tender unqualified apology for his mis conduct in the House.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਕਲ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ । (I am examining it and will give my ruling tomorrow.)

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਸ ਵਿਚ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੋ ਗਲਾਂ ਆਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਚਿਠੀ ਬਾਰੇ। ਜਿਹੜੀ ਚਿਠੀ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਚਿਠੀ ਵੀ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੈਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਚਿਠੀ ਤੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੇਖ ਲਉ। ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਇਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਬੇਸਡ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।

ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖੀ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਰਸਨਲ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ ਤੇ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ, ਵਾਲੇ ਮੇਰੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। (shame, shame from opposition benches) ਇਹ ਮੇਰੀ ਪਰਸ਼ਨਲ ਗਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸੀ (ਵਿਘਨ).. ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਸਆਨ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਤੀ। ਇਹ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਕਿ ਆਖੀ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਸੀ।

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ) : ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਹੈ ਐਬਸੋਲਿਊਟਲੀ ਫਾਲਸ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। (Interruption) ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ 8 ਸਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਮੁਨਾਰੇ ਖੜੇ ਕਰ ਲਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ। (ਵਿਘਨ, ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ੋਰ) ਕੋਠੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਲਖ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। (ਸ਼ੋਰ) ਇਹ ਝੂਠੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾ ਕੇ। (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਵੀ ਖੜੇ ਸਨ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਮੰਤਰੀ) ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ) (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ। ਚੇਅਰ ਦੀ ਵੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲਿਆ ਕਰੋ। (Please listen to what the Chair has to say.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਆਨ ਏ ਪਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਕਲ ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਚੋਂ ਕਢ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘਟ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿਉ।

(Interruptions)

.. But he is guilty of the same breach and disobedience to the House. We want to know why he is being defended.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਕਲ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂਗਾ। ਨਾ ਪੰਡਤ ਜੀ ਲਈ ਵਾਜਬ ਸੀ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਕਲ ਦਿਆਂਗਾ

[ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਇਸ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨੇਟੀ ਤੇ ਡੈਕੋਰਮ ਨਾ ਰਹੇ । (I had told Pandit Mohan Lal Ji that I would look into the matter and give a reply next morning. It was proper neither for Pandit Ji nor for the hon. Member to start saying such things here. Therefore, I would submit that I would give my ruling tomorrow. It is not proper to hold any discussion on it at present. The hon. Member should not act in a manner lowers which the dignity and decorum of the House)

WALK OUT BY THE OPPOSITION.

(At this stage Sardar Lachman Singh Gill rose in his seat.)

Mr. Gian Singh Rarewala : Sir, you had asked me to sit down and then rise. I must be given-preference.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਜੋ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਚਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਡੀਲੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ refer ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਦੀ ਇਨ-ਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਜਿੰਨੀ delay in a criminal case ਹੁੰਦੀ ਗਈ ਉਨੀ fatal ਹੋਵੇਗੀ (ਵਿਘਨ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਦਸਣ ਲਗਾ ਸੀ (I was going to say......)

Public Works and Education Minister : On a point of order, Sir.........

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦਿਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਦਸਣ ਲਗਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ। I was going to say that I received this letter from Sardar Gian Singh Rarewala. He has stated thereIn.) :

With reference to the statement that you were pleased to make on the floor of the House regarding the incident which took place on 5-5-67 relating to Sardar Baldev Singh in the building of Punjab Vidhan Sabha that yon are prepared to register this case with the police if the Punjab Congress Legsislature Party so desires ......

ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹਾਊਸ ਉਸ ਦਿਨ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਊਸ ਜੇਕਰ ਚਾਹੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ

ਬੇਸ਼ਕ ਰੀਕਾਰਡ ਸਟੱਡੀ ਕਰ ਲਉ । ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। (In this connection I may submit that on that day I had statedy in the House that if the House so desired I would be prepared to refer this case to the Police. You may study the record. I did not mention the Congress Party (Interruption) I had replied then and there when Shri Prabodh Chandra asked about it.)

I have to inform you that I have ascertained the wishes of the members of the Punjab Congress Legislature Party and it is their desire that the case may be registered with the police for proper investigation and action. I would, therefore, request you to kindly register the case immediately with the police for its investigation and necessary action.

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ :—

(I sent him the following reply-)

.........Kindly refer to your letter dated the 10th May, 1967. I never said that I was prepared to register the case with the police if the Congress Legislature Party so desired as pointed out by you in your letter under reply. What I said was that I was prepared to take all such steps if the House desired. Moreover there was an understanding between yourself, the Leader of the House and myself that this case will be examined in the Committee of Privileges and that if the Privileges Committee so desired that the case be registered with the police then that report would be placed before the House as it involves the prestige and dignity of the House. I shall have to ask the House as well as to the action to be taken, so far as this matter is concerned.

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਜੇ ਕੋਈ ਦੋ ਮਿੰਟ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। (Thereafter I received this reply just about two minutes back.)

My dear Sardar Sahib,

With reference to your letter No. 55/67/1039, dated the 10th May, 1967, I want to make it quite clear that no such understanding as the examination of the case in the Committee of Privileges, was given by me. As a matter of fact, only yesterday, you gave the assurance that if the Punjab Congress Legislature Party wished, the case to be registered with the Police, then you would have the House agree to this proposal and you had absolutely no doubt that the House would agree to the case being registered. When Shri Prabodh Chandra said that it was not for the House because it was an individual case and it was for this party or the individual to decide, that you gave an assurance that if our party wanted the case to be registered, then there would be no difficulty in having the House agree to it."

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਐਸਾ ਮੈਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰ ਲਏ, ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। (I think this is a matter about which the Privileges Committee should decide first as to whether a report has to be lodged or not.)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹਾਊਸ ਨੇ ਹੀ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਉਣ ਤੇ। House is the only competent authority.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਥਰੈਸ਼ ਆਊਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਹੀ ਫਾਈਨਲੀ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। (I am also of the opinion that the matter may be first thrashed out in the Privileges Committee and then some final decision be taken thereon.)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਫਾਈਲ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਨਸਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਲ ਆਫਿਸ ਹੋਲਡ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਰੀਮਾਰਕਸ ਕਹਿਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਰੂਲ 100 (ਰੂਲਜ਼ ਆਫ਼ ਬਿਜ਼ਨੈਸ) ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਾਉਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਬਸਟੈਂਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਈਟ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬਹਰਹਾਲ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਰਮਲੀ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਹਿਸਾ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

Mr. Speaker : If it is the wish of the House that it should be expunged, it would be expunged.

(Loud noise and uproar in the House).

Voices : No. No. Question of expunction does not arise.

Voices : Yes, it should be expunged.

(Interruptions and uproar in the House).

Pandit Mohan Lal : It cannot be.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : (ਵਿਘਨ ਸ਼ੋਰ) ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਊਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਰੂਲ 100 ਇਹ ਹੈ ਕਿ :-

"(1) The matter of every speech shall be strictly relevant to the matter before the Assembly.

(2) A member while speaking shall not—

(i) reflect upon the conduct of persons in high authority unless the discussion is based on a substantive motion drawn in proper terms;

Explanation.- The words 'persons in high authority' mean persons whose conduct can only be discussed on a substantive motion drawn in proper terms under the Constitution or such other persons whose conduct, in the opinion of the Speaker, should be discussed on a substantive motion drawn in terms to be approved by him."

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ । ਨਾਲ ਹੀ ਏਧਰੋਂ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਨਾ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕੋਈ ਸਬਸਟਾਂਟਿਵ ਮੋਸ਼ਨ ਨਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ ।

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ, ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਮਹਿਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਹੈ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਠੀ ਵਿਚ ਗਾਲੀ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਦੇਣਗੇ ? ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਭਾਵੇਂ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਜੋ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਹੇ ਗਏ ਹਨ ਐਕਸਪੰਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਫੇਰ ਕਹੀ ।

ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਿਵੀਲੇਜ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿਘ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਫਾਜ਼ਲ ਦੋਸਤ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਓਵਰਰੂਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਭੁਲ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਰਡਿਕਟ ਸੁਪਰੀਮ ਮਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਤਅਾਲੁਕ ਵੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਰੀਚ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਇਸ਼ੂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੇਜ਼ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ

ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵੀਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੀ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ।

श्री प्रबोध चन्द्र : स्पीकर साहिब, मैं भी इस केस के बारे में आपकी तवज्जुह दिलाना चाहता हूं कि जो वाक्या उस दिन हाऊस के अन्दर हुआ था उस के मुताल्लिक आप ने एक कैटेगौरिकल एशोरेंस दी थी, that it would be referred to police. Then I retorted that it was an individual case and if the individual concerned or the party wanted the ease to be referred to the police, it should be done. You, Sir, categorically assured that there would be no objection to this. I have before me the Newspapers.........

(Interruptions and noise in the House).

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜ਼ਰਾ ਧੀਮੇ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਬਰਾਉ ਨਾ। (Please speak at the lower pitch. Don't get so agitated.)

Minister for Public Works and Education : Sir, can the Newspaper be an authentic source ?

श्री प्रबोध चन्द्र : मैं इसके मुताल्लिक ऐसी 500 मिसालें दे सकता हूं। आप इस तरह के अलज़ाम सरदार प्रताप सिंह को मिनिस्टरी वक्त हर रोज लगाते थे और बार बार लगाते थे। आज कहते हैं कि रूल 100 इस बात की इजाज़त नहीं देता। आप करते आये हैं अगर अज हम करते हैं तो अब क्यों ऐसा कहते हैं।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ਐਸੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ।

श्री प्रबोध चन्द्र : स्पीकर साहिब, अगर इस तरह आप का कोई ख्याल है तो हमें तो इस हाऊस की कारवाई में से बिल्कुल ही विश्वास उठ जायेगा। आप ने इस हाऊस में एक कैटेगौरीकल एशोरेंस दी है, यह अखबारात में भी आई है......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਅਖਬਾਰ ਸੇ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹੈਂ ਯਾ ਇਸ ਹਾਊਸ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਸੇ ਰੈਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ? ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਖਬਾਰ ਅਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਛਾਪਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡੀਬੇਟ ਵਿਚੋਂ ਵੇਖ ਲਵੋ ਕਿ ਅਸਲ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। I think that would be better. You can ask for the relevant extracts from the record of the proceedings of the House. ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪੋਰਸ਼ਨ ਡੀਬੇ

ਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। (Is the hon. Member reading from the newspaper or is referring to the record of this House? I would again submit that the newspapers always publish such news as would serve their purpose. The hon. Member can see the debate of the House to find out the real position. I think that would be better. He can ask for the relevant extract from the record of the proceedings of the House. He can have this portion of the debate.)

Mr. Prabodh Chandra : Sir, I cannot get it under the rules.

Mr. Speaker : I will get the record for you.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰੀਮਾਰਕਸ ਆਪਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ (I will get it for you)

श्री प्रबोध चन्द्र : कोई मैम्बर दूसरे मैम्बर या चेयर के रीमार्कस की रिपोर्ट आप की इजाज़त के बिना नहीं ले सकता। इस लिये मैं अर्ज़ करूंगा कि यह सवाल सारे हाऊस की डिगनिटी का है कि यहां पर जो बातें की जाती हैं उन पर अमल भी किया जाता है या नहीं। अगर आप रिपोर्ट मंगवाना चाहें तो आध घन्टे के लिये हाऊस ऐडजर्न कर दें अगर उस में लिखा हो कि आप ने......(विघ्न)। सरदार दरबारा सिंह जी यह बातें आप को महगीं पड़ेंगी ऐसी बात मैं भी कर सकता हूं। आप मोरासियों की तरह तबले बजाने शुरु कर देते हो......

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਹ ਵੀ ਦਸ ਲਉ ਅਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। (ਵਿਘਨ)

श्री प्रबोध चन्द्र : अगर आप ने इस बात का फैसला सोचना था तो जब आप ने कहा था कि अगर हाऊस की राए होगी तो पुलिस को दे दिया जाएगा तो फिर मेरे उठ कर तवज्जोह दिलाने की ज़रुरत नहीं थी। मैजारेटी पार्टी का आदमी जिस को चाहे पकड़ कर बेइज्ज़ती कर दे और आप कह दें कि केस प्रिविलिज कमेटी को दिया जायेगा, यह गलत बात है। जब तक इस बात की कलैरीफिकेशन न हो जाए हम कहेंगे कि we have no faith in the proceedings of the House. इस बात की कलैरीफिकेशन होनी चाहिये। Otherwise we will have no confidence in the proceedings of the House and we will have to adopt certain measures.

(At this stage Pt. Mohan Lal rose in his seat.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਗਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਉਥੋਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਵਾ ਲੈਂਗੇ। ਇਸ ਲਈ

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਪ੍ਰਿਵਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। (This is not the thing. They had stated that they agreed with the proposal to refer the case to the Privileges Committee so that it might be examined by them. Therefore this case be referred to the Privileges Committee.

(ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ)

Mr. Speaker : Please sit down.

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵੱਜੋਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਐਗ੍ਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿਵਲਿਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵੇਖ ਲਉ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲਜ ਕਮੇਟੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਚਾਹੇ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। (Please sit down. In connection with what the hon. Member has stated, I would like to draw his attention to the fact that when the Leader of the Opposition and the Leader of the House came to me they stated that they could examine this case later. The Leader of the House agreed that if after the examination of the case it is found that the privilege of the House is not offended, he would have no objection in referring the case to the police but before it is done it may be seen whether the Privileges Committee can award greater punishment. It can award as much punishment as it deems proper.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਜਾਰੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਨੂੰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਆਪਣੇ ਲਾਯਰਜ਼ ਤੋਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। (The Leader of the Opposition told me that he would have the case examined by his laywers.)

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਾਯਰ ਨੂੰ ਕੰਸਲਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ?

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਬਾਤ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਉਥੇ ਮੈਂ ਦੋ ਪੁਆਇੰਟ ਉਪਰ ਐਗਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰੀਗਰੇਟ ਵੀ ਕਰੋਗੇ, ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿਓਗੇ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਰੀਕੁਰੈਂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਰ ਤਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਰਿਮਿਨਲ ਅਸਾਲਟ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਿੰਕਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਐਵੀਡੈਂਸ ਕੁਲੈਕਟ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰੀਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਜਗੋਂ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਜੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ I do not claim to be a lawyer ਜਿਹੜੇ Lawyer members ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਸਲਟ ਕਰਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਮੈਂ ਕੰਸਲਟ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰਿਮੀਨਲ ਅਸਾਲਟ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਐਵੀਡੈਂਸ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਭ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਚ ਡੀਲੇ ਹੋਈ ਤਾਂ ਐਵੀਡੈਂਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਚਾਰ ਜਾਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਲਗ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕੇਸਿਜ਼ ਉਥੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰੀਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਉ। ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੀਪੋਰਟਸ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੀਪੋਰਟਸ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਰੀਕਾਰਡ ਵੀ ਵੇਖ ਲਉ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡਾ ਇੰਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ if you insist ...(Interruption) I do not Claim myself to be a lawyer.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ): ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸੁਪਰੀਮ ਰਾਈਟ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਦੀ ਨੌਈਅਤ ਤੇ ਮੁਨਹੱਸਰ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਮਗਰ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਖਿਆਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਦ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਐਗਰੀਡ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਕਫੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਾਂਗਾ, ਲੀਗਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਲਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੀਗਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ਼ ਜੋ ਬਰੀਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸੁਪਰੀਮ ਰਾਈਟ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸੁਪਰੀਮ ਰਾਈਟ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗੇ ਜੇਕਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡੈਰੋਗੇਟਰੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਜੋ ਕੁਝ 5 ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕੀ ਉਹ ਡੈਰੋਗੇਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਕੁਝ ਪਰਬੋਧ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਡੈਰੋਗੇਟਰੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਜ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡੀਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਰੀਪੋਰਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿਸ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਸੀ? ਜੇਕਰ ਕਾਗਨੀ-ਜ਼ੇਬਲ ਔਫੈਂਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੀਪੋਰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਰੀਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਐਨਾ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਿਉ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਂ ਭੇਜੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਊਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ wish ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਕਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਕਰ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਫੈਸਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਕਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ, ਕੇਸ ਦੀ ਕੀ ਨੌਈਅਤ ਹੈ, ਜੇ ਕਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਹਾਊਸ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ — (ਵਿਘਨ)

ਅਗਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਕੇ ਛਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਮਹੀਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਛਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ ਔਰ ਜੇ ਹਾਊਸ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਵੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। (cheers) ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ ਉਤੇ, ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉਤੇ, ਰਹਿਮ ਉਤੇ ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਈਡੀਉਸਿੰਕਰੇਸੀਜ਼ ਐਸੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹਾਊਸ ਦਾ ਤਅਲਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਤੁਸਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਵੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਾਇਆ। ਅਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਉਸ ਉਤੇ ਗੌਰ ਕਰ ਲਏਗੀ ਔਰ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗਲ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਕਤ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਨਾਂ ਛਪੀਦਾ ਹੈ ।

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇੰਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਗਲ ਬਾਤ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਰਿਪ੍ਰਿਜ਼ੇਨਟੇਟਿਵਜ਼ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਾਊਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਗਲ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਰੋ—ਉਥੇ ਅਪਣੇ ਕੋਈ ਰੀਪੋਰਟਰ ਰਖ ਲਿਆ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਇਥੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਦਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਗਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਲਬਾਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਰੋ ।

ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਜ਼ਿਆ ਤੌਰ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਔਰ ਅਗਰ ਇਹ ਇੰਪਰੈਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ਼ਿਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਇਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਔਰ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਨਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲੀਅਰਲੀ ਕੈਟੇਗੋਰੀਕਲੀ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਔਰ ਵਾਜ਼ਿਆ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਇੰਸੀਡੈਂਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਔਰ ਨਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਕਾਂਸਟੀਚਿਊਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੇਸ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਇੰਸੀਡੈਂਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਕਿਸੇ ਲੀਗਲ ਐਕਸਪਰਟ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮੈਟਰ ਦੀ ਨੇਚਰ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਉਤੇ ਮਰਡਸ ਐਸਾਲਟ ਹੋ ਉਸ ਦੀ ਲਾਈਫ ਉਤੇ ਅਟੈਂਪਟ ਹੈ । ਇਹ ਕੋਈ ਆਰਡੀਨਰੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਖੈਰ ਅਗਰ ਅਜ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਦੋਸਤ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣ ਔਰ ਇਸ ਇਸ਼ੂ ਨੂੰ ਇਸ ਇੰਸੀਡੈਂਟ ਨੂੰ ਹਾਸੋਹੀਨੀ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਟਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗਲ ਹੈ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲਾਂ ਆਇੰਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸੀਡੈਂਟ ਬਣਨੀਆਂ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਠੇਕਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਕਿ ਉਧਰ ਹੀ ਬੈਠਣਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੋਚਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸੂਲ ਦਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਸੇ ਚਹਾਰਦੀਵਾਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਤੇ ਅਟੈਂਪਟ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਸਾ ਮੈਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਕੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ ਕਮੇਟੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਦਬਾਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ ।

[ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਦੂਜੇ ਇਕ ਹੋਰ ਇਸ਼ੂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰੂਲ 100 ਆਪ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਅਲਕ ਮੈਂ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵਕਤ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸਨ. ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਵੈਸੇ ਇਹ ਇਸ਼ੂ ਵਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ੰਜ਼ ਲਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਪਰੈਸੀਡੈਂਟ ਵੇਖੋ ਹਰ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨਾ ਸੈਨਸੇਟਿਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਘਨ) ਕਿਉਂ ਕਿ ਹਾਲੀ ਮੈਂ ਸਿੱਧੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਗਾਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੇਸ ਇਹ ਪੁਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ......

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਕੀ ਹੁਣ ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਡੀਫੇਮੇਟਰੀ ਲੈਂਗੁਏਜ ਕਹਿਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਕੀ ਫਿਰ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ......

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ . ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਉਹੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਅਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਸਪੀਚ ਫਿਰ ਉਹੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹੋ। ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਆਰਗੂਮੈਂਟਸ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਹਮਖਾਹ ਦੁਹਰਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾ ਕਰੋ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ (ਵਿਘਨ) ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। (I would like to tell the hon. Member Pandit Mohan Lal that it would be better if he avoids this thing. He has started repeating his old speech. Kindly don't try to make repetition. All his arguments have come in his last speech. He unnecessarily wants to repeat the same. Please don't do it. It is no use to do so. I have already stated that we shall see it tomorrow (Interruption) Now please try to finish this matter.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਾਈਟਸ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜ਼ਰਾ ਮੇਰੀ ਗਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲਓ। ਪੁਆਇੰਟ ਇਹ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਨੂੰ ਅਰਜ ਇਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਲਾਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰਗਿਜ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਸ ਚੀਠੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਜਿਹੜੀ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀ, ਪੜ ਕੇ ਹੀ ਇਥੇ ਸੁਣਾਈ ਸੀ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ...

ਐਕਸ਼ਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਹੁਣ ਮੁਕਰ ਗਏ ਹਨ ।

ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੁੱਕਰ ਗਿਆ ਹਾਂ ? ਜਾ ਉਏ (x x x) ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ (x x) ਦਾ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਿਸ ਲਵੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰੋ । (ਸ਼ੋਰ) The hon. Member. Pandit Mohan Lal should withdraw his words) (Noise)

ਐਕਸਾਈਜ਼ ਅਤੇ ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ : (x x x x x x x x) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਲਫਜ਼ ਨਾ ਲਿਖੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ (These words should not be record. The should be expunged from the record.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸੋ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਉਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇਹ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਲਗਾ ਕੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਸਨ (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਿਸ ਪੁਆਇੰਟ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਰੌਲਾ ਕਿਉਂ ਪਏ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸੋ ਕਿ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੌਲਾ ਨਾ ਪਾਓ । ਪੰਡਤ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ । (There should be no noise. The hon. Member, Pandit Mohan Lal should also leave this matter now.)

Chief Minister : He can not take the liberty to speaker anything he likes.

Public Words and Education Minister : He still thinks that he is Home Minister.

Mr. Speaker : Whether he is Home Minister or not he is a Member and he should be respected.

---

*Expunged as ordered by the Chair.

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਔਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜਿਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਰੇਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। Let Mr. Prabodh Chandra say what he wants to say.

(Whether he is Home Minister or not, he is a Member and he should be respected and every body knows what the privileges of the hon. Members are. Therefore it is no use making the repetition in which the hon. Member is indulging. Let Mr. Prabodh Chandra say what he wants to say.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ —

Mr. Speaker : Please wind up.

(Interruption from the Treasury Benches.)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ ਹੁਣ ਬੈਠੋ। (The hon. Member Pandit Mohan Lal should resume his seat.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ wind up ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ —(ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਸੁਣ ਲਉ। (Interruption) (noise)

ਸ੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਕਾਲੀਆ : On a point of order Sir. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੋ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਬੇਸਡ ਸਨ — (ਵਿਘਨ) ਹੁਣ ਐਸੀ ਗਲ ਨਹੀਂ — (ਵਿਘਨ) ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਕ ਨਹੀਂ।

(ਤਾੜੀਆਂ)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ — (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲਉ — (ਵਿਘਨ) [ਸ਼ੋਰ]

(Noise in the House.)

Pandit Mohan Lal ; Sir, you are going to allow those observations.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਬਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਰਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਾਊਸ ਐਡਜਰਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਮਜਬੂਰ ਹੋਕੇ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਹੁਣ ਖਤਮ ਕਰੋ। (Interruption) (If the proceedings continue to be obstructed in this manner, I shall be compelled to adjourn the House. The hon. Member, Pandit Mohan Lal should please wind up now.) (Interruptions)

श्री ग्र० विश्वनाथन : On a Point of Order, Sir. ग्रभी कहा गया है कि इससे पहले भी इस हाऊस के ग्रन्दर मन्त्रियों पर कुछ ग्रारोप लगाए गए थे ग्रौर इसलिए ऐसे ग्रारोप लगाना ग्रसैम्बली की परम्परा में है। इस में

मेरा कहना है कि उस वक्त जब ऐसा किया जाता था तो इन की अपनी ही पार्टी के अध्यक्ष थे। उन्होंने ऐसी परम्परा डाली मगर यदि कोई रूल उस परम्परा के विरुद्ध है ....(विघ्न) तो परम्परा रूल को ओवर-राईड नहीं कर सकती.....(विघ्न) They are wrong conventions and they cannot over-ride the rules.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ — (Noise) ਇਕ ਇਸ਼ੂ ਰੇਜ਼ ਹੋਇਆ ...

चौधरी बलबीर सिंह : On a point of order, Sir. स्पीकर साहिब, पंडित जी ने कहा है कि मैं वाईंड अप कर रहा हूं। क्या आप ने इन को स्पीच करने की इजाजत दी थी जिस को यह वाईंड अप कर रहे हैं। इन्होंने एक प्वायंट रेज़ किया, आप ने जवाब दे दिया, अब वाईंड अप क्या कर रहे हैं।

(Pandit Mohan Lal rose to speak. Voice from Treasury Benches : ਬੈਠ ਜਾਉ ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪੰਡਤ ਜੀ, ਹੁਣ ਜਾਣ ਦਿਉ ... (ਵਿਘਨ) (Let the hon. Member Pandit Mohan Lal leave it now.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਇਸ਼ੂ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਹਕ ਨਹੀਂ ? ਮੈਂ ਇਹ ਪੋਜ਼ੇਟਿਵਲੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਵਿਘਨ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਬੈਠ ਜਾਉ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਉਸ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬੈਠਾਣਾ ਜਾਂ ਨਾ ਬੈਠਾਣਾ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੈਠਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ। (ਵਿਘਨ) (I would like to inform the House that it is the duty of the Chair to ask an hon Member to resume his seat or not. It is not the duty of the hon. Members to ask each other to resume their seats. I would request Pandit Mohan Lal to wind up immediately.) (Interruptions)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਕ ਇਸ਼ੂ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਇਸ਼ੂ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸੋ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ਼ੂ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਰਾਈਟ ਹੈ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰਨ ਦਾ ... (ਵਿਘਨ) ਇਸ਼ੂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐਸੇ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ...

Mr. Speaker : That will be seen by me.

Pandit Mohan Lal : Sir, I have to make my submission to you.

Mr. Speaker : I will hear you.

ਲੋਕ ਕਾਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਡਰ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਹੋ Chair ਨੂੰ ?

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਹਰ ਗਲ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਸੁਣਾਂਗਾ । (I will certainly have your View.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ਼ੂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਡਿਸਕਸ ਕਰੋ ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਚਿਠੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ । ਬਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : On a point of order, Sir. इस से पहले कि मैं point of order, raise करूं मैं आप को विश्वास दिलाता हूं कि उस दिन हम ने ईमानदारी से महसूस किया कि उस दिन हमारे से जो धक्का हुआ उस का आप को भी उतना ही दुःख है जितना कि हमें, तो हम ने फैसला किया कि हम हाऊस की शान को बरकरार रखने के लिये काम करेंगे। लेकिन आप ने जो चिट्ठी सरदार ज्ञान सिंह राड़ेवाला को लिखी है उस को देख कर सचमुच मेरे पांव तले से जमीन निकल गई। (विघ्न) सुन लो। आप रिपोर्ट मंगा लें, अपनी आबज़रवेशनज़ देख लें......एक सैकण्ड......।

श्री अध्यक्ष : नहीं, एक सैकण्ड नहीं आप मेरे पास आ जाएँ वहां रिपोर्ट मंगा लूंगा फ़िर फैसला कर लेंगे... (Interruptions) (There is no question of one second. The hon. Member may come to my chamber. There I shall get the report and then we shall decide ...(Interruptions)

श्री प्रबोध चन्द्र : जनाब, दो चीज़ें हैं। मैं आप की याददाश्त ताज़ा करने के लिये.......(Interruptions) जिस वक्त आप ने कहा था कि हाऊस कहेगा तो हो जायेगा तो मैं ने उसी वक्त उठ कर कहा था कि यह इन्डिविजुअल का मामला है, हाऊस का नहीं और आप ने कहा था कि अगर आप फैसला कर लें तो हाऊस एग्री कर जायेगा।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਣਾ, ਰਿਕਾਰਡ ਮੰਗਾ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ । (The hon Member should come to me. We shall send for the record and shall take a decision.)

श्री प्रबोध चन्द्र : तो पहले फैसला कर लें, बाद में प्रोसीडिंगज़ चलें। इस के बिना सैंक्टिटी नहीं रहेगी हाऊस को। (विघन)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਉਥੇ ਆ ਜਾਣਾ ਉਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਐਸੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ (Now this matter is being descussed by both sides. The hon. Member should see me in my Chamber and there we shall decide according to the record of the procedings. There is no difficulty about it.)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਔਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਮੈਟਰ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਇੰਸੀਡੈਂਟ ਜਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ 5 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ......(ਵਿਘਨ) ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਏ ਸਨ (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਈ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕਾਨਸਪੀਰੇਸੀ ਸੀ .... (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਹਥ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਯੂਨਾਇਟਡ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਂਨਸਪੀਰੇਸੀ ਰਚੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ...... (ਵਿਘਨ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤ੍ਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਅਗਰ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ... (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਭੁਲਕੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਗਲਾਂ ਕਹਿਲਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਗਟਸ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਂਸਪੀਰੇਸੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕਿ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਹਥ ਹੈ..... (ਵਿਘਨ) ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲਉ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ ......(ਤਾੜੀਆਂ)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਔਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਈਆਂ ਸਨ। (ਵਿਘਨ) (Noise)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ contempt of Privilege Committee

[ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ]

ਅਤੇ of the House ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਨਾਮੀਨੇਟ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਖਬਾਰ ਨਵੀਸ ਗਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਨਟੈਂਪਟ ਆਫ ਹਾਊਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਖਰੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਇਹ ਕੇਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ even this is a contempt of privilege and contempt of the Committee and the House and this should also be referred to the Privileges Committee.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਇਹ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲੋਂ ਹਾਊਸ ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਸੁਪਰੀਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲਿਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। Privileges Committee is only a recommendatory body ਫੈਸਲਾ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਊਸ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਡੀਫ਼ਾਲਟਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਰਖਾਸਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਐਗਰੀਡ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਨਫ਼ੀਡੈਂਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਝੂਟ ਦੂਜੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਇਥੇ ਵੀ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ।

ਦੂਜੀ ਗਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਐਗਰੀਡ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਏ। ਜਜ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਲਾਈਫ ਤੇ ਜੇਕਰ ਅਟੈਂਪਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਊਸ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਦੋ ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਸਜ਼ਾ ਕਿਸੇ ਆਊਟ ਸਾਈਡਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਯੂ. ਪੀ. ਦਾ ਕੇਸ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ।

If you strictly refer to the Rules, not more than one month's punishment ...

Public Works & Education Minister : Absolutely wrong ...

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਜੇਲ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਰ. ਆਈ. ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਮੈਂ ਜਜ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ) : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਜਾਂ ਸਪੀਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

(ਇਕ ਮੈਂਬਰ : ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਗ ਤਾਂ ਲਭ ਦਿਉ ਕਿਥੇ ਸੂ ।) (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਪੁਲਿਸ ਇਕ ਇੰਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਬਾਡੀ ਹੈ । ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ judiciary is no less supreme. ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਇਨਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਅਵਾਇਡ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਤੇ ਫੇਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? (ਵਿਘਨ) ਫੈਸਲਾ ਜੇਕਰ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਗਰੀਡ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਤਵੱਕੋ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੰਡੀਵਿਜਅਲ ਦਾ ਕੇਸ ਨਾ ਲਉ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਨਟੈਂਪਟ ਹੈ । ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਹੈਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਚਾਹੋ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਥ੍ਰੈਸ਼ ਆਉਟ ਕਰ ਲਉ ਅਤੇ ਜੋ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰੋਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਹਾਊਸ ਵੇਖ ਲਵੇਗਾ (I would submit that the hon. Member should not plead the case of an indiuidual. It is a disgrace and Contempt of the House, and they should decide about it. This matter is before the Privileges Committee and the hon. Members can thrash it out there in any way they like and the House would take into consideration the recommendations made by them.)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਟ੍ਰੇਯਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਸਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਵਿਚ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਏਤਕਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਕਾਮਰੇਡ ਤੁਸਿੱਕਾ ਨੂੰ ਹਥਕੜੀ ਲਗੀ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ ਹੋਇਆ । ਨਾਹਰੇ ਬਾਹਿਰ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਲਗਾਏ ਗਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਦਾ ਕੇਸ ਸੀ ਤਾਂ ਰੈਫਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਫੇਥ ਰਖਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲਾਈਨਜ਼ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ । ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਿਟੀ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਫੇਥ ਨਹੀਂ । ਜੋ ਸਵਾਲ ਅਸੀਂ ਉਠਾਇਆ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਸਾਹਮਣੇ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਾਈਡਿੰਗਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਫੇਥ ਇਸ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਬ੍ਰੀਚ ਆਫ਼ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹੈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ । ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਤੇ ਇਨਸਿਸਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਪਾਰਟੀ ਲਾਈਨਜ਼ ਤੇ ਕਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤ

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਦੇ ਕਮੇਟੀ ਪਾਰਟੀ ਲਾਈਨਜ਼ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲੀ ਇਹ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟ ਕਰੇ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਹੈ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਤੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ cognizable ਕੇਸ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰਡਰਸ ਐਸਾਲਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। Then what will the Privilege Committee do ? It is for the police to investigate and find out as to who is the murderer. It is only the police agency which can find out culprits and collect the necessary evidences in the case...... (Noise.)

4 00 p. m. |

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਾਂ ਯਾ ਕੋਈ ਸਜੈਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੇਰੀ ਪਰਸਨਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। **I am not a lawyer.** ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਲੀਗਲ ਆਸਪੈਕਟ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਲੀਗਲ ਐਕਸਪਰਟਸ ਤੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਸਾਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਛਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ as custodian of the Honour of the House. ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਓ ਫੇਰ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ।

ਏਥੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਾਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਰਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੁਖਤਲਿਫ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀਆਂ ਨਾਰਮਲ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਫੇਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੇਟਰ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਥਰੈਸ਼ ਆਊਟ ਕਰ ਲੈਣ। That will be much better, this is my request.

(I would again make an appeal to the House that as this matter has already been referred th the Privilege Committee, it would be better if it is thrashed out there. That will be much better, this is my request.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : (ਸ਼ੋਰ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਏ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। (ਜੱਥੇਦਾਰ ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਵੱਲੋਂ ਇੰਟਰਪਸ਼ਨ) ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਚੁਰਸਤੇ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਵੋ (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕਢਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਕੇਟੇਗੋਰੀਕਲ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਾਈਲ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਵੋ ਆਫਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ। ਐਵੇਂ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। (The hon. Member should first study the record of proceedings find out whether any assurance was given or not. It is not proper to say anything off land.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਐਡਜਰਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਵਰਡਿਕਟ ਇਕ ਸੇਕਰਿਡ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁਲ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਾ ਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੀਗਰੇਟ ਸ਼ੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਕੁਐਸਚਨ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਪੁਛ ਲਉ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀ 5—10 ਮਿੰਟ ਚੁਪ ਵੀ ਰਹੋ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ, ਇਹ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। (This is quite a new question which the hon Member has raised. He can discuss with me the whole thing in my Chamber. The whole thing can come to an end if the hon. Member keeps quiet for 5-10 minutes. It would not be proper to obstract the proceedings of the House deliberately.)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਨਾਰਮਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਕਾਰਡ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ । (I have told them that if they want to see the record they should come to me and see it.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਆਏ ਹਾਂ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਖ ਆਏ ਹੋ ਫੇਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਸੰਬਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਬਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਰੂ ਰਿਆਇਤ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਹੋਵੇਗਾ । ਐਸਾ ਜਸਟਿਸ ਜਿਸ ਤੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤੱਸਲੀ ਹੋਵੇ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਰਡਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਟੈਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਉਠ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਲੀਗਲ ਉਪੀਨੀਅਨ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਏਥੇ ਆਏਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਮਿਸ਼ਨ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਈ । ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੈਂਡ ਓਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ । ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ । ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰਖਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਟੈਰੋਗੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਜਿਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਹੋਵੇਗੀ । ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਬੋਲਣ ਦੇਣ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦੇਣ । ਕੋਰਟ ਕੋਈ ਐਕਸਪਰਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਰੀਮਾਰਕਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਚਮੁਚ ਜਸਟਿਸ ਹੋਵੇ, ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਫੇਰ ਰੀਪੀਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਚਲਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਫ਼ਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਉਧਰ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲੇ । ਸਾਡਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੀ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੈਲਟਰ ਦਿਤੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਇਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਸ਼ੋਰ--ਵਿਘਨ) ਇਹ ਜਨਾਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਊਸ ਦੀ ਡਿਗਨਟੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਹਾਊਸ ਅੱਜ ਏਸੇ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਤਨੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਨਾਬ ਤੁਸੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਾ ਕੇ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਓ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਚਲਣ ਦਿਓ । (I would request the hon. Member, Shri Prabodh Chandra not to make interruptions and allow the House to proceed with its business.)

PAPERS LAID ON THE TABLE

Public Works and Education Minister (S. Lachhman Singh Gill) :

Sir, I beg to lay on the Table the eight Notifications issued under various sections of the Motor Vehicles Act, 1939, as required under section 133 (3) of the said Act.

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਤਨੀ ਦਫਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਇਹ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਨੂੰ ਸੁਣ ਲਓ ...

Public Works and Education Minister (S. Lachhman Singh Gill) :

Sir, I beg to lay on the Table the Financial Review on the working of the Pepsu Road Transport Corporation, Patiala during the year, 1964-65, as required under section 33(4) of the Road Transport Corporations Act, 1950.

Public Works And Education Minister (S. Lachhman Singh Gill) :

[Public Works and Education Minister]

Sir, I beg to lay on the Table the Administration Report of the Mandi Kulu Road Transport Corporation, Mandi, H. P. for the year 1963-64 as required under section 35(3) of the Road Transport Corporations Act, 1950.

(Intrruptions)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਹੈ (ਵਿਘਨ)...ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚੇਅਰ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਜਾਕੇ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਰੀਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਉ —

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਉਂ ਵੇਖ ਲੈਣ ? (ਵਿਘਨ)

Sardar Gian Singh Rarewala : (Uproar and Noise in the House.) Then we will not be able to participate in the proceedings of the House.

(Noise and Uproar in the House.)

At this stage. the entire Oposition staged walk-out. There were voices of Go, 'Go', from the Treasury Benches.)

GENERAL DISCUSSION ON THE BUDGET (RESUMPTION)

चौधरी बलबीर सिंह (होशियारपुर) : अध्यक्ष महोदय, मैं ने कल ऐडमिनिस्ट्रेटिव रीफामर्ज़ कमीशन की रिपोर्ट के बारे कुछ बातें कहीं थीं। जहां तक मेरा ख्याल है लीडर आफ दी हाऊस सरदार गुरनाम सिंह उस कमीशन के मैम्बर थे। अब चूंकि राज सत्ता उन के अपने हाथों में आई है उन्हें उस कमीशन के फैसलों पर अमल करना चाहिये। जो गलतियां कांग्रेस सरकार ने पिछले 20 सालों में की हैं उनकी हमें तलाफी करनी चाहिये। टैक्नीकल महकमों के इन्चार्ज नान-टैक्नीकल अफसर लगाने से महकमों में गड़बड़ मची हुई है। काम सफर करता है। (*Mr. Deputy Speaker in the Chair*) जो आदमी इंडस्ट्री के बारे में मुकम्मल वाकफियत रखते हैं, जिन को ज्ञान है कि इंडस्ट्री को चलाने के लिये किस किस चीज़ की ज़रुरत है वे ज्यादा काम कर सकते हैं इंडस्ट्री को ज्यादा उन्नत कर सकते हैं बजाए उन आदमियों के जो कि इंडस्ट्री से वाकफियत नहीं रखते चाहे वे कितने ही लायक क्यों न हों, चाहे वे I.A.S. के कम्पीटीशन में बैठे हो और सैक्रेटेरिएट में सैक्रेटरी लगे हों। जितनी देर तक किसी सबजैक्ट में उन्होंने स्पेशलाईज़ेशन किया हो; टैक्नीकल वाकफियत प्राप्त न की हो उतनी देर तक हमें उन को टैक्नीकल साईड का इन्चार्ज नही

लगाना चाहिये। जब हम उन को टैक्नीकल महकमों के बारे में अपनी राए देने का अधिकार देते हैं तो महकमों में गड़बड़ मचती है। इस का नतीजा सारे हिन्दुस्तान में जाहिर है। इंडस्ट्री या पब्लिक इंस्ट्रक्शन जैसे महकमों में नान-टैक्नीकल आदमी जब इन्चार्ज लगते हैं तो बजाए इस के कि वे लोग महकमों में कुछ सुधार ला सकें उन में इनफीरियारिटी काम्पेलक्स आ जाता है। वे समझते हैं कि महकमे वाले उन की बात सुनने को तैयार नहीं हैं। उस कम्पलेक्स के कारण वे अफसर इस प्रकार के हुकम जारी करते हैं जिन से वे महकमे वालों को बता सकें कि हमारा हुकम सुप्रीम है। ऐसे ऊट पटांग हुकम वे लोग जारी करते हैं जिन से महकमों में पूरे तौर से गड़बड़ मच जाती हैं। इस का फल यह होता है कि पंजाब को जो तरक्की होनी चाहिये वह रुक जाती है। सरदार गुरनाम सिंह को जब कमीशन का मैम्बर बनाया गया तो उनकी अपनी राये यह थी कि नान-टैक्नीकलज़ को टैक्नीकल महकमों का इन्चार्ज नहीं लगाना चाहिये। आज वे खुद लीडर आफ दी हाऊस बन कर ट्रेयरी बैंचिज़ पर बैठे हैं और पंजाब की राज सत्ता उन के अपने हाथों में है। उन को चाहिये कि उस कमीशन की रिपोर्ट पर अमल करते हुए महकमों में से ही टैक्नीकल हैंड्स को जो टैक्नीकल अफसर हैं जिन्हों ने सपेश्लाईज़ किया हुआ है उन्हें प्रोमोशन दे कर उन महकमों के इन्चार्ज लगा दें ताकि वे लोग महकमों में सुधार ला सकें और काम को ज्यादा अच्छी तरह से चला सकें।

मैं बजट के बारे में एक दो और बातें कहना चाहता हूं। ला एण्ड आर्डर की पोजीशन पिछले 20 सालों में जो गिर गई थी आज नए सिरे से ठीक करने के बावजूद भी आज कई अफसरों के दिमाग में यही बात थी कि शायद नई सरकार नहीं चल सकेगी। नीचे वाले अमले में बहुत ज्यादा गड़बड़ मची रही उस का नतीजा यह हुआ कि पिछले कुछ दिनों में सख्त ला कानूनी मच गई। और पुलिस की तरफ से बाकायदा तौर पर लूट शुरु हो गई। मैं अपने तजरुबे की बात बताना चाहता हूं। दस बारह दिन हुए मुझे लुध्याने एक बारात में जाना पड़ा। जो वाक्या मुझे वहां पेश आया उस की इत्तलाह मैं ने चीफ मिनिस्टर को चन्डीगढ़ में दे दी। होम सैक्रेटरी दौरे पर थे इस लिये मैं ने डी. आई. जी. सी. आई. डी. को जो यहां मौजूद थे वाक्ये की रिपोर्ट दे दी। लेकिन हैरानी होती है कि 15 दिन गुज़र जाने के बाद भी किसी आदमी ने यह तकलीफ गवारा नहीं की कि लुधियाने पुलिस वाले जहां पर यह वाक्या हुआ था मुझे कानटैक्ट करते और असल वाक्ये के बारे में पता करने की कोशिश करते। मैं मुख्तसिर तौर पर वह किस्सा बयान करता हूं जिससे यह मालूम हो जाए कि पुलिस ने किस तरह से लूटने का सिलसिला शुरु किया हुआ है। लोग शादियों

[चौधरी बलबीर सिंह]

में बारातों में आते जाते है। वहां पर आम तौर पर भंगड़ा डाला जाता है और बारात के कई लोग शराब भी पी लेते हैं। पुलिस वाले उन में से किसी आदमी को पकड़ लेते हैं, थाने ले जाते हैं। उसी वक्त बीच में पुलिस के दलाल आ टपकते हैं और फैसला करवाना शुरु कर देते हैं। बारात के आदमी भी सोचते हैं कि चलो छोड़ो अगर जेल गया तो बेइज्जती होगी, दे दिला के पीछा छुड़वा लो। दलाल लोग दो सौ, चार सौ में फैसला करवा देते हैं। मैं भी ऐसी ही एक बारात में गया। वहाँ की पुलिस एक आदमी को पकड़ कर ले गई। झगड़ा शुरु हो गया जब मैं वहां पहुंचा। मैं ने उन से कहा कि क्या गड़बड़ कर रहे हो, कुछ शर्म की बात करो इखलाक से पेश आओ। यह बारात जा रही है तुम को लोगों को तंग करने का क्या हक पहुंचता है। तो पुलिस वालों ने एक और नया तरीका इजाद किया है ताकि वे अच्छी तरह से हाथ डाल सकें। उन्होंने रेढ़ी वाले, छाबड़ी वाले: और दुकानदार अपने साथ मिला रखे हैं। जब पुलिस वाले किसी आदमी को पकड़ते हैं तो छाबड़ी वाला या सब्जी वाला कहता है कि इसने शराब पी कर मेरे छाबे में हाथ डाला था। इस तरह से पुलिस वाले शराब के साथ साथ चोरी का केस भी बना देते हैं ताकि उन को प्रासीक्यूशन के लिये डबल ताकत मिल जाए। लुधियाना में भी ऐसे ही हुआ। जब मैं ने पुलिस को रोका तो उन्होने कहा कि इस को भी साथ ही पकड़ लो। मैं ने कहा कि मैं तो आप को बताने के लिये आया हूं कि आप नाजायज़ बात कर रहे हैं अगर नहीं मानोगे तो आप के बड़े अफसर से बात करुंगा। उन्होंने कहा कि जो मर्ज़ी हो कर लें। मैं ने साथ ही पैट्रोल पम्प था वहां से टैलीफोन किया। उस वक्त डी० सी० साहब दौरे पर थे। एस० पी० साहिब घर मिल गये। मैं ने कहा कि इस तरह से पुलिस वाले लूट रहे हैं आप आकर इन्क्वायरी करवाओ। तो उन्होंने कहा कि मेरी तबीयत ठीक नहीं है- बड़ा इनडिफरेंट सा जवाब दिया। लेकिन मैं इन्सपैक्टर को भेजता हूं। जब इन्स्पैक्टर साहिब आये तो बजाये इस के कि मैं ने शिकायत की थी मुझसे पूछते उन्होंने पुलिस वालों से ही पुछना शुरु कर दिया कि क्या बात हुई है। मैं ने कहा कि कंपलेट मैं ने की है आप मुझ से बात करें। इस के बाद पूलिस वालों से पूछना तो आखिर में वही हुआ। मुझे भी बुलाया। कहने लगे कि अब आप बताएँ मैंने कहा कि मैं ने एस० पी० को कम्पलेट करके बुलाया है आप सब पुलिस वालों की ही बात सुनते रहे मुझ से तो बात ही नहीं की। फिर मुझे कहने लगे कि नहीं अब आप अपनी बात करें। मैंने बताया कि बड़ी सीधी सी बात है कि एक आदमी को पकड़ कर ले आए हैं और वह भी इस

लिए कि उस से पैसे ले लिये जाएँ। इसलिए मैं ने इसी बात पर ज़ोर दिया कि आप चौकी वालों के खिलाफ ऐक्शन लें। जब पुलिस वालो से उन की पोज़ीशन की बाबत पूछा तो उन्होंने बताया कि इस आदमी ने शराब पी हुई थी बारात वालो के साथ था और एक दुकानदार के पैसे उठा रहा था। तो डिप्टी स्पीकर साहिब इस तरह से मामला चलता रहा और मैंने कहा कि आपके पास दो रिपोर्टस आई हैं। एक तो पुलिस वालों की है कि एक आदमी ने किसी सब्ज़ी वाले की दुकान पर हाथ डाला और दूसरी रिपोर्ट हमारी तरफ से है कि पुलिस वालों ने नाजायज़ तौर पर पैसे हासिल करने की खातिर उसे पकड़ा है। मैंने कहा कि आप दोनों चीज़ों की इन्क्वायरी करवा लो और अगर हमारे खिलाफ इलजाम साबत होता है तो हमें अरेस्ट करो और अगर हमारी रिपोर्ट वाली बात साबत होती है तो उनके खिलाफ ऐक्शन लो नहीं तो हम यहां से नही जाएँगे। पहले तो उन्होंने हमें डराने धमकाने की कोशिश की और पुलिस की तरफ से दूसरे लोगों को भी इकट्ठा किया शायद डरा धमका कर भगा सकें लेकिन जब देखा कि बात बढ़ने जा रही है और जब मैंने यह कहा कि अब हमारे पास सिवाय इस बात के और कोई चारा नहीं कि धरना लगा दें जब तक कि कोई सीनियर अफसर इन्क्वायरी नहीं करता तो उस वक्त हमें शायद बेवकूफ बनाने के लिए चापलूसी करते हुए कहने लगे कि आप घबराएँ नहीं हम पूरी तरह से इस बात पर एक्शन लेंगे।

श्री उपाध्यक्ष : क्या आप ने उन को यह नहीं बताया कि आप राज-काज पार्टी के मैंम्बर हैं। (Did the hon. Member not tell them that he is a Member of the ruling party.)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, इस सम्बन्ध में मेरी लीडर आफ दी हाऊस, सरदार गुरनाम सिंह जी के साथ भी बात हुई थी। उन्होने बताया था कि उस एस॰ पी॰ ने तो मेरी भी परवाह नहीं की थी। जिन के हाथों में राज की बागडोर है उन्होंने मुझे बताया कि उस ऐस॰ पी॰ को मैंने एक और बात कही थी उसने परवाह नहीं की। शायद इसलिए कि उन को यह ख्याल हो गया था कि पाँच मई के बाद यह मिनिस्ट्री रहेगी भी या नहीं। ऐसी हालत में मैं अगर राजकाज पार्टी की बाबत बात करता तो क्या फायदा था। तो मैं बता रहा था कि उस रिपोर्ट को दर्ज करके उन तीनों को लाईन हाजर कर दिया लेकिन इस बात को हुए 15 दिन से ऊपर हो गए हैं लेकिन किसी आदमी ने अभी तक कोई इन्क्वायरी लुध्याना में शुरु नहीं की और न ही आज तक मुझे कान्टैक्ट किया गया है। सिर्फ इतना ही किया कि जिस आदमी को पकड़ा था उस के हाथ की घड़ी और जेब के रुपए छीन लिए गए। इस के सिवाय और कोई ऐक्शन इन दिनों में नहीं हुआ। यह तो है हमारे ला एंड आर्डर की पोज़ीशन। कितने अफसोस की बात है कि वहां पर एक मैंम्बर

[चौधरी बलबीर सिंह]

असैम्बली मौजूद है, वह इत्तलाह देता है और ऐस० पी० के आर्डर पर वहाँ पुलिस का इन्सपैक्टर आता है, उस के आने के बाद केस दर्ज होता है, लाईन हाजर होते हैं फिर भी सारी चीज होने के बाद कोई कार्यवाही नहीं होती और न ही मुझे बुलाया गया है। डिप्टी स्पीकर साहिब, इलाहाबाद हाईकोर्ट के जज जस्टिस मुल्ला ने कहा था कि अगर हिन्दुस्तान में सब से ज्यादा आर्गेनाईज्ड गरोह लाकानूनी फैलाने वाला है तो वह है पुलिस। यह बात इलाहाबाद या हिन्दुस्तान के दूसरे हिस्सों की बाबत चाहे ठीक हो या न हो लेकिन पंजाब में यह बात बिल्कुल ठीक इसी तरह से है। इस अर्सा में इस तरह की इतनी बातें हो रही हैं कि महकमा पुलिस और दूसरे सरकारी महकमों की मशीनरी बिल्कुल शिथिल हो चुकी है बिल्कुल लेथारजिक हो चुकी है और कोई भी अफसर किसी प्रकार की कोई कार्यवाही करने को तैयार नहीं। इस के लिए मैं जोरदार शब्दों में कहूंगा कि जब तक कोई ड्रास्टिकस स्टैप्स नहीं लिए जाते, जब तक इन्तहाई सख्त कदम नहीं उठाए जाते तब तक आप इस सरकारी मशीनरी के टूटे हुए ढांचे को ठीक करने का कोई और इलाज नहीं कर सकते।

एक नहीं हज़ारों ऐसे केस हैं। मैं दूसरे ज़िलों की बातें न करता हुआ आप को ज़िला हुशियारपुर का ही एक केस बताता हूं। वहां पर सिविल हस्पताल होशियारपुर की नर्सिज़ ने शिकायत की कि वहां का चीफ मैडीकल अफसर नाजायज़ तौर पर उन का राशन खाता है और उन को तंग करता है। एक बहुत बड़ी कम्पलेंट उस के खिलाफ दी गई। फौरी तौर पर यहां से एक डिप्टी डायरैक्टर को वहां भेजा गया। इन्क्वायरी शुरु हुई और वह उन के दरम्यान समझौता करवा कर चले आए। मैं नहीं समझता कि इन में समझौते की बात थी। जब एक क्लियर कट इलज़ाम वहां कि नर्सिज़ ने लगाया कि वह चीफ मैडीकल अफसर नाजायज़ तौर पर राशन खाता नरसों के साथ बदसलूकी करता है, उन की हत्तक करता है तो बजाय उसके खिलाफ इन्क्वायरी करवाने के इस तरह से पेच अप किया जाए तो मैं कहूंगा कि यह एक किस्म का गठजोड़ बना रखा है। जो बड़ा अफसर यहां चन्डीगढ़ से या किसी भी डिपार्टमैंट से नीचे जाता है तो छोटे मुलाज़मों को या निचले सटाफ तो बुलाकर, जिन्होंने अल्ज़ाम लगाए होते हैं, डरा धमका आता है और मामला साफ कर दिया जाता है। इस तरह से बड़ा अफसर अपने उस छोटे अफसर को प्रोटैक्ट करने की कोशिश करता है।

श्री उपाध्यक्ष : मेरा ख्याल है कि इस हाऊस में बोलते हुए हमें अफसरों को एक्सक्लूड करना चाहिए। (I think we should exclude officers while speaking in this House.)

चौधरी बलबीर सिंह : जनाब, मैंने किसी अफसर का नाम नहीं लिया लेकिन बतौर मैम्बर मेरा यह हक है कि यह बताऊं कि इस राज्य की हालत, सूबे की हालत किस हद तक गिर चुकी है। एक अफसर के खिलाफ रिपोर्ट होती है, नर्सिज़ रिपोर्ट करती हैं कि उन के साथ बदसलूकी की जाती है, बड़े अफसर की शादी पर उन को नाचने पर मजबूर किया जाता है, अफ़सर के लड़के उन लड़कियों की बेइज़्ज़ती करते है, उन के साथ छेड़खानी करते हैं......

श्री उपाध्यक्ष : मेरे कहने का मतलब यह नहीं था कि आप बात न करें। मेरे कहने का भाव यह था कि आप को इस तरह से जनरेलाईज़ नहीं करना चाहिए क्योंकि सारे अफसर एक जैसे नहीं हैं। ईमानदार अफसर भी हैं। हां, कोई ऐसा भी हो सकता है सभी नहीं। (I did not mean that the hon. Member should not mention such things. I mean to say that he should not generalise in this manner as all the officers are not of the same type. There are honest officers. also. There may be some with contrary intentions but all are not alike.)

चौधरी बलबीर सिंह : डिप्टी स्पीकर साहिब, एक बात आज मैं खुले तौर पर अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि अगर मैं ऐसी बातों को लीडर आफ दी हाऊस और गवर्नमैंट के नोटिस में नहीं लाता तो मैं खुद इस बात का बड़ा मुजरिम हूंगा कि मैंने उस बात को बढ़ावा दिया। आज पंजाब की एडमिनिस्ट्रेशन का ढांचा जिस तरह से टूट रहा है उसे टूटने से बचाने के लिए मेरा हक है कि मैं गवर्नमैंट को कहूं कि इस सम्बन्ध में सख्त से सख्त कदम उठाये जाएं वरना आप इस ढांचे को तरतीब से नहीं सम्भाल सकेंगे। यह कोई किसी पर ऐसपर्शन की बात नहीं है। यह चीज़ सूबा के अन्दर जनरल तौर, पर चली हुई है। इस तरह की एक नहीं सैंकड़ों एनक्वायरियां बता सकता हूं जिन में बड़े क्लियर अल्ज़ाम लगाए गए खुल कर और खुले शब्दों में अल्ज़ाम लगाए गए। अगर अल्ज़ाम लगाने वालों का कसूर होता तो कानूनी तौर पर उन के खिलाफ कार्यवाही भी की जा सकती थी लेकिन उन्होंने ऐसा नहीं किया। डिप्टी स्पीकर साहिब, हाऊस में बेशक हमें इस बात की प्रोटैक्शन है लेकिन अगर मैं हाऊस के बाहर जाकर किसी आदमी के खिलाफ चार्ज लगाऊँ कि फलाँ आदमी ने कोई नाजायज़ काम किया है गैर कानूनी काम किया है और अगर वह साबत न हो सके तो मेरे खिलाफ मुकद्दमा भी चलाया जा सकता है। इसलिए अगर उन नर्सिज़ ने कोई ऐसा अल्ज़ाम लगाया था जो कि गलत था तो उन के खिलाफ भी कार्यवाही हो सकती थी, उन के खिलाफ कानूनी तौर पर मुकद्दमा चलाया जा सकता था लेकिन कितने अफसोस की बात है कि इस कदर सीरियस

[चौधरी बलबीर सिंह]

किस्म के अल्ज़ाम पर भी कोई ऐक्शन नहीं लिया गया और यहां से एक बड़ा अफसर वहां जाकर उस मामले को पेच-अप कराके वापस चला आया। यह कोई अच्छी बात नहीं है। इसलिये मैं आज इस मौके पर मिनिस्टर इन्चार्ज की तवज्जुह इस बात की तरफ दिलाता हूं और मांग करता हूं कि नर्सिज़ की इस शिकायत के बारे में दुबारा इन्क्वायरी कराई जाये। इसी डिपार्टमैंट का या कोई और बड़ा अफसर वहां पर जाये ताकि पता लगाए कि वह जो अल्ज़ामात उन्होंने लगाये थे वह दुरुस्त है या नहीं। अगर गलत हुए तो अल्ज़ामात लगाने वालों के खिलाफ कार्यवाही की जा सकती है। हमें इस टूटते हुए ढांचे को बचाना है। और अगर हम इसी ख्याल में रहें कि हम ने पांच एकड़ वालों का मालिया मुआफ कर दिया है, प्रोफैशनल टैक्स हटा दिया है या और इस किस्म की रियायात दे दी है तो केवल इन्हीं बातों से सरकार का काम नहीं चल सकेगा। सरकार को ऐडमिनिस्ट्रेशन चलाने के लिये मज़बूत और ईमानदार सर्विसिज़ की ज़रुरत है। आज हालत यह है कि लोगों को इन्हीं दिनों के बीच और कई किस्म की नई दिक्कतों का सामना करना पड़ रहा है। कहीं पर खाँड नहीं मिलती, कहीं पर आटा नहीं मिलता और कहीं पर और दूसरी चीजें नहीं मिलती। वक्त पर नहीं मिलती, बिजली के कुनैक्शन नहीं मिलते और अगर कुनैक्शन मिल जाते हैं तो उसके बाद उन में किसी तरह की गड़बड़ की शिकायत की जाये तो जब तक पैसे न दिये जाएं उन्हें ठीक नहीं किया जाता। तो इस तरह से आप खुद ही अन्दाज़ा लगाएं कि आम लोगों को कौन सी सहूलियतें मिल रही हैं। अगर आप 5 एकड़ वाले को पांच, दस या पन्द्रह रुपये मालिये में छूट दे देते हैं मगर साथ ही 5 दिन बिजली बंद रहती है तो उस आदमी का तो हज़ारों का नुक्सान हो जाता है। इस बात की यह इन्क्वायरी कराएं कि इन पाँच दिनों की बिजली की स्ट्राईक की वजह से लोगों का कितना नुक्सान हुआ है और आप ने उन को कितना रिलीफ दिया है......

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब मेरा ख्याल है कि आप ट्रेयरी बैंचिज़ की तरफ से बोल रहे हैं ? (I think the hon. Member Chaudhri Balbir Singh is speaking on behalf of the Treasury Benches.)

चौधरी बलबीर सिंह : हां जी। उपाध्यक्ष महोदय क्या आप समझते हैं कि ट्रेयरी बैंच वाले मैम्बरों का यही काम है कि सरकार की हर बात की सराहना करते जाएँ और जो असलियत है उस के बारे में उन को अंधेरे में ही रखें ? तो यह तो उन की खिदमत नहीं डिस्सर्विस होगी। कहानी तो आप ने सुनी होगी जिस में जेलर 'सब अच्छा' की आवाज़ देता है, बारक में चाहे

कोई आदमी मर रहा है। चक्र लगाने वाले आदमी को तो कैदियों की गिनती से मतलब है और चाहे कोई बीमार हो या मर रहा हो उस ने तो 'सब अच्छा' की आवाज़ देनी है। अगर ट्रेयरी बैंचिज़ वाले ईमानदारी से काम करें तो उन का फर्ज़ हो जाता है कि वह जहां कोई गड़बड़ हो रही हो वह इन के नोटिस में लाएं और उस के ठीक करने में सुझाव दें और मदद करें।

तो मैं बिजली के महकमे के बारे के अर्ज़ करता हूं कि कुनैक्शनज़ लेने में लोगों को कितनी तकलीफें होती हैं। इस का तो आप को भी पता होगा। जिन लोगों ने दो दो साल पहले दरखास्तें दी है उन को तो कनैक्शन मिलते नहीं मगर बाद में आने वालो को किसी को किसी ग्राऊंड पर और किसी को किसी ग्राऊंड पर कुनैक्शन मिल जाता है अब एक नया फारमूला निकला है जिन से एक खम्भा लगता है उन को दे देते हैं, जिनके दो खम्भे लगते हैं उन को नहीं देते। जिनको बिजली देनी होती है उन को बिजली दे दी जाती है मगर जिन को बिजली नहीं देनी होती उन के मुताल्लिक कह दिया जाता है कि वहां पर दो खम्भ लगते हैं। यह भी एक स्कैंडल बना हुआ है। इस की इन्क्वायरी की जानी चाहिये। बिजली यहां पर है। यह बात कई मैंबर यहां पर कह चुके हैं कि राइट बैंक का ट्रांसफारमर हमारे पास है मगर लाईन और खम्भे नहीं। यह क्या मज़ाक है? या तो यह बात हो कि हमारे पास कोई चीज है नहीं वह तो हम लोगों को नहीं दे सकते। मगर एक चीज़ हमारे पास मौजूद है बिजली हमारे पास है मगर हम उस को लोगों तक नहीं पहुंचा सकें तो यह कितने अफसोस की बात है। जो आदमी बिजली की सपलाई के लिये जिम्मेदार हैं उस को यह सोचना होगा कि कैसे लोगों तक बिजली पहुंचाई जानी हैं, उस को ट्रांसफर्मर, खम्भे और दूसरी चीजों का प्रबन्ध करना होगा। बिजली हर जगह और हर टयूबवेल तक पहुंचानी होगी। आप देखें कि एक आदमी दो चार हज़ार रुपया सरकार से कर्ज़ ले कर बोरिंग करवाता है और मोटर फिट करवाता है उस के सिर काफी रुपया ब्याज समेत हो जाता है अब अगर उस के पास बिजली न पहुंचे तो बताएं उस की क्या हालत होगी। उपाध्यक्ष महोदय, हुशियारपुर के पास एक गांव बजराओ है। पिछली इलैक्शनज़ में जो सन 1962 में हुई थीं वहां से जो कांग्रेस पार्टी के मैंबर साहिब खड़े थे उन्होने लोगों से वादा कि तुम्हें गांव में बिजली लगवा देंगे, तुम मुझे वोट दो। वादे के साथ ही पहली किश्त के तौर पर वहां पर खम्भे दे दिये। लोग उन को अपने गड्डों पर उठा कर ले गए। मगर जब इलैक्शन हो चुकी, वोटिंग खत्म हो गई तो उन खम्भों को 5–6 महीनों के बाद उठवा कर वापिस राम कालोनी कैम्प में पहुंचा दिया और......

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब एक मिनट ठहरिये। कोई कैबिनेट मिनिस्टर हाऊस में नहीं बैठा हुआ। (The hon. Member should please wait a minute. No Cabinet Minister is present in this House.)

एक आवाज : चौधरी बालू राम जी बैठे हैं।

Mr. Deputy Speaker : He is not a Cabinet Minister.

A Voice : He is Deputy Minister .

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿ ਕੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹਾਂ ਜੀ, ਕੋਰਮ ਤਾਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ 16 ਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ 11 ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਇਕ ਕੈਬਿਨਟ ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (Yes, the House is in quorum. Previously 16 Members formed the quorum and now 11 Members are needed to make the quorum. But, in my view a Cabinet Minister ought to be present in the House.)

ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ) ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨਿਸਟਰ ਐਪੁਆਇੰਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੂਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਜਾਰੀ ਰਖੋ। (I would like to see the rule in this behalf. The hon. Member, Chaudhri Balbir Singh may continue his speech.)

चौधरी बलबीर सिंह : तो डिप्टी स्पीकर साहिब, उस गांव में से वह खम्भे इलैक्शन हो जाने के बाद मगवा लिये गए। उन को कोल्ड स्टोरेज में पहुंचा दिया गया। इस इलैक्शन में जब फिर लोगों से वादा किया गया तो उन लोगों ने कहा कि हमें पहले उन खम्भों को लाने की मेहनत के हमारे पैसे दिलाओ, तो दूसरी बात करेंगे। वहां बिजली अब भी नहीं है (विघ्न) यह गांव बजराव की बात है जो चमेवाल के साथ है। तो मैं यह बात इस सरकार को इस लिये बता रहा हूं कि यह ठीक तौर पर चले, ऐसे वादे लोगों से न करे।

एक बात जो मैं कहना चाहता हूँ वह यह है कि जिला हुशियारपुर का कुछ इलाका हिमाचल के साथ चला गया है। हुशियारपुर की सारी तजारत उस इलाके के साथ थी। अब वह सारी तजारत खत्म हो गई है। इस लिये हम कहते हैं कि हिमाचल और पंजाब का एक फूड जोन बना दिया जाए। अगर ऐसा नहीं किया तो अनाज की समगलिंग और बड़े पैमाने पर

कुरप्शन शुरु हो जायेगी। इस को रोका नहीं जा सकता। इस की कोशिश पिछले दिनों की गई. डिप्टी कमिश्नर को इत्तलाह दी गई कि इस तरह से सामान जा रहा है पर जहां पर इतना बड़ा बार्डर हो और उस के एक तरफ एक रुपये और दूसरी तरफ डेढ़ रुपये किलो अनाज मिले तो इस स्मगलिंग को कैसे रोका जा सकता है? लोग बार्डर के गांव में ट्रक में गेहूं ले जाते हैं और वहां से खच्चरों पर दो तीन मील का फासला तै करके दूसरे सूबे में दाखिल हो जाते हैं। पंजाब सरकार ने हिमाचल को अनाज देने का वादा किया है तो फिर जो इस का नैचुरल चैनल है जो पुराना तरीका है वही चलने दें। अगर सरकार उस इलाके को अनाज देगी तो उस इलाके के छोटे मोटे व्यापारी, ट्रक ड्राईवर जिन्होंने कि पिछली पाकिस्तान के साथ हुई लड़ाई में इतनी बहादरी दिखाई थी, सब बेकार हो जाएगी। वह दो तीन महीने से बेकार बैठ है और वह अपने टैक्सिज़ भी अदा नहीं कर पा रहे। सरकार की तरफ से जो अनाज जाता है उस का ठेका उन्होंने और लोगों को दे दिया है। वह सरकार से परमिट लेते हैं, किसी और जगह से अनाज लेकर अपने ट्रकों में लेकर चले जाते हैं। इसकी वजह से हुशियारपुर की मंडी वाले और ट्रक वाले बेकार हो गए हैं।

इस के अलावा, उपाध्यक्ष महोदय वहां पर जो छोटी २ सनअतें हैं मिसरी और पतासों की, यह चीजें खंडसरी से बनती हैं। खडसरी के बाहर से पंजाब में आने पर कोई पाबन्दी नहीं है, यह यू० पी० से आती है। और खांडसारी से जो चीजें बनती हैं मिसरी और पताशे उस को सरकार ने बंद कर दिया है। इस तरह से हुशियारपुर की इन्डस्टरी खत्म हो गई है मैं इस लिये कहूंगा कि सरकार इस सम्बन्ध में जल्दी कदम उठाए और जो लोग पहले ही उजड़ चुके हैं क्योंकि इस ज़िला का कुछ इलाका पंजाब से निकल चुका है इसलिए उन्हें आबाद करना चाहिये। इस तरफ सरकार को स्पैशल अटैंशन देनी चाहिए। और इन्डस्टरी को आबाद करने के लिए सरकार को जल्द से जल्द कदम उठाने चाहिएं।

सब से पहले पंजाब और हिमाचल का फूड ज़ोन एक कर दिया जाए ताकि जो नेचुरल तरक्की थी उस को बहाल किया जा सके। और उसी तरीके से चीज़ों का आना जाना शुरु हो जाए जैसा कि पहले होता था। हुशियारपुर और कांगड़ा में पहले बहुत व्यापार होता था और पहले जो बोज़ा की इन्डस्टरी सैट कर रहे थे उस में आज रुकावट पैदा हो गई है और दूसरी तरफ रिटेलिएशन शुरु हो गई है। इस को रोकना चाहिए।

[चौधरी बलबीर सिंह]

हुशियारपुर में सन 1947 के बाद ही बरोज़ा की इन्डस्टरी शुरु की गई थी और अभी अच्छी तरह से चालू भी नहीं हो पाई थी। इस लिए मैं सरकार से कहूंगा कि जल्द ही कदम उठाए जाएं ताकि हुशियारपुर और बार्डर के साथ लगने वाले सारे इलाके पठानकोट तक की आपस में फिर से तजारत शुरु हो जाए और जिन लोगों को इस तजारत से महरुम किया गया है वह बहाल किया जाए। पंजाब सरकार इस सम्बन्ध में कोशिश करे।

इस के बाद इस बजट में सरकार ने इस साल कोई फन्डज़ चैनेलाई-ज़ेशन के बारे में नहीं रखे। हर साल इस से पहले रकम रखी जाती थी, इस साल कोई रकम इस काम के लिए नहीं रखी गई। आप जानते हैं कि कन्डी का इलाका सैलाब से तबाह हो जाता है इस को ठीक करने की जरुरत है। और इन्तज़ाम करने चाहिए ताकि सैलाब का पानी इस इलाके को खराब न कर सके और इस ज़मीन को काश्त के काबिल बना दिया जाए। अगर बांध बनाए जाएं तो पानी खराब नहीं कर सकेगा। चौ का पानी अगर खराब न करे तो ज़मीन काबले-काश्त बनाई जा सकती है। मैं यह कहूंगा कि जल्द से जल्द सरकार इस सम्बन्ध में इन्तज़ाम करे।

इस के इलावा हुशियारपुर का ही एक ऐसा इलाका है कि जहां से घास जाकर जगाधरी में कागज बनाने में इस्तेमाल होता है। हुशियारपुर जिले को अगर आबाद करना है तो यहां पर कागज़ और गत्ते की इन्डस्टरी कायम करनी चाहिए। इस जिले में रा मैटीरियल तो मिलता ही है और इस माल को बाहर की मिलों में भजने का खर्च बच सकता है अगर जहां पर ही इन्डस्टरी कायम कर दी जाए और लागों को काम भी मिल सकता है।

इस के बाद मैं यह अर्ज़ करना चाहता हूं कि हुशियारपुर में इन्डस्ट्रियल एसटेट बनाई गई है, बिलडिंगें बना दी गई हैं लेकिन इस महकमा ने कोई कदम नहीं उठाया इस को आबाद करने के बारे में। इन बिलडिंगों का किराया इतना ज्यादा रख दिया है कि कोई किराए पर लेने को तैयार नहीं होता। जो आदमी काम करना चाहे या कोई कारखानेदार कारखाना लगाना चाहे वह इतना किराया पे नहीं कर सकता। आज दो तीन साल से ऊपर हो गए हैं इस इन्डस्ट्रियल एस्टेट को मुकम्मल हुए और लाखों रुपया खर्च किया गया है लेकिन एक आध बिलडिंग को छोड़ कर किसी काम में इन बिलडिंगों को नहीं इस्तेमाल किया गया। इस के

लिये जो महकमा के आफीसर मुजरिम हों उन को सजा दी जानी चाहिए। आज कल आर्थिक संकट है इस में इन बिलडिंगों को इस्तेमाल किया जाना चाहिये। इस लिये मैं सरकार को सुझाव दूंगा कि कारखानेदारों को कारखाने लगाने के लिए सुविधाएं दें और किराया इतना मुकरर करें कि वह पे कर सकें ताकि हुशियारपुर में इन्डस्टरी की डिवैलपमैंट की जा सके। सरकार इस तरफ ज्यादा से ज्यादा ध्यान देने की कोशिश करे ताकि इस इलाके के लोग खुशहाल हो सकें।

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी बलबीर सिंह जी आप ने शायद इस बारे में रिप्रेजेंटेशन भी दी थी। (The hon. Member Chaudhry Balbir Singh had perhaps made a representation also in this regard.)

चौधरी बलबीर सिंह : यह ठीक है कि मैं ने रिप्रेजेंटेशन भी इस सम्बन्ध में दी है लेकिन इन के पास शायद उस कागज की भी वुक्त नहीं जिस पर वह लिखी हुई थी। आप से सिफारिश भी करवाई थी। मैं अपनी खुशी समझूंगा अगर आप के कारण ही सरकार उस पर गौर कर ले।

उपाध्यक्ष महोदय, कन्डी के इलाके में दफा 4 और दफा 5 के लागू होने से काफी तकलीफ है यहां पर 90 परसैंट हरिजन आबाद हैं और उस एरिया में से रा मैटीरीयल बाहर जाता है। वहां पर छोटी छोटी सनअतें लगाई जा सकती हैं। आज कल वहां पर बान और बगढ़ की इन्डस्टरी के सिवाय और कुछ नहीं है। मैं इस सम्बन्ध में धन्नोवालिया साहिब को जो वैलफेयर के भी इन्चार्ज हैं कहूंगा कि वह कोशिश करें और जो 90 फीसदी लोग हरिजन इस इलाके में रह रहे हैं उन की मुश्किलात को दूर किया जा सके। छोटी छोटी सनअतें कायम की जा सकती हैं इन को बहाल किया जा सकता है। और जो काबले काश्त जमीन है, जिस को जंगलात के महकमा ने दफा 4 और 5 के तहत ले लिया है, 1947 से पहले मुसलमानों की थीं और काफ़ी अच्छी फसलें होती थीं। नरसरी फार्म थे और ऐसी दस हजार एकड़ के करीब जमीन है जिसकी काश्त करने से आज देश का अन्न संकट दूर हो सकता है। महकमा की एक गल्ती की वजह से जो ऊपर से हुकम आया उस तरह की कारवाई कर दी। इस लिये मैं कहूंगा कि इन सारी बातों को तै करने के लिये इलाका के लोगों की कमेटियां बना दी जाएं ता कि वहां की रैजीडन्टस उन में शामिल हो कर उस इलाके के बारे में फैसला कर सकें और उस इलाके के सुधार के लिए फ़ैसला कर सकें कि कहां

[चौधरी बलबीर सिंह]

जंगलात रहने चाहिएं। जंगलात देश की दौलत हैं और वहां पर ज़मीन बचाई जा सकती है और ऐग्रोकल्चर के काम में लाई जा सकती है। और जितनी कहीं पर टैक्नीकल ग्राऊंडज़ में रुकावटें हैं वह दूर हो सकें। घास और लकड़ी का काम किया जा सकता है और ज़मीन इस तरीके से काबले काश्त बनाई जा सकती है।

इस के इलावा एक बात मैं और कहना चाहता हूं कि बजट में कोई प्रोवीज़न नहीं किया गया और फन्डज़ न होने के कारण काबले काश्त जमीन आज बंजर हो चुकी है। इस को काश्त में लाने के लिए जो तरीका इस वक्त है वह नाकाम हो चुका है। वह ज़मीनें हरिजनों को दी गई हैं कागज़ों में। और यह ठीक है कि उन्होंने कुछ पैसे अपने पास से दिए हैं और कुछ करज़ा ले कर लगाया लेकिन फिर भी वह ज़मीन ठीक नहीं हो सकी। सरकार का पैसा भी उन के अपने पैसे के साथ गया और ज़मीन फिर बंजर की बंजर पड़ी है, काश्त के काबिल नहीं बनाई जा सकी। अगर ज़मीन काश्त करनी है और हरिजनों को देनी है और लैंडलैस टैनेंटस को देनी है तो सरकार को चाहिए कि भूमि सेना तैयार करे जो कि बुलडोज़र से ज़मीन को तैयार करे और फिर लैंडलेस टैनेंटस को दी जाए ताकि अन्न संकट दूर हो सके और ज़मीन काश्त में लाई जा सके।

श्री उपाध्यक्ष : यह बात तो सरकार के 11 नुकाती प्रोग्राम में शामिल है। (This thing has been included in the 11 point programme of the Government.)

चौधरी बलबीर सिंह : इन के 11 नुकाती प्रोग्राम में से अगर यह सरकार 10 को छोड़ कर एक पर भी अमल करे वह सिर्फ यह कि इस सूबे को क्लीन एडमिनिस्ट्रेशन दे दिया जाये तो मैं समझता हूं कि इस से भी बहुत से लोगों का भला होगा। इस से पहले भी जिस पार्टी की हकूमत थी उनका भी इस तरह से कई नुकाती प्रोग्राम होता था। मगर वह भी अपने तरह तरह के मैनीफैस्टो देते थे बड़ बड़े नारे लगाते थे कि हम इस सूबा में सोशलिज़म लायेंगे। वह मैनीफैस्टो आज भी मेरे पास पड़ा है, उस पर अमल नहीं किया गया। मैं कोई इस तरह की बातें किसी नुक्ताचीनी के लिहाज़ से नहीं कर रहा मैं तो यह चाहता हूं कि बजाये इस के कि इनके प्रोग्राम कागज़ी बन कर रह जायें, सरकार को इन पर फौरी अमल करने की

तरफ कदम बढ़ाने चाहिएं। इस तरह से लोगों का बहुत सा भला कर सकते हैं।

एक बात के मुताल्लिक मैं सुझाव देना चाहता हूं और वह यह कि आज ही हाऊस में एक सवाल के जवाब में फूड मिनिस्टर साहिब ने गोदामों के बारे ने कुछ कहा था। इस के मुताल्लिक यह अगर मेरा सुझाव मान जायें तो गोदामों का खर्चा बच सकता है। वह यह कि सरकार व्हीट-लोन हर साल अपने मुलाज़मों को अनाज खरीदने के लिये देती है। अगर सरकार यह लोन नकदी में देने की बजाये वाजबी निरख पर अनाज खरीद कर मुलाजमों को दे तो लोग 5–6 महीने को यह डीमांड करते हैं कि अनाज के निरख बढ़ गये हैं, हमारे अलाऊंसिज़ बढ़ने चाहियें तो उनको एक ही बात में जवाब दिया जा सकता है कि हम ने आपके खाने का प्रबन्ध कर दिया है। आपको अनाज के निरख से कोई वास्ता नहीं होना चाहिये।

श्री उपाध्यक्ष : चौधरी साहिब, यह तो एक तरह का बारटर सिस्टम हो जायेगा कि लोन नकदी की बजाये जिनस को शकल में दे दिया जाये। इस का बाकायदा अकाऊंट रखना पड़ेगा। (I would like to point out to the hon. Member that it will become a sort of barter system to advance the loan in kind in place of cash. A regular account thereof will have to be maintained.)

चौधरी बलबीर सिंह : यह तो मामूली बात है। अकाऊंट रखा जा सकता है। सरकार जिस भाव पर फसल आने पर खरीदेगी तो इस का सब को पता होगा, वह यह अनाज खरीद करके अपने गोदामों में रखने की बजाये लोगों को साथ साथ देती जाये। इससे गोदामों में रखवाने का खर्च भी बचेगा और लोगों की डीमांड भी पूरी हो जायेगी। मगर हमारे मुलक में यह एक बुरी टेंडेंसी आ गई है कि एक चीज़ का सीधा इलाज होते हुये भी वह उस बात को अपने हाथ में रखते हैं। कोई बात डिपार्टमैंट के होते हुये भी वह चाहते हैं कि हम ही डील करें ताकि अगर मौका पड़े तो फायदा उठाया जा सके और अपने आदमियों को बताया जा सके। इसी लिये हम चाहते हैं कि एक भाव मुकर्रर हो। आज जिस भाव से सरकार मंडियों से अनाज खरीद रही है, सरकार के सीक्रिट रखने के बावजूद भी हर जगह पता है कि सरकार मंडियों से किस भाव पर अनाज खरीद रही है। हम अगर हाऊस में सवाल करते हैं तो इसका हमें जवाब दिया जाता है कि हम भाव मुकर्रर कर रहे हैं। हमारा मकसद तो यह है कि सरकार जिस भाव पर आज

[चौधरी बलबीर सिंह]

खरीद रही है वह बताये ताकि मुलाज़मों को पता लग सके कि उनको अनाज किस भाव मिलेगा।

हर साल इस सरकार को लाखों मन अनाज गोदामों में स्टोर करना पड़ता है। स्टोरेज चारजिज़ भी रेट में अज़ाफा करने का कारण बनते हैं। अगर साथ की साथ मुलाज़मों को दो दो-चार चार बोरियाँ साल भर के लिये इस तरह से मुलाजमों की खुराक का इन्तज़ाम हो सकेगा।

श्री अध्यक्ष : चौधरी साहिब यह बोरियां कहाँ रखेंगे, मुलाज़मों के घर पर तो सोने के लिये चारपाई रखने को भी जगह नहीं होती। (Where will the employees keep those bags ? There is not sufficient space for putting Charpais to sleep in their houses.)

चौधरी बलबीर सिंह : चारपाई के लिये जगह ना हो तो वह बोरियों पर लेट सकता है। इस तरह से'उस की साल भर खाने की तो सिक्योरिटी होगी। यह क्या बात है कि अनाज अगर मिल जाये तो रखेंगे कहां, वह तो यह बात है कि 'रब्बा अन्न ना देई, घर दे किते बालन नूं ना भेज देण"। अगर हम उन को सहूलियात देंगे तो वह फायदा उठा सकते हैं। अगर कुछ देंगे हो नहीं तो वह क्या फायदा उठायेंगे। हमारा फर्ज़ है कि हम उनको अनाज खरीद कर दे दें ताकि वह साल भर बेफिक्र रहें।

एक और सुझाव मैं बिजली के मुताल्लिक देना चाहता हूं। वह यह कि जब भी कभी बिजली के कुनैक्शन के लिये जाते हैं तो हर एक को यही कहा जाता है कि हमारे पास सामान नहीं है। इसके लिये मेरा यही सुझाव है कि अगर कोई शख्स यह कहे कि सामान मैं अपनी तरफ से खरीद करूंगा हमें कुनैक्शन दे दिया जाये, इस तरह से लोगों को जिन्हें जरुरत है, अपना सामान खरीदने की इजाज़त होनी चाहिये। जिस शख्स को यह पता हो कि अगर कुनैक्शन न मिला तो वक्त पर पानी न मिलने की वजह से उसका इतने हज़ार की फसल का नुक्सान हो जायेगा तो वह यह कोशिश करेगा कि उसे कहीं से भी दो चीजें कुनैक्शन के लिये मिलें, वह उन को जरुर खरीद करेगा। इसलिये सरकार को ऐसे केसिज़ में जहां पर कोई यह कहे कि सामान मेरे पास है फौरी कुनैक्शन दे देना चाहिये। इस के साथ २ मैं दूसरी बात कुनैक्शन देने के साथ २ खाद की सप्लाई के मुताल्लिक भी अर्ज़ करूंगा।

ਖ਼ਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 45 ਜਾਂ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਵੇਗਾ। ਟੀਚਰਜ਼ ਨੂੰ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਰਿਲੀਫ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 6 ਕਰੋੜ ਦਾ ਔਰ 5 ਏਕੜ ਉਤੇ ਮਾਲੀਆ ਛਡੱਣ ਨਾਲ ਕੋਈ 49 ਜਾਂ 50 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਵਾਧੂ ਘਾਟਾ 13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦਾ ਹੈ—ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਘਟ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੁਣ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਫੋਰਥ ਫਾਈਵ ਈਅਰ ਪਲੈਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਟੀਚਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 7½ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਟ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰਾਂਟ ਦੇਣੀ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਹੁਣ 14½ ਕਰੋੜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ 40 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਰਿਲੀਫ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਖਰਚਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਗਰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਈਏ ਤਾਂ ਹੋਰਾਂ ਖਰਚਾਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਹਰ ਸਾਲ 12 ਜਾਂ 13 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਰਚਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਜ਼ਰਾਏ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਠੀਕ ਬਾਤ ਹੈ। ਐਕਸਪੈਂਡੀਚਰ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹਰ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਜ਼ਰੀਏ ਲਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ੋਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰੋ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਖਰਚ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕਮੀ ਤੁਸੀਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਜਾਂ 12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਪੈਸਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ 4 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਛਡਿਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰੁਸਤ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਆਏਗਾ ਤਦ ਦਸਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 10 ਏਕੜ ਤਕ ਮਾਫ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਗਰ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤਕ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁੜ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ 5 ਏਕੜ ਤੇ ਤਾਂ ਮਾਲੀਆ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਫ਼ਰਦਰ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਅਪਣੇ ਲੜਕਿਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਔਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇਣਗੇ ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਾਸੈਸ ਉਲਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਡੀ-ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਲਗਾ ਕੇ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਟੁੱਟ ਭਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਦ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਨਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਅਗਰ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਲਾਟ ਵਿਚ ਵੇਚੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਉਠਣ। ਇਸ ਲਈ ਅਗਰ ਦਸ ਏਕੜ ਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਨਾ ਹੋਵੇ—ਇਹ ਹੈ ਸਮਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਦ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇਕਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਾਲਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਮੈਯਰਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਲਿਆਉਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਝਿਜਕ ਦੇ ਸਪੋਰਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਜਿਹਾ ਰਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਪੈਸਾ ਤੁਸੀਂ ਛੋੜ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਬੋਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਕ ਤੋੜ ਦਿਉ। ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੀਲੀਫ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਉ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗੇ ਮੈਯਰਜ਼ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗਲ ਵੀ ਕਹੂੰਗਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ 40 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਛਡ ਕੇ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਟੈਕਸ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਜੇਕਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਟੈਕਸ ਰੀਲੀਫ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਗਰੀਫ ਵਿਚ ਨਾ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਖ਼ਿਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰੀਪੀਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ ਹੁਣ ਬੋਲਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ...

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਅੱਛਾ, ਤੁਸੀਂ ਵਾਕਆਊਟ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ?

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਲੀਉਂ ਆਏ ਹਨ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਮਰਹਲੇ ਅਜ ਤਕ ਤੈ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਤੈ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤੈ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ ...

ਇਕ ਅਵਾਜ਼ : ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਕਤ ਦਾ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਪਿਠ ਤੇ ਹਥ ਫੇਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ, ਜੇਕਰ ਲਾਸਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਆਖਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੈ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਅਸੂਲ ਤੇ ਚਲਕੇ ਹੀ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਵਰਨਾ ਜੇਕਰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਾ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਥੇ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਢੋਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੋਟਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਉ। ਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵੀ ਕਈਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਬੀਨੇਸ਼ਨ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਭੇਦ ਬਾਹਰ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਲੋਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ...

ਆਵਾਜ਼ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਜੇਕਰ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਚੌੜ ਤਰੱਕੀ ਯਾਫਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਮਾੜੀ ਗਲ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੋ ।

ਤੁਸੀਂ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਉਪਰ ਕਹਾਂਗਾ ...

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਇਥੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ । ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ? (Addressing Sardar Darbara Singh : Only those people are sitting here who have taken oath of allegiance to the Constitution. Is there any person who has not taken oath of allegiance to the Constitution ?)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਖੈਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । I am definite about this sort of statement which I have made.

ਜਿੰਨੇ ਸਬੂਤ ਚਾਹੋਗੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਅਜਿਹੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਨੇਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ... (ਵਿਘਨ)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : On a point of order Sir. ਕੀ ਆਪ ਦਾ ਇਹ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ, ਸਿਨਸੀਅਰਲੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ ?

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਪੁਛੋਗੇ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਤਾਲੁੱਕ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਡੀਫੈਂਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ ਤਾਲੁੱਕ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਰਨ । ਇਥੇ ਤਾਂ ਉਹੋ ਗਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੰਪੀਟੈਂਟ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੋ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਨਸੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਅਤਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ । Since he has

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਕਿ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਇਸੇ ਸਟੇਟਸ ਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਣਕ ਦਿਉ........ (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : 35/— ਰੁ. ਕਵਿੰਟਲ ?

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਹਾਂ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਕਠੇ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ .....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੋ, ਪਰਸੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੀ average ਕਢ ਲੈਣੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member was not present here when it was decided here day before yesterday that their average would be worked out.) (Laughter)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਇਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਨਾਟ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਾਲਾ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮੋਅਮਲ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਿਰ ਜੋ ਘਾਟਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਿਰੀਆਂ ਪਲੈਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੀਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬਲਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਮਲੀਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦੇਖਣੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਨਾਂਸ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੀਮੋ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਫੇ ਤੇ ਇਕ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਬੜੀ ਠੀਕ ਗਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫਿਨਾਂਸਿਜ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਕ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਰੀਸੋਰਸਿਜ਼ ਢੂੰਡਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਿਰਫ ਮਹਿਕਮੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਹਾਨੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਭਾਵੇਂ 20 ਮਹਿਕਮੇ ਕਲੋਜ਼ ਡਾਊਨ ਕਰ ਦਿਉ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰੋਗੇ ਆਖਿਰ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਅਡਜਸਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਹਿਕਮਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਵਰਨਾ ਉਹ ਫੌਜ ਦੀ ਜਸਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਦਸਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਉ ਅਗਰ ਹਾਲੇ ਘਟ ਹਨ ਤਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਾਲ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂ 5—10 ਘਟ ਹਨ, ਹੋਰ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲਉ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕਾ ਡੈਫੀਸਿਟ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਹੋਰ 5—7 ਰਖ ਲਉ......

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡੀ ਸਜੈਸ਼ਨ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। (ਹਾਸਾ) (The suggestion of the hon. Member is very good. He wants to give more benefit to his own people.) (Laughter.)

मैं खाद के बारे में कहना चाहता हूं कि भाव चाहे सैंट्रल गवर्नमेंट ने बढ़ाए हैं तो भी हमें इस वक्त किसानों की मदद के लिये आना चाहिये। जितने भाव बढ़ गए हैं उतनी ही रकम सरकार को सबसिडी के तौर पर देनी चाहिये। और इस प्रकार खाद किसान को पुरानी कीमत पर ही दिलानी चाहिये। किसान के इस्तेमाल की जितनी चीज़ें भी हैं—हल हैं, पानी है, बिजली है खाद है या मैटीरियल है, बीज हैं सब सस्ते दामों पर सप्लाई होने चाहियें। अगर किसान ज़िंदा रहेगा तो सारा देश जिंदा रहेगा अगर प्रोड्यूसर खत्म हो गया तो देश भी खत्म हो जायेगा। पंजाब तो कृषिप्रधान सूबा है। यहाँ पर किसानों को ज्यादा से ज्यादा सुविधाएँ मिलनी चाहियें। जितने हम ऐलान करते हैं अगर इस से दसवां हिस्सा भी सहूलतें किसानों को दें तो हमारा सूबा बहुत जल्दी तरक्की कर सकता है। इन शब्दों के साथ मैं आप का धन्यवाद करता हूं कि आप ने मुझे समय दिया है।

(At this stage Sardar Darbara Singh rose to speak.)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਪ ਨੂੰ ਐਪਲਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। (I am afraid the hon. Member, Sardar Darbara Singh, will not get the applause.)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਨੂਰ ਮਹਿਲ) : ਐਪਲਾਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਜਟ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਨੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਜਟ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਜਟ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਅਜ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਮੈਂ ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਨੇ ਹੀ ਤੈਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੁਣ ਤਕ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਤੈਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਗੇ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਵਾਕਈ ਕੋਈ ਮੰਜ਼ਲ ਤੈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲਾ ਹਾਊਸ ਜਦੋਂ ਸਿਨੇਡਾਈ ਐਡਜਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਮਿਲੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਠੀਕ ਹੈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਾਦ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਮੋਟਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਹੜੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਵੇ ਉਹਦੀ

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਮੈਂ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਜ ਹੀ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ it is not in public interest to disclose. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦਸਣਾ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾ ਕੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਭਾ ਕੀ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟ ਕੀ ਭਾ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਘਟੋ ਘਟ ਭਾ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕੈਟੇਗਾਰੀਕਲੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾ ਦਸਣਾ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿਤਨਾ ਖਰਚਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਲਉ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਈ 45 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਕੁਝ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਵਾਪਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪਧਾਰੇ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

Mr. Deputy Speaker : Yes, they are most welcome.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਭੁਲਿਆ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਪਣਾ ਅਨਾਜ ਲੈ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਭਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਦਾ ਗੁਨਾਹੇ ਅਜ਼ੀਮ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਾ ਕਰੇ। (ਵਿਘਨ) ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾ ਦਾ ਜਿਤਨਾ ਤੌਖਲਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਉਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ, ਬੀਜ ਅਤੇ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ 33 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਐਕੂਮੂਲੇਟਿਵ ਈਫ਼ੈਕਟ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਭਾ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 90 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 85 ਅਤੇ ਕੋਈ 75, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਝਗੜੇ ਪਏ ਹੋਏ

ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਭਾ ਕੋਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਘਟ ਭਾ ਉਤੇ ਵੇਚਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗੀ? ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਾਨ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਉਸ ਨੂੰ 90 ਰੁਪਏ 95 ਜਾਂ 100 ਰੁਪਏ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਦੇਣਾ। ਠੀਕ ਹੈ। ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਹਥੌੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਉਪਜ ਦਾ ਵਾਜਬ ਭਾ ਦਿਉ ਔਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਦਿਉ। ਕਿਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਭਾ ਇਕ ਖਾਸ ਲਿਮਿਟ ਤੋਂ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸੋ ਕਿ ਉਹ ਭਾ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਸਾਨ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਔਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਉਸੇ ਵਿਚੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸੇ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਅਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਵਿਚੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਅਨਸਰਟਨਟੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਫੌਰਨ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਲੈ ਜਾਵੇ ਔਰ ਜਿਸ ਭਾ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਵੇਚੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭਾ ਨਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜਾ ਘਾਟਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੈ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ? (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ public interest ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਹੜੀ ਭਿਆਨਕ ਗਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਨਾ ਵੀ ਕਰੋ ਪਰ ਕੁਝ ਅਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦਸੋ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ 70/—ਰੁ0 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਖਰੀਦਾਂਗੇ ਤੇ ਸਵਾਏ ਡਿਉਢੇ ਭਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲੇਗਾ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਬਗ਼ਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੋਮ ਰਖਕੇ ਪਕੜਨ ਵਰਗੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿਘਲੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ। ਗਲ ਸਾਫ ਕਰੋ ਕਿ ਮਿਨੀਮਮ ਪ੍ਰਾਈਸ ਇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਕਸੀਮਮ ਪ੍ਰਾਈਸ ਇਹ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਭਾ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੰਦ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਣਕ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਟ ਪੈਸੇ ਤੇ ਕਣਕ ਵੇਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੇਦਾਰੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ? ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਸਤੀ ਸਪਲਾਈ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦਾ ਇਕ ਰੇਸ਼ਕਿਉ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਐਲਾਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 100 -150 ਰੁਪਏ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ 35 ਰੁ0 ਕੁਵਿੰਟਲ ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਕਣਕ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ

[ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ]

said so let him continue. (In fact I too, tried to make this thing clear that perhaps the hon. Member doubts the integrity of these people who have taken the oath that they are not sincere to their country. We should not doubt the integrity of those people who have taken the oath. Since he has said so let him continue.)

ਡਾਕਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਕ ਬੜੀ ਵਡੀ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗਾਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸਜਨਾਂ ਉਤੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਔਰ ਅਗਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਰਿਸਪੈਕਟ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਿਉਰਿਟੀ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਸਰ,। ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਤੇ ਦਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਤਨੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਕ ਬੜੀ ਸੀਰੀਅਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਕਿਉਂ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਐਸੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਭੇਦ ਰਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਲਕ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਹੈ। (To doubt the integrity of such persons who have taken the oath of secrecy is bad for the country.)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਅਗਰ ਆਪ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਕਰੋ-ਇਹ ਅਲਗ ਬਾਤ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰਤਨ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਔਰ ਪਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : All right, let Sardar Darbara Singh continue his speech.

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਜਟ ਡਿਫ਼ਿਸਿਟ ਦਾ ਬਜਟ ਹੈ। 3.60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਡਿਫਿਸਿਟ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਜੋ ਬੋਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ 13 ਕਰੋੜ ਰੁ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬੇਟਰਮੈਂਟ ਲੇਵੀ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ 2.25 ਕਰੋੜ ਹੈ, ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਵਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਰੋਫ਼ੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਦਾ ਕੋਈ 50 ਲੱਖ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਪਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਕਨਸਾਲੀਡੇਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਮੀ

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿਆਣੇ ਹੀ ਇਕਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕੋਡ ਆਫ ਕਾਨਡਕਟ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਟਿਕਟ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਗਰ ਪਾਰਟੀ ਬਦਲਣੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜ ਚੋਣ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਏ (ਵਿਰੋਧੀ ਪਖ ਵਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)(ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : No shouting please.

ਅਗਰ ਇਕ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗਲਤ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣੋ। (No shouting please. If one person does a wrong thing, the others should not do the same. Please listen to him.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਅਜ ਇਹ ਸਬਕ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ।

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : I am not giving way. (ਵਿਘਨ) ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਬਾਹਰ ਚਲ ਕੇ ਕਰ ਲਈਂ। (ਵਿਘਨ) ਇਥੇ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ?

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ। ਮੇਰੀ ਇਕ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿ 5—7 ਰੁਪਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਧਾ ਦਿਉ ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਿਆਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ਡ ਰੇਟਸ ਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਕਮੀ ਵਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੀਅਸ ਸਰਕਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ......(ਵਿਘਨ)

Deputy Speaker : No interruption please. Let him continue.

Sardar Darbara Singh : Chaudhri Sahib you are always interrupting. ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਪੈਸੇ ਵਧਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਚੀਪ ਪਾਪੂਲੈਰਿਟੀ ਲੈ ਲਵੋਗੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਉਹ 5—6 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਬੜ੍ਹੌਤਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਬੈਨੀਫਿਟਸ ਦੀ ਮੰਗ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੇ ਵੀ 2 ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਟਿਸਫੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਸਤੇ ਸਟੋਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰ ਹਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਹੈਡਕਵਾਰਟਰ ਤੇ ਹੋਣ। ਸਰਕਾਰ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਰੇਟ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇ।

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਬਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਾਡਾ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤਕ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋ ਢਾਈ ਲਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਅਸਾਂ ਰੀਜ਼ਰਵ ਲਈ ਲੈਣਾ ਹੈ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹਿਕਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਣ। ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰ ਜਾਂ 5 ਲਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਬਾਹਰ ਡਿਫਿਸਿਟ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਇਕਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਫਿਕਸਡ ਰੇਟ ਤੇ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦ ਕੇ ਰਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਕਿ ਇਹ ਫੇਅਰ ਡੀਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਣਕ ਫਿਕਸਡ ਰੇਟ ਤੇ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਇਨਸੀਡੈਂਟਲ ਖਰਚ ਪਾ ਕੇ ਜਿਸ ਨਿਰਖ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਵੇਚੋ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਬਚਤ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣ ਲਗਿਆਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਭਾ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਚਤ ਖਰਚਾ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹੀ ਹਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਵੀ ਤੌਖਲਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਲਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਘਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਅਨਾਜ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੇਚਣਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਫਰਕ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਲਿਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕਾਰਡ ਮਿਲਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਜਿਤਨਾ ਅਨਾਜ ਲਿਆਵੇ ਉਹ ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਉਸ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀ ਕੀਮਤ ਦਿਤੀ ਗਈ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦ ਮੁਨਾਫਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕਾਰਡ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪੈਸੇ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਹੁਣ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਧੇਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਟੈਟਿਕ ਰਹੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਕਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਇਸ ਪਖ ਵਲ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਮਾਈਨਰ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਵਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੀ ਥੁੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਥੁੜ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਨਾਜ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਿਉ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਸਬਸਿਡੀ ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਨਾਂ ਤੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੇਲ ਵੀ ਨੋ ਪਰਾਫਿਟ

ਨੋ ਲਾਸ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਨਪੁਟਸ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਇਕ ਮਣ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਘਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਨਪੁਟਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਮਣ ਅਨਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਤੇ ਖਰਚ ਘਟਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (ਵਿਘਨ)

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਜੀ ਸੱਬਰਵਾਲ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਅਜ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇਕਰ ਕਮਰਤੋੜ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਜ ਗਰੀਬ ਦਾ ਕਚੂਮਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਨਖਾਹ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਅਧੂਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਟਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦਿਆਂ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਮਬੈਲੰਸ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਕ ਗਲ ਆਖੀ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਗਿਲਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਟਰੈਸਟ ਦੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ਼ਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਨਾਲੇ ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਛੱਜ ਪਿਟਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਕੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਭਾ ਨਹੀਂ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ? ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਏਕੜ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਲੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਨਾਜ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਭਾ ਮੁਕੱਰਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਡੇ ਵਡੇ 100 ਜਾਂ 200 ਏਕੜ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ 200 ਏਕੜ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੈਂਕੜੇ ਮਣ ਅਨਾਜ ਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਉਹ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਵਧ ਭਾ ਤੇ ਵੇਚ ਸਕਣ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਤਾਂ ਵਡੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਹਨ। ਹਰ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਿਰੇ ਸਲੋਗਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਸਲੋਗਨ ਹਨ, ਤਾਲ ਮੇਲ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਇਕ ਖਾਸ ਰੁਖ ਨਾਲ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੈਬੀਨਟ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਇਕ ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਕੈਬੀਨਟ ਨੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੰਮ ਕਰਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜੇਕਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਬੀਨਟ ਵਿਚ ਲੈ ਲਉ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਰਣਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਮ ਵੀ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੀਕਰਿਸੀ ਦੀ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਅਜ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਡਵਾਈਸ ਦੇਵਾਂ ਪਰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਲਾਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਲ ਪਰਸੋਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਵਿਜਿਲੈਂਸ ਕਮੇਟੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਹੈਡਕੁਆਟਰਜ਼ ਤੇ ਬਣਾਈਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਮ ਐਲ. ਏ: ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ. ਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਹੋਣਗੇ ਇਹ ਇਕ ਰੀਪ੍ਰੀਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵ ਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ representatives of all the parties would be accommodated ਮੈਂਬਰ ਥੋੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਣੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਨੇ ਅਤੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਇੰਸਪਰੂਵਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਐਮ. ਐਲ. ਏਜ. ਔਰ ਐਮ ਐਲ. ਸੀਜ਼ ਭੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲਏ ਜਾਣ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੇ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਥੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਪੰਚ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਜੇਕਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਇਕ ਸੁਝਾਉ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ ਬੇਸ਼ਕ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਜੈਕਟ ਕਰ ਦੇਣਾ।

ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਆਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਿ

ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜਾ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਯਾ ਤਾਂ ਇਹ ਬੰਦੇ ਵਧਾਣੇ ਲਈ ਕੰਮ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣ ਵਿਚ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਜਦੋਂ ਏਧਰ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਤਨੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਨਾਉਣ ਨਾਲ ਐਕਸਚੇਕਰ ਤੇ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 1000/—ਰੁਪਿਆ ਹੁਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਨੰਬਰ ਵੱਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਖਰਚ ਘਟਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਥੇ ਬੀ: ਡੀ. ਓਜ਼ ਦੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਪੈਟਰਨ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਉਹ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਪੈਟਰਨ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਦੀ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਆਵੇ ਉਹ ਡੀਵੈਲਪਮੈਂਟ ਦੇ ਨੁਕਤਾਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡੀਸੈਂਟਰੇਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਪਾਵਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਅਹਿਮ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਫਰਾਇਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੀਪਲੇਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਘਾਟੇ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਇਹ ਵਾਧੇ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਨੂੰ ਉਚੇਰਾ ਲੈ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਧਾਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਾਇਦੇ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫੀਮ, ਪੋਸਤ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੇ ਠੇਕੇ ਫੇਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ......

ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ : ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣਗੇ। (ਹਾਸਾ)

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ; ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਰਹਦਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਦਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਤੇ ਅੱਜ ਇਕ ਗੈਰ ਮੁਲਕ ਝਾਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਛਪੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੈਡਿੰਗ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਆਫ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਮੇਈਅਰਜ਼ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਅਜੇ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।) ਇਹ ਪਿਛੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਜੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਹੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 50—50 ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਇਕ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਗੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਉਦਮ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। (ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।) ਅਸੀਂ ਸਚ ਮੁਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਟੁਮ-ਛਲਾ ਵੇਚ ਕੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ 2—4 ਏਕੜ ਤੱਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਨੀ ਔਕੜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਯਕ ਕਲਮ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ 50-50 ਦਾ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਹ ਗਰੈਜੂਅਲੀ ਸਾਰੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਮਾਇਆ ਇਸੇ ਕੰਮ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਚਲਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਪੁਆਇੰਟ ਟਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵਕਤ ਦਿਉ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਗਲਾ ਪੁਆਇੰਟ ਟਚ ਕਰਾਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਸੀਂ 5, 7 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਕਹਿ ਲਉ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। (The hon. Member may say in 5—7 minutes whatever he has to say.)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਮੈਂ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੱਧੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਕੀ ਉਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ ਅੱਜ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜਿਸ ਵੱਲ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੈਂਡ ਲੈਸ ਟੈਂਨੈਟਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਇਹ ਹਲ ਹੋਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਤਨੇ ਮਈਅਰਜ਼ ਐਡਾਪਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਟੈਨੈਂਟਸ ਤਕਲੀਫ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਹ ਵਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਾਪਰ ਲੋਨ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਵੇਚ ਕੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਲੈਂਡਲੈਸ ਪੈਜ਼ੈਂਟਸ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਉਹ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੂਪ ਹੋਲਜ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਰਸਤਾ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਐਸੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਰਡਨ ਦੇ ਨਾਉ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕਢੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬਹਾਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕੱਢੀ ਹੈ। ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਤਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਗਰੀਬ ਪੇਜ਼ੈਂਟਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਤਾਲੀਆਂ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਫੂਡ ਗ੍ਰੇਨਜ਼ ਦੀ ਕਲਟੀਵੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਆਵੇਗਾ। ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੇ ਡਿਪੈਂਡੈਂਟ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਂਡਲੈਸ ਕਲਟੀਵੇਟਰਜ਼ ਹਰੀਜਨ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੇ ਵੀ ਡੀਪੈਂਡੈਂਟ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹਟਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਅਗੇਨਸਟ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫ਼ਸਲ ਵਿਕਣ ਤੇ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਟ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥੁੜ ਹੈ ਪਰ ਨਾਕਸ ਵੰਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਥੁੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਕੋਨੋਮੀ ਡੀਮਾਂਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਦੂਸਰੇ ਕੰਮ ਬੰਦ ਵੀ ਕਰਨੇ ਪੈਣ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਫਰੋ ਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਧੀਆ ਸੀਡ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਨਾਂ ਵਧੀਆ ਬੀਜ ਅਗਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਧੀਆ ਸੀਡ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਘਟ ਯੀਲਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬੀਜ ਇਰੈਡੀਕੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਦੋ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ 50, 60 ਮਣ ਏਕੜ ਦੀ ਯੀਲਡ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਪਰ ਚਾਹੇ ਕਿਨਾ ਹੀ ਬੋਝ ਪਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਕਰਕੇ ਵੱਲ ਲਵੇਗਾ ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਵੀ ਘਟ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਸਹਿ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : On a point of order, Sir. ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਤਿਆਰ ਹੋਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਸਾਡੇ 104 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੈ ਜੇ ਕਰ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੀਕਰਿਟ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗਲ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਉਠਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੀਕਰਿਟ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਾਕੇ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ...

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਬੜਾ ਲੰਬਾ ਚੌੜਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੋ ... (It is a lengthy point of order. The hon. Member should resume his seat.)

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਭਾਵੇਂ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਸੱਚੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਝੂਠੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਐਕਸਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਨਾ ਛਡਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੂਲ 100 ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਕਲਾਜ਼ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

> Rule 100, Sub Clause (Vi)-A member while speaking shall not make a personal charge against a member.

ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ਾਤੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਸਪੀਚ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਦਮਜ਼ਗੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੈਕੋਰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਮੁਹਮਲ ਲਗੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਫਾਈਲ ਵੇਖ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਸਮਝ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ

ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਉਸ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੇਗੀ। (I would like to draw the attention of the hon. Members to clause (vi) of Rule 100. I will read it out in English first and then will translate it. It is as follows :—

Rule 100 sub, clause (vi)- A Member while speaking shall not make a personl charge against a Member.

No hon. Member can make personal charges against any other Member. I have drawn the attention of the hon. Members for the reason that several times the hon. Members while speaking make charges against other Members which creates unpleasentness in the House and lowers its decorum. If the hon. Member Sardar Darbara Singh has made any charges against any hon. Member, to me they appeared ambiguous. I dont understand what difference it would make if a file is seen. I would say that if there is any such allegation he should refer it to the Chief Minister. Government should consider it.)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਓਥ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸਿਨਸੀਅਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਔਰ ਸੀਕਰਿਟਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ...

ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਨੂੰ ਮਿਸਰੀਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : ਤੁਸੀਂ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗਲ ਸੀਰਅਸਲੀ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੀਰਅਸਲੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਨੇਮ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ। Otherwise this thing should not be left here. ਇਹ ਐਕਸਪੋਜ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰ ਲੈਣ। ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਐਵੀਡੈਂਸ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇਣ। Otherwise you should give us your ruling.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਤਰਫ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਦਫਾ 100 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ...

Mr. Chairman : Order please.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਅਜ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਨਵੇਂ ਰੂਲਜ਼ ਬਨਾਉਣ ਲਗੇ ਹੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੈਂ ਇਸ ਖਾਤਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕੀ ਰੂਲਜ਼ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਪਰੋਸੀਜਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਕਹਿ ਲਉ ਲੇਕਿਨ ਉਠ ਕੇ ਤਕਰੀਰ ਨਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਸ ਵਕਤ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਰੀਕਾਰਡ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣ। ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਮਾਰਕਸ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਦੇ ਦੇਣ। (I would submit that the hon. Member may give his suggestion as to what the rules and procedure should be and should not start making a speech. It is of no use.

The hon. Deputy Speaker was in the Chair at that time and I did not hear the speech of the hon. Member. S. Darbara Singh. I would bring this matter to the notice of the hon. Speaker and would suggest to him that he should go through the relevant record. If he thinks fit he may order the expunction of those remarks.)

ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ : In the meanwhile ਆਪ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿਉ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੀਮਾਰਕਸ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਠੀਕ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਦੀਜ਼ ਰੀਮਾਰਕਸ ਸਟੈਂਡ ਐਕਸਪੰਜਡ (It is all right. So long as the hon. Speaker does not give his ruling these remarks stand expunged.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਾਡੇ ਪਾਸਿਉਂ ਇਕਲੇ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਬੋਲੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਜਿਹੜੀ ਚਿਠੀ ਆਪ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿਘ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਜਦੋਂ ਦਿਲੀਉਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਸਨੇਲਿਟੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵਕਤ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ 50 ਮਿੰਟ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਟਾਈਮ ਦਾ ਗਰੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। (In the letter which I have received from the hon. Member, the name of Sardar Darbara Singh comes at a later stage but he desired that he should be given time as soon as hereturns from Delhi. He was given time and in view of his personality. I gave him sufficient time, He has spoken for 50 minutes. Therefore, the hon. Member should not have any grudge about the time now.)

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ 'ਪਤੰਗ' (ਸ਼ੇਰਪੁਰ—ਐਸ. ਸੀ.) : ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜਟ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਔਰ ਪਹਿਲੇ ਭੀ। ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਬਜਟ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਵਧੇ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਉਚੀਆਂ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਆ ਸਕਣ ਬਲਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਛੜੀਆਂ ਜ਼ਾਤੀਆਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ਼ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ; ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਨੌਕਰੀਆਂ, ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜਿਹੜੇ ਲੜਕੇ ਬੀ. ਏ., ਬੀ. ਏ. ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ ਔਰ ਐਮ. ਏ. ਪਾਸ ਭੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਚੰਗੇ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਭੀ ਰੋਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਛਾਂਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਔਰ ਹਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਕੌਮਾਂ ਤਾਂ ਉਠ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਮਗਰ ਕਲਮ ਦੀ ਮਾਰੀ ਕੌਮ ਨਹੀਂ ਉਠ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਕਲਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਥੱਲੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਫ਼ਰਜ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਬਾਕੀ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਪਧੱਰ ਤੇ ਲਿਆਵੇ ਔਰ ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਔਰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਜਿਹੜੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਤਾਣੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਮੜੇ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਿਛਲੇ ਸਿਆਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲੱਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਚੂਮਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲੀ ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਤਨ ਢੱਕਣ ਨੂੰ ਕਪੜਾ—ਕਈ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨੀਲੀ ਛੱਤ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਰਾਤਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਨੀ ਭੈੜੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਪਰਵਾਰ ਐਸੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੀਤ ਗਈ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਆਸਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

[ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ]

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਿਰਸਾਨ ਬਾਰੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਰਸਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਭੀ ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਤ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇ? ਹੁਣ ਤਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਖ਼ਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਔਰ ਜਿਥੇ ਨਾਲ ਹੈ ਉਥੇ ਖਾਲ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨਾਲਾਂ ਸਨ ਉਹ ਪੁਟ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਾਲਾਂ ਦਬੀਆਂ ਭੀ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਛੋਟੀਆਂ। ਪਾਣੀ ਬਾਝੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਹੀ ਸੁਕ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਸਾਨ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁਕਣਾ ਹੈ ਔਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਸ ਅੰਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਸਦੀ ਹੈ ਅਗਰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਦਾਣਾ ਫੱਕਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਸੇਗੀ ਔਰ ਕਿਰਸਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚੇਗਾ?

ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ੌਰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਘੱਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗਾ ਕੇ ਤਿਹਾਏ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਮਾਲੇਰ-ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਭੀ ਬਿਜਲੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਬਰਨਾਲੇ ਵਲ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਬੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਗੇ। ਅਗਰ ਕਿਰਸਾਨ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਉਪਜ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਭੀ ਬੜੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਰਾਏਕੋਟ—ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਹੈ ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰਵੇ ਭੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ 22/23 ਮੀਲ ਦਾ ਟੋਟਾ ਹੈ ਮਗਰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਅਗਰ ਇਕ ਮੀਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸ ਮੀਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਇੱਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਉਡ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਸੜਕ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਟਾਂਗਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਯੱਕਾ ਟੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਟੱਟੂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਸੀ ਭੈੜੀ ਉਸ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਲਾਈਨ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼, ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲ

ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰਵਾਇਆਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਬਰਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਜੱਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਅਪਣੀ ਸੀਟ ਉਪਰ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਅਗਰ ਐਸਾ ਮੌਕਾ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੈਠ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੀ ਅਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ, ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਵੇ, ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (Order please. It often happens that when an hon. Member is speaking another hon. Member crosses the floor between the Chair and the Member speaking. It is not proper according to the parliamentary convention. It is against the Rules. Jathedar Sahib Giani Sundar Singh is speaking and another Member has crossed the floor in front of him to take his seat. I would like to submit that if any such contingency arises then any vacant seat behind the hon. Member speaking should be occupied. And when the hon. Member who is in possession of the House resumes his seat only then he should occupy his own seat if it happens to be ahead of that seat.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਵਾਪਸ ਜਾਣ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਚਲੋ ਹੁਣ ਜਾਣ ਦਿਉ। ਅਗੋਂ ਲਈ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ। (Leave it now. Please be careful in future.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕਲ ਇਧਰ ਦੇ ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਘਲਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਖਿਆਲ ਰਖਣਗੇ। ਹੁਣ ਬੋਲੋ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ। (It is all right now. He will be careful in future. The hon. Member Giani Kundan Singh should please continue his speech.)

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ 'ਪਤੰਗ' : ਹਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੜਕ ਦੀ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਮਾਲ ਰਾਏਕੋਟ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਔਰ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਸੁਖਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ (ਚੀਮਾ) ਤੋਂ ਕੁਠਾਲਾ, ਪੰਜ ਗਰਾਈਆਂ, ਮਨਾਲ, ਮਾਂਗੇਵਾਲ ਢੁਲੀਵਾਲ ਤੇ ਹਮੀਦੀ ਵਿਚ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਬਰਨਾਲੇ ਰਾਏਕੋਟ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਪੱਥਰ ਭੀ ਰਖ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਅਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪੱਥਰ ਉਤੇ ਭੀ ਘੱਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਔਰ ਨਾ ਉਹ ਸੜਕ ਬਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫ਼ੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ ?

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਤੰਗ : ਪਿਛਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ। ਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿਤਾ ਉਹ ਦੌਰੇ ਕੀ ਕਰਨ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਪਿਛਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਾਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਮੈਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਸੜਕ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਆਪ ਖੁਦ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਸੌਖ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸੜਕ ਲੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਲਾ ਹਕੀਮਾਂ ਤਕ ਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਬਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਧਨੌਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭੀ ਸਰਵੇ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਮਗਰ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੱਡੇ ਤੋਂ ਕਿਲਾ ਹਕੀਮਾਂ ਕਾਂਝਲਾ ਤੱਕ ਅੱਧੀ ਬਣੀ ਸੀ ਮਗਰ ਉਹ ਭੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਅਗਰ ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲਈ ਬੜੀ ਸਹੂਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੜਕ ਧੂਰੀ ਤੋਂ ਮੂਲੋਵਾਲ ਤੱਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੂਲੋਵਾਲ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਦੋ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਕੇ ਜਲੂਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਦੀ ਬਰਨਾਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸੜਕ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਲਾਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਬਣਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ ਗਈ ਮਗਰ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਭੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਹੁਣ ਅਪਣੀ ਸਪੀਚ ਖਤਮ ਕਰੋ। (The hon. Member should now wind up his speech.)

ਗਿਆਨੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ 'ਪਤੰਗ' : ਬਸ ਜੀ, ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਸੜਕ ਪਿੰਡ ਕਾਤਰੋਂ ਤੋਂ ਮਨਾਲ ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਛਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਬਣੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਛਾਪੇ ਤਕ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਅਗਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭੀ ਅਗੇ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਤੱਕ ਮਿਲਾਈ ਜਾਵੇ। (ਘੰਟੀ)

ਤੋ ਮੈਂ ਫਿਰ ਇਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਔਰ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿਉ, ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਰੋ ਔਰ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਗਾ ਕੇ ਦਿਉ।

ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਯੋਗ ਬਿਲਡਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੋਂ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਜੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। (ਘੰਟੀ) ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਭੀ ਤਾਲੀਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ।

चौधरी बलबीर सिंह : मेरी एक सजैशन है कि जितने पत्थर ले हुए हैं और ऐसे ही पड़े हैं उन सब को यहां पर ला कर एक जगह लगा दिया जाये। (हंसी)

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਅਗਰ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਬੋਲ ਲੈਣ (ਵਿਘਨ) (The hon. Member, Chaudhri Sunder Singh may speak, if he so desires).

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣਾ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕੀ ਚੇਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲਈ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸੀ ਫਿਰ ਬੈਠ ਗਏ (Chaudhri Sunder Singh rose to speak and then resumed his seat.)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਨਰੋਟ ਮਹਿਰਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਬਜਟ 200 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 3.60 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਘਾਟਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚੀਪ ਪਾਪੂਲੇਰਿਟੀ ਲੈਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਚੀਪ ਪਾਪੂਲੇਰਿਟੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਹਰ ਇਕ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੀਪ ਪਾਪੂਲੇਰਿਟੀ ਦੀ ਖੁਲ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਹਨ, ਸੋ ਕਰ ਲੈਣ, ਬਹੁਤ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਰ ਗਿਲੇ ਵਾਲੀ ਜਿਹੜੀ ਗਲ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਗਰ ਗਰੀਬ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਲਈ ਜਾਂ ਹਰੀਜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਇਮਦਾਦ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਕਲਿਆਨ ਫੰਡ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਇਕਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 114 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਪਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ 386 ਲਖ ਰੁਪਏ ਦਾ 500 ਲਖ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਟਿਲ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ

[ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਹੁਣ ਵੰਡ ਪਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪਾਸ 121 ਲਖ ਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਪਾਸ 70 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਗਿਆ। 50 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਸੈਂਟਰਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ 9 ਲਖ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਅਰਬ ਦਾ ਬਜਟ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਵਕੋਹ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖੇਗੀ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿ ਵੈਲਫੇਅਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਲਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਗਰੀਬ ਦੀ ਐਕਸਪਲਾਇਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪੀਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਸਟੈਪ ਲਏਗੀ ਪਰ ਬਜਟ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਡੀਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਫੀਲਿੰਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕਦੋਂ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ Let the evil take its own course. ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਇਥੇ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਦੀ, ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦੀ ਗਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ ਅਤੇ 100 ਏਕੜ ਤੇ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ। ਅਜ ਗਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਟ੍ਰੈਕਟਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਉ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸੋਨਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਜੋ ਐਕਸਪਲਾਇਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਅਜ ਹਦ ਦਰਜੇ ਦੀ ਐਕਸਪਲਾਇਟੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ I prefer to be cheated by others than to cheat others.

ਜੋ ਆਦਮੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਜਟ ਤੁਹਾਡਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ 1952 ਵਿਚ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ 25 ਜਾਂ 21 ਫੀਸਦੀ ਭਰਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ Subordinate Services Selection Board ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ 21% ਗਰੀਬ ਲਏ ਜਾਣ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਇਕ ਸਿਖ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਹੇ ਮਗਰ ਨਾ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਜਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਹਰੀਜਨ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਨਿਕੰਮਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ

ਹੀ ਕਰੋ । ਪਰ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ । ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਇਹ ਐਕਸਪਲਾ-ਇਟੇਸ਼ਨ ਚਲਣੀ ਨਹੀਂ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਰਡ ਰੀਵਾਈਵ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੰਗ ਸਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਥੋਂ ਵੀ ਤੰਗ ਹਾਂ (ਹਾਸਾ) ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਕਸਪਲਾਇਟੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਹੁਣ ਬੰਦ ਕਰੋ । (ਵਿਘਨ) ਧਨੋਵਾਂਲੀਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਰੈਕਟਰ ਨਹੀਂ ਛਡ ਸਕਦਾ । By hook or by crook ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਲੈਣੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

Money does not pay nor name,
Fame does not pay nor learning,
It is love that pays,
It is character that cleaves its way,
Through the Admantin walls of difficulties.

ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕੈਰੈਕਟਰ ਪੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਨਹੀਂ ਅਟਕਾਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਰੀਵਾਇਵ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਪਰ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਆਦਮੀ ਕਢ ਕੇ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਸਬਾਰਡੀਨੇਟ ਸਰਵਿਸ ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਬਨਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹੀ 150 ਰੁਪਏ ਤਕ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਸਪੁਰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਜਾਣ । ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੇ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਗੌਰਮਿੰਟ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਲਿਆਣੀਆਂ ਕੋਈ ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਹ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਖਾਸ ਖਾਸ ਆਦਮੀਆਂ ਪਾਸ ਅਜੇ ਵੀ ਪਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪ ਜਦ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਾਂ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਦਾ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਕਢੀ ਜਾ ਸਕੀ ਸੀ । ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੈਂ 100 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਚੱਪਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ਇਥੇ ਆਣ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਨਾਮ, ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਦੇ ਨਾਮ, ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜ਼ਮੀਨ ਕਰਵਾ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਚੱਪਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਗਰੀਬ

[ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਦਿਹਾਤਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਅਜ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਤਾਂ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨ ਅਜੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਉ ।

ਇਥੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੇ ਭਾ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਪਾਸ ਦੋ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਓਸ ਪਾਸ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਵੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦਾਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ 200 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਬੀਜ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ : ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾ-ਇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਅਸਾਨੂੰ ਵੋਟ ਦਾ ਹੱਕ ਜੇਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾ ਨਾ ਮੁਕਰਰ ਕਰੋ ਮਤੇ ਵਪਾਰੀ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ । ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕੀਮਤਾਂ ਘਟਾਉ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ । ਗਰੀਬ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸ ਕਣਕ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ । ਜੇਕਰ ਥੋੜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਸਤੇ ਭਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਉਸ ਪਾਸ ਇੰਨੀ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਾਲ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ 5 ਜਾਂ 10 ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨੌਕਰ, ਕੋਈ ਪੁਤਰ ਨੌਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਆਮਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕੀਮਤਾਂ ਗਰੀਬ ਲਈ ਤਾਂ ਘਟ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਡੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ 5 ਫੀ ਸਦੀ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਦੀ ਕਣਕ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । He is the hoarder he is Bania and he is every thing. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜ ਵਡਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ । ਛੋਟੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਵਡਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਮੇਰੀ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛਡਦੇ ਉਚ ਨੀਚ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ । ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾੜ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਇਕ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਰਦਰਹੁਡ ਇਕ ਹੈ । ਇਸ ਬਰਦਰਹੁਡ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਇਥੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਹਿਕਮਾ ਅਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਸ਼ਡੂਲ ਕਾਸਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ

ਤਾਕਿ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਿਕਮਾ ਟਾਂਕ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਦਾ । ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਠਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭੱਠਾ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਕ ਲਖ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਣ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾ ਸਕੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਧਨੋਵਾਲੀਆਂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਅਲਹਿਦਾ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਖਰਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਗਾ ਦਿਉ । ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਹੈਡ ਵੀ ਵਖਰਾ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕੇ । ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਦੋ ਹੈਡ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਹਾਡਾ ਟੀਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਅਧ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰ ਦਿਉ । (The time of the hcn. Member is going to be over. He should please wind up in a minute or so.)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨੈਕਸਟ ਡੇ ਤੇ ਚਲਣ ਦਿਉ । (ਘੰਟੀ) ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਗਲਾਂ ਕਹਿਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ । ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ । ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਸਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਆਵੇ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾ ਵੰਡਾਈਏ । (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਲੈਕੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਧੰਨੋਵਾਲੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜ਼ਰਾ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਹਿਸਾ ਪੂਰਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ । ਲੈਂਡ ਰੀਫ਼ਾਰਮਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾਣ ਤਾਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕੇ । ਮੈਂ ਇਸ਼ ਨੂੰ ਕੀ ਦਸਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਾਤ ਹੈ । ਤਿੰਨ ਲਖ ਇਸ ਵਕਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਡੂਲ ਕਾਸਟ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੈਂਡ ਰੀਫ਼ਾਰਮਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ । 50 ਤੋਂ 75 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਹਨ । ਜੇਕਰ ਉਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

ਲੇਬਰ ਮੰਤਰੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ਧਨੋਵਾਲੀ) : ਤੁਸੀਂ ਚੌਧਰੀ ਜੀ, ਇਧਰ ਆ ਜਾਉ ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਗੇ ਹੀ ਉਧਰੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਲਗ ਜਾਵੇਗੀ ਚੰਗੀ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਕੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਨਵਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਟਾਇਮ ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਡੀਮਾਂਡ ਤੇ ਹੋਰ ਬੋਲ ਲੈਣਾ (Time is over now. The hon. Member may speak further on some demand later on.)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਜਿਦਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਸਮ ਅਪ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਰਵਿਸ ਵਾਸਤੇ । ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਧਨੰਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

Mr. Chairman : The House stands adjourned till 2 P.M. tomorrow the 11th May, 1967.

6.30 P. M.

(The House then adjourned till 2.00 P.M. on Thursday, the 11th May, 1967.

"C" 1969

Published under the authority of the Punjab Vidhan Parishad and printed by the George Printing Works, Manimajra (Chandigarh)

13
67/I

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

11th May, 1967

Vol. I—No. 18

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Thursday, the 11th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price Rs.: 2.85

ERRATA

TO

Punjab Vidhan Sabha Debates Vol. I, No. 18, Dated the 11th May, 1967

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਬਾਵਜੂਦ	ਬਾਵ੍ਵਜੂਦ	(18)8	7 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
ਟਰਾਂਸਫਰਜ਼	ਟਰਾਂਸ ਰਜ਼	(18)12	6 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
ਗ਼ਾਲਬਨ	ਾ ਬਨ	(18)13	8 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
एजूकेशन	एज केशन	(18)16	9
पंजाबी	जाबी	(18)16	9
ਗ਼ੌਰ	ਗ਼ਰ	(18)17	21
कैटागारीकल	केटारागकल	(18)18	14
ਆਖ਼ਿਰ	ਆਖਰਿ	(18)20	7 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
with	wi h	(18)21	13
with	wth	(18)22	39
and	aud	(18)24	1
Engineering	Englneering	(18)24	15
1964 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1967	1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1967	(18)25	3
state	sta e	(18)26	8
decision	ecision	(18)26	11
for	fo	(18)31	2nd from below
Punjab	Puujab	(18)32	2
the	he	(18)32	2nd from below
ordered	arderd	(18)34	Last
Members	embers	(18) 36	13, 14 and 24
ਮੇਰਾ	ਮੇਰੀ	(18)40	7
लेकिन	लकिन	(18)41	10
ਚੀਜ਼	ਚਜ਼ਿ	(18)42	5 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
ਸਪੋਰਟ	ਸਪੋਰੇ ਟ	(18)44	18
ਸਾਥੀਆ	ਸਾਤੀਆ	(18)44	19
श्र.	श्र,	(18)44	8th and 6th from below
नहीं हूँ	नह हूँ	(18)44	6th from below
Hon.	H n.	(18)44	4th from below

Read	*For*	*Page*	*Line*
Vishwanathan	Vlshwanathan	(18)45	1
ਤੋਂ	ਤੰ	(18)46	20
ਹੋਣਾ	ਹਣਾ	(18)46	24
ਇਸ	ਝਸ	(18)46	ਆਖਰੀ
ਚਾਹੁੰਦਾ	ਚਾਹੂੰਦਾ	(18)47	6
ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ	ਪ੍ਰੇਡੀਊਸਰ	(18)47	15
ਮੰਡੀਆਂ	ਮੰਡੀਆ	(18)48	12
ਤੋਂ	ਤ੍ਰੋਂ	(18)48	9 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
ਲਉ	ਲਓ	(18)49	5
ਰਹੇ	ਰਰੇ	(18)49	9
ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ	ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਰ	(18)50	18
ਗਿੱਲ	ਗ੍ਰਿੱਲ	(18)50	3 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
Sardar	Sard r	(18)51	9
ਹੋਰ	ਹਰ	(18)51	23
ਹੈ ਕਿ	ਕਿ ਹੈ	(18)52	8
ਵਿਘਨ	ਵਘਨ	(18)52	9
1947	1 47	(18)53	8 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
order	o der	(18)54	17
point	poi t	(18)54	17
ਜਿਥੋਂ	ਜਿਥੇਂ	(18)57	21
ਵਿਦਿਆ	ਵਿਾਦਅ	(18)58	1
ਖੁਸ਼	ਸ਼	(18)61	20
ਚੂੰਕਿ	ਚੱਕਿ	(18)62	10
ਕਰ	ਰਚ	(18)63	1
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ	ਮਸਦੂਰਾਂ	(18)64	23
discuss	discusst	(18)65	4th from below
of	og	(18)66	15
ਕਿਉਂਕਿ	ਕੁਓਕ	(18)69	11
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਘ	(18)69	6 ਥੱਲੇ ਤੋਂ
ਫਰੰਟ	ਫਰਟ	(18)72	2 ,,
ਗੰਭੀਰ	ਗਭੀਰ	(18)73	11 ,,
ਸਥਾਨਕ	ਸ ਾਨਕ	(18)76	1
ਕਾਮਰੇਡ	ਕਾਮਰੇ	(18)76	6 ਥੱਲੇ ਤੋਂ

PUNJAB VIDHAN SABHA

Thursday, the 11th May, 1967

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Chandigarh at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lt. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ENHANCED PAY-SCALES AND DEARNESS ALLOWANCE FOR PANCHAYAT SECRETARIES AND OTHER CLASS III AND IV EMPLOYEES

***189. Sardar Jangir Singh Phaguwalia :** Will the Minister for Finance be pleased to state whether the Government propose to enhance the pay-scales and dearness allowance of the Panchayat Secretaries etc. and Class III and IV employees in the said Department in view of the high prices; if s o, the date from which these are likely to be enforced?

Dr. Baldev Parkash : A proposal to increase the pay-scales and dearness allowance of the Panchayat Secretaries etc. is understood to be receiving consideration of the Panchayat Department. Since they are not Government employees, the question of the Finance Department coming into picture does not arise. As regards Class III and IV employees of the Panchayat Department, their case will now naturally receive attention of the Pay Commission along with similar categories of employees of other Departments. *

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਭਾਵੇਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਉਤਨੀ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਤਨੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕਿਤਨੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਜਿਤਨਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੋਟਲ ਕਿਤਨਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

Shri Prabodh Chandra : Will the hon'ble Minister be pleased to state whether the case of these Panchayat Secretaries will be covered by the Pay Commission that the Government proposes to set up ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ।

Shri Prabodh Chandra : May I know from the hon'ble Minister what relief the Government proposes to give to them because in most cases these Secretaries are getting less than a 'chaprasi' is getting?

*Replied in Punjabi.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਮੰਤਰੀ : ਵੈਸੇ for the information of the hon. Member ਫਾਈਨੈਂਸ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਾਲੇ ਇਸ ਤੇ ਸੈਪਰੇਟਲੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

आचार्य पृथ्वी सिंह आज़ाद : पंचायत के मुलाजमों को जो वेतन मिलता है वह पंचायतों द्वारा मिलता है। क्या सरकार सब पंचायतों को कोई ऐसा आदेश देगी कि वह अपने मुलाजमों को भी सरकारी मुलाज़मों जितना महंगाई भत्ता दें । क्या सरकार इस पर गौर करेगी ?

ਮੰਤਰੀ : ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਡੀਨਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

LIQUOR CONSUMED IN THE STATE

*201. **Acharya Prithvi Singh Azad :** Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) the amount of revenue derived from excise duty in each district in the State during the years 1965-66 and 1966-67 separately;

(b) the district-wise amounts of money realised by auction of liquor vends in the State for the year 1967-68;

(c) the quantity of Indian made foreign liquor and country liquor consumed in each district in the State during each of the years 1965-66, 1966-67 and 1967-68; and

(d) the quantity of liquor of all kinds expected to be consumed in each district in view of the auctions of 1967-68 ?

Dr. Baldev Parkash : Information asked for in parts (a) (b) (c)and(d)of the question has been compiled in a statement which has been placed on the Table of the House. *

*Replied in Punjabi

STATEMENT

Showing revenue derived from duty for the years 1965-66 and 1966-67, results of auctions for the year 1967-68 and consumption of liquor for the years 1965-66, 1966-67 and 1967-68.

S. No.	Name of district		Revenue derived from duty during		Auction money from liquor/vends for the year 1967-68	Consumption					
						Country Liquor			Foreign Liquor		
			1965-66	1966-67		1965-66	1966-67	Expected in 1967-68	1965-66	1966-67	Expected in 1967-68
			Rs (a)	Rs	Rs (b)	P.L. (c)	P.L.	P.L. (d)	P.L. (c)	P.L.	P.L. (d)
1.	Hoshiarpur	..	30,82,065	63,42,440	87,17,780	218,450	347,785	485,300	5,482	6,375	7,500
2.	Jullundur	..	54,63,991	90,61,814	1,19,59,660	318,016	390,453	645,850	20,635	26,047	26,047
3.	Ferozepore	..	76,42,270	64,78,011	1,17,87,852	568,208	581,332	657,770	32,124	41,000	40,600
4.	Amritsar	..	54,43,732	1,03,36,101	1,52,34,312	389,542	552,061	816,620	95,824	64,018	81,650
5.	Gurdaspur	..	37,50,464	63,45,418	1,03,71,320	252,842	341,803	574,700	37,948	33,869	37,900
6.	Kapurthala	..	18,34,480	24,21,740	36,89,808	124,422	135,250	204,580	10,005	4,865	4,900
7.	Patiala	..	62,00,585	99,11,561	1,63,84,328	429,577	546,922	912,780	36,440	24,712	30,000
8.	Bhatinda	..	95,57,326	1,54,68,060	1,79,25,020	729,768	901,780	1,011,660	7,222	7,028	7,050
9.	Sangrur	..	97,94,652	1,01,11,214	1,52,36,069	481,490	562,637	857,663	7,820	4,260	5,400
10.	Ludhiana	..	79,94,181	1,35,80,565	2,69,45,952	604,963	755,686	1,488,020	45,254	37,795	38,000
11.	Rupar	..	23,07,149	32,61,442	61,80,896	143,568	183,520	348,460	3,202	2,394	2,800
	Total	..	6,30,70,895	9,32,68,366	14,44,32,997	4,260,846	5,295,229	8,003,403	301,956	252,363	281,847

Note.—P.L. Means Proof litres.

आचार्य पृथ्वी सिंह आजाद: जो स्टेटमेंट मंत्री महोदय ने दिया है इसको देखने से मालूम होता है कि :—

1965–66	में	4,260,843	proof	liters
1966–67	में	5,295,229	,,	,,
1967–68	में	8,003,403	,,	,,

शराब खपत की डिटेल है, यह नीति अगर इस सरकार की है तो मैं यह जानना चाहता हूँ शराब पर प्रतिबंध लगाने की जो सरकार की पालिसी है उसके मुताल्लिक इनका क्या विचार है ?

वित्त मंत्री : स्पीकर साहिब, मैं आपके द्वारा आनरेबल मैम्बर को बताना चाहता हूँ कि शराब कोई ज्यादा पीये या कम पीये इस सरकार की नीति में पहले की निस्बत कोई तबदीली नहीं आई। मगर रैवेन्यु में इजाफा जरूर हुआ है। 1965-66 में यह 42,78,460 थी अब यह 52,95,000 हो गई है। इसका कारण यह है कि वैंडज जो पहले बाई अलाटमेंट दिये जाते थे अब इसकी ओपन आकशन कर दी गई है और कोई किसी भी चीज़ में फर्क नहीं पड़ा।

आचार्य पृथ्वी सिंह आजाद : मंत्री महोदय ने मेरे सवाल का जवाब देने की बजाये उसे उलझाने की कोशिश की है। मैं उनकी गाईडेंस के लिये उनको बताना चाहता हूँ कि आकशन का सिस्टम 1951 से पहले का है। इसके साथ साथ शराब का कोटा भी निश्चित था कि इस से ज्यादा शराब की मिकदार भी नहीं बढ़ेगी। मगर अब यह पालिसी है कि डिऊटी से आमदनी म इजाफा हो, चाहे लोग कितनी शराब क्यों न इस्तेमाल करें।

(No reply was given by the Minister)

श्री अ. बिशवानाथन : जो फंडज गांधी मैमोरियल फंड के लिये हासल किये गये थे क्या उसमें से कुछ शराबबंदी के लिये खर्च किया गया है ?

मंत्री : आप इसके लिये सैपेरेट नोटिस दे दें, बता देंगे।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਲੀਗਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ?

मंत्री : यह भी एक कारण है।

श्री बलरामजी दास टंडन : जैसे आजाद साहिब ने कहा था कि beer के अंदर food वैल्यू होती है। मैं पूछना चाहता हूँ कि वाकई बीयर के अंदर कोई फूड वैल्यू है ?

Mr. Speaker—It does not arise out of this question.

आचार्य पृथ्वी सिंह आजाद : स्पीकर साहिब, मैं इनसे कहूँगा कि क्या वह गवर्नमेंट आफ इंडिया का नोटीफिकेशन पढ़ने की कृपा करेंगे जिसमें यह बताया गया है कि "Beer contains vitamins."

मंत्री : यह तो आपके लिये है ।

INDUSTRIAL ESTATES IN FEROZEPUR CITY/CANTT

*179. **Sardar Gardhara Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether there are any Industrial Estates in Ferozepur City or in the Cantonment area of Ferozepore, if so, the total number of plots so far sold therein;

(b) if no plots have so far been sold, the reasons therefor;

(c) the time by which the industrialists are proposed to be settled in the said Industrial Estates by giving some special facilities to them due to Ferozepur being a border area ?

Dr. Baldev Parkash : (a) There is an Industrial Estate/Development Colony on the out-skirts of Ferozepur City. No plots have been sold in the Development Colony so far.

(b) No applications have been received for sale of plots in the Development Colony.

(c) No definite date can be given by which the industrialists would be settled in the Industrial Estate/Development Colony at Ferozepore. Efforts are, however, being made to attract Small Scale Industries in the said Estate and special concessions and incentives have already been announced by the Government for Industries located in the border town of which Ferozepore is one.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਅਰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ ਬਣੀ ਨੂੰ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਕਤ ਸਹੀ ਡੇਟ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਇਸਦੇ ਲਈ ਸੈਪਰੇਟ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ efforts are being made ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ what is the nature of efforts being made.

मंत्री : जो भी इन्डस्ट्रीयलिस्ट सैटल होने के लिये आते हैं उनको गाईड किया जाता है कि इस इस बात का दूसरी जगहों की निसबत उनको फायदा रहेगा । जो रियायतें दी जाती है वह बताये जाते हैं ।

Shri Prabodh Chandra : Sir, will the Chief Minister be pleased to lay on the Table of the House a statement showing the facilities and the protection that the Government have offered to the industrialists ?

मंत्री : यह तो पहले ही बजट में अनाऊन्स किया जा चुका है and the Budget has already been laid on the Table of the House. अगर कोई और कापी यह चाहते हैं तो यह ले सकते हैं ।

SCHEME TO IMPROVE SANITARY ARRANGEMENTS IN FEROZEPORE CITY

*217. **Sardar Gardhara Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether there is any scheme under the consideration of the Government to improve the sewerage scheme/arrangements in Ferozepore Ciry; if so, the details thereof; if none, the reasons therefor;

(b) the total amount so far provided in the Budget for the said scheme ?

Shri Satya Pal Dang (Development and Local Government Minister) (a) Yes. The Sewerage Scheme at a cost of Rs 5,71,397 has already been taken up and is in progress on which an expenditure of Rs 3,62,336 has been incurred.

(b) The Municipal Committee, Ferozepore City, has applied for loan for the completion of this scheme. Out of its own Budget the Government may be in a position to give the Committee, a loan up to Rs one lac or as recommended by the Chief Engineer, Public Health. As far as the rest, the Committee may raise loan through the Life Insurance Corporation, subject to the availability of funds with the latter.

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲਾਈਫ ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੋਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

VILLAGES FALLING ON LONGOWAL DRAIN IN DISTRICT SANGRUR

*180. **Jathedar Hardit Singh Bhathal :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state —

(a) the number and names of villages which fall on the Longowal Drain (Sangrur) in district Sangrur;

(b) the number of passages connecting neighbouring villages which have been affected due to the digging of the said drain;

(c) whether the Government have taken any steps to construct bridges at places where people face difficulties in crossing over to the other side of the drain;

(d) whether Government proposes to construct bridges on the crossing of villages from Bhadurpur to Bhamanwadi, from Bhamanwadi to Badrukhan, from Ubhawal to Bhamanwadi, from Sheron to Longowal, from Longowal to Shahpur, and from Jharon to Togawal, etc., which all lie on the said; drain;

(e) if the answer to parts (a), (b), (c) and (d) above be in the affirmative, the time by which the said bridges are likely to be constructed ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Public Works and Education Minister*

(a) Forty villages. List of villages is laid on the Table of the House.

(b) Thirty two passages in Sangrur District have been intercepted by Bahadursinghwala Drain. List of these villages is laid on the Table of the House.

(c) Bridges have not been constructed.

(d) and (e) certain formalities are being gone through. It cannot be indicated as to when these V.R. Bridges will be constructed.

ANNEXURE I

List of Villages fall on Bahadur Singh Wala Drain in Sangrur District.

1. Jharon
2. Shahpur Kalan
3. Jhuron
4. Sheron
5. Longowal
6. Qila Bharian
7. Namol
8. Dubokewal
9. Duggan
10. Mastuana Sahib
11. Badrukhan
12. Changal
13. Banganwal
14. Chhan (Gurmukh Singh Wala)
15. Benra)
16. Bahadur Singh Wala
17. Bahmanwadi
18. Andheri
19. Akoi
20. Manwala
21. Dhura
22. Dhuri
23. Harchandpura
24. Jakhlan
25. Mimsa
26. Manan
27. Lohar Majra
28. Kheri Jattan
29. Sada Singh Wala (Burj Gaura).
30. Dhadogal
31. Namatpur
32. Dialpura
33. Jhal
34. Issi
35. Dialpura
36. Langarian
37. Jalalabad
38. Bhumsi
39. Chlaunda
40. Mahmoodpura

ANNEXURE II

List of Passages intercepted by the construction of Bahadur Singh Wala Drain in Sangrur District

1. Hiron to Jharon
2. Jharon to Togawal
3. Jharon to Longowal (Crosses at 3 places)
4. Shahpur Kalan to Longowal
5. Sunam to Longowal
6. Namol to Longowal
7. Qila Bharian to Longowal
8. Eohamanbadi to Ubhewal
9. Bhamanbadi to Badrukhan
10. Badrukhan to Mastuana
11. Changal to Andheri
12. Akoi to Banganwali/Sangrur
13. Banganwali to Chhanna Gurmukhsingh
14. Bahadur Singh Wala to Ladda
15. Benra to Manwala/Saron
16. Dhuri to Manwala
17. Harchandpura to Dhuri
18. Jakhlan to Issri
19. Sherpur Sodhian to Isri
20. Manan to Isri
21. Loharmajra to Isra
22. Dhadogal to Zainpur
23. Dhadogal to Niamatpur
24. Niamatpur to Banbhaura
25. Langrian to Talowal
26. Jhondian to Jhal-Amargarh
27. Nangal to Chaprauda
28. Raipur to Chaprauda
29. Chhaunda to Hussainpura
30. Chhaunda to Dalowal
31. Chhaundan to Jalalabad
32. Birdna to Bhumsi

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਡਰੇਨ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੁਲ ਦੀ ਐਬਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

*Replied in Punjabi

ਮੰਤਰੀ : ਵਾਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਸਖਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਿਰੇ ਤੱਕ ਰੱਸੇ ਦਾ ਪੁਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਂ ਸਸਤਾ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸੰਮਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਏਰੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਡਰੇਨ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿੰਨਾ ਸਪੇਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੋਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਕਿੰਨਾ ਸਪੇਨ ਹੈ।

Mr. Speaker : No such questions, please.

CONSTRUCTION OF BHAWANIGARH-CHHINTANWALA ROAD

*190. **Sardar Jangir Singh Phaguwalia** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether the Government propose to construct the road from Bhawanigarh to Chhintanwala, in district Sangrur, via Kakra, Panwan, Sakraudi Fategarh, Bhadson, etc., for which land has been left and the earthwork has been done four times by the public; if so, the time by which the work thereon is likely to be started?

Sardar Lachhman Singh Gill* : No, please.

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੜਕ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਉਪਰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਪਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਵੀ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਕੰਪੈਨ-ਸੇਸ਼ਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੜਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ। ਹੁਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਬਲਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਟੇਕ ਅਪ ਵੀ ਕਰੇਗੀ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਈਅਰ ਮਾਰਕ ਕਰਕੇ P.W.D. ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸੜਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਸੜਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੰਸਿਡਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

*Replied in Punjabi.

LINKING MANSA WITH TALWANDI SABO BY PACCA ROAD

*192. **Comrade Jangir Singh Joga :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government for linking Mansa with Talwandi Sabo by a pacca road;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative the time by which the said proposal is likely to be implemented.

Sardar Lachhman Singh Gill*: (a) No.

(b) Question does not arise.

CONSTRUCTION OF MAUR-TALWANDI ROAD IN DISTRICT BHATINDA

*193. **Comrade Jangir Singh Joga :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the proposal for the construction "Maur-Talwandi" road (district Bhatinda) was included in the Second Five-Year-Plan.

(b) whether it is also a fact that the construction of the said road has been started but it is still incomplete;

(c) the date when the construction of the said road was taken in hand together with the time by which it is likely to be completed?

Sardar Lachhman Singh Gill*: (a) No.

(b) No.

(c) Question does not arise.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਦਾ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸੜਕ ਨਾ ਦੂਸਰੀ ਪਲੈਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੀਸਰੀ ਪਲੈਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸੜਕ ਇਨ ਪਰੋਗਰੈਸ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜ਼ਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਇਹ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖੜਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਰੋਗਰੈਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਚਾਲੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : †ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਇੰਸਟੀਚੀਊਟਸ ਕਿੰਨੇ ਹਨ । ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਕਾਲਿਜਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ।

*Replied in Punjabi.

†The original Starred Question No. 182 and the reply thereto appear in the P.V.S. Debates, Volume I No. 29, dated 26th May, 1967.

ਮੰਤਰੀ: ਜਗਰਾਉਂ ਕਾਲਿਜ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਫਿਰ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ ਕਿ, ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਜਨਾਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਅੱਧਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋਬਾਰਾ ਜਵਾਬ ਖੁਦ ਹੀ ਦੇਣ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਾਂ ।

Mr. Speaker : This question is postponed and will be answered again.

OPENING OF POLYTECHNICS IN DISTRICTS SANGRUR AND BHATINDA.

*191. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state.—

(a) whether it is a fact that no Polytechnic has so far been opened in districts Sangrur and Bhatinda;

(b) if the answer to part (a) above be in the affirmative whether there is any proposal under the consideration of the Government to open some Polytechnics in the said districts, if so, when ?

Sardar Lachhman Singh Gill*: (a) Yes.

(b) It is proposed to establish one Polytechnic during the Fourth Five-Year Plan. Its location and phasing is to be decided in consultation with the Government of India, Ministry of Education.

UPGRADING OF SCHOOLS IN THE STATE.

*221. **Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the total number of Schools proposed to be upgraded in the State during the current financial year and the criteria to be followed in this behalf ?

Sardar Lachhman Singh Gill:* During the last financial year 42 Development Primary Schools and 25 Government Middle Schools were approved for preparatory action. For the present, Government have under current consideration the case of only those schools for upgrading during the financial year.

The following criteria has been laid down for making selection for the upgrading of schools:—

(i) Availability of sufficient accommodation for housing the upgraded classes and adequate play-grounds.

(ii) Availability of sufficient land for further expansion of s ol building.

*Replied in Punjabi

(iii) Population likely to be benefited.
(iv) Existing enrolment of the school.
(v) Distance from the nearest school.
(vi) Contribution made by the community.
(vii) Nature of the illaqa, i.e., Hilly area, flood affected etc.
(viii) Need of the school on educational grounds.

श्री अ. विश्वनाथन : लुधियाना में गंदी छपड़ी में जो गवर्नमेंट गर्ल्ज़ हाई स्कूल जो अपग्रेड किया गया है वहां की हैडमिस्ट्रैस को सैलरीज़ की डिस्त्रसमेण्ट का राईट नहीं दिया गया। इसका क्या कारण है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਜੁਦਾ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

श्री अ. विश्वनाथन : उल्टा डीपार्टमेंट ने उस का एक्सप्लेनेशन काल किया है कि हाई स्कूल कैसे बन गया हालांकि महकमे का एक पैसा नहीं लगा ।

ਮੰਤਰੀ : ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੋਵੇ । ਤੁਸੀਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਸਕੂਲ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

ਮੰਤਰੀ : ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਰੋਪੜ) : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੇ ਕਿਤਨੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੁਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

TRANSFER OF TEACHERS, ETC., DURING MARCH AND APRIL, 1967.

***222. Comrade Bhan Singh Bhaura** (Put by Comrade Jangir Singh Joga) : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

the number of transfers of Teachers, Masters (including all categories of staff in the Education Department) made during the months of March and April, 1967; together with the detailed reasons for which these transfers were made;

(b) the number of cases of the said transfers in which he himself issued orders and which were implemented ?

Sardar Lachhman Singh Gill :*(a) and (b) A list containing the requisite information in respect of transfers made by Government and the Director of Public Instructions, Punjab, during March and April, 1967, is laid on the Table of the House. The requisite information in respect of transfers made by the Circle/District Education Officers is being collected.

*Replied in punjabi

(Minister for Public Works & Education)

(a) No. of transfers of Teachers, Masters including all categories of staff in the Education Department) made during the months of March and April, 1967		Detailed reasons for which transfers were made
Headmasters	14	4 On promotion 4 On adjustments
	4 2	Under orders of P.W.E.M. On requests
Headmistresses	2	1 couple case 1 On compassionate grounds
Masters	4	2 Mutual and 2 on requests
Teachers (Men)	4	4 On administrative grounds
Teachers (Women)	1	Couple case
N.C.C. Staff	60	Transfers were ordered either on promotion or on request for posting to the stations of their choice, and in some cases at the requests of Heads of Offices.
Assistants (Sub-Offices)	8	Promoted as Head Clerks
Head Clerks (Sub-Offices)	1	Promoted as Superintendents
Clerks (Sub-Offices)	3	On administrative grounds
Principals, Government Higher Secondary Schools	16 16	1 On request 1 Being M.Ed. Services required in Training School 14 allocation to Punjab
Professors	1	On promotion to PES—I as Principal
Senior Lecturer	1	Allocation to Punjab
P.E.S.I.	1	Appointment as D.D.S.A. at the Directorate from the post of C.E.O., Jullundur
Deputy Education Officer	1	Appointment as D.E.O. on Administrative grounds.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਅਜੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਨਰਲ ਟਰਾਂਸ. ਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸਨ, ਕਈ ਪਾਲੇਟਿਕਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਔਰ ਕਈ ਨੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸੋ ਜਿਸ ਜਿਸ ਦਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਦੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਥੱਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਐਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਐਡਵਰਸ ਆਡਰਜ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੇ ਗਰੇਡਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਖਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਫੰਡਜ਼ ਇਤਨੇ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਭਾਂਵੇ ਅਸੀਂ ਦਿਲੋਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਿਲੀਫ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮਾਰਚ ਔਰ ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ । ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕੋਈ ਮਿਸਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਹਾਂ ।

Shri Prabodh Chandra : Will the hon. Minister for Public Works and Education be pleased to state if the Government has changed its policy about the transfer of Teachers from their respective districts ?

ਮੰਤਰੀ : ਨਹੀਂ ਜੀ । ਚੇਂਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਮਗਰ ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਪੰਜ ਚਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕੀਤਾ । ਜਦ ਮੈਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੫੦ ਪਰਸੈਂਟ ਟੀਚਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਨਹੀਂ ਸਨ । ਔਰ ਜਦ ਛਾਣਬੀਨ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜੋ ਖਾਸ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੇ ਸਨ । ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਗਰ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਮੇਰੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਔਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਥੇ ਐਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਦ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਗੌਰਮੈਂਟ ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਈਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਟਰਾਂਸਫਰਜ਼ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਿਜ਼ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਆਂ। ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ੰਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਹਨ ਜੀ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਯੁਯੁਅਲੀ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤਕ ਜਨਰਲ ਟਰਾਂਸਫਰਜ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਮਗਰ ਕੀ ਇਸ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਹਿਦਾਇਆਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਟਰਾਂਸਫਰਜ਼ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਤਰੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਕੁੱਝ ਭਰਾ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰੀਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਸ਼ੰਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪਸੈਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਰਾਂਸਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਜੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

DEVELOPMENT OF PUNJABI LANGUAGE IN THE STATE.

***185. Sardar Jangir Singh Phaguwalia :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) whether any amount has been earmarked for the development of the Punjabi Language; if so, the details thereof;

(b) whether there is any proposal under the consideration of the Government to introduce Punjabi upto the Secretariat Level; if so, the amount earmarked to implement the said proposal and the time by which it is likely to be done ?

Sardar Lachhman Singh Gill* :(a) An amount of Rs. 2,88,599 and Rs. 6,20,940/- under Plan and Non-plan budgets, respectively, has been earmarked for the development of Punjabi Language for the year 1967-68 in the budget of the Languages Department.

(b) The matter is under the consideration of Government.

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਦੋਂ ਤਕ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੀ।

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਕੀ ਛੇਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹਦ ਵੀ ਹੈ ? ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ?

---

*Replied in Punjabi

ਮੰਤਰੀ : ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਬਿਲ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਐਸ਼ਿਉਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸ਼ੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ; ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਤੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਲੈਵਲ ਤੱਕ ਹਦ ਟਿਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਲੀਆਂ ਹੀ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵੀ ਸੀ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੰਡਜ਼ ਰਖੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੰਡਜ਼ ਰਖੋਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਾਂਗੇ । 1A

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਸ ਯੂਨਾਇਟਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਿਟਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ? 6

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

Chaudhri Darshan Singh : It is for the Speaker and not for you to say this.

Minister for Public Works and Education : Kindly address the Chair.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, I repeat my supplementary question. ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਟਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਨਸੈਸ਼ਿੰਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਟੰਡਨ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਉ । ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਬਿਆਨ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ......(ਸ਼ੋਰ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰੂਲ ਆਊਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

Mr. Speaker : I did not rule it out.

Chaudhri Darshan Singh : He has not ruled it out.

Mr. Speaker He may answer or he may not answer.

Chaudhri Darshan Singh : But, Sir, my supplementary question is in order (Cheers).

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਹੈ । ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਆਦਰ ਹੈ, ਮਾਨ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਔਰ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵੀ । ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਰਿਟਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਅਸੀਂ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਔਰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ—ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : क्या ऐजूकेशन मिनिस्टर बतायेंगे कि जो हिन्दी और पंजाबी के पढ़ाने का सिस्टम है वह जारी रखा जायगा या उसमें कोई तबदीली की जायेगी ?

ਮੰਤਰੀ: ਜਦ ਤਕ ਕੋਈ ਅਨੈਕਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਚੋਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ)

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਈਨਾਰੇਟੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਫਾ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਫ਼ਿਸ਼ਲ ਲੈਂਗੁਏਜ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ । ਲਿੰਕ ਲੈਂਗੁਏਜ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿਧਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਇਹ ਅਸੀਂ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਈਨਾਰੇਟੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਈਨਾਰੇਟੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮਾਈਨਾਰੇਟੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਇਥੇ ਮਾਈਨਾਰੇਟੀ ਹੈ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : क्या वज़ीर साहिब बतायेंगे कि क्या पंजाब में हिन्दी को सैकण्ड लेंगवेज का स्टेटस दिया जायगा या नहीं ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਦਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਤਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

श्री प्रबोद चन्द्र : इन्होंने गोल मोल लफ्ज़ों में कहा है कि हिन्दी से बड़ा प्यार है । क्या इस लेंगुएज को सैकन्ड लैंगुएज़ का status दिया जायेगा क्योंकि यहां पर बहुत से लोग हिन्दी बोलने वाले ?

ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਦੇਖ ਲਉ । ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਮੈਂ ਦੱਸ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ । ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਕਹੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਰਖ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : I seek your protection. आप की इजाजत से कुछ सवाल जवाब आए । इन्होंने कहा हिन्दी से प्यार है। इनके जवाब से सप्लीमेन्ट्री अराइज़ होता है । यहां पर लोगो की काफी तादाद हिन्दी बोलने वालों की है । पंजाब की भाषा पंजाबी को मानतें हुए क्या यह हिन्दी को दूसरी जगह देने के लिये तैयार हैं या नहीं ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਰਾਈਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਾਲ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਰਕਮ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ।; ਅਗਰ ਐਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ) ਲਉ part (b) ਪੜ੍ਹ ਲਉ ।

'ਕੀ ਸਕਤਰੇਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ. ਅਗਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਦ ਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਰਕਮ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ ?"

ਹੁਣ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲਉ ਕਿ ਕੀ ਆਪ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ।

Chaudhri Darshan Singh : Sir, in reply to part (b) the Government has said that the matter is under consideration. So, this question is very much like that......

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : On a point of order, Sir. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਸਵਾਲ ਦੇ (b) ਪਾਰਟ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁੱਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਤੇ ਆਪਨੇ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਅਗਿਆ ਦਿੱਤੀ । ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਸ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਇਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੈ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਵਾਲ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਇਹ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਅਗਰ ਉਹ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ ।

Mr. Speaker : A separate question can be put.

श्री प्रबोध चन्द्र : On a point of order, Sir. जनाब वज़ीर साहिब और कई चीज़ें ऐसी वैसी कह देते हैं लेकिन हाऊस इस बात की इजाज़त नहीं देगा कि चेयर के राईटस कोई मनिस्टर-चाहे कोई हो वह ऐकस साईज़ करे । यह बेसिक बात है । Supplementaries can not only be put on the question on the agenda but also if the supplementary arises out of the replies given to the supplementaries. इन्होंने कहा कि हम हिन्दी से प्यार करते हैं हिन्दी लिन्क लैंगुएज़ है । क्यों कि पंजाब में काफी गिनती में लोग हिन्दी जानते हैं पंजाबी नहीं जानते मैं जानना चाहता हूँ कि पंजाबी को सूबे की भाषा रखते क्या पंजाब गवर्नमेंट हिन्दी को दूसरी जगह देने के लिये तैयार है या नहीं ? यह सीधा सवाल है ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜੁਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ)

श्री प्रबोध चन्द्र : I seek your protection. देखिए जनाबआली, आज हमारी तरफ से कोई ऐसी बात नहीं की गई और न ही करना चाहते हैं मगर इन में जुर्रत होनी चाहिए कि 'हां' या 'न' में जवाब दें ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ arise ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : It is for the Speaker to decide. गोल मोल जवाब ठीक नहीं। Face the realities. आपके साथी जो कहते हैं जिम्मेदार होकर कहते हैं। उन्होंने 20 जगह कहा है कि हिन्दी को उसकी जगह मिलेगी। सीधा सवाल है। Will it get the place of a second language ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਬਾਹਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੇਗੀ । ਬੜੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇਗੀ ।

Shri Prabodh Chandra : Is the Government prepared to treat Hindi as Second Language of the province or not ? मेरा बिल्कुल केटारीगकल सवाल है कि आया पंजाब गवर्नमेंट हिन्दी को पंजाब में दूसरी जबान का स्टेटस देगी या नहीं देगी ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਟੇਟੱਸ ਤਾਂ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਕੀ ਅਗਰ ਕੋਈ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਹ ਫ਼ਖ਼ਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦੇਵੇ । (ਤਾੜੀਆਂ)

ANNUAL LITERARY FUNCTIONS HELD BY THE LANGUAGES DEPARTMENT PUNJAB

***202. Acharya Prithvi Singh Azad** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the reasons for which Hindi writers of Punjab have not been honoured this year in the Annual Literary Function arranged by the Languages Department in accordance with the practice followed each year together with the reasons for which the Government has brought a change in its old policy ?

Sardar Lachhman Singh Gill : *After Reorganisation of the State, the Government have decided to honour one renowned Literateure every year in recognition of his services to the cause of language and literature of the State.

---

*Replied in Punjabi

आचार्य पृथ्वी सिंह आजाद : आज तक पंजाब में पंजाबी हिन्दी और उर्दू तीनों भाषाओं की उन्नति के लिये जो राइटर लगे हुए हैं उन्हें पारितोषिक दिये जाते रहे हैं तो क्या वजह है कि इस साल हिन्दी और उर्दू के लिखारियों को नजर अंदाज़ कर दिया गया है ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ, ਉਰਦੂ ਦਾ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ। ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਨਕਦ ਥੈਲੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

आचार्य पृथवी सिंह आजाद : मेरा प्रश्न मन्त्री महोदय से यह है कि जो आप वार्षिक दरबार करते हैं उसमें क्यों इस साल हिन्दी भाषा के और उर्दू भाषा के लिखारियों को सनमान न देकर पंजाबी के साहितकार को सनमान दिया गया और बाकी को नजर अंदाज़ कर दिया गया ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵੇਰ ਮੈਂ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਮੇਲਾ ਰਾਮ ਵਫਾ ਨੂੰ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਮਾਨ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ ਦੀ ਥੈਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : क्या यह अमर वाके नहीं कि इस साल वार्षिक उत्सव पर पंजाबी के ही बेहतरीन लिखारी को सनमान दिया गया हिन्दी या उर्दू का एक भी नहीं लिया गया ?

ਮੰਤਰੀ: ਹਿੰਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰ ਰਕਮ ਸੀ ਜੋ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਲਤਜਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ।

आचार्य पृथवी सिंह आजाद : क्या मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि जिस हिसाब से पंजाबी साहित्यकारों को सनमान दिया गया है क्या उसी हिसाब से हिन्दी साहित्यकारों को सनमान दिया गया है और जिस हिन्दी वालों को सनमानित किया तो उस हिन्दी लिखारी का नाम क्या है ?

मंत्री : अगर आप इस सवाल को देखें तो इसमें तो पूछा नहीं गया अगर आप सारी इनफारमेशन चाहते हैं तो नोटिस दे दें ।

श्री प्रबोध चन्द्र : इन्होंने कहा है कि लैंगुएज़ विभाग में कोई डिफरैंस नहीं है चाहे हिन्दी, पंजाबी या उर्दू हो । तो क्या मैं जान सकता हूँ कि यह अमर वाके नहीं है कि लैंगुएज़ विभाग में से हिन्दी विभाग को तोड़ दिया गया है और आज कल इसका कोई डायरैक्टर नहीं है ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਬਣਨ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਉਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

VILLAGES AFFECTED BY HAILSTORM IN DISTRICT GURDASPUR

***216. Chaudhri Sunder Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state whether he visited the villages affected by recent hail-storm in district Gurdaspur with a view to assess the damage caused to the crops at the spot; if so, when; if not, the reasons therefor?

Major General Rajinder Singh : No. The affected villages were inspected by the local revenue officers.

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਜਰਨੈਲ ਸਪੈਰੋ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਪਾਟ ਤੇ ਜਾਕੇ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੱਟਡੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉੱਥੇ ਜਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਡੀਫੈਂਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜ ਕਰਾਪ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ (ਹਾਸਾ)।

ਮੰਤਰੀ : ਇਧਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਹਾਸਾ) ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੇਲ ਸਟਾਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹੇਲ ਸਟਾਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਪਤਾ ਲਗਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਥੇ ਕਿਤਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਰ. ਐਮ. ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਨਿਸਟਰ ਸ਼ੋ ਆਫ ਕਰਨ ਜਾਵੇ। ਭਜ ਭਜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਜਰਨੈਲੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਰਨੈਲ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਘਬਰਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਘਬਰਾਹਟ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰੇ। (ਹਾਸਾ) (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਲ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸੈਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਾਕੇ ਹੋਏ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਖਾਣ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਭੱਠਾ ਬਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਮੈਂਬਰ : ਭੱਠਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬੈਠ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ (ਹਾਸਾ)

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਭੱਠਾ ਬੈਠ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਮੈਂ ਸੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ (ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਵਿਘਨ

Mr. Speaker : Silence please.

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਟਾਈਮ ਵਿੱਚ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਾ ਰੋਟੀ ਹੈ ਨਾ ਕਪੜਾ।

ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਤਲਬ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਕੇਲ

ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਸਾਰੀ ਡੀਟੇਲ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਹੋਰੇ ਮਾਰਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਚੈਕਿੰਗ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਣ ਦਾ ਸਪਾਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਡਿਫੀਕਲਟੀ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਮਾਈਂਡਿਡ ਨਹੀਂ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

REPRESENTATION FROM LIVESTOCK ASSISTANTS UNION (REGISTERED), ANIMAL HUSBANDRY DEPARTMENT, PUNJAB

***200. Sardar Surjit Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state :—

(a) whether the Government received any representation from the Punjab Live-stock Assistants Union (Regd.) of the Animal Husbandry Department, Punjab, in the month of December, 1966; if so, the contents thereof together wi h the details of the action taken or proposed to be taken thereon;

(b) whether the Government has formulated any proposals in connection with the Live-stock Assistants—

(i) to revise their running grade;
(ii) to fix their T.A.,
(iii) to grant them Gazetted Holidays;
(iv) to extend the training course from one year to two years;
(v) to grant them compensatory allowance for working under the Rinderpest Eradication Scheme; and
(vi) to provide them with residential accommodation or grant of house rent allowance in lieu thereof on the ground that they have to reside all the 24 hours at the headquarters?

Major-General Rajinder Singh : (a) Yes. A copy of the representation is laid on the Table of the House.

(b) The matter is under the consideration of Government.

FROM

THE GENERAL SECRETARY,
PUNJAB LIVE STOCK ASSISTANTS UNION (Regd.),
C/o
Key Village Unit, V. & P. O. Kaleke
via Dhanaula, district Sangrur

No. 316—dated 19th December, 1966.

TO

THE STATE MINISTER FOR ANIMAL HUSBANDRY,
PUNJAB, CHANDIGARH

Subject : Resolution No. 1

REVISION of pay-scale of Live-stock Assistants of Animal Husbandry Department Punjab.

The 17th Annual Conference of the Live-stock Assistants Union Registerd held at Ludhiana on 11th December, 1966 take the opportuniity to re-stress the demand of revision of pay-scales of Live-stock Assistants it is requested—

(1) That about 80 per cent population of India are agriculturists and specially the Punjab state which is famous for Agriculture and the Punjab Government is thinking that only Punjab State will fulfil the deficiency of food of

(Revenue Minister)

India within a few years, but the agriculture of Punjab depends upon the animals. Moreover the animals produce milk, meat and eggs, etc., for food purposes and leather for Industry purposes.

(2) That on present pay-scales the better staff needed for providing efficient service to the farmer for his animals.

(3) That better persons are needed for proper and better utilisation of huge sum for better results.

(4) That in the present scale of pay after ten years service a Live-stock Assistant will draw the maximum pay, i. e., Rs 125 per month only. This will have psychological effect on his efficiency and zeal in discharge of his duties. As such in these days of dearness due to extraordinary rise in prices of consumer's goods specially the food-stuff, when the civil life is facing economical crisis and a low paid employee is hardly making both ends meet and further it is impossible for **him** to provide good food and better education for his children with the meagre pay.

(5) That our counter-parts-teachers, clerks and sanitary inspectors of Health Department-enjoy better running pay-scales as Rs 175 per month and Rs 206-per month and we have to live with low wages though we have to perform difficult duties like vaccination, castration, insemination and 1st-aid amongst Live-stock.

(6) That at present we are allowed an annual increment of Rs 5/- even after efficiency Bar. According to Desai Award for Bank Employees the rate of increment be higher after E.B. so as to enable him to perform his duties better. It is understood that after E.B. We become entitled to take job of higher responsibilities. It is on this principle that classical vernacular teachers are allowed an increment of Rs 7½ after Rs 120 instead of Rs 5/- Masters in the grade of 110—250 who get an annual increment of Rs 8/- get annual increment of Rs 10/- after E.B. at Rs 190.

(7) That the Veterinary Assistant Surgeon has been getting his starting pay of scale equal to the ending scale of pay of the Live-sotck Assistant. Since April, 1964 as when the pay-scale of the Veterinary Assisant Surgeon was Rs 100—10—300, the scale of pay of Live-stock Assistant was Rs 55—3—70/4—90/5—120 and when the scale of pay of Veterinary Assistant Surgeon was 150—10—220/15—380 the scale of pay of L.S.A. was 75—5—100/5—125, now the Punjab Government has raised the scale of pay of Veterinary Assisant Surgeon from Rs 150—10—200/15—380 to Rs 200—15—320/16—400 when a Live-stock Assistant is getting the scale of pay Rs 75—5—100/5—125 that is a step motherly treatment is being done wth the Live Stock Assistants.

(8) It is, therefore, demanded that the grades may be revised to Rs 100—8—140/10—300 and pending decision interim relief of increase be raised to Rs 8/ after efficiency bar at Rs 100/- and the maximum be raised to Rs 204/-

Hoping an early and sympathetic consideration.

Yours faithfully,

Sd/-

(NARINJAN SINGH 'MANN''
General Secretary

COPY to:—

(1) The Secretary to Government, Punjab, Agriculture Department, Punjab, Chandigarh.

(2) The Director, Animal Husbandry, Punjab, Chandigarh.

Sd/-
(NARANJAN SINGH 'MANN')
General Secretary.

ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ 5 ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਰੈਪਰੀ-ਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਆਈ ਨੂੰ, ਅਜੇ ਕਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਅੰਡਰ ਕਨਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

DISPUTE BETWEEN WORKMEN/MANAGEMENT OF BATALA ENGINEERING CO. LTD. BATALA

*175. **Comrade Dalip Singh Tapiala:** Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state:

(a) whether a dispute between the workmen and the management of the Batala Engineering Co. Ltd., Batala was referred for arbitration to the sole arbitrator S. Harbans Raj Singh, Labour Commissioner, Punjab, during 1964;

(b) whether he is aware of the fact that the said arbitration proceedings were postponed more than six months on one occasion at the request of the management;

(c) whether he is further aware of the fact that on account of the delays in giving the award the management have been able to save large sums of money which they would otherwise have had to pay to the workmen;

(d) the number of strikes and lock-outs and the man-days lost as a result of the said delays;

(e) whether it a fact that the workmen's Union (Iron and Steel Workers Union, Batala) has submitted a number of protest notes and memoranda to the department for the delay in giving the award in the said dispute; if so, copies of such protest notes and memoranda be laid on the Table of the House;

(f) the steps taken or proposed to be taken by the Government for the speedy decision of the dispute ?

Shri Piara Ram Dhanowali : (a) Yes.

(b) The case could not be taken for arbitration because the workmen could not represent the same and had been requesting for postponements on the ground that their representative, Shri Sulakhan Singh, was ill and later on, he had been arrested under the Defence of India Rules. Only twice, however, the case had to be postponed because the management requested that the Industrial relations in the factory had been very unhappy and it would not be proper to hold arbitration proceedings under such tense circumstances. Mostly, however, the case was postponed to accommodate the workmen during this long period.

(c) No. The management cannot be stated to have saved anything on account of the delay in giving the award.

(d) Nil.

[Labour aud Welfare Minister]

(e) No. The Iron and Steel Workers Union, Batala, submitted only on representation dated the 5th June, 1964, a copy of which is laid on the Table.

(f) Since arbitration is a judicial function, Government is not supposed to give any directions to an arbitrator. The arbitrator had fixed the case for 6-4-1967, but had to postpone it because the Union did not bring evidence. The next date, that suited the parties, was 5th May, 1967 although arbitrator wanted to fix next date within a week and finish the case.

Copy of letter No. 412/64, dated 5th June, 1964 from the General Secretary, Iron and Steel Workers Union (Regd) Batala to the Joint Labour Commissioner and Arbitrator in Batala Engineering Co., Ltd., Batala's dsipute.

Subject:—Industrial dispute in Batala Engineering Co. Ltd., Batala.

I beg to state as under:—

That the dispute in the Batala Englneering Co. Ltd., Batala was referred to your sole arbitration. It is late now and no action has been taken up now.

The management is taking illegal steps to suppress the referred demands and have announced a special allowance at the rate of 21 P daily to each worker only. The workers refused at first to get it but now the management is going to disburse the amount of said special allowance with the monthly wage and it will be put into the same bags. The workers have protested for this action and refused this little amount.

Kindly interfere into the matter and take some steps to settle the dispute and if the workers resort to strike it will not be their responsibility for breach of code of discipline.

ਕਾਮਰੇਡ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਆਰ-ਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਪੋਸਟਪੋਨਮੈਂਟ ਲਈ ਆਖਰੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਤਾਰੀਖ਼ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਲੱਗ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ, ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਾਲਬਨ ਇਹ ਫਰਵਰੀ 1967 ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਦੇ ਪੋਸਟਪੋਨਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਰਕਰਜ਼ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ ਵਰਕਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਰਿਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਡੀਫੈਂਸ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਪੋਸਟਪੋਨਮੈਂਟ ਦੀ ਜੇਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਫਿਰਾ ਕੇ ਉਪੀਨੀਅਨ ਲੈਕੇ ਦਿੱਤੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

श्री अ. विश्वनाथन: मैं वज़ीर साहिब से यह पूछना चाहता हूँ कि आया सरदार हरबंस राजसिंह को इन्डीविजुअल कैपेसटी में आरबिट्रेटर मुकर्रर किया गया या उसको सरकार ने ताईनात किया था ?

ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਤਾਂ ਵਰਕਰਜ਼ ਔਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਨੇ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਕੁਐਸਚਨ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1967 ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਡੀਲੇ ਇਤਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਹ ਡੀਲੇ ਠੀਕ ਹੈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਗੋਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਅਜੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ 1964 ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਲਸੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੁਣ ਤਕ ਨਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਹੁਣ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

श्री अ. विश्वनाथन : वज़ीर साहिब ने इस मामले की छानबीन करने के लिय क्या कोशिश की है ? इन्होंने शायद पढ़ा नहीं इसमें लिखा है कि :

> "Since arbitration is a judicial function, Government is not supposed to give any directions to an arbitrator...."

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਸਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਡੀਸਾਈਡ ਕਰਾਂਗੇ ।

Shri A.Vishwanathan : Sir, through my earlier supplementary question I wanted to know from the hon. Minister for Labour whether he knew that the arbitration proceedings under the Industrial Disputes Act constitute quasi-judicial proceedings. The hon. Minister has been pleased to say that he would try to have the proceedings executed as early as possible. Sir, does he know that he cannot interfere in the arbitration proceedings ?

Mr. Speaker : He may not have understood the supplementary question of the hon. Member.

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਇੰਟਰਫੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ।

चौधरी बलबीर सिंह : मंत्री महोदय ने बताया है कि वहां पर टैंस सिचुएशन थी । मैं पूछना चाहता हूँ कि ऐसे हालात गवर्नमेंट की तरफ से डीले किये जाने की वजह से हुए थे कि इसका आरबीट्रेटर की तरफ से जल्दी फैसला क्यों न किया गया ?

(No reply was given)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ since arbitration is a judicial function Government is not supposed to give any directive to an arbitrator. ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਆਰਬੀਟਰੇਟਰਜ਼ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇ ।

ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਡੈਫੀਨੇਟ ਕੋਈ ਸੁਝਾਓ ਦਿਉ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।

Mr. Speaker : Question hour is over.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45

PROPOSED ABOLITION OF POSTS OF B.D.O.S AND GRAM SEWAKS IN THE STATE

***181. Lieut. Bhag Singh :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state:—

(a) whether the Government intends to abolish the posts of Block Development Officers and Gram Sewaks in the State; if so, the date from which this ecision will be given effect to;

(b) the details of the alternative employment opportunities, if any, proposed to be afforded to the retrenched employees ?

Shri Satya Pal Dang : (a) The entire question is under the consideration of the Government.

(b) In view of (a) above, the question does not arise.

RESIGNATIONS BY CHAIRMAN, PANCHAYAT SAMITI, BUDHLADA AND VICE-CHAIRMAN, ZILA PARISHAD, LUDHIANA

***220. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that the Chairman of Panchayat Samiti, Budhlada and Vice-Chairman, Zila Parishad, Ludhiana, have been elected as Members of the Punjab Legislative Assembly;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, whether the said elected Chairmen have resigned from their posts;

(c) if the answer to part (b) above be in the affirmative, the dates of their resignations ?

Shri Satya Pal Dang : (a) Yes.

(b) The Chairman of a Panchayat Samiti ceases to remain as such when he becomes a member of the Punjab Vidhan Sabha, in view of sections 6 (P) and 15 of the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads Act, 1961. Similarly the Vice-Chairman of a Zila Parishad ceases to remain as such when he becomes a member of the Punjab Vidhan Sabha in view of sections 6 (P), 15 and 100 of the said Act.

(c) Does not arise.

REPRESENTATION FROM EMPLOYEES OF RESERVE BANK, LUDHIANA BRANCH

*214. **Shri A. Vishwanathan** : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether he has received any representation from the employees of the Reserve Bank, Ludhiana Branch, against the closing down of that branch with effect from May, 1967;

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether the Government proposed to take up the matter with the Union Government immediately ?

Dr. Baldev Parkash (Finance Minister) : (a) Yes.
(b) The matter is being looked into. 1A

COMPENSATION FOR DAMAGES DONE TO CROPS IN FAZILKA SECTOR DURING INDO-PAKISTAN CONFLICT

*184. **Chaudhri Satya Dev** : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) whether the Government propose to pay compensation for the damages done to crops and other property in Fazilka Sector during the Indo-Pakistan conflict, if so, the details thereof;

(b) the area of land affected by the said conflict together with the details of the compensation proposed to be paid per acre;

(c) the reasons for not paying any compensation so far in spite of the fact that the matter has been brought to the notice of the Government several times ?

Major General Rajinder Singh (Revenue Minister) : (a) Yes. It is estimated that compensation for damage to crops will be about Rs. 28.60 lakhs and compensation for damages to other property will be Rs. 9.06 lakhs.

(b) 11,923 acres in 34 villages. A statement indicating the rate of compensation to be paid per acre, is laid on the Table of the House.

(c) A sum of Rs. 9.06 lakhs has already been paid as compensation for losses to other properties. One case is pending in the Civil Court.

Assessment of losses to crops has been completed in 26 villages very recently and Rs. 18.60 lakhs would be paid soon. The assessment in remaining eight villages is in progress.

[Revenue Minister]

Statement indicating the rate of compensation, per acre, for the crops destroyed during Indo-Pakistan hostilities

	Rs.
Cotton	.. 240
Sugar-cane	.. 600
Fodder	.. 340
Barseem	.. 400
Vegetables	.. 800
Orchards	.. 400
Maize and Bajra	... 200
Till Toria	.. 200
Mung	... 200

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

ALLOCATION OF STAFF OF EDUCATION DEPARTMENT ON REORGANISATION OF PUNJAB STATE

37. Shri Ram Parkash Dass : Will the Chief Minister be pleased to state:—

(a) the total number of teaching personnel working in the joint Punjab immediately before the reorganisation of the State in November, 1966;

(b) the total number of teaching personnel allocated to the Punjab State on reorganisation ;

(c) the total number of officials working in the Directorate of Education in the Punjab immediately before reorganisation;

(d) the total number of such officials allocated to the Directorates of Education, Punjab and Haryana States separately;

(e) whether the number of officials allocated to the Directorate of Education, Punjab, is in proportion to the work it inherited from the joint Punjab ?

Sardar Lachhman Singh Gill (Public Works and Education Minister) :

(a) 87,861

(b) 47,793

(c) 537

(d) (i) Punjab ..293

(ii) Haryana ..244

(e) Yes.

PROVIDING MORE STAFF IN THE DIRECTORATE OF EDUCATION, PUNJAB

38. Shri Ram Parkash Dass : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state :

Whether it has come to the notice of the Government that the officials working in the Directorate of Education Punjab are

over-worked, if so, the steps if any being taken to provide more staff and ensure that the work allotted to each official is in accordance with the norm fixed by Government ?

Sardar Lachhman Singh Gill : No.

REVERSION OF EXECUTIVE ENGINEERS OF IRRIGATION DEPARTMENT AS SUB-DIVISIONAL OFFICERS

39. Shri Ram Parkash Dass : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that during the President's Rule in the State the cases of all the officiating Executive Engineers of the Irrigation Department were scrutinised :

(b) whether it is also a fact that on the advice of Punjab Public Service Commission, twenty-two of the Officers referred to in part (a) above, having bad record of service and doubtful integrity, were reverted as S.D.Os;.

(c) whether it is further a fact that the reversion order of the said officers were stayed in December, 1966 and whether the stay-orders were vacated in March, 1967;

(d) if the reply to part (c) be in the affirmative, the circumstances under which the stay-order was issued and subsequently vacated;

(e) copies of the said orders be also placed on the Table of the House?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Out of the 22 reverted Executive Engineers, thirteen were allocated to Punjab State. On representation of certain reverted officers, pending the examination the reversion orders were stayed by the Government. It is correct that stay-orders dated 12th December, 1966 were cancelled in March, 1967.

(d) The reverted officers made representation against their reversions. To get their representations examined the Government issued stay-orders and after examining all aspects of the representations, the orders were cancelled in the month of March, 1967.

(e) Copies of the relevant orders are placed on the Table of the House.

[Public Works and Educatiod Minister]

ORDER OF THE PRESIDENT OF INDIA

The following officiating Executive Engineers of P.W.D. (I.B.) are hereby reverted as indicated below with immediate effect:—

Serial No. 1	Name and designation of Officer 2	Reverted as 3
	Sarvshri—	
1.	Parduman Singh, Offg. XEN	.. Assistant Engineer In PSE II
2.	Bhim Sen Goswami, Offg. XEN	.. Ditto
3.	Shashi Bhushan Paul, Offg. XEN	.. Ditto
4.	Amrit Lal Kalra, Offg. XEN	.. Ditto
5.	Gurbux Singh, (S) Offg. XEN	.. Ditto
6.	J.K. Dhir, Offg. XEN	.. Ditto
7.	K.S. Puri, Offg. XEN	.. Ditto
8.	Sulakhan Singh, Offg. XEN	.. Ditto
9.	S.S. Sokhi, Offg. XEN	.. Ditto
10.	A.K. Jain, Offg. XEN	.. Ditto
11.	Raj Kumar Kapur, Offg. XEN	.. Ditto
12.	I.S. Manku, Offg. XEN	.. Ditto
13.	Partap Singh, Offg. XEN	.. Ditto
14.	R.L. Aggarwal, Offg. XEN	.. Ditto
15.	Des Raj Aggarwal, Offg. XEN	.. Ditto
16.	P.R. Mehra, Offg. XEN	.. Ditto
17.	Girdhari Lal, (2) Offg. XEN	.. Ditto
18.	Kartar Singh Sital, Offg. XEN	.. Ditto
19.	Kehar Singh Gill, Offg. XEN	.. Officiating S.D.O.
20.	G.D. Arora, Offg. XEN	.. Temporary Engineer
21.	Kapuri Lal Gupta, Offg. XEN	.. Ditto
22.	Charanjit Singh Offg. XEN	.. Ditto

Dated the 3rd September, 1966

S.S. GREWAL
Secretary to Government, Punjab,
Irrigation and Power Departments.

No. 9029-Irr. Estt. I(4)-66, dated Chandigarh, the

A COPY is forwarded for information and necessary action to:—

1. The Chief Engineer (D), Irrigation Works, Punjab, Chandigarh;
2. The Chief Engineer (N), (P), (BSL), (G), (Y.B) I.W. Punjab.
3. The General Manager Bhakra Dam/Beas Project at Nangal and Talwara.

4. The A.O.I. and A.O. II in the Chief Engineer I.W. Office, Punjab.

2. These officers may be relieved immediately by making local arrangements.

(for C.E (D) only) Steps may be taken for their posting etc. as Temporary Engineers/S.D.O.s as the case may be.

3. Copy of letter No. Pr-100/65/32467, dated 3rd August 1966 from the Punjab Public Service Commission is enclosed. It is requested that the number of vacancies available in cadre may be worked out and proposal for the appointment of the officers to cadre and excadre post and fixation of the seniority in P.S.E. Class I may be submitted to Government immediately.

Sd/-
DEPUTY SECRETARY II,
for Secretary to Government Punjab
Irrigation and Power Department.

Order of the Governor of Punjab.

The Governor of Punjab is pleased to stay till further orders the implementation of the order dated the 3rd September, 1966 of the President of India reverting the following officiating Executive Engineers allocated to Punjab State.

Sarvshri—

1. Pardaman Singh
2. Gurbux Singh (2)
3. J.K. Dhir
4. Sulahan Singh
5. S.S. Sokhi
6. Raj Kumar Kapur
7. I.S. Manku
8. Partap Singh
9. P.R. Mehra
10. Kartar Singh Sital
11. Kehar Singh Gill
12. Charanjit Singh
13. R.L. Aggarwal

Dated Chandigarh—the 12th December, 1966

SAPURAN SINGH,
Secretary to Government, Punjab, P.W.D., B& R.
Irrigation & Power Departments

No. 1189-Irr. Estt. (IV)-66, dated 12th December, 1966.

A COPY is forwarded for informaion and necessary action to—

1. The Chief Engineer (D) IrrigationWorks, Punjab.
2. The Chief Engineer (P), Irrigation Works, Punjab,
3. The Chief Engineer (C), Irrigation Works, Punjab.
4. The General Manager, Bhakra Dam/Beas Project at Nangal and Talwara.

Sd/-
UNDER-SECRETARY
for Secretasy to Government, Punjab,P.W.D. B&R.
Irrigation and Power Departments.

No. 1189-Irr. Estt. (IV)-66/ dated 12th December, 1966.

A COPY with three spare copies is forwarded for information and necessary action to the Accountant General, Punjab, Simla with reference to Punjab Government endst. No. 9029-Irr. Estt. I (4)-66, dated 3rd September, 1966.

Sd/-
UNDER-SECRETARY,
fo Secretary to Government, Punjab,
P.W.D., B & R, Irrigation Branch.

Order of the Governor of Punjab

The Governor of Puujab is pleased to cancel his previous order dated the 12th December 1966 staying the reversion of the following officiating Executive Engineers allocated to Punjab State.

Sarvshri—
1 Pardaman Singh
2. Gurbux Singh (2).
3. J·K. Dhir
4. Sulakhan Singh
5. S.S. Sokhi.
6. Raj Kumar Kapur.
7. I.S. Manku
8. Partap Singh
9. P.R. Mehra
10. Kartar Singh Sital
11. Kehar Singh Gill
12. Charanjit Singh
13. R.L. Aggarwal

The original orders dated 3rd September, 1966 reverting these officers would hold good.

Dated Chandigarh the March, 1967.

SAPURAN SINGH.
Secretary to Government, Punjab,
Irrigation Branch.

No. 2632-Irr. Estt. (IV)-67/ *Dated March,* 1967.

A COPY is forwarded in continuation of Punjab Government endst. No. 1189-Irr. Estt· (IV)-66, dated 12th December 1966, for information and necessary action to—

1. Chief Engineer (D), Irrigation Works, Punjab, Chandigarh.
2. Chief Engineer (P) Irrigation Works, Punjab, Chandigarh.
3. Chief Engineer (C), Irrigation Works, Punjab, Chandigarh.
4. The General Manager, Bhakra Dam/Beas Project at Nangal and Talwara.

2. The officers repromoted incompliance with the stay orders dated 12th December, 1966 may be reverted immediatey.

Sd/-
SUPRINTENDENT
for Secretary to Government, Punjab
P.W.D. Irrigation Branch.

No· 2632-Irr. Estt. (IV)-67 dated March, 1967·

A COPY with three spare copies is forwarded for information and necessary action to the Accountant General Punjab, Simla, in continuation of Punjab Government endst. No. 1189. Irr. Estt. (IV)-66, dated 12th December, 1966.

Sd/-.
DEPUTY SECRETARY,
for Secretary to Government, Punjab,
P.W.D· Irrigation Branch.

UNADJUSTED B.TS./B.ED. MASTERS

40. Shri Ram Parkash Dass : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the policy of the Government regarding he adjustment of unadjusted B.Ts./B.Ed. Masters in the State;

(b) the manner in which the persons who have completed their Basic Training are proposed to be absorbed on six months basis together with the authority competent to employ them as such;

(c) the number of unadjusted B. Ts./B.Eds. who are yet to be adjusted on a regular basis and the time by which it is likely to be done ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) 25% of the vacancies of Masters/ Mistresses in different subjects in a year are reserved for the adjustment of unadjusted B.T./B.E. Teachers. The selection is made by a Departmental Promotion Committee.

(b) Unadjusted B.T./B.Ed. Teachers are not absorbed on six months' basis. They are appointed on regular basis on the recommendations of the Departmental Promotion Committee.

(c) 261. Necessary data has been collected. A suitable date will be fixed for the interview of candidates in consultation with the Punjab Public Service Commission. (A

QUESTION OF PRIVILEGE

3.00 p.m.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । (In this connection a reply has been sent to the hon. Member.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਉਸ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ਕਲ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੇਕਰ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉੱਥੇ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲੋ । (Even if the reply is not satisfactory it is not proper to raise this matter in the House. The hon. Member may see me in my Chamber.)

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we take up Call Attention Notice No. 76 given by Comrade Dalip Singh Tapiala.

Comrade Dalip Singh Tapiala : Sir, I call the attention of the House to the serious situation caused by the shortage of sugar throughout the State leading to great resentment among the people.

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned will make a statement.

Next Call Attention Motion No. 79 is from Chaudhri Balbir Singh.

Chaudhri Balbir Singh : Sir, I beg to move a Call Attention Motion to draw the attention of the Government to a matter of urgent importance which requires immediate action.

The employees of Panchayat Samiti, Valtoha, district Amritsar, were attacked by Sarvshri Balwant Singh, Member Block Samiti, Valtoha and its President Jarnail Singh on 20th April, 1967 while they were on duty. All the representations and telegrams by the employees and Subordinate Services Federation, Voltoha, have been left unheard. The B.D.O., Valtoha instead helping the employees, is threatning them. This has created panicky situation amongst the employees working on the border. They are demanding protection of life and impartial enquiry including the transfer of the present B.D.O.

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned will make a statement.

Next Call Attention Notice (No.81) is from S. Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਸਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਰੋਜ਼ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਮਹਿਕਮਾ ਭਾਵ ਬੀ. ਡੀ. ਅਤੇ ਪੀ. ਉ. ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਥ ਤੇ ਹਥ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿਖ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਕੋਲੋਂ ਮਦਦ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਢਿੱਲੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ਕੀ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਸ ਵਿਥਿਆ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਸਮਸਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣ ।

Mr. Speaker: It is admitted. The Minister concerned will please make a statement.

Next Call Attention Notice No. 82 is by Comrade Harkishan Singh Surjeet.

Comrade Harkishan Singh Surjeet : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards a matter of urgent public importance, namely, the lathi charge by the police on the lady sweepers at Pathankot on 10-5-1967. This is a serious matter which is agitating the minds of the people of the town and the surrounding areas and the Government should make a statement thereon.

Mr. Speaker : It is admitted. The Minister concerned will make a statement.

Now Mr. Mohinder Singh wanted to put one question.

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ: * * * * * * *

Chaudhri Darshan Singh : Government is duty bound to reply.

---

* Expunged as orderd by the Chair.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜਨਾਬ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਿਵਲਿਜ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਆਰਡੀਨਰੀ ਅਫਸਰ—ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਫੂਡ ਔਫੀਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਬੜਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 80 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਅਵਾਮ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । (I fail to understand whether the hon. Member is speaking on a point of order or what he is referring to.)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਮਝ ਲੌ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸਮਝ ਲੌ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੋਲਣਾ ਸੀ । ਇਹ ਬੜੀ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਮਾਮੂਲੀ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਿਵਿਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਣਕ ਕਿਸ ਭਾ ਤੇ ਖਰੀਦਣੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਅਵਾਮ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ — It is against the convention of the democracy.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੰਬਰ 62 ਤਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ । (Call Attention No. 62 related to Gurdwara).

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਉਹ 63 ਨੰਬਰ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਿਆ ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਨੇ ੬੨ ਦੇ ਮੁੱਤਅਲਿਕ ਕਿਹਾ ਹੈ । (The hon. Member has spoken about Call Attention No. 62).

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ: ਮੈਂ 62 ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਧੂ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰੋ । (That is why, the other day, I advised the hon. Member to avoid talking at random. He should remain within limits.)

These remarks of the Member be expunged.

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ 63 ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਧੜਾਧੜ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ.......

ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜੀ ....

Mr. Speaker: I won't allow this.

[Mr. Speaker]

ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿਆ ਕਰੋ, ਮਿਨਿਸਟਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰੀਪੇਅਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲ ਪੁਛ ਲੈਣਾ। (The notice should be given one day in advance as the Minister concerned has to come prepared and give reply. He may ask it tomorrow).

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਕਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰੀਪੇਅਰ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ ? The hon. Member is within his right to ask a question.

Mr. Speaker: Sit down. No. No.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਜਨਾਬ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਆਪ ਨਾ ਇਨਫਰੈਂਸ ਡ੍ਰਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ । (I call upon the hon. Members with due consideration. He may ask the hon. Member concerned whether while calling upon him I show due consideration or not. He should not draw his own inferences but enquire from the hon. member.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਨੋਟਿਸ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਲ ਅਲਾਉ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । (The notice to ask a question should be given one day in advance. The notice has been received to day, it will be allowed tomorrow.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਪਹਿਲੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਪੁੱਛ ਲੋ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕਰਨੀ । (The hon. Member may first enquire about the practice followed in the House and then he may raise the issue).

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਸਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਆਟੋਮੈਟੀਕਲੀ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮੈਂਬਰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਲ ਇਸ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਜ਼ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲੇ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਅੱਜ ਆਟੋਮੈਟੀਕਲੀ ਉਸਦਾ ਜਵਾਬ ਡਿਊ ਹੈ ਤਾਂ.........

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਸੁਣ ਲੋ। ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਅੱਜ ਜਵਾਬ

ਲੈ ਲੈਂਦੇ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲ ਜਵਾਬ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਸੂਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚਲੋ । (Please listen to me also. Any hon. Member intending to ask a question should give a notice in writing a day in advance. Had the hon. Member given the notice yesterday, he would have got the answer to-day. If he has given the notice to-day, he will certainly get the answer tomorrow. We should follow the rules).

ਸਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਕੀ ਮੈਂ ਨੰਬਰ 62 ਔਰ 63 ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਦਿਉ । (The hon. member may give notice therefor.)

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਹਾਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡੈਥ ਖਾਸ ਵਜੂਹਾਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧ ਕੇ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ....

(ਵਿਘਨ) ਜਨਾਬ ਆਲੀ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ..... (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ.......(ਸ਼ੋਰ)

Comrade Harkishan Singh Surjeet : On a point of order, Sir.

Shri Prabodh Chandra : I am already on a point of Order, Sir.

Mr. Speaker : He is already on a point of order. Let him have his say.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ: ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪੁਆਇੰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਅਰਾਈਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਡਿਸਆਡਰ ? (ਸ਼ੋਰ)

Shri Prabodh Chandra : It is for the Speaker to decide, not for you.(*Interruption*). When the House is seized of a particular subject, it is for the Government to give its reply on the floor of the House and that a Call Attention Motion was admitted by you very kindly but the Ministers have been going out to say that this is a wrong and forged letter. I have got an authenticated copy of Bhai Anand Singh's letter in which he has stated that Leaders have gone back from their promises and so he burns himself. So the Government is guilty. It is contempt of the House to say something outside when the House is seized of it.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ

[ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ]

ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । (It would have been better if the hon. Member had given a notice in this connection. Otherwise there is a set procedure in this regard and according to that only that member could ask a question who had given notice of the Call Attention Motion).

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਆਥੈਂਟਿਕ ਕਾਪੀ ਹੈ ਕੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦਾ ਹੈਂਡ ਰਾਈਟਿੰਗ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਆਥੈਂਟਿਕ ਕਾਪੀ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੇਰੀ ਆਥੈਂਟੀਸਿਟੀ ਦਾ ਉਹੀ ਸੋਰਸ ਹੈ ਜਿਸ ਸੋਰਸ ਤੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬੋਗਸ ਹੈ । ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖਤੋਕਿਤਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ? ਮੈਂ ਪੰਜਾਹ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਜੈਨੁਅਨ ਹੈ। ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Please stop this thing. I think such things should not continue.

Now we will resume discussion on the Resolutions.

POINT OF ORDER

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲੱਕ ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਔਰ ਹਾਊਸ ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੋਟ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਹਾਊਸ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਉਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।ਔਰ ਉਸ ਉਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵੋਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉਪਰ ਜੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵੋਟਿੰਗ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਕ ਨਵੀਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਊਸ ਇਸ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਕਮਪੀਟੈਂਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਡਿਸਕਸ ਕਰਕੇ ਵੋਟ ਕਰ ਸਕੇ ?

Mr. Speaker : I have to study this matter. I cannot give the ruling just off hand.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਲਈ ਅਗਰ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਫਿਰ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਕ ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤਦ ਤਕ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰਹੇਗਾ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਅਗਲਾ ਰੈਜ਼ੋ-ਲਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। (At this time, I cannot give any ruling on the point of order raised by the hon. Member. I shall have to think it over and to examine it. Therefore, this resolution will be kept pending till that ruling is given. We now take up the next resolution.)

Shri Mohan Lal : I rise on a Point of Order, Mr. Speaker. Why is it kept pending .. (Interruptions).

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਧੀਕਾਰ ਹੈ ?

Shri Mohan Lal : I rise on a point of order.

Mr. Speaker : I have already made my observation. What have you to say ?

Shri Mohan Lal : You should not have put this question without giving us an opportunity to speak on that.

Mr. Speaker : You have already spoken.

Shri Mohan Lal : On a Point of Order, Sir. I am the mover of this resolution. It would be my right to speak on this before you give any ruling.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਦੱਸ ਦਿਉ ਕਿ ਕੀ ਰਾਈਟ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ? (The hon. Member may explain the nature of his right.)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਨਾਨਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਊਸ ਆਲ-ਰੈਡੀ ਸੀਜ਼ਡ ਹੈ ਇਕ ਪਰਟੀਕੁਲਰ ਮੋਸ਼ਨ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਮੋਸ਼ਨ ਆਲਰੈਡੀ ਅੰਡਰ ਕਨਸੀ-ਡਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਔਰ ਉਹ ਮੇਰਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜੰਡੇ ਉੱਤੇ ਨੰਬਰ 1 ਤੇ ਹੈ.........

Chaudhri Balbir Singh : You have already given your ruling, Mr. Speaker. You cannot hear on this.

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਅਗਰ ਹਾਊਸ ਇਕ ਸਬਜੈਕਟ ਮੈਟਰ ਦਾ ਸੀਜ਼ਡ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਸਬ-ਜੈਕਟ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅਜੰਡੇ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਸਰੀ ਆਈਟਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ

[ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਵਿੱਚ ਡੈਫਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੇਰਾ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਸਟੈਂਡ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ—ਹਾਊਸ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸੇ ਉਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ।

ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ।

Chaudhri Balbir Singh : It is for the Speaker to decide, not you.

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੌਂਸਲਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਰਾ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਬੈਠਣ। (ਵਿਘਨ) ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਕ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਿਛਲੇ ਨਾਨ ਆਫ਼ੀਸ਼ਲ ਡੇ ਤੇ —ਡੇਟ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਗਜ਼ੈਕਟਲੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: 31 ਮਾਰਚ, 1967 (31st March, 1967)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੈ—ਉਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਬਾਕਾਇਦਾ ਬੈਲਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਉੱਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਨਟੀਨਿਊਡ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕਤਅਨ ਕੋਈ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਰਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜ਼ਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੇਟ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਕ ਰਿਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਅੱਜ ਤਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੇ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਹਾਊਸ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਨਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਅਗਲਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਟੇਕ ਅਪ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

चौधरी बलबीर सिंह : On a point of order, Sir. आपने अपना डिसीयन दे दिया है। अब दूसरी बात नहीं हो सकती। आपने पोस्टपोन कर दिया है, आपकी रूलिंग के बाद दोबारा प्रश्न नहीं उठा सकते।

(**आवाज़ें :** ठीक है।)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਵਰਨਾ ਪਰੋਸੀਜ਼ਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਬਾਰ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਅਬਜੈਕਸ਼ਨ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਲੀਗਲ ਕਾਨਸਟੀ-ਟਿਊਸ਼ਨਲ ਤੇ ਵੈਲਿਡ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਨਾਸਬ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਬਹਾਨਾ ਲਭਦੇ ਹਨ ਅਗਲੇ ਮਹੌਲ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿਉ।

Mr. Speaker : No such remarks please.

Shri Prabodh Chandra : He should withdraw these remarks because these constitute aspersions.

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। I seek your Co-operation.

श्री प्रबोध चन्द्र : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। (विघ्न) हम बिल्कुल शांति से चल रहे हैं। मेरी अर्ज़ यह है कि हम आपकी अथौरिटी को चैलेंज नहीं करते न करने की नीयत है। आप बेशक सैक्रेटरी साहिब से पूछ लें जो पोस्टपोन्ड रैज़ोल्यूशन हो वही नान-आफिश्यल डे की अगली सिटिंग पर आ सकता है, दूसरा नहीं आ सकता। (विघ्न) हम हर वक्त स्पीकर साहिब से रिक्वैस्ट कर सकते हैं। मुझे उम्मीद है कि वह मेहरबानी करके अपने डिसियन को रिवाईज़ करेंगे। हम इन अथौरिटी को चैलेंज नहीं करते। 15 मिनट काफी हैं, आप राय ले लें, हम काफी पी लेंगे। (विघ्न)

वित्त मंत्री : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर। जो आर्गूमेंट प्रबोध जी ने दी है कि यह रैज़ोल्यूशन पिछले हफ्ते का चला हुआ है, जैन्विन है उस में दो रायें नहीं हो सकतीं। लेकिन सवाल यह है कि जो रैज़ोल्यूशन हाउस के सामने है, उसी पर मैटर पर बीच के समय में हाउस ने कोई डिसीज़न ले लिया उस पर वोटिंग हो चुकी तो आने वाले हफ्ते में फिर उसी मैटर पर हाउस में दोबारा वोटिंग नहीं हो सकती। 6 महीने के बाद ही उस मैटर पर वोटिंग हो सकती है। (विघ्न) मेरी बात सुन लीजिये इस हाउस में कम्पलीट स्टेट ट्रेडिंग के मामले पर वोटिंग हो चुकी है और गवर्नरज़ ऐड्रेस ऐज़ अमैंडिड ऐज़ फार एज़ स्टेट ट्रेडिंग इज़ कन्सर्न्ड यहां पर पास हुआ है। इसलिये इनका आबजैक्शन बड़ा सबस्टांशल है, वैलिड है। इसी मैटर पर इस हाउस ने वोटिंग दी है और उसको 6 महीने नहीं हुए। इसलिये वह मैटर दोबारा हाउस में नहीं आ सकता। इस बात को आप का रूलिंग स्पोर्ट करता है। (विघ्न) किसी लीगल ऐक्सपर्ट को दिखा लें।

Mr. Speaker: Rule 81 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Legislative Assembly is very clear. It reads..

"A motion or amendment shall not, except with the permission of the Speaker, raise a question of substantially indentical with one on which the Assembly has given a decision in the same session.

Provided that the Assembly shall not be deemed to have given a decision in respect of a bill unless it has either passed the bill or has rejected the bill." (*Cheers*).

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : On a point of order, Sir, ਇਹ ਰੂਲ ਜਿਸਦਾ ਆਪ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ..........

चौधरी बलबीर सिंह : On a point of order, Sir, मैं फिर रिक्वैस्ट करूंगा कि अगर आप इस तरह से बार बार यह बात शुरू होने देंगे तो.... (विघ्न) प्रापर तरीके से हाउस कंडक्ट नहीं हो सकेगा आप रूलिंग दे चुके हैं। आप उनको अब बंद करें, कीमती वक्त हाउस का ज़ाया न करें।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ: ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ Stifle ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ I will not be a party to it. ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਰੂਲ ਕੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਦਾ ਹਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇੰਟਰਪ੍ਰੈਟੇਸ਼ਨ ਦੱਸਣ ਦਾ.......। (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਕਟਿਕਸ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਝੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀਂ ਝੁਕਾਂਗਾ (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵਲੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜ ਹੋਰ ਕੋਈ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

[ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਇਹ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਮੈਟਰ ਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਹ ਉਹ ਮੈਟਰ ਹੈ ਜੋ 31 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ....

Mr. Speaker : How long will you take, Pandit Ji?

Shri Mohan Lal : Have I no right to speak ?

Mr. Speaker : You have every right to speak, but how long will you take ?

Shri Mohan Lal : There is no question of being impatient. Sir, you have quoted the Rule and I am interpretting the Rule.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਝੁਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਹੈ ......(ਵਿਘਨ)

चौधरी बलबीर सिंह ; On a point of Order, Sir, चाहे रूलिंग गलत ही हो हाउस की कार्यवाही .. (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਆਪਣਾ ਮਾਈਂਡ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ..... (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਇਹ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੈ ਚੇਅਰ ਤੇ । ਵਿਦਡਰਾ ਕਰਾਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਗੱਲ ਵਧ ਜਾਵੇ......(ਵਿਘਨ) ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਵਧ ਵੀ ਜਾਵੇਗੀ। (ਸ਼ੋਰ) ਕਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਰਾ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨੇਮ (ਵਿਘਨ) ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ (ਸ਼ੋਰ) ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ......(ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਪੈਸਾ ਵੇਸਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਨਤਾ ਦਾ । (ਸ਼ੋਰ)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ :::.... (ਸ਼ੋਰ)

चौधरी बलबीर सिंह : इनको इजाजत न दो ऐसी बातें करने की जो चेयर की शान के खिलाफ हों । (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮਝ ਹੈ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਈਏ, ਫਿਰ ਇਸ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ । (Every one here is wise enough but I fail to understand where their wisdom has gone. I have said that let us first examine this matter and then we may resume discussion on this matter & there is no harm in it.)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਨਹੀਂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਿਨਟ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਉ । ਤੁਸੀਂ 15–20 ਮਿਨਟ ਸੋਚ ਕੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰਖ ਕੇ ਅਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਪਰੋਸੀਜਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) This is no procedure, I am not going to submit to it...... (ਸ਼ੋਰ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਇਹ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਉ ਫਿਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਰਾਂਗੇ । ਮੈਂ 81 ਰੂਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵੇਖ ਲਈਏ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਦ ਤਕ ਦੂਜਾ ਮਤਾ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ । (I have already stated that the previous resolution be examined; then discussion on this resolution should take place. I have quoted Rule 81. It should be examined whether this matter has already been discussed or not. If this has already been done, I will examine it. Till then we should take up the second resolution.)

(*Voices from Opposition* : *No, No, Noise*)

Mr. Speaker : No interruption please. ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਰੀਕਾਰਡ । ਪਹਿਲਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਕੋਈ ਡੀਸੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਐਲਾਉ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । (No interruption please. I have seen the record. The previous resolution did not relate to State Trading. No decision was taken and therefore, I allow the discussion on this resolution and it be continued.) (*Cheers and thumping of Benches from the Opposition.*)

ਇਕ ਵਿਰੋਧੀ ਮੈਂਬਰ : ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਉ । (ਹਾਸਾ)

(*Interruptions*)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਉਹ 12.20 ਤੇ ਆਪ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਪੀ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਟੇਕ ਅਪ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਰਜੈਂਟ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਗੈਰ ਰੂਲ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਕਲ ਆ ਜਾਵੇਗੀ । (It cannot be taken up against the rules. It will be taken up tomorrow.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir. ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਹੈ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਇਸ ਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ । (This resolution had not been taken up earlier and now discussion will continue on it.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਫਿਰ ਇਸ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਕੀ effect ਹੋਇਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਹ omission ਦੀ ਵਜਹ ਕਰਕੇ ਹੋਈ । (It related to an omission.)

Resolution

STATE TRADING IN FOODGRAINS (Resumption of Discussion)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ(ਰਾਏਪੁਰ) : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗਲ ਦੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪਾਰਸ਼ਲ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ).....

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਤੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਕਹਿ ਲੈਣ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ।

श्री अ. विश्वनाथन : आन ए प्वायंट आफ आर्डर, सर । राज्यपाल महोदय ने अपने ऐड्रेस में जो प्रस्ताव पेश किया है उसका संशोधन पास हो चुका है और अब इसलिये जो प्वायंट चौधरी बलबीर सिंह जी ने उठाया था वह सही था और इन्हें मानना पड़ेगा । (विघ्न)

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਵਿਊ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਕੰਟ੍ਰੋਵਰਸੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਦਿਉ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵਾਲੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਪੋਰੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰੋ (ਵਿਘਨ) (What the hon. Member has said has raised a controversy. He may tell the House whether he speaks in support of Pandit Jee's resolution or not. Pandit jee should take his friends in to confidence. (*Interruption*)

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਪਰ ਹਾਊਸ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਲੈਣ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ)

श्री अ, विश्वनाथन : इस प्वाइन्ट पर आप की रूलिंग आ जानी चाहिए ।

ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢੋ ।

श्री अ, विश्वनाथन : मै महिन्द्र सिंह नहीं हूं जो बाहर निकाला जाउं । (विघ्न)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੀਚ irrelevant ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (Hon. Member's speech is irrelevant.) (*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਹੁਣੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

Shri A. Vishwanathan : He can be more irrelevant. It should be stopped.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਜੋ ਪਾਲੀਸੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਗੇਂਸਟ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਇਹ ਅਸਤੀਫੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। (ਹਾਸਾ) (Addressing Sh. Prabodh Chandra: The hon. Member may please note that these resignations are not tendered like that.) (Laughter)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੌਰਨ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਤਰਫ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਰਸ਼ਲ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਸ਼ਲ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਹੀ ਮਾਲ ਖਰੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਦੇ ਕੇ ਅਨਾਜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਂਕੜੇ ਹਨ ਕਿ 31 ਲਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ 31 ਲਖ ਟਨ ਦਾ। 5 ਲਖ ਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਟਾਕ ਤੇ 18 ਲੱਖ ਟਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ 6 ਲਖ ਟਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਖਰੀਦ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। 12 ਲਖ ਟਨ ਫਿਰ ਵੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਜ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਸਤਰਾਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 23 ਲਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖਰੀਦੇਗੀ ਅਤੇ 6 ਲਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਰੀਦੇਗੀ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ 8 ਲਖ ਟਨ ਹੋਰ ਅਨਾਜ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਬਚੇਗਾ। ਪਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੜੀ ਹੀ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਖੁਦ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸੀਕਰਿਟ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਾਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਜ ਗਵਰਮੈਂਟ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਫੇਥ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸੀ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਏਥੇ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਟੋਟਲੀ ਅਮੈਲਗਾਮੇਂਟ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿਤਨੇ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ]

ਕਰਕੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਮੁਆਮਲਾ ਸੀਕਰਟ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਧੜਾ ਧੜ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ ਉਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਆਫਿਸ ਹੋਲਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਅੱਠ ਲੱਖ ਟਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਤਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ; ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 18 ਲੱਖ ਟਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰਪਲਸ ਅਨਾਜ ਜਿਹੜਾ ਵਧੇਗਾ ਇਕ ਪਾਰਸ਼ਲ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਖਰੀਦੋ ਫਰੋਖਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ । ਅਲਟੀਮੇਟਲੀ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਿਉਪਾਰੀ ਅਨਾਜ ਸਟੋਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾਉਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਲਈ ਮਜ-ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਡੀਊਸਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲ ਦਾ ਮੁਲ ਵਾਜਬੀ ਮਿਲੇ, ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਲ ਤੇ ਖਰੀਦਣਾ ਨਾ ਪਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਦਾਮ ਦੇਣੇ ਪੈਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਜਬੀ ਮੁਨਾਫਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਜਬੀ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਕੋਈ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਉਹ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤਾਂ ਹੈ । ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਏਥੇ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਸ ਸਟੇਟ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਫੀਊਜ਼ਡ ਪਾਲੀਸੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਦਾਵੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕਾਂਗੇ।ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਉੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਵੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹਰਗਿਜ ਹਰਗਿਜ਼ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਨੀਆਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁਧ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕੋਈ ਇਮਪੀਰੀਅਲਿਸਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪਾਵਰ ਆਈ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਫੀਊਜ਼ਡ ਪਾਲੀਸੀ ਅਡਾਪਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਨਜ਼ੀਊਮਰ ਅਤੇ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਦੋਵੇਂ ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਲੁਟਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਾਇਸਿਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਸਰਪਲਸ ਸਟੇਟ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਾਏ ਸਟੇਟ

ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਪਰ ਇਹ ਸੱਤ ਰੰਗੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਅੱਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ): ਹੁਣ ਤਾਈਂ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਤੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਥੱਬੇ ਦੇ ਥੱਬੇ ਲੈਂਦੇ ਆਏ ਹੋ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਘੱਟ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਨਵੀਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਲੈਫਟਿਸਟ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਰੁਕਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗਵਰਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣਗੇ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਨ ਸੰਘ ਡਾਮੀਨੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ । (ਇਕ ਮੈਂਬਰ: ਉਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸੋ ਜੋ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।) ਉਹ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਲੈ ਲਉ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਰਲੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਬਣੀ ਰਹੇ । ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵਜ਼ਾਰਤ ਮਿਸਲੀਡ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਲੀਅਰ ਕਟ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰੋਡੀਊਸਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਰੋਅਰ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਮੇਹਨਤ ਨਾਲ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਪਿਛਲੇ 20-25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਤਕ ਹੋ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ , ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਤਨੀ ਆਸ ਲਗਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਿਆ। ਫਾਰਮਰ ਇਤਨੀ ਮੇਹਨਤ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਹਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਯੋਗ ਮੁੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ । 20 ਸਾਲ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਲੋਕ ਲਗਾਤਾਰ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉੱਧਰ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਮਾਸਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ । ਇਹੋ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫੈਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਧਰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ । ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨੀ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜਾ ਗੈਰ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਉਹ ਹਿਸਟਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਕੀ ਜਦੋਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਸਿਜ਼ ਲਈ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤਿਆਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਧਰੋਹ ਕੀਤਾ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕੀਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲੀਆਂ ਲਗਾਉਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ? ਇਹ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਸਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਹੀ ਨਾ ਦਿਵਾਉਣਾ, ਮਾਲ ਦਿਨੇਂ ਹੀ ਲੁਟ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਜਨਤਾ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਦੇ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ......

ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਹੁਣ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਮੰਡੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਪੱਟਾ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਇਕ ਦੁਪੱਟਾ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗਿਣ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵੇਖਦੀ ਰਹੀ (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮਾਲ ਚੁੱਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਕਿ ਬਾਰਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਰੁਪੈ ਹੋਰ ਭਾਅ ਗਿਰਾ ਦੇਣੇ—ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਡੈਮੋ-ਕਰੇਸੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੋਟ ਲੈਕੇ ਬੀਊਰੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਰਾਜ ਚਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਚੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਮਾਲ ਲੁਟਦੀ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮਫਾਦ ਉਠਾਇਆ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਰੁਪੈ ਲੈਕੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਣੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ । ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਗੈਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦਾ ਰਿਹਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ? ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ, ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਸਟੋਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਉੱਥੇ ਜਮਾ ਕਰ ਸਕੇ । ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਾਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਧਨ ਮੁਹਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਕੀ ਕੋਈ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ......... (ਵਿਘਨ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਲ ਵੀ ਆਉ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮਾਰਕਿਟ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ?

ਸ੍ਰੀ ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਗਏ ਹੋ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੀ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੀ । ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਹੌਲ ਚੰਗਾ ਰਹੇ ।

ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਿਹੜਾ ਨਿਕਲਿਆ ਉਸ ਦਾ ਗਵਾਹ ਇਹ ਹਾਊਸ ਹੈ । ਜਿੰਨੇ ਵੋਟ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਉ ਤਨਾਸਬ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਖ ਲਓ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਉਸ ਦੇ 80/85 ਪਰਸੈਂਟ ਵੋਟ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਹਿਕੇ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 20 ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਸਨੱਬ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋ ਅਤੇ ਖੂੰਜੇ ਲਾਈ ਰਖਿਆ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਸਤਕੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੋਟਰਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਜਾਕੇ ਤਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਲੁਟਦੇ ਰਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ–ਗੱਦੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਛੱਡੋ, ਇਹ ਡਾਕੂ ਹਨ, ਲੁਟੇਰੇ ਹਨ, ਗੱਦਾਰ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਵਾਜ਼ੇਹ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਨ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਲ ਨਾਲ ਗੱਲੀਂ ਬਾਤੀਂ ਨਹੀਂ........

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਭਾਅ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਘਟ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਨਾ ਵਿਕੇ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਾਅ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਖਰੀਦਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਦਬਾ ਕੇ ਭਾਅ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਤਾਰੀਖ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 40, 50 ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ 120 ਤੋਂ 140 ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਵੇਚਦੇ ਰਹੇ ਹੋ । ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮੌਜੂਦਾ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਜਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਾਫ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਮਰ ਜਾਵੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੰਬਰਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ । ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਰਾਜ ਹੈ ਸੀ ਉਨੀ ਦੇਰ ਤੁਸਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਮਨ ਤੋਂ, ਚਾਹੇ ਬਾਹਰੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਲਿਆਏ ਹੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਹਰਹਾਲ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਇਹ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਨ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ । ਅਨਾਜ ਕਿੱਥੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਸੋਚਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਅਜਿਹਾ ਵਕਤ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ , ਤਹਿਸੀਲ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਮਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲ ਦੀ ਸਹੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿਲਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ । ਮੈਂ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਨਸੰਘੀ ਭਾਈ, ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂ

[ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਹਾਸਿਲ ਹੈ ਉਹ ਕੰਪਲੀਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਾਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ (ਟਰੇਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੋਰ ਹੀ ਸ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸਾਂ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਲੋਕ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਪਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਲਗਾ । ਜਿਹੜੇ ਦੋਸਤ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਏ ਹਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਏ ਹਨ । ਉਧਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਉਹ ਬੜਾ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ । ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਭਰਾ ਨੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਹੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ....

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਅਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਆਉ । (The hon. Member may come to his own seat first.)

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੀਟ ਉਸਦੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : 116 ਨੰਬਰ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਦਾ । ਤੁਹਾਡਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀਟ ਨੰਬਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਤਨਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ? (What is the number of the seat allotted to the hon. Member?)

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : 116.

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠੀਕ ਹੈ । (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) (It is all right.) (Thumping from Opposition).

ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਡਿਬੇਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਡਿਬੇਟ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਠ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ—ਇਸ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਚੂੰਕਿ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉੱਥੇ 10,000 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਅਟੈਂਡ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਔਰ ਉੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਵਾਗਤ

ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਨਡੈਮ ਕੀਤਾ। (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਥੰਪਿੰਗ) (ਵਿਘਨ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਤੇਰੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਆਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਤੇਰੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਇਥੇ 500 ਸਿਪਾਹੀ ਫਾਹੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਰਡਰ ਪਲੀਜ਼, ਆਰਡਰ । ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਪਟ ਨ ਕਰੋ । ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਗੱਲ ਹੀ ਕਰੋ । (Order please, order, Please do not interrupt. Sard r Lachhman Singh Gill should al.o be relevant.)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਰਿਮਾਰਕਸ ਬਿਲਕੁਲ ਰੈਲੇਵੈਂਟ ਹਨ । ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ ਖਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਦਿਖਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਹਨ । ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਏ । ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰਖੇ ਔਰ ਇਸ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਖੇ ਪਰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਸ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ .....

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਔਰ ਉਹ ਵੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ । ਟੈਮਪਰਜ਼ ਵੈਸੇ ਹੀ ਗਰਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਫਿਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਵੀ । "ਕਰਤੂਤਾਂ" ਵਰਤਨਾ—ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗ਼ਲਤ ਲਫ਼ਜ਼ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਾੜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਤੱਵ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਖ਼ੈਰ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੈਫ਼ਰੈਂਸ ਵਿਚ ਕਹੀ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਂਙੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਰਨਾ ਕੁਛ ਹੋਰ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਛ ਹ ਰ, ਕਹਿਣਾ ਕੁਛ ਤੇ ਕਮਾਉਣਾ ਕੁਛ, ਵਾਅਦਾ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰਨਾ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗ਼ੌਰ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਉ—ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਮੱਕੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਤੁਸਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕਾ ਨੇੜੇ ਹੈ ਔਰ ਅਸਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਕਾ ਦੂਰ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਧਰੇ ਫੇਰ ਨਾ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ ਇਸਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹਾਸਲ ਹੈ ਔਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਤਦ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਹਕਦਾਰ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੰਪਲੀਟ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮਾਲ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇ ਔਰ ਦੁਪੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਭਾ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗੇ । ਜਨਤਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ

[ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਖਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਜ਼ੋਨ ਬਣਿਆ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੀ ਇਹੋ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸਿਜ਼ ਬਣਾਏ ਜਾਣ । ਕਾਫ਼ੀ ਰੁਪਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਡੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਇੰਪਰੂਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਣ ਔਰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗੈਪ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 2 ਜਾਂ 3 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈ 31 ਲੱਖ ਟਨ ਅਨਾਜ ਇਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੈ .... (ਵਘਨ) 22 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਔਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਨਾਜ (ਵਿਘਨ) 21 ਕਹਿ ਲਉ ਜਾਂ 19 ਕਹਿ ਲਉ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਔਰ ਸਰਕਾਰ ਉਹੀ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤੌਖਲਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਤਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਦਲਾਲ ਔਰ ਆੜ੍ਹਤੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਉਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਕਿ ਵਾਰੇ ਨਿਆਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਜਾਵੇ । ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਹਿਸੀਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਮੁਕੰਮਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ਬਲਾਕ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਕੋਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਣ, ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਹੋਣ, ਸਾਰੀ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਕੋਲ ਰਖੀ ਜਾਵੇ। ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬੀਜ, ਅਨਾਜ ਔਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ, ਕੋਆਪ-ਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਮਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਰ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਗਵਰਨਰਜ਼ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰੇਗੀ ਔਰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿੱਸਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਤਭੇਦ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਝੂਠਾ ਵਾਇਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ । ਇਸ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰੈਕਟੀਕਲ ਸਾਧਨ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਜਿਤਨਾ ਰੁਪਿਆ ਅਸਾਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦਗੀਰੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਬਲਕਿ ਲਿੰਕ ਰੋਡਜ਼ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਤਾਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਔਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾ ਹੋਵੇ ।

ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਅੱਜ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਕਾਮਯਾਬ ਦਸਦੇ ਹਨ । ਅਗਰ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਮਜ਼ੱਮਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਥੋੜੀ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਤੀ ਬਿਨਾ ਤੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ

ਅਸਰ ਹੇਠ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਰੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਹੀ ਸਨ ਬਲਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਅੱਡੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰ ਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਰ ਇਹ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਇਹ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਸਕਣ । ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਗਰ ਤਾਕਤ ਈਵਲ ਦੇ ਹੱਥ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਸੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਅਵਾਮ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਅਸੀਂ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਰੈਪਰੀਜ਼ੈਂਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਾਂਗਰਸ ਇਕ ਚੰਗੀ ਜਮਾਤ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਬੇਹਦ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਅੱਜ ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ? ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਅਵਾਮ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ , ਅਵਾਮ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ । ਅੱਠ ਅੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਿਆਂ ਨੂੰ, ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਮੂਤਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਗੱਲਾਂ 20 ਸਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਣੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤਾਂ ਦਿਉ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਸਕੀਏ । ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧੰਦੇ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਅਵਾਮ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਤੇ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ਅਗਰ ਉਹ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ । ਤੁਸੀਂ ਖੁਦਬਖੁਦ ਇੱਥੇ ਆ ਜਾਵੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਰੋਜ਼ ਮੈਂਬਰ ਇਧਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜੋ ਸੱਜਣ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ । ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਗਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ । ਹਾਲੇ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜਨਤਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ । ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ਼ ਦੀ ਆੜ ਲੈ ਲਉ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰ ਲਉ ਪਰ ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਜਨਤਾ ਨੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਸਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਹੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰੋ । ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋੜ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਵਰ ਆ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਹਸ ਰਹੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕਦਰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੇ ਹਨ । ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ , 1 47 ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਸੀ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਦੇ ਮਰਡਰ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਛੱਡੀ ਸੀ ਅਤੇ ਛੱਡੀ ਸੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਿਹੇ ਬਾਵਕਾਰ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਡੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਲੈਂਡਲਾਰਡਜ਼, ਰਜ-ਵਾੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਭਲੇ ਮਾਨਸ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕੀ ਮੰਨਣਗੇ । ਨਾ ਮੰਨਣ ਤਾਂ ਹਸ਼ਰ ਉਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ । ਮੈਥੋਂ ਅਖਬਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤਕ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਅੱਧੇ ਮੈਂਬਰ ਉਧਰੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਇਧਰ ਆ ਜਾਣਗੇ । ਰੀਜ਼ਨ ਇਸ ਦੇ ਇਹ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਉਧਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਰੀਐਕਸ਼ਨਰੀ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ

[ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 7–8 ਬਿਆਨ ਆਏ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir, ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ 23 ਆਦਮੀ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। (ਵਿਘਨ)

Public Works and Education Minister : I am on my legs, Sir.

Mr. Speaker : No point of order. Chaudhri Darshan Singh please sit down.

Public Works and Education Minister : Chaudhri Darshan Singh sit down.

Chaudhri Darshan Singh : This is not the way, Mr. Speaker, that a Minister should say sit down. I shall not sit down by his order. (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਬੁਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ ਪਰ ਜੋ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਸਪੀਚ ਨਾ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। (I have no objection to the remarks made by the hon. Members but points of order should be raised like point of order. The hon. Member should not start making a speech.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਸੁਣ ਲਉ ਅਗਰ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰ ਦੇਣਾ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ 23 ਆਦਮੀ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ? (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। (The hon. Minister was saying it with reference to context.)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਮਝ ਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣ। (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਲੈਣਾ ਤੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੋਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਮਜ਼ਕਾ ਖੇਜ਼ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਐਡਵਾਇਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣਾਈ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ਅਨਾਜ ਲੋਕ ਲਿਆ ਸਕਣ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਅਨਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਇਸ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ

ਕੀਮਤਾਂ ਨਾ ਗਿਰਨ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮੰਡੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ । ਫਿਰ ਕੁਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਨਾਜ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਸਕੇ । ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ warehouses ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਅਨਾਜ ਸਟੋਰ ਹੋ ਸਕੇ । ਨਾ ਤੁਸੀਂ warehouses ਬਣਾਏ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਨਾ ਕੋਈ order ਹੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ । ਲੋਕ ਸਮਝ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਤਕ ਦਾਦ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਚਲ ਚੁੱਕੇ ਨੇ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ....(ਵਿਘਨ)

Capt. Rattan Singh : On a point of order, Sir. Can the hon. Minister give wrong information or make mis-statements during the course of his speech on the floor of the House? The hon. Minister has stated that no work has been done by the Marketing Committees. Sir, there are standing instructions that 75% of the revenue of the Marketing Committees should be spent on village roads. My submission is that the hon. Minister should not make mis-statements here. He should be sure about the facts that he places before this august House. (*Interrupion*)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਮਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

ਸੜਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਹਾਲ ਸੀ । ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੜਕ ਬਣ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਫਿਰ ਸੜਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਨਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ।

ਡਰੇਨਜ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੋ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜ ਸਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰੇਨ ਪੁੱਟੀ ਫਿਰ ਦੋ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਅਗਾਂਹ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਜੋ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਣ । ਸੋ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਫਾਇਲਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੀ ਅਸਲੀ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮੈਨੂੰ ਆਣ ਦਿਉ । (*Interruption*)

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਇਸ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁਕ ਸਕੇ । ਕੋਈ ਕਮੇਟੀ ਤਕ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ । ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਵਾਸਤੇ ਪਾਂਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ । ਇਸ ਲਈ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਭੜਕਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ say ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ਸਾਡੀ say ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦੇ ਕਰੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਸਮਝਾ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਕਿਸ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕਰਾਂਗੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦੇਈਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨੇਕ ਨੀਅਤ ਹੋ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਿਉ । ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੀ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਇਹ ਉਧਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ। (ਹਾਸਾ)

ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ : ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਚਪਿਆਂ ਦੀ ਮੋਹਲਿਆਂ ਦੀ ਤੇ ਝੋਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਨਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਝੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਉਹ ਵੀ ਆ ਜਾਉ । (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਰੀਜ਼ਲਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਦਰਦ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਹੁਣ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਮਦਦ ਕਰੋ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ wind up ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਵਲ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਹਨ । ਜੋ ਕੁੱਝ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ । ਤਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣੇਗੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇਜਲਾਸ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ । (ਵਿਘਨ) ਜੇਕਰ ਕਿਰਾਇਆ ਖਰਚ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਰਮਨ ਜਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਪੱਲੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਜਲਾਸ ਮੁੱਕਣ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਉ ਅਤੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰੋ । (ਵਿਘਨ) ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹੋ । ਮੈਂ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਖੀ । ਇਜਲਾਸ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਉ (ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ, ਲੋਕ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਉ । ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾ ਕਰੋ । ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕਰੋ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਾਵਾਂਗੇ । ਲੋਕ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰੋ । ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਟੋਟੇ ਤੁਸੀਂ ਛੱਡ ਗਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਮੰਡੀਆਂ ਚੈਕ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਕੀਮਤ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆ ਹਨ । ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ । ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ ਇਹੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਜ਼ਲਾਂ ਤਹਿ ਕਰ ਚਲੇ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਉ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕੇ ਸਹੀ ਮਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਲਉ, ਫੇਰ ਵੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਦਿੱਤਾ , ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 20 ਵਰੇ ਤੱਕ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ । ਉਹ ਹੁਣ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਦਫਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟਾ ਪਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਜਾਉ । ਤੁਹਾਡੀ ਲੁਟ ਖਸੁਟ ਉਹ ਹੁਣ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਮੌਕਾ ਹੁਣ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਸੁਜੈਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਕਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਵਸ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਗਾਤਾਰ 20 ਵਰ੍ਹੇ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ । (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ) ਨਾ ਮੰਨੋ, ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿਆ ਹਾਂ ।

ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 92 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਇਹ ਰੁਪਿਆ ਲੋਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇੰਟਰੈਸਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਤਨਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ, ਇਤਨੀ ਕੀਮਤ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ।

ਜਿਹੜੀ ਕਣਕ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਅਸੀਂ ਗਰੋਅਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਖਰੀਦਾਂਗੇ, ਉਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਨਜ਼ੀਊਮਰ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ । ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਸਟੋਰਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਕੀਮਤ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਐਡ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਇਹ ਇਕ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸਟੋਰੇਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਵਾਇਆ ਸੀ । ਪਰ ਕੁਇੰਟਲ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਕੋਈ 16 ਰੁਪਏ ਸਟੋਰੇਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਪਲੱਸ ਅਦਰ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ । ਸਟੋਰੇਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਇਸ ਵਿੱਚ 8 ਰੁਪਏ ਤੇ ਕੁਝ ਆਨੇ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਹ ਖਰਚ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਜੇ ਕਿਧਰੋਂ ਪੈਸਾ ਲੈਕੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਸਰ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, 9% ਇੰਟਰੈਸਟ ਇਸ ਦਾ ਚਾਰਜ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕੇਬਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਣੇਗੀ ਨਹੀਂ । ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਹਿਣਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੇ ਸੁਝਾਉ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਅਜੇ ਮੌਕਾ ਤਾਂ ਦੇਣ । ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ (ਵਿਘਨ) ਕੁਝ ਸਬਰ ਕਰੋ । ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਕੁਝ ਮੁਆਮਲੇ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਟਾਪ ਪਰਾਇਰਟੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਵੱਲ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ 2–3 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ । ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਜੇ ਇਹੋ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਗਰੈਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਖਿਲਕੁਲ ਜ਼ੀਰੋ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ । ਮੈਂ

[ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਾਂਗਾ । ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50–55 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ 130 ਰੁਪਏ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਕੀ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਸੁਝਾਉ ਦਿਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਣ (ਵਿਘਨ) ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਨਜ਼ੀਉਮਰ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਲ ਲੈਕੇ ਹੀ ਖਾਣੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰਕਿਟ ਰੇਟ 75–80 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਇਕ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਰੇਟ ਹੈ ਮੈਂ ਛਪਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅਨਾਜ ਲੈਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿਆਂ । ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ 2–3 ਦਿਨ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਬੇਸ਼ਕ ਹਫਤਾ ਚੱਲੇ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਹੋਰ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਣ । ਜੋ ਵੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਕੰਪਲੀਟ ਅਤੇ ਰੀਜ਼ਨੇਬਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਮਕਸੂਦ ਕੁਝ ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਹਾਂ, ਕਿ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਨਜ਼ੀਉਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਜਬੀ ਰੇਟ ਤੇ ਖਰੀਦਣੀ ਪਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਆਵੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਬੇਸ਼ਕ ਨਾ ਆਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਔਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲ਼ਿਕ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੰਪਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਨੂੰ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਟ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । (ਆਵਾਜ਼ਾਂ: ਇਹੋ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ) ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੀਜ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ (ਹਾਸਾ)

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਜੇ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਦੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋ , ਕੁਝ ਤਾਂ ਹਿਊਮਰ ਕਰੀਏਟ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਰੁਪਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰੀਏ, ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰੀਏ, ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਰੁਪੈ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਤੇ ਖਰਚ ਕਰੇ । ਜਿਹੜੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਐਡ੍ਰੈਸ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਈਏ ਅਤੇ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈਏ । ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ (ਬੜਾ ਪਿੰਡ) : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਤਰਮੀਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ.........

Shri Mohan Lal : On a Point of Order, Sir. My Point of Order is that this member has already spoken on this resolution for a sufficient time. He cannot be allowed another opportunity to speak.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਪਰਚੁਨਿਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । That is all. (I am not giving him any opportunity to speak. The hon. Member is moving his amendment and that is all.)

Shri Mohan Lal : It may be taken as read and moved.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਰ 4 ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ "ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ" ਅਤੇ "ਅਨਾਜ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ :—

"ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ"

......

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਿਰਫ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰ ਦਿਉ । (The hon. Member may only explain it)

Shri Mohan Lal : I rise on a point of order, Mr. Speaker. You have ruled that he will be allowed only to move his amendment and will not be allowed to make a second statement.

Mr. Speaker: I am not going to allow him to make a second statement.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਆਪ ਦੀ ਰੂਲਿੰਗ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਰੂਲ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬੋਲਣੋ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਦ ਮੈਂ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਰਾਈਟ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਨ ਵੀ ਕਰਾਂ otherwise ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਰੂਲ ਕੋਟ ਕਰਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਈਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰੇ । ਇਸ ਦੇ ਉਪਰ ਹਾਊਸ ਨੇ ਵੋਟ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਇਹ ਬੜਾ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਦੀ ਆਗਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਤਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲੇਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ।

Capt. Rattan Singh : The House has to be run according to the rules. (*Interruptions*). The rule of this House is that no hon. Member is allowed to speak twice on the same subject and on the same resolution.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ । (ਹਾਸਾ) Amendment ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂਵ ਕੀਤੀ ਹੈ । (The hon. Member has said these words like militarymen. (Laughter) Comrade Harkishan Singh Surjit has moved the amendment)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਆਪ ਫੌਜੀ ਹਾਂ । (I myself am a militaryman.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਊਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਆਪ ਦੀ ਰਿਸਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜਿਹੜਾ ਲਫਜ਼ ਫੌਜੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸ ਸੈਂਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਹਿ ਪਹਿਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । (ਹਾਸਾ) ਜੇਕਰ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਸਾਹਮਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਣ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪਹਿਲੇ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੂਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਐਵੇਂ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹੋ । [We militarymen speak out before we think over its implications. (laughter) If General Sahib were faced with death ahead and he started thinking he will never make any advance. The advance is made first and thinking is done thereafter. I told Capt. Sahib that the hon. Member was moving his amendment only. He has unnecessarily raised the controversy.]

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕੰਟਰੋਵਰਸੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ । ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰੂਲ ਹੈ—ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਰੂਲ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਰੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਚਲੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਟੇਕ ਅਪ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਸਨ ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਸੀ । ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਨ । ਦੋਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ । ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਰੂਲਿੰਗ ਦਿਉ ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦਦਹਾਨੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬੋਲਿਆ ਸਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਦਿਨ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਦੋਬਾਰਾ ਏਜੰਡੇ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਇਹ ਹਾਊਸ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ 31 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੰਜ ਨੂੰ ਜਾਂ 6 ਨੂੰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਹੋਈ ਸੀ । (The resolution was moved on 31st and this amendment was circulated on the 5th or 6th.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕਾਇਦੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਉਪਰ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

Shri Mohan Lal : One hon. Member has crossed the floor, in your very presence, Mr. Speaker.

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਫ਼ਕੀਰ ਚੰਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਆਇੰਦਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੇਰੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੀਏ । ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਕਮਿਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਮਤੇ ਦੇ ਬੁਨੀਆਦੀ ਮੱਦੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਉਪਰ ਅਮਲ ਹੋਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—

"The Government should take immediate steps to take resort to State Trading."

"Immediate" ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਮੀਜਿਏਟ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿ ਅਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਇਮੀਜੀਏਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਲਈ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਸਾਡੀ ਪਾਲਿਸੀ ਤਾਂ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰੀਏ । ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਾਡੇ ਹੀ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਬਾਤ ਤੇ ਸਟੈਂਡ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੀ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਿਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਹਾਲਤ ਫੂਡ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਉਸ ਵਾਸਤੇ essential ਹੈ । ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗੱਜ ਕੇ ਕਹਿ ਸਕੀਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਜਿਹੜਾ ਸਰਪਲਸ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ? ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ । ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਢਿਡ ਭਰਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਅੰਨ ਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਘਟ ਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਐਸਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਪਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਥੱਲੇ ਤਕ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਕਰ ਸਕੀਏ । ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਨੁਕਤਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ । ਇਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਲਹਾ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਾਲਤ ਐਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਅਕਸਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਟਰੇਡ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ, ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਆਪੋਜ਼ੀਸਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਮਨੀਏ । ਜੇ ਉਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਧਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵੇਲੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗਲ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ । ਇਹ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਬਦਲ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸੁਝਾਵ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ । ਸਾਨੂੰ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਨਵੈਨਸ਼ਜ਼ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸਿਉਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹਾਇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਜਿੱਥੇ ਅੰਨ ਦੀ ਥੁੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਰੁਪੈ ਦਾ ਮਸਲਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹਾਇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਹੋਰਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਰੁਪੈ ਦਾ ਮਸਲਾ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਕਣਕ ਦੀ ਸਟੋਰੇਜ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਆਇਆ । ਅੱਜ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਟੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਲ ਕੈਪੇਸਿਟੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਚਾਹੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹੈ ਜਾਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਇਕ ਲੱਖ ਅਤੇ ਕੁਝ ਟਨ ਦੀ ਹੈ ਔਰ ਸਾਡੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਇਸ ਹੋਰ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਟੋਰ ਦੀ ਕੈਪੇਸਿਟੀ ਮਿਲੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ ਔਰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਵਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਾਲੀਸੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕਰਨ ਔਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ—ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਔਰ ਉਸ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਅਗਰ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਹਿੱਸਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨਾਜ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਣਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਕੀਮਤ ਕੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ (Cheers from the Opposition) ਇਸ ਲਈ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਢਿੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਚਾਹੂੰਗਾ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ । (Renewed cheers from the Opposition) ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਨ, ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਚਲਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਿਤਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਔਰ ਵਾਧੂ ਗੱਲ ਕਿਤਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਾਧੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ ਇਹ ਕਰਨ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਾਈਏ । ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਔਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਐਲਾਨ ਗਵਰਨਰਜ਼ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਰਚ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ । ਉਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋਏਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਮੂਚੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਭਲਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ । ਸੋ ਹੁਣ ਰੌਲਾ ਕਿਸ ਬਾਤ ਦਾ ਹੈ ? ਇਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ, ਪਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉ । ਉਲਾਂਭਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਔਰ ਅਗਰ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਉ । ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਅਕਾਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ 1942–43 ਦੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੀੜਤ ਡੀਕਲੇਅਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਫੇਰ ਵੀ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ।

ਮੈਂ ਇਸ ਰੇਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ 60 ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਖਰੀਦ ਕਰਕੇ 150 ਰੁਪੈ ਕੁਇੰਟਲ ਤਕ ਕਣਕ ਵਿਕਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖ਼ੋਰੀ ਦੀ ਇਸ ਬਿਦੱਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕੈਮਪੇਨ ਚਲਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨੂੰ ਇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਜਿਹੜੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਾਪਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਧੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹੋ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਔਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ—ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਰਸਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੋ ਬਿਲਕੁਲ ਕੰਟਰਾਡਿਕਟਰੀ ਪੁਜੀਸ਼ੰਜ਼ ਹਨ । ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਹੈ ਇਹ ਅੱਗੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੀ । ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਫੂਡ ਮਿਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਇਕ ਬੰਧੇਜ ਵਿਚ ਬੰਧ ਜਾਣ । ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਕੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਇਤਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਇਕ ਪੁਲਿਟੀ-ਕਲ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਕ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਵਾਲ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਫਾਕਾਕਸ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕੌਮੀ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਠੀਕ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਕਦਮ ਪੁਟੀਏ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਪਾਲਿਸੀ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪੁਜਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਸੋਚਣਾ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ]

ਪਵੇਗਾ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣ —ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਨਿਸਟਰੀ ਔਰ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਵੱਕੋ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਭਰ ਅਨਾਜ ਪੁੱਜਦਾ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਤੌਖਲਾ ਨਾ ਰਹੇ ਔਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੀਏ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਕਾਰ ਦਾ ਸੌਵਾਲ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੇ ਔਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁ-ਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੀਏ ਕਿ ਸਮੁਚਾ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ।

Mr. Speaker : Motion moved—

That the following be added at the end of the Resolution—

"In accordance with the policy laid down in Governor's Address."

Comrade Harkishan Singh Surjeet : You are correct, Sir. You have moved the Motion for discussion....

5.00 p. m.

Chaudhri Darshan Singh (Adampur) : Now this amendment is going to be discussed.

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬੀ ਭਾ ਤੇ ਮਿਲੇ । ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਫੌਰਨ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰੇ । ਇਹ ਮਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਅਗਰ ਮੈਂ ਮੁਗਾਲਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਾ ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਰਖੇ ਹਨ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਸ਼ਲ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਸ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤਕ ਤਾਂ ਲੈ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਪਾਰਸ਼ਲ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਜਾਂ ਇੰਡਸਟਰੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ 80-85 ਫੀਸਦੀ ਜਨਤਾ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

श्री श्र० विश्वनाथन : On a point of order, Sir, स्पीकर साहिब, चौधरी दर्शन सिंह इस रैज़ोल्यूशन पर बोल चुके हैं । अब यह......

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ hon. Member ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ।

श्री श्र. विश्वनाथन: रिकार्ड देखा जाए, क्योंकि ऐसा अन्दाजा है कि यह बोल चुके हैं । (The hon Speaker consulted the record.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ । (The hon. Member has not spoken on the resolution so far.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ P.L. 480 ਦਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕਣਕ ਨਾ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ, ਲੱਖਾਂ ਇਨਸਾਨ ਭੁਖ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦੇ, ਇੰਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰੇ । 80 ਜਹਾਜ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਕਣਕ ਢੋਂਦੇ ਰਹੇ । ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀਆ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 80 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਪਾਸ ਅਨਾਜ ਲਈ ਝੋਲੀ ਅੱਡੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਕਾਂਗਰਸ 20 ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ । ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਿਆ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ.......(ਵਿਘਨ) ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ.....(ਵਿਘਨ) ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ । ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਸੁਝਾਉ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਪਰਸਨਲ ਅਟੈਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਂਬਰ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਤੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ । ਮੌਜੂਦਾ ਅਵਾਮੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ ਕਰਨੀ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਫੂਡ ਮਿਨਿਸਟਰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤੇ ਭਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਣ । ਵਪਾਰੀ ਆਪ ਦੀ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਹਰ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਆਪ ਦੇ ਸਰਕੂਲਰ ਦਾ ਹਰ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਬਜਟ ਲੀਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਭਾ ਗਰੀਬਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਸੀਕਰਿਟ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਾ ਹੈ । ਪਰ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ । ਪਰ ਆਪ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਹਰ ਵਪਾਰੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ । ਸੀਕਰਿਟਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ । ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਸੀਕਿਉਰਿਟੀ ਦੇ ਮੇਈਯਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਹਰ ਗਈਆਂ । ਜਦ ਚੀਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ....

Mr. Speaker : Let us not discusst his.

Chaudhri Darshan Singh : I close it, Sir.

ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣੇ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰਨ, ਭਾ ਬਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤਾਕਿ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਘਟ ਭਾ ਤੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਰਿਹਾ। ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ..... *(Shri Lal Chand Suberwal, a member of the Panel of Chairman, occupied the Chair.)*

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਰਾਸਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

Captain Rattan Singh : Sir, you were on the Chair and you decided that going from this side to that side is crossing of the floor...

ਸ੍ਰੀ **ਸਭਾਪਤੀ** (ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ) : ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ? (I was going through some papers. Has any hon. Member crossed the floor of the House) ?

ਆਵਾਜ਼ਾਂ : ਹਾਂ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਦੇਵ ਹੋਰਾਂ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ **ਸਭਾਪਤੀ** : ਲਉ ਜੀ ਸਤ ਦੇਵ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਉ। ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। (The hon. Member Shri Satya Dev should go back to his seat. Capt. Sahib is not to be displeased.)

(Shri Satya Dev obeyed the order of the Chair.)

Shri A. Vishwanathan : On a Point of Order, Sir. Captain Rattan Singh has said that you were on the Chair. It is a disrespect to the Chair. Mr. Chairman is in the Chair.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾ ਛੇਤੀ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੀ ਟ੍ਰੈਜੇਡੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾ ਮੁਕਰੱਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਨਾ ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਤੇ ਨਾ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਪੈਂਸਲ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 10 ਪੈਸੇ ਜਾਂ ੨੦ ਪੈਸੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਤਸਮਾ ਲੈਣ ਜਾਉ ਤਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਹ ਕੀਮਤ ਹੈ। ਹਰ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮੁਲ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਟਰਮ ਡਿਕਟੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੁਕਾਨਦਾਰ। ਪਰ ਇਥੇ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ? ਗ੍ਰੋਅਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਮੁਲ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖ੍ਰੀਦ ਕਿਸ ਭਾ ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਦਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਿਉ। (ਵਿਘਨ)

An hon. Member : You are confused.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਆਈਡਿ- ਆਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਕਠੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹੋ ? (ਵਿਘਨ)

ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 1960 ਵਿਚ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਉਸ ਕਢੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰਟੇਲਾਇਜ਼ਰ ਦਾ ਭਾ 16 ਰੁਪਏ ਸੀ ਅੱਜ 22.50 ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰੈਕਟਰ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ $22\frac{1}{2}$ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ

ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਕਾਸਟ ਆਫ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕੱਢ ਲਏ ਤੇ ਇਸ ਤੇ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਦਾ ਪਰੀਮਿਅਮ ਐਲਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਕਦੀ ਮੁਨਾਫਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ, ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਇਕ ਫ਼ਸਲ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੋਟਰ ਸੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਗੜੇ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ, ਕਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ, ਕਦੇ ਡੰਗਰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਸਟ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਫਿਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਉਹ ਕੋਈ ਸੇਲਜ਼ ਟੈਕਸ ਤਾਂ ਈਵੇਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਕੋਈ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਟਾ-ਹੋਲਡਰ ਨਹੀਂ । ਦੁਪੱਟੇ ਤੇ ਦੁਪੱਟਾ ਪਾ ਕੇ ਪੱਲੂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ । ਕਾਣੀ ਡੰਡੀ ਤੇ ਤਕੜੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਬਾਣੀਏ ਭਰਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਤੇ ਮਾੜੇ ਉਧਰ ਜਾ ਬੈਠੇ ਨੇ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਮਾੜੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮਾੜੇ ਹੋ । ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਸਾਫ਼ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਏ ਹੋ । ਪਰ ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਧਰ ਕਿੰਨੇ ਮਿਡਲ-ਮੈਨ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਉਧਰ ਤੁਹਾਡੀ ਵੱਲ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ)

Mr. Chairman : No interruptions please.

ਤੁਹਾਡਾ ਵਕਤ 15 ਮਿੰਟ ਸੀ ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰੋ । ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣ ਦਿਆਂਗਾ । (No interruptions, please. The hon. Member was allotted 15 minutes and that time is over. He should please wind up now. I will not allow him to speak any more.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕਦੇ ਹੋ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

Mr. Chairman : You should withdraw these words, Chaudhri Darshan Singh. You cannot say this thing when I am in the Chair. It is a disrespect to the Chair.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਜਨ ਸੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।

I never meant any disrespect to the Chair. Sir, I withdraw it. I am sorry for this. I want to say that it is owing to the Jan Sangh member....

One Voice : You are sadly mistaken.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਰਹਿਣਗੇ । ਜੇਕਰ ਅੱਜ 70 ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਵੀ 70–80 ਰੇਂਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੇਟ ਰਹੇਗਾ । ਪਰ ਮੈਂ ਕੋਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਰੇਟਸ ਜੋ ਅਜ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੋਨ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਚਲੇਗਾ । ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕੀ ਰੇਟ ਨੇ—ਦੜਾ $72\frac{1}{2}$ ਤੋਂ 75 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਤੇ ਸੁਪੀਰੀਅਰ 75 ਤੋਂ 80 ਤੱਕ । ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹਰਿਆਣੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਭਾਅ ਹੈ ਦੜਾ 95 ਰੁਪਏ ਤੇ ਫਾਰਮੀ ਕਣਕ 102 ਰੁਪਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ , ਕੋਈ ਵਾਘਾ ਬਾਰਡਰ ਨਹੀਂ, ਇਕ line ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ wind up ਕਰੋ । (ਵਿਘਨ)

(The hon. Member may now wind up) (*Interruption*)

Mr.Chair man : I cannot allow you more than 15 minutes. In this connection you can refer to rule 200 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in the Punjab Vidhan Sabha.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਘ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

Mr. Chairman : Mr. Darshan Singh you have taken 19 minutes. I can allow you only one minute more.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ time ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇ ਦਿਉ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਰੇਲਾ ਮੰਡੀ ਦਾ ਭਾ ਦੇਖੋ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਦੜਾ 120 ਰੁਪਏ ਤੇ ਫਾਰਮੀ 125 । ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਪੜ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੰਡੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਦਾ ਭਾ ਦੜਾ 115–119 ਤੇ ਫਾਰਮੀ 125 ਰੁਪਏ ਹੈ । ਇਹ ਕੁਰੈਕਟ ਫਿਗਰਜ਼ ਨੇ । (ਵਿਘਨ)

(*Mr. Chairman : No more time. Please wind up now.*)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਅੰਦਰ ਆਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ । ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਦਿਉ ਤੇ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਵੱਡਾ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ਤਅੱਲਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਉ । ਭਾਵੇਂ ਜ਼ੋਨ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਗੁਦਾਮ ਕਿੱਥੋਂ ਬਣਨ । ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਲਈ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਐਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚੋਂ 8 ਕਰੋੜ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ 3 ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ 2 ਲੱਖ ਵੀ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕਰੋ । ਇਕ ਹੋਰ ਮੈਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਦਾਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੋਗੇ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਦਾਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ । ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਇਨਡੈਂਟ ਮੰਗ ਲਉ , ਯੂ. ਪੀ., ਦਿੱਲੀ., ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਇਹ ਸਭ ਤਿਆਰ ਹਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਡਵਾਂਸ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ । ਤੁਸੀਂ ਗੱਡੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਮਾਲ ਭੇਜੀ ਜਾਉ । ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੁਦਾਮ

ਦੀ ਲੋੜ, ਨਾ ਕੈਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹੇਗੀ, ਨਾ ਸਟੋਰੇਜ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਰਹੇਗੀ । ਫਿਰ ਸਮਗਲਿੰਗ ਵੀ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਇਕ ਮੈਂਬਰ : ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਧਰ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆ ਗਏ ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ । ਕਣਕ ਬਾਹਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਹਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਦੇਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਨ ਸੰਘੀ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਪਰੈਜ਼ੈਂਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ ਜੋ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸ ਲਈ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਉਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਹੈ । ਉਹ ਜਮਾਤ ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਮਝਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਾਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਛਜੂ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ (ਪਠਾਨਕੋਟ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਉਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਾ ਜੋ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਐਡਰੈਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਵਾਮ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਆਪਣੀ ਪਾਲੀਸੀ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਵਾਮ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਦੇ ਵਿਚ ਲੜਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਖੋਈ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਦੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਅਵਾਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਏਥੇ ਸਾਡੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਨਾਸਿਬ ਭਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸੱਜਣ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਉ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਇਕ ਗੱਲ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ । ਕਰਨੀਆਂ ਤਾਂ ਦਰ-ਕਨਾਰ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਚੰਗੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿੰਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਭਾਉ ਤੇ ਖਾਦ

[ਸ੍ਰੀ ਛਜੂ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ]

ਦਿੰਦੇ, ਚੰਗੇ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ । ਪਰ ਇਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਜੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੋ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 70 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਭਾਉ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਹੈ । ਇਹ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮਤਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਗੱਦੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਵਾਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਇਹੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ । ਮੈਂ ਸਰੀਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੁਟਿਆ ਹੈ ਚਾਹੇ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਟੁੱਟੀ ਹੈ ਅਵਾਮ ਨੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੈ । ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇਕ ਭਾ ਤੇ ਕਣਕ ਮਿਲਣੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 85 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਭਾਉ 23 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕਣਕ ਖਰੀਦੀ । 15 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਉ ਚੜ੍ਹ ਗਏ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲਖਾਂ ਰੁਪਿਆ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਾਇਆ , ਅਤੇ ਤਜੋਰੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ 85 ਰੁਪਏ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਉ 15 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ 112 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਅਵਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਵਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੁਣ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗਲਾਂ ਵਲ ਹਥ ਵਧਾਉ। ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੂਡ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪਾਉ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਦਿਉ । ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ, ਜਨਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

(ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲਣ ਲਈ ਉਠੇ)

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵੇਲੇ 8-9 ਮਿੰਟ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ 5 ਮਿੰਟ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ । (There are only 8-9 minutes more and the hon. Member may speak for 5 minutes only.)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) : ਆਪਾਂ ਇਕ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ । ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਹੁਣ ਦੋ ਭਾਉ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਿੱਛੇ ਜੇਹੇ ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤਨਾ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ 5 ਮਿੰਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । ਉਹ ਵੀ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਚੌਧਰੀ ਹੀ ਹਾਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ । ਸਾਡਾ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰੋ ।

ਸ੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਇਹ ਲਿਹਾਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਰੂਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ 15 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸਾਰੇ 8-9 ਮਿੰਟ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 5 ਮਿੰਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ । (It is not a matter of accommodation, it is all according to the rules. Half-an-hour is to be given to the hon. Minister and Panditji

will take 15 minutes to reply. There are only 8-9 minutes at my disposal out of which 5 minutes are allotted to the hon. Member. I therefore, instead of wasting more time the hon. Member may please start his speech.)

चौधरी बलबीर सिंह (हुशियारपुर) : यह जो रैज़ोल्यूशन कांग्रेस पार्टी की तरफ से पेश किया गया है इसके मुताल्लिक मैं पहले तो इतना ही अर्ज करना चाहता हूँ कि इनकी हकूमत सारे हिन्दुस्तान में रही और लगातार 20 साल तक रही मैं पूछता हूँ कि क्या उन्होंने आजतक हिन्दुस्तानियों की भलाई का कोई काम किया ? मुल्क की खुशकिस्मती है कि आज 1/3 हिस्सा मुल्क का इनके चंगुल में अब रह गया है बाकी का 2/3 हिस्सा इनके हाथों से आज़ाद हो गया है। इतने थोड़े से अरसा में जो कुछ भी मौजूदा सरकार कर सकी है वह हां जाने से काफी सुख महसूस हुआ है। आज हम अनाज के भाव मकर्रर करना चाहते हैं ताकि सारा साल इसी भाव पर अनाज लोगों को मिले। इससे कनज्यूमर भी खुश है और जिमींदार भी। मगर इनकी पार्टी की तरफसे से जिस तरह की नुकताचीनी की जा रही है कभी वह जिमींदार को खुश करने की बातें करते हैं और कभी हमें किसी तरह के सुझाव देते हैं। दर असल इनके दिमाग से अभी तक यह बात निकली नहीं कि यह हाकम कलास से हैं और दिल्ली में इनकी हकूमत है और अगर यह चाहेंगे तो साथ देंगे नहीं तो होने नहीं देंगे। यहां पर स्टेट ट्रेडिंग की बात हुई, मगर इन की तरफ से कहा गया कि हम किसी को भी इजाज़त नहीं देंगे। मैं यह कहना चाहता हूँ कि जिस पार्टी की सैंटर में हकूमत है उसकी पालिसी अभी तक समझ में नहीं आई कि आया वे लोग स्टेट ट्रेडिंग चाहते हैं या नहीं। अगर वे लोग स्टेट ट्रेडिंग चाहते हैं तो जिन प्रदेशों में इनका राज्य है वहां पर लागू करवाएं। उनका पिछले 20 साल तक देश में राज्य रहा है, इन बीस सालों में तो उनको इस बात का ख्याल नहीं आया। अब इनके हाथ से राज सत्ता छिन जाने के बाद इस बात का ख्याल आया है। जब से सैशन चल रहा है हमारी तरफ से बार बार चैलेंज हुआ कि आप ही बतायें कि कौन सा भाग्रा मुकर्रर किया जाए, आप क्या चाहते हैं तो यह चुप हो जाते हैं। आज अनाज का मसला लेकर ये चाहते हैं कि लोगों को बता सकें कि हमें तुम्हारे साथ बहुत हमदर्दी है। खुद 20 साल तक स्टेट ट्रेडिंग नहीं कर पाये। यूनाइटिड फ्रंट की सरकार ने पालिसी के तौर पर फैसला किया है कि इस सूबे में स्टेड ट्रेडिंग होगी। लेकिन जब तक उसके लिये साधन न हो जाएं स्टेट ट्रेडिंग कैसे हो सकती है ? जिस शक्ल में यह रैज़ोल्यूशन लाया गया है सिवाए इसके इनका कुछ और मकसद नहीं है कि हम में फूट डाली जाए। इनका विचार था कि इसी बात पर हममें फूट पड़ जायेगी और शायद इनको गद्दियां मिलने का चांस फिर से मिल जाए। इनको यह बात भूल जानी चाहिए, जिस जनता ने इनको ठुकराया है जब तक वह नहीं चाहती राज सत्ता इनके हाथ में नहीं जा सकती। अगर दोबारा ये चाहते हैं कि जनता इनको अपनाए तो इनको हेरा फेरी छोड़ कर सीधा रास्ता अपनाना चाहिए। हेरा फेरी के कारण ही जनता ने इनको राज गद्दियों से हटा कर आपोजीशन के बैंचों पर बिठाया है। इनको चाहिए कि हेरा फेरी को छोड़ कर जनता में जाएं, जनता के मसलों को हल करने की कोशिश करें। 20 साल तक तो यह लोग आसमान पर बैठे रहे, इनको दुनिया नज़र नहीं आई।

इन शब्दों के साथ मैं प्रार्थना करता हूँ कि गवर्नर के ऐड्रेस में फरंट की मिनिस्टरी ने जो सुझाव पेश किया है वह सही बात है कि स्टेट ट्रेडिंग के असूल को हम मानते हैं लेकिन इसके लिये

[चौधरी बलबीर सिंह]

जो साधन चाहिएं उनका प्रबंध हो जाने के बाद इसको पूरे तौर पर लागू कर दिया जाएगा। लेकिन बात यह नहीं है। अगर यूनाईटिड फ्रंट की सरकार स्टेट ट्रेडिंग को मुकम्मल तौर पर लागू करेगी तो पण्डित मोहनलाल या उनके साथी कोई और साहब रैजोल्यूशन पेश करेंगे कि मुकम्मल स्टेट ट्रेडिंग नहीं होनी चाहिए इससे व्यापारी तबाह हो जाएंगे। लोगों से आज़ादाना तजारत छिन जायेगी। इन्होंने गवर्नर के ऐड्रेस पर पंजाबी के प्यार का रैजोल्यूशन पेश किया था और आज प्रबोध जी ने हिन्दी के प्यार की बात की है। ये बातें इसलिये कर रहे हैं कि हिन्दुओं को तो जा कर कह सकेंगे कि हमने कोशिश की है कि हिन्दी को पूरा दर्जा मिलना चाहिए और सिखों को जाकर कह सकें कि हमारी पार्टी पंजाबी की पूरी तरह से वफादार है। इनकी पालिसी लगातार इसी तरह से चल रही है। इनका स्टैंड हर बात पर इनकंसिस्टैंट रहा है। इसलिये मैं कहूँगा कि कि जो अमैंडमेंट फ्रंट की तरफ से पेश की गई है उसको मंजूर करके रैज़ोल्यूशन पास करना चाहिए। जो बातें ये लोग कह रहे हैं ये सूबे के भले की बातें नहीं हैं। इनके अपने मन की खुशी है। जो अमैंडमेंट पेश की गई हैं मैं उसका समर्थन करता हूँ। धन्यवाद।

(श्री सभापति ने पण्डित मोहनलाल को बोलने के लिये कहा)

Shri Mohan Lal : Sir, I shall exercise my right of reply after the Minister has spoken.

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਜਿਥੇ ਤਕ ਜਵਾਬ ਦਾ ਤਾਲੁੱਕ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਰੂਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਚ ਦੇ ਬਾਅਦ।

Provided that the mover of a resolution when moving the same and the Minister concerned when speaking for the first time may speak for thirty minutes or for such longer time as the Speaker may permit....

(So far as the right of reply is concerned, nothing is given in the rules. Only this is laid down that after the speech—'Provided that the mover of a resolution when moving the same and the minister concerned when speaking for the first time may speak for thirty minutes or for such longer time as the Speaker may permit........)

Shri Mohan Lal : That right of reply I will have after the Minister has spoken. If he does not want to speak then I can reply but not earlier.

ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਲ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਰਾਈਟ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣਨ ਦੇ ਬਾਦ ਬੋਲਾਂ।

(Mr. Chairman called upon Shri Satya Pal Dang to speak.)

ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ (ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ): ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਪੂਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਟਰੀਬਿਊਟ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਰਕੇ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੁਜ਼ਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਿਜਾਰਤ ਸਰਕਾਰੀ

ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਪੂਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਵੇ । ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰੰਟ ਦੇ ਮਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜਦ ਜੁਜ਼ਵੀ ਤਜਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਜਾਰਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਕਰੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਸਕੇ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ–ਪ੍ਰਾਂਤ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਈ ਪ੍ਰਾਂਤ ਸਰਪਲਸ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਇਕ ਹੈ । ਪਰ ਕਈ ਪ੍ਰਾਂਤ ਡੈਫੀਸਿਟ ਹਨ । ਅਜ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਵੰਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਲਿਫ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਬੀਲਾਂਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅੱਜ ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇਗੀ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਲੇਕਿਨ ਨਾ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਡਿਫਿਸਿਟ ਪ੍ਰਾਂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਉਥੇ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਡਿਫਿਸਿਟ ਪ੍ਰਾਵਿੰਸਿਜ਼ ਹਨ ਉਥੇ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਰੈਜ਼ੋ-ਲੂਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇਣ ਕਿ ਇਥੇ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਬਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਜ ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਇਕ ਗਭੀਰ ਸਮਸਿਆ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਸਿਆਸਿਆਤ ਨੂੰ, ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਲਗ ਰਖ ਕੇ ਵਾਕਿਆਤ ਵਿਚ ਆਉ । ਅਗਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਗਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਲ ਹੋਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਜਮੂਈ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰਖਕੇ ।

ਆਖਿਰ ਅਗਰ ਇਹ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹੀ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ, ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਵਾਜਬ ਔਰ ਜਾਇਜ਼ ਕੀਮਤ ਦੀ ਸਹੂਲੀਅਤ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਔਰ ਬਜਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਲੋਂ ਇਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਰਹੀ ਹੈ—ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]

ਅਨਾਜ ਦੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ । ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਿਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਇੰਡਿਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ? ਜ਼ਰਾ ਦੱਸਣ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਉਸ ਇਡਿਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਗਰੰਟਿਡ ਕੀਮਤਾਂ ਕੀ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ? ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਰਫ਼ ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੈਂਟਰ ਨਾਲ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਸ਼ੰਜ਼ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤ ਨਾ ਦਿਵਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੇਸ਼ਕ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਛਿੱਲ ਲਾਹੇਗੀ । ਮੈਂ ਅੱਪਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕੀਮਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫ਼ਿਕਸ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਦੋਸਤ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਸ ਫ਼ਰੰਟ ਸਰਕਾਰ ਦੀਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਵਾਜਬ ਗਲ ਨਹੀਂ ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਕੀ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਏ ਲਭੱਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਇੱਥੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਇੰਸਟਰਕਸ਼ੰਜ਼ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਔਰ ਉਹ ਲੈਵਲ ਜਿਹੜਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਤੇ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਰ ਦੱਸਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ? ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ । ਇਕ ਉਹ ਵੀ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਮ ਦੀ ਕਣਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਤਾਂ ਰਹੇਗਾ ਹੀ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਐਨਸ਼ਿਉਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਨਾ ਡਿੱਗਣ ਦਈਏ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਐਰਾਈਵਲਜ਼ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਕੁਆਲੀਟੀਜ਼ ਦੀ ਕਣਕ ਦੀ ਰੈਮਨਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਔਰ ਉਸ ਲੈਵਲ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਾ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਪਣੇ ਰੀਜ਼ਰਵ ਸਟਾਕ ਲਈ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਈਸ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ । (ਵਿਘਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਟੇਸ਼ੰਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੀਆਂ । ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ 95 ਕਿਧਰੇ 100 ਔਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਧਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਵਿਕੇ ਔਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਅਨਾਜ 150 ਰੁਪਏ ਕੁਵਿੰਟਲ ਵਿਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਲਾਨੀਆ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਵੇਗੀ । (ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ) ਇਹ ਲੋਕ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਇਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਫ਼ਾਦ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਮਫ਼ਾਦ ਦੀ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਰਡਿੰਗ ਦੀ ਕੈਪੇਸਿਟੀ ਹੈ ਜੋ ਸਟਾਕ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਉਸੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਸਟੇਟ ਫ਼ੂਡ ਜ਼ੋਨ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸੇ

ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਫ਼ੀਟੀਅਰਿੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਅਕਸਰੀਅਤ ਦਾ ਮਫ਼ਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਕਰਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਹੈ, ਗ਼ਰੀਬ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ— ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਖਰੀਦਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡੇਢ਼ ਡੇਢ਼ ਰੁਪਏ ਕਿੱਲੋ ਆਟਾ ਵਿਕਦਾ ਰਿਹਾ ਔਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਭਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜ ਲਈ ਔਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਅਪਣੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕਣਕ ਦਾ ਸਟਾਕ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਮਫ਼ਾਦ ਇਹੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਮਿਲਣ ਔਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਦ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੇ ਖਾਣ ਲਈ ਆਟਾ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਨੇ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾ ਤੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਫ਼ਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਨੋਂ ਦੂਨੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਦੇਣੀ ਪਵੇ । ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਰ ਇਸ ਨੀਤੀ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈ ਔਰ ਗਾਰੰਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ । ਡੈਟਾ ਭਾਵੇਂ ਸਰਦਾਰ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੁਧਿਆਨੇ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਔਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖ ਕੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਅੱਜ ਕਣਕ ਵੇਚ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਖਰੀਦਣੀ ਵੀ ਹੈ. ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫ਼ਾਰਮਰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਪਰਾਫ਼ੀਟੀਅਰਿੰਗ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਔਰ ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਰੈਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਉਹੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 95 ਜਾਂ 100 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਕੀਮਤ ਫਿਕਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸਾਨ ਔਰ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਫ਼ਾਦ ਹੈ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਗਰ ਉਹੋ ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਟਰੇਡਰ ਨੂੰ ਹੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ —ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੈਬੋਟੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਔਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ— ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੈਬੋਟੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਔਰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਨਾਸਿਬ ਟਾਇਮ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਸਤ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਡੈਫ਼ੀਨੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ? ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਇਸ ਲਈ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਕਿ ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ । ਮਗਰ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨਗੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਫ਼ੂਡ ਜੋਨ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੰਨ ,ਚਾਰ ਸਟੇਟਸ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਟੈਂਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਕੰਟਰਾਡਿਕਸ਼ਨ ਹੈ ।

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸ ਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]

ਕਪੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾ ਥੱਲੇ ਆਕੇ ਅਪਣੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਹਟ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫ਼ਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ? ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅਨਾਜ ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਾਂਗੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ, ਯੂ. ਪੀ. ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ ਔਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਰਾਫਿਟੀਅਰਿੰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਿਲ ਮਾਲਕ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਿਲ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰੇਡ ਯੂਨਿਅਨ ਲੀਡਰ ਤੇ ਇਹ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਚਲ ਜਾਵੇਗੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਰਲੇ ਖਰੀਦਣ ਦਿਉ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਸਾਥੋਂ ਲੈਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵੇ ਅਸੀਂ ਅਨਾਜ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਅਗਰ ਇਹ ਦੋਸਤ ਵਾਕਈ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ ਇਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਹੈ । ਕੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੱਦ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਕਣਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਪਾਸ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕੀ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨਾਜ ਲੈਕੇ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪੋ ਦੇਵੇ ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰੇਡ ਨੂੰ ਅਲੀਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲੀਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੋਲਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕੁਝ ਛੁਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਮੇਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ । ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਪਾਸੋਂ ਟਰੇਡਰ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । (ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)

ਕਾਮਰੇ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : On a point of order, Sir. ਮੈਂ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਪਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

Mr. Chairman : This is no point of order.

ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਬਣੇ, ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਮਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ

ਹੁੰਦਾ । ਜੋ ਸੂਬਾ ਅਨਾਜ ਵੱਲੋਂ ਡਿਫੀਸਿਟ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਟੋਟਲੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਸ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬੇ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਇਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹਾਂ ਅਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਫਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਰ ਇੱਥੇ ਵੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਗਰ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸੈਬੋਟੇਜ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਾਂਗੇ । ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਢਾਈ ਲੱਖ ਟਨ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਲਈ ਖਰੀਦਾਂਗੇ । ਬਾਕੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਟਰੇਡਰ ਖਰੀਦ ਸਕੇਗਾ । ਉਸ ਤੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਸ ਸਰਪਲਸ ਸਟੇਟ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਵਰਨਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਾਂਗਾ । ਅਤੇ ਅਗਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਗਰ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਕਈਆਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੋਦਾਮਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਲਵੋ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ । ਪਰ ਇਹ ਦੋਸਤ ਜ਼ਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ । ਫਿਰ ਜਦ ਸਰਕਾਰ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਤੇ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਦੋਸਤ ਕੱਚੇ ਤੇ ਪੱਕੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਉ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੱਚੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੇ ਰੀਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵ ਨੂੰ ਇਹ ਲੈਕੇ ਆਏ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਵੀ ਮਸਲਾ ਹੈ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : On a point of order, Sir. जनाब आली, इन्होंने इन्डायरैक्टली इनसिनूएशन लगाई है हर मैम्बर पर चाहे वह इधर हैं या उधर । हरेक की ईमानदारी पर शक की गुंजायश देती है इन की बात । मैं इनसे रिक्वैस्ट करूँगा कि कोई भी हो चाहे इन बैंचिज़ पर हो या उन बैंचिज़ पर हो यह केटेगोरीकली बता दें कि कौन व्यापारियों को इनके पास लेकर आता है । यह बात वेग न रहे ।

Mr. Chairman : The hon. Member should please resume his seat. This is no point of order.

ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਾਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਸੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਅਗਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਪੀ. ਐਲ. 480 ਦੀ ਕਣਕ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗ਼ਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਪੀ. ਐਲ. 480 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ । ਅਨਾਜ ਦੀ ਥੁੜ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ । ਅਗਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਡਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਕੇ ਨਕੇਲ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤੁਆਵਨ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੋ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੋ, ਘਾਟਾ ਛੇਤੀ ਕੱਢੋ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ । ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਪੀ. ਐਲ. 480 ਨੂੰ

[ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਮੰਤਰੀ]

ਅਧਾਰ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਜੋ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਵੱਲੋਂ ਖੁਰਦਵੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਐਲਾਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ।

ਮੈਂ ਆਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਰੋਗੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਮੰਨਾਂਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵਾਂਗੇ ਪਰ ਜੇ ਕਹਿਣਾ ਕੁਝ ਤੇ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ । ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ 95 ਰੁਪਏ ਜਾਂ 100 ਰੁਪਏ ਕਵਿੰਟਲ ਭਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਬਲਕਿ ਇਸ ਡਿਬੇਟ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੱਜਨ ਨੇ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਲਿਆਏ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਪਾੜ ਪੈ ਜਾਵੇ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ 8 ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਰੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 30 ਕਰੋੜ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਸਬਕ ਹਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਬਜਾਏ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਫਿਰ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਨਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ । ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਸੇਨਾ ਬਣਾਈ, ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀ ਚਲਾਈ ਕਿ ਗੈਰ ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਆਦਿ । ਅਗਰ ਵਾਕਈ ਇਹ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ State Trading ਹੈ ਅਤੇ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਵੱਲ ਜਾਵਾਂਗੇ । ਅਗਰ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਕਸਦ ਇਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰੋ ਤਾਕਿ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ (ਬਟਾਲਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਮੈਂ ਚੰਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੁਆਇੰਟਸ ਜਿਹੜੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਇਸ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਐਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ।

6 00 p.m.

"In accordance with policy laid down in the Governor's Address."

ਹੁਣ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਮੈਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਿ ਪਾਲੇਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਇਸ ਐਡਰੈਸ ਦੇ ਸਫਾ ਤਿੰਨ ਦੀ ਟਾਪ ਤੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"Steps will be taken by Government to purchase foodgrains along with the traders, the latter will, however, first offer their stocks to Government and dispose of them otherwise only, if Government have shown their inability to purchase those."

ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਸੀ ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

"Except this, it is not intended to place any restriction on free trade."

ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਾਲੇਸੀ ਸਟੇਟ-ਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਾਜ਼ੇ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਫਰੀ ਟ੍ਰੇਡ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। (ਘੰਟੀ) (ਵਿਘਨ)

ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਵਿਘਨ ਪਾਂਦੇ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਵੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰੀ ਟ੍ਰੇਡ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਆਨ ੲੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਕੀ ਜਦ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਅਰਮੈਨ : ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਕੋਈ ਰੂਲ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ । (Yes, the Chairman can preside over the sitting if invited to do so. In case there is any rule to the contrary it may please be quoted.)

Shri Prabodh Chandra : I quote the rules.

"....in the absence of the Speaker....

(At this stage Mr. Deputy Speaker took his seat at the dais.)

(*Thumping from the Opposition*)

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਸਟੇਟ ਪਾਲੇਸੀ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਨਹਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ—

'It is not intended to place any restriction on free trade.'

Mr. Deputy Speaker : This is what we mean by free trade.

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖ੍ਰੀਦ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕੇਵਲ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨਾਜ ਆਫਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਟਾਕ ਉਹ ਵਪਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਣ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਣ ਅਤੇ ਜਿਸ ਭਾ ਤੇ ਚਾਹੁੰਣ ਫਰੋਖਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਬੰਦੀ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਇਖਤਿਆਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੁਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜਾਕੇ ਚਾਹੋ ਵੇਚ ਲਉ ਤੇ ਜਿਸ ਭਾ ਤੇ ਚਾਹੋ ਵੇਚ ਲਉ । ਭਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਾ ਮਿਨੀਮਮ ਫਿਕਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਨਾ ਮੈਕਸੀਮਮ ਫਿਕਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰੇ 125 ਜਾਂ 130 ਜਾਂ 150 ਰੁਪਏ ਤਕ ਵੇਚ ਲੈਣ । (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਉ ਜੀ । (The hon. Members should not interrupt like that).

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਖਤਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਨਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਆਉਣਗੀਆਂ ਕਿ ਕਿਸ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੀ

[ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]
ਇਜਾਜ਼ਤ ਨੂੰ ਵਿਦਹੋਲਡ ਕਰ ਦੇਣਗੇ । ਸੁਰਜੀਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੱਦ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਮੈਨ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਡਿਸਕ੍ਰੀਸ਼ਨ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਡੀਕਲੇਅਰਡ ਪਾਲੇਸੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਮਾਯੂਸੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋਘੱਟ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਅਜੇਹੀ ਦੇਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਧਰੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਦਿਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਦ ਇਹ ਤਰਮੀਮ ਆਈ ਤਾਂ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਸਰਦਾਰ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣ ਇਥੇ ਕਿ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਖੁੱਲੀ ਛੁੱਟੀ ਅਸੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਹੋ ਸੰਘੀ ਘੁੱਟਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫਰੀ ਟ੍ਰੇਡ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, (ਵਿਘਨ) ਤਾਂ ਸਿਵਾਏ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚ ਜੋ ਪਾਲੇਸੀ ਲੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਨੀਗੇਸ਼ਨ ਹੈ ਸਟੇਟ ਟੇਡਿੰਗ ਦੀ । ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਜਾਨ ਹੀ ਕੱਢ ਲਈ ਗਈ ਹੈ । ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੀ ਡਿਲੂਯਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਸੀ ।

(At this stage the hon. Speaker occupied the Chair.)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਦ ਦਿਕਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਨਿਸਟਰ ਇੰਚਾਰਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟੋਰੇਜ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਹੈ ਫਿਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੀ ਦਿਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵੀ ਦਿੱਕਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਇਲ ਹੋ ਸਕੀਆਂ । ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਨੀ ਅਨਾਜ ਚਾਹੋ ਖਰੀਦ ਕਰੋ ਬੈਂਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ । ਬੈਂਕ ਐਡਵਾਂਸ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਟੋਰੇਜ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਪੈਸਿਟੀ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਥੋੜੀ ਹੋਵੇ ਪਰ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਬਿਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕਰੇ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਵੱਧ ਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ, ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫੀ ਹੈ ਕਿ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਪਾਸ ਕਪੈਸਿਟੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਾਰਸ਼ਲ ਸਟੇਟ ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ।

ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਟੋਰੇਜ ਕਪੈਸਿਟੀ ਦੇ ਮੁਤੱਅਲਿਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਟੋਰੇਜ਼ ਕਪੈਸਿਟੀ ਜੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੂਡ ਗਰੇਨਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਰਟੇਜ਼ ਦੇ

ਫੀਅਰਜ਼ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । (ਘੰਟੀ) ਬਸ ਜੀ 2–3 ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾਂ ਹਾਂ ।

ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ National Food Budget all-India Basis ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਕਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਹਾਊਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੇ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਬਣਾਵੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਰਪਲਸ ਅਨਾਜ ਦਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਫੂਡ ਪਾਲਿਸੀ ਅਪਨਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਦਾ ਕੋਈ ਏਸਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮੈਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੋਂ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਬਜਟ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਰੀਕਾਰਡ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਜਟ ਨੂੰ ਅਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਅਪੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕੰਪਲੀਟ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਏਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਫੂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਆਈਡੀਏ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :—

It is not in the public interest to disclose the procurement price fixed by the Government because any disclosure is bound to affect the procurement adversely.

ਹੋਰ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਜਿਕ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੀਮਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਖੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤੇ ਅਨਾਜ ਉਸ ਦਾ ਨਾ ਵਿਕੇ, ਜੇ ਵਿਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਨਾਜ ਨਾ ਵੇਚੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ । ਮੈਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਉਲੀਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕੀ ਉਹ ਦੱਸਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਸਿਜ਼ ਸੀਕਰਿਟ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਗਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ । ਇਹ ਕੀਮਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

[ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ]

ਵੀ ਲੋਕਾ ਤੋਂ ਲੁਕਾ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦੇ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਗਰੋਅਰ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕੀਮਤ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸੇ ਤੇ ਵੇਚਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਗਰੋਅਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਜਿਨਸ ਦੀ ਜਾਇਜ ਪ੍ਰਾਈਸ ਡੀਮਾਂਡ ਕਰੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਇਕ ਕਨਜ਼ੀਉਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਫੂਡ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਗਵਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਮਾਨ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਥੇ ਅੱਡੋ ਅੱਡ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਭਾਉ ਮੁਕਰੱਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 95 ਦਾ ਭਾਉ ਮੁਕਰੱਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 60 ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 70 ਦਾ ਭਾਉ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਪੰਡਿਤ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?

ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਕਿਉਰਮੈਂਟ ਦੀ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਖੁਦ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈ-ਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੁਖਤਲਿਫ ਬਿਆਨਾਤ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਮੈਂਡਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਉ ਔਰ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਰੈਜ਼ੋ-ਲੀਊਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੋ।

Mr. Speaker : Question is—

That the following be added at the end of the Resolution—

"in accordance with the policy laid down in Governor's Address

(The opinion of Mr. Speaker having been challenged, it was put again. Again, his opinion was challenged.)

(Division Bells were sounded)

The Assembly then divided,

Ayes........57

Noes........39

AYES

1. A. Vishwa Nathan, Shri
2. Bakhtawar Singh Rai, Giani
3. Balbir Singh, Chaudhri
4. Baldev Parkash, Dr.
5. Baloo Ram Banth, Chaudhri
6. Balramji Dass Tandon, Shri
7. Balwant Singh, Sardar
8. Bashambar Nath Makkar, Shri
9. Bhagat Singh, Dr.
10. Bhan Singh Bhaura, Comrade
11. Chhajju Ram Gupta, Shri
12. Dalip Singh Tapiala, Comrade
13. Darbara Singh, Sardar (Nakodar)
14. Dasondha Singh, Jathedar
15. Faqir Chand Gupta, Shri
16. Gurbachan Singh, Jathedar (Sunam)
17. Gurcharan Singh, Sardar (Bagha Purana)
18. Gurcharan Singh, Dr. (Khanna)
19. Gurdev Singh, Sardar (Muktsar)
20. Gurmit Singh Mit, Sardar
21. Gurnam Singh, Sardar
22. Harbans Lal Khanna, Shri
23. Harbhajan Singh Jawaharke, Sardar
24. Harbhaj Ram, Shri
25. Harcharan Singh Hudiara, Sardar (Zira)
26. Hardit Singh, Sardar (Nathana)
27. Hardit Singh Bhathal, Comrade (Dhanaula)
28. Harkishan Singh Surjeet, Comrade
29. Hazara Singh Gill, Sardar
30. Jagdev Singh Gill, Sardar
31. Jagjit Singh Chohan, Dr.
32. Jagtar Singh, Tika
33. Jangir Singh Joga, Comrade (Mansa)
34. Jangir Singh Phaguwalia, Sardar (Sangrur)
35. Jasdev Singh, Sardar
36. Karnail Singh, Sardar (Verka)
37. Karnail Singh, Sardar (Pakka-Kalan)
38. Kundan Singh Patang, Giani

NOES

1. Amar Singh Dosanjh, Sardar
2. Amrik Singh Randhawa, Sardar
3. Baldev Singh, Sardar.
4. Bhag Singh, Lieut
5. Bhajan Lal, Chaudhri
6. Brish Bhan, Shri
7. Darshan Singh Chaudhri (Adampur)
8. Darshan Singh K.P., Sardar (Jamsher)
9. Dilbagh Singh, Sardar
10. Gardhara Singh, Sardar
11. Gian Singh Rarewala, Sardar
12. Guran Dass Hans, Bhagat
13. Gurbachan Singh, Sardar (Rupar)
14. Gurcharan Singh Ghalib, Sardar (Jagraon)
15. Gurdev Singh, Sardar (Budhlada)
16. Gurmail Singh, Shri
17. Harbans Singh, Sidhu, Sardar
18. Harcharan Singh, Brar, Sardar (Giddarbaha)
19. Jai Muni, Shri
20. Jagir Singh Dard, Sardar
21. Kirpal Singh Dhillon, Sardar
22. Mohan Lal Pandit
23. Mohan Singh Nagoke Jathedar
24. Mohan Singh, General
25. Mohinder Singh Gill, Sardar
26. Nachhattar Singh Gill, Sardar
27. Prabodh Chandra, Shri
28. Prithvi Singh Azad, Acharya
29. Radha Krishan, Chaudhri
30. Ram Kaur, Shrimati
31. Rattan Singh, Capt.
32. Sadhu Ram, Shri.
33. Sarla Prasher, Miss
34. Satyapal Kapur, Comrade
35. Shanti Prakash, Shri
36. Sikandar Singh, Sardar
37. Sohan Singh Jalal-usman, Jathedar
38. Sunder Singh, Chaudhri

39. Lachhman Singh Gill, Sardar
40. Lal Chand Sabharwal, Shri
41. Manmohan Kalia, Shri
42. Munsha Singh, Comrade
43. Narinder Singh, Sardar
44. Natha Singh Dalam, Sardar
45. Parkash Singh Gill, Sardar
46. Phuman Singh, Comrade
47. Piara Ram Dhanowali, Shri
48. Rajinder Singh Sparrow, Major General
49. Ram Parkash Dass, Mahant
50. Sardar Singh Kohli, Sardar
51. Satnam Singh Qadian, Sardar
52. Satya Dev, Chaudhri
53. Satya Pal Dang, Shri
54. Shangara Singh, Sardar
55. Shiv Chand, Chaudhri
56. Surjit Singh, Sardar
57. Yadavindra Singh of Patiala, Lt. General H.H. Maharaja

39. Surat Singh Singhpuria, Sardar

The motion was declared carried

(Countinued thumping from the Treasury Benches.)

Mr. Speaker : Question is:—

This House recommends that with a view to ensuring fair remunerative price to the producer, and fair distribution and availability at reasonable rates to the consumer of all foodgrains, the Government should take immediate steps to resort to State Trading in foodgrains in accordance with the policy laid down in Governor's address.

THE MOTION WAS CARRIED

Mr. Speaker : The House stands adjourned till 10.30 a.m. tomorrow,

(*The Sabha then adjourned till 10-30 a.m. on* Friday, *the 12th May, 1967.*)

6.34 p.m.

280—6-11-67—305 Copies—Punjab Govt. Press, Patiala.

Published under the Authority of the Punjab Vidhan Sabha and Printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, at the Govt. Press, Patiala

PUNJAB VIDHAN SABHA
DEBATES

12th May, 1967

Vol. I—No. 19

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Friday, the 12th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh

Price Rs : 10.95

ERRATA

TO

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. I. No. 19.
dated the 12th May, 1967

Read	*For*	*Page*	*Line*
Punjabi	Puujabi	(19)1	Foot-note
and	a d	(19)2	8
ਦੀ	ਦ	(19)4	20
ਚੌਧਰੀ	ਚੌਦਰੀ	(19)4	6th from below
ਕਰਾਂਗਾ	ਕਰਗਾਂ	(19)6	3
ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ	ਸਰਦਾਰ ਹ ਭਜਨ ਸਿੰਘ	(19)9	13
ਪਾਲਿਸੀ	ਪਾਾਲਸੀ	(19)9	18
service	services	(19)14	3
not	no	(19)15	3
Ministers	-nisters	(19)15	9th from below
Interruption	Imterruption	(19)30	15
ਕੈਪਟਨ	ਕਪਟਨ	(19)31	8
ਦੀਆਂ	ਦੀ	(19)32	2nd from below
Minister	Minster	(19)34	1
ਮੁੱਖ	ਮਖ	(19)34	Last line
ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਟ	ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਟ	(19)44	4th from below
ਡਿਫੈਂਡ	ਡਿਫੈਡ	(19)44	3rd from below
ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ	ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟਡਨ	(19)49	5th from below
ਮੈਂਬਰ	ਮੰਬਰ	(19)50	18
ਮਿੰਟ	ਮਿਟ	(19)50	12th from below
to	ot	(19)53	31
Member	ember	(19)53	2nd from below
ਰਖਾਂਗੇ ਪਰ	ਰਖਾਗੇਪ ਰ	(19)65	10th from belcw
falcons killed	falc n kiled	(19)68	3rd from below
ਡਿਸੀਜ਼ਨ	ਰਿਡੀਜ਼ਨ	(19)69	2nd from below
ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ	ਪੁਮੰਨਿਆ	(19)75	18
ਬੋਲਿਆ	ਬਲਿਆ	(19)75	22

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਅੱਗੇ	ਲਗੇ	(19)77	22
ਪ੍ਰਤੀ	(Between ਡਕ and ਏਕੜ)	(19)78	15
ਕਨਜ਼ਿਊਮਰਜ਼	ਕਜਿਊਮਰਜ਼	(19)78	20
ਸਟੈਟਿਸਟੀਕਲ	ਸਟੈਸਿਟੀਕਲ	(19)78	24
ਰੈਵੀਨਿਊ	ਰਵਿਨਿਊ	(19)79	8
ਪਰਸੈਂਟ	ਪਰਸਟ	(19)81	27
ਤੋ	ਤੀ	(19)90	20
wind up	wind	(19)90	Last line

PUNJAB VIDHAN SABHA

Friday, the 12th May, 1967

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhavan, Chandigarh at 10-30 a.m. of the clock. (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

REMODELLING OF KOTLA BRANCH OF SIRHIND CANAL

*194. **Comrade Jangir Singh Joga :** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state —

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government for remodelling the Kotla Branch of the Sirhind Canal;

(b) whether the estimates regarding the project referred to in part (a) above have been received by the Government after the preparation thereof by the authorities concerned and whether the same have been approved by the Government;

(c) if the reply to parts (a) and (b) above be in the affirmative the time by which the said proposal is likely to be implemented?
*

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Yes.

(b) Yes. The Project estimate has not so far been cleared/approved by the Central Water and Power Commission.

(c) No time limit can be indicated at this stage.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ ਘਟ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਕੀ ਇਸ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਘਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਰੀਮਾਡਲਿੰਗ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਵਾਹਰਕੇ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਰੀਮਾਡਲਿੰਗ ਕਦ ਤਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ । ਉਹ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ ।

---

* Replied in Punjabi

BETTERMENT LEVY

*232. **Chaudhri Darshan Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state —

(a) the total amount of betterment levy recoverable each year in the State;

(b) the total amount of the said levy so far recovered ;

(c) whether such recovery has been stopped now ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) a d (b) A statement showing the total amount of advance betterment levy assessed and realised, district-wise, in the Punjab, since kharif 1958 upto 30th September, 1966, is laid on the table of the House. Year-wise information is not readily available and is being collected.

(c) No.

ANNEXURE

Statement showing the total amount of advance betterment levy assessed and realised, districtwise, in the Punjab since Kharif, 1958 upto 30th September, 1966 is as under :—

S. No.	District	Total amount assessed for advance betterment charges since Kharif 1958 to 30th September, 1966	Total amount realised since Kharif 1958 to 30th September, 1966	Balance at the end of 30th September, 1966
		Rs.	Rs.	Rs.
1.	Hoshiarpur ..	32,275	30,553	1,722
2.	Jullundur ..	30,25,504	27,27,830	2,97,674
3.	Ludhiana ..	13,66,562	13,64,537	2,025
4.	Ferozepore ..	1,69,86,458	1,68,99,208	87,250
5.	Amritsar ..	..	..	..
6.	Gurdaspur ..	..	..	..
7.	Kapurthala ..	2,58,095	2,43,737	14,358
	TOTAL—Jullundur Division	2,16,68,894	2,12,65,865	4,03,029
8.	Patiala ..	55,37,186	47,44,687	7,92,499
9.	Bhatinda ..	1,75,80,839	1,74,55,749	1,25,090
10.	Sangrur ..	1,57,18,716	1,56,67,185	51,531
11.	Rupar ..	1,07,399	1,04,298	3,101
	TOTAL.—Patiala Division ..	3,89,44,140	3,79,71,919	9,72,221
	TOTAL STATE ..	6,06,13,034	5,92,37,784	13,75,250

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅੰਕੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ 8 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੈਟਰਮੈਂਟ ਲੈਵੀ 6 ਕਰੋੜ ਤੇ ਕੁਝ ਬਣਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ $5\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੀਕਵਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ 30-40 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਲੈਵੀ ਡਿਊ ਨਹੀਂ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਲੈਵੀ ਅਨਹਾਂਸ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ?

ਮੰਤਰੀ : ਬਕਾਇਆ 13,75,250/- ਰੁਪਿਆ ਹੈ । ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ $3\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੀਕਵਰੇਬਲ ਹੈ । ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ ਦੀ 80 ਲੱਖ ਲੈਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ । Which one is correct ?

ਮੰਤਰੀ : ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ ਹਨ । ਸਿਰਫ ਸਮਝ ਦਾ ਹੇਰ ਫੇਰ ਹੈ । ਇਕ ਸੂਚਨਾ ਸਤੰਬਰ, 1966 ਤਕ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਅਪ-ਟੂ-ਡੇਟ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਦੀ $3\frac{1}{2}$ ਕਰੋੜ ਲੈਵੀ ਡਿਊ ਹੈ । ਹੁਣ 1958-66 ਤਕ 6 ਕਰੋੜ ਲੈਵੀ ਛਡ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਲਾਸ ਮੇਕ ਗੁਡ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 6 ਕਰੋੜ ਛਡ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੋ ਰੁਪਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕੀ ਉਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ । ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਾ ਮਾਫ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਿੰਨੀ ਐਮਾਊਂਟ ਛਡ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : 1967-68 ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 74 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ।

MEDICAL LEAVE TAKEN BY TEACHERS WORKING IN GOVERNMENT PRIMARY SCHOOL, INDERGARH, BLOCK DHARAMKOT-I, DISTRICT FEROZEPORE

*167. **Comrade Phuman Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to—

(a) lay on the Table of the House a list of teachers working in the Government Primary School, Indergarh, Block Dharamkot I, District Ferozepur as on 1st February, 1963;

(b) state the names of the teachers out of those referred to in part (a) above who took medical leave in February, 1963;

(c) state the period of medical leave referred to in part (b) above in each case with dates thereof ;

[Comrade Phuman Singh]

(d) state whether the medical leave referred to in the part (c) above has since been sanctioned; if not, the reasons therefor;

(e) state the name of the official who was authorised to sanction the leave referred to in part (c) above ;

(f) state the time by which the leave referred to in part (c) above is likely to be sanctioned ?

Sardar Lachhman Singh Gill *: (a) (i) Shri Sampuran Singh.

(ii) Shri Sadhu Singh.

(iii) Shri Sham Chand.

(iv) Kanwar Sukhdev Singh.

(b) Kanwar Sukhdev Singh.

(c) Information is being collected from the field.

(d) No. The matter is being looked into to find out the causes of the delay regarding sanction of leave.

(e) Shri Harbans Singh Kapoor, the then Assistant District Inspector of Schools.

(f) Steps are being taken to sanction the leave in the shortest possible time and to make the payment thereafter.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਟੀਚਰ ਨੇ ਛੁਟੀ ਦ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਰੀਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 1963 ਤੋਂ ਛੁਟੀ ਲਈ ਐਪਲਾਈ ਕਰੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ 1963 ਦੀ ਛੁਟੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੁਛ ਸਕੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਪੁਛ ਲਿਆ ਹੈ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਟੀਚਰ ਨੇ ਛੁਟੀ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ as alleged by the Govt. ਫਿਰ ਕੀ ਰੀਜ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਾਊਟ ਲੀਵ ਕਿਉਂ ਟਰੀਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

Chaudhri Darshan Singh : It has been stated in the reply given by the hon. Minister that steps are being taken to sanction the leave. The teacher has been asked to apply for leave.

*Replied in Punjabi.

ਮੰਤਰੀ : ਟੀਚਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਹਿਕਮਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਅਗਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੂਲਜ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਐਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੇਮੈਂਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਵਿਘਨ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਪਾਰਟ (ਬੀ) ਦੇ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਮਪਲਾਈਡ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 20 ਦਿਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲੈਣ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ 7 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ 20 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡ ਵਗੈਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੇ ਟਾਈਮ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ)

PAYMENT OF LEAVE SALARY TO THE TEACHERS OF GOVERNMET PRIMARY SCHOOL, INDERGARH, BLOCK DHARAMKOT, DISTRICT FEROZEPUR

*168. **Comrade Phuman Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to—

(a) lay on the Table of the House a list of techers of the Government Primary School, Indergarh, Block Dharamkot-I, district Ferozepur, who were on leave during the period from 17th December, 1962 to 20th December, 1962;

(b) state whether the leave referred to in part (a) above has since been sanctioned; if not, the reasons therefor ;

(c) state whether the pay for the leave period has been disbursed to the teachers concerned; if not, the reasons therefor ;

(d) state the time by which the leave referred to in part (a) above is likely to be sanctioned and the pay for leave period likely to be disbursed to the teachers concerned ?

Sardar Lachhman Singh Gill* : (a) Only Kanwar Sukhdev Singh, Teacher, was on leave during the period.

(b) No. The matter is being looked into to find out the causes of delay regarding sanction of leave.

(c) No. For want of sanction of leave.

(d) Steps are being taken to sanction the leave in the shortest possible time and payment will be made thereafter at the earliest.

---

*Replied in Punjabi.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਹੀ ਟੀਚਰ ਬਾਰੇ 8 ਸਵਾਲ ਆ ਗਏ ਹਨ ਵਖ ਵਖ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਨ ਦੀ ਸੇਮ ਸਬਜੈਕਟ । ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਗਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਸਬਜੈਕਟ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ... within three days on the same subject and on the same teacher.

Mr. Speaker : Quite right. Office to please note that no such repetition of any question takes place in future.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਆਪਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਰਕਰ ਵੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਰੀਕਾਰਡ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ; ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ।

ARREARS OF TEACHERS DUE FROM THE DISTRICT EDUCATION OFFICER, FEROZEPUR

***169. Comrade Phuman Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the total amount of arrears of teachers for the period from 1st October, 1957 to 26th March, 1967 which are due from the District Educaion Officer, Ferozepur;

(b) the amount of arrears out of those referred to in para (a) above which are due to the retired teachers;

(c) the reasons for the non-payment of the amounts referred to in part (b) above on the due dates to the teachers concerned ;

(d) the date by which the arrears referred to in parts (a) and (b) above are likely to be paid to the teachers concerned and the action, if any, being taken against the offical responsible for this delay ?

Sardar Lachhman Singh Gill* : (a) Rs 49,93,635 .

(b) Rs. 7,294.30 .

(c) These could not be paid on the due dates:—

(i) as the service books of some retired teachers were not made available by the Zila Parishad authorities which had been linked up with their arrear claims for the pre-provincialisation period and C.P. Fund; and

(ii) as these claims remained under correspondence for the completion of formalities required for sending the cases to Accountant General, Punjab, for pre-audit;

---

*Replied in Punjabi.

(d) The Claims amounting to Rs 22,005 will be paid within two months and the remaining will be paid as soon as the bills are pre-audited by the Accountant-General, Punjab.

(e) The question of taking action against any official does not arise in view of the reply given at (c) above.

SCHOOLS UPGRADED IN JULLUNDUR DISTRICT

*233. **Chaudhri Darshan Singh** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the names of schools which have been upgraded to High Standard in the Year 1966-67 in Jullundur District;

(b) total number of applications received by the Government for upgrading the schools to high standard in the said district during the above mentioned period ;

(c) whether it is a fact that the request of some of the applicants mentioned in part (b) above was not accepted; if so, the reasons therefore ?

Sardar Lachhman Singh Gill : *(a) (i) Government Middle School, Musapur.

(ii) Government Girls Middle School, Nurmahal.

(b) 19.

(c) Yes. All requests were considered but only above two schools were Selected. Since only a limited number of schools were to be upgraded, the requests of the remaining schools could not be accepted.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ 19 ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸਕੂਲ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੇ । ਕੀ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਫਾਰਮੈਲੇਟੀਜ਼ ਬਾਕੀ ਸਨ ਜੋ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ? What is the criterion of selecting these schools ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਕਤ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਬਟ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਜ਼ ਏ ਕੰਟੀਨਿਊਂਟਿੰਗ ਪ੍ਰਾਸੈਸ । ਕੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦਸੋਗੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਫੇਵਰੇਟਿਜ਼ਮ ਹੋਈ ਹੈ । ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੇਕਰ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕ

*Replied in Punjabi.

[ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ]

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ? ਸੰਗਰੂਰ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਲਤਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਛੇ ਸਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਛੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਖਾਲੀ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਲ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਉਂ ਘਟ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਬੰਧ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੋ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਠਿੰਡਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲਤਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਗਿਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । It is against the facts । ਇਟ ਇਜ਼ ਐਨ ਐਗਰੀਡ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਕੂਲ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ । ਆਈ ਚੈਲੰਜ ਦਿਸ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ । (ਵਿਘਨ)

ਮੰਤਰੀ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਟੋਟਲ ਸਕੂਲ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਘਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕਰਾਈਟੀਰੀਆ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਪਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮ ਵੀ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਰਹੇ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੈਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਘਟ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਬੈਕਵਰਡ ਹਿਲੀ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਹਟਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਇਨਜਸਟਿਸ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : आन ए प्वायंट आफ़ आर्डर सर । मेरा प्वायंट आफ आर्डर यह है कि गवर्नमेंट जो काम करती है उससे पहले कोई पालिसी तै करती है । इस सम्बन्ध में मैं यही जानना चाहता हूँ कि....... Is the Government guided by certain principles and policies or is it affected by the representation in the Cabinet or representation in the Ruling Party ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਖਾਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਐਗਰੀਡ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਸਾਰੇ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਹੈ ਉਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਘਟ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਮਾਰੋ । (ਹਾਸਾ)

ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਕਨਾਮੀ-ਕਲੀ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲੀ ਬੈਕਵਰਡ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

Mr. Speaker : He has already stated that the backward and such other places will be given preference.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਗੇ ਕਿ ਜਾਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਨਕੋਦਰ ਤਹਿਸੀਲ ਪਛੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

Mr. Speaker : He has already stated that all the places will be taken into consideration. There is no use of putting such a question again and again.

ਸਰਦਾਰ ਹ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਵਾਹਰਕੇ: ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲ ਸਾਰੀਆਂ ਕਨਡੀਸ਼ਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਫੌਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤੱਅਲੁਕ ਹੈ ਇਸ ਸਾਲ ਵਾਸਤੇ ਜਿੰਨੇ ਸਕੂਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨੇ ਸੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਨਵੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਰੀਸੀਵ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਘਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Mr. Speaker : Question No. 247 has been postponed

PACKAGE PROGRAMME

***218 (1) Comrade Jangir Singh Joga (2) Sardar Gurdev Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the details of the areas in the State which have been included in the package programme of hybrid bajra and wheat;

(b) whether the said programme has been introduced in Mansa Sub-Division; if not, the reasons therefor ?

Major General Rajinder Singh : (a) An area of ten lac acres under mexican wheat and one lac and twenty five thousand acres under hybrid bajra, have been proposed to be covered during the year 1967-68. The statement indicating district-wise break-up of the areas is laid on the Table of the House.

(b) Yes, Sir.

[Revenue Minister]

Statement indicating District-Wise break-up of areas under Mexican Wheat and Hybrid, Bajra

	Name of District	*Maxican Wheat*	*Hybrid Bajra*
		Acres	Acres
1.	Amritsar ..	1,50,000	..
2.	Bhatinda ..	27,000	55,000
3.	Ferozepur ..	1,50,000	60 ,000
4.	Gurdaspur ..	50,000	..
5.	Hoshiarpur ..	27,000	..
6.	Jullundur ..	1,40,000	..
7.	Kapurthala ..	50,000	..
8.	Ludhiana ..	1,75,000	..
9.	Patiala ..	75,000	..
10.	Rupar ..	6,000	..
11.	Sangrur ..	1,50,000	10,000
	TOTAL ..	10,00,000	1,25,000

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹਾਈਬਰਿਡ ਬਾਜਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਰੇਹ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਬਰਿਡ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਬੀਜਾਈ ਦਾ 10 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਟੀਚਾ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਦ ਦਾ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਕੱਟਾ ਜਿਹੜਾ 8-10 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਤਨੇ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ? ਜੇ ਮੁਲ ਵਧਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ? (ਵਿਘਨ)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਖੁਦ ਸਟੇਟ ਮਨਿਸਟਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਆਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ (ਵਿਘਨ)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : (ਸ੍ਰੀ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) : ਟਾਈਮ ਤਾਂ ਹਾਊਸ ਦਾ ਏ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖੋ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਇਕ ਕੁਐਸਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਡੈਫੀਨਿਟ ਜਵਾਬ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । Sir,

will you please advise the Government to strictly adhere to the answer to the question put and not to take the issue otherwise?

ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਬੀਜ ਜਿਸ ਭਾ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਖਰੀਦੇਗੀ ਉਸੇ ਭਾ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਤੇ ਕੁਝ ਖਰਚਾ ਸਟੋਰੇਜ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦਾ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ "ਨੋ ਪ੍ਰਾਫਿਟ ਅਤੇ ਨੋ ਲਾਸ" ਦੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਇਤਨਾ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ਵਾਹਰਕੇ : ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਬਰਿਡ ਬਾਜਰੇ ਦੇ ਬੀਜ ਦਾ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ? ਇਹ ਬਾਜਰਾ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 17 ਰੁਪਏ ਪਰ ਕਿਲੋ ਦੇ ਭਾ ਵਿਕਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਲਗ ਕੁਐਸਚਨ ਭੇਜੋਗੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਕਿ ਬੀਜ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਭਾ ਤੇ ਲਏਗੀ ਉਸੇ ਭਾ ਉਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਕਸੀਕਨ ਕਣਕ ਦਾ ਬੀਜ 1.00 ਰੁਪਿਆ ਪਰ ਕਿਲੋ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜ ਕਲ ਉਹ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾ ਤੇ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਭਾਉ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਉਹ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ, ਹਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਪਿਛਲੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜਨਾਬ ਮੇਰਾ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ।

Government is a continuous process and the Government in power or Government of the day is expected to reply all the questions even if they pertain to the previous Government. This is no excuse that he was not a Minister then and so he did not know what the previous Government was doing.

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਅੱਲੁਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ। ਸੈਪੇਰੇਟ ਕੁਐਸਚਨ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

PANCHAYATS BENEFITED UNDER THE REVENUE EARNING SCHEME

*239. **Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the total number of Panchayats in the State benefited under the revenue earning scheme during the year 1966-67;

(b) the names of the Panchayats in the State who got actual payment of interest free loan under the said period;

(c) the name of the Panchayat referred to above which spent the money mentioned in parts (a) and (b) above during the said period ?

Shri Satya Pal Dang : (a) Seventy one.

(b) statement showing the names of the Panchayats is laid on the Table of the House.

(c) None.

Statement showing the names of the Panchayats in the State to whom interest free loan has been advanced under the Revenue Earning Scheme during the year 1966-67.

1. Nabipur
2. Kohali
3. Hari Megha
4. Poohla
5. Dhulka
6. Dhotian
7. Sayaswala
8. Dulchike
9. Attari
10. Kanianwali
11. Chak Kalawala
12. Chak Kohmodewala
13. Singhwala
14. Ratta Tibbaa
15. Shergarh
16. Patti Karan
17. Malout
18. Babehali
19. Pakiwan
20. Kathgarh
21. Kalanaour
22. Kaily Kalan
23. Shampur
24. Basantkot
25. Bhoa
26. Hajipur
27. Barapur
28. Talwandi Salhan
29. Nangal Kalan
30. Dhurali
31. Samrala
32. Agampur
33. Chuhar Majra
34. Dadhewali
35. Khurampur (Patti Malsian)
36. Salehnagar
37. Jakopur Kalan
38. Kamalpur
39. Masit
40. Thatta
41. Toti
42. Bajaj
43. Rajowal
44. Kaka
45. Kariana Kalan
46. Dhulran
47. Ranwan
48. Jamalpur Awana
49. Atiana
50. Kulrian
51. Bajowana
52. Dhelwan
53. Behniwal
54. Jhotiwala
55. Kamiana
56. Aslampur
57. Narian Garh
58. Kaul Garh
59. Jhill
60. Kheri Gujjran
61. Theri Alias (Sahib nagar)
62. Faridpur
63. Bagsikander
64. Khanal Kalan
65. Moranwali
66. Kheri
67. Bakhtara
68. Kalsian
69. Khudi Kalan
70. Tolawal
71. Bari

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਿਆ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ ?

11-00 A.M.

ਮੰਤਰੀ: ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਹਦਬੰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਨਾਰਮਲ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਲੇਟ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਵਕਤ ਥੋੜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਰੂਲਜ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਨਾ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ? ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਹੀ ਲੇਟ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਡੀਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਦਬੰਦੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ।

TRANSFERS OF OFFICIALS WORKING IN THE OFFICE OF THE DEPUTY COMMISSIONER, AMRITSAR

***203. Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) whether any officials in the office of the Deputy Commissioner, Amritsar, including the General Assistant to the D.C. have been stationed at Amritsar for more than three years;

(b) wheather there are any officials in the office of the said Deputy Commissioner including the General Assistants to the Deputy Commissioner whose transfer orders were postponed or cancelled at any time during the period from November, 1966 to February, 1967; if so, the names of such officials together with the reasons for postponing or cancelling their transfers;

(c) whether there are any officials amongst those referred to in part (b) above who were transferred because of corruption charges against them ;

(d) the names of the officials in the office of the said Deputy Commissioner including the General Assistants to the Deputy Commissioner against whom the Government received charges/allegations of corruption and the action taken in each case;

(e) whether any enquiry was held into the charges mentioned in part (d) above; if so, the exact nature of the charges enquired into and the result thereof ;

(f) whether it is a fact that some of the allegations mentioned in part (d) above were levelled and sent to the Government by a peon in the office of the Deputy Commissioner, Amritsar;

(g) whether it has come to notice of the Government that the said peon was harassed and victimised and transferred by way of victimisation;

[Comrade Jangir Singh Joga]

(h) whether it is a fact that in spite of the remarks of the competent authorities in the Services Books of the peons posted in the Registration and Licensing Branch to the effect that they should not be posted in those branches, they have been posted as such;

(i) whether any enquiry is going on for embazzlement of Rs 500 of revenue against any employee in the office of the Deputy Commissioner, Amritsar; if so, the present stage of the enquiry ;

(j) if the enquiry to part (i) above be in the affirmative, whether any amount has been received ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes.

(b) Yes. Orders for the transfer of Shri Shiv Singh, P.C.S., General Assistant I, Amritsar, and Shri Mohinder Singh, an Assistant were issued but were subsequently cancelled.

(c) No.

(d) Shri Shiv Singh, P. C. S., General Assistant I, Amritsar. The allegations were enquired into, but were found to be false. A complaint under section 182 I. P. C. has been lodged against the complainant. The matter is sub-judice.

(e) Allegations including smuggling were made against the officer. It is not in public interest to give the details. An enquiry into the allegations against this officer was conducted but the allegations were found to be false.

(f) Yes.

(g) The peon was neither harassed nor victimised. He was transferred on administrative grounds.

(h) No.

(i) Yes. The report of the Inquiry Officer is awaited.

(j) Question does not arise before the completion of inquiry.

Shri Prabodh Chandra : Will the hon. Chief Minister be pleased to state whether the complainant was given an opportunity to substantiate the charges levelled by him against the officers ?

Chief Minister : Notice is required.

Shri Prabodh Chandra : Sir, with your permission, I would like to ask some general questions. If a complaint is made against any officer, is it generally the practice that the complainant is given an opportunity to substantiate the charges or the Government takes ex-parte decision? I would like to know the policy of the Government in such a case.

Chief Minister : Natural justice demands that an opportunity should be given.

Shri Prabodh Chandra : In this case, the complainant did not appear before the enquiry Officer. He wrote to the Government that he was no at all informed. Will the hon. Chief Minister be prepared to make a further enquiry into the matter by deputing some senior officer ?

Chief Minister : If the hon. Member gives me the details in writing, I will certainly make an enquiry.

Chaudhri Darshan Singh : Sir, may I know from the hon. Chief Minister the reasons for cancelling his transfer orders ?

Chief Minister : Obviously, it was for administrative reasons that the transfer orders were cancelled.

Shri Prabodh Chandra : The hon. Chief Minister has stated that the orders were cancelled by the previous Chief Minister and the present Chief Minister did not think it fit to interfere into the matter. Will the hon. Chief Minister be pleased to see that there are thousands of cases where the previous transfers have been cancelled by the present Government. May I know the reasons for distinction in this case.

Chief Minister : There is no distinction. The Chief Minister cancelled the transfer on administrative grounds and those administrative grounds are knowm to him.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਵਾਲ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ......

ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਲੋਕ ਕਾਰਜ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿਘ) : ਦੋਬਾਰਾ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : (* * * * * * * * * * * *)

Mr. Speaker : No aspersions please. These remarks should be expunged.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਕਰਟਸੀ ਸ਼ੋ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰੀਜ਼ਨਜ਼ ਤੇ ਇਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਟਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ...... Is it not within his knowledge or is it not a fact that many of the orders passed by the previous Chief Minister and nisters have been cancelled by the present Chief Minister and the Ministers? Why was a distinction made in this case ?

Chief Minister : There is no distinction. I do not remember every order at this moment. If the hon. Member will give me notice, I will look into the matter.

Shri Prabodh Chandra : What has been the policy of the present Government ? Has it been this that the orders issued by the previous Government regarding transfers and other things are to remain as they were or the Government has interfered in a large number of cases?

---

*Expunged as ordered by the Chair.

Chief Minister : It is not the policy of the Government to blindly cancel the orders.

Shri Prabodh Chandra : What is the criteria ?

Shri A. Vishwanathan : Sir, should it be 'What are the criteria' ? The word 'criteria' is plural.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ : ਕਮਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮਦਰਾਸੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ।

श्री बलराम जी दास टण्डन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर । स्पीकर साहिब, क्या यह गवर्नमेंट पर आबलीगेटरी है कि ट्रांसफरज़ के बारे में, अप्वायंटमैंटस के बारे में और प्रोमोशन्ज़ के बारे में जो उसकी बेसिक पालिसी है उस संबंध में पिछली गवर्नमेंट जो कुछ करती रही है उसको बलाइंडली ऐडहियर किया जाए या जो भी थिंकिंग नई गवर्नमेंट ने लेनी हो उसमें कुछ रुकावट है ?

Mr. Speaker : No. The Government can take any decision independently.

श्री प्रबोध चन्द्र: मैंने कभी नहीं कहा कि गवर्नमेंट ने ट्रांसफर को क्यों रोका है;जो गर्वनमेंट आफिस में हो उसका इनहैरेंट राईट है, बदले या न बदले । चूंकि चीफ मिनिस्टर साहिब ने यह वजह दी है उसकी ट्रांसफर न बदलने की कि पहले चीफ मिनिस्टर ने वह रोकी था इस लिये उसको नहीं बदला तो मेरा सवाल यह था....

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਤੇ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ । Mr. Shiv Singh has been transferred from Amritsar.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗਾਏ ਹਨ, ਆਇਆ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

Mr. Speaker : There should be no such supplementary questions This question has been answered.

Chaudhri Darshan Singh : The answer, Sir, is other-wise.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚਪੜਾਸੀ ਨੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ, ਐਪਾਲੋਜਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿਊਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁੱਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਬਿਆਨ ਲਿਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ ਮੰਗ ਲਈ ਹੋਵੇ । (It is possible he may have apologised.)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਆਇਆ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਚਪੜਾਸੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਆ ਗਿਆ ਹੈ । (The reply has come)

TOURS BY MINISTERS DURING MARCH/APRIL, 1967

***243. Acharya Prithvi Singh Azad :** Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the number of days for which each Minister remained on tour in the months of March and April, 1967, and the number of days for which each Minister remained at Chandigarh during this period;

(b) the names of places visited by each of the said Ministers during the months mentioned in part (a) above together with the amount of T.A. and D.A. drawn by each of them?

Sardar Gurnam Singh : (a) and (b) Requisite information is laid on the Tab le of the House (Annexures I and II).

ANNEXURE—I

Sl. No.	Name	Months	Amount of D.A./T.A. drawn	Amount of T.A./D.A. to be drawn	No. of days halt at Chandi-garh	No. of days remained on tour
1	2	3	4	5	6	7
			Rs	Rs	*	
	Ministers					
1.	Shri Gurnam Singh ..	March, 1967	237.50	250.00	10	13
		April, 1967	..	..	15	15
2.	Shri Baldev Parkash ..	March, 1967	212.50	..	11	12
		April, 1967	..	362.50	11	19
3.	Shri Lachhman Singh Gill	March, 1967	312.50	..	8	15
		April, 1967	T.A. details not received			
4.	Shri Rajinder Singh ..	March, 1967	237.50	..	10	13
		April, 1967	T.A. details not received			
5.	Shri Piara Ram ..	March, 1967	362.50	..	7	16
		April, 1967	T.A. details not received			
6.	Shri Satya Pal Dang ..	April, 1967	T.A. details not received.			
	Deputy Ministers					
1.	Shri Faqir Chand	April, 1967	..	437.50	7	19
2.	Shri Bishambar Nath ..	April, 1967	..	212.50	5	21
3.	Shri Satnam Singh ..	April, 1967	T.A. details not received.			
4.	Shri Darbara Singh ..	April, 1967	T.A. details not received			

*The Ministry was formed on 8th March, 1967 in the after-noon, so the total number of days spent in Chandigarh or outside is only twenty three days.

[Chief Minister]

ANNEXURE—II

T.A. Details of Chief Minister, Punjab, for the Month of March, 1967.

Date	*Place*
8th March, 1967	.. Leave Chandigarh Reach Ludhiana (Night Stay)
9th March, 1967	.. Leave Ludhiana Reach Amritsar
10th March, 1967	.. Leave Amritsar Reach Ludhiana Leave Ludhiana Reach Chandigarh
11th March, 1967	.. Leave Chandigarh Reach Nabha Leave Nabha Reach Chandigarh
12th March, 1967	.. Leave Chandigarh Reach Ludhiana Leave Ludhiana Reach Amritsar Leave Amritsar Reach Chandigarh
14th March, 1967	.. Leave Chandigarh Reach Ludhiana
15th March, 1967	.. Leave Ludhiana Reach Chandigarh
17th March, 1967	.. Leave Chandigarh Reach Phillaur Leave Phillaur Reach Ludhiana (Night Stay)
18th March, 1967	.. Leave Ludhiana Reach Chandigarh
23rd March 1967	.. Leave Chandigarh Reach Khatkar Kalan Leave Khatkar Kalan Reach Ludhiana
24th March, 1967	.. Leave Ludhiana Reach Jagraon Leave Jagraon Reach Ludhiana
25th March, 1967	.. Leave Ludhiana Reach Amritsar Leave Amritsar Reach Gurdaspur Leave Gurdaspur Reach Qadian Leave Qadian
26th March, 1967	.. Reach Ludhiana Leave Ludhiana Reach Anandpur Sahib Leave Anandpur Sahib Reach Chandigarh

Sd/-
(GURNAM SINGH)
Chief Minister,
12th April, 1967.

T.A. details of Chief Minister Punjab, for the month of April, 1967

Date	*time*	*place*
1st April, 1967	.. 8-45 A.M.	Leave Chandigarh
	12-00 Noon	Arrive Amritsar
	6-30 P.M.	Leave Amritsar
	8-30 P.M.	Arrive Ludhiana
2nd April, 1967	..	Halt at Ludhiana
3rd April, 1967	.. 8-15 A.M.	Leave Ludhiana
	11-30 A.M.	Arrive Chandigarh *via* Thua (Tehsil Rajpura)
7th April, 1967	.. 3-45 P.M.	Leave Chandigarh
	6-45 P.M.	Arrive Delhi
8th April,1967 to 10th April, 1967	..	Halt at Delhi
11th April, 1967	.. 5-30 P.M.	Leave Delhi
	8-25 P.M.	Arrive Chandigarh
13th April, 1967	.. 8.00 A.M.	Leave Chandigarh
	11-50 A.M.	Arrive Bhatinda
	1-50 P.M.	Leave Bhatinda
	4-00 P.M.	Arrive Patiala
	11-35 P.M.	Leave Patiala
14th April, 1967	.. 12-50 A.M.	Leave Chandigarh
	8-30 A.M.	Arrive Ludhiana
16th April, 1967	.. 7-30 A.M.	Leave Chandigarh
	8-30 A.M.	Arrive Ludhiana
17th April,1967	.. 8-00 A.M.	Leave Ludhiana
	9-15 A.M.	Arrive Chandigarh
28th April, 1967	.. 8-00 A.M.	Leave Chandigarh
	10-20 A.M.	Arrive Kiratpur
	1-00 P.M.	Leave Kiratpur
	1-30 P.M.	Arrive Rupar
	6-45 P.M.	Leave Rupar
	7-45 P.M.	Arrive Chandigarh
29th April, 1967	.. 3-30 PM.	Leave Chandigarh
	4-00 P.M.	Arrive Dera Bassi
	6-00 P.M.	Leave Dera Bassi
	6-30 P M.	Arrive Ambala
	10-30 P.M.	Leave Ambala
	11-35 P.M.	Arrive Chandigarh
30th April, 1967	.. 7-40 A.M.	Leave Chandigarh
	.. 9-00 A.M.	Arrive Ludhiana
1st May, 1967	.. 7-40 A.M.	Leave Ludhiana
	9-05 A.M.	Arrive Chandigarh

Sd- Gurnam Singh
Chief Minister, Punjab.

[Chief Minister]

T.A. Details of Dr. Baldev Parkash, Finance and Industries Minister, Punjab for the Month of March, 1967.

Date	*Departure*	*Arrival*
8th March, 1967	Chandigarh	Amritsar
9th March, 1967	Stay at Amritsar	
10th March, 1967	Amritsar	Chandigarh
11th March, 1967	Chandigarh	Amritsar
12th March, 1967	Stay at Amritsar	
13th March, 1967	Amritsar	Chandigarh
14th March 1967	Chandigarh	Ludhiana
	Ludhiana	Chandigarh 15th March, 1967
20th March, 1967	Chandigarh	Patiala
	Patiala	Chandigarh
23rd March, 1967	Chandigarh	Ferozepur
	Ferozepur	Amritsar
24th March, 1967	Stay at Amritsar	
25th March, 1967	Amritsar	Muktsar
	Muktsar	Malout
	Malout	Mandi Dabwali
	Mandi Dabwali	Gidderbaha
26th March, 1967	Gidderbaha	Chandigarh

T.A. Particulars of Dr. Baldev Parkash, Finance Minister, Punjab, for the month of Aprill, 1967

Chandigarh	.. 2nd April, 1967	Zira	.. 2nd April, 1967
Zira	.. 2nd April, 1967	Amritsar	.. 2nd April, 1967
Amritsar	.. 3rd April' 1967	Chandigarh	.. 3rd April, 1967
Chandigarh	.. 9th April, 1967	Delhi	.. 9th April, 1967
Stay at Delhi on 10th and 11th April, 1967.			
Delhi	.. 12th April, 1967	Chandigarh	.. 12th April, 1967
Chandigarh	.. 12th April, ..	Amritsar	.. 12th April, 1967
Stay at Amritsar on 13th April, 1967.			
Amritsar	.. 14th April, 1967	Pathan Kot	.. 14th April, 1967
Pathankot	.. 15th April, 1967	Ludhiana	.. 15th April, 1967
Ludhiana	.. 15th April, 1967	Amritsar	.. 16th April, 1967
Amritsar	.. 16th April, 1967 ..	Kotkapura	.. 16th April, 1967
Kotkapura	.. 16th April, 1967	Phagwara	.. 16th April, 1967
Phagwara	.. 16th April, 1967	Chandigarh	.. 17th April, 1967

Chandigarh	.. 19th April, 1967	Jullundur	.. 19th April, 1967
Jullundur	.. 20th April, 1967	Chandigarh	.. 20th April, 1967
Chandigarh	.. 20th April, 1967	Delhi	.. 20th April, 1967
Delhi	.. 20th April, 1967	Chandigarh	.. 21st April, 1967
Chandigarh	.. 23rd April, 1967	.. Ludhiana	.. 23rd April, 1967
Ludhiana	.. 23rd April, 1967	.. Mukerian	.. 23rd April, 1967
Mukerian	.. 23rd April, 1967	Gurdaspur	.. 23rd April, 1967
Gurdaspur	.. 23rd April, 1967	.. Amritsar	.. 23rd April, 1967
Stay at Amritsar on 24th April, 1967			
Amritsar	.. 25th April, 1967	Chandigarh	25th April, 1967
Chandigarh	.. 29th April, 1967	.. Mansa	.. 29th April, 1967
Mansa	.. 29th April, 1967	.. Budhlada	.. 9th April, 1967
Budhlada	.. 30th April, 1967	.. Bhatinda	.. 30th April, 1967
Bhatinda	.. 30th April, 1967	Abohar	.. 30th April, 1967
Abohar	.. 1st May, 1967	.. Chandigarh	.. 1st May, 1967

All journey by staff car.

Sd-.

BALDEV PARKASH
Finance Minister, Punjab.

T.A. details of Sardar Lachhman Singh Gill Education Minister, Punjab.

8th March, 1967	.. Left	Chandigarh
	Arrive	Khanna
9th March, 1967	.. Left	Khanna
	Arrive	Amritsar
		Went to village Behla, Tehsil Tarn Taran and back
10th March, 1967	.. Left	Amritsar
	Arrive	Ludhiana
	Left	Ludhiana
	Arrive	Jagraon
		Visited Nanak Sar Chuhar Chakk
	Left	Chuhar Chakk
	Arrive	Chandigarh

[Chief Minister]

12th March, 1967 ..	Left	Chandigarh
	Arrive	Delhi
13th March, 1967 ..	Left	Delhi
	Arrive	Chandigarh
14th March, 1967 ..	Left	Chandigarh
	Arrive	Ludhiana
	Left	Ludhiana
	Arrive	Bhatinda
15th March, 1967 ..	Left	Bhatinda
	Arrive	Moga
		Moga to Kishanpura Kishanpura to Dharamkot Dharamkot to Moga
16th March, 1967 ..	Left	Moga
	Arrive	Ferozepur
	Left	Ferozepur
	Arrive	Amritsar
	Left	Amritsar
	Arrive	Batala
17th March, 1967 ..	Left ..	Batala
	Reached	Tanda
	Left	Tanda
	Arrive	Gardhiwala
	Left	Gardhiwala
	Arrive	Village Datarpur
	Left	Datarpur
	Arrive	Tanda
	Left	Tanda
	Arrive	Pathankot
18th March, 1967 ..	Left	Pathankot
	Arrive	Mukerian
	Left	Mukerian
	Arrive	Jullundur
19th March, 1967 ..	Left	Jullundur
	Arrive	Jagraon
		Jagraon to Village Dholan and back

19th March, 1967	Left	Jagraon
	Arrive	Khanna
	Left	Khanna
	Arrive	Chandigarh
23rd March, 1967 ..	Left	Chandigarh
	Arrive	Khatkal Kalan
	Left	Khatkal Kalan
	Arrive	Jandiali
	Left	Jandiali
	Arrive	Ludhiana
24th March, 1967 ..	Left	Ludhiana
	Arrive	Jagraon
	Left	Jagraon
	Arrive	Moga
25th March, 1967 ..	Left	Moga
	Arrive	Amritsar
	Left	Amritsar
	Arrive	Gurdaspur
	Left	Gurdaspur
	Arrive	Amritsar
26th March, 1967	Left	Amritsar
	Arrive	Anandpur Sahib
	Left	Anandpur Sahib
	Arrive	Nangal
	Left	Nangal
	Arrive	Chandigarh
31st March, 1967 ..	Left	Chandigarh
	Arrive	Delhi
1st April, 1967 ..		Halt at Delhi
2nd April, 1967		Return to Chandigarh in the evening

T.A. details of Major Gen. Rajinder Singh Revenue and Development Minister, Punjab

8th March, 1967	.. Chandigarh	.. Jullundur
9th March, 1967	.. Jullundur	.. Amritsar
9th March, 1967	.. Amritsar	.. Jullundur Cantt.

[Chief Minister]

10th March, 1967	.. Jullundur Cantt.	.. Chandigarh
14th March, 1967	.. Chandigarh	.. Ludhiana
14th March, 1967	.. Reached Jullundur in evening	
15th March, 1967	.. Halt At Jullundur	
16th March, 1967	.. Jullundur Cantt.	.. Chandigarh
17th March, 1967	.. Chandigarh	.. Ludhiana
17th March, 1967	.. Ludhiana	.. Chandigarh
18th March, 1967	.. Chandigarh	.. Ludhiana
	Ludhiana	.. Jullundur
19th March, 1967	.. Jullundur	.. Ludhiana
	Ludhiana	.. Jullundur
20th March, 1967	.. Jullundur	.. Chandigarh
23rd March, 1967	.. Chandigarh	.. Khatkar Kalan
	Khatkar Kalan	Jullundur
24th March, 1967	.. Halt at Jullundur	
25th March, 1967	.. Halt at Jullundur	
26th March, 1967	.. Jullundur	.. Anandpur Sahib
	Anandpur Sahib	.. Chandigarh

All the above journeys were performed in staff car.

Consolidated data of Shri Piara Ram Dhanowali, Labour and Welfare Minister, Punjab, regarding journeys undertaken by him during the month of March-April, 1967.

All journeys were performed by Staff Car.

8th March, 1967	.. Departure	Chandigarh
	Arrive	.. Khanna
	Departure	.. Khanna
	Arrive	.. Shahpur
9th March, 1967	.. Departure	.. Shahpur
	Arrive	Jullundur
9th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Amritsar
	Departure	.. Amritsar
	Arrive	.. Kartarpur
	Departure	.. Kartarpur
	Arrive	.. Jullundur

10th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Badala
	Departure	.. Badala
	Arrive	.. Jullundur
	Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Ludhiana
	Departure	.. Ludhiana
	Arrive	.. Chandigarh
10th March, 1967	.. Departure	.. Chandigarh
11th March, 1967	.. Arrive	.. Delhi
11th March, 1967	.. Departure	.. Delhi
	Arrive	.. Chandigarh
	Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. Jullundur
12th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Kartarpur
	Departure	.. Kartarpur
	Arrive	.. Sangwal
	Departure	.. Sangwal
	Arrive	.. Kishangarh
12th March, 1967	.. Departure	.. Kishangarh
	Arrive	.. Naugajja
	Departure	.. Naugajja
	Arrive	.. Raipur
12th March, 1967	.. Departure	.. Raipur
	Arrive	.. Khaira Majja
	Departure	.. Khaira Majja
	Arrive	.. Jullundur
13th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Chandigarh
14th March, 1967	.. Departure	.. Chandigarh
	Arrive	Ludhiana
	Departure	.. Ludhiana
	Arrive	.. Jullundur
15th March, 1967	.. Departure	.. Halt at Jullundur

[Chief Minister]

16th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Chandigarh
23rd March, 1967	Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. Khatkar Kalan
	Departure	.. Khatkar Kalan
	Arrive	.. Moga
th March, 1967	.. Departure	.. Moga
	Arrive	.. Jullundur
	Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Kartarpur
	Departure	.. Kartarpur
	Arrive	.. Jullundur
25th March, 1967	.. Departure	.. Jullundur
	Arrive	.. Hoshiarpur
26th March, 1967	.. Departure	.. Hoshiarpur
	Arrive	.. Chandigarh
	Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. Anandpur Sahib
27th March, 1967	.. Departure	.. Anandpur Sahib
	Arrive	.. Chandigarh
29th March, 1967	.. Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. Sahauran
	Departure	.. Sahauran
	Arrive	.. Chandigarh
30th March, 1967	.. Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. Kurali
	Departure	.. Kurali
	Arrive	.. Chandigarh
31st March, 1967	.. Departure	.. Chandigarh
	Arrive	.. New Delhi
1st April, 1967	.. Halt at Delhi	
2nd April, 1967	.. Halt at Delhi	
3rd April, 1967	.. Departure	.. Delhi
	Arrive	.. Chandigarh

T. A Details of Shri Faqir Chand Gupta, Deputy Minister, Industries, Punjab, for the Month of April, 1967.

Date	*Departure*	*Arrival*
8th April, 1967	.. Chandigarh	.. Bhatinda
9th April, 1967	.. Bhatinda	.. Villages Naiwala, Phul Mandi, Bhagoo and back Bhatinda.
	Bhatinda	.. Delhi 10th April, 1967
10th April, 1967	.. Delhi	.. Bhatinda 11th April, 1967.
11th April, 1967	..	.. Visited villages Multania and Lakhi Jungal.
12th April, 1967	.. Bhatinda	.. Maur Mandi
	Maur Mandi	.. Bhatinda
13th April, 1967	.. Bhatinda Visited District Jail Bhatinda and addressed the inmates.	
	Bhatinda	.. Talwandi Saboo
	Talwandi Saboo	.. Bhatinda
14th April, 1967	.. Bhatinda	.. Goniana Mandi
	Goniana Mandi	.. Faridkot
15th April, 1967	.. Faridkot	.. Moga
	Moga	.. Chandigarh
20th April, 1967	.. Chandigarh	.. Bhatinda
21st April, 1967	.. Halt at Bhatinda	
22nd April, 1967	.. Ditto	
23rd April, 1967	.. Ditto	
24th April, 1967	.. Visited Villages Jandawala and back to Bhatinda	
25th April, 1967	.. Visited Nathana, Mehraj, Bhucho Mandi and Lehra and back to Bhatinda.	
26th April, 1967	.. Visited Rama Mandi, Sangat and Ramana and back to Bhatinda	
27th April, 1967	.. Visited Village Kot Bakhtu and back to Bhatinda.	
28th April, 1967	.. Inspected Bhatinda I. T. I. and D. I. O's office and also Government Girls Training Institute.	
29th April, 1967	.. Bhatinda	.. Muktsar
30th April, 1967	.. Muktsar	.. Bhatinda

[Chief Minister]

I performed the following journeys during the month of April, 1967, Please prepare my T. A. Bill accordingly.

7th April, 1967	.. Left Chandigarh		.. By Private Car
	Arrived Mukerian		Ditto
8th April, 1967	Halt		
9th April, 1967	Left	Mukerian (A.N.)	Ditto
	Arrived	Chandigarh	
11th April, 1967	.. Left Arrived	Chandiarh Mukerian	.. By State Car
12th April, 1967 and 13th April, 1967	Halt		
14th April, 1967	.. Left	.. Mukerian	.. Ditto
	Arrived	Chandigarh	
15th April, 1967	.. Left Arrived	Chandigrh Hoshiarpur	.. Ditto
16th April, 1967	.. Left Arrived	Hoshiarpur Mukerian	.. Ditto
17th April, 1967	Left Arrived	Mukerian Chandigarh	.. Ditto ..
18th April 1967	.. Left	Chandigarh	.. Ditto
	Arrived	Mukerian	
19th April, 1967	.. Left	Mukerian	.. Ditto
	Arrived	Jullundur	..
	Left	Jullundur	.. Ditto
	Arrived	.. Mukerian	
	Arrived	Pathankot	
	Left	Pathankot	Ditto
	Arrived	Mukerian	
20th April, 1967 to 24th April 1967	Halt at Mukerian		
25th April, 1967	.. Left	Mukerian	.. Ditto
	Arrived	Hoshiarpur	
	Left Arrived	Hoshiarpur Chandigarh	.. .. Ditto
28th April, 1967	.. Left	Chandigarh	.. Ditto
	Arrived	Jullundur	

	Left	Jullundur	Ditto
	Arrived	Chandigarh	..
30th April, 1967	.. Left	Chandigarh	.. Ditto
	Arrived	Mukerian	
	Left	Mukerian	Ditto
	Arrived	Urmar-Tanda	
1st May, 1967	.. Left	Urmar-Tanda	.. Private
	Arrived	Mukerian	
	Left	Mukerian	.. Ditto
	Arrived	.. Pathankot	
	Left	Pathankot	.. Ditto
	Arrived	Mukerian	
1st May, 1967	.. Left	Mukerian	.. By State Car
	Arrived	Chandigarh	

Sd/-.
M.M.F.
3rd May, 1967.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਟੂਰ ਤੇ ਵਧ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਔਰ ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੌਰੇ ਤੇ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰਨ । (ਤਾੜੀਆਂ)

REDEMARCATION OF BOUNDARIES IN THE STATE

*246. **Lieut. Bhag Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state whether there is any proposal under the consideration of the Government to re-demarcate the boundaries of Districts, Tehsils, and Police Stations as also the N. E. S. Blocks in the State; if so, the steps being taken in this regard ?

Sardar Gurnam Singh : No.

ਲੈਫ਼ਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ, ਥਾਨਿਆਂ ਔਰ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੀ ਬੰਤਰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਉਖੜ ਦੁਖੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਾਲੇ ਔਰ ਖੰਨੇ ਕਈ ਐਨ. ਈ. ਐਸ. ਬਲਾਕਸ ਐਸੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਇਤਨੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰੀਸ਼ਦ ਲੁਧਿਆਨਾ ਨੇ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਊਂਡਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੀਡੀਮਾਰਕੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ) : ਖਰਾਬੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਔਰ ਠੀਕ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ ।

Chief Minister : This does not arise out of this question.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir.

Sir, it has been asked in the question—

',........as also the N. E. S. Blocks in the State."

ਸੋ ਮੇਰਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅਲੱਗ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲਓ । (ਵਿਘਨ) (If it is so, let the hon. Member give notice of a separate question and mention the name of the block.) (*Interruption*)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ।

Mr. Speaker : Then this is a general question.

Acharya Prithvi Singh Azad : Sir, neither District nor Tehsil has been mentioned. Therefore, if any Member asks about any N.E.S. Block, then it should be replied and if it was not a proper question then your office should not have admitted this question.

Mr. Speaker : He has already replied, what was the answer.

ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਦਰਖਾਸਤ ਰਦੋਬਦਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ । ਹੋਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ? (He has stated in the reply that if there were any applications for changes in the boundaries then the matter will be considered. What else does the hon. Member want?)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਹੈ ਕਿ ਫਗਵਾੜਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਰਿਉਂ ਪਾਸਿਉਂ ਜਲੰਧਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਕਈ ਏਰੀਆਜ਼ ਕਪੂਰਥਲੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਰੀਆਜ਼ ਦੀ ਇੰਟਰ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋ, ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਔਰ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀਜ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਪਾਲਸੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ "ਟੂ ਵਾਸ਼ ਅਵੇ ਐਵਰੀ ਆਨਸਰ" । ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਬੜਾ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੇਰੇ ਗੌਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਊਂਡਰੀਆਂ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ?

Chief Minister : Answer is already given 'No.'

ਕਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? (The Chief Minister has given reply while standing.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਊਂਡਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਾਊਂਡਰੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋਏ । (ਹਾਸਾ)

COMPLAINT AGAINST S. H. O. SEHNA, DISTRICT SANGRUR

***224. Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) whether the S. P., Sangrur received an application from Harijans of village Maur during the last two months in which it was stated that somebody had abducted one of their women folk and the S. H.O., Sehna had done nothing in the matter; if so, the action, if any, so far taken by the said S.P. in the matter;

(b) Whether it is also a fact that the women referred to in part (a) above has not returned so far ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Yes. An application was received in the office of Superintendent of Police,Sangrur on 24th March, 1967 from some residents of village Maur in which it was alleged that a married woman aged 45 years had been abducted. On this an enquiry was held by D.S.P., Barnala and it was found that she had illicit connections with some persons and that she had gone with them of her own accord. As the fact did not constitute a congnizable offence, no case was registered at the Police Station.

(b) Yes. She has not returned to her house so far.

(ੳ) ਹਾਂ—ਪਿੰਡ ਮੌੜ ਦੇ ਕੁਝ ਵਸਨੀਕਾਂ ਵਲੋਂ 24 ਮਾਰਚ, 1967 ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਸੁਪਰਡੰਟ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 45 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਦੀ ਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

ਉਪਰ, ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ., ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਅਲੁਕਾਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਈ ਸੀ । ਕਿਉਂਜੋ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਇਹ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਦਾਖਲਤ ਦਾ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ।

(ਅ) ਹਾਂ, ਅਜੇ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮੈਂ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਥਾਨੇਦਾਰ ਨੇ ਬੰਦੇ ਪਕੜੇ ਔਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ । ਤੁਸੀਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛੋ ਕਿ ਅਸਲ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ । ਮੁੜ ਕੇ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਓ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : 11 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ—ਉਸ ਔਰਤ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਢ ਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਗਿਆ । ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗਈ ਔਰ ਅਗਰ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ, ਮੈਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲਵਾਂਗਾ ।

Shri A. Vishwanathan : Sir, if the woman has not returned so far, how did the Police come to know that she had gone of her own accord? Unless her statement had been recorded in the presence of a Magistrate how could it be said ?

Chief Minister : This is not necessary. If the hon. Member wants to know, there are many methods of finding out the consent. For that they may even have examined the woman. There can be many other methods also.

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਜਨਾਬ ਆਲੀ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਓਫੈਂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । Is itnot a fact that the husband of the lady reported and the S.H.O. refused to register that case ? Is abduction not a cognizable offence ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) : 11 ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : 50 ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਐਬਡਕਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, 11 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ੀ ਗਈ, ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਲਿਗ ਔਰਤ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਕਾਗਨੀਜ਼ੇਬਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਥਾਨੇਦਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹਨ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉ, ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ ।

WITHDRAWAL OF CASES REGISTERED UNDER THE DRUGS ACT

*231. **Chaudhri Darshan Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state —

(a) the total number of cases under the Drugs Act pending in the Court of the Chief Judicial Magistrate, Jullundur, which were withdrawn during the period from 1st March, 1967, to 15th April, 1967, together with the dates when these were withdrawn and the reasons therefor ;

(b) the names and addresses of the accused involved in the said cases?

Dr. Baldev Parkash (Finance Minister) : (a) No case has been withdrawn under the Drugs and Cosmetics Act, 1940 from the Court of the Chief Judicial Magistrate, Jullundur, during the period 1st March, 1967 to 15th April, 1967.

(b) Question does not arise.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ 15 ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਟੋਕਨ ਗੱਲ ਛਡਕੇ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੁਝ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ?

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਡੱਰਗ ਕੰਟਰੋਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਲੰਧਰ ਡਿਵੀਯਨ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 1 ਮਾਰਚ, 1967 ਅਤੇ 15 ਅਪਰੈਲ, 1967 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਕੇਸ ਵਿਦਡਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਅਜਿਹੇ ਆਰਡਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ, ਡੇਟ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

Mr. Speaker : That is a different thing,

PAY DRAWN BY POLICE SUB-INSPECTORS AND ASSISTANT SUB-INSPECTORS ETC. IN THE STATE AND THE RECOMMENDATIONS OF THE POLICE COMMISSION

*245. **Lieut Bhag Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the basic pay drawn by a Sub-Inspector, Assistant Sub-Inspector, Head Constable and Constable of the Punjab Police;

(b) Whether the report of the Police Commission contains any recommendations regarding the pay-scales of the officials mentioned in part (a) above; if so, the details thereof ?

Sardar Gurnam Singh : (a) A statement showing the requisite information is laid on the Table of the House.

[Chief Minster]

(b) Yes. The Punjab Police Commission Report contains the recommendations in respect of the pay-scales of the officials mentioned at (a) above. The Police Commission Report has been declared a confidential document, therefore, the details thereof cannot be divulged.

[(ਕ) ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ, ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ ।

(ਖ) ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ (ਕ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਰਜ ਹਨ । ਪੁਲੀਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਫੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਦਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ।]

STATEMENT

(a)	Sub-Inspector (Time Scale) Rs. 120 in the scale of Rs. 120—5—160!5—180	Excluding D. A. and Temporary allowance and plus Rs. 25 p. m. as adhoc increase in the existing pay.
	Sub-Inspector(Selection Grade I) Rs. 210 p.m.	
	Sub-Inspector (Selection Grade II) Rs. 200 pm.	
	Sub-Inspector (Selection Grade III) Rs. 190 p.m.	
	Sub-Inspector (Selection Grade IV) Rs. 180 p.m.	
	Assistant Sub-Inspector ..	Rs. 160 in the scale of Rs. 160—5—200 (inclusive of Dearness pay and Temporary Allowance).
	Head Constable ..	Rs. 150 in the scale of Rs 150—3—165/3—180 (inclusive of Dearness pay and Temporary Allowance).
	Constable	Rs. 125 in the scale of Rs 125—125—125/128—1—150 (inclusive of Dearness Pay and Temporary Allowance)

ਲੈਫ਼ਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਧਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਸੋਚੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਵੀ ਹਨ ।

श्री प्रबोध चन्द्र : जनाबआली पुलिस कमिशन की जो रिपोर्ट थी उसके मुताल्लिक हैड-कांस्टेबल के घोड़े से सब–इन्स्पैक्टर के घोड़े को ज्यादा पैसा मिलता था । (विघ्न) क्या इसमें तब्दीली करेंगे ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਨਾਮਲੀ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ।

श्री ग्र. विश्वनाथन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर, सर. मुख्य मन्त्री जी ने कहा था कि पुलिस कमिशन की रिपोर्ट कानफीडैनशल है ग्रौर प्रबोध जी उससे उद्धृत करके बोल रहे हैं। यह एलाऊ नहीं होना चाहिए।

श्री प्रबोध चन्द्र : मैंने कोई कानफीडैंशल बात नहीं बताई। Some of the recommendations of the Police Commission appeared in the Paper. On the basis of those reports I am asking if that anomaly, which was existing about the allowances that were permissible for the horse of the Head Constable and that of the A.S.I. has been removed.

CASES OF MURDER ETC.

*249. **Comrade Sat pal Kapur :** Will the Chief Minister be pleased to state the total number and the details of cases of murder, dacoity, abduction, kidnapping and burglary that occurred district-wise in the State since the 6th of March, 1967?

Sardar Gurnam Singh : (*Ist Part*) A statement showing the number of cases category-wise and district-wise is placed on the Table of the House.

2nd Part.—The time and labour involved in collecting details of each one of the cases mentioned above is not commensurate with any benefit sought to be derived by the Honourable Member. If information regarding any particular case is desired it can be supplied if a question regarding that particular case is put.

Statement showing district-wise details of cases of murder, dacoity, abduction, kidnapping and burglary reported from 6th March, 1967 to 30th April, 1967

District		Murder	Dacoity	Abduction/ kidnapping	Burglary
Hoshiarpur	..	3	..	1	21
Jullundur	..	5	1	8	30
Ludhiana	..	8	..	4	42
Kapurthala	..	3	..	1	12
Ferozepur	..	8	..	6	21
Amritsar	..	13	..	8	23
Gurdaspur	..	3	..	..	14
Patiala	..	5	1	4	16
Sangrur	..	3	..	2	20
Bhatinda	..	11	..	3	15
Rupar	..	2	..	3	1
Total	..	64	2	40	215

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਟਨ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ $1\frac{1}{2}$ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਹੈ, 64 ਕਤਲ, 2 ਡਾਕੇ, 40 ਕਿਡਨੈਪਿੰਗ, 215 ਚੋਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ। ਕੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧ ਨਹੀਂ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਸਵਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਪੁਛਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਪੀਰੀਅਡ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁਛੀ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਫਿਗਰਜ਼ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਛਿਆ ਵਰਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਪਰਸੋਂ ਦਸ ਦੇਵਾਂਗਾ। (ਵਿਘਨ)

श्री अ. विश्वानाथन : क्या मुख्य मन्त्री बतायेंगे कि जो वारदातें 3/67 और 4/67 में इस साल हुई हैं वह पिछले सालों की इन दिनों की ही फिगर्ज़ से ज्यादा है या कम ?

Mr. Speaker : For that he requires notice.

Chief Minister : I require notice for this because in the question it is not mentioned what happened last year.

श्री प्रबोध चन्द्र : मुख्य मन्त्री जी ने अपनी रिपोर्ट में कहा है कि पिछले 6 हफ्तों में सिर्फ दो डाके पड़े। स्पीकर साहिब, मैंने आपकी मेहरबानी से काल अटैनशन मोशन मूव की थी जिसमें ज़िक्र किया था कि एक ही रात में तीन डाके पड़े गुरदासपुर में....(विघ्न) जत्थेदार जलालुसमान और सरदार सिकन्दर सिंह के हलके में एक रात में तीन डाके पड़े और गवर्नमेंट से डिमांड की थी कि उसकी इन्क्वायरी करनी चाहिए। अब इन्होंने बताया है कि 6 हफ्तों में सिर्फ दो डाके पड़े। तो वह बात ठीक थी या जो अब यह कह रहे हैं वह ठीक है ?

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ): ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਡਾਕੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ? (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਵੋਗੇ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਜੋ ਤਾਦਾਦ ਡਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕਾਰਸਪਾਂਡਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹਾਇਰ ਹੈ...

Mr. Speaker : How can you say that .

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਫਿਗਰਜ਼ ਹਨ। ..I can say with responsibility. I am ready to face the consequences. I make this statement on the floor of the House.

Mr. Speaker : Whatever is said in the House cannot be questioned.
(*Interruptions*)

श्री प्रबोध चन्द्र : हमने तो पब्लिक मीटिंग्ज़ में कहा था कि मौजूदा वज़ारत के राज में डाके, किडनैपिंग्स वगैरा के केसिज़ में इज़ाफा हो गया है। (विघ्न)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ) : ਉਥੇ ਹੂਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਉਥੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਸਨ । ਆਪ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਚੰਦ ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸਨ ਹੂਟਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵਜ਼ਾਰਤ ਪਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : 64 ਕਤਲ ਹੋਏ, 40 ਐਬਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਹੋਈਆਂ (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰੈਸਪਾਂਡਿੰਗ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਘਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

I say with authority. Let the Honorable Minister face the consequences.

Mr. Speaker : The Question Hour is over. More supplementaries will be put tomorrow.

WRITTEN ANSWERS TO STARRED QUESTIONS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE UNDER RULE 45.

PROPOSED REVIVAL OF OPIUM VENDS IN THE STATE

***238. Acharya Prithvi Singh Azad :** Will the Minister for Finance be pleased to state:—

(a) whether it is a fact that one of his colleagues in the Ministry declared that the Punjab Government has decided to abolish the prohibition of opium and that the Government proposes to open opium vends shortly ;

(b) whether it is also a fact that the Chief Parliamentary Secretary contradicted this statement after a few days; if so, the reasons for this contradiction;

(c) whether the Government has taken any final decision in this behalf; if so, what ?

Dr. Baldev Parkash : (a) The facts are that the Public Works and Education Minister, Punjab, had told the press simply that the question of abolition of Prohibition of opium would be considered by Government.

(b) The Chief Parliamentary Secretary informed the press that there was no such proposal under the consideration of the Government.

(c) The Government is not favourably considering the abolition of Prohibition of opium and opening of opium vends at the present stage.

OPENING OF NEW LIQUOR VENDS IN PATIALA AND LUDHIANA DISTRICTS

***244. Lieut. Bhag Singh :** Will the Minister for Finance be pleased to state whether the Government has opened any new vends/shops of country liquor/wines etc. in the districts of Ludhiana and Patiala separately in addition to those which were already in existence during the last year; if so, a statement of the same be laid on the Table of the House ?

Dr. Baldev Parkash : No new excise vend of foreign liquor or beer has been opened either in Patiala or in Ludhiana district, with effect from Ist April, 1967. A statement of country liquor vends opened with effect from Ist April, 1967 in Patiala and Ludhiana Districts separately is laid on the Table of the House. These vends were opened in addition to those which were already in existence during the last year. In addition, a few existing vends in Patiala and Ludhiana Districts were shifted to new places with effect from Ist April, 1967. The statement also includes this information.

New Vends

Name of the District	Country liquor vends opened from 1st April, 1967
I. Patiala.	.. 1. Kalburcha in Samana Circle.
	2. Ganda Kheri in Rajpura Circle.
	3. Bhaggrana in Rajpura Circle.
	4. Jhampur in Sirhind Circle.
II. Ludhiana.	.. 1. Jour Sarak Ludhiana in Ludhiana Saddar Circle.
	2. Gill in Ludhiana Saddar Circle.
	3. Dhandari in Ludhiana Saddar Cirlce.
	4. Bija in Khanna Circle
	5. Dhatt in Jagraon Circle.
	6. Buzuraj in Jagraon Circle.
	7. Dhamot in Doraha Circle.
	8. Karyana in Doraha Circle.
	9. Jodhan in Raikot Circle.
	10. Rajoana in Raikot Circle.

Vends which have been shifted from one place to another

Name of the District	Name of Circle	Country liquor vends shifted	
		Old locality	New Locality
I. Patiala	1. Sirhind	.. Balari	.. Pir Jain
	2. Sirhind	.. Badauchi	.. Kharaura
	3. Sirhind	.. Brass	.. Dhangerian
	4. Nabha	.. Godava	.. Gurditpura
II. Ludhiana	.. 1. Ludhiana Saddar	.. Nurpur	.. Lodowal

COMPLAINT AGAINST THE CIVIL SURGEON POSTED AT HOSHIARPUR

*223 **Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Finance be pleased to state—

(a) whether he received any complaint from the Nurses against the Civil Surgeon posted at Hoshiarpur during the last two months; if so, the contents of the complaint;

(b) whether any enquiry into the said complaint has been held by the Director of Health Services, Punjab ; if so, the results of the said enquiry be laid on the Table of the House ?

Dr. Baldev Parkash : (a) Yes. A complaint from a Nursing Sister and another anonymous complaint from Girls Trainees, Civil Hospital, Hoshiarpur levelling certain allegations against the Chief Medical Officer, Hoshiarpur relating to the inconvenience to the Nurses, Mess arrangement, use of hostel accommodation by Chief Medical Officer for his private purpose and misbehaviour etc. was received.

(b) Yes. Enquiry was made by an officer of the Health Directorate and none of the allegations could be proved.

POSTING OF DOCTOR IN GHANAUR DISPENSARY, IN PATIALA DISTRICT

*248. **Comrade Sat Pal Kapur :** Will the Minister for Finance be pleased to state —

(a) The date since when the Ghanaur Dispensary in Patiala District has been functioning without any doctor;

(b) the time by which a doctor is likely to be posted in the said dispensary ?

Doctor Baldev Parkash: (a) Since June, 1965.

(b) As soon as a candidate becomes available.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

DISTRIBUTION OF LOCAL RATE BETWEEN PANCHAYAT SAMITIS AND ZILA PARISHADS

44. **Sardar Sikander Singh :** Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) the percentage of the local rate which goes to the share of the Panchayat Samitis and the Zila Parishads district-wise in the State;

(b) whether the percentage of the said local rate is equal in each district; if not, whether it is proposed to be brought at par in all the districts?

Shri Satya Pal Dang : (a) A statement showing the percentage of the local rate which goes to the share of the Panchayat Samitis and Zila Parishads district-wise in the State is attached.

(b) No. It is not proposed to be brought at par in all the districts.

STATEMENT

Showing the percentage of the local rate which goes to the share of the Panchayat Samitis and Zila Parishads in the State.

Name of the district		SHARE OF LOCAL RATE ALLOCATED TO	
		Zila Parishad	Panchayat Samitis
1		2	3
		(Percentage)	(Percentage)
1. Ludhiana	..	80	20
2. Jullundur	..	55	45
3. Gurdaspur	..	65	35
4. Hoshiarpur	..	40	60
5. Amritsar	..	60	40
6. Kapurthala	..	40	60
7. Sangrur	..	25	75
8. Bhatinda	..	25	75
9. Patiala	..	40	60
10. Ferozepur	..	60	40
11. Ropar		Zila Parishad not formed as yet.	

RATE OF HYBRID MAIZE SEED IN THE STATE

45. **Sardar Sikander Singh :** Will the Minister for Revenue be pleased to state:—

(a) the rate of hybrid maize seed charged from the cultivators by the Government during the period from November, 1966 to the end of February, 1967;

(b) the rate at which the said seed is intended to be supplied by Government during the current year ?

Major General Rajindar Singh : (a) No seed was sold to the cultivators during the period from November, 1966, to the end of February, 1967

(b) It is proposed to sell Hybrid Maize to the cultivators during Kharif, 1967, as under—

(1) From M/s Birla Farm, Rupar through Secretary, Punjab, State Co-operative Supply and Marketing Federation, Sector 17-B, Chandigarh.	At Rs. 19.15 per bag of 6½ Kgs. at despatch points.
(2) M/s Agriculural Association, New Delhi.	At Rs 20 per bag of 6½ Kgs. at despatch points.

CASES OF MURDER ETC.

46. **Sardar Sikander Singh :** Will the Chief Minister be pleased to state the total number of cases of murder robbery and hurt that occured; district-wise in the State during the period from the 23rd February upto the 20th April, 1967.

Sardar Gurnam Singh

Murder	..	60
Robbery	...	5
Hurt	...	277

A statement showing district-wise details is laid on the Table of the House.

Statement showing number of Murder, robbery and hurt cases in the district s from 23rd February, 1967 to 20th April, 1967

Serial No.	District		Murder	Robby	Hurt
1.	Hoshiarpur	..	1	..	17
2.	Jullundur	..	5	..	25
3.	Ludhiana	..	8	..	32
4.	Kapurthala	..	2	..	5
5.	Ferozepur	..	10	1	61
6.	Amritsar	..	12	3	19
7.	Gurdaspur	..	2	..	34
8.	Patiala	..	5	..	21
9.	Sangrur	..	2	..	24
10.	Bhatinda	..	11	1	29
11.	Rupar	..	2	..	10
	Total	..	60	5	277

CALL ATTENTION NOTICES

Mr. Speaker : Now we take up Call Attention Notices. Call Attention Notice No. 83 stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਨੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ਾਰਤਾਂ ਬਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਰਿਆਨਾਂ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧੜਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰਿਆਨਾਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੀ ਰਾਏ ਰਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਪੁਟਨੇ ਹਨ ਜਾਂ 'ਮੁਸਾਫਰ' ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਹੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਮਸਿੱਆ ਹੈ ਇਸ ਵਲ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਏ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਪਾਲਿਸੀ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਤੌਖਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਣ ।

[ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚੇਅਰ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ]

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ,ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕੰਨਸੈਂਟ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਦੀ ਕਨਸੈਂਟ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਪਰਟੀਕੂਲਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਹਰਿਆਨਾ ਨੇ ਐਗਰੀ ਕੀਤਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਐਗਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ, ਬਿਆਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਬਾਰੇ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਕਰਨ । ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਸੀ । ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਫ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਕਨਸੈਂਟ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਰਬਿ-ਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਆਰਬ੍ਰਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ । ਮਾਮਲਾ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਮੰਨ ਲਈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਰਸ ਆਫ ਜਸਟਿਸ ਸਟਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੇਕਰ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਨਸੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਟਰ ਅਗਾਂਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਬਖੁਦ ਕੇਸ ਪ੍ਰੋਸੀਡ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਨਾ ਸਮਝੇ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰਿਆਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਨਸੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰਿਆਨਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਕਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਆਨਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਮਿਟਿਡ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਹਰਿਆਨਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ।

ਫਿਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਹੋਰਾਂ ਦਾ । ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੇਕਰ 'ਮੁਸਾਫਰ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਏਗੀ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) (ਵਿਘਨ)

Acharya Prithvi Singh Azad : How does it arise ?

Mr. Deputy Speaker : Let the Hon. Chief Minister reply please.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ(ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ): ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਕਮਿਟਿਡ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰੀ, ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ।

ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਆਰਬਿਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਟਸਰ ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ । ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਨ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਸਿਸਟੈਂਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ । ਹਰਿਆਨਾ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੀਪੁਡੀਏਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਖਰੜ ਹਿੰਦੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਖਰੜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਅਸਾਡੀ ਡੀਮਾਂਡ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਫਰਮਲੀ ਫਾਈਟ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਆਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Let the hon. Chief Minister make his statement. Hon. Members are requested not to interrupt when the Chief Minister is making his statement.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਅਤੇ ਕੜੇ ਕਦਮ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਠਾਏਗੀ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਬਸਟਾਨਸ਼ਲ ਸੁਝਾਵ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਦਮ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ। ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਫਰਮ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗੀ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ **ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ** : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ . .

(Sardar Harbhajan Singh Jawaharke also rose on a point of order, at this stage).

Mr. Deputy Speaker : When one hon. Member is on a point of order, no other hon. Member should rise. I would request the hon. Member Shri Prabodh Chandra to continue with his point of order.

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਵਾਇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਸ਼ਖਸ ਦਾ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਨਾਊਂ ਰੈਫਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤੱਅਲਿਕ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਡੀਫੈਂਡ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ । ਉਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਹਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਏਥੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਬੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣੇਗਾ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਬਣੇਗਾ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ । I categorically deny that we are united on this.

Mr. Deputy Speaker : Well, the Chief Minister has not said any thing against the previous Chief Minister.

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਮੋਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਵਾਬ ਹੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮੋਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"......The Punjab Government should clearly state its position on the floor of the House in regard to its stand vis-a-vis the decision taken by the Haryana Cabinet and whether they propose to take some new steps regarding the future of Chandigarh or propose to ditto the decision of the Musafir Ministry........"

ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੈਟਿਸਫਾਈਡ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਸਾਫਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਕਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਅਸੀਂ ਸਖਤ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗਿਆਨੀ ਗਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ......(ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Let me listen to him first.

श्री प्रबोध चन्द्र : इस हाऊस का, डिप्टी स्पीकर साहिब, यह प्रैसीडैंट है कि अगर ऐसे शख्स के मुतअल्लिक कुछ कहा जाए जो इस हाऊस में आ कर अपने आप को डिफैंड न कर सकता हो, तो आपका फर्ज़ है कि उसको चैक करें । यहां पर ज्ञानी गुरमुख सिंह मुसाफिर का नाम लेकर कहा गया । अगर कोई कमज़ोर है..... (Interruption)

Mr. Deputy Speaker : Let me give my ruling. There should be no discussion on this point.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : On a point of order, Sir ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ......

Mr. Deputy Speaker : Let me deal with the point of order first.

आप खाहमखाह वकील बनते हैं। जिसकी काल अटैनशन मोशन है वह सवाल करने तो लगे हैं। वह खड़े हैं। (Let me deal with the point of order first. This is no Point of Order. The hon. Member is pleading the case for no reason. The hon. Member who gave notice of the Call Attention Motion, is going to put a question. He is standing.)

(*Interruptions*)

Mr. Deputy Speaker : According to rules, only Sardar Mohinder Singh Gill can ask a question.

Chaudhri Darshan Singh : But the Chair can permit ....

Mr. Deputy Speaker : No please. First of all, Sardar Mohinder Singh Gill can ask a question.

Shri Prabodh Chandra : On a point of order, Sir. Sir, it has been a convention and the Chair has kindly been permitting on a written request from a Member entitled to put a question, to authorise another hon. Member to put a question on his behalf So he requests that he may be allowed to ask a question on his (S. Mohinder Singh's) behalf. My submission is that since there are precedents in this regard, the same may be applied in this case as well.

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) : ਇਹ ਤਾਂ ਖੁਦ ਖੜੇ ਸੀ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਤੇ ਜ਼ਿਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ......

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ......

(*Interruptions*)

× × ×

Mr. Deputy Speaker : No, please, this is no point of order. All these remarks should be expunged.

(*Interruption*)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਊ ਨੋਟਿਸ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਿੱਧਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵੀ ਲੈਣੇ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ......

(*Interruptions and noise*)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Deputy Speaker : Please let me listen to him, and do not interrupt.

(*Interruptions*) But let me listen to him.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੁਐਸਚਨ ਪੁਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਸਾਲਸ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਨੇ ਦੀ ਕੈਬੀਨਿਟ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਹੀ ਕੁਝ ਲਿੱਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ । ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਹਰਿਆਣਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਇੰਡੀਕੇਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਰਾਪਰਟੀ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਮੁਤਅੱਲਿਕ ਮਿਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਹਰਗਿਜ਼ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬੜੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਹੋ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ । This is no point of order. (Addressing Captain Rattan Singh : the hon. Member is one of the senior-most members of the House. He should not have made a speech while standing on a point of order. This is no point of order.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਂਨਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਰੂਲਜ਼ ਵੱਲ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਤਵੱਜੋਹ ਦਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । Sir, I read before you Call Attention Notice Rules. Rule 73 (2) reads :

"There shall be no debate on such statement at the time it is made".

ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਬਿਨਾ ਪੁਛੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਏਥੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਰੈਲੇਵੈਂਟ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਸਮਝਾ ਦਿਉ ਕਿ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਸੱਬਰਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਣ.. ...(ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ : ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਢਿੱਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹਕ ਹਾਸਿਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਨਰੇਬਲ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਨ ਬੁਝ ਕੇ ਮਿਸ-ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕਰਨ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹਾਊਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾਉਣ। ਇਹ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਸੀ ।

Mr. Deputy Speaker : Let me give ruling on this point.

(*Interruptions*)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮਿਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਉਹ ਪਰਾਪਰਟੀ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਸਾਂ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਉਹ ਪਰਾਪਰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਸ-ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਕਾਹਦੀ ਹੈ ?

A Voice : Chair should observe the rules and should not allow discussion on irrelevant Point of Orders.

Mr. Deputy Speaker : We have just observed rules. I have not allowed discussion. Chair does not know what a member is going to speak on a Point of Order. It is for the members to see that they should value the time of the House and that they should not stand on irrelevant Point of Orders.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਰੀਪੀਟਿੱਡਲੀ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਐਬਯੂਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਬੜੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰਿਵਲੇਜ ਨੂੰ ਐਬਯੂਜ਼ ਨਾ ਕਰੇ ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਅਖ-ਤਿਆਰ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਦੀ ਹੈਬਿਟ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ।

Mr. Deputy Speaker : I assure him that all the powers given to me shall be properly used.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਪਹਿਲੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਰੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਹ ਕਲ ਆਊਟ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਠੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਗਲਤ ਸਨ । ਇਸ ਨਾਲ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਆਫ ਆਰਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਉਠਾਏ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਠੀਕ ਉਠਾਏ।

Mr. Deputy Speaker : I shall consult the office and let you know.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਜਿਸ ਵੱਕਤ ਪੁਆਇੰਟਸ ਆਫ ਆਰਡਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਰੀਕਾਰਡ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਠੀਕ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਗਲਤ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਵੀ

[ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ]

ਐਡ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਇੰਟਰੱਪਸ਼ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੌਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇੰਟਰਪਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

Mr. Deputy Speaker : Now there should be no speeches on this issue.

Now we take up next Call Attention Notice No. 84, given by Comrade Dalip Singh Tapiala.

Comrade Dalip Singh Tapiala : Sir,I beg to draw the attention of the Government towards a matter of urgent public importance, namely the recent theft of tubewell equipment in several villages under the Moga Police Station have caused panic among the kisans of Ferozepore district. As many as eight tubewells equipment has been stolen from the fields during the past one month. None of the cases has so far been traced by the Police. Similar reports are coming from the other parts of the State.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The Minister concerned will make a statement.

Call Attention Notice No. 85 stands in the name of Comrade Harkishan Singh Surjeet.

Comrade Harkishan Singh Surjeet : Sir, I beg to draw the attention of the Government towards a matter of urgent public importance that district Jullundur has not so far received its quota of country and imported wheat which is creating a serious shortage at consumers Stores and fair price shops. It has put the people of Jullundur city into trouble and has caused great resentment among them.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The Minister concerned will please make a statement.

Now we take up Call Attention Notice No. 86 given by Comrade Bhan Singh Bhaura.

Comrade Bhan Singh Bhaura : Sir I beg to draw the attention of the Government towards an incident of yesterday when some goondas were brought in a Truck just in front of the bridge connecting Secretariat with the Vidhan Sabha Building to create some disturbance again, some of them were arrested by the Police. A statement may, therefore, be made by the Chief Minister and take the House into confidence on this notice.

Mr. Deputy Speaker : It is admitted. The Chief Minister will please make a statement.*

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਰਸਾ ਬੀਤਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਹਫਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਆਫ ਆਰਡਰ ਰੇਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਹਫਤੇ ਦੇ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫਰਿਵੋਲਸ ਕਿੰਨੇ ਸਨ......

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । (This point has already been discussed.)

*For statement please refer to the appendise to this Debate.

Shri Balramji Das Tandon : Very sorry, Sir.

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਆਪ ਨੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਗਰ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਪਕੜੇ ਗਏ ਹਨ। The case is sub-judice. If at all the Government wants to make such a statement they should not go into the merits of the case.

Mr. Deputy Speaker : If you read this Call Attention Motion, you will find mentioned therein that when some goondas were brought in a truck just in front of the bridge connecting Secretariat with the Vidhan Bhavan Building to create some disturbance again, some of them were arrested by the Police. This Call Attention Motion concerns about bringing of those goondas. This is a matter of just clarifying the position.

Chaudhri Darshan Singh : It concerns the Union Territory, not the Punjab Government. How is the Punjab Govt. competent to make such a statement ?

Mr. Deputy Speaker: Let me first listen to the Chief Minister and then I will be in a position to give some ruling on the point of order raised by Shri Prabodh Chandra.

Chief Minister : The State Governments are already seized of the matter and are doing everything possible to expedite the release of the results of the P. C. S. (Executive Branch) and other ....

ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਐਡਮਿਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Chief Minister : I thought they have finished it. ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ।

Shri Prabodh Chandra : The plea put forward by the Honourable Chief Minister was that since Chandigarh was Union Territory, he could not take any action and thus could not stop goondas or those who inspired those goondas who assaulted one of the members. How is it.?

Mr. Deputy Speaker : I have heard you. I will consider it. Let us first listen to the Chief Minister.

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਅਜੇ ਐਸਟੈਬਲਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਹੇ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਕਨਸਪਾਇਰ ਕੀਤਾ......ਗੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ......

Shri Prabodh Chandra : I did not say conspired. I said inspired.

12-00 noon **ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ** : ਆਪ ਨੇ ਹੁਣੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕਨਸਪਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : There should be no interruptions like this in the House. To day is the last day for the general discussion of the Budget and several hon. Members have to participate in this discussion.

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕਨਸਪਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਸਪਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । (*Interruptions*) What difference does it make ?

Shri Prabodh Chandra : It does. (*Interruptions*)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਨੇ ਬਜਟ ਦੀ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਹੈ...... (Addressing Shri Prabodh Chandra) I will request the hon. Member that now the House will resume general discussion on the budget.)

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਐਕਸਪੰਜ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਿਦਡਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਵਾਪਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਥੈਂਕ ਯੂ । ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੰਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਾ ਕਹੇ ਜਾਣ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਹਾਊਸ ਦਾ ਐਟਮਾਸਫ਼ੀਅਰ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਡੀਅਲ ਔਰ ਫ਼ਰੈਂਡਲੀ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਸਾਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਜ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਜਲਾਸ ਦੇ ਇਕ ਇੱਕ ਮਿਟ ਔਰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਤੇ ਕਿਤਨਾ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਕਾਰਡੀਅਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਉਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (Thank you. I will request the hon. Members that they should not use harsh words against each other and the atmosphere in the House should be allowed to remain cordial and friendly. We should not waste the time of the House because every one of us is aware as to how much expenditure is being incurred on every minute and each day of the session. We should appreciate the value of time at our disposal and try to maintain a cordial atmosphere in the House. I admit that the

hon. Members occupying the Opposition benches do some time feel bitter but whatever is said in the House should be in good taste and in a friendly manner.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੇਟਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ । ਗੁੰਡੇ ਤਾਂ ਖਰੜ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ ।

Mr. Deputy Speaker : The hon. Member should please resume his seat. This is no point of order. I have requested time and again that no hon. Member should do like this. An hon. Member like Comrade Bhan Singh Bhaura should not do like this.

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖਰੜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁੰਡੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਖਰੜ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਆਦਮੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ।

Mr. Deputy Speaker : Next Call Attention Notice No. 87 stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ, ਗੰਭੀਰ, ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲੀ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ, ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ ਅਤੇ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਮੋਗਾ-ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਨਵਾਂ ਲੰਡੇਆਨਾ ਪੱਤੀ ਬੋਰਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬੀੜਾਂ ਵੀ ਅਗਨੀ ਭੇਂਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕੰਬ ਉਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਹਿਰਦੇਵੇਦਕ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਵੇ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕਣ । ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ । ਦਿੱਸ ਇਜ਼ ਐਡਮਿਟਿਡ (Addressing Sardar Mohinder Singh Gill: Almost all the Call Attention Motions received from the Honourable Member refer to heart rending incidents. This is admitted.)

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਉਪ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ) : ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । (ਹਾਸਾ)

Mr. Deputy Speaker : Next (No. 88) is in the name of Comrade Phuman Singh.

ਕਾਮਰੇਡ ਛੁੰਮਣ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਸਬੰਧਤ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲੋਕ ਮਹਤਤਾ ਦੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁੜ ਦਾ ਭਾਅ ਦੋ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਖੰਡ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਵਲ ਤੁਰੰਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇ ।

Mr. Deputy Speaker : This is admitted.

PAPERS LAID ON THE TABLE

Minister for Public Works and Education (Sardar Lachhman Singh Gill) : Sir, I beg to lay on the Table the Annual Financial Statement (Budget Estimates) of the Punjab State Electricity Board for the year 1967-68, as required under section 61-(3) of the Electricity (Supply) Act, 1948.

Minister for Finance (Dr. Baldev Parkash) : Sir, I beg to lay on the Table the Annual Reports on the working and affairs of the Punjab State Small Industries Corporation Ltd. for the years 1963-64 and 1964-65, as required under section 639 (2) of the Companies Act, 1956.

Chief Minister (Sardar Gurnam Singh) : Sir I beg to lay on the Table of the House a statement in reply to Call Attention Notice (No. 46) from Comrade Bhan Singh Bhaura M.L.A.

STATEMENT

CALL ATTENTION NOTICE

(*Serial No.* 46)

Comrade Bhan Singh Bhaura to draw the attention of the Government towards a great resentment among the candidates who appeared for the P.C.S. (Executive) and Allied Services Examination conducted in the year 1965, whose final result has not been declared uptil now. It is an encroachment upon the rights of the candidates who are eagerly waiting for appointments since long. The Government should explain the position and look into the matter of public importance immediately and remove the undesirable harassment and delay.

Sardar Gurnam Singh (Chief Minister) : The State Government are already seized of the matter and are doing everything possible to expedite the release of the results of the P.C.S. (Executive Branch) and other Allied Services Examinations held in 1965. However, along with the question of filling up the posts on the basis of the results when declared, it has also to be considered as to how the successful candidates are to be allocated between the States of Punjab and Haryana. While the Government of Punjab have finalised action in regard to their requirements, i. e. number of qualified candidates required to fill up the posts, the Government of Haryana have not done so as yet. Accordingly, necessary steps to release the results will be taken by our Government as soon as the Haryana Government have finalised their own requirements about the qualified candidates.

ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਗੋਚਰੇ ਹੈ ਅਤੇ 1965 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. (ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਬ੍ਰਾਂਚ) ਐਂਡ ਅਦਰ ਐਲਾਈਡ ਸਰਵਸਿਜ਼ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਹਰ ਮੁਮਕਨ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਪਰ, ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਣ ਤੇ, ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਨੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਾਰੇ ਅਰਥਾਤ ਆਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ–ਪ੍ਰਾਪਤ-ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਹਰਿਆਨਾ ਸਰਕਾਰ ਅਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹਰਿਆਨਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੋਗਤਾ–ਪ੍ਰਾਪਤ–ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਤੀਜਾ ਕਢਣ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।]

Chief Parliamentary Secretary (Sardar Gurcharan Singh) : Sir, I beg to lay on the Table of the House a statement in reply to Call Attention Notice (No. 76) regarding shortage of sugar in the State.

Statement made by Shri Satya Pal Dang, Development and Local Government Minister in regard to Call Attention Notice No. 76 regarding shortage of sugar in the State.

1. In the erstwhile Punjab State, monthly allocation of Sugar was 17550 tonnes, which worked out to 11,700 tonnes for the re-organised Punjab. This allocation was reduced further by the Government of India to 8,500 tonnes per month with effect from April, 1967, owing to the fall in the production of sugar in the country. We were, therefore, compelled to reduce our size of ration from 2 Kg. to 1½ Kg. per head per month in the urban areas in the State with effect from April, 1967. There was breakdown in the supply line in some of the towns because sugar was allocated to this State from some of the Mills of U.P. which are located on the meter gauge. All-out efforts were made to bring stocks from the meter gauge stations but there was some unavoidable delay The sugar syndicates have been authorised by the State Government to bring stocks in such situations by road so as to avoid any breakdowns. The District Food and Supplies Controllers/Officers have also been directed to take suitable action against those Syndicates which lift sugar from the nearer mills only, in the first instance and defer lifting of sugar from the U.P. Mills with a view to avoiding blocking ot their capital to the extent possible.

2. Prices of Khandsari, Gur and Shakkar have risen very high and are now more than the price of crystal sugar even. It is certainly a paradoxical situation that the price of crystal sugar is the lowest in this group. The demand for crystal sugar has, therefore, naturally gone high both in the urban and rural areas. As against this, our supply is limited to only 8,500 tonnes per month for the State. All-out efforts are being made to streamline the distribution of sugar so that everyone gets his fair and equitable share and the unscrupulous elements are unable to indulge in black-Marketing by taking advantage of the scarcity situation.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ, ਕਲ ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 62 ਔਰ 63 ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਰ ਲੈਣਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਰਿਜ਼ਿਉਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲੈਣਾ। (Now the general discussion of the budget is to be resumed. The hon. Member may ask this question tomorrow.)

GENERAL DISCUSSION OF THE BUDGET (RESUMPTION)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਭਰਵਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਇਹ ਬੜੀ ਇਮਪਾਰ– ਟੈਂਟ ਗੱਲ ਹੈ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋਂ ।

ਸ੍ਰੀਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਧਿਆਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ । (The hon. Member should not think that I am sitting in attentive.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਭਰਵਾਲ : 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹੈੱਡ ਥੱਲੇ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਡਿਮਾਂਡ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਹੈਰਾਨਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਫਾ ਫਾਇਨੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਇਸ ਡਿਮਾਂਡ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ 18 ਨੰਬਰ ਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਕਮੇਟੀ ਔਰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਮਾਂਡ ਉਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਡਿਮਾਂਡ ਨੰਬਰ 18 ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਉਤੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਸਕੇ ।

Mr. Deputy Speaker : I will give my ruling after consulting the Office.

श्री अ. विश्वनाथन (लुध्याना–दक्षिण) : उपाध्यक्ष महोदय, बजट पर काफी बहस हुई है और विरोधी दल की तरफ से बार बार यही कहा गया है कि यह घाटे का बजट है, यह सरकार पंजाब को दीवालिया बनाने पर तुली हुई है । मैं आपका ध्यान इस बात की तरफ दिलाना चाहता हूँ कि सन् 1947 में जब हमारा देश स्वतन्त्र हुआ तो उस समय हिन्दुस्तान के किसान को, देहातियों को, गरीब जनता को सुख सम्पन्नता पहुंचाने के लिए गांधीवादी ढांचे का नारा लगाया गया था । गान्धीयन इकनामिक्स का एलान किया गया था जिसमें इन्होंने कहा था कि हम इस मुल्क को एक डीसैन्ट्रेलाईज़ड इकनामिक स्टरक्चर देने जा रहे हैं लेकिन गांधी जी की आंख बन्द होते ही इन लीडरों ने अपना स्टैंड छोड़ दिया और उसके बाद मिक्स्ड इकानोमी का नारा लगाया गया—कभी नहीं बताया गया कि इस मिक्स्ड इकानोमी का तात्पर्य क्या है —Whether it is a mixture of sense and non-sense, hope and despair or whether it is a mixture of good intentions and bad actions. लेकिन इसके तुरन्त बाद इन्होंने अनुभव किया कि मिक्स्ड इकानोमी का नारा भी हमें आगे नहीं ले जा सकता तो मद्रास के आवडी सैशन के अवसर पर कांग्रेस पार्टी ने सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी का नारा बुलन्द किया । इस सोशलिस्टिक पैटर्न आफ सोसाइटी के फलस्वरूप सारे देश के अन्दर जिस प्रकार का सोशलिज़्म इन्होंने लाने की कोशिश की और खास तौर से पंजाब के अन्दर जो कुछ हुआ उसी का यह फल है कि सोशलिज़्म का नारा लगाने वालों को, गरीब जनता को लाभ पहुंचाने का दावा करने वालों का, लोगों नें निकाल कर बाहर भेज दिया है—जो सोशलिज़्म के द्वारा गरीब जनता को लाभ पहुंचाने चले थे आज आपोजीशन के बैंचों पर बैठे हुए हैं ।

आज यही लोग सरकार पर आरोप लगाते हैं कि घाटे का बजट पेश किया गया है और पूछते हैं कि यह घाटा कैसे पूरा किया जाएगा । मैं पूछता हूँ कि अगर आज सरकार कालेज लैक्चरर्ज़ की वेतन वृद्धि करके, स्कूलों के अध्यापकों की वेतन-वृद्धि करके, सरकारी कर्म–

चारियों की वेतन वृद्धि करके,शहरी जायदाद पर लगे हुए दो किस्म के टैक्सों House Tax and Property Tax को मिला कर उसमें कमी कर के पांच एकड़ भूमि वाले छोटे किसानों का मालिया मुआफ करके और इसी तरह के अन्य जन हित के कार्य करके डिफिसिट बजट पेश करती है तो इस पर आपोज़ीशन वालों को भारी आपत्ति पैदा हो गई है। लेकिन जिस समय न तो अध्यापकों को छूट दी गई, न प्राध्यापकों के वेतन में वृद्धि की गई, न छोटे किसान का मालिया ही माफ किया गया था, न किसी मज़दूर की वेतन वृद्धि ही की गई थी और न, ही दफ्तरों में काम करने वाले बाबूओं की ही वेतन वृद्धि दी गई थी हां इनकी अपनी जेबों में कोटे और परमिट पड़ जाते थे इस लिये इन लोगों ने तब तो डेफिस्ट फिनांसिंग के बारे में एक शब्द भी नहीं कहा था। मै अर्थशास्त्र का विद्यार्थी होने के नाते यह मानता हूँ कि डिफिसिट फिनांसिंग कोई अच्छी चीज़ नहीं है। But there are certain particular conditions. There are certain emergencies under which this deficit financing has to be resorted to. अगर हम इनकी तरह से बड़े बड़े महल, ताज़िये खड़े करते, 30–30 लाख की झील बनाते, उस हिन्दोस्तान में जहां सूर्य के प्रकाश की कमी नहीं है वहां पर अंधेरे चेम्बर तैयार करते और फिर डिफिसिट फिनांसिंग करते तो हमारे ऊपर आक्षेप सही होता, अगर हम फज़ूल खर्ची करके वेस्टेज करके........

श्री उपाध्यक्ष : उन्होंने बना लिया है तो आनन्द अब आप ही ले रहे हैं। (If they have constructed huge buildings then you are enjoying living in them.)

श्री अ. विश्वनाथन : यदि आप मुझे कुछ थोड़ा सा कह लेने दें तो अच्छी बात हो। अगर जनहित के कार्यों पर खर्च करके, मज़दूरों और दफ्तर के बाबूओं के वेतन में वृद्धि करके, किसानों का मालिया माफ करके और दूसरे जन कल्याणकारी कार्यों पर खर्च करके सरकार डेफिस्ट फिनांसिंग कर रही है तो सरकार पर इसके लिये आक्षेप नहीं किया जा सकता कि यह डेफिस्ट फिनांसिंग क्यों कर रही है, क्योंकि इसमें कोई भी किसी तरह की फज़ूलखर्ची नहीं है।

एक बात और। आज हमारा बजट डेफिस्ट न होता यदि दिल्ली में बैठी इनकी कांग्रेस पार्टी की केंद्रीय सरकार ने डीवैल्यूशन न की होती। जितने वर्क्स, जितनी स्कीमें हाथ में ली हुई हैं उनमें हर चीज़-पैंसल से लेकर सीमेंट तक, विदेशी इंजीनियरों की तनखाहों, टैक्नीशियन्ज की तनखाहों में डीवेल्यूशन के कारण बढ़ौतरी हुई है, कीमत में इज़ाफ़ा हुआ है। एक तरफ इस तरह से स्कीमों पर खर्च बढ़ रहा है तो दूसरी तरफ जो काम यह खुद 20 वर्ष में नहीं कर पाये वही हम से 20 हफ्तों में करवाना चाहते हैं। डीवैल्यूएशन से कीमतें बढ़ीं और अगर अखबारों की खबरें सही हैं तो यह दोबारा डीवैल्यूशन करने जा रहे हैं इसलिये अभी से वित्त मंत्री उस डेफिस्ट के लिये तैयार रहें।

एक टाप हैवी एडमिनिस्ट्रेशन की बात है। मैं यह समझता हूं। आज सैक्रेटेरिएट में चले जाओ। एक मिनिस्टर है, उसका सैक्रेटरी है, एक जायंट सैक्रेटरी है, डिप्टी सैक्रेटरी है, अंडर

(श्री अ. विश्वनाथन)

सैक्रेटरी है, असिसटैंट सैक्रेटरी है और फिर इन सैक्रेटरीज़ के सैक्रेटरीज है। इसी तरह से डायरैक्टोरेट बना है; डायरैक्टर है, जाइएंट डायरेक्टर है, डिप्टी डायरैक्टर है, असिस्टैंट डायरेक्टर है और फिर उनके सैक्रेटरीज हैं। इस तरह से ऐडमिनिस्ट्रेशन में डुप्लीकेशन है। यह जो सैक्रेटरियों की फौज है यह नई भर्ती की हुई नहीं है, यह मजाक इन्होंने 20 साल से कर रखा है। यह फौज भरती की गई थी सीक्रेट्स को बाहर जाने से रोकने के लिये।

After all what is the job of a Secretary? The job of a Secretary is to keep the secrets of a Minister. If there is Secretary, then there is a Joint Secretary, Deputy Secreary, Assistant Secretary and a host of Secretaries to the Secretary. Then there is no secret, but it becomes a public scandal.

इस मिनिस्ट्री को इस बात का ध्यान करना पड़ेगा कि एक ही मिनिस्टर के नीचे इतना लम्बा चौड़ा डायरैक्टोरेट और उतना ही लम्बा चौड़ा सैक्रेटेरियेट जो है इन दोनों को रखने की जरूरत नहीं है इस हालत को सुधारा जाना चाहिए। इन लोगों ने अपने मन चहेतों को, हवारियों को, और रिश्तेदारों को नौकरियों देने के लिये यह डुप्लीकेशन पैदा की थी। आज यहां पर जनता की सरकार है, इसका यह फर्ज है कि वह इस डुप्लीकेशन को खत्म करे। सैक्रेटेरियेट को साफ किया जाए। हालत यह है कि फाइल नीचे से ऊपर और ऊपर से नीचे जाती है। अगर कहीं कोई टाइपिंग मिस्टेक हो जाये तो फिर वहीं चक्कर काटती है। जब कोई सैक्रेटेरियेट में आता है तो उसको यह मालूम नहीं होता कि कौन से फलोर पर कौन सा दफ्तर है। जनता को तो यह 20 साल तक लूप लगाते रहे हैं मगर सैक्रेटेरिट में लूप लगने के बजाए भीड़ बढ़ाते रहे हैं। यह नई सरकार सैक्रेटेरियेट में लूप लगाये, अफसरों की भीड़ को कम करे। आज तक उपर से नीचे फ़ाइल की वर्टीकल मूवमेंट होती रही है। इस बारे में मैंने यह कहना है कि कनसलटेशन अच्छी बात है। But there should be a horizontal consultation also. जो सैक्रेटरी दो ढाई हजार रुपया तनखाह लेता है वह क्या करता है? स्टेटमैंट क्लर्क तैयार करता है, कुरैक्शन हैड क्लर्क करता है, पालिसी सैक्शन आफिसर बनाता है और सैक्रेटरी सिर्फ दस्तखत करता है। दस्खत करने की इतनी ज्यादा कीमत नहीं देनी चाहिए। पिछले 20 साल दस्तखतों की इतनी ज्यादा कीमत रही और काम की कम कीमत रही। हमने बजट के ज़रिये काम करने वाले क्लर्क की कुछ ज्यादा कीमत लगाई है उसकी वेतन वृद्धि की है, काम की कीमत बढ़ाई है। दस्तखतों की कीमत घटानी पड़ेगी। सैक्रेटरियों की संख्या कम करनी पड़ेगी।

एक बात मुझे उस रवैये के बारे में कहनी है जिसकी वजह से खर्च बढ़ता है। खर्च इसलिये बढ़ता है कि ऐडमिनिस्ट्रेशन में इन्टरफियरेंस होती है। और इन्टरफियरेंस इस लिये होती है कि जो फैसला आज लिया जाता है उसकी इम्पलीमैंटेशन तीन महीने बाद होती है। अगर फैसलों की ऐक्सीक्यूशन तुरन्त हो जाये लोगों का चंडीगढ़ की तरफ भागना बंद हो जाए। मुझ कुछ ट्रांस्फर्ज के केसिज का पता है। जब कोई ट्रांस्फर की जाती है अगर तो उसी वीक में ट्रांस्फर हो जाए तो लोग चंडीगढ़ नहीं आएंगे। और ऐम. ऐल. ए. बेचारे क्या करते

हैं। अव्वल तो कई एक प्वायंट्स आफ आर्डरज़ से पता चलता है कि कुछ ऐम.ऐल. एज़ की काबलियत कितनी है, भगवान की कृपा ही है--मगर जो पढ़े लिखे ऐम. ऐल. एज. आए हैं.... they cannot devote any time to legislative work. उनको सैक्रेटेरियेट के चक्कर काटने पड़ते हैं और फल यह होता है कि जो कानून यहां बनते हैं हम उनको पढ़ नहीं पाते, यहां पर आकर बैठ जाते हैं और वह जल्दी से पास हो जाते हैं और फिर साल में 20 अमैंडमैंट्स आती हैं । अगर हम चाहते हैं कि ऐम.एल. एज. सैक्रेटेरियेट में न जाएं और लैजिसलेशन की तरफ ध्यान दें, अगर आप समझते हैं कि जनता का वक्त जाया होता है, जनता का पैसा ज़ाया होता है और सैक्रेटेरियेट में इन्टरफियरेंस होती है तो हमें सोचना पड़ेगा। कि दैट शुड बी प्रैक्टीकली एलिमीनेटिड। जब तक यह नहीं होता सैक्रेटेरियेट के अन्दर भीड़ रहेगी और जब तक ऐसा नहीं होगा कोई कन्स्ट्रक्टिव काम नहीं हो सकता। If you want to clear the administration,clear the corridors of the Secretariat, you will have to remove the files from the tables of the clerks in the Secretairat. These should be removed. The stagnant administration in the Secretariat causes the stinking of public life. वहां जो स्टैगनेशन होती है वह पब्लिक के अन्दर आती है। इसलिये मेरा कहना है कि सैक्रेटेरियेट के अन्दर इकोनौमी करनी है, ऐडमिनिस्ट्रेशन के अन्दर इकौनौमी करनी है और इसकी तरफ जल्दी ध्यान देना ज़रूरी है।

एक बात मुझे यह कहनी है कि आज पंजाब के अन्दर ऐसे काम हैं जिन में डुप्लोकेशन हो रही है, ट्रिप्लीकेशन और कुवाडरुप्लीकेशन और क्विनट्रिलीप्केशन हो रही है। आप म्युनिसिपैलिटी को ही लें ले जिसका थोड़ा सा काम होता है। उसमें एक इम्प्रूवमेंट ट्रस्ट बैठा हुआ है, पब्लिक हैल्थ वालों की भी एक टांग बीच में होती है, बिजली वालों का भी हाथ उनमें होता है, टाउन प्लैनर की भी सड़ी उंगली उसमें रहती है, टेलीफून वालों की भी वक्र दृष्टि उस पर लगी रहती है, पंजाब और केन्द्र की पी. डब्ल्यू. डी. भी उस पर फ्राउन करती है इस सारी मल्टीप्लीकेशन की वजह से वक्त ज़ाया होता है, ऐफिशियेंसी खत्म होती है और रुपया ज़ाया होता है। एक महकमा सड़क खोद जाता है, दूसरा बना जाता है और फिर तीसरा खोद जाता है। मेरा लोकल सैल्फ गवर्नमेंट के मन्त्री महोदय से कहना है कि 1911 का बना हुआ बोसीदा म्युनिसिपल ऐक्ट अंग्रेज़ों ने इसलिये बनाया था कि हिन्दोस्तान की जनता को स्वायत्तता के अधिकार न मिल जायें और देश को सुधारने की भावना जागृत न हो जाए। इस लिय उनसे कहूँगा कि जो म्युंनिसिपल ऐक्ट अमैंड हो रहा है उस को जल्दी से जल्दी इसी सैशन में पास करें और मल्टीप्लीकेशन को खत्म करने तथा इकौनोमी और ऐफीशियेंसी को बढ़ाने की तरफ कदम उठाएं।

एक बात मुझे यह कहनी है कि यह ठीक है कि मैं ट्रेयरी बैंचिज़ पर बैठा हूँ लेकिन मैं आपोजीशन के बैंचिज़ से इस बात से सहमत हूँ कि पंजाब में बहुत सा कन्फयूज़न इसलिये है कि हमारे मन्त्री बहुत अधिक स्टेटमैंट्स देते हैं। (आपोज़ीशन की ओर से तालियां) इतनी स्टेटमैंटस नहीं होनी चाहिये।

[श्री अ. विशवनाथन]
यह जनता की सरकार है और इसे हर कार्रवाई करने के लिये तैयार रहना चाहिए। पत्रकार इनकी बातों को, जो इन वजीरों के मुंह से निकलती है, घुमा कर और टेढ़ा करके पेश करते हैं। न तो कोई बात मुंह से निकाल सकते हैं, न गूंगे बन सकते हैं। खांड के बारे में यह खबर आती है कल यहां से, परसों वहां से कि इसके बारे में हम यह कर रहे हैं इसी तरह से अनाज के बारे में हैं कि हम हिमाचल को इतना दे रहे हैं। इतना रिजर्व है। कई कनफलिक्टिंग स्टेटमेंटस दी जाती हैं या निकलती हैं जिनसे भ्रम पैदा होता है। और इन कनफलिक्टिंग स्टेटमैंटों से स्टेट की इकानौमी पर बुरा असर पड़ता है,रैवेन्यू पर बुरा असर पड़ता है। इसलिये स्टेटमेंट की बजाये जो निर्णय किया जाय उसको बाहर प्रेस में आने देना चाहिए और हर स्थान से एक जैसा ही समाचार मिलना चाहिए।

इसके अलावा कुछ और बातें कहना चाहता हूँ। यह ठीक है कि जनता को छूट दी है। लेकिन प्राबलम्ज horizontal, vertical और geographical हैं।

श्री उपाध्यक्ष : आपका टाईम पूरा हो गया है। (Hon. Member's time is over now.)

श्री अ. विश्वनाथन : मैं जल्दी ही खत्म करता हूँ। इलाका जैजों का व्योपार इलाका की बांट के कारण खत्म हो गया है, नौकर, पल्लेदार, गड्डे वाले और मामूली काम करने वाले लाखों लोग बेकार हो गये हैं।

मैं खाद्य मन्त्री महोदय से और मुख्य मंत्री से प्रार्थना करूंगा कि हमाचल का फूड ज़ोन पंजाब के साथ एक बना दे ताकि सीमा के इलाकों, मुकेरियां, दसूआ आदि, जिनका व्यापार हिमाचल से होता था, बचाया जा सके और लोगों को बेरोज़गार होने से बचाया जा सके।

इसी तरह से छोटे छोटे 500 के करीब पताशा और मिसरी बनाने वाले और फिर इनके आगे 2000 के करीब नौकर काम करने वाले, छोटे छोटे दुकानदार बेकार हो गए हैं इनको बचाना चाहिए। इन्हें खांड दी जाए।

फिर बेकरी का काम है। हकूमत की तरफ से मैदा सूजी न मिलने की वजह से हज़ारों लोग बेकार हो गए हैं। इन्हें जल्दी मैदा देना चाहिए।

इसके अतिरिक्त गवर्नमेंट के कर्मचारियों के ग्रेड बांध देने चाहिएं। कई डिपार्टमेंट्स में कई तरह के ग्रेड हैं और उनकी भिन्न भिन्न नौमनकलेचर है। फिर अगर एक डिपार्टमेंट के कर्मचारियों का ग्रेड बढ़ाया जाता है तो दूसरा शोर मचाता है। पुलिस वाले, टीचर, और कई कर्मचारी असिस्टेंट क्लर्कस आदि हैं इनके मुख्तलिफ ग्रेड्ज को रैशनलाईज कर दिया जाए और आज कल जो स्टेट्स में फर्क है वह कम होना चाहिए। डिप्टी सैक्रेटरी, फिर एस. ओ.। स्टेटस अलग अलग पोस्टस का विचार करने के बाद रैशनलाईज़ होना चाहिए और रीवाईज़ होना चाहिए। आज पंजाब स्टेट इलैक्ट्रिसिटी बोर्ड के कर्मचारियों का अगर आप ग्रेड रीवाईज़ करेंगे तो कल इरीगेशन वाले कहेंगे। इस लिए मेरा यह निवेदन है कि वेतन वृद्धि एक जैसी होनी चाहिए, और जस्टिस और ईक्विटी के आधार पर होनी चाहिए। ग्रेड्स को रैशनलाईज़ करना चाहिए ताकि किसी तरह की गड़बड़ होने का खतरा न रहे।

इसी तरह से स्कूल मास्टरों का संबंध है। पोस्ट ग्रेजुएट कालेज में क्लास III पोस्टस और हायर सैकंडरी स्कूलज़ में क्लास II पोस्टस के वेतनों में फर्क है। इस तरह की जो अनामौलीज़ हैं उन्हें दूर किया जाए। इसमें लैक्चरारों का कसूर नहीं कि उनकी पोस्टिंग कहां पर है, और वेतन में फर्क हैं। This is against all laws of natural justice and equity.

अभी हाल ही में सर्विसिज़ को हरयाणा, हिमाचल और पंजाब में एलोकेट किया है और बगैर किसी की मर्ज़ी जाने के किया है। These allocations have been made purely arbitrarily by the Secretariat staff. कोई बेसिज नहीं बनाए गए और जिसको मर्ज़ी हरयाणा, हिमाचल और पंजाब में भेज दिया। फिर इस तरह की एलोकेशन को कैंसल करने के बारे में कोई फैसला नहीं किया गया। पती और पत्नी को एक जगह एलोकेट करने का सरकार ने फैसला किया है लेकिन बाकी तमाम एलोकेशन्ज रैशनल बेसिज़ पर नहीं की गई, या तो हरेक ग्रेडों और पोस्टस के स्लैब बना कर ग्रुपिंग की जाती और फिर ग्राड एंड इवन बेसिज़ पर एलोकेशन की जाती ताकि आरबिट्रेरीली जो फैसला किया गया है इसको ठीक किया जा सके। Those who were nearer to the Secretaries were kept here and the others were shunted out in disregard of the fact that their property was here. हाई कोर्ट में रिट पैटीशन्ज़ भी पैंडिंग पड़ी हैं। इस सरकार को चाहिए कि पिछली सरकार की गलतियों को दूर करे और जो अरबिट्रेरीली एलोकेशन की गई है उसको कैंसल किया जाए। (घंटी)

उपाध्यक्ष महोदय, मैं आखिर में यह कहना चाहता हूँ कि आज जरूरत इस बात की है कि जनता की सरकार आई है तो लोग महसूस करें कि जनता की ही सरकार है और सोशलिस्ट सरकार है। पिछली सरकार ने तो यह किया कि गोरे साहिब की जगह भूरे साहिब आकर बैठ गए। आज इस पुराने ब्योरोक्रेटिक ढांचे में परिवर्तन करने की जरूरत है। हमारे केस अदालतों में स्टेट Vs so and so चलते हैं लेकिन डैमाक्रेसी का तकाज़ा है कि State Vs so and so की जगह People Vs so and so होना चाहिए। अमेरिका के अन्दर मुकदमे इसी तरह से होते हैं People Vs so and so। हमारी thinking, glossary सब ब्योरोक्रेटिक है, क्लोकियल है और विचार और भाषा भी अपनी नहीं। इस सारे ढांचे को बदलने की ज़रूरत है।

श्री उपाध्यक्ष : पीपल लफ्ज़ कर देने से क्या इन्साफ ठीक होगा ? (हंसी) (Whether with the use of word 'people' justice will be equitable?) (Laughter).

Shri A. Vishwanathan : The State is a powerful body and the people are powerful.... (*Interruptions*)....The State is not the people but the people can form the State.

श्री उपाध्यक्ष : आपका टाईम हो गया है विश्वनाथन जी। (Vishwanathanji, your time is up now.)

श्री अ. विश्वनाथन : अंत में कुछ बातें कह कर खत्म करता हूँ। यहां पर बात कही गई कि कुछ लोग फ्लोर क्रास करते हैं और कहते हैं कि रबिश था। अगर यह बात है तो क्यों एतराज करते हैं। यह इसे पुलिटीकल कुरप्शन कहते हैं।

श्री उपाध्यक्ष : तो क्या आप सारा इनका रबिश लेने को तैयार हैं ? (Is the hon. Member prepared to take all the rubbish from their side?)

श्री अ. विश्वनाथन : मैं तो ज़हर भी पी सकता हूँ। लेकिन इन्हें बताना चाहता हूं जो इस तरह की बात करते हैं कि पुलिटीकल कुरप्शन इन्होंने नहीं की।

* * * * * * * *

* * * * * * * * *

(विघ्न)

Mr. Deputy Speaker : These remarks about Sardar Hukam Singh, Ex. Speaker of the Lok Sabha and other persons mentioned by Shri Vishwanathan should be expunged.

श्री अ. विश्वनाथन : मैं अंत में एक बात कह कर, उपाध्यक्ष महोदय, बैठ रहा हूँ। पुलिटीकल बातों के बारे में कहा गया है। आपने अखबारों में पढ़ा होगा कि पंजाब राज्य कांग्रेस कमेटी की एग्ज़ैक्टिव ने उन मैम्बरों को कहा है कि जो रुपया उन्हें इलैक्शन में दिया गया है वह वापिस कर दें। इस बात से आप अंदाज़ा लगा सकते हैं कि 104 कांस्टीचुएंसीज़ हैं और हरेक को इन्होंने इलैक्शन के वक्त पांच पांच हज़ार भी दिया हो तो 5 लाख 20 हज़ार बनता है तो यह रुपया इन के पास कहां से आया? यह तो खुद पुलिटीकल कुरप्शन करते हैं। आप का धन्यवाद।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਨਾਲੇ ਕੁਟਣਾ ਵੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਰੋਣ ਨਾ ਦੇਣਾ। (ਹਾਸਾ) (This is tantamount to hitting a person and then not allowing him to cry.)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ : (ਗੁਰੂ ਹਰ ਸਹਾਏ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ......

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਡੇਢ ਵਜੇ ਤਕ ਟਾਈਮ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਸਭ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਕਰੀਰਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ। ਡੇਢ ਵਜੇ ਫਿਨਾਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। (The time at our disposal is upto 1.30 p.m. Therefore I would request the hon. Members make their observation straight away and finish their speeches in time. The Finance Minister has to commence his speech at 1.30 p.m.)

*Expunged as ordered by the Chair.

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਟੇਟਸਮੈਨ ਜਾਂ ਆਫੀਸਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਡੀਫੈਂਡ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਉਸ ਤੇ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁੜੇ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ।......(ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : What is your point of order?

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਇਹ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤਾਂ ਕੜਾਹ ਖਾਕੇ ਆਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਦੇ । ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ੋਰ ਤਾਂ ਨਾ ਕਰਨ । ਕਲ ਤਾਂ ਮਿੰਨਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਾਣ ਦਿਉ......(ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰਕੇ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ । ਇਹ ਤਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ........(ਵਿਘਨ)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ 10 ਮਿੰਟ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਐਡਰੈਸ ਤੇ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਮੈਨੂੰ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦੁਖੜੇ ਜਿਹੜੇ ਗਰੀਬ ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਹਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੜਾ ਰਿਸਟਰਿਕਟਿਡ ਜਿਹਾ ਟਾਈਮ ਹੈ ਤੁਸੀਂ 10 ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ । (The time at my disposal is very restricted. The hon. Member should try to finish his speech in ten minutes.)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ : ਨਹੀਂ ਜਨਾਬ, 10 ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਲਈ 15 ਮਿੰਟ ਹੀ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਫੇਰ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ । (*Interruption*) (Let the hon. Member start his speech. It will be seen if more time could be allowed.)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ : ਜਦੋਂ 6 ਸਤੰਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਬਾਰਡਰ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ । ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਲੰਘਾਈ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਹਾਲਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਭੁਲਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪਾਲਿਸੀ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਧਰ ਵੀ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਸਤਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਜਨਤਾ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ । ਕੋਈ ਮਰੇ ਕੋਈ ਜੀਵੇ ਉਥੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹਨ । ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ । ਇਹ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ

[ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ]

ਅਜੇ ਵੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਉਥੇ ਦੀਆਂ ਬੇਵਾ ਔਰਤਾਂ, ਬੁਢੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਿਆਂ ਛੋਟਿਆਂ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦੋਬਦੀ ਦੂਸ਼ਨ ਲਾਕੇ ਕੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ । ਮੈਂ ਜਾਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀਆਂ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁਣ ਅੰਤ ਤੇ ਪੁਜ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਹੱਦ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਅੰਤ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ 28 ਅਕਤੂਬਰ, 1965 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਚੀਖੋ-ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ੋਅਰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਫਾ 107 ਅਤੇ 151 ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਕਰਾ ਦਿਆਂਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਰਹੇ, ਪਰ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਜਾਏ ਜ਼ਮਾਨਤਾ ਕਰਨ ਦੇ 28 ਅਕਤੂਬਰ, 1965 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 10 ਵਜੇ ਮੇਰੇ ਵਾਰੰਟ ਗਰਿਫਤਾਰੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ । ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਥਾਨੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ (* * * * *) ਬਚ ਕੇ ਦਿਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ...... (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਵਰਤਿਆ ਸ਼ਬਦ ਅਨਪਾਰਲੀ-ਮੈਂਟਰੀ ਹੈ । So it may be expunged. (*Addressing Giani Bhkhtawar Singh Rai* : The word used in respect of the Government is unparlimentary. So it may be expunged.)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਬੇਸ਼ਕ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਤਾਏ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟਾਈਮ ਵੀ ਬੜਾ ਥੋੜਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ 50-55 ਹਜ਼ਾਰ ਘਰਾਣੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਪੁਛ ਕੀਤੀ, ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦਕਾਰੀ ਲਈ 35 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਕਾਇਆ ਦੇਣੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤਸ਼ਦਦ ਕੀਤਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਉਹ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਅਨਫਰਟਾਈਲ ਲੈਂਡ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁਟ ਕੇ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ, ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ । 5 ਮਈ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਸਟੇ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦਿੱਤੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਸਿਡਸਦੀ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੁਰ ਅਮਨ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਬੜੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹੋਏ ਹਨ। 9 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਸ਼ਦਦ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ 6 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ 100 ਕੋਲੋਂ ਮੁਚਲਕੇ ਮੰਗੇ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਹਾਰਡ

*Expunged as ordered by the Chair.

ਹਿਟ ਨਾ ਕਰੇ । ਮੈਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਹਨ......... * * * * * (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਲਫ਼ਜ਼ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰ ਦਿਉ । ਜੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ । (There words may be expunged. If it were so, it could not remain in office.)

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿਘ : ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਾਡੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤੇ ਆਕੇ ਬੈਠਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਜਲੋਕੀ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਸਦੇ ਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਉਠਾਇਆ। ਹੁਣ ਤਕ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਕਿਸ ਖੱਡੇ ਵਿੱਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੀ ਖਰਾਬੀ ਦੀ ਵਜਾ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣ । ਜੇ ਮੈਂ ਝੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਲਈ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ। ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਲ ਵਰਗੇ ਡੈਮ ਬਣਾਏ । ਇਹ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਖਤਿਆਰ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਲਿਮਿਟ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਉਸ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਮੈਂ ਇਖਲਾਕੀ ਜੁਰਅਤ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇ ਅਮਰੀਕਨ, ਰੂਸੀ, ਏਧਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਾਫਲਿਆਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਿਗੜਦਾ ਤਾਂ ਏਧਰਲੇ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਹੋਵੇ ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਉ। ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਦੋਂ ਲੜਾਈ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਖਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਉਥੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਹਿਰਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹ ਲਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਹਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿਉ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਕਿਥੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਆਪਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਕੀਤੇ ਮਜ਼ਾਹਰੇ ਵੇਖੇ ਹਨ । ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਲਈ ਡੀਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਬਿਆਸ ਲਿੰਕ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੋ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਿਜਲੀ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਕਰ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮਾਫ ਨਾ ਕਰਦਾ । ਸਭ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਸਟਰਾਈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪੈਂਦੀ । ਇਸ ਸਟਰਾਈਕ ਨਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜ਼ਰਾਇਤ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ । ਕਈ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਮਿਲਣ

*Expunged as ordered by the Chair.

[ਗਿਆਨੀ ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ]

ਕਰਕੇ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼, ਜਾਇੰਟ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਰੇਟਰੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼—ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ, ਫਲਾਇੰਗ ਸੁਕੈਡ ਅਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਡੁਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਆਫ ਵਰਕ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦਾ ਬਣੇ। ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰਖ ਲਉ । ਬੋਰਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਫਿਰ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੁਨਿੰਦਗਾਨ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੋਕੀਂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ 'ਕਿ ਮੈਟਰ ਮੇ ਬੀ ਲੁਕਡ ਇਨ ਟੂ' ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ, ਡੀ.ਸੀ. ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੁਨਿੰਦਗਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਦਰਖਾਸਤ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਫੈਸਲਾ ਚੌਕਸੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਕਸੀ ਬੋਰਡ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੀਲਾ ਖੁਰਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਹਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਫਾਇਰਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਸਰਪੰਚ ਠੀਕ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਠੀਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੌਕਸੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਫਲਾਇੰਗ ਸੁਕੈਡ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਲੈ ਕੇ ਇਮੀਜੀਏਟਲੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਅਤੇ ਅਸਲ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਇਤਲਾ ਫੌਰਨ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਸਟਿਸ ਡੀਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਮਿਲੇ ।

ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂਫਾਨੀ ਦਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿੱਧਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਣ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ (ਦਾਖਾ, ਐਸ. ਸੀ.) : ਕਾਬਲੇ ਇਹਤਰਾਮ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਜਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸ ਬਜਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ੇਅਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :—

ਲੂਟ ਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਉਭਰੇ ਹੂਏ ਮੀਨਾਰੋਂ ਨੇ,
ਪਸਤ ਜ਼ਰੋਂ ਕੇ ਲੀਏ ਵੁਹੀ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਹੈ ।

ਇਸ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ । ਇਹ ਕੇਵਲ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੈਂਡ ਲਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲਿਸਟਸ ਦਾ ਬਜਟ ਹੈ । ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਜਦੋ ਜਹਿਦ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਅਤੇ ਹੱਦ ਉਥੇ ਮੁਕੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ । ਸੂਬਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੋਈ ਦਰਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜ ਨਾ ਡੈਮ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ...

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਵੈਸੇ ਦਰਿਆ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਗਦੇ ਹਨ । (There are two or three rivers flowing in the Punjabi Suba.)

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਬੇਸਡ ਸੀ—ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੇਨੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਧੱਕਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗ਼ਲਬੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਰਲ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਰਿਆ । 104 ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 24 ਸੀਟਾਂ ਜਿਤੀਆਂ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਬਲਿਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਫਾੜ ਤੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਗਿਆਰਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ । ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਘ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਬੰਨ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣਾ ਗ਼ਲਬਾ ਜਾਰੀ ਰਖੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗ਼ਲਬੇ ਦੇ ਬਿਨਾ ਜੀਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗ਼ਲਬਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰਖਾਂਗੇਪ ਰ ਹੁਣ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਰਖਾਂਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ 6 ਸ਼ਰਤਾਂ ਮਨਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ । ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਰਖੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਸਟੇਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿ ਬਚਨ, ਨਾ **ਕਰੋ** । ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹੀ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਰਿਸ ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਦਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਤੱਅਲਿਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ "ਸਤਿ ਬਚਨ" ।

Mr.. Deputy Speaker : Jan Sangh is supporting the policy for getting Chandigarh.

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮਨਵਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗ਼ਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ! ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਡੈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ 'ਸਤਿ ਬਚਨ" । ਤੀਜੀ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਜਨ ਸੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਾ "ਸਤਿ ਬਚਨ" । ਜਿਸ ਗ਼ਲਬੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੜਪ ਤੜਪ ਕੇ ਮਰ ਰਹੀ ਸੀ ਔਰ ਜਿਸ ਗ਼ਲਬੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ, ਲੱਖ ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਸ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਨਸੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ ਸੀ, ਔਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਬਣਿਆ । ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਕੌਣ ਆ ਗਏ ਹਨ ? ਇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਨ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ ਦੋਸਤ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੈਂਡ ਲਾਰਡ ਵੀ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਵੀ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਪ੍ਰਸਤ ਵੀ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਧਰੋਹੀ ਵੀ ਹਨ ਔਰ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਹਿਮਾਇਤੀ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਫਰੀਡਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਸੋਸਲਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਐਲੀਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਇਹ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮਨ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮਨ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਮਨ ਨਹੀਂ, ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਉੱਤੇ ਕਾਮਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਹਨ । ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਕਾਮਨ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਕੋਡ ਬਿਲ ਉਤੇ ਗਰਜ਼ੇਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਮਸਲੇ ਉੱਤੇ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਾਮਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮਨ ਹਨ । ਜਨਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ । ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਉਥੋਂ ਇਕ ਝੋਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਹ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ। ਉਹ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਔਰ ਉਸ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਉਸ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਖਾਧਾ । ਝੋਟਾ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਔਰ ਤੂੜੀ ਵੀ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਲੰਘਿਆ ਔਰ ਉਸ ਨੇ ਝੋਟੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਖਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਇਤਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ ? ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤੂੜੀ ਮਿਲ ਗਈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ । ਉਸ ਨੇ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਖੁਸ਼ ਹੈਂ ? ਉਸ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੜ ਰਹੀ ਸਾਂ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਗਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਅੱਜ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕਿ ਇਸ ਝੋਟੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖਾਧਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਗਿਆ । (ਹਾਸਾ) ਇਹੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਦਲ ਦੀ ਹੈ । ਅਕਾਲੀ ਇਕਲੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਝੋਟਾ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਸੰਘ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਵਰਗੀ ਸੀ । ਅਕਾਲੀ ਇਸ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹੋ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰ ਸਾਂਝ ਹੈ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ ਕਦੇ ਜਨਸੰਘ

ਔਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ ? ਉਹ ਇਸੇ ਲਈ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਔਰ ਭੁੱਖਾ ਝੋਟਾ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸੜੀ ਹੋਈ ਤੂੜੀ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦਿਤੀ ਹੈ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸੋ । (The hon. Member has compared Akali Dal with the rotton chaff, instead he could refer the Dal as "Krhah Parshad.")

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਇਕ ਤਾਂ ਕਾਮਨ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਹੋਈ ਔਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੂਸਰੀ ਕਾਮਨ ਚੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਦਫ਼ਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਕਾਮਨਜ਼ ਵਿੱਚ Foreign Affairs ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੇਬਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਦੂਸ਼ਨ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੈਰ ਮੁਲਕੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਦੋਸਤ ਕੌਣ ਹਨ ਔਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੌਣ ਹਨ ਔਰ ਸਾਡੀ ਫਾਰਨ ਪਾਲਿਸੀ ਕੀ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਫਾਰਨ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਬੜੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਹੀ :—

"England has no permanent friends and no permanent enemies but its own interests are permanent."

ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਇੰਟੱਟਰੈਸਟ ਹਨ ਉਹੀ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਹਨ ਔਰ ਇਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਕਾਮਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ । ਜਨਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿ ਕੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਤਲਬ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਦਾ ਹੈ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾ ਹੁੰਦਾ । ਸਗੋਂ ਇਹ ਬਜਟ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਬਜਟ 1 ਅਰਬ 85 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਾਲ ਖਰਚਾ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਮਗਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਹੈ । 1 ਅਰਬ 85 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ 37 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਪਛੜੀਆ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । (Is it a matter of shame or pity?)

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ 1 ਅਰਬ 85 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਜਟ ਹੋਵੇ ਔਰ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ 37 ਲਖ ਰੁਪਆ ਹੀ ਮਿਲੇ । ਸਾਡੀ ਆਬਾਦੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ 25 ਲਖ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਈਏ ਤਾਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ 7 ਆਨੇ ਪਰ ਹੈਡ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਰੁਪਏ 7 ਆਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ, ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਔਰ ਇਕਨਾਮਿਕ ਅਤੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਵਿੰਗ ਸਟੈਂਡਰਡ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਨੂੰ ਉਚਾ ਚੁਕਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ

[ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ]

ਔਰ 7 ਆਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਮੋਜਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਬਜਟ ਦੀ ਸਖਤ ਨਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦਾ ਥੋੜੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (The fact is that a poor man can pull on with a little money.)

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) : ਪਿਛਲੀ ਦਫ਼ਾ ਕੀ ਰਖਿਆ ਸੀ ਜ਼ਰਾ ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਦੇਣਾ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਸ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ । ਮੈਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸਪੀਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ।

ਤੋ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਲਈ ਇਹ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਆਫ਼ੀਸਰ ਆਨ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਊਟੀ ਮੁਕਰਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਵੇਖੇਗਾ ਕਿ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੀ ਰੈਪਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨ ਪੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ? ਇਸ ਦਾ ਰੈਂਕ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤਕ ਹਰੀਜਨ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਲੜਦੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਕਈ ਅਫ਼ਸਰ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੈਡਜ਼ ਆਫ਼ ਦੀ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਨੂੰ ਇਹ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਹਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਰੀਟਰਨ ਭੇਜਿਆ ਕਰਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਟੋਟਲ ਸਟਰੈਂਗਥ ਕਿਤਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਰੀਜਨ ਕਿਤਨੇ ਹਨ, 21 ਪਰਸੈਂਟ ਦੀ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿਤਨਾ ਘਾਟਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕੀ ਉਪਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਔਰ ਉਹ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਮੋਡੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੋਸਟਸ ਕ੍ਰਿਏਟ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਹਰੀਜਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਫੀਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 11 ਡੀ. ਸੀ. ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਭਲੇ ਮਾਨਸੋ, ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਇਕ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰ ਡੀ. ਸੀਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕੇਗਾ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਤੁੜਾ ਦੇਣੇ ਹਨ । (They will get the falcons killed by sparrows.)

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀਨੀਅਰ ਗਰੇਡ ਦਾ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਆਫੀਸਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਹੀ

ਬਸ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਸਾਂ । ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫ਼ਸਰ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰੇਡ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੋਰ । ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਿਟ ਪਿਟ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਰੇਡ ਦੀ ਡਿਸਕ੍ਰਿਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਿਆਪਾ ਕਰੋ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੈਜ਼ਿਗਨੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਇਕ ਲੈਵਲ ਤਕ ਲਿਆਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਔਰ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗਰੇਡੇਸ਼ਨ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਿੱਥੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਮਗਰ ਜਿੱਥੇ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਆਇਆ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ "ਰਾਮਦਾਸੀਆ" । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਨਥੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਧੀਕੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : ਇਸੇ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਤਾਂ ਤੂੰ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਇਹ ਨਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਿਮੂਵ ਕਰੋ ।

ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਕਣਕ ਦੇ ਭਾ ਮੁਕਰਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਔਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾ ਉਹੀ ਮੁਕਰਰ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਹੜੇ ਐਕਸੈਪਟੇਬਲ ਟੂ ਆਲ ਹੋਣਗੇ । (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੈ ਇਹ ਐਕਸੈਪਟੇਬਲ ਟੂ ਆਲ ਹੈ । ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ, ਜਨਸੰਘੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ, ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਔਰ ਆਜ਼ਾਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ । ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਹੈ ਇਹ ਐਕਸੈਪਟੇਬਲ ਟੂ ਆਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਖੂਬੀ ਹੈ ?

* * * * *

Mr. Deputy Speaker : No aspersion against the Chief Minister. These remarks should be expunged.

1.00 P.M.

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਸੁਣ ਤਾਂ ਲਉ । ਇਹ ਕੋਈ ਰਿਸੀਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਅਗਰ ਡਿਸੀਜ਼ਨ ਲੈ ਵੀ ਲੈਣ ਤਾਂ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ । ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ

*Expunged as ordered by the chair.

[ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ]

ਗਲ ਤੇ ਕਨਵਿੰਸਡ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਲੈਵਲ ਤਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਲੀਡਰ ਵਾਜ਼ ਐਕਸੈਪਟੇਬਲ ਟੂ ਆਲ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ। 20 ਸਾਲ ਤਕ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਲੈਵਲ ਤਕ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਵਰਗੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਤਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗਲਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਵੋਟ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲਭਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਹਮੈਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਅੰਗ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਵਤੀਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

श्री अ. विश्वनाथन : On a point of order, Sir जनाब 5 मई को जब यह सरदार बलदेव सिंह वाली घटना हुई थी तो उन्होंने अपनी स्टेटमैंट में यह नहीं कहा था कि उनको जूते मारे गए। यह अब गलत बात कर रहे हैं, इन से विदड्रा करायें।

Mr. Deputy Speaker : This is no point of Order. There should be no controversy over this.

Shri A. Vishwanathan : Sir, this is a wrong allegation.

Mr. Deputy Speaker : No. please.

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਜਟ ਸਪੀਚ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਐਡਰੈਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੇਸਟ ਲੈਂਡ ਹੈ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੈਡੀਊਲਡ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਕਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਲੈਂਡਲੈਸ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੇਬਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕੇਵਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਲੈਂਡਲੈਸ ਐਕਰੀਕਲਚਰਲ ਲੇਬਰ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਨਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੜਕੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲੈਂਡਲੈਸ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੇਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਕਣਗੇ। (ਵਿਘਨ) ਰੀਕਲੇਮਡ ਲੈਂਡ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹਰੀਜਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੀਕਲੇਮਡ ਲੈਂਡ ਵੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ "ਅਦਰ ਦੈਨ ਹਰੀਜਨ" ਹੈ ਕਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਤਕੜਿਆਂ ਨੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬੋਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਛੁੜਾ ਕੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਗਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਤਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਮਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ ਜੀ, ਹਰੀਜਨ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪਾਸੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨਾਲ ਉਕਾ ਹੀ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 'ਲੈਂਡਲੈਸ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ 'ਹਰੀਜਨ' ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ । ਇਹ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਿਲੋਂ ਕੱਢ ਦਿਉ । (The government is very strong now. The hon. Member should not entertain any idea of shoe beating).

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ : ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵਾਂਗਾ । ਜਨ ਸੰਘ ਅਤੇ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਫਾਸਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ । ਅਗਰ ਉਹ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ (ਵਿਘਨ) ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਰੰਟ ਬਣਾ ਹੀ ਲਵਾਂਗੇ ਪਰ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਅੱਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ......(ਘੰਟੀ) ਇਕ ਮਿੰਟ ਹੋਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ: ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਟਾਈਮ ਕਟ ਲਵਾਂਗਾ । (I will deduct this extra time from the time of other Member of his party when he rises to speak.)

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ: ਕਟ ਲੈਣਾ ਜੀ । ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫਰੰਟ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਬਣਾਈ ਹੈ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਕਦੇ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹਿਟਲਰ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰੋਪੋਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸੈਂਕੰਡ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂ ਖਿਚੂ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੈਂਕੰਡ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਅਜੇ ਪੈਰ ਜੰਮੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਉਖਾੜ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਥੀਊਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਰਮਨੀ ਵਿੱਚ ਹਿਟਲਰ ਨੂੰ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਦੁਹਰਾਈ । ਜਦੋਂ ਹਿਟਲਰ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜੇ ਬਣ ਰਹੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਚਾਸਲਰੀ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਅਗ ਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਤੋੜ ਫੋੜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਉ । ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਇਕ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੱਜ ਤਕ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਝਾਂ ਮੋਰਚਾ ਫਰਾਂਸ ਐਂਡ ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬਣਾਇਆ । ਇਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੰਗ ਪੈ ਗਏ । ਇਹੋ ਹੀ ਖੇਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਖੇਲਿਆ । ਉਥੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਿ. ਆਈ. ਦੱਤ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਜਨਸੰਘ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ । ਅਗਰ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਨਾਜ਼ੀ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਭੈੜੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਜਨਸੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ

[ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ]

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੂਈ ਫਿਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਸਟਾਲਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

> "In all such combinations, the communists worked hardest and sacrificed most. But in every case, they sought to control the United or Popular Front and frequently they were so successful that the collaboration ended in a "Never Again" determination on the part of the non-Communists."

ਅਜ ਫਰੰਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਇਹ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਕਰਨਗੇ (ਵਿਘਨ) ਪਰ ਮਿਲਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੀਐਕਸ਼ਨਰੀ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਟੁਟਣ ਬੇਸ਼ਕ ਨਾ ਦੇਣ। ਪਰ ਜੋ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਐਲੀਮੈਂਟ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਰਫ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਇਸ ਅਨਨੈਚੁਰਲ ਐਲਾਇੰਸ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਮੁਲਕ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਅਨਨੈਚੁਰਲ ਐਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਠੀਕ ਪਾਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਉਲਟਾ ਤਜਰਬਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਰੋ। (ਵਿਘਨ)।

His Highness Nawab Mohammed Iftikhar Ali Khan Bahadur (Malerkotla): Sir, before I say anything on the budget, I would like to assure the Government that in all measures of public utility and public amenity, they will have my fullest co-operation although I am sitting on the Opposition Benches. The budget, as it is coming up, has yawning chasms of deficits which have to be bridged. I am afraid, we will have to find some resources to bridge the deficits. There are certain resources which we have lost on the bifurcation of the Punjab. For instance, we have lost a very valuable extensive belt of forests. They used to yield a very large income to us. We have also lost some industry. This has gone to Haryana. With these things, I am afraid, we will have to resort to some taxation which is not contemplated at the present moment. But if the taxes are imposed later on, I am afraid, there will be public resentment. If the hon. Finance Minister cannot find the resources to fill the gaps, it will arrest the development of the State and its people. Mr. Deputy Speaker, Sir, there are various things on which I have to express my views. For instance, there is Agriculture. It is one of the primary things of Punjab as it is primarily an agricultural State and so is the country. For the present, a single State food zone which has been established, I am afraid, hits the small agriculturists rather hard. For that reason, I think wheat is being with-held. The rates have not been declared yet. I do not know why they are being kept as State secret. But as far as I think, these rates ought to be from Rs. 85 to Rs. 90 per quintal. Then, of course, the agriculurists can get some relief. Sir, we are now living in exciting and advanced times. The agriculturists are bound to resort to mechanical farming. They need tractors, improved seeds and fertilizers. The prices of fertilizers have gone up. It is necessary that the agriculturist must get ample benefit from his crops and that cannot be done until we resort to some sort of State Trading.

Sir, it is also very necessary to have approach roads in the rural areas of the State. The people are used to bicyles, motor-cars and other means of mechanical transport. Therefore, Sir, approach and link roads are very necessary. For instance, in my constituency an approach road about 300 yards long from the canal culvert to village Kanganwal is very necessary. It was contemplated to construct this road, but it has not so

far been constructed. In the same way there is a link road from Mandi Ahmedgarh which joins the Ludhiana-Malerkotla road through village Jandiali. This road ought to be constructed. The canal bridge is already there. This road will benefit many villages. This road was sanctioned in the time of Sardar Narinjan Singh Talib when he was Public Works Minister. But this road has not so far been constructed and the people are suffering. I hope the public works Minister will pay attention to it.

I believe, Sir, a sum of Rs. 2 crores has been sanctioned for the construction of roads and I hope that Sangrur District will get its share and will not, this time, be deprived of it.

Then, Sir, there is the question of electricity in the rural areas. There are certain villages on the roadside which ought to have been electrified but they have not been touched. Eectricity can easily be given to village Kanganwal, but it has not so far been done. No attention has been paid to it and it must receive the attention of the Government.

Now, Sir, I come to education. It is very necessary in these advanced times for the rising generation to shoulder the future responsibilities of a great heritage which devolve on them. The rising generation will have to be well educated to understand the Constitution of India. Through education, they will learn to be good and loyal citizens of the country. They do not know what Freedom is. They think that Freedom is a licence. All these things will have to be done through education.

Then, Sir, there are schools in villages which need upgrading. For instance, in village Akbarpura in my constituency, the school needs upgrading. In Mandi Ahemdgarh, the Mahatma Gandhi Memorial High School was accorded sanction to be converted into a College. Sardar Partap Singh Kairon who was then Chief Minister and the Minister-in-charge of Education sanctioned this but owing to certain technical difficulties the proposal was dropped and the process was arrested. I would, therefore, like to draw the attention of the hon. Minister for Public Works and Education to this again. There is, Sir, every justification for this school to be converted into a College and I hope that the Minister-in-charge will pay attention to this.

As regards Health, there are a few Health Centres and Hospitals which need upgrading. I think, Sir, the Finance Minister will make a a note of this.

Now, Sir, I would like to say something about the loans which are advanced to agriculturists. These loans have to be re-paid to the Government. Through you, Mr. Deputy Speaker, I would like to make one suggestion and it is this. Instead of a loan of Rs. 5,000, a subsidy of Rs. 2,000 will be appreciated. The subsidy will be more welcome, I would ask the Government to give their consideration to this.

We have to pay special attention to water-logging. We have to reclaim water-logged areas. There is plenty of water-logging in Sangrur district. Almost one-third of it is in Sangrur district. It needs reclamation.

Voices : Punjabi, Punjabi please.

His Highness Nawab Iftikhar Ali Khan Bahadur : Reclamation of water-logged areas needs special attention of the Government. I would request the hon. Minister for Finance to see that adequate money is provided for the purpose. These are, Sir, things which will give benefit and will go a long way towards the prosperity of the people.

The Budget which has been presented by the Finance Minister shows a deficit and I would like him to see that the deficit is some how or other made up. I would also beg to draw your attention to this Food Zone system because the Single-State Food Zone is really some thing which requires attention and it must be very throughly gone into because the agriculturists are bound to suffer from this and I will be obliged if you do not mind my saying that the Food Department or the Minister is one who belongs to a party whose slogan is "yours is mine and mine is my own". So, therefore, I feel that some sort of relief must be given to these agriculturists. There must be a move for the benefit of the agriculturists.

I would also like, in the end, to thank the Punjab Government for something very great. I have received a letter from Shri Guru Gobind Singh Foundation that the Punjab Government has agreed to name the road in Fatehgarh Sahib, which leads to the Gurdwara Sahib at Fatehgarh after Nawab Sher Mohammad Khan, who was my ancestor and for whom there is universal regard. This road would be called after his name 'Nawab Sher Mohammad Khan of Malerkotla Road'. I am very grateful to the Government for this. Nawab Sher Mohammad Khan tried to save the life of two Sahibzadas of Guru Gobind Singh Ji. I am really very grateful to the Government for this, and with these words, Sir, I thank you and resume my seat.

Mr. Deputy Speaker : The Finance Minister will reply to the debate at 1.30 P. M. Will you take one hour or......

Finance Minister (Dr. Baldev Parkash) : About half an hour, Sir.

His Highness Nawab Iftikhar Ali Khan Bahadur : Just one minute, Sir. I had wanted to extend an invitation to Mr Baldev Parkash, Minister for Finance and Industries and also to Sardar Lachhman Singh Gill, Minister for Public Works and Education, that if they would very kindly visit Malerkotla, they shoud visit the industries, and stay with me. I shall be glad to offer whatever little hospitality I can. I will go with them and I shall show them all these things personally and that, I think, will be more beneficial.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਮੁਕਤਸਰ, ਐਸ. ਸੀ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤਕੜੀ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਬਣੀ ਹੈ । ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਲ ਇਕ ਗਲ ਆਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਹਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਗਲਾਂ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਅਜ ਇਹ ਬਜਟ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਕਰਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਦ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਟਿਕ ਕੇ

ਸੁਣੋ, ਚੌਧਰੀ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਕਈ ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਕਿਸ ਪੁਟੇ ਹਨ ? ਇਸਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੋਕਾ ਦਿੱਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵੇਚ ਲਉ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੋਕਾ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵੇਚ ਲਉ ਪਿਤਲ ਤਾਂਬਾ । ਪਰ ਜਦ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵਪਾਰੀ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ ਵੇਚ ਲਉ ਕਈ ਪੀਪੇ, ਠੀਪੇ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਕਰ । (ਹਾਸਾ) ਇਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਤੁਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਖੋਹ ਲਏ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਉ, ਜ਼ਰਾ ਖੇਚਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣੋ । (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਕੇ ਦਸੇ ਹਨ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਦਸੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਦੇ ਵੀ ਦਸੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰੰਟ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਦਸੇ । ਉਹ ਵੀ ਦਸ ਦੇਣ । (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker : Chaudhri Sahib, an hon. Member like you should not raise such a point of order.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਉ । ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਪੁਰਾਣਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਈ ਉਸ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਆਦਮੀ । ਇਕ ਵੇਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਲੈਣ ਗਿਆ, ਮੋਟੇ ਘਰ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਸੀ, ਗਡੀਆਂ ਘਟ ਸਨ, ਪੈਦਲ ਆਣਾ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ । ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਬੀਬੀ ਸੀ, ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਵੀ ਸੀ । ਕੁਝ ਰਾਹ ਤੁਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਥਕ ਗਈ ਤੇ ਨਾਈ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਕਿੱਲੇ ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈ । ਨਾਈ ਨੇ ਬੱਚਾ ਚੁਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਉਹ ਵੀ ਥਕ ਗਿਆ । ਉਸ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਥਕ ਗਏ ਤਾਂ ਨਾਈ ਬਲਿਆ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਬ ਹੀ ਚੁਕੇਗਾ । ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ । ਇਹ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਰਨ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰ ਵਖਾਈਆਂ ਹਨ । ਜਿਥੇ ਇਹ ਹੁਣ ਤਕ ਭਾਉ ਮੁਕਰਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਸੀ । ਜੇ ਅੱਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਉ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੜਾਂਦੇ ਹਨ । ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦਾ ਭਾਉ ਘਟ ਰਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪੈਸੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਬਿਉਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ । ਹੈਰਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਇਕਠੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਫਰਕ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਚੁਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਣਕ ਦਾ ਭਾਉ ਘਟ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਨਾਜ ਮਹਿੰਗਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਿਭਾਈਆ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ । ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਊ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ]

ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਕੋਈ ਰਬੜ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਵਧਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਤਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੋਲ-ਢਮਕੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਪਰ ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਏਧਰ ਬੈਠੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਏ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬੀਜ ਦਿਓ ਅਤੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਾਦ ਦਿਉ। ਜੇ ਉਪਜ ਵਧੇਗੀ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਉਪਾਰੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਜਬੀ ਨਿਰਖ ਤੇ ਅਨਾਜ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। ਗਰੀਬ ਵੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਲਾਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹਾਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਵੋਟਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਿਸ ਤੋਂ ਕਰਾਉਗੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈਣ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾ-ਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਉ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਇਹੋ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਂਟਰ ਜਿਤਨੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨਾ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੋਂ ਉਹੀ ਸਰਕਾਰ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ ਅਨਿਆਏ ਕਰੇਗੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ 20 ਸਾਲ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੜਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਝਗੜੇ ਪਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਕਦੇ ਇਹ ਲਾਰੇ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ, ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਰ ਕਰ ਕਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਕੀ।

ਅੱਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਗਿੱਦੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਚੰਗਾੜਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜਵਾਨ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੇ ਵਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਲੇਰ ਹਨ। ਮਰਦੇ ਮਰਦੇ ਵੀ ਇਕ ਇਕ ਜਣਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀਆਂ 5-5 ਗੋਲੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਬੜਾ ਹੀ ਗਰੀਬ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਕੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਵਧੇ ਫੁਲੇਗੀ। ਇਹ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲੈਣ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਲਈ ਵੀ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ

ਸਮੇਂ ਬਦਲ ਗਏ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਰ ਹੋ ਗਏ,
ਜਿਹੜੇ ਸਾਧ ਦਿਸਦੇ ਸੀ ਉਹ ਅੱਜ ਚੋਰ ਹੋ ਗਏ।

ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੰਕਰ) : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਐਸੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਆਪਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਨਸਰਨਡ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ

ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਉਨਤੀ ਕਰਕੇ ਫੂਡ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਅਨਾਜ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਨਾ ਪਵੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਇਹੋ ਰਾਏ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਦੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕੀਮਤ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਚੰਗੀ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਮਨ ਇਸ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲਗਾਏਗਾ, ਇਹ ਵਾਧਾ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੈ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਇਕ ਘਾਟੇ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਇਨਸੈਂਟਿਵ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੇਤੀ ਲਈ ਦਰਕਾਰ ਹੋਣ' ਉਹ ਸਸਤੇ ਮੁਲ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਧ ਗਈਆਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 29 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਨਾਜ ਦਾ ਜ਼ਖੀਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਿਜ਼ 6 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੀ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ, ਬਾਕੀ 23 ਕਰੋੜ ਦਾ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸਟਾਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੋਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਫਾ ਵੀ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਫਾਈਨੈਂਸ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁਲ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਨਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਘਟ ਭਾ ਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜਦੋਂ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਫਸਲ ਬਾੜੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੰਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਇਕ ਰੀੜ ਦੀ ਹਡੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਸਲਿਟੀਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਪੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਾਂ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਫੈਸਲਿਟੀਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਖੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤ ਕਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਐਸਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1962 ਤਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਬੜੀ ਬੈਲੈਂਸਡ ਇਕਾਨੋਮੀ ਸੀ। 1962 ਦੇ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਇਕਾਨੋਮੀ ਵਿੱਚ ਇਮਬੈਲੈਂਸ ਆਇਆ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ? ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਦੇਸ਼ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕਾਨਮੀ ਵਿੱਚ ਇਮਬੈਲੈਂਸ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਦਰੁਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਨ ਕਿ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਟੀਕਾ

[ਕੈਪਟਨ ਰਤਨ ਸਿੰਘ]

ਟਿਪਣੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਹੀ ਹਨ, ਉਹੀ ਚੀਨ ਹੈ, ਉਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੈ । ਅਨਾਜ ਦੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਪਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਭਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਰੈਮਿਊਨਰੇਟਿਵ ਬਲਕਿ ਹਾਈਲੀ ਰਮਿਊਨਰੇਟਿਵ ਦੇ ਦਿਉ । ਚਾਹੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਘਾਟਾ ਪਾ ਲਉ ਫਿਰ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਰ ਲੈਣਾ । ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਹਨ, ਇਨਡਾਇਰੈਕਟਲੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਪੀਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸੁਟੀ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਸਿੰਗਲ ਜ਼ੋਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਲੇਕਿਨ ਅਸਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ । ਹਰ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਉਗਾਈ' ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਆਲੂ ਵੀ ਬੀਜਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਆਲੂ ਛਡ ਕੇ ਕਣਕ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਂਟੀ ਕਿਸਾਨ ਸਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੜੀ ਜ਼ਿਮੇਂਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਧਕਾ ਲਗਾ ਹੈ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰ ਪੰਜ ਏਕੜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਧਕਾ ਲਗਾ ਹੈ । ਅੱਜ ਕਣਕ ਦਾ ਬੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਉਹ ਬੀਂ ਸਾਡਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਬੀਂ 70, 80 ਅਤੇ 90 ਮਣ ਤਕ ਏਕੜ ਯੀਲਡ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਕਿਸਾਨ 20–25 ਮਣ ਤਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਰਖ ਕੇ ਵੀ 60–70 ਮਣ ਕਣਕ ਪਰ ਏਕੜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਕਸਪੋਰਟ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਜੇਕਰ ਭਾ ਘਟ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਉਗਾਏਗਾ । ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾ ਕਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰਖਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਜਿਊਮਰਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰਖੋ–ਹਾਇਰ ਰੇਟਸ ਤੇ ਖਰੀਦ ਕਰ ਕੇ ਗਰੀਬ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰਜ਼ ਨੂੰ ਸਬਸੀਡਾਈਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਦਿਉ । ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੀਮਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਉ । ਕਿੰਨੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਮਾਰਕਿਟ ਰੇਟਸ ਹਨ । ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੇ ਭਾਅ ਮੁਕਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਆਪ ਦੇ ਸਟੈਸਿਟੀਕਲ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਕੁਝ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਕੇ ਰਕਮ ਰਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰਖ ਲਉ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਉ । ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਉਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਭੀ ਦਿਉ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਹੈ । (ਤਾਲੀਆਂ) ਪਰ ਗਰੀਬ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ 65 ਰੁਪਏ ਦੇ ਭਾ ਤੇ ਦਿਉ । ਸਤ ਲਖ ਟਨ ਵੀਟ ਸਰਪਲਸ ਹੈ ਇਹ ਥੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਢਾਈ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਲਖ ਟਨ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਲਈ ਰਖ ਲਉ । ਬਾਕੀ ਦੀ 4 ਲਖ ਟਨ ਜਿਹੜੀ ਸਰਪਲਸ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਗੱਲ ਨਾ ਕਰਵਾਉ । ਬਾਰਡਰ ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੈ, ਹਿਮਾਚਲ ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਬਾਰਡਰ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ । ਭਾ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਬਾਜ਼ ਹੈ । ਦੋ ਲਖ ਟਨ ਬਕਾਇਆ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਰਮਿਟ ਦੇਵਾਂਗੇ । ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਮਣ ਦੇ ਦੇਣਾ, 56 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿੱਚ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਾ ਸੁਟੋ । ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਪੁਛਦੇ ਹੋ । ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹੋ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 50–60 ਹੋ ਗਏ ਹੋ

ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਦੇ 30–40 ਹੀ ਡੀਟਰਮਿੰਡ ਆਦਮੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਵਾਲਕੈਨੋ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ । ਜੇਕਰ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਭਾਅ ਕਣਕ ਵੇਚਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਭਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਯੂਨੀਅਨ ਕਰੇਗੀ । ਜੇਕਰ ਉਸ ਭਾਅ ਤੇ ਨ ਲਉਗੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਸਾੜ ਦੇਵਾਂਗੇ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ) (ਆਵਾਜ਼ਾਂ)

ਯੂ. ਪੀ. ਦਾ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ, ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦਾ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਵੀ ਉਨਾਂ ਹੀ ਹਕ ਰਖਦਾ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਰਖਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਗਲ ਜ਼ੋਨ ਬਣਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । 60–70 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਰਵਿਨਿਊ ਦਾ ਛਡ ਕੇ ਭਾਅ ਕਿੰਨਾ ਘਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਅਸਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਐਨਲਾਰਜ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿੱਚ ਭਾ ਅਨਾਊਂਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਰੂਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਸਾਂ । ਪਹਿਲੇ 29 ਕਰੋੜ ਦਾ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣਾ ਸੀ । ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦਿਨ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਗਵਰਨਰ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਥ ਹੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਨੂੰ ਮੈਕਸੀਮਮ ਰੀਮਿਊਨਰੇਟਿਵ ਪ੍ਰਾਈਸ ਦਿਉ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਭਾ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਓ ।

I am not concerned with that consumer who can take a bottle of whisky in the evening. I am concerned with that man who has to feed his children.

ਗਰੀਬ ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਨੂੰ 60 ਰੁਪਏ ਭਾ ਤੇ ਕਣਕ ਦਿਉ । ਸਾਡੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਦਸ ਪਰਸੈਂਟ ਜਾਂ 20 ਪਰਸੈਂਟ ਲੈਵੀ ਲਗਾ ਦਿਉ । ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਾਂਗੇ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭੱਠਾ ਨਾ ਬਿਠਾਉ ।

(At this stage, some hon. Members rose to speak).

Mr. Deputy Speaker : Now the Hon'ble Minister for Finance will have to reply to the Debate. He needs one hour.

वित्त मन्त्री (डाक्टर बलदेव प्रकाश) : डिप्टी स्पीकर साहिब 1967–68 का बजट हाउस के सामने है और इस पर चार दिनों से बहस हो रही है। आप भी और हाउस भी इस बात से अच्छी तरह वाकफ़ हैं कि इस जनवरी के बाद पंजाब की स्यासत में और बाकी हिन्दोस्तान की स्यासत में तब्दीली आई और यहां पर सूबे के अंदर संयुक्त मोर्चे की सरकार बनी । डिप्टी स्पीकर साहिब, यह बजट जो आज हाऊस के सामने है जैसा कि सरदार दरबारा सिंह जी ने बताया था कि एक आदमी बोझ उठा कर एक हद तक ले जाता है उसके बाद दूसरा आदमी उस बोझ को उठाता है तो उसके लिये सारा करैडिट दूसरे को ही नहीं जाता पहले को भी जाता है । इस बजट के अन्दर बहुत सी क्रेडिटेबल चीज़ें हैं और बहुत सी डिस-क्रैडीटेबल चीज़ें भी हैं । (तालियां) क्रैडिटेबल चीजें तो वह हैं जोकि मोर्चे की सरकार

[वित मन्त्री]
ने इस सूबे की जनता को हकूमत में आने के बाद रिलीफ़ दिया है और सूबे की हालत को देखते हुए बड़ा दलेराना कदम उठाया है। वह इतना ज्यादा रिलीफ़ दिया है कि मैं समझता हूं कि ऐसा बजट के अन्दर रिलीफ देने वाला कदम हिन्दुस्तान के किसी भी प्रान्त में आज तक किसी गवर्नमेंट नें नहीं उठाया। (तालियां) डिप्टी स्पीकर साहिब, एक बात और कह देना चाहता हूँ और वह यह है कि हमने यह जो इतना दलेराना कदम उठाया है,ऐक्स्ट्रा बोल्ड स्टैप उठाया है यह निहायत जिम्मेदारी के साथ उठाया है हरेक बात पूरी गम्भीरता के साथ सोच विचार करके उठाया है। जहां पर यह रिलीफ देना निहायत ज़रूरी हो चुका था और सरकार समझती थी कि इस हद से ज्यादा लोगों को भूखा मरते हुए नहीं देखा जा सकता वहीं पर हमने रिलीफ़ दिया है और यह समझ कर दिया है कि इससे बजट के अन्दर वाकई गैप पड़ेगा जिसे हमने पूरा भी करना है। इस प्रकार इन सभी बातों पर अच्छी तरह से विचार करके ही हमने यह रिलीफ दिया है और पूरी ज़िम्मेवारी के साथ दिया है।

जहां तक उस बड़े गैप का ताल्लुक है जिसे कि पूरा करना है वह मैं बताऊंगा कि कैसे पूरा करना है लेकिन यह बताने से पहले मैं समझता हूँ कि इसमें जो कमी है उसकी सारी जिम्मेदारी इस सरकार की नहीं बल्कि इससे पहले वाली सरकार के ऊपर है जिसने उस कमी को सालहा साल तक बरकरार रखा और उस सरकार ने केन्द्र के पास अपनी फाईनेंशल ज़रूरियात का केस कभी भी ठीक ढंग से पेश नहीं किया। पहले मैं सन् 1967–68 पर ही नहीं आता बल्कि उससे पिछले साल की बात करता हूँ और मुझे यह कहने में कोई संकोच नहीं है कि पंजाब को जितनी केन्द्रीय सहायता मिलनी चाहिए थी वह वहां से नहीं मिलती रही। इस रीआरगेनाईजेशन से पहले जो पूरा पंजाब था उस साल जो प्लैन आऊटले था वह करीब करीब 59.92 करोड़ था और उसमें से जो सैंट्रल असिस्टैंस थी वह 35.20 करोड़ रुपये की थी। और रीआरगेनाईज़ेशन के बाद 32.7 करोड़ का खर्च हुआ जिस में से सैंट्रल असिस्टैंस 19 करोड़ रुपये थी।

अब, डिप्टी स्पीकर साहिब, जो हमने हिसाब लगाया 1967–68 का उस में प्लैन आऊट ले 50 करोड़ रुपये का है वह इसलिये कि हम यह समझते हैं कि हमारे सूबा के अन्दर एग्रीकल्चरल पोटैंशयल बहुत ज्यादा है जिसको ऐक्सप्लायट किया जा सकता है, यहां पर इरीगेशन के रिसोर्सिज हैं, बिजली ज्यादा से ज्यादा पैदा की जा सकती है, इन्डस्ट्री को भी फायदा पहुँचाया जा सकता है और फिर यह चीजें हैं इनसे सिर्फ पंजाब को ही नहीं सारे हिन्दुस्तान को फायदा पहुँच सकता है। अगर यहां पर इरीगेशन की डिवैल्पमेंट होगी तो लाज़मी तौर पर उससे अनाज की ज्यादा पैदावार होगी जिससे पंजाब तो आगे ही सरपलस सूबा है, हिन्दुस्तान के दूसरे हिस्सों की अन्न की कमी को दूर किया जा सकेगा। तो इस लिहाज से इन सभी बातों को ध्यान में रखते हुए 1967–68 का जो प्लैन बनाया उसमें सारे प्लैन का आऊट ले 50 करोड़ रुपये रखा गया। उसमें सैंटर हमें क्या सहायता देगा उसका अनुमान जो हमारे अफसरों ने प्लैंनिंग कमिशन के अफसरों से बातचीत की उस बातचीत के आधार पर, अनुमान किया गया था कि 22 करोड़ रुपया तो ज़रूर मिलेगा। अब केन्द्र ने अपनी जो योजना बनाई है उसमें उन्होंने हमें यह कहा है कि आपको सिर्फ 14.5 करोड़ रुपया ही दे सकेंगे। डिप्टी स्पीकर साहिब, यह जो सैंटर ने अपनी असिस्टैंस में कमी की है यह न तो फरंट की सरकार का

कसूर है और न ही पंजाब की जनता का कसूर है । पंजाब की जनता की हालात यह है कि इसने हिन्दुस्तान में सब से ज़्यादा मुसीबतों का सामना किया है, सब से ज़्यादा टैक्सों का बोझ बरदाश्त किया है, पाकिस्तान के साथ जो लड़ाई हुई उसका निहायत दलेरी के साथ मुकाबला किया और फिर भी इस स्टेट को केन्द्र की सरकार सब से कम सहायता दे तो यह फरंट की सरकार का कसूर तो नहीं है । डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आप के सामने कुछ स्टेटिस्टिक्स रखना चाहता हूँ जिनसे आपको पता लगेगा कि हमें वहां से कितनी सहायता मिलनी चाहिए थी, कितनी हमारी ज़रूरत है और कितनी मिलने जा रही है और इस तरह से इस डिफिसिट के क्या कारण हैं । अगर हम पिछली 1966–67 की योजना के मुताबिक ही चलें तो उस के अनुसार भी अगर ज़्यादा नहीं तो कम अज़ कम 29 करोड़ रुपये की सैंट्रल असिस्टैंस मिलनी चाहिए थी लेकिन जब बजाय 29 करोड़ के पहले ही 22 करोड़ का वायदा किया था और उसे भी अब घटा कर 14.5 कर दिया तो इकानोमी की हालत ऐसी न हो तो क्या हो । पूरी चौथी प्लान के अन्दर 95 करोड़ रुपया की सैंट्रल असिस्टैंस देने का केन्द्र ने फैसला किया था और 95 करोड़ रुपया भी इस हिसाब से कि 17 करोड़ रुपया बिजली बोर्ड से पंजाब की प्लैन को मिलेगा । बजट की रीअसैस्मेंट करने पर पता लगा कि 17 करोड़ गलती से छोड़ा गया था और इस तरह से कुल मिला कर 112 करोड़ रुपया वहां से मिलना था । अब जब 1967–68 की एलोकेशन का सवाल हुआ तो केन्द्रीय पालिसी के अनुसार भी इसका पांचवां हिस्सा यानि 22 करोड़ इस साल मिलना चाहिए था और अन्दाजा भी यह था कि कम अज़ कम यह रकम तो मिलेगी ही लेकिन अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि उन्होंने इसमें भी फरदर कट लगा कर इसे 14.5 करोड़ कर दिया ।

डिप्टी स्पीकर साहिब, केन्द्रीय सरकार ने पंजाब को क्या देना है और दूसरी स्टेट्स को क्या देना है इस सम्बंध में जब मैं आंकड़े आप के सामने रखूंगा तो आप को हैरा-नगी होगी फिर भी हम पूरी कोशिश के साथ उनके सामने अपना केस पुट करेंगे । आपको ताज्जुब होगा कि टोटल सैंट्रल असिस्टैंस का सिर्फ 2.7 परसैंट ही पंजाब को मिल रहा है और हिन्दुस्तान के जितने सूबे हैं उन सब में से अगर किसी सूबे को सब से कम सहायता मिली है तो वह पंजाब ही है, वह पंजाब जो कि बार्डर का सूबा है और जिसके ऊपर और भी बहुत सी ऐडीशनल ज़िम्मेवारियां हैं । इसी तरह से मैं आप की सेवा में अर्ज़ करूँ कि स्टेट का जो टोटल प्लैन आऊट ले है उसका पंजाब को सिर्फ 33 परसट मिल रहा है और अगर आप दूसरे सूबों के साथ मुकाबला करें तो मालूम होगा कि इतनी कम परसैंटेज किसी और सूबे को नहीं मिल रही । यह एक स्टेटमेंट है जो कि आप को पढ़ कर सुनाता हूँ :—

Name of the State	Percentage of approved outlay
1	2
Andhra Pradesh	53.6%
Assam	92.1%
Bihar	53.6%

[वित्त मन्त्री]

1	2
Gujerat	37.0%
Haryana	54.2%
Jammu and Kashmir	100.0%
Kerala	62.1%
Madras	44.3%
Madhya Pradesh	62.9%
Maharashtra	27.4%
Mysore	52.7%
Nagaland	90.0%
Orissa	50.0%
Punjab	33.0%
Rajasthan	72.0%
Uttar Pradesh	53.5%

इससे साफ ज़ाहिर होता है कि पंजाब को सब से कम सहायता केन्द्र से मिलेगी। ज़ाहिर है कि पहली गवर्नमेंट ने सैंटर पर कभी ज़ोरदार शब्दों से अपना केस ही नहीं पुट किया। सिर्फ यही कह कर टाल दिया जाता रहा है कि पंजाब प्रीसप्रस स्टेट है। अगर पंजाब प्रासप्रस स्टेट है तो गुजरात और मद्रास भी तो प्रासप्रस स्टेटस हैं। इसलिये समझ में नहीं आता कि इस कदर ज्यादा गैप, इतना ज्यादा फर्क पंजाब के साथ दूसरी स्टेटस की निस्बत क्यों रखा गया है। किसी को एपरूव्ड आऊट ले का 50 फीसदी किसी को 62 किसी को 72 किसी को 92 और पंजाब को सिर्फ 33 फीसदी। इससे बढ़कर ज्यादती इस सूबे के साथ और क्या हो सकती है।

इसके अलावा कुछ ऐसी स्कीम्ज़ हैं जो कि सैंट्रल एडिड स्कीम्ज़ हैं। केन्द्रीय सरकार ने यह फैसला किया हुआ है कि जो प्लेन्ज़ इरीगेशन और पावर के सैक्टर में हैं, जैसे डैम्ज़ हैं, मल्टी परपज़ रिवर प्राजैक्टस हैं या फ्लड कन्ट्रोल स्कीमें हैं, रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन है, इन पर जितना खर्च होगा उनका सारा रुपया केन्द्रीय सरकार लोन की शकल में देगी। हमारा 1967–68 में इन स्कीमों पर 18 करोड़ रुपया खर्च होना है। इन योजनाओं में से कुछ जैसे ब्यास डैम है या फ्लड रीलीफ या रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन है, का फायदा जहां पंजाब को होगा वहां साथ ही जम्मू कश्मीर, हिमाचल, हरियाणा दिल्ली और राजस्थान वगैरह को भी होगा। यह सब को बिजली देंगी, सब को पानी देंगी, गेहूँ देंगी। इनमें से मल्टी परपज़ स्कीमों पर 13 करोड़ रुपया खर्च होगा, फ्लड रिलीफ पर डेढ़ करोड़ खर्च होगा और रूरल इलैक्ट्रीफिकेशन पर साढ़े तीन करोड़ रुपया खर्च होगा। यह सारी की सारी सैंट्रल स्कीमें हैं और इन पर सारा 18 करोड़ रुपया खर्च होगा और इस के मुकाबले में सैंटर हमें केवल साढ़े चौदह करोड़ रुपया देगा यानि यह **भी** पूरा नहीं देगा जो हम सैंट्रल स्कीमों पर खर्च कर रहे हैं और जो हमारी

अपनी स्कीमें हैं वह अलग बात है । यह साफ बात है कि सैंटर हम से सौतेली मां का सलूक कर रहा है । सैंटर की ओर से कुछ न देने के बारे में उनकी ओर से यह कहा जाता है कि पंजाब अपने रिसोर्सिज़ रेज़ करे, आमदनी बढ़ाए और टैक्स लगाए । पंडित मोहनलाल जी ने कहा कि बड़ा भारी गैप है, रिसोर्सिज़ नहीं बताये और फिनांस सैक्रेटरी की रिपोर्ट यह कहती है वगैरह वगैरह । डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं बताऊंगा कि गैप कैसे पूरा करना है और रिसोर्सिज़ कैसे रेज़ करने हैं। मगर टैक्स का जो रिसोर्स है उसके बारे में यह कहूँगा कि पंजाब अब सैचुरेशन प्वायंट तक पहुंच चुका है । डिप्टी स्पीकर साहिब, अब मैं परकैपिटा टैक्स जो दूसरे राज्यों में लगे है उनका मुकाबला पंजाब से करने के लिये आंकड़े आपके सामने रखता हूँ :— .

आंधरा	21.67	महाराष्ट्र	31.28
आसाम	24.60	मैसूर	21.49
बिहार	14.74	उड़ीसा	1[illegible].3
गुजरात	25.31	पंजाब	27.25
जम्मू कशमीर	17.93	राजस्थान	19.92
केरल	25.12	उत्तर प्रदेश	14.49
मध्य प्रदेश	18.90	वेस्ट बंगाल	25.33
मद्रास	25.55		

कोई भी स्टेट ऐसी नहीं है कि जिससे ज़्यादा टैक्स पंजाब की जनता न दे रही हो। इसी कारण से इस सरकार ने और टैक्स नहीं लगाए। यह कटा फटा पंजाब जोकि एक बार्डर का सूबा है वहां पर इस महंगाई के ज़माने में जबकि पहले ही लोगों पर इतने टैक्स लगे हुए हैं वहां पर और टैक्स लगाना कहां तक जायज़ होगा । यही सोच कर इस सरकार ने सूबे की जनता पर औपरैसिव टैक्सों के बोझ को कम करने के लिये कुछ टैक्स रिलीफ दिया है और कोई नया टैक्स भी नहीं लगाया । (प्रशंसा)

डिप्टी स्पीकर साहिब, जो बजट का विरोध हुआ है मैं उस के बारे में भी कुछ कहना चाहता हूँ । एक तो बात मुझे यह कहनी है कि हाउस के अन्दर बजट का जो फिनांश्यल आसपैक्ट है उस पर बहुत ही कम चर्चा हुई है । दूसरे सारे मसले जैसे चंडीगढ़, पंजाबी भाषा, पोलीटीकल कुरप्शन वगैरह के मसले इस बहस में घुसेड़े गये और कई कांग्रेसी सदस्य इस बात का ही रोना रोते रहे कि कुछ कांग्रेस के सदस्य इधर क्यों आ गए । इस तरह से बजट के बारे में बहुत कम बातें हुई । पंडित मोहनलाल जी ने कुछ बातें कहीं मगर उनको इस तरह से तोड़ मोड़ कर रखा कि उसका सही मतलब नहीं निकलता । उन्होंने कहा कि बजट के अन्दर 23 करोड़ का घाटा है, और यह बिल्कुल गैरज़िम्मेदाराना बजट है और इस तरह से पेश किया गया है कि इस से पंजाब का दीवाला निकलने वाला है। डिप्टी स्पीकर साहिब, इन्होंने वह 23 करोड़ कैसे बनाया यह देखने की बात है । टैक्स रिलीफ दो करोड़ का हमने दिया है, यह ठीक है। प्लेन्ज़ के खर्च में जो कट लगा है वह साढ़े सात करोड़ का है, नया रिलीफ जो सैंट्रल डी.ए.देकर दिया गया है वह 6 करोड़ का है यह भी हम मानते हैं। इन्होंने दो करोड़ रुपया लगाया है, बेटरमेंट कमेटी की रिपोर्ट की इम्पलीमेंटेशन के बारे में खर्च का। यह बात तो ठीक है कि हमने यह पालिसी डिक्लेयर की है कि बैटरमेंट लैवी कमेटी की रिपोर्ट जिसके दो आसपैक्ट हैं एक सैंटर से ताल्लुक रखता

[वित्त मन्त्री]

है और दूसरा पंजाब से ताल्लुक रखता है, उसमें से पंजाब सरकार से ताल्लुक रखने वाले आसपैक्ट को पूरा करेंगे और केन्द्रीय सरकार से कहेंगे कि वह अपने भाग को भी पूरा करे, यह तो ठीक है मगर दो करोड़ घाटे की फिगर इन्होंने कहां से ले ली इसका हमें पता नहीं है । मैंने डिपार्टमेंट से फिगर मंगाई है और वह यह है कि अगर हम सारी अमाउंट छोड़ दें तो 1967-68 में 78 लाख का घाटा बनता है। पंडित जी ने 1.90 करोड़ रुपया उस का लगा लिया कि जो इनके ख्याल में रिवीयन आफ पे स्केल्ज़ के कारण होगा । आप जानते हैं कि अभी तो पे कमिशन बना है । उसने सारी बात पर गौर करना है और फिर रिपोर्ट देनी है कि आया स्केल बढ़ाने चाहिएं या नहीं। और उसके बाद उसको सरकार देखेगी और अगर उसने पे स्केल बढ़ाने की बात कही और सरकार ने उसको माना तो सरकार यह भी देखेगी कि उस के लिये रुपया किस सोर्स से आएगा । मगर पंडित जी ने दो करोड़ रुपया अभी से इस में डाल दिया। कुछ इसी तरह से इन्होंने 23 करोड़ की फिगर बता दी ।

डिप्टी स्पीकर साहिब अब मैं बताना चाहता हूँ कि जो गैप है उसे सरकार किस प्रकार से पूरा करना चाहती है । यह ठीक है कि बजट में गैप है जो अगर्चि 23 करोड़ का तो नहीं है लेकिन गैप तो है ही। जो हम ने टैक्स रिलीफ दिया है, लैंड रेवेन्यू छोड़ा है, प्रोफैशन्ज़ टैक्स माफ किया है, बैटरमेंट लैवी हटाई है, इसमें कुल दो करोड़ का सरकार को घाटा होगा। सैंट्रल रेट्स पर डी.ए. देने से सरकार पर 6 करोड़ का बोझ पड़ेगा। इसके साथ अगर पहला डिफिसिट मिला दिया जाए तो कुल मिलाकर 11.60 करोड़ रुपये का डिफिसिट बनता है । डिप्टी स्पीकर साहिब, इसके दो आसपैक्ट हैं। एक तो यह कि हमें जो साढ़े सात करोड़ रुपया सैंटर से कम मिलेगा एक तो हम वह सैंटर से लेंगे –दूसरा जो हमने सैंट्रल रेट्स पर डी.ए. दिया है इस से जिस शेयर की जिम्मेदारी सैंट्रल गवर्नमेंट पर आती है वह उससे मांगेंगे। इसके लिये यह सरकार अपना केस तैयार करेगी । डिप्टी स्पीकर साहिब, पंडित जी ने हाउस में यह नहीं कहा कि जो रिलीफ हमने दिया है जिससे कि यह गैप बढ़ा है, वह रिलीफ इन्होंने भी गलत नहीं बताया कि यह नहीं देना चाहिए था । इसके उल्ट इन लोगों ने बातें की हैं। सरदार दरबारा सिंह जी ने कहा कि मालिए की छूट तो 10 एकड़ तक होनी चाहिए थी। साथ ही यह भी कहा कि बजट के अन्दर गैप बढ़ रहा है। एक जगह तो कहते हैं कि सारा मालिया ही छोड़ दो, दस एकड़, बीस एकड़ तक छोड़ दो मगर साथ ही गैप की बात भी करते हैं। कि यह बढ़ रहा है अब यह दोनों बातें कैसे चल सकती हैं। तो भी यह बात देखने की है कि सारे हाउस के एक भी मैंबर ने यह बात नहीं कही कि जो सरकार ने रिलीफ दिया है वह गलत दिया है या कि वह जनता के हित की चीज़ें नहीं हैं। अपर हाउस में भी मैं बैठा रहा हूं। दोनो हाउस किसी मैंबर ने यह नहीं कहा कि सरकारी कर्मचारियों को सैंट्रल रेट्स पर डी.ए. नहीं देना चाहिए था या बैटरमेंट लैवी नहीं छोड़नी चाहिए थी । डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं जब अपर हाउस में बैठा था तो मुझे बहन सीतादेवीने एक चिट्ठी दिखाई जो उनको एक चपड़ासी ने भेजी है। बहन सीता देवी चूंकि जो वर्कचार्ज आदमी हैं उन की जमात की प्रेज़ीडैंट हैं इस लिये उनको उसने वह चिट्ठी लिखी । उसने उस चिट्ठी में लिखा कि मुझसे 1966-67 का और 1965-66 का यानी दो साल का दस रुपये के हिसाब से 20 रुपया प्रोफैशन्ज़ टैक्स लिया गया है । यह चिट्ठी एक चपड़ासी की है जिससे किसी लोकल बाडी ने यह टैक्स लिया। आप देखें कि उस गरीब की और जनता की पंजाब में क्या हालत हो रही थी । उस गरीब की सालाना इनक्रीमेंट सिर्फ आठ आना है यानी सरकार 8 आने साल

के इनक्रीमेंट देती थी और 10 रुपए प्रोफैशनल टैक्स वसूल करती थी, चाहे कोई मामूली से मामूली प्रोफैशन करता था या वर्क चार्ज था। हमने इस टैक्स को एबालिश किया है, इसमें हमने कौन सा ग़लत कदम उठाया है ? डिप्टी स्पीकर साहिब, हमने इस तरह के टैक्सों को हटाने के लिये बोल्ड स्टेप लिये हैं और आशा थी कि पंडित मोहनलाल जी कहेंगे कि यह सही कदम था हालांकि वह बार बार कहते रहे हैं कि पंजाब की बेहतरी के लिये और पंजाब की खुशहाली के लिये हमें आपोज़ीशन की तरफ से पूरा सहयोग मिलेगा। आपोज़ीशन की तरफ से यह उम्मीद थी कि यह कहेंगे कि केन्द्र में हमारी सरकार है, मुरारजी हमारे नेता हैं हम आपके साथ चलते हैं और पंजाब की मांगों को मनवाने के लिए लड़ेंगे। इस तरह की बातों में तो आपोज़ीशन और ट्रेयरी बैंचों में कोई फर्क न था। लेकिन कितने दुख की बात है कि कोई सुझाव इस तरह का आपोज़ीशन की तरफ से नहीं आया, हमने ठीक कदम उठाए इनकी सराहना नहीं की, यहां तक कि जो पंजाब का डिफिसिट है उसके बारे में केन्द्रीय सरकार के पास अपना केस हम पेश कर रहे हैं और उन से डिपू शेयर मांग रहे हैं। इन्होंने कभी कोशिश नहीं की कि दोनों मिल कर वहां पर जाएं और अपना शेयर उनसे ले सकें। अगर इस तरह यह करते तो कोई डिफिसिट न होता।

इसके बाद डिप्टी स्पीकर साहिब, हमने एक चीज़ और कर दी है। हमारी सब की यह इखलाकी ज़िम्मेदारी थी। कितनी देर से सरकारी कर्मचारी पिसे जा रहे थे। कर्मचारी एक ही जगह पर बैठे एक ही दफ़्तर में और एक ही शहर में सैंटर के और हमारी सरकार के और काम भी एक जैसा करते हों और उन सब के लिये महंगाई भी एक जैसी हो तो कितनी हैरानी की बात थी कि एक को 130 रुपये माहवार मिले और दूसरे को 180 रुपये। इस तरह के फर्क के साथ कितनी देर तक उन्हें रखा जा सकता था। इस लिये हमने सैंटर का डी.ए. इन्हें दिया है। डिप्टी स्पीकर साहिब, यह हमारी सरकार ने ही नहीं और भी 12 स्टेटस ने यह कदम उठाए हैं। हमारी सरकार अकेली नहीं। जहां जहां पर यह कदम उठाए गए हैं मैं उनकी लिस्ट आपको पढ़ कर सुनाता हूँ। ऐसी स्टसटेरे ने भी यह कदम उठाये हैं जो पिछड़ी हुई हैं और जिनकी ख़राब एकानौमी है। मद्रास, केरल, मैसूर, उड़ीसा, मध्य प्रदेश, राजस्थान, बिहार, आदि ने सैंटर का डी.ए. देना मान लिया है। फिर वैस्ट बंगाल ने और हिमाचल प्रदेश की छोटी सी सरकार ने कर्मचारियों को सैंट्रल डी.ए. दे दिया है। तो क्या पंजाब सरकार अपने कर्मचारियों को यह न देती ? मैं समझता हूँ कि जहां अनसकिल्ड लेबर के रेट्स उत्तर प्रदेश और कैरल में 2 रुपये और $1\frac{1}{2}$ रुपये रोज़ के हैं वहां पंजाब में पांच, छे या आठ रुपए में अनसकिल्ड लेबर मिलती है। वहां पर अगर सरकार सैंटरल डी.ए. न दे सके तो ठीक न था। यह तो मैं समझता हूँ कि एक काला धब्बा था जिसको कांग्रेस सरकार दूर न कर सकी और फरंट सरकार ने आकर दूर कर दिया। (इस समय श्री लालचन्द सबरवाल, पैनल, आफ चेयरमैन के एक सदस्य ने कुर्सी संभाली) इस पर सरकार का 6 करोड़ रुपया खर्च होगा। इसके बावजूद भी कई आदमियों को कहने की आदत होती है। गजेन्द्र गदकर कमेटी में हम गए थे और पंजाब सरकार के लोग आए थे। सभी सरकारों के फिनांस मिनिस्टर आए थे और कर्मचारियों के प्रतिनिधि भी थे। वहां पर कानसैंसिज़ आफ ओपीनियन यह था कि केन्द्र की सरकार ने ज़यादा डी.ए. देकर बाकी की सरकारों पर बोझ डाल दिया है और हम मजबूर हो गए हैं कि डी.ए. केन्द्र की सरकार जैसा दें। और यह राहत सैंट परसैंट जितना वह देते हैं दें और अपने खजाना से हमें दें।

[वित्त मन्त्री]

चेयरमैन साहिब, इसके अलावा मैं आपके सामने यह बात रखना चाहता हूँ कि यह गैप किस तरह से पूरा किया जा सकता है और यह सरकार इसे पूरा करने के लिये कौन से रिसोर्सिज़ रेज़ करना चाहती है । चेयरमैन साहिब, सबसे पहले तो यह है कि तीन करोड़ का गैप हमने जो ऐक्साईज़ की नई पालिसी बदली है उससे पूरा करेंगे। हमने कोई नया टैक्स नहीं लगाया या कोई रेट्स नहीं बढ़ाए और लोगों पर किसी किस्म का बोझ नहीं डाला । आगे जो शराब के ठेके दिये जाते थे वह लाट्स पर थे अब हमने औकशन सिस्टम जारी कर दिया है इस से तीन करोड़ रुपया ज़्यादा आमदनी सरकार को होगी ।

चेयरमैन साहिब, इसके अलावा रुपया कहां से आने वाला है ? $3\frac{1}{2}$ करोड़ रुपया कम से कम लोन्ज़ से रिकवर होगा । जो पिछली सरकार ने अन्धा धुन्ध लोगों को करज़े बांटे हुए थे और सरकार का खज़ाना अपने चहतों पर लुटाया था यह सरकार उसे वसूल करेगी । (प्रशंसा) । चेयरमैन साहिब, कुल कर्ज़ा 3 करोड़ 84 लाख रुपये है और 2 करोड़ 59 लाख और है । कुल 6 करोड़ से ऊपर है । हमारे से पहले की सरकार ने स्टे आर्डर कर रखे थे और रीकवरी की सस्पैनशन के आर्डर दिये हुए थे । इस सारे को सरकार वसूल करने की कोशिश करेगी । अगर सारा वसूल न भी हो सका तो इस साल $3\frac{1}{2}$ करोड़ ज़रूर यह सरकार वसूल कर लेगी । और खज़ाने के घाटे को पूरा करेगी ।

इसके अलावा, चेयरमैन साहिब, सेविंग्ज है । बहुत सी ऐसी मदें हैं जिन पर ज़्यादा खर्च किया जा रहा है --फ़ज़ूल खर्ची की जा रही है । सरकारी इमारतों पर, प्लान की इमारतों, टपैस्टरी आदि पर, एस्टैबलिशमैंट पर खर्च बहुत किया जा रहा है । इसको सरकार बेयर मिनिमम तक कर देगी । (प्रशंसा) डिपार्टमैंटल कमेटीज़ बनाई गई हैं और वह देखेंगी कि कहां पर खर्च को कम करना मुनासिब होगा । हर महीने के बाद रिव्यू करेंगे कि कितने महकमों को करटेल कर रहे हैं ।

जैसा कि मुख्य मन्त्री जी ने पहले भी कहा है कि बाकी के महकमों की वरकिंग को रिव्यू किया जा रहा है जैसे पब्लिक रीलेशंज, कम्युनिटी डिवैलपमैंट, आदि । कम्यूनिटी डिवैलपमेंट के ऊपर ही अकेले 1 करोड़ 16 लाख रुपया खर्च होता है । इस में बचत की जा सकती है । पब्लिक रिलेशन्ज़ के महकमा में बचत की जा सकती है । इसके अलावा पिछली सरकार अन्धा धुन्ध ग्रांटे दे रही थी । भारत सेवक समाज, हरिजन सेवक संघ और दूसरी संस्थाएं जो यूसफुल काम नहीं करती थीं उनको जो ग्रांटें दी जाती थीं वह सरकार बंद कर रही है ।

इसी तरह पब्लिक सर्विस कमिशन के मैम्बरों में कमी की जा रही है । डायरेक्टर विजि-लैंस की पोस्ट को एबालिश कर रही है, इन दो महीनों के अन्दर सरकार ने हिसाब लगा लिया है कि किन पोस्टस को एबालिश करके बचत सरकारी खज़ाने में की जा सकती है । इस तरह से सरकार को 2 करोड़ की बचत इस स्टेट के अन्दर होगी !

चेयरमैन साहिब, अगर इस नुक्ता निगाह से देखें कि जो इनवैस्टमैंट गवर्नमैंट की तरफ से की गई है वह बहुत गलत ढंग से की गई है । सरदार कपूर सिंह को कौंसिल में जवाब देते मैंने आज

ही सुबह बताया था कि 9 करोड़ का इस सरकार का शेयर कैपीटल है जो अलग अलग जगह में इनवैस्ट हुआ हुआ है। और आप हैरान होंगे सुन कर कि कितना डिविडैंड आता है इस इनवैस्टमैंट का इस सरकार को हर साल। यह है सिर्फ 8 लाख रुपये। आप अंदाजा लगा सकते हैं कि किस गलत ढंग से काम किया गया है। इस तरह डिफिसिट होने पर भी सरकार ने लोगों को रिलीफ दिया है। हमारी सरकार इस संबंध में यह कदम उठायेगी कि जहां पर इनवैस्टमैंट प्रापर ढंग से नहीं की गई और इनवैस्टमैंट नहीं की जानी चाहिए थी वहां के बारे में गम्भीरता से सोचेगी। कितनी हैरानी की बात है कि 9 करोड़ की इनवैस्टमैंट हो और 8 लाख साल का डिवीडैंड आए। यह 1 प्रतिशत से भी कम बनता है। जितना भी रुपया सरकार का है उसे सरकार चाहती है वापिस आए।

इसके अलावा इस सरकार ने अपनी पालिसी स्टेटमेंट में कहा है कि ट्रांसपोर्ट को नैशनलाइज़ किया जाए और हम उसके अनुसार करेंगे।

बताया गया है कि इससे बहुत भारी आमदन होगी, ऐसा चर्चा इस हाउस के अंदर हुआ और यह भी कहा कि पैप्सू रोडवेज़ कारपोरेशन को भी आप नैशनलाईज़ कर सकते हैं। मैं आपको यकीन दिलाता हूँ कि हम अपने सोर्सिज़ की बिना पर रूट्स को नैशनलाईज़ करने पर आमादा हैं। इस तरह से जो पैसा आता है किसी पर टैक्स लगाने के बगैर है, यह पैसा जनता पर टैक्स लगाये बगैर होगा जो सरकारी खज़ाने में आयेगा।

इसके अलावा यहां पर एक्साईज़, सेविंग्ज़ और लास का भी ज़िक्र किया गया। अगर इस लास से बचा जा सकता हो तो $8\frac{1}{2}$ करोड़ रुपये का घाटा पूरा किया जा सकता है। $3\frac{1}{2}$ करोड़ रुपया हम टैक्स ईवेज़न का रोक कर अपनी आमदन में इज़ाफा करेंगे। इसी तरह से हमारा यह भी ख्याल है कि अगर कन्टिनजैंसी फंडज़ को पूरी तरह से कंट्रोल किया जाये तो 3 करोड़ रुपये की बचत की जा सकती है।

इसके अलावा हम सैंट्रल गवर्नमेंट पर इस बात का भी प्रैशर डाल रहे हैं कि हमारा $22\frac{1}{2}$ करोड़ रुपया के ऐसे अखराजात हैं जिनमें सैंट्रल गवर्नमेंट की भी देने की लायबिलिटी है। हम ऐसी बातों पर उनके ऊपर प्रैशर डालेंगे जैसे कि पिछले दिनों में हमें अपने मुलाज़मीन को सैंट्रल डी. ए. देना पड़ा, हम सैंटर से यह डिमांड करेंगे कि 50 प्रतिशत इसमें से वह हमें दें। हम सैंटर की सरकार से यह भी डिमांड करेंगे कि पिछली लड़ाई के लग जाने से जो हमारी इंडस्ट्री तबाह हुई है उसके लिये उनसे हमें ऐड हासिल हो। 13 करोड़ रुपया हम सैंट्रली सपानसर्ड स्कीम्ज़ पर खर्च कर रहे हैं। हम कहेंगे कि जब तक आप हमारी इमदाद नहीं करेंगे तो हमारा काम नहीं चलेगा, जिसका असर हिन्दुस्तान भर की स्कीम्ज़ पर पड़ने के इमकानात हो सकते हैं।

हमने जो 6 करोड़ रुपया खर्च बतौर डी.ए. के अपने मुलाज़मीन पर किया है यह हमारा इखलाकी फर्ज़ बनता था कि हम उन आदमियों को दें जो इस सरकार की मशीनरी को चला रहे हैं। अगर यही लोग परेशानी में रहेंगे तो यह कैसे ऐफीशैंटली अपने फरायज को निभा सकेंगे। हालात ऐसे थे कि जो फरायज़ पंजाब सरकार के मुलाज़म अदा कर

[वित्त मन्त्री]
रहे हैं वही सैंटर के कर रहे हैं। मगर केन्द्र के मुलाज़म को पंजाब के एम्पलाई की निसबत महंगाई के रूप में 30–40 रुपये ज़यादा मिल रहे हैं। दोनों की एक तरह की मुश्किलात हैं, सैंटर का मुलाज़म कोई ज़यादा वफादार नहीं। फ्रंट सरकार ने आते ही एक बहुत बड़ी दीवार को जो सैंटर और पंजाब के ऐम्पलाई के दरमियान थी उसको तोड़ दिया है और इन लोगों को भी सैंटर की सरकार के मुताबिक भत्ता देने का फैसला किया है। यह फैसला वह पिछले 20 साल में भी नहीं कर पाये थे। मगर जो अच्छे काम हुए हैं पंडित जी ने इनके मुताल्लिक एक लफ्ज़ भी नहीं कहा है। पंडित मोहन लाल 5 एकड़ पर तो पिछले 20 साल में मालिया छोड़ न सके मगर अब कहते हैं कि हम 10 एकड़ पर छोड़ने वाले थे। इस सरकार ने 6 करोड़ रुपये के घाटे को पूरा करना है मगर इसकी चिन्ता उधर वालों को है, पंडित मोहनलाल को है और सरदार दरबारा सिंह को है। मैं कहता हूँ हमने जो फैसले किये हैं सब तरफ से सोच विचार करके किये हैं। हम यह जानते हैं कि जो सरकार किसी को पेट भर कर भी रोटी नहीं दे सकती उस सरकार को कोई हक नहीं कि वह एक मिन्ट के लिये भी हकूमत की कुर्सियों पर बैठे। हमने यह कदम बड़े सोच विचार करके उठाये हैं। इस बात को मैं बड़ी जिम्मेवारी से कह सकता हूँ कि हमने हर हालत में इस सूबे के रिसोर्सिज़ को रेज़ करना है। 6 करोड़ रुपया का तो कर्ज़ा है जो पिछली सरकार ने लोगों को दिया हुआ है और हमने वसूली करके पूरा करना है। इस को कोई ताकत रोक नहीं सकती। आगे भी तो सैंटर से एड लेकर यह बजट चलाते रहे, उस वक्त तो कोई रुकावट आई नहीं मगर अब यह इस फिक्र में हैं कि अपने रिसोर्सिज़ से कैसे बजट चलाया जायेगा। इसकी फिक्र इनको नहीं होनी चाहिए, इसकी तो हमें है।

एक बात यह भी कही गई कि अभी तक भाव फिक्स नहीं किये जा सके। इसके लिये मैं अभी तो यही कहूँगा कि सरकार के ज़ेरे गौर बहुत सारे ऐसे फैक्टर्ज़ हैं जिन पर अभी तक विचार हो रहा है। यह सभी बातें ज़ेरे गौर हैं कि कैसे व्यापारी के हाथ से अनाज का व्यापार निकाला जाये और सरकार खुद खरीद करे। फारमर्ज़ को भी पूरे दाम मिलें और व्यापारी को भी नाजायज़ मुनाफा हासिल करने का मौका न मिले और कनज़यूमर भी वाजबी निरख पर अपनी ज़रूरियात ज़िंदगी हासिल कर सके। इधर सरकार भी अपने स्टाक्स पूरे कर ले और समगलिंग भी न हो, यह सारे फैक्टर्ज़ हैं जिन के मुताल्लिक सरकार विचार कर रही है। हम ऐसा हरगिज़ करना नहीं चाहते कि आज अगर किसी के लिये सप्लाई खोल दी और कल बंद कर दी। हमनें मैकसीमम प्राईसिज़ फिक्स करने का फैसला किया है। जैसे यहां पर कैप्टन रत्न सिंह जी ने कहा था कि लोएस्ट रेट्स पर रीम्युनरेटिव प्राइसिज़ फ़िक्स की जायें, ऐसा अगर किया जाए तो हम बढ़ती हुई प्राईसिज़ को रोक नहीं सकेंगे इससे देश की इकानोमी खड़ी नहीं हो सकेगी। इस सूबे में 75 प्रतिशत किसान आबाद हैं और बाकी दूसरे लोग हैं, हमने यह फैसला किया है कि हम व्हीट इस भाव पर सेल होने देंगे। यह मैं इस हाउस की वाकफियत के लिये यहां पर पढ़ देता हूँ :—

Government have decided to ensure a minimum floor price of Rs. 72 per quintal for dara wheat and a maximum of Rs. 85 per quintal for farm wheat.

(Thumping from Treasury Benches) These are the outer limits, but Government will endeavour to ensure an average purchase price of Rs. 75

per quintal for dara wheat and Rs. 80 per quintal for farm wheat during the entire procurement season.

Government has decided not to allow anybody to purchase at a lower price than the floor price. In doing this, we have taken into consideration the interests of the grower as well as the consumer.

(At this stage Mr. Deputy Speaker occupied the Chair)

यानि जो दड़ा है उसका कम से कम रेट 72 है ज़्यादा से ज़्यादा यह 75/– होगी। किसी भी गेहूँ की प्राईस 72/– से कम फारमर को नहीं मिलेगी। (तालियां) खरीददार को 72/– रुपये से लेकर 85/–की कीमत का गेहूँ मारकिट से सारा साल दस्तयाब होगा (तालियां) हम ने फारम गेहूँ की कीमत 85/– रुपये रखी है। डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं कहना नहीं चाहता लेकिन मेरे सामने बैठने वालों को याद ग्राना चाहिए कि उन्होंने पिछले साल 55 रुपये के भाव में व्हीट खरीदी ग्रौर 125 रुपये से लेकर 130 रुपये के भाव से बेची। (Voices: Shame Shame)

हमने 72/– ग्रौर 85/– रुपये के दरम्यान रेट फिक्स किया है इससे फारमर भी खुश रहेगा ग्रौर कनज़यूमर को भी नुकसान नहीं होगा, सारा साल गंदम इसी रेट पर मिलेगी। हमने सिंगल ज़ोन का फैसला इसी लिये किया है ताकि प्राईसिज़ फलकचुएट न करें। स्टेट ट्रेडिंग के मातहत सरकार गेहूं खरीद कर दूसरे प्रांतों को सरकारों की सरकारी लैवल पर बेचेगी। कांग्रेसी बैंचों वाले डींगे तो बहुत मारते हैं कि इन्होंने ज़ोन को खुलवा दिया था। लेकिन पिछले साल हुग्रा क्या। हुग्रा यह कि बड़े बड़े व्यापारियों ने ग्राकर गंदम मोगे से खरीदी ग्रौर पता नहीं लगा कि वह कहां गई––दो रुपये सेर के हिसाब से बिकी या तीन रुपये सेर के हिसाब से बिकी। ग्राज सरकार ने फैसला किया है कि सिंगल स्टेट ज़ोन में इस सूबे क ग्रंदर कीमतों को नहीं बढ़ने दिया जाएगा। जो ऐक्सटरा गंदम होगी उसको सरकारी लैवल पर देंगे ताकि जहां पर कहत पड़ रहे हैं लोग भूखों मर रहे हैं वहां पर उन सूबों की सरकारें डिपोज़ पर बेचेंगी।

इससे ग्रागे कहा गया है कि पुलिटीकल कुरप्शन हो गई है। पांच ग्रादमी उधर चले गये। पण्डित मोहनलाल ने कहा कि क्लीन ऐडमिनिस्ट्रेशन कहां गई। बात वास्तव में यह है कि न केवल पंजाब में ही बल्कि सारे हिन्दुस्तान में ही पुलिटीकल ग्रनस्टैबिलिटी है। कांग्रेस सरकार ने देश में 18 साल हकूमत की है वह हिन्दुस्तान की स्यासी ज़िन्दगी से खत्म हो रही है। कांग्रेस वैनिश हो रही है। लोग कांग्रेस को छोड़ कर दूसरी तरफ जा रहे हैं। पुलिटीकल ग्रनस्टैबिलिटी ग्रा रही है। इस तरह की हालत सारे देश में है। जिसे यह पुलिटीकल कुरप्शन कहते हैं यह तो कांग्रेस की देन है।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਨਮਕ ਨਾ ਛਿੜਕੋ (ਹਾਸਾ) (Do not add insult to their injuries) (Laughter)

वित्त मन्त्री : मैं कह रहा था कि यह पुलिटीकल लैगेसी हिन्दुस्तान के ग्रंदर कांग्रेस की वजह से ग्राई। ग्राप पिछला इतिहास देखिए। हर साल हर सूबे के ग्रंदर कांग्रेस ग्रापोज़ीशन

[वित्त मन्त्री]

के मैम्बरों को अपनी तरफ ले जाती रही। इन्होंने हिन्दुस्तान में यह ट्रैडीशन कायम की है। यह लैगेसी आज इनकी वजह से ही है। अनस्टेबिलिटी है। राजस्थान में दो मैम्बर बल्कि दो मैम्बरों से ज्यादा ही आपोजीशन की तरफ से ले गए हैं। ये कहते हैं कि माइनारेटी का हक है कि मैजोरटी के बन्दों को ले जायें। जब हालत यह हो--इतनी गंदगी इन्होंने फैला दी है, कीचड़ और दल दल 18 साल में पैदा करदी है कीचड़ में से किसी को निकालने के लिये कीचड़ में जाना पड़ेगा और कपड़े खराब होंगे। अगर डूबते हुए आदमी को बचाना है तो दरिया में छलांग लगानी पड़ेगी, बोल्ड स्टेप लेना पड़ेगा। अगर आप यह ख्याल करें कि कहीं कपड़े न खराब हो जाएं तो फिर तो डूबते हुए आदमी को बचा नहीं सकते। जनता इनको पसंद नहीं करती। वे चाहते हैं कि चाहे कुछ भी हो जाए मगर कांग्रेस की हकूमत न बने। अब तो हिन्दुस्तान के इतिहास में नया युग आएगा, नया दौर आये गा जनता की भावना को अपनाना होगा। क्या यह 6 करोड़ का रिलीफ दे सकते थे? कभी लैंड रैवीन्यू माफ़ कर सकते थे? (विघ्न)

भाषा की बात बार बार यहां पर की गई। मुझे हैरानी होती है कि पहले तो यह अमैंड- मैंट लाए कि सैक्रेटेरियेट लैवल पर पंजाबी होनी चाहिए फिर इन्होंने सवाल किया कि पंजाबी पर कितना खर्च कर रहे हो, डिस्ट्रिक्ट लैवल पर कब हो जायेगी, सैक्रेटेरीएट लैवल पर कब हो जाएगी, गिल साहिब ने साफ कह दिया कि पंजाबी यहां की ज़बान हो जाएगी, उसके लिये वक्त चाहिए साधन चाहिएं। तो इन्होंने दूसरा सवाल किया कि हिन्दी कब होगी। आप अन्दाज़ा लगा सकते हैं कि इन के दिल में, हिन्दी के लिये, पंजाबी के लिये, गेहूँ के भाव के लिये और स्टेट ट्रेडिंग के लिये क्यों इतना दर्द है। इनकी हकूमत 20 साल तक रही लेकिन इन्होंने स्टेट ट्रेडिंग नहीं की। 1961 में जब इनकी हकूमत थी तो इन्होंने कहा था कि पंजाबी ज़िला लैवल तक लागू होनी चाहिए। 1961 से आज 1967 आ गया है वह भी नहीं हुआ इन से पूछिये कि इन्होंने हिन्दी के लिये क्या कदम उठाया है। फ्रंट की सरकार के चीफ मिनिस्टर कितनी बार यह बात साफ कह चुके हैं कि हिन्दी को पंजाब के अन्दर ड्यू प्लेस मिलेगी। जो आदमी हिन्दी में दरखास्त देगा उसको हिन्दी में जवाब दिया जायेगा। हिन्दी के लिये हर कदम उठायेंगे। लेकिन पंजाब की भाषा पंजाबी है, यह यूनीलिंगुअल स्टेट है--हाई कमांड ने बनाई है। लेकिन यह कहते हैं कि हिन्दी का निशान मिट जायेगा, हिन्दी किसी को बोलने नहीं दी जाएगी। मैं पण्डित जी को बताना चाहता हूँ कि हिन्दी और पंजाबी को लेकर इस सूबे के अंदर जो दोनों कम्यूनिटीज़ के दरम्यान एक बहुत बड़ी दीवार खड़ी हो गई थी वह आज गिर कर खत्म हो चुकी है। आज गुड विल क्रीएट हो गई है। यहां पर नई स्टेट बनी है। हम पर जिम्मेदारी आती है कि पुराने मसलों को लेकर वही दीवार फिर न खड़ी कर दें। हमें चाहिए कि ऐसी सद्भावना क्रीएट करें जिससे नए शुद्ध वायुमण्डल का निर्माण हो जिससे सारी समस्याओं का समाधान हो सके। (विघ्न) मैंने यहां पर उन्हीं बातों को टच किया है जो हाउस में कही गई हैं। हिन्दी और पंजाबी के बारे में यहां पर कहा गया है। उर्दू के बारे में किसी ने कहा नहीं है इस लिये उसके सम्बन्ध में कुछ कहने का सवाल ही नहीं उठता।

Mr. Deputy Speeaker : please wind

वित्त मन्त्री : मैं कह रहा था कि पंजाब के अन्दर नया वायुमण्डल बना है, सद्भावना गुड विल क्रीएट हुई है और एकता पैदा हुई है । उस एकता के द्वारा हम पंजाब के मसलों का हल निकाल लेंगे । पंजाब का कोई भी मसला ऐसा नहीं है जो सूझबूझ से हल न हो जाए । पंजाबी को कोई खतरा नहीं है, हिन्दी को कोई खतरा नहीं है । कांग्रेस की हकूमत में खतरा था वह खत्म हो चुकी है । अब वे दोबारा कैसे आयें उसके लिये हाथ पैर मार रहे हैं । अभी अभी एक आनरेबल मैम्बर ने कहा था क जन संघ वालों ने कुछ शर्तें सरदार गुरनाम सिंह के सामने रखीं और उनसे मनवाईं । कितनी घटिया किस्म की वह तकरीर थी । अगर कांग्रेस वाले यही माहौल कायम रखना चाहते हैं तो न कांग्रेस को फायदा है और न किसी और को फायदा होगा । मैं ज्यादा वक्त न लेता हुआ आपके द्वारा हाउस से दरखास्त करूँगा कि 1967-68 का बजट जो हाउस के सामने पेश है उसको पास किया जाए ।

His Highness Nawab Iftikhar Ali Khan Bahadur : On a point of order, Mr. Deputy Speaker.

Mr. Deputy Speaker : What is your point of order ?

His Highness Nawab Iftikhar Ali Khan Bahadur × × × × ×
× × × × × ×
× × × × × ×
× × × × × ×

Mr. Deputy Speaker : These remarks should be expunged.

The House stands adjourned till Monday at 2.00 P.M.

(The Sabha then adjourned till 2.00 P.M. on Monday, the 15th May, 1967.)

---

*Expunged as ordered by the Chair

APPENDIX

Punjab Vidhan Sabha Debates Vol. I No. 19 dated the 12th May, 1967

CALL ATTENTION NOTICE

(*Serial No.* 86)

Comrade Bhan Singh Bhaura, M.L.A, to draw the attention of the Government towards an incident of yesterday when some goondas were brought in a truck just in front of the bridge connecting Secretariat with the Vidhan Sabha Building to create some disturbance again, some of them were arrested by the Police. A statement may, therefore, be made by the Chief Minister and take the House into confidence on this notice.

Sardar Gurnam Singh (Chief Minister): According to a report of Senior Superintendent of Police, Union Territory, Chandigarh, no truck carrying goondas was noticed near the Punjab Vidhan Sabha Building on the 10th or 11th May, 1967. However, it is understood that certain responsible persons from Chandigarh went to Doraha Mandi, District Ludhiana on 7th May 1967. They held consultations there with certain prominent persons. On the next morning certain bad characters of neighbouring villages were collected at Doraha and were brought to Chandigarh in a truck for mischief. They went to the house of a leading Member of Opposition. He was not available. In the meantime local police got the information and reached the spot and asked them to go back. Consequently they went back in the same truck.

Another truck was also reported to have come to Chandigarh with certain persons from Khanna. It is, however, understood that they kept waiting before the Vidhan Sabha building for a considerable period but no malafide purpose had been verified on their part in coming near Vidhan Bhawan. They did not create any trouble.

CONSTRUCTION OF KAULI-AJRAUR ROAD IN PATIALA DISTRICT.

*247. **Comrade Sat pal Kapoor :—** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the circumstances under which the construction of Kauli Ajraur road in Patiala district has been stopped ?

Sardar Lachman Gill:—The work had to be stopped on account of some dispute of alignment near village Kauli. The alignment has now been finalised and the work is being resumed.

450—28-2-68—305 Copies—Pb. Govt. Press. Patiala.

Published under the Authority of the Punjab Vidhan Sabha and Printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, at the Govt. Press, Patiala

PUNJAB VIDHAN SABHA
DEBATES

15th May, 1967

Vol. I—No. 20

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Monday, the 15th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Price Rs : 7.53 P

ERRATA

To

Punjab Vidhan Sabha Debates, Vol. I, No. 20.

Dated 15th May, 1967.

Read	*For*	*On Page*	*Line*
ਐਕਸ਼ਨ	ਐਕਸ਼	(20)3	3
श्री श्र. विश्वनाथन	श्री श्र. विश्वनथन	(20)3	23
ਮੈਂ	ਮਂ	(20)5	16
Statistical	Statistcal	(20)6	(Sr. No. 13) 8th from below
Representatives	Rerpesentatives	(20)10	19-20
Superintendent	Superirtendent	(20)10	37
District	Director	(20)10	2
No District Employment Committee	No. District Employment Committee	(20)13	27
ਸਿੰਘ	ਸ਼ਿਘ	(20)14	13
Tarn	Tran	(20)18	3
ਸਾਹਿਬ	ਸਾਹਿਹ	(20)20	28
Delete the word	"ਰਿਮਿਸ਼ਨ"	(20)21	3rd from below
Add the word 'is' after	the word 'who'	(20)23	Last
House	Ho se	(20)27	15
Whatever	mhatever	(20)28	5
दूसरी	दुसरी	(20)30	9th from below
ज़िंदगी	ज़दगी	(20)31	3
जो	जी	(20)31	15
कुरशन	कुररशन	(20)31	12th from below
Delete the word 'से' between 'कन्नाइवैंस' and 'के'		(20)33	3rd from below
मैम्बरों	म्मैबरों	(20)35	18
बच्चा	बचा	(20)36	12 and 13
जमूरे	जमरे	(20)36	13
सूबे	सूबो	(20)38	3
बचपन	बवपन	(20)38	12
ज़िक्र	जिक	(20)38	17

ਕਿ	ਕੀਂ	(20)40	13
ਪੈ	ਮੇ	(20)40	5th from below
ਪੰਜਾਬ	ਪੰਜਾਬਾ	(20)41	18
ਚਿਟ੍ਠੀ	ਚਿਟ੍ਟੀ	(20)41	7th from below
ਨੈਗੇਟਿਵ	ਨੈ ੇਟਿਵ	(20)49	22
ਲੋੜ	ਲੜ	(20)53	3
ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ	ਜ਼ਿਲ	(20)53	9th from below
ਸੰਬੰਧੀ	ਸਬੌਂਧੀ	(20)54	14
attacks	attackes	(20)57	6th from below
ਲੋਕ ਕਾਰਜ	ਲਕ ਕਾਰਜ	(20)57	5th from below
avoid	avoide	(20)59	22
ਹੈ ਪਰ	ਹੈਰਪ	(20)62	12th from below
reference	soference	(20)64	15th from below
Governor	Governer	(20)64	12th from below
ਜਨਰਲ	ਜਨਰਲਕੀ	(20)65	10th from below
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।	ਜ਼ਰੂਰੀ ।	(20)66	15th from below
Chaudhri Baloo Ram Banth	Chaudhri Baloo Ram Banths	(20)67	8th from below
ਨਾਮੁਨਾਸਬ	ਨਾਮੁਨਾਮਬ	(20)69	17
ਫ਼ਰੰਟ	ਫਰੰਤ	(20)71	13
ਜਾ	ਜ	(20)73	18
ਵਿਘਨ	ਵਿ ਨ	(20)76	14th from below
ਕੇ	ਦੇ	(20)77	11th from below
discussion	di cussion	(20)81	2nd from below
ਵਿਸ਼ਵਾਸ	ਵਿਾਵਾਸ	(20)84	5
ਕਾਂਸਟੀਚੂਐਂਟਸ	ਕਾਂਸ਼ਟੀਚੂਐਂਸ	(20)89	17
ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਬਣੇਗਾ	ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਬਣਗਾ	(20)89	8
ਲੈਂਦਾ	ਲਂਦਾ	(20)90	2
ਔਰ	ਐਰ	(20)92	21
ਕਰ	ਕਰਾਂ	(20)93	6
ਸਪੀਚਾਂ	ਸਪੀਚਂ	(20)93	7
ਰਾਜ ਸੀ	ਰਾਜ਼ਸੀ	(20)93	18
ਧੋਵੇ	ਧੋਵ	(20)94	7
ਟਰੱਕਾਂ	ਟੱਕਾਂ	(20)94	11
ਢੋਲਾਂ	ਢਲਾਂ	(20)94	2nd from below
district	distirct	Appendix i	20
licence	licences	Appendix ii	21

PUNJAB VIDHAN SABHA

Monday, the 15th May, 1967

The Vidhan Sabha met in the Hall of the Vidhan Bhawan, Sector 1, Chandigarh, at 2.00 p.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lt. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SURPLUS AREA WITH THE LAND OWNERS

*252. **Sardar Jagir Singh Dard :** Will the Minister for Revenue be pleased to state —

(a) the total area so far declared as surplus area under the relevant Pepsu as well as Punjab Acts;

(b) whether any of the said area is still with the land-owners concerned; if so, how much?

Major-General Rajinder Singh :—(a) & (b) A statement is laid on the Table of the House.

STATEMENT

	Punjab Security of Land Tenures Act, 1953	*Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955*	*Total*
(a) Area declared surplus (in Standard acres)	1,44,993	45,088	1,90,081
(b) Land with the Land-owners (in Standard acres)	79,527	34,208	1,13,735

Note :—The above figures do not include information in respect of Rupar District, created after Re-organisation,

ਸਰਦਾਰ ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਰਦ: ਜਿਹੜੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸਰਪਲਸ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਅਜੇ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਂਡ ਲਾਰਡਜ਼ ਕੋਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 79,527 ਏਕੜ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿੱਚ 34,208 ਏਕੜ ਹੈ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਮਿਸਟਰ ਸਪੀਕਰ, ਸਰ, ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਦੂਸਰੀ, ਕਈ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ਼ ਹਨ । ਅਗਰ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 1 ਲੱਖ 90 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਪਲਸ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਔਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਅਲਾਟ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਅਜੇ ਵੀ ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਕੀ ਉਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਕ ਐਕਟ ਸੰਨ 1953 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਸੰਨ 1955 ਵਿੱਚ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਵੀ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਹ ਸਰਪਲਸ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 12 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ ਹੋਰ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜੱਜ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨਗੇ । ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਣ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਜਾਪਦਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਹੈ. . . .

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਡੋਂਟ ਸੇ 'ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ'। ਸਿੱਧਾ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਵਾਲ ਪੁਛੋ । (The Honourable Member should not say "it seems." The supplementary question should be put directly.)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਲੈ ਲਵੇ ਔਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਥੱਲੇ ਪ੍ਰੋਵੀਯਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਅਗਰ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਝਗੜਾ ਵਗੈਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੀ ਨਾਲੇਜ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲਉ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ ਲੈਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ?

ਮੰਤਰੀ : ਅਗਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੇਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਜਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਣਾ ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਡਿਫੀਕਲਟੀਜ਼ ਹਨ ਉਹ ਕੀ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾ ਮਿਲੇ ਹੋਣ, ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । 45,363 ਏਕੜ ਦਾ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਪੋਜ਼ੈਸ਼ਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मन्त्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि यह जो सरपलस लैंड है इस में से कितने परसैंट जमीन हरिजनों को मिल चुकी है और कितने परसैंट जमीन उन को देने का सरकार विचार कर रही है ?

मंत्री : आप ने जो हरिजनों की बाबत सवाल उठाया है इस की बाबत अगर अलग नोटिस दें तो बता दूंगा कि किस किस आदमी को किस किस तरह से जमीन मिली ।

श्री अ: विश्वनाथन : मैंने यह सवाल भी पूछा है कि सरकार हरिजनों को कितने परसैंट जमीन दिये जाने का विचार कर रही है । आप ने इस का जवाब नहीं दिया ।

मंत्री : इस सवाल का इस से कोई तालुक नहीं है, मगर आप को बताना चाहूँगा कि गवर्नमैंट ऐसे सवालों पर गौर कर रही हैं ।

ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਰੈਵੇਨਿਊ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕਿਤਨੇ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਅੰਡਰ ਡਿਸਪਿਊਟ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਲੈਂਡਲੈਸ ਟੈਨੈਂਟਸ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਮਗਰ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਅੰਡਰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਉਹ 65,015 ਏਕੜ ਹੈ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦੇ ਦਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਪਲਸ ਸੀ ਔਰ ਜਿਸਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਜੇ ਤਕ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਕਬਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਉਹ 14,715 ਏਕੜ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ, ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : 18 ਸਾਲ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਲਗਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ 18 ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਤਨਾ ਭਾਰ ਨਾ ਪਾਉ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ।

REPRESENTATION FROM GRAM PANCHAYAT, BHIKHI, DISTRICT BHATINDA

*205. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Revenue be pleased to state :—

(a) whether he or the Animal Husbandry Department received any representation so far during 1967 from the Gram Panchayat, Bhikhi, district Bhatinda against the person incharge of the Veterinary Hospital, Bhikhi, if so, when and a copy thereof be laid on the Table of the House;

(b) the action, if any, so far taken on the said representation; if none, the reasons therefor ?

Major General Rajinder Singh :—Yes. On 4th March, 1967. A copy is laid on the Table of the House.

(b) On an enquiry the water carrier was found guilty who has since been transferred.

Copy of telegram dated 3rd March, 1967 from Bhusa Ram, Sarpanch to the Director Animal Husbandry, Punjab, Chandigarh.

O 1645 A/2 Bhikhi 3 DI 34 Director, Animal Husbandry Punjab, Chandigarh Panchayat seized 10 Kilo Malathi 10 Kilo Alsi 10 Sonf of Animal Husbandry-Cum-Shop Keeper Water Carrier Jangir Singh Beaten Rashly By Nirbair Singh Doctor Inquire.

BHUSA RAM, SARPANCH

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 500 ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਕੀ ਵਾਟਰ ਕੈਰੀਅਰ ਉਦੋਂ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਚੁਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਕੁਰਪਟ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜੋ ਏਡ ਦੀਆਂ 500/- ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਖਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਕੁਰਪਟ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਕਫੀ ਨਹੀਂ, ਹਾਂ ਅਗਰ ਚਾਹੁੰਣਗੇ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

(Shri Krishan Lal the new Minister entered the House amidst thumping from Treasury Benches)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਪਕੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਤੋਂ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵਾਟਰ ਕੈਰੀਅਰ ਵੇਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਖ ਗਿਆ ਸੀ ? ਉਸ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਆਪ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਇਸ ਬਾਰੇ । ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ।

DISTRICT EMPLOYMENT COMMITTEES IN THE STATE

***242 Comrade Bhan Singh Bhaura :** Will the Minister for Labour and Welfare be pleased to state the names of the members of the District Employment Committees in the State and the terms and conditions governing such Committees ?

Shri Piara Ram Dhanowali : A statement containing the requisite information is enclosed :—

(Minister for Labour and Welfare)

Name of the District Committee		Members	
1. District Committee on Employment, Amritsar.			
	1.	The Deputy Commissioner, Amritsar	Chairman.
	2.	The Managing Director, Hindustan Embroidery Mills, Chheharta.	Employers' representatives.
	3.	The Managing Director, O. C. M. Chheharta	
	4.	Shri Harbans Singh, President, Rubber Workers Union, Putlighar, Amritsar	Workers' Representatives.
	5.	Shri Sri Chand, President, Northern Railway Locomotive Workshop Workers Union, Amritsar.	
	6.	Shri Gurmej Singh, M.L.A., village and P. O. Gunam Pura, District Amritsar	Members
	7.	Shrimati Parkash Kaur, M.L.A., village Dial Bharang, P.O. Chamiari, Tehsil Ajnala, District Amritsar.	
	8.	The Chairman, Zila Parishad, Amritsar.	
	9.	The District Education Officer, Amritsar.	
	10.	The Secretary, District Soldiers', Sailors and Airmen's Board, Amritsar.	
	11.	The District Industries Officer, Amritsar.	
	12.	The Principal, Industrial Training Institute, Amritsar.	
	13.	The District Statistcal Officer, Amritsar.	
	14.	The Labour Inspector, Amritsar.	
	15.	Station Staff Officer, Amritsar.	
	16.	The Sub-Regional Employment Officer, Amritsar.	Member/ Secretary.

(Constituted *vide* Government Gazette Notification No. 3283-2Lab—I-65/ 6992, dated 24th March, 1965).

District Committee on Employment, Ludhiana

1. Deputy Commissioner, Ludhiana. Chairman

1. Shri Kanth, President, Hosiery Workmen Association, Ludhiana. Workers' Representative

2. Shri Inder Singh, General Secretary, District Engineering Worker's Union Link Road, Industrial Area, 'B' Ludhiana.

1. Shri Bal Kishan Thapar, General Secretary, Bharat Hosiery Manufacturers' Association, Ludhiana. Employers' representatives

2. Shri Mohinder Singh, President, Ludhiana Foundry Engineering Association, G. T. Road, Millar Ganj, Ludhiana.

members

1. Shri Jagir Singh Dard, MLA, Khanna. ,,
2. Chairman, Zila Parishad, Ludhiana. ,,
3. Senior District Industries Officer, Ludhiana. ,,
4. Labour Inspector, Ludhiana. ,,
5. Principal, Industrial Training Institute, Ludhiana. ,,
6. Secretary, District Soldiers' Sailors' & Airmen's Board, Ludhiana. ,,
7. District Statistical officer, Ludhiana. ,,
8. Extra Assistant Recruiting officer, Ludhiana. ,,
9. Senior Administrative Officer, Air Force Station, Halwara. ,,
10. District Education Officer, Ludhiana. ,
11. District Food & Supplies Officer, Ludhiana. ,,
12. Executive Officer, Municipal Committee, Ludhiana. ,,
13. District Employment Officer, Ludhiana, Member Secretary. ,,

(Constituted vide Punjab Government Gazette Notification No. 6149—2LabI—66/17089).

District Committee on Employment, Ferozepur.

1. The Deputy Commissioner, Ferozepore. Chairman

2. The Proprietor, Indian Enemal Works, Ferozepur City. Employers' Representatives

3. The Divisional Personnel Officer, Ferozepur.

[Minister for Labour and Welfare]

4.	A representative of the Uttar Rly. Mazdoor Union, Ferozepur Cantt.	Employees' Representatives.
5.	A representative of the Cotton Labour Union, Abohar.	
6.	Shri Sham Lal, M.L.C., Thapar Hospital, Moga.	Members
7.	The District Education Officer, Ferozepur.	,,
8.	The President M.C., Ferozepur City.	,,
9.	The Chairman, Zila Parishad, Ferozepur.	,,
10.	The Secretary, District Soldiers' Sailors' and Airmens' Board Ferozepur.	,,
11.	The Labour Inspector, Ferozepur.	,,
12.	The District Industries Officer, Ferozepur.	,,
13.	The District Statistical Officer, Ferozepur.	,,
14.	The Station Staff Officer, Ferozepur.	,,
15.	The Principal, Industrial Training Institute, Ferozepur.	,,
16.	The District Employment Officer, Ferozepur.	Member/Secretary.

(Constituted vide Government Gazette Notification No. 3984—2Lab—I—65/1357).

District Committee on Employment, Sangrur.

1.	Kanwar Mohinder Singh, Bedi, I. A. S. Deputy Commissioner, Sangrur.	Chairman
2.	Ranjit Singh, M.L.C.	Member
3.	Shri Jagan Nath, President, District Labour Construction Societies Union, Shiana.	,,
4.	Shri G. B. Sain, Senior Vice-President, The Malwa Sugar Mill Workers Union, Dhuri.	,,
5.	Capt. Mohinder Singh, Secretary, District Sailors', Soliders' and Airmens' Board, Sangrur.	,
6.	Shri Nand Lal, Headmaster, Prem Sabha High School, Sangrur.	,,
7.	Shri Sarmukh Singh, A.D. (Representative) of the District Inspector of Schools, Sangrur.	,,
8.	Shri R. P. Sharma, District Employment Officer, Sangrur.	Member Secy.
9.	Shri Pritam Singh Sahoke, M.L.A.	Member
10.	M/s Jain Steel Rolling Mills, Malerkotla.	,,
11.	President, Municipal Committee Sangrur.	,,

(Constituted *vide* Government Gazette Notification No. 8623—2Lab-I—64/29783 dated 10th November, 1964.)

District Committee on

Employment, Bhatinda.

1.	Deputy Commissioner, Bhatinda,	Chairman.
2.	District Employment Officer, Bhatinda.	Secretary
		Workers' Representatives.
1.	A representative of Punjab, Labour Union, Bhatinda.	,,
2.	A representative of Sweepers' Union, Bhatinda.	,,
		Employers' Representatives.
1.	A representative of Punjab Cotton Association, Bhatinda.	,,
2.	A representative of Grain Merchants Association, Hospital Road, Bhatinda.	,,
		Members
1.	The Executive Engineer, P.W.D., B. & R., Bhatinda.	,,
2.	The District Education Officer, Bhatinda.	,,
3.	The District Industries Officer, Faridkot.	,,
4.	The President, Municipal Committee, Bhatinda.	,,
5.	The Secretary, Zila Parishad, Bhatinda.	,,
6.	The Secretary, D.S.S. & A. Board, Bhatinda.	,,
7.	The Principal, Industrial Training Institute, Bhatinda.	,,
8.	The District Statistical Officer, Bhatinda.	,,
9.	Shri Desh Raj, M.L.C., Advocate, Mansa, District Bhatinda.	,,

(Constituted *vide* Government Gazette Notification No. 2968—2Lab—I—64/6638, dated 16th March, 1965.)

District Committee on
Employment, Phagwara

1.	The Deputy Commissioner, Kapurthala,	Chairman
2.	The District Employment Officer, Kapurthala.	Member Secretary
		Employers' Representatives
3.	A representative of Ram Kay Engg. Private Ltd., Factory, Kapurthala.	,,
4.	A representative of the Jagatjit Sugar Mills Co., Ltd, Phagwara.	,,
		Employees' Representatives
5.	A representative of M/S General Mazdoor Council, Kapurthala.	,,
6.	A representative of M/s Jagatjit Sugar Mills, Mazdoor Union, Phagwara.	,,

[Minister for Labour & Welfare]

.	The Assistant Director, Industries, Officer, Kapurthala.	Member
8.	The Secretary, D. S. S. & A. Board, Kapurthala.	
9.	The District Education Officer, Kapurthala.	
10.	The Officer Commanding, 60 Heavy Regt., C/o 56-A.P.O.	
11.	The District Statistical Officer, Kapurthala.	
12.	The Principal, Industrial Training Institute, Phagwara.	
13.	The President, M.C. Kapurthala.	
14.	The District Public Relations Officer, Kapurthala.	
15.	The Chairman, Zila Parishad, Kapurthala.	
16.	Shri Lakhi Singh, M.L.A., Lakhindev Near Miani, district Hoshiarpur.	

(Constituted—vide Government Gazette Notification No. 2132-2LabI-65/4620 dated 22nd March, 1955.

1. District Committee on Employment, Gurdaspur.	1.	The Deputy Commissioner, Gurdaspur	Chairman.
	2.	Shri Vishwa Mitter Sekhvi, President, Batala Industrial Estate Factories Association Batala.	Employer's' Rerpesentatives
	3.	M/s Gupta Brothers, Dina Nagar.	
	4.	Shri Sew Ram, President, Transport Employees Union, Regd. Pathankot.	Workers' Represantatives.
	5.	Shri Balwant Singh, Secretary, the Punjab P.W.D. Workers Union Regd. Pathankot.	
	6.	Shri Makhan Singh, M.L.A., Dera Baba Nanak (District Gurdaspur).	Member.
	7.	Shri Gopal Krishan Chatrath, M.L.C., Teacher, Fatehgarh (District Gurdaspur)	Do
	8.	Chairman, Zila Parishad, Gurdaspur.	Do
	9.	The Secretary, Sailors, Soldiers and Airmen Board, district Gurdaspur.	Do
	10.	The District Industries Officer, Batala.	Do
	11.	The Labour Inspector, Batala.	Do
	12.	The District Statistical Officer, Gurdaspur	Do
	13.	The Superirtendent, Post Office Gurdaspur	Do
	14.	The District Education Officer., Gurdaspur	Do

15.	The General Manager, Punjab Roadways, Pathankot.	Member
16.	Principal, Pawan Kumar, Govt. Industrial Training Institute, Gurdaspur.	Do
17.	The Assistant Registrar, Co-operative Societies, Batala.	Do
18.	The Station Staff Officer, Station Headquarters, Gurdaspur.	Do
19.	The District Employment Officer, Gurdaspur.	Do

(Constituted vide Govt. Gazette Notification No. 3533-2 LabI—65/7205 dated 27th March, 1965.)

District Committee on Employment, Hoshiarpur.

1.	The Deputy Commissioner, Hoshiarpur.	Chairman,
		Employees' representatives
2.	The Manager, Doaba Roadways Co. Hoshiarpur.	
3.	Shri Ram Gopal, President, The Place Retails Goods Association, Hoshiarpur.	,,
		Workers' representatives
4.	Shri Sujit Singh, General Secretary, P.W.D. Mechanical Workers Union, Hoshiarpur.	
5.	Shri Sansari Lal Asha, President Sweepers Union, Hoshiarpur.	
		Members
6.	Bhagat Guran Dass, M.L.A. Hoshiarpur.	,,
7.	The Chairman, Zila Parishad, Hoshiarpur.	,,
8.	The President, Municipal Committee Hoshiarpur.	,,
9.	District Education Officer, Hoshiarpur.	,,
10.	The Secretary, District S. S. & Airmen Board, Hoshiarpur.	,,
11.	The District Industries Officer, Hoshiarpur.	,,
12.	The District Statistical Officer, Hoshiarpur	,,
13.	The Principal, I.T.I. Hoshiarpur.	,,
14.	The Executive Engineer (Personnel). Directorate of Construction & Plant Design, Nangal.	
15.	The Executive Engineer, P.W.D. B.& R. (Construction) Division, Hoshiarpur.	,,
16.	The Personnel Officer, Beas Project Talwara Township.	,,
17.	The District Employment Officer, Hoshiarpur.	,,

(Constituted—vide Govt. Gazette Notification No. 12231 2 Lab-I-65/30045 dated 19th Nov. 1965.

[Minister for Labour and Welfare]

District Committee on Employment, Jullundur

1	The Deputy Commissioner, Jullundur.	Chairman
		Workers, Representatives—
2	A representative of the Sports Labour Union, Jullundur.	,,
3	A representative of the Municipal Labour Union, Jullundur.	
		Employers' Representatives
4	Shri K.S. Bhaizada, Chairman Sports Federation, Jullundur.	,,
5	Shri Alakh Parkash, Mayor, representative of Jullundur District Regd. Factories Owners Association Jullundur	,,
		Members
6	Shrimati Sita Devi, M.L.C. Jullundur.	,,
7	Shri Dalip Singh, M.L.A. Shankot district Jullundur.	,,
8	The Chairman, Zila Parishad, Jullundur.	,,
9	The Administrative Commandant, Jullundur Cantt.	,,
10	The District Education Officer, Jullundur.	
11	The Secretary, District Soldiers, Sailors & Airmen's Board, Jullundur.	,,
12	The Labour Officer, Jullundur.	,,
13	The Principal, I.T.C. Mehar Chand Technical Institute, Jullundur.	,,
14	District Industries Officer, Jullundur.	,,
15	District Statistical Officer, Jullundur.	
16	The Executive Engineer, B.&.R, Jullundur Provincial Division, Jullundur.	
		Member Secretary—
17	Sub Regional Employment Officer, Jullundur.	,,

Constituted vide Govt. Gazette Notification No. 16504-2 Lab I—65/86C97 dated 13th January, 1966

District Committee on Employment, Patiala.

1.	The Deputy Commissioner, Patiala.	Chairman
2.	A representative of the Bansal Tool Factory, Factory Area, Patiala.	,,
3.	A representative of the Beegee Corporation, Factory Area, Patiala.	,,

4. A representative of Pepsu Roads Transport Corporation Workers Union, Patiala.
5. A representative of the District General Labour Union Co INTUC Branch, Patiala.

(Workers Representatives.)

6. Shri Harchand Singh M.L.A., Samani Gate, Patiala.
7. Shri Jasdev Singh Sandhu, M.L.A. Patiala.
8. The Chairman, Zila Parishad, Patiala
9. The Secretary, District Sailors, Soldiers and Airmen Board, Patiala.
10. The District Education Officer, Patiala
11. The Labour Officer, Patiala.
12. The District Statistical Officer, Patiala
13. The District Industries Officer, Patiala
14. The Principal Industrial Training Institute, Patiala.
15. The Administrator/Commandant Station Headquarters, Patiala.

(Members)

16. The Sub-Regional Employment Officer, Patiala. (Member/ Secretary.)

(Constituted vide Govt. Gazette Notification No. 3282-2-Lab-I-65/6998, dated 24th March, 1965).

Rupar District

No. District Employment Committee has been formed in Rupar. As such information in respect of this District may be considered as Nil.

ANNEXURE

Terms and conditions of District Employment Committees

Term of office of members of committee is for three years. Official members of the committee draw their travelling and other allowances for attending the meetings and performing work connected with the committee from their respective Government Departments. Non-official members of the Committee are paid travelling allowance and daily allowance in accordance with the rules framed by the Government as amended from time to time. The functions of the District Committee of Employment are as under :—

(a) to review the employment information and to assess employment and unemployment trends and suggest measures for expanding employment opportunities;

(b) to advise on the development of the Employment Service.

(c) to advise on placement of personnel retrenched on the completion of development projects.

(d) to consider special programmes relating to educated unemployed.

(e) to advise on the development of the Youth Employment Service and Employment Counselling at Employment Exchange and

(f) to assess the requirements of trained craftsmen and advise the National Council for Training in Vocational Trades.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ।

Shri A. Vishwa Nathan: On a point of Order, Sir. Either the statement should be laid on the Table of the House or it should be read out here. What does it mean that the information is given in the enclosed statement ? Is it not the property of the House ?

Mr. Speaker : The statement has been laid on the Table of the House and a copy thereof has been sent to the hon. Member concerned.

Shri A. Vishwa Nathan : But, Sir, it was stated by the hon. Minister that the information is given in the enclosed statement. (*Interruptions*)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਪੁਰਾਣੇ ਹੀ ਹਨ । ਕੰਵਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਆਈ. ਏ. ਐਸ; ਡੀ. ਸੀ. ਉਥੋਂ 3 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਬਦਲੇ ਨੂੰ । ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਸਟ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਹੈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਕੌਣ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜੀਂਦਾ ਹੈ ।

Acharya Prithvi Singh Azad: Sir, may I know as to when was the reply approved by the hon. Minister ?

ਮੰਤਰੀ : ਐਪਰੂਵ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭੇਜੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

Acharya Prithvi Singh Azad : When ?

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਹਾਊਸ ਦਾ ਕਨਸਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਦ ਐਪਰੂਵ ਹੋਇਆ । (It does not concern this House to know as to when it was approved.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੱਸੇ ਹਨ ਉਹ 3 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ । ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਜ ਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਤਾ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਕਾਂਸਟੀਚੂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਆਦਮੀ ਪਾ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਇਹ ਅਮਰ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਲੇਬਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੇ ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹਾਂ ।

ਮੰਤਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ, ਸਾਰੀਆਂ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ : ਇਹ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਉਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਅਗਰ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਕੀ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇ ?

श्री अ० विश्वनाथन : जो स्टेटमैंट इन्होंने टेबल पर रखी है लुध्याना डिस्ट्रिक्ट की कमेटी में कुछ नाम ऐसे हैं जो किन्हीं एसोसिएशन के रिप्रीजैंनटेटिव्ज़ हैं । क्या इन को मालूम हैं कि इन में से कुछ एसोसिएशन डी-रजिस्टर हो चुकी हैं । एक श्रीकांत का नाम है ।

ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਂ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ, ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ ।

Shri A. Vishwanathan : Sir, I would like to draw the attention of the hon. Minister to the information given by him in respect of District Committee on Employment, Ludhiana. Shri Kanth, President, Hosiery' Workmen Association, Ludhiana, has been shown as the Workers representative. Will the hon. Minister be pleased to state if this Firm has been deregistered, if so, whom does Shri Kanth represent ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੀ ਨਾਲੇਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੈਕ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

श्री अ० विश्वनाथन : क्या स्टेटमैंट आप ने बिना चैक किये ही दी है ?

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਆਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤਾ । (Whatever reply was supplied by the Department to the Minister, he has given in the House.)

SETTING UP MUNICIPAL COMMITTEE IN PAYAL, DISTRICT LUDHIANA

***256 Lieut. Bhag Singh**: Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state whether the Government propose to set up a Municipal Committee in Payal, district Ludhiana, if so; when together with the steps being taken in this regard ?

Shri Satya Pal Dang: The matter is under consideration of the Government.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਮਿਉਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਕਦੋਂ ਤੋੜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਤੋੜੀ ਗਈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਮਿਉਨਿਸਪਲਟੀ ਦੀ ਬੜੀ ਚੈਕਰਡ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ । ਇਹ 1964 ਜੁਲਾਈ ਤਕ ਮਿਊਨਿਸਪੈਲਿਟੀ ਸੀ । ਜੁਲਾਈ 1964 ਵਿਚ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਅਕਤੂਬਰ 1965 ਵਿਚ ਇਹ ਫਿਰ ਮਿਉਨਿਸਪੈਲਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਮਗਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋਕਲ ਅਥਾਰਿਟੀ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਜਨਵਰੀ 1967 ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ ਡੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜੋ ਹਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ । ਮਿਊਨਿਸਪੈਲਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਾਰਡਜ਼ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਅਗਰ ਡੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਨਾਮ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਿਊਨਿਸ਼ਪੈਲਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਕੀ ਉਹ ਕੰਨਡੀਸ਼ਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ ? ਹੁਣ ਜੇਕਰ ਨਵੀਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਨਡੀਸ਼ਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ : ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੁਛਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਮਿਉਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਉ, ਬਾਕੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕਸਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੇ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਤ ਭੇਦ ਹੈ । ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿਉਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ । ਜਨਵਰੀ, 1967 ਵਿਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਨੋਟੀਫ਼ਾਈਡ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਮੰਤਰੀ ਮਹੋਦਯ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਦੀ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਘਟ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਇਹ ਕਿ ਆਮਦਨੀ ਇੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਖਰਚ ਨੂੰ ਚਲਾ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਲਈ, ਇਥੇ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਵਖਰਾ ਨੋਟਿਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

श्री ग्र विश्वनाथन : क्या मंत्री महोदय बताएंगे कि कितने डैपूटेशन उन्हें यहां पर म्यूनिसिपल कमेटी बनाने के बारे में और कितने पंचायत बनाने के बारे में मिले हैं ?

मंत्री : पंचायत के बारे में एक या दो और कमेटी बनाने के बारे में तीन या चार ।

श्री प्रबोध चन्द्र : क्या मंत्री साहिब बताएंगे कि कमेटी किसी जगह पर बनाने का इन्हें डैपूटेशनों के मिलने की गिनती पर इन्हसार है या गवर्नमैंट के रूल्ज़ हैं कि जहां की आबादी 3 हज़ार से कम हो वहां पर पंचायत होगी और इस से ऊपर हो तो नोटिफाईड एरिया कमेटी बनाई जाएगी ?

मंत्री : इस बात का फैसला गवर्नमैंट रूल्ज़ को सामने रख कर ही करेंगी ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਨੂੰ ਰੀਕਨਸਿਡਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਇੰਨੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬਦੋ ਬਦੀ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਆਕਟਰਾਏ ਨਾ ਠੋਸੀ ਜਾਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ੇਰ ਗ਼ੌਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਗਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

POSTING OF REVENUE STAFF TO ASSIST PANCHAYATS IN THE DEVELOPMENT OF SHAMILAT LANDS IN THE STATE,

240. **Comrade Bhan Singh Bhaura:** Will the Minister of Development and local Government be pleased to state :

(a) the total number of Naib-Tehsildars and Patwaries posted in the State to assist the Panchayats in the Development of Shamilat Lands alongwith their places of posting;

(b) whether it is a fact that a large number of Samitis have complained against the functioning of the said Naib-Tehsildars, if so, the action, if any, taken in the matter ?

Shri Satya Pal Dang: (a) A Statement containing the requisite information is laid on the Table of the House.

(b) No complaint has been received from any samiti. Therefore the question of taking any action does not arise.

STATEMENT SHOWING THE POSTING OF REVENUE STAFF TO ASSIST PANCHAYATS IN THE DEVELOPMENT OF SHAMILAT LANDS IN THE PUNJAB STATE

Sl. No.	Name of District	Place of Posting of Naib-Tehsildars and number thereof.	Name of Panchayat Samitis in the District.	Place of posting of patwaries and number thereof	
1	2	3	4	5	
1.	Amritsar	Amritsar 1.	Ajnala	Ajnala	1
			Bhikhiwind	Bhikhiwind	1
			Chaugawan	Chaugawan	1
			Chohla Sahib	Chohla Sahib	1
			Jandiala	Jandiala	1
			Khadur Sahib	Khadur Sahib	1
			Kasel	Kasel	1
			Majitha	Majitha	1
			Naushehra panuan		
			Patti	Patti	1
			Rayya	Rayya	1

1	2	3	4	5	
			Tran Taran	Tarn Taran	1
			Tarsika	Tarsika	1
			Valtoha	Valtoha	1
			Verka	Verka	1
2.	Ferozepur	Ferozepur	1. Abohar	Abohar	1
			Baghapurana	Baghapurana	1
			Dharamkot	Dharamkot	1
			Ferozepur	Ferozepur	1
			Fazilka	Fazilka	1
			Guruhersahai	Guruhersahai	1
			Ghall Khurd	Ghall Khurd	1
			Jalalabad	Jalalabad	1
			Khuyansarwar	Khuyansarwar	1
			Kot Bhai	Kot Bhai	1
			Lambi	Lambi	1
			Malot	Malout	1
			Moga I	Moga I	1
			Moga II	Moga II	1
			Muktsar	Muktsar	1
			Nihalsinghwala	Nihalsingh wala	1
			Zira	Zira	1
3.	Gurdaspur	Gurdaspur	1. Batala	Batala	1
			Dharkalan	Dharkalan	1
			Dhariwal	Dhariwal	1
			Dorangla	Dorangla	1
			Derababananak	Derababananak	1
			Fetehgarh-Churian	Fetehgarh Churian	1
			Gurdaspur	Gurdaspur	1
			Kahnuwan	Kahnuwan	1
			Narot Jaimal Singh.	Narot Jaimal Singh.	1
			Pathankot	Pathankot	1
			Sirihergobindpur	Sirihergobinadpur	1
4.	Kapurthala	Kapurthala	1. Kapurthala	Kapurthala	1
			Bholath	Bholath	1
			Sultanpur	Sultanpur	1
			Phagwara	Phagwara	1

1	2	3		4	5	
5.	Hoshiarpur	Hoshiarpur	1	Bhunga	Bhunga	1
				Balachaur	Balachaur	1
				Garhshankar	Garhshankar	1
				Hoshiarpur II	Hoshiarpur II	1
				Hoshiarpur I	Hoshiarpur I	1
				Hajipur	Hajipur	1
				Mukerian	Mukerian	1
				Mahilpur	Mahilpur	1
				Saroya	Saroya	1
				Tanda	Tanda	1
				Dasuya	Dasuya	1
6.	Jullundur	Jullundur	1	Adampur	Adampur	1
				Bhogpur	Bhogpur	1
				Banga	Banga	1
				Goraya	Goraya (W)	1
				Jullundur (W)	Jullundur (W)	1
				Jullundur (E)	Jullundur (E)	1
				Mukandpur	Mukandpur	1
				Nakodar	Nakodar	1
				Nawanshahr	Nawanshahr	1
				Nurmahal	Nurmahal	1
				Phillaur	Phillaur	1
				Shahkot	Shahkot	1
7.	Ludhiana	Ludhiana	1	Dehlon	Dehlon	1
				Jagraon	Jagraon	1
				Ludhiana	Ludhiana	1
				Mangat	Mangat	1
				Machhiwara	Machhiwara	2
				Pakhowal	Pakhowal	1
				Sidhwan Bet	Sidhwan Bet	1
				Sudhar	Sudhar	1
				Samrala	Samrala	1
				Doraha	Doraha	1
8.	Rupar	Rupar 1. Kharar			Kharar	1
			1	Majri	Majri	1
				Chamkaursahib	Chamkaursahib	1
				Rupar	—	—
				Anandpursahib	—	—
				Nurpur Bedi	—	—
9.	Patiala	Patiala	1	Rajpura	Rajpura	1
				Ghanaur at Rajpura	Ghanaur at Rajpura	1
				Bhunerheri	Bhunerheri	1
				Bassi Pathanan	Bassi Pathanan	1
				Nabha	Nabha	1
				Patiala	—	—
				Samana	Samana	—
				Sirhind	—	—
				Dera Bassi	—	—

1	2	3	4	5	
10,	Sangrur	Sangrur	1 Sangrur	Sangrur	1
			Sunam	Sunam	1
			Lehragaga	Lehragaga	1
			Malerkotla	Malerkotla	1
			Dhuri	Dhuri	1
			Ahemdgarh at Materkotla	Ahemdgarh at Materkotla	1
			Sehna	Sehna	1
			Mehalkalan	Mehalkalan	1
			Barnala	Barnala	1
			Cheema	—	—
11.	Bhatinda	Bhatinda	1 Bhatinda	Bhatinda	1
			Jhunir	Jhunir	1
			Kotkapura	Kotkapura	1
			Mansa	Mansa	1
			Phul East	Phul East	1
			Sangat	Sangat	1
			Budhlada	—	—
			Faridkot	—	—
			Nathana	—	—
			Rampura Phul	—	—
			Talwandi Sabo	—	—

i) Total number of Naib Tehsildars in the State. 9
ii) Total number of Blocks in the State. 116
iii) Total number of Patwaries in the State. 98

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਲਿਸਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 9 ਨਾਇਬ ਤਸੀਲਦਾਰ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਜ਼ਿਲੇ 11 ਹਨ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰ 116 ਬਲਾਕ ਹਨ ਤੇ ਪਟਵਾਰੀ 98 ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਬਲਾਕ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

ਮੰਤਰੀ: ਇਸ ਸਾਰੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ

Mr. Speaker: Question No. 241 has been postponed.

ATTA, SUGAR AND RICE SEIZED AT CHHEHARTA

***204. Comrade Jangir Singh Joga:** Will the Minister for Development and local Government be pleased to state:

(a) whether a raid was organised by the officials of the Food and Civil Supplies Department in Chheharta on 20-12-66 as a result of which 14 bag of atta and crystal sugar and rice were unearthed and were placed with Shri Harbhajan Singh, Municipal Commissioner for custody:

(b) if the reply to part (a) above be in the affirmative, whether any investigation was conducted into the said case; if so, by whom; and the result thereof ?

Shri Satya Pal Dang: (a) Yes.

(b) The matter was investigated by the District Food and Supplies Officer, Amritsar. According to him the allegations could not be proved against the depot holder.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕੀ ਆਟਾ ਤੇ ਚੀਨੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਮੰਤਰੀ : ਜੀ ਹਾਂ ।

REMISSION IN SENTENCE GRANTED BY DEPUTY MINISTER, INCHARGE JAILS

*257. **Lieut. Bhag Singh**: Will the Chief Minister be pleased to state.

(a) whether it is a fact that the Deputy Minister incharge Jails visited the District Jail, Gurdaspur, during the second half of April, 1967 and granted remission of sentences to the prisoners;

(b) if the reply to part (a) be in the affirmative, the categories of prisoners who were granted the said remission ?

Sardar Gurnam Singh: (a) (i) Yes.

(ii) During his visit, the Deputy Minister made certain recommendations in regard to the grant of remissions to the prisoners,

(b) The recommendations made by the Deputy Minister are under consideration.

[(ਕ) (1) ਹਾਂ ।

(2) ਆਪਣੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ. ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਕੁ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ।

(ਖ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਰ ਗੋਚਰੇ ਹਨ ।]

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪਾਰਟ 'ਏ' ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਾਰਟ 'ਬੀ' ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਗੌਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰਿਮਿਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ?

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਨਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਆਪੇ ਹੀ ਫ਼ਰਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੈਕਚੂਅਲ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਚੀਪ ਪਾਪੂਲੈਰੇਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਥੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਐਲਾਨ ਕਰ ਆਏ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਮਹੀਨਾ, ਇਸ ਦੀ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਅੰਡਰ ਕਨਸਿਡਰੇਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । (ਵਿਘਨ)

Mr. Speaker: No such remarks please.

Shri Prabodh Chandra: Sir, you should pull the Chief Minister and not this Member. It was the Chief Minister who set the ball rolling.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ?

Mr. Speaker : Yes.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਕੈਦ ਵਿਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਾਈਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਬਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਰੀਮਿਸ਼ਨ, ਰੇਪ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਐਨੀ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਊਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀ ਕ਼ੈਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਐਨੀ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਐਨੀ ਕੈਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਐਨੀ ਰੀਮਿਸ਼ਨ ।

DIRECTORS OF PUNJAB FINANCIAL CORPORATION

*195 Comrade Phuman Singh.
Comrade Jangir Singh Joga. } Will the Minister for Finance be pleased to State:

(a) whether the Government has recently appointed any Directors of the Punjab Financial Corporation, set up in the State, if so, their names;

(b) whether any of the Directors referred to in part (a) above are connected with any private firm, Private Ltd., Co. or Public Limited Company?

Dr. Baldev Prakash: (a) Yes. Their names are:

1. Sh. Kuldip Singh Narang, I.A.S.

Commissioner for Finance and Secretary to Government, Punjab, Finance Department (Chairman).

2. Sh. Paramjit Singh, I.A.S., Director of Industries, Punjab.

3. Sh. Satya Paul of M/S Amin Chand-Pyare Lal, Jeewan Vihar, Parliament Street, New Delhi.

4. Sh. Sapuran Singh, I.A.S. (Managing Director)

Sh. Satya Paul has ceased to be a Director of the Punjab Financial Corporation with effect from the 25th April, 1967.

(b) The only Director connected with certain private firms and Companies was Sh. Satya Paul, but his appointment has since been terminated.

KACHA MOGHA OF FATEGARH DISTRIBUTARY AT BURJI NO. 21000 OF UPPER BARI DOAB CANAL IN GURDASPUR DISTRICT

***206. Comrade Jangir Singh Joga**: Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) with reference to the reply to Starred Question No. 9983 included in the list of questions for 16th March, 1966, whether the outlet referred to in the said question has been made pacca by now; if not, the reasons therefor together with the time by which it is likely to be made a pacca one;

(b) whether Wara Bandi and Chak Bandi on this outlet have been completed by this time; if not the reasons therefor ?

Sardar Lachhman Singh Gill—(a) Yes

(b) Warabandi implemented at site and new chakbandi work has been taken up.

Mr. Speaker: Question No. 253 has been postponed.

Next Question No. 170 is by Comrade Phuman Singh. He is not present.

Next question No. 171 is also by Comrade Phuman Singh, who — not present in the House.

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

SETTLEMENT OF TENANTS ON SURPLUS LAND IN DISTRICT BHATINDA

48. **Sardar Gurdev Singh Sidhu**: Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the number of tenants settled on the land of Zamindars which has been declared as surplus under the Pepsu Tenancy and Agricultural Lands Act, 1955 (and not 1953 as indicated in the Question) in district Bhatinda, and the number of tenants who are yet to be settled;

(b) the number of tenants in Budhlada area who have been allotted land referred to in part (a) above but possessions for which has not been given to them so far.?

Major General Rajinder Singh: (a) (i) 2,524, (ii) 17.

(b) (i) 278, (ii) 103.

CONSTRUCTION OF LINK ROADS IN BUDHLADA AREA DISTRICT BHATINDA

52. **Sardar Gurdev Singh Sidhu**: Will the Minister for the Public Works and Education be pleased to state the time by which Bhachhuna, Bahadarpur, Chack-Bhaike, Gurne, Maghanian and Udad Sadaiwal Link Roads in the Budhalada area, district Bhatinda, are likely to be constructed together the amount deposited by the Budhlada Market Committee separately in this construction. ?

Sardar Gurmit Singh (Minister of State for Public Works):

These Schemes have not been administratively approved so far due to paucity of funds under the Village Roads Co-operative Development Scheme of the 4th Five Year Plan. Amount of contribution deposited by the Market Committee Budhlada is as given below except for No. 5 for which contribution has been deposited by Panchayat Samiti Budhlada.

1. Link road from village Buchana to Budhlada-Jakhal Road. 18,000/-
2. Link road from village Udad Saidwala to mile 6/8 of Budhlada-Ratie Road. 9,000/-
3. Link road from Chak Bhaike to mile 1/5 of Budhlada-Jakhal Road. 9,500/-
4. Link road from village Gurne Khurd to mile 8/4 of Bhikhl Budhlada road. 7,000/-
5. Link road from Bahadurpur to mile 11/1 of Budhlada-Jakhal Road. 5,000/-

There is no proposal for village Meghanian.

The Construction work on these roads will start only after the administrative approvals are accorded and subject to the availability of funds during the 4th Five-Year Plan.

CONSTRUCTION OF ROADS IN DISTRICT BHATINDA

53. **Sardar Gurdev Singh Sidhu:** Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the time by which the Budhlada-Mansa, Budhlada-Jhaneer and Bhudlada-Sunam Roads in district Bhatinda as included in the Fourth Five-Year Plan, are liklely to be constructed.

Sardar Gurmit Singh Mit: (Minister of State for Public works)These roads which were tentatively proposed for inclusion in the Fourth Five Year Plan before re-organisation could not be accommodated in the limited scope of funds.

CALL ATTENTION NOTICES

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰ: 63 ਕਰ ਲਉ । (Now we take up call Attention Motion No. 63).

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਕੀਮਤਾਂ ਫਿਕਸ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ । ਹੁਣ ਇਸ ਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Mr. Speaker : There is one Call Attention Motion (No. 93) from Shri Sat Pal Kapoor. He is not present.

QUESTION ASKED ON A STATEMENT GIVEN BY A MINISTER IN CONNECTION WITH A CALL ATTENTION NOTICE

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 62 ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸਿਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਹ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ । ਉਹਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਖੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਾਕਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀ-ਗਲਤ ? ਕੀ ਗਲਤ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਏਗੀ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੋਰਸ ਅਜੇ ਤਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਜਿਹੜੀ ਚਿੱਠੀ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਡਿਸ-ਸਿਮੀਲੈਰਿਟੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ।

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿਘ ਕੋਹਲੀ : ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਐਕਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ । ? ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਆ ਕਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕੁਐਸਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਗੌਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ । (The request made by the hon. Member would be considered by the Chief Minister.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ; । ਸਰ ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਕ ਸੇਕਰਿਡ ਅਫੇਅਰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਕੁਐਸਚਨ ਦੇ ਸਿਲਸਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਹੀ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਗਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਲਿਸਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਛ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ; ਕੁਝ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ । ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਅਪਟੂਡੇਟ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਐਸਚਨ ਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । (The hon. Member should have raised this question at that time.)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਇਕ ਮੇਰਾ ਫੰਡਾਮੈਂਟਲ ਰਾਈਟ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸਹੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਉਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਐਗਜ਼ਿਸਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ, ਸਰਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਐਮ. ਐਲ. ਏ. । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਉਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝੋ, । ਇਹ ਮੈਟਰ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਤੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰ ਸਕੋਗੇ । ਇਤਨੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । (This matter does not relate to the Privileges Committee. You can however, be permitted to seek clarification from the Government through a Question)

ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਥੈਂਕ ਯੂ, ਜੀ ।

ਲੋਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੋਈ ਸਾਈਕਲੋਸਟਾਈਲਡ ਕਾਪੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹ ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । (* * * * * * * * * * * * * *)

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ: Sir, I take a strong exception to his remarks.) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ (* * * * *) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਥੇ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ । (* * * * * * * * * * * *)

ਮੰਤਰੀ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਰੂਲ ਰੈਫਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਈਕਲੋਸਟਾਈਲਡ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਇਥੇ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ.........(ਵਿਘਨ)

श्री अ. विश्वनाथन : जो लैटर सरदार महेन्द्र सिंह गिल ने पेश की है, वह एक फोटो सटैट कापी है । मगर जिस तरह से प्रबोध जी ने इनसिनुएशन की है, शराफत का तकाज़ा यही है कि यह सब कुछ ऐक्सपंज होना चाहिए ।

श्री अध्यक्ष : यह सब बातें एक्सपंज कर दें । (All these remarks should be expunged from the proceedings of the House.)

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਅਕਾਲੀ ਜੱਥਾ ਨੇ ਇਕ ਬੁੱਕਲੈਟ ਛਪਵਾਈ । ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਟੈਟ ਕਾਪੀ ਛਾਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੰਤ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਮਰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਰਜ ਹਨ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਾਉਣ । ਜਿਸ ਦੀ ਵੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਇਹ ਪੈਂਫਲੈਟ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

Chief Minister : I have already stated that it is not an authenticated letter. It is dis-similar to the letter left by the deceased to the Sarpanch of the village. So no political propaganda should be made of this letter.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇਂਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ, ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਰੂਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਕਰੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕੁਐਸਚਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੀ ਹੈ । (The hon. Member should hear the proceedings attentively. He has been permitted to put one question.)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਏਥੇ ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਜਵਾਬ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ । ਜੋ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰੋ । (The hon. Member has not perhaps heard it. mhatever point was raised by him, has been replied to. He should first take stock of the whole matter and then speak).

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੈ । ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਂਦੇ । (*Interruptions.*)

Mr. Speaker : The hon. Member should not speak like this.

ਸਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਹੈ, ਇਹ ਗਲਤ ਬਾਤ ਹੈ । ਇਹ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਠੀਕ ਗੱਲ ਹੈ । ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਗਲਤ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਠੀਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਜੇ ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।' (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ *ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹਨ ।

PAPERS LAID ON THE TABLE OF THE HOUSE

Mr. Speaker : The Development and Local Government Minister will lay a statement in reply to some Call Attention Notice on the Table of the House.

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕ੍ਰੇਟਰੀ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ 85 ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ।

STATEMENT MADE BY SHRI SATYA PAL DANG, DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT MINISTER, ON CALL ATTENTION NOTICE NO, 85 FROM SHRI HARKISHAN SINGH SURJIT, M. L. A.

Arrangements for distribution of food were made by the State Government upto the 30th April, 1967. There are hardly any stocks in the State Reserve now for distribution in the month of May, 1967.

---

*Kept in the Library.

According to the past practice, the State Government distributes foodgrains through the Consumers Cooperative Stores/Fair Price Shops, only during the lean months from October onwards. Arrivals of new wheat crop in mandis have started and the situation is expected to ease soon.

2. With regard to imported wheat, the Government of India have decided to allocate only 5,000 tonnes to the State from May, 1967 onwards and the prospects of actual arrivals to the extent of even this reduced allocation are somewhat remote in view of the distress conditions in States like Bihar and U. P. The State Government is, however, taking up the matter again with the Government of India.

DEMANDS FOR GRANTS

Chief Minister : Sir, I beg to move—

That a sum not exceeding Rs. 2,14,71,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967-68 (excluding the amount of Rs. 71,57,000 already voted on account) in respect of charges under head 19—General Administration.

That a sum not exceeding Rs. 5,79,63,050 be granted to the Governor to defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967-68 (excluding the amount of Rs. 1,93,21,000 already voted on account) in respect of charges under head 23—Police.

Mr. Speaker : Motions moved—

That a sum not exceeding Rs. 2,14,71,000 be granted to the Governor to defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967-68 (excluding the amount of Rs 71,57,000 already voted on account) in respect of charges under head 19—General Administration.

That a sum not exceeding Rs. 5,79,63,050 be granted to the Governor to defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967-68 (excluding the amount of Rs. 1,93,21,000 already voted on account) in respect of charges under head 23—Police.

Various cut motions in respect of these two Demands have been received and these will be deemed to have been read and moved. These cut motions and any other that may be received hereafter may be discussed alongwith the Demands. The Demands would be voted upon separately.

19—GENERAL ADMINISTRATION

1. **Sardar Gian Singh Rarewala** :

That the demand be reduced by Re. 1.

2. **Comrade Satpal Kapur** :

That the demand be reduced by Re. 1.

23 POLICE

1. **Comrade Bhan Singh Bhaura** :

2. **Comrade Jangir Singh Joga**:

3. **Comrade Harkishan Singh Surjit** :

4. **Jathedar Hardit Singh Bhathal** :

5. **Comrade Munsha Singh** :

That the demand be reduced by Re. 1.

6. **Sardar Gian Singh Rarewala** :

That the demand be reduced by Re. 1.

7. **Pandit Mohan Lal** :

That the demand be reduced by Re. 1.

श्री प्रबोध चन्द्र (गुरदासपुर) : स्पीकर साहिब, इस डीमांड के जरिए चीफ मिनिस्टर साहिब ने 2,1471,000 रुपये जनरल एडमिनिस्ट्रेशन के लिये और 5,79,63,050 रुपये पुलीस पर खर्च करने के लिये हाऊस की इजाजत चाही है कि वह खर्च किये जाएं। जनाब आली, मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जिस तरीके से पिछले 10 हफतों में हमारी सरकार पंजाब में जनरल एडमिनिस्ट्रेशन और पुलीस का काम चला रही है उस को सामने रखते हुए तो दिल यह भी नहीं चाहता कि इन को चार लाख रुपया खर्च करने की इजाजत भी दी जाए क्योंकि इन्हों ने जैनरल एडमिनिस्ट्रेशन को एक ऐसा जरुरी हिस्सा नहीं बनाया जिस से गवर्नमेंट चलती है बल्कि जैनरल एडमिनिस्ट्रेशन और पुलिस में जितने अफसरान हैं उन को अपनी जाती जागीर और जाती मुलाजमीन समझ कर अपने अपने स्यासी मकासद को आगे ले जाने के लिये इस्तेमाल करते रहे हैं। जितनी डकैतियां, जितने कतल और जितना खून खराबा जितने रेपिंग के केसिज पंजाब में पिछले दस हफतों के दौरान हुए हैं उन का मुकाबला अगर हिन्दोस्तान के तमाम सूबों से किया जाए जहां पर पहले से चलने वाली सरकारें हैं, उन का पिछले दस हफतों का जायजा लिया जाए तो आप देखेंगे कि कानून की जितनी पतली हालत इस गवर्नमेंट के दौरे हकूमत में हुई तो मैं समझता हूं कि उस का अशरे अशीर कहीं दूसरे सूबे में या किसी दुसरी पार्टी के तहत जो हकूमत चलती है उस में नहीं हुआ। दो दिन पहले उन्हों ने एक सवाल के जवाब में कहा कि 6 मार्च, 1967 से ले कर 3 अप्रेल, 1967 तक सिर्फ 64 कत्ल हुए हैं। उन्हों ने डकैतियों के बारे में कहा कि सिर्फ दो डकैतियां हुई हैं। जो कि पटियाला और जालंधर के जिला में हुईं। जनाब आली आप अच्छी तरह से जानते हैं कि इसी ऐवान में एक काल एटैनशन मोशन का हवाला देते हुए जिस में जिक्र था कि एक रात के अंदर तीन डकैतियां हुईं और उन के साथ कत्ल भी हुए उन्हों ने जवाब दिया कि मुलजमों की खोज में हैं। अगर इसी हिसाब से दुसरे जरायम और कतल का हिसाब लगाएं जो रेपिंग के केसिज हुए उन का हिसाब लगाए तो जो असल में हुए उन की तादाद इन से कहीं ज्यादा होगी।

एक जिला में एक दिन में तीन डकैतियां और डाके के साथ दो कत्ल भी हुए। अब चीफ मिनिस्टर साहिब कहते हैं कि पिछलें 56 दिनों में सिर्फ दो डाके के केसिज़ हुए ।

जनाब आली, यह तो कानून का हाल है । जहां तक अवाम की ज़िंदगी का ताल्लुक है, जिस तरह की स्यासी कुरप्शन हमारी मौजूदा गवर्नमेंट और हमारी इस लीडरशिप ने की है उस को देख कर मेरा सिर शर्म के मारे झुक जाता है इन से जस्टिस के नाम को धब्बा लगा है । जब कभी पहले जस्टिस गुरनाम सिंह का ज़िक्र आता था तो मेरे दिमाग में ख्याल आता था कि यह काफी अरसा एक जज की कुर्सी पर रहे हैं वे इन्साफ करेंगे। मगर 10 हफते के तजरुबे ने बता दिया है कि इन के दिल में कुछ और है, दिमाग में कुछ और है, करते कुछ और हैं और कहते कुछ और हैं । इन्साफ के नाम की जितनी दस हफतों में मिट्टी पलीद हुई है शायद ही हिन्दोस्तान के दूसरे सूबे में या किसी और जगह हुई हो । फर्ज़ी टैलीफून और लीडिंग आर्टीकल का हवाला दे कर कहते हैं कि मेरे पास किसी खत या टैलीफून के ज़रीए से इतलाह आई है कि कलकत्ते के गुरद्वारे में जो झगड़ा हुआ उस में किसी कांग्रेसी का हाथ है । मगर इन की गलत बयानी का भांडा सन्त फतेह सिंह ने कलकत्ते के चौराहे में फोड़ दिया जब उन्हों ने कहा कि कलकत्ते में जो फसाद हुआ है इस के पीछे कमूनिस्ट मैम्बर का हाथ है जो कि यूनाईटिड फ्रंट की वज़ारत का हिस्सा है। इस से आप अन्दाज़ा लगा सकते हैं कि कितनी गलत बयानियां यह यहां कर सकते हैं जब कोई बयान देते हैं ।

जिस तरह से मज़हब के लिहाज से अगर कोई पवित्र चीज़ है तो वह गुरद्वारा मन्दिर या मसजिद या गिरजा होता है इसी तरह से जम्हूरियत का सब से बड़ा मन्दिर या गुरुद्वारा यह ईवान है और जो हकूमत या जिस हकूमत का लीडर इस ईवान में बैठ कर बार बार गलत बयानियां करदे और सिर्फ इस मकसद से करे कि उसका सयासी मकसद पूरा होता है तो आप अन्दाज़ा लगा सकते हैं कि उस गवर्नमेंट की कितनी शराफत होगी या उस गवर्नमेंट को कितनी काबलियत होगी । इन्होंने सिर्फ इस तरह की कुरप्शन ही नहीं की बल्कि जो लोग एक एक लाख की नुमाइन्दगी करके इस हाऊस में आए थे उन को बुरी तरह से कुरप्ट किया । हमारी तरफ से सात आदमियों को इन्होंने लिया और उन से वादा किया कि तब तक आप कांग्रेस पार्टी से अस्तीफा न दो जब तक कि हम आप को पहले सुबाह हलफ नहीं दिला देतें । ऐसा ही हुआ और उस के बाद उन्होंने कांग्रेस पार्टी से अपना रिश्ता तोड़ा । बल्कि मैंने अपने दो चार साथियों को कहा भी कि आप ख्याल रख कि शायद आप के साथ यह कोई गलत वादा हो और आप को हलफ न दिलाया जाए तो उन्होंने मुझे जवाब दिया कि हम भी कोई बच्चे नहीं हैं, जब तक हलफ नहीं दिलाया जाता तब तक कांग्रेस पार्टी से अपना रिशता नहीं तोड़ेंगे। मुझे अफसोस इस बात का है कि वह यह कहते हैं कि इस से पहले कांग्रेस पार्टी ने भी तो ऐसा किया था लेकिन ऐसा कहने वाले एक भी मिसाल ऐसी नहीं दे सकते कि जब कि हम ने किसी भी मेम्बर को इस शर्त पर लिया हो कि तुम्हें मनिस्टर बना देंगे, पार्लिया-

[श्री प्रबोध चंद्र]

मैंटरी सैक्रेटरी या डिप्टी मनिस्टर बना देंगे । स्पीकर साहिब, इन्होंने एक बार नहीं कई बार गवर्नर को कहा कि मेरा कोई इरादा नहीं है कि इस सैशन में अपनी वज़ारत में तोसीह करूं मगर जब इन्होंने देखा कि दो ही दिनों में वज़ारत के पांव उखड़ने वाले हैं तो इन्होंनें पांच मई को सैशन शुरू होने से पहले चार वज़ीरों को जा कर हलफ दिलाई। इस से बढ़ कर सयासी कुरप्शन और क्या हो सकता है ? जब इन्होंने हकूमत की बागडोर सम्भाली थी तो कहा था कि दस वज़ीरों से ज्यादा नहीं लूंगा । यही नहीं बल्कि जिस ऐडमिनिस्ट्रेटिव रिफार्मज़ कमिशन के सरदार गुरनाम सिंह खुद मैम्बर थे उसकी यह रिपोर्ट है कि सूबे को शान्ति से चलाने के लिए दस से ज्यादा वुज़रा की ज़रूरत नहीं है । उस रिपोर्ट के सफा 7 पर यह बात साफ तौर पर लिखी हुई है कि वज़ीरों की ज्यादा से ज्यादा तादाद दस होनी चाहिए । अब बड़े मासूमाना अन्दाज से कहते हैं कि वह तो वज़ीरों की बाबत ही कहा गया था, उसमें मनिस्टर आफ स्टेट, डिप्टी मनिस्टर, पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी या चीफ पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी की बाबत तो नहीं कहा गया कि नहीं होने चाहिएं । स्पीकर साहिब, जिस इनसान के कन्धों पे अपना सिर हो और सिर में सूझबूझ हो वह जानता है कि Minister includes a Deputy Minister and a State Minister. जनता के सामने इन्होंने एक 11 नुकाती प्रोग्राम दिया । एक बार नहीं बार बार ढोल पीट कर एलान किया था कि सिर्फ दस वजीर लेंगे लेकिन जो वज़ीरों की तादाद इस वक्त है वह भी मैं समझता हूं कि आखिरी नहीं है । इस के लिए भी इन की ओपन इनविटेशन है कि अगर कोई मैम्बर दूसरी पार्टी को छोड़ कर आता है तो उसे मनिस्टर बना लिया जाएगा । ऐसी हालत में यह कैसे तवक्को की जा सकती है कि वह सूबा को एक कलीन और ईमानदार हकूमत दे सकते हैं ? स्पीकर साहिब, मैं कई अफसरों को मिला हूं । उन का भी यह ख्याल है कि जितनी बदउनवानियां इस हकुमत के दस हफतों में हुई हैं उतनी आगे बीस सालों में नहीं हुईं । आप किसी दफतर में चले जाइए कभी नीली वाला जाता है, कभी पीली वाला, कभी राईट विंग वाला और कभी लेफ्ट वाला । जन संघ वाले कहते हैं कि हमारा व्यापारियों के साथ रिश्ता है हमें टैक्सेशन और सिविल सप्लाई का दफतर दे दो । अकाली भाई कहते हैं कि हमारा ताल्लुक शराब वालों से है, ऐक्साईज़ के साथ है, इसलिए ये महकमें हमें मिल जाने चाहिएं । इस तरह उन्हों ने ऐडमिनिस्ट्रेशन को बावा की जागीर समझ रखा है । उन की तरफ से हमें बड़े ताने दिए गए हैं कि कांग्रेस वालों ने कुरप्शन की । जिस किस्म की आप कुरप्शन करते हैं अगर आप उसमें थोड़ी सी हमदर्दी के साथ गौर करें तो, स्पीकर साहिब, आप यकीन जानिए कि जितनी कुरप्शन इस वज़ारत ने पिछले दस हफतों में की है उसकी मिसाल शायद दुनियां की किसी जम्हूरियत में न मिलती हो । (विघ्न)

कुछ नौ मुसलिम भी बोलते हैं। आखिर उन्होंने अपनी वफादारी का भी तो इजहार करना है ता कि उन को भी डिप्टी मनिस्टरी या स्टेट मनिस्टरी मिल जाए। मगर मैं उन को यह कहूंगा कि जत्थेदार जी को तो सेवादारी का काम ही मिलेगा गुरुदवारा में वह इस काबल नहीं हैं कि उन को यहां मनिस्टरों की जगह पर बैठाया जाए ।

हां, तो मैं कुरप्शन की बात कर रहा था। स्पीकर साहिब, आप खुद अखबारें पढ़ते हैं। आप को मालूम ही है कि कुरप्शन करने वाले कौन हैं। अभी चन्द दिन हुए कि एक खबर निकली कि देहली से एक मासूम लड़की 17 साल की गलती से किसी दूसरी गाड़ीं पर जा बैठी। उसने गोबिन्दगढ़ मंडी जाना था। साढ़े तीन बजे वह एक जगह पर उतरी। वहां पर कानून के मुहाफजों ने उसकी क्या दुरगति की ? उसे तीन दिन थाने में ले जाकर रखा और उस के साथ तरह तरह की ज्यादती करते रहे। जब उन को यह पता लगा कि इस बात का शोर मच गया है तो ए. ऐस. आई. के जरिए उसे उस के मां बाप के घर भेजने का इन्तजाम किया गया। रास्ते में ए. ऐस. आई. नें सोचा कि मेरे इन्स्पैक्टर नें, सब-इन्स्पैक्टर ने उस पर हाथ फेरे हैं, मैं क्यों पीछे रह जाउं। तो उस ने भी उसके साथ असमतदरी की। यह है कानून आप की इस गवर्नमैंट का जिसने जनता को अपने ग्यारह नुकाती प्रोग्राम में यह वादा किया है कि वह पंजाब को एक साफ ऐडमिनिस्ट्रेशन देंगे और शान्ति और अमन कायम रखेंगे। जो माहौल इन्होंने आज पंजाब में पैदा कर दिया है उसे देखकर हर आदमी यह महसूस करता है कि इन का हर एक आदमी अपने आप को बादशाह समझता है और गांव गांव में, हर जगह पर लालैसनैस फैली हुई है किसी के पास कानून की कदर नहीं है। इस गवर्नमैंट के अन्दर ला एंड आडर की वही हालत है जो कि आप ने कुछ दिन पहले यहां पर हाउस के अन्दर देखी और हाउस के बाहर देखी। मुझे अफसोस हुआ कि अपने आप को इन्साफ कहने वाले शख्स ने जिस तरीके से और मैं कहूंगा कि जिस शर्मनाक तरीके से यहां पर बयान दिया तो बजाय इस के कि मैं उन की इज्जत करूं, मुझे उन से हकारत होने लगी है। स्पीकर साहिब, आप को बाग लाने का शौक है, बागीचा लगाते हैं छोटे छोटे कुत्ते पालते हैं तो आप देखते हैं कि बाग के अन्दर एक दरख्त के पत्ते को भी तोड़ा जाए तो वह दरख्त भी रो पड़ता है। मुझे एक वाकया याद आ गया है। गुरदासपुर में एक कुतिया का बच्चा जीप के नीचे आ गया। उस के मुंह से खून बहने लगा। बच्चे के जख्मी होने पर उस कुतिया की आंखों से आंसू बहने लगे। मगर कितने अफसोस का मुकाम है कि यहां पर इन्सान कहलाने वालों के सामने, कानून के मुहाफिज कहलाने वालों के सामने इस ईवान के एक मेम्बर को चोटें आएं, उन की कन्नाइवेंस से के साथ उसे पीटा जाए, सिवाय इसके कि मसखरों की तरह मखौल उड़ाएं और चुपचाप बैठे रहें उन का दिल ना पसीजे। मैं पूछता हूं कि ऐसे आदमी कानून की पवित्रता को कैसे बनाए रखेंगे ?

Chief Minister : Sir, he is discussing a case......

Shri Prabodh Chandra : I do not give way. If he wants to rise on a point of order, he can.

Chief Minister : On a point of order Sir, he is to give way. He is discussing a case here. I would like to know from you whether you would permit us to discuss a case which has been referred to the Committee of Privileges ?

Mr. Speaker : No, I do not think if one should discuss it.

Shri Prabodh Chandra : I am not discussing the merits or demerits of the case.

मैंने तो सिर्फ रैफर ही किया है। जनाबे आली मेरे पास उस दिन की फोटो है। आप देखें कि किस तरह से इस ईवान के एक मैम्बर को पीटा जाता है। इसमें उसके बाल भी खुले हैं। उसको यहां पर पीटा जाता है। मैं मुनासिब नहीं समझता कि इसमें मज़हबी जज़्बात का वास्ता दूं। मेरे पास पगड़ी के टुकड़े और उसके सिर के बाल जो नोच कर उखाड़े गए वह भी हैं। जनाबे आली, अगर मेरे जैसे किसी आदमी ने उस सिख भाई को मारा होता तो मुझे डर है कि सरदार गुरनाम सिंह जी कह देते कि मैं मर जाऊंगा, मैं मोर्चा लगा दूंगा। मगर यहां पर एक सिख भाई की तरफ से दूसरे सिख भाई के पवित्रकेसों को खैंचा जाता है और उसे मारा जाता है फिर भी यहां पर बच्चों की तरह यह कहते हैं कि ऐसा हुआ होगा वैसा हुआ होगा। मैं नहीं समझता कि इससे ज्यादा शर्मनाक बात और क्या हो सकती है और क्या तवक्को हो सकती है उस तरफ बैठे हुए लोगों से कि वह कानून की रखवाली करेंगे या जिन पर जुल्म होता होगा उन को किसी तरह से हिफाज़त देंगे ?

3.00 p.m.

इस के अलावा पिछले चंद दिनों से जिस तरह इन्होंने पुलिटीकल विक्टमाइज़ेशन शुरू की है उस की मिसाल नहीं मिलती। इस के लिये अफसरों को इस्तेमाल किया जाता है। मेरे पास सबूत है कि एक ऐस. पी. को एक मैम्बर के पास ले जाते हैं और उस को कहा जाता है कि इस मैम्बर को मजबूर किया जाये ताकि यह गवर्नमेंट पार्टी में शामिल हो जाए। मैं इन से कहूंगा कि बिकाउ माल इन के साथ भी नहीं रहेगा। जिस दरख्त के साए में बैठ कर उन्होंने 10,15 साल बिताए अगर उसी को यह जड़ों से काट सकते हैं तो यह क्या उन के चाचा के भाई हैं कि यह इन के साथ रहेंगे। जब इन को इस से ज्यादा कीमत मिलेगी तो यह इन को भी छोड़ जाएंगे। और ऐसी गवर्नमैंट जिस का दारोमदार ही इस बात पर हो कि वह कितने आदमियों को ख़रीद सकती है वह ज्यादा देर नहीं टिक सकती। फिर यह बात भी नहीं है कि इन 6,7 आदमियों को कांग्रेस से नफरत हो गई या चूंकि फ्रंट का प्रोग्राम उन को अच्छा लगा, इस लिये वह उधर गए हैं...... विघन...... यह मक्कड़ साहिब बड़ा लैकचर देते हैं कि कुरप्शन को दूर करना है। इन को पठानकोट

इम्परूवमैंट ट्रस्ट का नोटिस मिला हुआ है कि इन्होंने गवर्नमैंट प्रापर्टी पर कब्जा किया है, ग़ैर-कानूनी तौर पर । मैं जाहिर करूंगा कि इन का अपना रिश्तेदार ऐबडक्शन और रेप केस में पकड़ा गया है और यह मारे मारे थानेदारों के पास फिरते हैं कि यह तो भई अपना आदमी है । फिर यह कैसे कहते हैं कि कुरप्शन को दूर करना है । जो खुद करप्ट है कानून की इज्जत नहीं करता, उस से इस बात की क्या तवक्को की जा सकती है कि वह कानून को बरकरार रखेगा या उस की इज्जत करेगा । यह अभी नाबालिग हैं, बच्चे हैं, यह चुप रहें तो अच्छा है ।

Deputy Minister (Shri Bishamber Nath Makkar) : On a point of personal explanation, Sir.

Shri Prabodh Chandra : Let me first finish my speech and then rise on a point of order.

Mr. Speaker : Mr. Makkar, please sit down. Let him first finish his speech.

श्री प्रबोध चंद्र : जनाबे आली कुछ केसिज़ ऐसे हैं कि जिन में हमारे दोसतों से कहा जाता है कि देखो यह तुम्हारे खिलाफ फाइल है । सुनाओ, क्या सलाह है ? अन्दर जाना है या युनाइटिड फ्रंट में शामिल होना है ? अगर इसी तरह से डरावे दे दे कर यह मैम्बरों को खरीदते रहे तो यह बात ज्यादा देर नहीं चलेगी । (विघ्न) और जिस तरह से इन्होंने यह फ्रंट चूं चूं के मुरब्बे से बनाई हुई है वह भी आप के सामने ही है । एक पार्टी ईश्वर में विश्वास रखने वाली एक ईश्वर के खिलाफ । (विघ्न) जो जन संघ वाले हैं इन्होंने अकालियों के खिलाफ हिन्दुओं में नफरत का बीज बोया कि यहां तो दूसरा नागालैंड बनेगा और अकालियों ने जनसंघ वालों के खिलाफ कहा कि यह तो आर. एस. एस. के लोग हैं, हिन्दू तो तुम्हें खा जाएंगे, तुम हमारी मदद करो । यह लोग बार बार कहते हैं कि इन की अवामी सरकार है । मैं इन को चैलेंज देता हूं, डा० बलदेव प्रकाश को–वह यहाँ बैठे नहीं हैं–मैं उन तक पहुंचाना चाहता हूं कि जिसे वह अवामी गवर्नमैंट कहते हैं, वह अवामी तो नहीं बाकी यह लफज़ जरूर इस के साथ साथ लगा हुआ है । मगर यह पता नहीं कि किस किस्म का है–अगर इन को विश्वास है कि इन की पालिसी अवामी है, तो यह भी अपनी सीट से अस्तीफा दें मैं भी अस्तीफा देता हूं और फिर से हम अवाम का मैनडेट लें । अगर जुर्रत है तो आएं......

(आपोजीशन की ओर से तालियां)

Shri Manmohan Kalia : I am prepared to resign my own seat.

(गवर्नमैंट बैंचों की तरफ से आवाज़ें)

श्री प्रबोध चंन्द्र: यह ता बच्चे हैं, मुझे तो इन से लड़ते शर्म आती है। डा० बलदेव प्रकाश शरीफ आदमी हैं, मेरी ही उमर के हैं. . . .(विघन)

श्री अ. विश्वनाथन : आन ए प्वांएट आफ आर्डर, सर । प्रबोध जी बच्चा और नाबालिग का लफज़ बार बार इस्तेमाल कर रहे हैं । इन को यह मालूम होना चाहिए कि कोई भी नाबालिग इलेक्शन में खड़ा नहीं हो सकता । इस लिये इन को इस लफज़ का इस्तेमाल करने से रोक दें । इसे इस्तेमाल करके यह अपनी नाबालिगी दिखा रहे हैं।

श्री प्रबोध चंद्र : यह जो नाबालिग का लफज़ है मैं ने यह हाउस के बारे में कहा था, कि हाउस के पहली बार मैंबर बन कर आए हैं । (विघन) मेरा चैलेंज है । मैं अभी अस्तीफा देता हूं और डाक्टर बलदेव प्रकाश भी अस्तीफा दें और फिर से दोनों इलैक्शन लड़ें । मैं इन के हलके से खड़ा हूंगा । (विघन) जसे एक मालिक होता है तो उस के आगे आ जाता है बचा जमूरा, तो यह तो उन के बचा जमरे हैं, मैं इन से नहीं लड़ूंगां, इन के मालिक से लड़ूँगा (विघन) आज कल यह सरदार गुरचरन सिंह बड़े जोश में है । मैं ने कसम खाई हुई है कि जो चंद मेरे दोस्त हैं, चाहे वह कहीं भीं बैठे हों, वह चाहे कुछ भी कहें, मैं ने उन के बारे में कुछ नहीं कहना । मेरी ज़िंदगी के कुछ असूल हैं . . . (विघन) आप ने भी अपनी बहादुरी जताई थी । जब आप भी यू० पी० में मारे मारे फिरते थे कि प्रताप सिंह मुझे मरवा देगा । ठीक है अब आप से कुर्सी बातें करवा रही है मगर असलियत छुपी हुई नहीं है । (विघन) सियासी कुरप्शन इस हद तक पहुंच गई है कि लोगों को तोड़ने के लिये हर तरह के तरीके इस्तेमाल किये जा रहे हैं । वज़ारतें देते हैं, अगर नहीं मिलते तो गलत मुकदमे बनाए जाते हैं, उन को तरह तरह से हरासां किया जाता है । चीफ मिनिस्टर साहिब इमानदारी से कहें कि हमारी पार्टी की मैंबर सरला प्राशर को कितनी बार बुलाया गया है । उनको संदेश दिया गया है कि अगर वह यूनाइटिड फरंट में शामिल हो जाएं तो न सिर्फ उनके भाई को बहाल ही कर दिया जायगा बल्कि उस की तरक्की भी कर दी जायगी । आज सरकार इन होछे हथियारों पर उतर आई है । यह कैसे कुरप्शन को ख़तम करेंगे । फिज़ीशियन होल दाइ सैल्फ । पहले अपने आप पर नज़र मारें फिर दूसरों में नुकस निकालें । फिर यही नहीं हमारे मैंबर सरदार गरधारा सिंह के बारे में ट्रैफिक इंसपैक्टर को हिदायत की जाती है, जितने ज्यादा से ज्यादा मुकदमे, जो दस साल में इन के खिलाफ़ चले थे उन को ताज़ा किया जाए और रिपोर्ट की जाए तां कि इन के लाइसैंस कैंसल किये जाएं । आप ने काबुल में बच्चा सक्का का राज सुना होगा । इन्होंने तो अपने 10 दिन के राज में ही उन को मात कर दिया है। हमारे साथी जै इन्दर सिंह हैं, ऐमस ऐम ऐल ए हैं । उनको पकड़ा जाता है और छ: छः घंटे तक हवालात में रखा जाता है। उनके केस के बारे में लीगल रीमैम्बरैंस, ऐडवोकेट जैनरल ऐस पी ने रिपोर्ट की कि इनके केस में

कुछ नहीं है, यह इस काबिल नहीं है कि इस को चलाया जाए मगर उन को हवालात में बन्द किया जाता है और जनाबे आली आप जानकर हैरान होंगे कि मोगे में हमारे चीफ सैकेटरी साहिब जाते हैं, एक आदमी जिस पर केस चलता है बगैर किसी ऐवीडैंस के प्रासीक्यूटिंग डी. ऐस. पी, को कहकर मुकदमा वापिस करा दिया। (विघ्न) वह रिकार्ड देखलें कि कोई केस वापिस हुआ है। फिर मोगा में एक गुडस कैरियर्ज़ युनियन है जिस के मैंबरों की मेजारिटी इन के खिलाफ थी माइनौरिटी इनके साथ थी। इन्होंने खुद जा कर, खुद ट्रक में आदमी ले जा कर मैजारिटी वालों पर 107-51 का केस बनवा दिया और माइनौरिटी वालों का उस यूनियन पर कब्जा करा दिया। (एक आवाज गलत) गलत कहने से तो बात गलत नहीं हो जाती, मेरे पास डाकुमैंट्री ऐवीडेंस हैं। फिर सरदार गरधारा सिंह को तंग करने के लिए हमारे एक वजीर ने एक जुनियर मोस्ट ट्रैफिक इन्सपैक्टर खेम चंद की फाइलें मंगा लीं और यह जान कर कि यह इनके इशारों पर नाचेगा उस को वहां पर पोस्ट कर दिया ताकि गरधारा सिंह को रगड़ा दिया जाए। मगर यह बातें कब तक चलेंगी। आप को मजाक मजाक में मिनिस्ट्री मिल गई है तो भी क्या फर्क पड़ता है। इधर जो आदमी बैठे हैं यह आग से निकल चुके हैं। और यह इन छोटी छोटी बातों से गिरने वाले नहीं हैं। जो गिरने वाले थे वह चले गए हैं। खैर वह खुश रहें जहां भी हैं। इनकी बैकग्राउंड में अगर जरा भी इनसाफ है तो इनको अपने साथी को रोकना चाहिए कि वह इस तरह की लाकानुन की बातें न करें। मैं पूरी जिम्मेदारी के साथ कहता हूँ कि एक मिनिस्टर ने गुरदासपुर के डिप्टी कमिश्नर को कहा कि आप शराब बहुत पीते हैं। आप बहुत रिश्वत लेते हैं। इस तरह से 20 आदमियों के सामने उस को इस तरह से बेइज्जत किया। उसने कहा कि मुझे बख्श दो। इस के लिए इन्होंने उसको बताया कि तुम्हें बख्शा जा सकता है एक शर्त पर कि प्रबोध चंद्र और पंडित मोहन लाल के खिलाफ कोई न कोई केस बना दो। मैं कहता हूं कि अगर इन मे जुर्रतें हैं तो यह किसी जज को अपनी मर्जी से मुकर्र करें और अगर मैं उसके सामने इस बात को साबत न कर सकूँ तो आइंदा के लिए मैं पब्लिक लाइफ से रिटायर होने के लिए तैयार हूं (विघ्न) और अगर वह साबित हो जाए कि इन के एक मनिस्टर ने उस डिप्टी कमिश्नर से जा कर कहा है कि जिस तरह भी हो इन दो आदमियों के खिलाफ केस बनाओ तो यह कहें कि यह उस को अपनी केबनिट में नहीं रखेंगे। ऐसा आदमी किसी के लिए भी ताकत का बाइस नहीं हो सकता, कमजोरी का बाइस होगा। आप को याद होगा कि राओ बीरेन्दर सिंह को इस लिये डिसमिस किया गया था कि उस ने एक ऐस ऐच ओ को कहा था कि वह फलां आदमी के खिलाफ मुकदमा बनाए। आज अगर एक मिनिस्टर जाता है और कहता है कि फलां ऐम ऐल एज के खिलाफ मुकदमे बनाओ तो यह शर्तें रखता है तो यह कहाँ तक जाइज है। अगर इन में जुर्रत है तो यह मेरा चैलेंज मान लें।

[श्री प्रबोध चन्द्र :]

और घुंघनिया डाल कर नहीं बैठना चाहिए। अगर चंद आदमी ले लें तो ठीक है। अगर यह समझें कि दो चार आदमी इधर आ जाने से काम अच्छा चल सकता है और सूबे की खिदमत हो सकती है तो ठीक है। मगर इस तरह ज्यादा तादाद मे हमारे आदमियों को डरावा दे कर कि तुम पर मुकदमे बनाए जाएंगे या इस तरह से तंग करके उन पर दबाव डाला जाए तो यह कहां तक जाइज है। मैं आप को अर्ज करूं कि चंद आदमियों के रिशतेदारों की लिस्ट तैयार करवा ली गई है कि फलां फलां आदमी उस का सरकारी मुलाजमत में है। मैं नाम ले कर हाऊस का वक्त जाया नहीं करना चाहता। (विघ्न) मैं इन की बातों का क्या जबाव दूं यह तो बच्चे हैं।

एक माननीय सदस्य : आप को अपना बचपन याद आ रहा है। (विघ्न)

श्री प्रबोध चन्द्र : मैं तो यह कहता हूँ कि यहां हमारे अजीज हैं चाहे कहीं भी बैठे रहें। मेरे दिल में इन के लिए प्यार है। सियासत में यह होता ही है कि आज इधर और कल उधर। मैं तो अर्ज कर रहा था कि इस तरह से इनके रिश्तेदारों को जो मुलाजमत में हैं तंग किया जा रहा हैं और दबाव डाला जा रहा है। (विघ्न)

इन्होंने दास कमिशन के बारे में जिक्र किया। तो मैंने सरदार गुरनाम सिंह को कहा था कि अगर कहीं भी शक है तो अपनी मर्जी का कोई जज मुकर्र कर दो और अगर यह साबित हो जाए कि मैंने अपनी 40 साल की सियासत के दौरान रिशवत की या बेइमानी की कमाई की है तो मैं हर बड़ी से बड़ी सज़ा के लिए अपने आपको पेश करता हूं।

इस के इलावा यह मैं नही बोल रहा, मेरे पास कागजों का पुलंदा पड़ा है कटिंग जो आज गवर्नमैंट बनाने वाले हैं इन के बारे में 40 से उपर कटिंग हैं। हमें शर्म आती है कि इस गवर्नमैंट में कितनी ला कानूनी है और फिर यह कहते हैं कि हम ने हिन्दु और सिख की एकता कर दी है। लैनिन को एक बार यह पूछा गया था कि तुम इम्पीरीलिस्टों को स्पोर्ट क्यों करते हो तो उस ने कहा था कि फांसी के फंदे पर फांसी देने वालों को स्पोर्ट देनी जरूरी होती है। इसी तरह इन का हाल है जो अखबारों में आता रहा है। और कौन नहीं जानता कि चंडीगढ़ के बारे में और हिंदी के बारे में कितना जूत पटांग होता रहा है। क्या जनसंध की तरफ से हिन्दी के बारे में एजीटेशन नहीं की गई कि इस के सैकण्ड लेंगवेज माना जाए और भुख हड़तालें की गईं। और आज यह उसी अवाम को धोखा दे रहे हैं। आज कहां गए वह वायदे जो यह अवाम के साथ कर के आए हैं। आज सिर्फ छोटी सी मोटर की खातिर या नैशनल फलैग उस पर लगवाने की

खातिर लोगों के विश्वास को धोखा दिया है, अवाम के विश्वास को धोखा दिया है और आज यहां पर आ कर कहते हैं कि हम ने हिन्दू सिख की एकता कर दी है। अगर सही माइनों में एकता इन्होंने की होती, तो इन्हें मुबारिक हो और हिन्दू सिख एकता कर सकतें हैं तो सदियों तक रहे। लेकिन ऐसी बात नहीं है। इनके दिल में कुछ और है और ज़बान पर कुछ और। आज अगर यह सिख मैंबरों के पास जाते हैं तो अगर वह ज़मींदार हैं तो कहते हैं कि इन कम्युनिस्टों से खलासी कराओ यह ज़मीन की सीलिंग 30 से हटा कर 20 कर रहे हैं और यह चीनी हैं। दूसरों के पास जाते हैं तो कहते हैं कि पंजाबी सूबा हमने इस लिए नहीं बनवाया कि हम जनसंघ की गुलामी करें। महाराजा पटियाला के पास जाएंगें तो कहेंगें कि कम्युनिस्टों को हटा दिया जाए और दूसरों को कहा जाएगा कि जन संघ को हटा दिया जाए। मैं तो समझता हूँ कि दोनो ही हटेंगे और अपने गलत कामों की वजह से हटेंगे। सभी हट जांएगे। आज यह नारा देते हैं हिन्दू सिख की ऐकता का और मैं तो यह कहूंगा कि हिन्दू को सिख से दूर लेजाने वाले कौन थे, यही थे। और इन्होंने वह नफरत का बीज बोया और जो कुछ किया वह इन पर एक इतना गहरा धब्बा है कि सारी गंगा और जमना का पानी भी अगर यह इकट्ठा कर लें तो भी यह धब्बा धुल नहीं सकता। (विघ्न)

जनाब आली मैं ज्यादा वक्त नही लेना चाहता। अभी थोड़े अरसे की बात बताना चाहता हूं। अभी चार पांच हफते हुए पंजाब ही नहीं हिन्दुस्तान ही नहीं इन्टरनैशनल फेम के डाक्टर अमरजीत सिंह जी गुम हुए और आज तक सरकार उनका पता नहीं लगा सकी। क्या सरदार गुरनाम सिंह जानते नहीं कि वह कैसे गुम हुए और कहां पर गुम हुए और आज तक पता नहीं किस वजह से असल मुलज़मों पर हाथ नहीं डाला जा रहा। क्या चीफ़ मनिस्टर साहिब को पता नहीं कि किस जगह से डाक्टर अमरजीत सिंह गुम हुए। या तो इमानदारी से काम नही किया गया या ट्रेस आउट करने की कोशिश नहीं की गई। यहां पर इन्हें एलान करना चाहिए कि चाहे इस केस में बड़ी से बड़ी शखसियत इनवाल्वड हो, इस केस को ट्रेस करने के लिए उस पर हाथ डालने में यह सरकार गुरेज न करेगी, तो हम इन्हें यकीन दिलाते हैं कि हमारी तरफ से इनको पूरा सहयोग दिया जायगा ताकि मुलजमान को कड़ी से कड़ी सज़ा दी जाए। (विघ्न) मुलज़मान के बारें मे कौन नहीं जानता। (विघ्न) किसी ने पता करने की कोशिश नहीं की। (विघ्न)

मुख्य मंत्री : अगर आप को पता है तो सी आई डी को बता क्यों नहीं देते ?

(*Interruptions*)

Chief Minister : Sardar Gian Singh Rarewala should tell the Police.

Sardar Gian Singh Rarewala : Does any body enquire into the matter ? He should, Sir, be more responsible.

श्री प्रबोध चन्द्र : यह तो ज़िम्मेदारी की बात है और चीफ मिनिस्टर को इस बात का अहसास होना चाहिए था कि डाक्टर अमरजीत सिंह को ट्रेस किया जाता । (विघ्न) इस के इलावा जो कुछ अन्दर हुआ या बाहर, इस के बारे में इस से ज्यादा शर्मनाक बात नहीं हो सकती । इन्होंने वोट लेने थे । (विघन) (सरदार दरबारा सिंह उप मन्त्री की ओर से विघन) तुम्हारे बारे में सब को पता है । मैं यह नहीं बताता कि तुम बाहर जा कर हमारे साथ क्या २ बातें करते हो । (विघन) मैंने कसम खाई है कि किसी भी अजीज की इस तरह की इन्ट्रप्शन का जवाब न दूं । (जत्थेदार जगीर सिंह फगूवालिया की ओर से विघन) मैं इस के बारे में कुछ नहीं कहना चाहता, सिर्फ एक मिन्ट में ही अर्ज़ कर देना चाहता हूं कि जब 20 तारीख आई, जल मरने की तारीख आई, तो कहने लगे कि मैंने भूल करके कह दिया था, अच्छा अब मुझे पांच सरोवरों के पानी के साथ निहलाया जाए । सेवादारों ने कहा कि हम गड़वों में पांच सरोवरों का पानी ले आते हैं । कहनें लगे की नहीं, मैंने खुद जा कर नहाना है, और जब स्नान करने गए तो दूसरी तरफ पुलिस को इत्लाह दे दी कि मुझे पकड़ लो । मैं तो इन के बारे में और बातें नहीं कहता, इन की सफेद दाढ़ी का ख्याल करता हूं । (विघन) यह कहते हैं कि सरदार ज्ञान सिंह की कोठी वाली बात भी बता दूं पर नहीं कहता । (विघन)

जनाब आली, अगर आप इजाजत दें तो मैं पंजाब से बाहर के पेपर्ज़ का हवाला देना चाहता हूं जिस में स्टेटस्मैन है, टाईम्ज़ आफ इन्डिया और इन्डियन ऐक्सप्रैस है । इन में खास कर के डाक्टर राम मनोहर लोहिया के ब्यान हैं जो कि आज तक हमेशा कांग्रेस गवर्नमैंट को बदनाम करते रहे हैं । जनाब आली, इस सरकार के बारे में वह क्या कहते हैं..... (विघन)

Shri A. Vishwanathan: On a Point of Order, Sir. The hon. Member is referring to persons who are not present in the House and he is levelling accusations.

Mr. Speaker : He is, I think, referring to some of the News-papers.

श्री प्रबोध चन्द्र : मैंने कहा था कि उन की क्या राए है । किसी किसम का इन्सिनुएशन नहीं है । स्यासी तौर में राए हो सकती है । उन्होंने कहा है कि इस गवर्नमैंट ने तो नाक ही कटवा दीं है कि किसी तरीके से 49 की वोटों से 53 के मुकाबले में हार जाने पर भी वज़ारत से चमटे रहे और वज़ारत न छोड़ी । वह किस तरह की पोलीटीकल कुरप्शन है । मैं अपनी तरफ से कुछ नहीं कहता । इन के बारे में अखबारों ने उन दोनों में क्या राएज़नी की, किसी

ने हार्स ट्रेडिंग लिखा और किसी ने डिसग्रेस अबाऊंडिंग लिखा । पंजाब में इस तरह की कुरप्शन यह वज़ारत फैला रही है, इस की मिसाल हिन्दुस्तान के अन्दर कहीं नहीं मिलती । इन के इस तरह के व्यवहार से अपोज़ीशन कमज़ोर हुई है न कि कांग्रेस कमज़ोर हुई है ।

जनाब, यह कल की बात है । हिंद समाचार जिस ने अपने एडीटोरियल में लिखा था और यह बात बार बार रिपीट हुई कि फ्रंट वज़ारत के बनाने में मेरा भी हाथ था और श्री बिशम्बर नाथ मक्कड़ और महंत राम प्रकाश जी का भी हाथ था । इन्होंने कांग्रेस पार्टी की मुखालिफत की इस लिये यह वज़ारत वजूद में आई । आगे चल कर इस में लिखा है कि अवाम के साथ जितनी गद्दारी इस वज़ारत ने की है, शायद ही किसी वक्त किसी भी सूबे की वज़ारत ने की हो । यह वह पर्चा है जो दिन रात कांग्रेस के खिलाफ गीत गाता है । आज 15 मई के परचे में इस अखबार ने जन संघ के नाम एक खुली चिट्ठी लिखी है जिस में उस ने जनसंघ पर यह इलजाम लगाया है कि जितनी गद्दारी जनसंघ ने पंजाब के हिंदुओं के साथ, अवाम के साथ जनता के साथ की है, शायद ही किसी और ने की हो ।

आज हिंदू सिख यूनिटी का नारा लगाते हैं संत बाबा फतेह सिंह जी की जीत कहते हैं । यह वही जन-संघी भाई हैं जो कुछ महीने पहले संत बाबा फतेह सिंह जी को यह कहा करते थे कि यह हिंदुओं और खास तौर पर पंजाबी के हिंदुओं के दुशमन हैं । मगर जब आफिस हासिल हो गये, कुरसियाँ मिल गई तो कोई गिला ही नहीं रहा । आज वही कुछ यह लोक करते हैं जो संत बाबा फतेह सिंह की पार्टी के बनाये हुये सरदार गुरनाम सिंह इन को कहते हैं । अब किसी हिंदू के साथ इन की दुशमनी नहीं रही, अन्दर से तो कुरसियां मांगते थे, मगर ऊपर से इस तरह के नारे इन जन संघ वालों की तरफ से लगाये जाते थे । (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ:—ਇਹ ਤਾਂ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਹੁਣ ਖਿਉ ਖਿਚੜੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ—ਖਿਉ ਤੁਸੀ ਖਾਉਗੇ ਅਤੇ ਖਿਚੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਡੋਗੇ) । (ਹਾਸਾ)

अब मैं इन लोगों की एडमिनिसट्रेशन में जो इंटरफ़ीयरैंस है, उस का जिकर करता हूं । अभी चंद दिन इन की हकूमत बने को हुए हैं, मुझे एक चिट्ठी डी० एस० पी० की मिली है जिस में उसने पुलिस के मैटर में गवर्नमैंट की इन्टरफियरैंस के मुताल्लिक ज़िक्र किया है। इस में उसने लिखा है कि 43 बोरी गंदम की पकड़ी जाती हैं, मगर चूंकि यह गंदम किसी ऐसे शखस की थी जिस का मौजूदा हकूमत की स्यासी पार्टी से ताल्लुक था, इस लिए इस के खिलाफ और कोई कार्रवाई नहीं की जा सकी । वह बोरियां 80/- रुपए फी मन के भाव से गोदाम में रखवा दी गई । आज यह हमारी छोटी छोटी बातों का गिला करते हैं जरा अपने गरेबां में, जनाब, मुंह डाल कर तो देखें कि यह कर क्या रहे

[श्री प्रबोध चन्द्र]

हैं। क्या इस तरह से यह हकूमत इनसाफ करेगी जो 10 हफते में इस किस्म की कारवाइयों से बदनाम हो चुकी हो, जिन का कोई एमा न हो, सिर्फ यही आईडिआलोजी हो कि हमने अपने आफिस को बनाए रखना है और किसी बात का ख्याल नहीं। आप का शुक्रिया।

श्री अ० विश्वनाथन : अध्यक्ष महोदय, ऐसा मालूम पड़ता है कि इस देश के आज़ाद होने से लेकर आज तक भी यह कांग्रेसी अपनी ही हकूमत समझ रहे हैं और पहली तरह से ही, अपोज़ीशन बैंचिज पर बैठे हुएं भी, सट-पटा रहे हैं।

Mr. Speaker : Shri Makkar wanted to give his personal explanation but you have started making a speech.

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI BISHAMBER NATH MAKKAR, DEPUTY MINISTER.

ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਵਿੱਤ (ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਨਾਥ ਮੱਕੜ) : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਪਰਸਨਲ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ, ਸਰ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰਸਟ ਦੇ ਪਲਾਟ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਇੰਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਕਸ਼ਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਤਿਆਂ 60 ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਨਕਸ਼ਾ ਆਟੋਮੈਟੀਕਲੀ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾਉਣ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ : ਮੈਂ ਜਨਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਇਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

ਉਪ ਮੰਤਰੀ ਵਿੱਤ (ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਨਾਥ ਮੱਕੜ) : ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਮਪਰੂਵਮੈਂਟ ਟਰੱਸਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸਕ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਨਕਸ਼ਾ ਆਟੋਮੈਟੀਕਲੀ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਆਕੂਪੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ।

DEMAND (s) FOR GRANT (s) (RESUMPTION OF DISCUSSION)

श्री अ. विश्वनाथन : (लुधियाना, दक्षिण) अध्यक्ष महोदय, ऐसा मालूम होता है कि इस मुल्क के आज़ाद होने के बाद से आज तक, मेरे सामने बैठे आपोज़ीशन बैंचिज

पर, कांग्रेसी मैंबरों को यह भी समझ नहीं आई कि इस आगस्ट हाउस में आकर कैसे बैठा जाता है ? वह अपोज़ीशन बैंचिज़ पर बैठें सट पटा रहे हैं । (*Interruptions*) अभी तक विरोधी पक्ष में बैठे यह समझ रहें हैं कि वे हकूमत की गदियों पर हैं और वह अपनी पुरानी आदत के अनुसार ही यह समझ रहे हैं कि जो भी कोई गलत-फलत बात कर डालें, वह ठीक है। यह उनकी पुरानी आदत अभी तक उनके दिमाग में बनी हुई हैं, गई नहीं । मैं उन से कहूंगा कि इनको अपने दिमाग से यह बात निकाल देनी चाहिये और यह समझ लेना चाहिये कि वह अपने ऐमालों की वजह से, जो उन्होंने पिछले बीस साल में किये, हार गये हैं, अब उन्हें आपोज़ीशन का पार्ट अदा करना है। हाऊस का इतना कीमती वक्त जिस पर एक दिन का इजलास बुलाने के लिये हज़ारों रुपये खर्च हो जाते हैं बजाये इसके कि जो खर्च की डीमांड ज़ेरे बहस है उस पर अपने कोई कन्स्ट्रकटिव सुजैशज़ दें, यह लोग मासिवाये सटपटाने के और किसी तरफ अपना ध्यान नहीं दौड़ाते उन को अपने फर्ज़ को समझना चाहिये था । जो पुज़ीशन आज उनकी नज़र आती है वह आज कल की नहीं यह उन के पिछले बीस साल के पापों का फल है. । उन ऐमालों का नतीजा है जो इन्हों ने पिछले बीस साल लगातार किये, लोग बड़े सबैर के साथ पिसते गये, इनको देखते रहे और बरदाश्त करते गये । आखिर ऐसा वक्त आया कि इनको मुंह की खानी पड़ी । अब यह पुराने कारनामों को याद कर कर रोते हैं, चिलाते हैं। यह "सरकार अब जाने वाली नहीं है दूसरी बात जो यहां पर कही गई है वह यह है कि ऐडमनिसट्रेटिव रिफार्मज़ कमिशन की रिपोर्ट में, जो कि केन्द्र की तरफ से बनाई गई थी, उन्हों नें वज़ीरों का कम से कम नंबर दिया था, उस को इन्हों नें रैफर किया है। मैं इनसे पूछना चाहता हूँ कि जब ऐडमिनिस्ट्रेटिव रिफार्मज़ कमिशन के चेयरमैन कांग्रेस के मुरारजी देसाई ने, इनकी वज़ारत के मुतालिक, एक सर्टीफिकेट दिया था क्या वह आज भूल गये हैं,? जब इन की 50 आदमियों की वज़ारत थी क्या उस वक्त ऐडमनिस्ट्रेटिव रिफार्मज़ कमिशन की रिपोर्ट का खयाल इन को न आया ? आज जब कि इनकी अक्सरियत नहीं रही है तो यह इसको मानने के लिये भी तैयार नहीं हैं । मैं कहता हूं 20 साल तक यह इस सूबे में हकूमत करते रहे हैं । मगर जनता से डरते हैं इन का वज़ीर तो क्या एक पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी तक भी अगर कोठी से बाहर निकलता था तो सारी पुलिस इन की रक्षा के लिये फाल इन हो जाती थी। यह ओपनली लोगों से बात तक भी नहीं कर सकते थे, सिर्फ पुलिस की छतर छाया में वहीं पहुंचते थे, जहां पर कि इनके दुम-छल्ले, टट-पूंजिये और छुट भईये हों । (विघ्न) तूं चुप रह यार, पता नहीं कैसे लोग आ गये हैं कि खाह मखाह डिसटर्ब करते हैं । (विघ्न) स्पीकर साहिब, मैं अर्ज़ कर रहा था कि इन्हों ने अपनी हकूमत के 20 साल के अहद के अंदर जनता का लाखों रुपया बरबाद किया, मगर लोग इनको बखूबी

[श्री अ. विश्वनाथन]

समझते रहे । यह कहते हैं कि हम पापूलर थे Look at the popularity They required an army of soldiers and constables and PAP Jawans to protect the so called popular leaders.

इन के मिनिस्टर, डिप्टी मिनिस्टर, पार्लियामेंटरी सैक्रेटरी या उस का कोई सेक्रेटरी, छुट भैया, दुम छल्ला या टट पुंजिया कभी कहीं जाता था तो सारे पंजाब की पुलिस जमा हो जाती थी । लेकिन इन के मुकाबले में हमारे आदमी जनता में हर दिल अजीज है। वे खुले आम घूमते हैं. उन को पहरेदारों की जरूरत नहीं है। दो तीन दिन हुए सैक्टर बाईस में कांग्रेस की मीटिंग हुई तो वहां पर लोगों ने हूट करने की कोशिश की । प्रबोध जी वहां पर मौजूद थे, इनसे पूछिये कि मैं ठीक कहता हूं या नहीं ।

इस से आगे प्रबोध चन्द्र जी ने कहा कि –"Physician heal thyself" जिन लोगों ने सरदार प्रताप सिंह कैरों की कुरप्ट वजारत देखी हो, जिन लोगों ने उस वजारत का समर्थन किया हो, जिन लोगों ने बीजू पटनायक की वजारत का समर्थन किया हो, जिन्हों ने कालिंगा ट्यूब फैक्ट्री लगाने का समर्थन किया हो, जिन्हों ने जयन्त शिपिंग कार्पोरेशन को पैसा दिया हो, वे लोग कहें कि दूसरे कुरप्ट हैं ! जिन लोगों ने 20 साल तक देश में कुम्बापरवरी का, भ्रष्टाचार का और अनाचार का समर्थन किया हो यदि वे कहते हैं कि "Physician heal thyself" तो I retor Healer heal thyself first, I retort, O botanists, Go and botanise upon your mother's grave.

इन्हों ने कहा कि कुछ अफसरों को दबाव में रखा । मैं प्रबोध जी से पूछना चाहता हूं कि सरदार प्रताप सिंह कैरों ने जालन्धर के डाक्टर प्रताप सिंह पर जो दबाव डाला था क्या उस का टेप रिकार्ड लेकर आप घर घर शहर शहर नहीं घूमते फिरते रहे ? क्या वह आप लोगों को नहीं सुनाते रहे ? क्या वह टेप रिकार्ड ले कर दर दर नहीं फिरते रहे, क्या यह अपनी कांग्रेस के मुख्य मन्त्री पर ही दबाव डालने के लिये ऐसा नहीं करते थे ? पर्दे में बैठ कर इल्जाम लगाते हैं, मखमल में लपेट कर आक्षेप लगाने का यत्न करते हैं । कुछ घर के अंदर है, कुछ पर्दे के अन्दर हैं कुछ चौखट में है और कुछ बाहर है । नैन भी लड़ाते हैं और शरमाते भी हैं । लाग लपेट की बातें करते हैं । अगर इन में हिम्मत है तो खुले बन्दों इल्जाम लगाएं और सपैसिफिक आक्षेप लगाएं। ऐसे आक्षेप लगा देना जिन में लेश मात्र भी सत्य का भाव नहीं है, ठीक नहीं है ।

क्या यह इस प्रकार सत्यहीन आक्षेप लगा कर हाउस का बहुमूल्य समय नष्ट नहीं कर रहे । क्या इस तरह से जनता का लाखों रुपया नष्ट नहीं हो रहा ? आज हाउस में जनरल एडमिनिस्ट्रेशन पर जो मोशन पेश हुई है उस पर बोलते

हुए इन्होंने बेसलेस और फिवोलस चार्जिज़ लगाने में कितने घंटे समय नष्ट किया है, क्या उस से जनता का रुपया वेस्ट नहीं हो रहा ? इस हाउस का एक एक मिनट सेकिंड मिनट है, जनता की गाढ़े पसीने की कमाई का एक एक क्षण है । हमें सोचना पड़ेगा कि जनरल एडमिनिस्ट्रेशन पर बहस करते समय इस तरह का क्रिटिसिज्म किस तरह से रोका जा सकता है। हैल्दी क्रिटिसिज्म होना चाहिये जिस से जनता के कल्याण के लिये सुझाव दिये जा सकें ।

आगे उन्होंने कहा है कि पंजाब के अन्दर क्राईम्ज़ बहुत बढ़ गए हैं । इस सम्बन्ध में मैं हाउस से कहना चाहता हूं कि मेरे पास 1965-66 और 1966-67 के मुकाबले फिगर्ज़ लुधियाने के बारे में है। जिला लुधियाना में जनवरी से लेकर 20 अप्रैल तक पिछले साल में जितने क्राइम्ज़ हुए उन में इस साल बहुत कम क्राइम्ज़ हुए हैं। मेरे पास फिगर्ज़ मौजुद है अगर आप कहें तो हाउस के टेबल पर रख सकता हूं । यह फिगर्ज़ आप के बनाए हुए अफसरों ने ही दिये हैं, इन से पता लग सकता है कि ला एण्ड आर्डर की पोजीशन कितनी सुधरी है ।

इस के बाद इन्होंने कहा कि हमारे एक एक मेम्बर को खींच कर ले जा रहे हैं, यह पुलिटीकल कुरप्शन है । मैं इन को याद दिलाना चाहता हूं कि उन के अपने बैंचों पर बैठे हुए एक मेम्बर कह रहे थे कि मेरे तो खाबो ख्याल विच वी नहीं सी कि मैं कांग्रेस नूं जायन करां । मैनूं इन्हां ने कुट कुट के इधर भेज दिता । (हंसी) "ਮੈਨੂੰ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ" यह बात उन्होंने मुझे कही, आई केन स्वीयर, जो आदमी कांग्रेस को मन मन पक्के की सौ सौ गालियां निकाल कर जीत कर आया था वह यह कांग्रेस के बैंचों पर बैठ कर कहता है "ਮੈਨੂੰ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ" (ਹਾਸਾ) (ਵਿਘਨ) ....The Congress is a crumbling mansion. This mansion is crumbling down. This United Front is a mirror in which you see ugly face of the Congress. You can break yourself but you cannot break this mirror.

प्रबोध जी ! आप इस आईने को नहीं तोड़ सकते । इस आईने में कांग्रेस की निहायत बदसूरत शकल नजर आती है । यह कांग्रेस अब टूट रही है । आप ने मुझे बताया कि इनको मेम्बर कहते हैं कि जब तक मुझे मिनिस्टर नहीं बना देते उस समय तक हम कांग्रेस नहीं छोड़ेंगे। प्रबोध जी बजाए इस के कि प्रात:काल हरि भजन करें, राम सिमरण करें मैंबरों से पूछते फिरते हैं कि कांग्रेस से अब कौन जाने वाला है । उन से कहते हैं कि खुदा के वास्ते हमारा साथ न छोड़ो । यह इनकी प्रातःकाल की कार्यवाही है (हंसी) इन्होंने आक्षेप लगाया कि पंजाब का जन संघ पंजाबी का विरोध करता रहा है । मैं इनको चैलेंज करता हूं कि आप पंजाब जन संघ का एक भी ऐसा रैजोल्यूशन दिखा दो जिस मे पंजाबी का विरोध

[श्री अ. विश्वनाथन]

किया गया हो। मैं अखिल भारतीय जन संघ के फाउंडर मेम्बर के नाते दावा करता हूं कि भारतीय जन संघ ने हमेशा प्रादेशिक भाषाओं का समर्थन किया है। श्री अटल बिहारी वाजपेयी न लगातार 10 साल लड़ने के बाद सिंधी को पन्द्रहवीं भाषा घोषित किया है। हमारे संविधान मे पहले 14 भाषाएं मानी गई थीं। पंजाबी तो उस में एक थी ही। अब उन्हों ने सिन्धी को पन्द्रहवीं भाषा घोषित करवाया है। हम कैसे किसी भाषा के खिलाफ हो सकते हैं? प्रबोध जी, आज जन संघ पर आक्षेप लगा रहे हैं। कभी हिन्दी की बात करते हैं। कभी पंजाबी की आड़ लेते हैं। प्रबोध जी ने खुद एक चिट्ठी लिखी थी। वह सज्जन इलैक्शन से पहले कांग्रेस में थे। अब वह जन संघ में आ गए हैं और जन संघ के मंच से बोलते हैं।

आवाज: क्या नाम है उन का।

श्री अ. विश्वनाथन: उन का नाम है श्री ओम प्रकाश सूद। मैं कह रहा था कि इन्होंने सूद साहिब को चिट्ठी लिखी। उस वक्त इन को कांग्रेस का टिकट नहीं मिल रहा था। उस समय इन्हों ने उन को चिट्ठी लिखी कि कांग्रेस में हिन्दुओं को टिकट नहीं मिल रहे हिन्दुओं पर बड़े अत्याचार हो रहे हैं, हिन्दुओं का कत्लेआम हो रहा है। आज यह हिन्दुओं के हित चिन्तक बन गये हैं और सिक्खों के हित चिन्तक बन गये हैं। हिन्दू और सिक्ख तो वास्तव में एक ही थे। एक वट वृक्ष की बहुत सी शाखाएं हैं—सिक्ख, सनातनी, आर्य समाजी, जैनी और बोद्ध। लेकिन हिन्दुओं और सिक्खों में इन्हीं लोगों ने 20 साल तक लड़ाई रखी। दोनों के बीच में एक लाईन खींच कर दोनों को अलग खड़ा कर दिया, आज यह हिन्दुओं और सिक्खों की वकालत करने चले हैं। इन मे लड़ाई डालने वाले भी यही थे। मैं प्रबोध जी से पूछना चाहता हूं कि वह उस समय कहां थे जब 1947 में देश का बटवारा हुआ। तब क्यों नहीं बोले? उस के बाद जो बटवारा हुआ तब वे कहां थे? आज यह जन संघ पर आक्षेप लगाने चले हैं कि जन संघ पंजाबी का विरोधी रहा है और सिक्खों का विरोधी रहा है। मैं चैलेंज करता हूं कि अब तक जन संघ ही एक वाहद पार्टी रही है जो अखण्ड भारत चाहती है। मैं पूछता हूं कि (* * * * * * * * *) * * * * * * * * *) आप की पार्टी अखण्ड भारत का विरोध करती है, अखण्ड पंजाब का विरोध करती है। (* * * * * * * * * * * * * * *) लेकिन आप नहीं चाहते। आप की नीति तो झुकने की नीति है, घुटने टेकने की नीति है, आप की नीति दण्डवत की है।

*Expunged as Ordered by the Chair.

....Your policy is of surrendering, your policy is of destruction; your policy is of national annihilation.

आज पाकिस्तान दनदना रहा है, आज पाकिस्तान के अंदर हिन्दोस्तान विरोधी प्रचार हो रहा है। पंजाब बार्डर का इलाका है, सीमा प्रान्त है, बजाए इस के कि प्रबोध जी ऐसे सुझाव पेश करें जिस से इस सरहदी सूबे की एडमिनिस्ट्रेशन में सुधार लाया जाए, वह कहते हैं जन संघी यह कहते हैं, अकाली यह कहते हैं, कम्युनिस्ट यह कहते हैं, यह ऐसा है यह वैसा है। लेकिन इन का कसूर नहीं है। भगवान ने इन को आंखें ही ऐसी दी हैं जो अन्दर की तरफ नहीं देखतीं, बाहर ही देखती हैं। इन को अपने अन्दर की गंदगी का ढेर भी दिखाई नहीं देता और दूसरे के गुलाब से भी बू आती है। यह कहते हैं कि We are not introverts. We are extroverts. We look out and everything smells bad and even the amount of filth which we carry in our stomachs seems to be of good smell. मैं अपने कांग्रेसी भाईयों से, खासकर सरदार दरबारा सिंह जी से चौधरी सुन्दर सिंह जी से कहना चाहता हूं कि आप कम अज़ कम अपने साथियों को समझाएं कि पंजाब सीमान्त का प्रान्त है। यह एक छोटा सा प्रान्त है, अभी तो हमने इस की पुनर्रचना करनी है, दोनों तरफ से सामने शत्रु खड़ा हुआ है और हमारी तरफ आंखें फाड़ फाड़ कर देख रहा है, इस के अन्दर सेम की समस्या है। बीस वर्ष से मैल-ऐडमिनिस्ट्रेशन चलती आ रही है। बीस वर्ष से यहां पर कुरप्शन का बोल बाला रहा है और इसी तरह से अन्यान्य समस्याएं हैं जिन का हमें समाधान करना है तथा जनता की सुख सम्पन्नता के लिए कई प्रकार के रचनात्मक कार्य करने हैं। उन को चाहिए कि इन सभी समस्याओं का हल करने के लिए और प्रदेश में से बुराइयों को दूर करने के लिए कोई सुझाव दें। किन्तु निहायत अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि उन के मन में ईर्षा की ज्वाला भड़क रही है। प्रदेश की भलाई की कोई बात सूझती तक नहीं है।

प्रबोध जी के बारे में मैं ज्यादा कहना नहीं चाहता क्योंकि ऐसा प्रतीत होता है कि वह रोते रोते खत्म हो जाएंगे लेकिन यह सरकार खत्म नहीं होगी। (सरकारी बैंचों की तरफ से तालियाँ) यह सरकार सदा दृढ़ रहेगी और कोई भी शक्ति इसे तोड़ नहीं सकती इस बात का मैं उन को विश्वास दिला देना चाहता हूं (विघ्न) अगर बजट पर वह बोलते तो मैं उस वक्त भी उनकी सभी बातों का यहां पर जवाब देता। I am balancing his (pointing towards the hon. Member Shri Prabodh Chandra) budget.

[श्री अ. विश्वनाथन]

जो कुछ आज उन्होंने सदन में कहा है मैं तो इस वक्त उस का बैलेंस कर रहा हूं। उन्होंने इस बात का भी आरोप लगाया कि डाक्टर अमरजीत सिंह जी गुम हो गए हैं और यह सरकार उन को ढूंडने में असफल रही है। इन्होंने कहा कि दुनिया का एक बहुत बड़ा और मशहूर डाक्टर गायब हो गया है। मैं मानता हूं कि वह एक बहुत बड़े डाक्टर है लेकिन क्या उन को इस बात का पता नहीं है कि संसार के अन्दर कई जगहों पर ऐसे क्राईम्ज होते हैं जो अनट्रेस्ड रहते है? क्या उन का यह विचार है कि हमारी गवर्नमैंट के मन में पाप है जो हम उन को ढूंड नहीं रहे हैं ? उन्हों ने हर प्रकार से हमारे ऊपर मोटिवज़ इम्प्यूट करने की कोशिश की जब कि अखबारों में यह बात स्पष्ट हो चुकी है कि वह घरेलू समस्याओं के कारण कहां चले गए हैं और यह पता नहीं कि कहां चले गए हैं। मैं समझता हूं कि प्रबोध जी के मूंह में से ऐसी बात निकलती शोभा नहीं देती जिन की अपनी गवर्नमैंट के समय में जमुनानगर की दो मासूम लड़कियों को भट्टी में ज़िन्दा जला दिया गया था और उन का सुराग तक भी नहीं मिला था। मैं कहता हूं कि सूप तो बोले छलनी क्या बोले जिसमें छ: सौ छत्तीस छेद (सरकारी बैंचों की तरफ से तालियां) और आज वह लोग अखबारों की कटिंगज़ यहां पर लाकर हमें दिखाते हैं।

श्री प्रबोध चन्द्र : आप अपने मूंह के छेदों को भी गिनिए।

श्री अ. विश्वनाथन : आप अपने दिल में छेदों को गिनिए। You go down to the street level and I say that you are a street urchin. I congratulate you on your lowering of standards. I have no grudge. आज हमें अखबारों में से कोट करके सुनाते हैं, अखबारों की कटिंग्ज़ यहां पर कोट करते हैं। क्या मुझे उनको यह याद दिलाने की जरूरत है कि पिछले पंद्रह बीस वर्ष के अन्दर अखबारों के अन्दर जो कुछ लिखा जाता रहा, उस के दुवारा उन्होंने कांग्रेस को आकाश पर चढ़ाया हुआ था, लेकिन पिछले दो सालों से लगातार उन्हीं अखबारों के अन्दर एक नहीं, दो नहीं साल में 365 दिन होते हैं किन्तु उन्हों ने 366 ऐसे ऐसे ऐडीटोरियल लिखे जो कि कांग्रेस के खिलाफ थे, क्या वह उन ऐडीटोरियलज़ को नहीं पढ़ते थे ? क्या वह उन सभी बातों को भूल गए हैं ? आज वह किसी ऐसी अखबार का हवाला यहां पर देने आए है। We know who inspires these Editorials. इसका मतलब साफ है कि पिछले बीस वर्षों के अन्दर कुछ ऐसी अखबारों को, जो कि ए. बी. सी के मेम्बर नहीं थे, जो आई.ई.ऐन.एस. के सदस्य नहीं थे और जो ए.आई. ऐन.ई.सी के मेम्बर तक नहीं थे खुले दिल से सरकारी खजाने से पैसा दे दे कर

इस प्रकार पाला है जैसे मोटे मुर्गों को पाला जाता है। जिन समाचार पत्रों की, सरकुलेशन ही नहीं थी उन को आप न्यूजप्रिंट देते रहे, हश मनी उन को देते रहे वह लोग बलैक मार्किट के अन्दर उस कागज़ को बेचते रहे और आप चुप चाप बैठे देखते रहे। These papers are writing against the United Front now. कोई भी इम्पार्शल अखबार इस बात को जानता है कि पिछले बीस साल का समय कांग्रेस सरकार को मिला—Uninterrupted span of 20 long years when Pandit Jawahar Lal Nehru was the idol of the country, when the Congress had overwhelming majority and when the people could not raise their little finger against the administration. वह सदा उन की प्रशंसा करते रहे। लेकिन जनता की आवाज़ को सर्वोपरि समझने वाला अखबार कभी भी हालात की वास्तविकता से आंखें नहीं मूंद सकता। कोई भी इम्पार्शल अखबार इस बात को जानता है कि कांग्रेस को इतने साल का समय मिला देश का शासन करने के लिए, लेकिन उन्होंने किस तरह से अन्धेर गर्दी मचाई। इस पर जितना कम कहा जाए थोड़ा है। बीस साल का समय कांग्रेस सरकार को मिला। इतने वर्षों तक जो अखबार कांग्रेस की तारीफ के पुल बांधते नहीं थकते थे उन्हों ने पिछले एक दो वर्षों से अपने ऐडीटोरियल्ज़ के ज़रिए उन के खिलाफ़ भी आवाज़ उठाई है और उठा रहे हैं। कोई भी प्रैक्टिकल ऐप्रोच रखने वाला अखबार जनता के सही सैंटीमैंट्स की अवहेलना नहीं कर सकता। जनता का न्याय सब से बड़ा न्याय है। जनता जानती है कि देश में इस वक्त दो विचार धाराएं चल रही है.. एक पाज़ेटिव और दूसरी नैगेटिव। पाज़ेटिव वह है जिसे उन्होंने इन सरकारी बैंचों पर बैठने की आज्ञा दी है और नैगेटिव ऐप्रोच वाले उधर अपोज़ीशन में बैठे हैं जिन में महा नैगेटिव रूप वहां पर प्रबोध चन्द्र की शकल मे बैठा हुआ है। (सरकारी बैंचों की तरफ से प्रशंसा।)

इसके अतिरिक्त बार बार यहां पर इस बात की चर्चा की जाती है कि इस मन्त्रिमंडल से जनसंघ को निकाल दिया जाएगा। यह आरोप लगाया जाता है कि जन संघ झंडे पर बिक गया है, कार पर बिक गया है। मुझे यह बात भली प्रकार मालूम है कि जब यहां पर सरदार प्रताप सिंह कैरों के खिलाफ़ स्पीचिज़ की जाती थीं तो स्पीकरशिप की कुर्सी के लिए कौन बिक गया। वही जो आज झंडे और कार पर बिकने की बातें करते हैं। उन्हें मैं इस मौके पर यह बात साफ तौर पर बता देना चाहता हूं कि हमारी पार्टी झंडों और कारों के हासिल करने के लिए इलैक्शन नहीं लड़ी थी। हम तो यहां पर अपोज़ीशन में बैठने के लिए आए थे लेकिन वह तो आप के अपने पाप कर्म हैं जिन्होंने आप को आपोज़ीशन में बिठा दिया है और हमारे पुण्य कर्मों ने हमें यहां इधर टरैज़री बैंचों पर बिठा दिया है। (सरकारी बैंचों से प्रशंसा)

आचार्य पृथ्वी सिंह आज़ाद : स्पीकर साहिब, क्या कोई शख्स स्पीकर की कुर्सी के लिए बिक सकता है ?

मुख्य मंत्री : यह बात आप प्रबोध जी से पूछें ।

श्री अ. विश्वनाथन : यहां पर पुलिटीकल कुरप्शन और पुलिटीकल सैंक्टिटी की बातें हुई हैं । मैं उन से पूछता हूं कि क्या यही आप की पुलिटीकल सैंक्टिटी है कि जब सारे हिन्दुस्तान के वकील सरदार भगत सिंह के खिलाफ़ केस लड़ने के लिए बृटिश गवर्नमैंट की पेशकश को ठुकरा चुके थे, इनकार कर चुके थे तो उस वक्त जो इनसान बृटिश गवर्नमैंट के आगे बिक गया था उसे आपने टिकट देकर राज्य सभा का मैम्बर बना दिया ? क्या आप इसको पुलिटीकल सैंक्टिटी कहते हैं कि जब जलियाँवाला बाग में निरापराध जनता पर गोलियों की बौछाड़ हो रही थी उस वक्त जिन लोगों ने पुलिस वालों की मदद की, आप ने उन को लोक सभा का टिकट दिया । (सरकारी बैंचों की तरफ़ से तालियां) जिन लोगों ने अपना पेशा ही यह बना रखा था कि बहती गंगा में हाथ धोलें आप ने उन आदमियों को अपना पार्टी टिकट दिया । इस से बढ़कर पुलिटीकल कुरप्शन और क्या हो सकती है । यही लोग आज हमारे सामने पुलिटीकल मोरैलिटी की मांग करते हैं । मैं कहता हूं कि ठीक है कि ऐडमिनिस्ट्रेशन में सुधार होना चाहिए, इस बात से भी इनकार नहीं किया जा सकता कि इस समय हमारे प्रान्त के अन्दर टाप हैवी ऐडमिनिस्ट्रेशन है, ठीक है कि सूबे के अन्दर भ्रष्टाचार बहुत बढ़ा हुआ है और इस तरह अनेक कमियाँ हैं । लेकिन क्या ही अच्छा होता अगर वह साथ में यह भी बताते कि इन का हल कैसे करना है । मैं उनकी उस बात की सराहना करता अगर वह कोई पाज़ेटिव इनसटांस कोट करते । उस दिशा में मैं खुद उनका समर्थन करता अगर वह किसी एक भी स्पैसिफ़िक केस को हमारे सामने लाते कि यहां पर हार्डहैंडिडनेस हुई है, यहां पर इनटिमीडेशन हुई है, यहां पर प्रेशराईज़ेशन हुआ है तो मैं आप को यकीन दिलाता हूं कि मैं खुद प्रबोध जी के साथ चलता बावजूद इस बात के कि किसी भी कांग्रेसी के साथ चलने में मुझे शर्म महसूस होती है ।

उन्होंने मन्दिरों और गुरुद्वारों की पवित्रता का वर्णन करते हुए इस बात पर ज़ोर दिया था कि विधान सभा भी जम्हूरियत के अन्दर एक पवित्र मन्दिर के समान है । लेकिन मुझे अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि इस पवित्र मन्दिर के अन्दर आज उन्होंने ऐसी स्पीच दी है जिसे पब्लिक स्टेज की ही स्पीच कहा जा सकता है । इस के अलावा मैं यह भी कहना चाहता हूं कि बावजूद इस बात के कि अपने आप को बुजुर्ग समझते हैं यह अपना बचपन छोड़ने को अभी भी तैयार नहीं हैं । वह बुज़ुर्ग तो कहते हैं लेकिन कुर्सियां छोड़ने को उन का मन नहीं मानता । मैं कहूंगा कि बुज़ुर्गों का काम है सन्यास लेना । जनता आप को सन्यास दे चुकी है । इसलिए मैं कहूंगा कि अच्छा होगा यदि आप अपनी मर्ज़ी से सन्यास ले लें और अगर आप ऐसा नहीं करेंगे तो जनता जबरदस्ती आप को भी सन्यास

लेने पर मजबूर कर देगी । इतना कह कर, स्पीकर साहिब, मैं आप का धन्यवाद करता हुआ अपनी सीट ग्रहण करता हूं ।

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI PRABODH CHANDRA

श्री प्रबोध चन्द्र: आन ए प्वायंट आफ परसनल ऐक्सप्लेनेशन सर । जिन्होंने अभी अभी स्पीच दी है उन की स्पीच इस काबिल नहीं थी कि उसकी तरफ कोई तवज्जो दी जाए। लेकिन इन्होंने एक दो साफ इलजाम मेरी ज़ात पर लगाए हैं । पहली बात तो उन्होंने यह कही है कि वह कोई चिट्ठी पेश कर सकते हैं जो कि मैंने किसी को लिखी कि कांग्रेस के अन्दर हिन्दुओं के साथ ज़्यादती हो रही है । यह सरासर ग़लत बात है । अगर उनमें जुर्रत है तो हाउस के अन्दर वह चिट्ठी पेश करें । जो उन्होंने बार बार कहा यह बिल्कुल नाज़ेबा है । मैं शुरू से ही कांग्रेसमैन रहा हूं और कांग्रेस के साथ मेरा चालीस साल से रिश्ता है ।

उप वित मन्त्री (श्री विशम्बर नाथ मक्कड़) : आप इस बात से इनकार कीजिए कि क्या आप मेरे पास नहीं आए थे ? आप ईमानदारी से इनकार कीजिए ।

श्री प्रबोध चन्द्र: यह बात बिल्कुल ग़लत है ।

मुख्य मन्त्री: हिन्दुओं का वासता सब के सामने डाला आपने ।

श्री प्रबोध चन्द्र: दूसरा इन्होंने इलज़ाम लगाया कि मैंने यहीं पर किसी चीफ मनिस्टर के बारे में कुछ कहा था और यह कि मैंने स्पीकरशिप की कुर्सी के लिए कोई सौदा किया । जिन लोगों के साथ जरा भी ईमानदारी का तकाजा है, जिन में शराफत है वह इस बात के शाहद हैं कि ऐसी कोई बात नहीं थी । जो आज मुझ पर इलज़ामतराशी करते हैं । इन को मालूम होना चाहिए कि जब भी मेरी जमीर के साथ किसी बात का भी कोई क्लैश आया चाहे उस वक्त मैं चीफ पार्लियामैन्टरी सैक्रेटरी था, मनिस्टर था या स्पीकर के तौर पर काम करता था मैंने उस कुर्सी को ठोकर मारी । मैं तो उस वक्त यहां चन्डीगढ़ में था ही नहीं । बल्कि मुझे कशमीर में रेडियो से पता लगा और ओथ लेने के लिए भी यहां पर दो घंटे देर से पहुंचा । और जनाब, इन्हीं लोगों ने यह बात मानी थी कि मेरे जैसा स्पीकर न पंजाब को आगे मिला है और न मिलेगा । इस बात को दुनिया जानती है ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਦਸਖਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਜਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਗਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ ਤਾਕਿ ਟਾਈਮ ਫਿਕਸ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । (It would be better if the names of members who desire to speak are intimated by the parties concerned so that the time for them may be fixed accordingly.)

चौधरी बलबीर सिंह: On a point of Order, Sir.

[चौधरी बलबीर सिंह]

श्री विश्वनाथन जी ने अपनी स्पीच में कहा था कि* * * *मैं कहूँगा कि अगर ऐसी बात कहना इन्टरनैशनल तौर पर ठीक न हो तो यह शब्द ऐक्सपंज कर दिये जाएं। (विघ्न) यह बड़ी जरूरी चीज़ है। यह बात छपेगी तो हो सकता है कोई पार्टी इसे एक्सप्लायट करे। अगर आप मुनासिब समझें तो इस बात को एक्सपंज करा दें।

श्री अ. विश्वनाथन : मैंने यह नहीं कहा कि हम वहां पर तलवार के ज़ोर से जाएंगे। हो सकता है उन से दोस्ती हो जाए। यह भी हो सकता है कि अयूब साहब के मन में परिवर्तन हो जाए।

ਕਾਮਰੇਡ ਸੱਤਪਾਲ ਕਪੂਰ (ਰਾਇਪੁਰ) : ਜਨਾਬ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਦੀ ਸਰ-ਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਤ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੂਬਾ ਇਕੱਠਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਐਡਮਨਿਸ-ਟਰੇਟਿਵ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਲੀਡਰ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਖਤ ਮਜ਼ੰਮਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਜਟ ਦਾ 32 ਫੀ ਸਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) (ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ) ਚੌਧਰੀ ਜਾਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਖਰਚ ਹੈ ਇਹ ਘਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਰੁਪਿਆ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਦੋਂ 32 ਫੀ ਸਦੀ ਖਰਚ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਹੁਣ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖਰਚ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਨੀ 8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰਚ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ 55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਖਰਚ 8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਧ ਗਿਆ। (ਵਿਘਨ) ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 9-10 ਤੋਂ ਵਧ ਵਜ਼ੀਰ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਅਜ 17 ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਕਮੈਂਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫਿਨਾਂਨਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੈਕਟਰੀਜ਼ ਟੂ ਗੌਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਡਰਜ਼ ਵਿਚ ਰੀਡਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸੂਬਾ ਅਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮਗਰ ਉਹ ਅਫਸਰ ਵਗੈਰਾ ਉਨੇ ਦੇ ਉਨੇ ਹੀ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਸੁਣੋ, ਘਬਰਾਉ ਨਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅੱਧੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਥੇ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਟਰੈਂਗਥ ਵਿਚ ਕਮੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 40 ਪਰਸੈਂਟ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਖਰਚ 25 ਪਰਸੈਂਟ ਤਕ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਦਰਾਸ ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬੈਸਟ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰਡ ਸਟੇਟ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਖਰਚ 24 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਾਥੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰਚ ਇਕ ਅਨ-ਹੈਲਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰੋ। ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਰੀਫ਼ਾਰਮਜ਼

*Expunged as ordered by the Chair.

ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਕ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਪੋਸਟਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਆਰਡੀਨੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਚੀਫ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦੇ ਉਪਰ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਵਗੈਰਾ ਬੈਠਾਣ ਦੀ ਲੜ ਨਹੀਂ । ਚੀਫ਼ ਇੰਜਨੀਅਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੋ ਟੈਕਨੀਕਲੀ ਕੁਆਲੀਫਾਈਡ ਅਮਲਾ ਹੈ, ਐਸ. ਡੀ. ਓ., ਓਵਰਸੀਅਰ ਆਦਿ ਦਾ ਉਹ ਸਕੀਮਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੈਕ-ਰੇਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਇਕ ਆਰਡਨਰੀ ਕਲਰਕ ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਂਟ ਛਾਂਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੁਕਸ ਕਢਦਾ ਹੈ । ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਸਿਸਟੈਂਟ, ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਿਨਟੈਨਡੈਂਟ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਅਫਸਰ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿਟੋ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਤਨਾ ਜੋ ਟੈਕਨੀਕਲ ਆਦਮੀਆਂ ਉਤੇ ਬੋਝ ਲਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨੀਸ਼ਿਏਟਿਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਥੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਐਡ-ਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੈਕਨੀਕਲ ਮਹਿਕਮੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ P.W.D. (B&R), Health, Electricity, Forest, Medical Education, ਵਗੈਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਕਨੀਕਲ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਅਤੇ ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ., ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਦੀ ਜੋ ਫੌਜ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਓ । ਉਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰਚ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 16-17 ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਕੂਮਤ 20 ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਖਰਚ 45 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਫਿਰ ਸਟੇਟ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾ-ਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੋ ।

4 P.M. ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੁਅਲਕ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾਂ ਹਾਂ ....

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਜੋ ਨਕਸ਼ਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਰਸੋਂ ਹੀ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 1—½ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 64 ਕਤਲ ਹੋਏ, 40 ਡਾਕੇ ਤੇ 215 ਚੋਰੀਆਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਲ ਹਨ, ਲੁਧਿਆਨਾ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਥੇ ਡਾਕੇ, ਕਤਲ ਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਜੰਗਜੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ । (It is the sign of their bravery).

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਪਰ ਇਹ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਖੋਖਲੀ ਹਾਲਤ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹੈ । ਜਿੰਨੀ ਅਜ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੈ ਉਸ ਸਾਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਜ ਦੀ

[ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ]

ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ । ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੰਡੈਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ day to day administration ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਮਦਾਖਲਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਦਖਲ ਅਜ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਹੋਈ ਹੈ । ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਬਾਤ ਚੀਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਅਜ ਕਲ ਮਦਾਖਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਮ ਪਾਣੀ ਪਏਗੀ ਕਿ ਉਹ ਮਦਾਖਲਤ ਨਾ ਕਰਨ । ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਐਫੀਸ਼ੈਂਸੀ ਦਾ ਤਅਲਕ ਹੈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਪਰ ਅਜ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ? ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੈਡ ਫਲੈਚਰ ਸਾਹਿਬ ਸਨ । ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇ ਗਏ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ 10-11 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 24 ਮਈ ਤਕ ਦਾ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਗਿਆ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਜਾਰੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਕਉਰਿਟੀ ਆਫ ਲੈਂਡ ਟਿਨਿਉਰ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਮੈਂਡ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਦਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨਾਲ ਤਅਲੁਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੇ ਦਖਲੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਤਅਲੁਕ ਹੈ । ਜਿਥੇ ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਕੇਸ ਜਿਤ ਜਾਏ ਉਥੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵਡਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਜਿਤ ਜਾਏ, ਉਥੇ ਤਸੀਲਦਾਰ ਨਾਲ, ਪਟਵਾਰੀ ਨਾਲ, ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ, ਡੀ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੋਨ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਦਿਲਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਅਬੋਹਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਚੈਕ ਕਰਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਉ । ਬੇਦਖਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਗਰੀਬ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਦਿਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਪਿਉਰਿਟੀ ਇਨ ਪਬਲਕ ਲਾਈਫ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਦਾਹਵੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਉਰਿਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਕਾਇਮ ਰਖਾਂਗੇ ਪਰ ਹਾਲਤ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰਕਸ ਹੈ । ਅਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖਕੇ ਭਾਰੀ ਮਾਯੂਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ । ਜਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਪਣਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹੀ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਕਿ ਸਾਫ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਨ, ਸਾਡਾ ਤਰੀਕਾ ਗਲਤ ਸੀ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਹਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੀ ਕਦਰ ਹੈ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਅਲੱਕ ਸੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਹਾਰ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਮੋਡੇਟ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇਕ ਕਲਰਕ ਨੂੰ

ਮਨਿਸਟਰ ਦਾ ਪੀ. ਏ. ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਲਾ ਦਿਤਾ 2250 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਤੇ । ਇਹ ਕੀ ਹੈ ?

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਇਹ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ) ।

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸਟੈਂਡਰਡ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਮਾੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ। ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਰੀ-ਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਇਨ ਪਾਵਰ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ੱਮਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਨਡੈਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਜ ਆਪ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਜ ਵਿਘਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ । ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕਲੇਮ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਊਰਿਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ ਅਸੀਂ ਕਾਇਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਜੀ, ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬਜ਼ਿੱਦ ਸਨ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਦੀ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਦੇ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਏਜੰਟ ਹਨ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਖਾ ਗਏ ਹਨ । ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਬੂਟ ਚੱਟਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਏਜੰਟ ਇਨ੍ਹਾ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਅਜ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਟੁਟਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਿਆ । ਸਕੈਂਡਲ ਕਰਨ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ । ਕੀ ਇਹ ਇਮਾਨ ਫਿਰੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਮਹਿ-ਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਟੁਟ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਡੀਲ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਤੋੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਇਹ ਹਾਈਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਸਕੈਂਡਲ ਹੈ । ਇਸਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਣਾ ਪਏਗਾ। (The hon. Member will have to reveal the name of the Member referred to by him.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਜੇ ਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਫਿਰ ਦਸ ਦਿਓ । (Then he should disclose his name.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਇਹ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ । (ਵਿਘਨ) (ਸ਼ੋਰ)

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਥੇ ਦਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਜੋ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ । ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਅਜ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਸਕੈਂਡਲ ਨਾ ਕਰਨ । ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਲਾ ਡੀਲ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਹਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਇਧਰ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਡੀਲ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਜ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਗੱਲ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ, ਜਿਸਦੇ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ, ਇਹ ਰਿਕ-ਮੈਂਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਿਰਲੇ ਦੇ ਪਟੇ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਅਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਰਲੇ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਹਮਦਰਦੀ ਜਾਗ ਪਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਰਲਾ ਫਾਰਮ ਲੈਂਡ ਰੀਫਾ-ਰਮਜ਼ ਦੇ ਬੇਸਕ ਅਸੂਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਰਲੇ ਫ਼ਾਰਮ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਬਤੌਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਿਕਮੈਨਡੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਖਿਆਲਾਤ ਬਦਲਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ । (ਹਾਸਾ) (ideas go on changing) (Laughter)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਿਉਰ ਰਖਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਐਟੀਚੂਡ ਬਨਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ । ਆਪਣਾ ਈਮਾਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਜਾਂ ਮੋਟਰ ਤੇ ਕੋਠੀ ਲਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕਰ ਵਜ਼ੀਰ ਹੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪਟਵਾਰੀ, ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ, ਕਰਮਚਾਰੀ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਸਭ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਪੁਛਣ ਲਈ ਅਜ ਮਜਬੂਰ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਪਿਉਰਿਟੀ ਇਨ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ਼ ? ਕੀ ਇਸੇ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੀਟ ਐਂਡ ਕਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬੈਸਟ ਹੋਵੇਗਾ ? ਪਰ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ ।

ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ [* × × × × ×]

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : Leader of the House commands great respect. ਮੈਂ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਐਸਾ ਲਫਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਜਿਹੜਾ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਤੇ ਐਸਪਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇ । (I would request the hon. Member that he should avoid using such words which amount to casting aspersion on the Leader of the House.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰੋਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲੀਨ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਿਆਂਗੇ, ਇਹ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਕਲੀਨ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕਣ । ਇਹ ਮਹਿਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਾਮੀਨੇਟਿਡ ਹੋਕੇ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, 6,000 ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਜਿਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਮੈਨੂੰ ਸਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਡਰ ਹੈ । *[× × × × × × × × ×] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੈਂ ਜੇ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲਾਇਫ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਆਇਟ ਅਤੇ ਕਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਕ ਬੇਹੂਦਾ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ।

Chief Minister : Sir, how has this attack been allowed ? The Demands under discussion are totally different.

Mr. Deputy Speaker : I have reacted to it. I am thinking over it.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ) : On a point of order, Sir. ਜਿਥੇ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਥੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲੀ ਹੋਈ ਹੈ । Personal attacks do not become this House. ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ! ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਵਖਰੀ ਮੋਸ਼ਨ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਮਾਈਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । Personal attackes do not become this House.

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 'ਮੀਤ' (ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਲਕ ਕਾਰਜ ਵਿਭਾਗ) : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਜੋ ਡਿਲਦੀ ਲਫਜ਼ ਆਏ ਗਏ ਹਨ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਲਿੰਗ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਡਿਬੇਟ ਦਾ ਪਾਰਟ ਨਾ ਹੋਣ ਇਹ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ, ਸਰ ।

[* × × × × × × × ×]

*Expunged as ordered by the Chair.

Mr. Deputy Speaker : This is no point of order. It may be expunged from the record of the proceedings of the House.

Shri Prabodh Chandra : Sir, I seek your permission to raise a point of order about the speech of the hon. Member Sri A. Vishwanathan. He has said (* * * * * *

* * * * * *)

Sir, if these remarks are allowed to be printed in the debates of this House, these are likely to have inter-national repercussions. Such remarks will give handle to Pakistan and these are likely to provoke that country. These sentences, therefore, may be expunged from the speech of the hon. Member.

Mr. Deputy Speaker : Let me first give my ruling on the point of order raised by the Maharaja of Patiala. In my opinion, no personal remarks should be passed against any hon. Member of the House and the Leader of the House commands greater respect and much better behaviour is expected from the hon. Members as far as the Leader of the House is concerned. So, the remarks passed against the Leader of the House should be expunged. (Cheers).

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ : ਆਨਏਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾ ਨਾਥਨ ਜੀ ਨੇ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਹੈ । * * * * * *

* * * * * * *

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਡੀ ਜਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੈਫਰੈਂਸ ਇਸ ਹਾਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੈਂ ਇਤਨਾਂ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ । ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਸੈਨਸ ਐਸੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਐਕਸਪੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

Mr. Deputy Speaker : My ruling over the point of order raised by the hon. Member Shri Pradodh Chandra is that if there is anything which reflects on the defence of the country, it should be expunged from the record of the proceeding of the House. In this specific case, I will examine the record and if the sense goes that way, those sentences will be expunged.

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ : ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਏਥੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਜਨਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੜੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਸਰਦਾਰ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ

Expunged as ordered by the Chair.

ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਖਰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ 6 ਸ਼ਰਤਾਂ ਰਖੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਡੀਵੇਲਪਮੈਂਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਰਖੀ ਸੀ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਕਾਫੀ ਪੈਸਾ ਖ਼ਰਚ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਬਜਟ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਣਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ "ਗਊ ਹਤਿਆ ਬੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ" ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਵੋਟਾਂ ਗਊ ਹਤਿਆ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਪਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗਊ ਹਤਿਆ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਏਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰੈਜ਼ੋਲੀਊਸ਼ਨ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਹੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਰਖਣਗੇ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਬੇਲਾਗ ਹੋਕੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠਕੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਕੋਈ ਠੋਸ ਵਿਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਆਏ । ਇਹੋ ਗੱਲ ਮੈਂ ਕਹਿਣੀ ਸੀ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ . (ਭਦੌੜ, ਐਸ. ਸੀ.) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਅਸੀਂ ਆਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਕਈ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਗਰਮਾਂ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੀਟਿਡ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਦੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (*Interruptions.*)

ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ—

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਭੌਰਾ ਜੀ, ਹਾਊਸ ਦਾ ਵਕਤ ਬਚਾਓ । ਪਰਸਨਲ ਰਿਮਾਰਕਸ ਨਾ ਕਰੋ। (The hon. Member Comrade Bhan Singh Bhaura should avoide wasting time of the House. He should not pass personal remarks against any hon. Member.)

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਦੇਣਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦਾ ਏਂ ਬਈ । ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਗਨੇਰੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਹਨ । ਪਿਉ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਨੇਰੀਆਂ ਲੈ ਦਿਤੀਆਂ । ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬੱਚਾ ਫਿਰ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਪਿਉ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਬਈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਨਾ ਏਂ । ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਗੰਨਾ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਉਸਨੂੰ ਗੰਨਾ ਲੈ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਗਨੇ ਦੀਆਂ ਗਨੇਰੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਉ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਨੇਰੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ । ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਬੱਚਾ ਫਿਰ ਰੋਣ ਲਗ ਪਿਆ । ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਾਕਾ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦਾਂ ਏਂ ਬਈ । ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਨੇਰੀਆਂ ਦਾ ਗੰਨਾ ਬਣਾ ਦਿਉ । ਇਹੋ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਮੇਰੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਪਰਬੋਧ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾਂ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਗਾਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿਤੀ ।

Mr. Deputy Speaker : I am sorry to interrupt you. But you should discuss only law and order and General Administation.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ, ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੋਰਸੀਬਲੀ ਸੋਨਾ ਇਕਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦਿਤੇ। ਗਰੀਬ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸੋਨਾ ਦਿਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੋਨਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ, ਕਿਥੇ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇੰਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਸੋਨਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਸਤਪਾਲ ਜੀ ਕਪੂਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਬਿਰਲੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਉਂ ਟੁਟ ਗਈ। ਇਹ ਉਹ ਜਾਣਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਏ।

ਅਜ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਗਿਲਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਅਫ਼ਸਰ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਸਨ। ਉਹ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਗਿਲਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਲਟਾ ਕਰਦੇ ਇਹ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ 5 ਤਰੀਕ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਰਵਈਆ ਬਦਲ ਲੈਣ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅਫ਼ਸਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ।

ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਗਿਲਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਔਰ ਸਾਰੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਗੈਰਮਿਟ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪੇ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾ ਦਿਉ, ਸਾਡੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰ ਦਿਉ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਅਛੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ। ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਈ ਪੱਖ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਉਂ ਪੇ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੇਰਿਆਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੁਖ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਅਜ ਸਾਨੂੰ ਰਾਜ—ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਦੇਖਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਰੁਪਈਏ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਅਛੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿਤੇ ਹਨ ਕਿ ਫਾਲਤੂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੈਂਗੁਏਜ ਡਿਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਾਧੂ ਮਹਿਕਮਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਖਣੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਐਕਸਚੈਕਰ ਤੇ ਭਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੋੜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਵੀ ਵਾਧੂ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੀਕੰਸਟੀਚੂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਰਮਿੰਟ ਦਾ ਦਖਲ ਹੋਵੇ। ਬੋਰਡ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦ ਤਕ ਅਟਾਨੋਮਸ ਬਾਡੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਤੋੜਨ ਨਾਲ ਰੁਪਿਆ ਵੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਗੇ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ....

Mr. Deputy Speaker : This is not discussion on General Administration. It is discussion on a specific point.

Comrade Bhan Singh Bhaura : No, Sir. It comes within General Administration.

ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵੈਲਫੇਅਰ ਆਫੀਸਰ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਇਕ ਖੂੰਜੇ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬੋਰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਕਲਰਕ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਚਪੜਾਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਫੱਟਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਕੋਈ 10 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਮਕਾਨ ਲੈਕੇ ਉਥੇ ਦਫਤਰ ਬਣਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਕ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਵੋਟ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਜਿਡਾ ਰਖੋ। ਜੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲ-ਫੇਅਰ ਅਫਸਰ ਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਟੇਟਸ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਰਖੋ। ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਮਾਨਿਆ ਵਿਚ ਭਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

[ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ]

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਸਟਾਈਪੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਟਾਈ-ਪੰਡ 1950 ਦੇ ਫਿਕਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰੇਟ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਬੜੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਵਜੀਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਰੇਟ ਰਿਵਾਈਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿਤੇ ਹਨ । ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਅਜ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਮੀਜੇਟ ਸਟੈੱਪ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਲਵੇ ਫਿਰ ਅਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕੀਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਲਿਸਟ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ । ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈਂਡ ਲਾਰਡਜ਼ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਕਬਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਵੇ । ਇਸ ਤਰਫ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੌਰੀ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀਜਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਨ-ਹਰੀਜਨ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹਥ ਨਾਲ ਵਾਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਸਤਲੁਜ਼ ਬੇਟ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬੋਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਾ ਲਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਮੇਰੀ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟ ਵੀ ਹੈ, ਖੁਦ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਕਈਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਫ਼ਾਰਮ ਵਗੈਰਾ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਕੈਂਸਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਜੋ ਲੋਕ ਖੁਦ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਖੁਦ ਵਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈਰਪ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਮਗਰ ਕਬਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਉਹ ਸਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਪਲਾਟ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀਜਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਖੁਦ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਔਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਔਰ ਕੁੰਬਾਪਰਵਰੀ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਆਪ ਦੀ ਤਵੱਜੁਹ ਦਿਲਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੈਡੂਲਡ ਕਾਸਟਸ ਲਈ 10 ਪਰਸੈਂਟ ਪਰੋਮੋਸ਼ੰਜ਼ ਰੀਜ਼ਰਵ ਰਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਫ਼ਿਰ ਰੀਵਾਈਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਇਕ ਇਵੈਲਿਊਏਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਬਾਬੂ ਬ੍ਰਿਸ਼ ਭਾਨ ਜੀ ਸਨ । ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਮਿਲੇ ।

ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜਾ ਲਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਪਰ ਦਿੱਤਾ ਦਵਾਇਆ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਮਾਲ ਸਕੇਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਕਿ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਜਿਹੜੀ ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਗ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਔਰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦਿਆਂ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਨਾ ਫਿਰਨਾ ਪਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਵੇ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੈਡਿਊਲਡ ਕਾਸਟਸ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸਮਾਂ ਚੂੰਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪੁਆਇੰਟਸ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਪਚਾਇਤ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰੁਪਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ 50 ਰੁਪਏ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਓ ਕਿ 50 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਕੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆ ਹਨ । ਫਿਰ ਉਥੇ ਪੰਚ ਔਰ ਸਰਪੰਚ ਅਪਣੀ ਥਾਂ ਹੇਰਾਫੇਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਲਈ ਬਿਲਡਿੰਗਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਇਕ ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕਰਦਾ ਕੀ ਹੈ । ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਉਤੇ ਪੈਸੇ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਸਟੈਂਡ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਪਲੀਟਲੀ ਨੈਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ । ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਹਿਕਮਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ।

Mr. Deputy Speaker : You should confine your speech to the Demands under discussion. It is not general discussion of the Budget. I cannot allow this. This is wastage of time of the House.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬੜੀ ਇੰਮਪਾਰਟੈਂਟ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹਨ. . . .

Mr. Deputy Speaker : I tell you again that this is irrelevant. It does not pertain to the demands under discussion. I have consulted the Secretary and for your information I can refer you to pages 101 and 102 of the Budget of the Punjab Government for the year 1967-68 according to which we can discuss only those items which fall under that sub-head. You cannot start general discussion. The House has already had an opportunity of discussing this thing.

चौधरी बलबीर सिंह : आन ए प्वायेंट आफ आर्डर सर । उपाध्यक्ष महोदय, जनरल ऐडमिनिस्ट्रेशन के नीचे सारे सैक्रेटरीज़ और उन के नीचे जितने डिपार्टमैंट हैं उन का खर्चा और उनकी तन्खाह का प्रोविज़न होता है । इस लिए, मैं समझता हूं कि उन सभी डिपार्टमैंट्स पर, जिन की तन्खाह उन सैक्रेटरीज़ को मिलती है, डिसकशन हो सकती है। जनरल ऐडमिनिस्ट्रेशन पर बजट की जनरल डिस्कशन की तरह ही बहस हो सकती है । ऐसा पहले होता रहा है ।

Mr. Deputy Seaker : My ruling over the point of order is that I have studied the sub-heads under this Demand and the discussion should be confined only to those sub-heads; which for the soference of the Members are :—

(A) Heads of State Cabinet and Ministers—

(a) Emoluments of the Governer (charged)

(i) Gross Amount
Rs. 66,000

(ii) Voluntary Cut at 10% Rs. 6,600.

(iii) Net Amount Rs. 59,400

(b) Secretariat staff of the Governor (charged)

(c) Staff and Household of the Governor (charged)

(d) Sumptuary Allowance of the Governor (charged)

(e) Entertainment and Hospitality Expenses (charged)

(f) Medical facilities to Governor, their family and staff (charged)

(g) Expenditure from Contract Allowance (charged)

(h) Tour Expenses (charged)

(i) Ministers.

(j) Miscellaneous.

(B) Zonal Council

(k) Administrative expenses.

(C) Secretariat and Attached Offices.

(l) Civil Secretariat.

(m) Public Service Commission (charged)

(n) Board of Revenue

Financial Commissioners and Establishments

(o) Local Fund Audit Establishment

(D) Commissioners

(p) Commissioners

(E) District Administration

(q) General Establishments

(r) Sub Divisional Establishments

(s) Other Establishment

(F) Works—

(t) Repairs.

चौधरी बलबीर सिंह : और उन के नीचे जितने भी अफसर है और दफतर हैं उन सब की बाबत डिस्कशन हो सकती है । आज तक जनरल ऐडमिनिस्ट्रेशन पर बजट पर जनरल की डिस्कशन की टाईप की डिस्कशन होती रही है । आखिर हर एक मनिस्टर के मातहत कोई महकमा है । जैसे भौरा साहिब ने अभी अभी कहा कि वैलफेयर डिपार्टमैंट को एबालिश कर दिया जाए । यह डिपार्टमैंट किसी मिनिस्टर के साथ ताल्लुक रखता है । तो लाजमी तौर पर वह डिपार्टमैंट मनिस्टर का हिस्सा बन जाता है । जैसे यहां पर फाईनैंशल कमिश्नर का महकमा है, चीफ सैक्रेटरी के दफतर हैं ।.....

Mr. Deputy Speaker : We cannot discuss the general conduct of every Minister.

Chaudhri Balbir Singh : We are not discussing the general conduct of the Ministers but the office they are holding.

Mr. Deputy Speaker : I have heard it. Discussion should only be confined to the demands.

Chaudhri Balbir Singh : It covers everything. I again assert my point.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਬੜੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਖਤ ਲੋੜ ਵੀ ਹੈ । ਪੈਪਸੂ ਰੋਡ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਗੰਦੀ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਇਨਕੁਆਇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਢਵਾ ਕੇ ਵੇਖੋ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਅਸਾਂ ਸਨ 1964 ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੈਟਰੀਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋਈਆਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਈਲਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਂ ਫੋਟੋਸਟੈਟ ਕਾਪੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ । ਅਜ ਤਕ ਕਸੂਰਵਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਮਿਲ ਗਈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨੀ ਨਿਹਾਇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ । ਮੈਂ ਸੀ. ਪੀ. ਐਸ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਔਰ ਜਿਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਟਾਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੈਟਿਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਦੇ ਹੈਡ ਹਨ ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਟੈਕਨੀਕਲ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਹੈਡਜ਼ ਹਨ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਗੈਰਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੜੇ ਖਫ਼ਾ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸੈਕਰੇਟਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲਾ ਬਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲ ਘੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਫਿਨਾਂਸ਼ਲ ਰਾਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਇਕ ਫਿਨਾਂਸ਼ਲ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰ ਬੈਠਾ ਦਿਉ, ਤਾਕਿ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਵੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਤੋਂ ਆਕੇ ਕੇਸ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ ਹੀ ਉਪਰ ਹੇਠਾਂ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹੇ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਬੜੀ ਮਦ ਪ੍ਰੀਵੀ ਪਰਸਿਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪੈਸਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ . . . . . .

Mr. Deputy Speaker: That is a separate Demand. That Demand has nothing to do with the Demand under discussion.

Comrade Bhan Singh Bhaura: Sir, that will not be discussed specifically.

Mr. Deputy Speaker: No. I won't allow this discussion. I have already read out the items upon which discussion can be raised to-day.

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਹ ਡਿਮਾਂਡ ਸੈਪੇਰੇਟ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਬ ਖਰਚ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ: ਐਲ: ਏ: ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਵਿਹਲੇ ਨਵਾਬਾਂ ਲਈ ਜੋ 8 ਲਖ ਰੁਪਿਆ ਰਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। *(At this stage Sardar Surjit Singh, a member of the Panel of Chairmen, occupied the Chair.)*

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਫੂਡ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤਅਲੱਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਟਰੱਕ ਭਰਕੇ ਸਮਗਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਅਲਗ ਸਟਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰਡਰ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕਰੇ। ਅਗਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਟ੍ਰਕ ਸਮਗਲ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਰਡਰ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਟਰੱਕ ਹੀ ਨੀਲਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਏਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਵਰਨਾ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਜੋਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਡੇ ਲੈਂਡਲਾਰਡ ਜੋ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੰਗਲ ਸਟੇਟ ਜ਼ੋਨ ਭੈੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਗਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰੇਗੀ।

PERSONAL EXPLANATION BY CHAUDHRI BALOO RAM BANTHS MINISTER OF STATE.

ਚੌਧਰੀ ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਬੈਂਥ (ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ) On a point of personal explanation, Sir ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤੱਅਲਕ ਬਿਰਲਾ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਕੈਂਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਲਈ ਦਸ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਫਾਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਸ ਐਸਟੀਮੇਟਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਰਦਾਰ

(ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ)

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਨ । ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀਮਸਲੀ ਇਹ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਕੈਂਸਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਵਾਜ਼ਿਆ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਿਰਲਾ ਸੀਡ ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਕਤਈ ਕੋਈ ਤਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਖਿਆਲ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਹ ਦੋਸਤ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੋਟ ਪਾਵਾਂਗਾ । (ਵਿਘਨ) ਤੁਸੀ ਲਿਆਉ ਰੈਜ਼ੋਲਿਊਸ਼ਨ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵਾਂਗਾ । ਮੇਰਾ ਇਸ ਸ਼ੀਡ ਫਾਰਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

DEMANDS FOR GRANTS RESUMPTION OF DISCUSSION

ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ : (ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿਂਦ ਪੁਰ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਡੀਮਾਂਡ ਤੇ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ ।

ਪੁਲਿਸ ਕਮੀਸ਼ਨ ਦੀ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਉਹ ਇਨ ਪਾਰਟ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਰਟ ਵੀ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਫਰਕ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋ ਪਖ ਹੈ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਦੋਵਾਂ ਦਾ 125/–ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਸਟਾਰਟ ਹੋਣਾ ਨਾਮੁਨਾਸਬ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜੋ ਪਖ ਹੈ ਉਹ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਥਾਨੇਦਾਰ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਲੈਵਲ ਤੇ ਜੋ ਬੇਚੈਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਟੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮਨ ਲਾਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਘਟ ਹੋਵੇਗਾ ।

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਰੀ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਕ ਲਫਜ਼ 'ਐਡੀਸ਼ਨਲ' ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਕਟਰੀ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਦਿ । ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸੂਬਾ ਹੁਣ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਸੌਂਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਨਤੀ ਘਟਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਐਡੀਸ਼ਨਲ' ਲਫਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਅਫਸਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਰੀਫਲੀ ਇਕ ਇੰਪਾਰਟੈਂਟ ਗਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੀ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਅਸੀਂ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਹੈਲਦੀ ਟ੍ਰੇਡੀਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰੋਗੇ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਜਦ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲੀਡਰ ਦੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਵੀ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣੇ ਸਨ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਸਨ । ਕਿਉਂਕਿ

ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਾਈਸ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਦਾ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਨਰੇਬਿਲ ਮਨਿਸਟਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਹੈ । ਉਹ ਵੀ ਬੜੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹਨ । ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਅਟੈਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੋਪੜ ਸਰਕਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇੰਟ੍ਰਪਟ ਨਾ ਕਰੋ, ਸ਼ੋਰ ਨਾ ਪਾਉ, ਇਹ ਬੜੀ ਨਾਮੁਨਾਸਬ ਗਲ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਅਰੈਸਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਵਾਕਿਆ ਨੂੰ......

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ : (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) On a point of order Sir, ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਗਾਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਐਸਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਟੈਰੀਟਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਗਲ ਲਈ ਉਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ : I am making a submission about the status of the Leader of the Opposition. ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਇਹ ਨਾਮੁਨਾਸਬ ਹੈ ਅਤੇ leader of the Opposition ਦਾ ਸਟੇਟੱਸ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਫਿਰ ਲੀਡਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਸਿਰਫ ਇਤਨਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਪੂਰੀ ਛਾਨਬੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਰਿਜ਼ਲਟ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਐਗਰੈਸਿਵ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਸਟੇਟਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਐਸ਼ਿਉਰੈਂਸ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟੱਸ ਇਥੇ ਵੀ ਫਾਰਨ ਕੰਟ੍ਰੀਜ਼ ਵਰਗਾ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜੋ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਜਲ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇਹ ਫਿਕਰਾ ਆਇਆ ਹੈ ।

"it has also been alleged that Bhai Nand Singh committed suicide because of unrequired love affair with a married women...."

Sir, I am sorry for such a shameful sentence in the statement of the Leader of the House without any enquiry. ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇਹ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਹੈ । 'ਪ੍ਰਭਾਤ' ਅਖਬਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਟ੍ਰੇਰੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਛਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ

[ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਜਜ ਵੀ ਹਨ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕਿਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦਵਾਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਜਲ ਗਏ । ਅਗਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਆਰਗੂਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਖਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਾਕਿਆ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਉ ਤਾਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ 'ਪ੍ਰਭਾਤ' ਵਿਚ ਛਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਰਨ ਜੋ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਫ ਹੋ ਸਕੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਚਰਚਾ ਚਲ ਪਈ ਹੈ ਇਹ ਬੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਜੋ ਜਲ ਗਏ ਅਤੇ ਜੋ ਭਾਈ ਨਹੀਂ ਜਲੇ, ਸਾਡੇ ਹੀ ਭਰਾ ਹਨ । ਜੋ ਫਿਕਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਐਸਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਸ਼ਖਸ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਟੇਟ ਦੇ ਇੰਟਾਇਰ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ । ਖੁਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨਫੀਡੈਂਟ ਹੋਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ 'it has also been alleged' । ਇਲਜ਼ਾਮ ਦੀ ਕੀ ਗਲ ਹੈ, ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਕੇ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਹੁਣ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜਾਂ ਸੁਪ੍ਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਜੱਜ ਹੋਵੇ । ਅਗਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਨਸਲਟ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗਲਾਂ ਨਿਕਲਣਗੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਇਸ ਲਈ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਇਸ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂਜੋ ਉਹ ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਧੂਲਕਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਐਗਰੀਵਡ ਪਰਸਨਜ਼ ਹਨ, ਜਿਸ ਗਰੀਬ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਾਪ ਦੀ ਬਾਂਹ ਕਟੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੰਪੈਨਸੇਟ ਕਰੇ ।

ਫਿਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਘੁਮਾਨ ਵਿਚ ਡਾਕਾ ਪਿਆ ਤੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦੇ ਨਾਬਾਲਿਗ ਬਚੇ ਅਤੇ ਵਿਡੋ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਵਿਡੋ ਲਈ ਕੁਝ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਠੀਕ ਹੈ ਲਾਅ ਵਿਚ ਕੰਪੈਨਸੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਰਡ ਕੇਸਿਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਟੋਕਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਭਾਈ ਹੈ।

ਫਿਰ ਕੁਝ ਸੰਗੀਨ ਡਾਕੇ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹਨ (ਵਿਘਨ) ਜੋ ਅਠਵਾਲ, ਤਰਧੇ, ਲਾਲਪੁਰਾ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਰਈਏ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ । ਇਕ ਹੋਰ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਵਿਚ

ਆਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਵਾਕਿਆਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸ਼ੋਭਾਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਕਲੀਨ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਜੀਲੈਂਟ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰੇ ਮੁਹਤਰਿਮ ਦੋਸਤ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ ਜੀ ਆ ਗਏ ਹਨ ।

* * * * * *

ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂ ਅਗਰ ਇਹ ਦੋਸਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵਕਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥਨ ਜੀ ਨੇ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਗੋਇਲ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਰਾਉ ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੀ ਲੈ ਦੇਣ * * *

* * * * * *

ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਇਤਫਾਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਇਹ ਸਭ ਫੋਕੇ ਨਾਹਰੇ ਹਨ । ਉਹ ਜੋਸ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨ । ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਫਰੰਡ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਅਜ ਫਰੰਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਚਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਦਾ ਫ਼ਰੰਟ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰੰਟ ਹੈ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਰੰਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਫਰੰਟ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖੰਡ-ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਦਮਸ਼ਮਾਰੀ ਵੇਲੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 14 ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਹਰੇ ਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਘਰ ਘਰ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ । ਅੱਜ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਕਿਧਰੋਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣ ਗਏ, ਮਹਿਜ਼ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਖਾਤਰ । ਜਦੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਤਾਂ ਹਮਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਲਿੱਪੀ ਕਲੈਰੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਲਿੱਪੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ ਹਨ, ਇਸ ਫਰੰਟ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ । ਏਥੇ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਗੜਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਹਿਸਟਰੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਆਪਣਾ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਬੇਕਦਰੀ ਨਾਲ ਪਾਨੀਪਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਛਿਪੀ ਨਹੀਂ । ਹੋਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੱਗਾਂ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ? (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ- ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੈ) ਠੀਕ ਹੈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਰਟਸ ਵਿਚੋਂ ਜਾਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੈਨੀਫਿਟ ਆਫ ਡਾਊਟ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਝਾਤ ਮਾਰੋ ਇਸ ਦੀ ਬੈਕਗਰਾਉਂਡ ਕੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ । ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਉਹ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ ।

5-00 P.M.

+Expunged as ordered by the Chair.

[ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ । ਮੈਂ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰਿਫਾਰਮਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਹਿ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਣ ਕਿ ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਸਪੀਡੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ । (ਵਿਘਨ)

PERSONAL EXPLANATION BY SHRI A. VISHWANATHAN

श्री अ. विश्वनाथन : ग्रान ए प्वायंट ग्राफ ग्रार्डर सर। मेरी सपीच में से ग्रखंड भारत के बारे में जो कुछ था उसे एक्सपंज किए जाने का हुक्म दिया गया है ।

I am quoting from the Election Manifesto of Bhartiya Jan Sangh, which is not an illegal document.

श्री चेयरमैन : ग्रखंड भारत के बारे में नहीं था यह तो जमरौद के किले पर झंडा लहराने के बारे में था जो कुछ ग्राप ने कहा है उस के बारे में रूलिंग दिया गया है (विघन) (That did not relate to Akhand Bharat. But the ruling was given on the observation of the hon. Member regarding unfurling of flag on the Fort of Jamraud.)

5.00 p. m.

श्री अ. विश्वनाथन : हम बरतन साफ नहीं करना चाहते, ग्रगर हम झंडा नहीं लहराएंगे तो ग्रौर क्या करेंगे ? (विघ्न)

DEMANDS FOR GRANTS (RESUMPTION OF DISCUSSION)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ (ਮਾਨਸਾ) : ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਅਜ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਦਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਤੁਅਲਕ ਹੈ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦਾ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ ਇਸ ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਸੈਕਟਰੀ, ਜਾਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ, ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਗਜ਼ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ । ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

ਹਨ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਜੇ ਤਕ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਊਸ ਅਗੇ ਰਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਬੇਚੈਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ ਇਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਰਾਈਮ ਘਟਣ।

ਦੂਜੀ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 10 ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਏ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਇਸ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਮਹਾਜਨ, ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕੀ। 10 ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰਖ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੀਫਾਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਿਥੇ ਤਕ ਲਾ ਐਂਡ ਆਡਰ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਦੇ 28 ਕਤਲਾਂ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਇਹ ਪਿਛਲੇ 12-13 ਸਾਲ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕਤਲ ਵਧਦੇ ਚਲੇ ਜ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮੌਤਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਵੀ ਐਨਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਹੁਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸੁਧਰ ਗਈ ਹੈ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਤਲ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜਿਥੇ ਤਕ ਤਅਲਕ ਹੈ, ਕਤਲ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਡਾਕੇ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਘਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਇਹ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਧਾਰ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ)

ਹਰ ਯੁਗ ਨਾਲ ਸਾਇੰਸ ਵੀ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਾਇਮ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਾਇਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਂਗ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਗੋਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਖੱਚਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਅਪਨਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਥਾਣੇਦਾਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 50 ਜਾਂ 60 ਥਾਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਨਵੇਅੰਸ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਥਾਣਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਹੋਣ, ਕੰਮ ਚੈਕ ਕਰ ਸਕਣ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਕਨਵੇਂਅੰਸ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਸ ਨੰਬਰ ਦੇ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਕਰਾਈਮ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਲਬ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਉ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪ ਬੈਕ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੰਸ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਹੁਣ ਵਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਕਿ ਕਰਾਈਮ ਘਟ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਫਸਰ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਤਕ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਫੀਮ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਫੀਮ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬੇਲੇਬਲ ਓਫੈਂਸ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜ਼ੀਰਾ ਲਿਜਾਂਦਾ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਅਫੀਮ 20 ਕਿਲੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਝੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਬੇਧੜਕ ਅਫੀਮ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮਗਲਿੰਗ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਗਾ ਦਿਉ। ਅਤੇ ਅਫੀਮ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਓਫੈਂਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ ਕਿ ਸਮਗਲਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਤਾਂ ਖਦਰ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਲੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ) ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਉਸੇ ਦਾ ਤੇਜ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਦਾਦ ਵਧਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ-

ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਕਰਾਈਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ । ਕੋਈ ਕੁਆਰਟਰ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਕਿ ਉਹ ਰਹਿ ਸਕਣ । ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਥਾਣਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ । ਮੇਰੇ ਇਲਾਕੇ ਮਾਨਸਾ ਵਿਚ ਥਾਣਾ ਇਕ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਅਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਥਾਣਾ ਵਡਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਆਟਰ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਜ ਕਲ ਥਾਣਾ ਜਿਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਆਟਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਕਰਾਈਮ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਕਤਲ ਹੋਏ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਉਸ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਵਿਚ ਕੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ।

ਜਿਹੜੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓ. ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਅਪਣਿਆਂ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਡਾਕਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਕੇਸ 107 ਤੇ 151 ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਗੜੇ ਨਿਪਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਝਗੜੇ ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਗੁੰਡੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ 10 ਨੰਬਰ ਦੀ ਦਫਾ ਨੂੰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਅਜ ਕਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਘਟ ਹੀ ਕੇਸ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਆਦਮੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਟਾਊਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦੱਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹਿਕਮੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਘਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਕ ਰੈਵੀਨਿਯੂ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ, ਦੂਸਰਾ ਇਰੀਗੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਪੁਲਿਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ । ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਉਘਾ ਵਰਕਰ ਸਾਈਕਲ ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ । ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਉਹ ਇਕ ਅੱਛਾ ਵਰਕਰ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਗਏ ਤਾਂ ਥਾਣੇ ਵਾਲੇ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਲਿਖਣ । ਮੈਨੂੰ ਟੈਲੀਫੂਨ ਆਇਆ । ਮੈਂ ਜਾਕੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੇ ਟੈਲੀਫੂਨ ਕਰਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਏ ਬਿਨਾਂ ਮੋਟਰਕਾਰ ਵੀ ਨਾ ਉਠਾਉ । ਇਹ ਬੁਢਲਾਡਾ ਥਾਣੇ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ । ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਾਵਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਥੇ ਚੈਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਦਾਇਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਚਾਹੇ ਸਹੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਗਲਤ ਹੋਵੇ ਦਰਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਇੰਦਰਾਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨੀ ਪੁਲਿਸ ਵਧੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਫਰੀ ਸਿਸਟੇਮੈਟਕਲੀ ਨਹੀਂ ਵਧੀ । ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲਾ ਫੈਲਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕਈਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਹੈ,

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿਘ ਜੋਗਾ]

ਥਾਣੇ ਦੀ ਹੈ, ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਲਗ ਹੈ। ਉਤਨਾ ਸਟਾਫ਼ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਤਨਾ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਾਏ ਗਲਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਤੋਖਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਸਟਾਫ਼ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਟਾਫ਼ ਘਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਰਜ਼ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬੀ.ਏ. ਜਾਂ ਐਮ.ਏ. ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜਲਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਈਆਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਮੁੰਡੇ ਨਵੇਂ ਸਿਧੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾ ਲਉ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਭਰਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਹੇਠੋਂ ਉਤੇ ਚੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਜਰਬਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਲਿਜ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨਵਿਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੀ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੂਲ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਪੀਰੀਅਡ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (What does the hon Member mean by this ? Should the probation period which exists at present, be reduced ?)

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਜੀ ਹਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਅਜ ਕਾਲਿਜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਿਸਟਰ ਬਣਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਲੇਕਿਨ, ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ....(ਵਿਘਨ) ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਇਲਮ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਜ਼ ਮੈਨੇਜਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਟਸ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬਸ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਬਸ ਪਿਛੋਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦਰਮਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਬਸ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੈੜੀ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੱਚਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਉਤੇ ਕੋਈ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਕ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੇਜਰ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਤੇ ਚੈਕ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਖਰਚ ਦੇ ਘਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਹੜੀ ਛਪਣੀ ਹੈ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਮਹਾਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਦੇਖ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਰਚ ਘਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਬਜਟ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ ਡਿਮਾਂਡ ਤੇ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਮੈਂ ਉਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਲ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਚਲੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੇਸਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਚੋਰੀਆਂ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਘਟ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । ਡਾਕੇ ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ । ਜਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਡਾਕੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਾਕੇ ਮਨਿਸਟਰ ਮਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਸਾਨੂੰ ਪੈਪਸੂ ਵੇਲੇ ਦਾ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਡਾਕੇ ਮਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ-ਡਾਕੂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੇ ਛਡੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਦਨਾਮ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਰਾਉ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਡਾਕੂ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਕਿ ਉਹ ਨੰਗੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ (ਵਿਘਨ)।

ਸਾਡੀ ਬੜੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਪਸੂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਰਜ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਗਰ ਅਜੇ ਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਿਊਂਸਪੈਲਟੀਜ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਟੈਨੈਂਸੀ ਐਕਟ—ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਪੈਪਸੂ ਏਰੀਆ ਵਿਚ ਅਲਗ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਲਗ । ਦੋ ਰੰਗੀ ਪਾਲੀਸੀ ਹੁਣ ਤਕ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਹ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਜ਼ਮੀਨੀ ਸੁਧਾਰ ਵਿਚ ਜਿਤਨਾ ਗੋਲ ਮਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਤਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ । ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਵਰਜ਼ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ, ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਪੀਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਤਲ ਖੂਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪਲਸ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਿਛਲੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰੋਪੜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਰੀਜਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡੇ ਬਠਾ ਦਿੱਤਾ ਔਰ ਰੋਪੜ ਲੈ ਆਂਦਾ ਉਹ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਨਾ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਔਰ ਨਾ ਕੋਈ ਮਦਦਗਾਰ—ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੁੱਟ ਦੇ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜ਼ਮੀਨ ਉਥੇ ਉਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਲੋਕਲ ਟੈਨੇਂਟ ਜਾਂ ਹਰੀਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੁਣ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲੇ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਰੇਵੀਨੀਊ, ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਅਤੇ ਟੈਨੈਂਸੀ ਦੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰੋ ਜਾਂ ਪੈਪਸੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਪਰ ਕਰੋ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਮਾਲ ਅਰਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬੈਸਟ ਸੀ । ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤ ਸਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੌ ਸੌ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ

[ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ]

ਝਗੜੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੈਨ ਦਾ ਸਾਹ ਆਵੇ । (ਘੰਟੀ) ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਡਿਮਾਂਡ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਚੂੰਕਿ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਚਾਰ ਡਿਮਾਂਡਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਗੱਲ ਵੱਲ ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਡੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਇਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਲ ਕੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਜੁਤੀਆਂ ਨਾ ਮਾਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਹਲੜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : (ਫਗਵਾੜਾ-ਐਸ. ਸੀ) : ਅਜ ਤਕ ਜੋ ਕੁਝ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜਨਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੈਲਕਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। (ਵਿਘਨ) ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਔਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਫਗਵਾੜੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਬੰਬ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਰਲ ਕੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ । ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਅਛੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ । ਉਥੇ ਡਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਔਰ ਸਾਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ । ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਮਾਸੂਮ ਬਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੀ ਉਥੇ ਥੜਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ । ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣੇ ਤਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਗਏ, ਫੁਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਏ । ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਹਾਰ ਇਸ ਲਈ ਪਾਏ ਸਨ ਕਿ ਥੜੇ ਨੂੰ ਢਾਉਣਾ ਸੀ ? ਕੀ ਜਿਹੜਾ ਸਿਨਮਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ? ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਸਿਨਮੇ ਦੇ ਫਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੋਂ ਢਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਕਿ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਨਾ ਹੋਣ ?

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਜ਼ਰਾ ਅਪਣੀ ਗਲ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । (The hon. Member should make himself clear. I have not been able to follow him). (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆ ਹਨ, ਥੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜ਼ਰਾ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਥੜੇ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਵੇਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਫਿਲਹਾਲ ਉਹ ਥੜਾ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦਾ ਤਾਂ ਥੜਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ) ਸੋ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫਰਸ਼ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਰਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । ਕੀ ਉਥੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀ ? (ਵਿਘਨ)

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਥੜ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਇਧਰ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ। ਐਸੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ)

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਖੇੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? (Should I infer that the said monument has been dismantled?)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਉਥੇ ਦਸ, ਪੰਦਰਾਂ, ਵੀਹ ਸਿਪਾਹੀ ਹਰ ਵਕਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚਾਹ ਵੀ ਪੀਣ ਜਾ ਸਕਣ। ਕੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਸਾਡੀ ਜਨਤਾ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ? (ਵਿਘਨ) ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕੋਈ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ, ਕੋਈ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ। ਸਾਡੇ ਵਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

Shri Lal Chand Suberwal : On a point of order, Sir.

Mr. Deputy Speaker : What is your point of order ?

ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : On a point of order, Sir. ਅਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਦੋਂ ਸਪੀਚ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਡਿਪੱਰ ਮਾਰਦੇ ਸੀ, ਰੋਸ਼ਨੀ on, off ਕਰਦੇ ਸੀ। (ਹਾਸਾ)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਆਪ ਨੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਡਰਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਥੇ ਵੀ light ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) (The hon. Member must have seen big stages of dramas where the light often goes on changing.)

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਰਹੀ ਗੱਲ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਧਰੋਂ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗੇ ਰਹੇ। ਝਗੜਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਰੀਬ-ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਹਰ ਮੈਂਬਰ 100 ਪਿਛੇ 55 ਵੋਟਾਂ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਰਿਹਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਝਗੜਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਏਰੀਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਕਾਨੇਰ, ਆਸਾਮ ਜਾਂ ਮਦਰਾਸ ਭੇਜ ਦਿਉ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। (ਵਿਘਨ) Let me understand first. (What does the hon. Member want to say, let me understand first.) (*Laughter*).

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਉ ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ: On a point of order, Sir. ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਕੁਝ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਰਾ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦਿਉ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ, Let me first understand then I will let you know. (I too do not understand. Let me first understand, then I will let you know.) (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਘਟ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਇੰਡਸਟਰੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਭੁਖੇ ਮਰਨਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਘਟੋ ਘਟ 500 ਰੁਪਿਆ ......

चौधरी बलबीर सिंह : यह कहां बोल रहे हैं ? यह 22 सैक्टर में स्पीच कर लें और वह यहां रिकार्ड पर लिखवा दी जाए।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਅਸੀਂ 22 ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਸਪੀਚਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ । ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਘਟੋ ਘਟ ਇੰਨਾ ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਦਿਉ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਸਕੀਏ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਟੋ ਘਟ 500 ਤੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ 1,500 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਸਕਣ ਕਿਉਂ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸ ਦੇ ਹਥ ਜਾਣੀ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਥ ਤਾਂ ਰਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਥ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਰਕਮ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਟ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਤੇ ਕੋਈ ਸੂਦ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਲਈ ਰੁਪਿਆ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹੋ ? (Does the hon. Member demand money for the labourers or Government employees ?)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਨਹੀਂ ਜੀ ਇਹ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸਾਲ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਰੋਟੀ ਦੀ ਥੁੜ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕਿਆ ਹਮ ਭੀ ਉਸ ਜ਼ੁਮਰੇ ਮੇਂ ਆ ਸਕੇਂਗੇ ਯਾ ਨਹੀਂ (ਹਾਸਾ) (Would I be also included in that category ?) (*Laughter*)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਖੰਡ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੋ ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬਲੈਕ ਵਿਚ ਇਹ 5 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਲੈਕ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਨ ਸਘੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਜੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਜੇ ਕਰ ਗੂੰਗੇ ਵੀ ਹੋ ਜਾਓ ਤਾਂ ਘਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਹਾਸਾ)।

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਹਰੀਜਨਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ? (Is the hon. Member making this remark in relation to Harijan M.L.As. or all the members?)

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਹ ਹਰੀਜਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। (ਵਿਘਨ) (ਹਾਸਾ) ਇਹ ਰਿਸ਼ਵਤ ਅਤੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ। (× × × ×)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਾਉਂ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦੇਣ, I will hold the enquiry.

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਰਾਮ : ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਹੈ [× × × × ×] (ਵਿਘਨ)

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਹੁਣ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ)

Mr. Deputy Speaker: These remarks of the hon. Member are expunged from the record.

ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਵੇਰਕਾ-ਐਸ.ਸੀ.) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਦੋ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਬਜਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਜਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹਿਸ ਬੱਜਟ ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਬਹਿਸ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਤੇ ਹੈ (The di cussion is on the Demands for Grant.)

---

*Expunged as ordered by the Chair.

ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਮਰੜੀ): ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੀਮਾਂਡਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ । ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੈ । ਇਸ ਪਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਜੰਗ ਸੀ ਤਾਂ .... (ਵਿਘਨ)

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ । ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲ ਰਹੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਗੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। (ਵਿਘਨ) (He has done so inadvertantly. However, in future, he will not do so.) (Interruption).

ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ (ਮਰੜੀ) : ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਗਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਜੰਗ ਲਗੀ ਸੀ 10-10 ਮੀਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ । ਸੜਕਾਂ ਪੁਟ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ । ਜੰਗ ਵਿਚ ਫਸਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਇਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤਕਾਵੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਜ ਪੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ । ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਵਸੂਲੀਆਂ ਪੰਜ ਸਤ ਸਾਲ ਅਗਾਂਹ ਪਾ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਉਹ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਲੜਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾ ਕੇ ਦੁਧ ਦੇ ਗੜਵੇ ਤੇ ਲੱਸੀ ਦੀਆਂ ਚਾਟੀਆਂ ਪਹੁਚਾਂਦੇ ਰਹੇ । ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਾਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸੂਲੀਆਂ ਅਗਾਂਹ ਪਾ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੈਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀਜਨ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਲੋਕ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਜਦ ਕਣਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦਸ ਪੰਜ ਭਰੀਆਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਦਾਣੇ ਇਕਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਅਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਟਰੈਕਟਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੁਣ ਥਰੈਸ਼ਰ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਣਕ ਕੁਤਰਨ ਲਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਚਾਰੇ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬੁਰਾ ਹੈ । ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾ ਕਿ ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆਂ ਤਾਂ 21 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ. ਉਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਾੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਮੈਂ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਹਰੀਜਨ ਤਾਂ ਪਾਸਕੂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੰਭਾਲੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਪੋਜੀਸ਼ਨ ਨੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਕਾਂ ਨੂੰ

ਮਨਾਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਜੇਕਰ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਆਂਗੇ, ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ...... (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਪਾਸਕੂ ਵੀ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਹੈ (ਹਾਸਾ) (The balance of power is also in the hands of the party.) (Laughter)

ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਰੜੀ : ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤ ਗਰੀਬ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਥੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਲ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਧਰ ਦੇ ਬੈਠੇ ਸਜਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਗਰੀਬ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਣੀ ਹੈ । ਉਸ ਪਾਸ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ, ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਗਰੀਬ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸੁਧਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਅਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਥਾਈਂ ਮੰਡੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਕ ਮੰਡੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ । ਦੂਜੀ ਮੰਡੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲਗਦੀ ਹੈ ਬਾਬਾ ਅਟਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ । ਇਥੇ ਮੰਗਤੇ ਆਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਇਥੇ ਰੋਟੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਟ ਪਾਲਦੇ ਨੇ । ਤੀਜੀ ਮੰਡੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਸੁਲਤਾਨ ਵਿੰਡ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਗਦੀ ਹੈ । ਉਥੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਅੱਜ ਗਰੀਬ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੀਬ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕੇ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਹਨਤ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਮੋਰਚੇ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਰਾ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਣੇਗਾ, ਅੱਜ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਹੈ ਸੂਬਾ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਐਨੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਕੁਝ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਉ । (The hon. Member should also say something on the General Administration.)

ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਰੜੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕਾਹਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਬਰਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕਿ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਖ਼ੂਨ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਚੂਸਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਖਿਮਾਂ ਦਾ ਯਾਚਕ ਹਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਬੈਲੰਸ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਰਡਰ ਖਾਧੇ ਹਨ, ਸੀਮਿੰਟ ਖਾਧਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਚੂਸਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

चौधरी राधा कृष्ण (फाजिलका) : डिप्टी स्पीकर साहिब, हाऊस के सामने इस वक्त जनरल ऐडमिनिस्ट्रेशन और पुलिस की मांगें ज़ेरे बहस हैं।

जैसे जोगा साहिब ने कहा है कि पुलिस वालों के लिये सवारी का बंदोबस्त नहीं है, मैं भी उनकी इस बात का समर्थन करता हूं और चीफ मनिस्टर साहिब के नोटिस में यह बात लाना चाहता हूं कि ज़िला पुलिस के कर्मचारियों के लिये, जीप या घोड़ों का प्रबंध होना चाहिये। उनके पास तसल्लीबख्श सवारी का इंतज़ाम न होने के कारण वह लोग मुलज़मों का अच्छी तरह से पीछा नहीं कर सकते। मेरी इस बात को नोट कर लिया जावे। मैं इसके मुताल्लिक एक मिसाल आपकी खिदमत में पेश करना चाहता हूँ कि पिछले दिनों अबोहर की पुलिस मुक्तसर के पास से मुलजमों को पकड़ने के लिये गई। उनके पास पुलिस का कोई घोड़ा भी न था। वह किसी का ट्रक लेकर पीछा करने लगे। मगर वह रेलवे लाईन के साथ हो लिये, इस तरह जब उनके मुकाबिला में आये तो दो सिपाही मारे गये। मैं इस लिये कहूंगा कि अगर उनके लिये घोड़ा गाड़ी या मोटर का प्रबंध कर दिया जाये, या जीप्स दे दी जायें तो इस से पुलिस वालों का इंतज़ाम अच्छा हो सकता है।

मैं सरदार गुरनाम सिंह को मुबारिकबाद देता हूं और जैसे रैवीन्यू मनिस्टर साहिब ने कहा था कि यह सप्त ऋषि की सरकार है क्योंकि इस में 7 किस्म की पार्टियां हैं। मैं तो कहूंगा कि अब आप सात ऋषि नहीं रहे, 8 हो गये हैं क्योंकि आठवीं पार्टी कांग्रेस के कुछ नुमांयदे भी इसमें शामिल हो गये हैं। यह एक बड़ी सीधी सी बात है, अब अगर इनके हाथ सरकार आई है, तो अच्छे अच्छे काम करें तो बहुत अच्छी बात है। काम करने वालों को जरूर मौका मिलना चाहिये। मगर 20 साल की बात कह कर, कांग्रेस का नाम लेकर, यहां पर कीचड़ उछालना अच्छी बात नहीं है। अगर कुछ काम पूरी तरह से इस अर्सा में कांग्रेस पार्टी कर हो नहीं पाई तो कुछ काम ऐसे भी किये हैं जो बहुत ही अच्छे हैं। एक बात इनको ध्यान में रखनी चाहिए कि अगर कांग्रेस अच्छे अच्छे काम न करती तो यह भाखड़ा डेम न होता। इतनी आलीशान बिल्डिंग्ज़ न होतीं। इतनी सड़कों का जाल और बिजली की लाइनों का जाल न होता। यह कैसे हो सकता है कि पिछले 20 साल में जो

काम हुए वह बुरे ही हुए। यह भी मुनासिब नहीं देता कि यह कहा जाये कि गुरनाम सिंह मनिस्टरी जो कुछ भी करेगी, वह अच्छे काम ही करेगी और बुरे कामों की जिम्मेवारी कांग्रेस पार्टी पर ठोस दी जाये । सरदार गुरनाम सिंह अब अपोजीशन को गाईड नहीं कर रहे अब आप इस हाऊस को लीड कर रहे हैं उनको ट्रैजरी बैंचिज को याद रखना चाहिये । जहां तक पुलिटिकल कुरप्शन का सवाल है, वजारत की कुरसियों की, उस वक्त भी थी, आज भी है.......

एक माननीय सदस्य : आप भी चले आइये, इधर । मगर अब कोटा-परमिट खत्म हो गये हैं ।

चौधरी राधा कृष्ण : अब शायद और भी ज्यादा हों । मैं अब अपने हलका फिरोजपुर की बात पर आता हूं । एक ब्यान कुरप्शन के मुताल्लिक मैंने 15 मार्च, 1965 की अखबार में कामरेड राम किशन का पढ़ा था । इस की पुष्टी 4 एम०एल०ऐज़० ने भी की थी । मैं इस बात पर नहीं आता कि कुरप्शन घट गई है या बढ़ गई है, मगर इतना जरूर कहूंगा कि आज भी वही पुलिटीकल कुरप्शन है । इधर से उधर अब भी एम० एल० ऐज़० की आमद बरामद है । पुलिस की ऐडमनिस्ट्रेशन के मुताल्लिक भी सरदार गुरनाम सिंह जी को एक ब्यान देना चाहिये कि उनके ख्याल के मुताबिक कैसे काम हो रहा है । मगर मेरे अपने हलके का जहां तक ख्याल है, पुलिस ऐडमनिस्ट्रेशन के मुताल्लिक मैं इतना ही अर्ज करूंगा कि जहां तक हमारे अपने हलके का सवाल है, वहां पर मुजारों की जमीन जबरदस्ती काशत की गई और मालिकान ने डंडे के जोर से की है । इसके मुताल्लिक पुलिस में भी परचा दर्ज करवाया गया । इसको एक महीना हो गया है मगर इस तरफ कोई ध्यान नहीं दिया गया । मैं पुलिस के मुताल्लिक इतना ही कहूंगा कि सरकार को कोई ऐसी चीजें पुलिस के मुताल्लिक करनी चाहिए, जिस से पुलिस ऐफीशैंटली काम करे ।

श्री हरबंस लाल खन्ना (अमृतसर दक्षिण) : डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आपके द्वारा इस हाऊस को यह बताना चाहता हूं कि आज हम जनरल ऐडमनिस्ट्रेशन पर विचार कर रहे हैं । पिछले 20 साल से हमें जनरल ऐडमनिस्ट्रेशन के मुताल्लिक लोगों के जो फीलिंग्ज़ मिले हैं, उनसे यह जाहिर होता है कि there was no administration. इस सरकार के साथ पिछले सालों से कुछ ऐसा ऐलीमैंट था जैसे समगलर्ज और कुरप्ट लोग, शामिल करके सरकार ने अपना प्रबन्ध चलाया हुआ था, जिसे यह आज तक जनरल ऐडमनिस्ट्रेशन कहते हैं, अवाम ऐसा महसूस करते थे जैसे वह अंग्रेजों की गुलामी से निकलकर किसी और गुलामी में फँस गये हों। वह उन कारनामों पर जो उन्होंने आजादी हासिल करने के लिये किये, पर पछता रहे थे। They were repenting over that. इस लिये डिप्टी स्पीकर साहिब, मैं आपके द्वारा अपनी सरकार से कहूंगा कि आज ऐसा वातावरण

[श्री हरबंस लाल खन्ना]

बनाने की जरूरत है कि लोग उस गंदे वातावरण को भूल जायें। जो लोग आज तक अपने आपको सिक्योर महसूस नहीं करते थे, वह कुछ रिलीफ महसूस करें। मासिज को जरूरी है कि ऐसे गंदे वातावरण से बचाया जाये। आज तक कांग्रेस के सामने एक ही उद्देश्य रहा है कि उसने लोगों को अपने ही विचारों के पक्ष में, हक में, रखने के लिये सब कुछ किया मासिज का हरगिज कोई ख्याल नहीं रखा। ऐसे प्रोग्राम बनाये जो लोगों के हितों के totally against थे and there was no check on that. डिप्टी स्पीकर साहिब, आपके द्वारा मैं हाऊस की खिदमत में यह अर्ज कर देनी चाहता हूं कि हमें इस मुल्क में कोई ऐसी चेंज लानी चाहिये, जिस से दुखी लोगों को रिलीफ महसूस हो। लोग तरह तरह से तंग हैं और ज्यादा तर इस ऐडमनिस्ट्रेटिव निजाम की वजह से तंग हैं। और तो और अगर आपको किसी केस के मुताल्लिक थाना में जाना पड़े, तो वहां कोई जिम्मेवार आदमी ही नहीं मिलेगा। न थानेदार न ए. ऐस. आई. और न कोई और जिम्मेवार शख्स। मगर अगर हाजरी देखनी हो तो कागजात में बड़ा भारी स्टाफ दिखाया जाता है जो रोजाना रैगुलर्ली हाजर होता है। प्रैक्टीकली वक्त पड़ने पर सब गायब नजर आते हैं। पिछले दिनों मुझे ऐसा तजरुबा होता रहा है ......

श्री उपाध्यक्ष: पिछले दिनों से आपकी क्या मुराद है। (What does the hon. Member mean by sometime back ?)

श्री हरबंस लाल खन्ना: पिछले दिनों से मेरा मतलब है जी कांग्रेस हकूमत।

(ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਉਪ ਮੰਤਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਖੰਨਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਈਨ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਏ।)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ; On a point of order Sir, ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਲਾਈਨ ਕਰਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ।

Mr. Deputy Speaker : I will request that no hon. Member should pass through the line between the Chair and a Member speaking.

श्री हरबंस लाल खन्ना: अब मैं आपकी खिदमत में एडमिनिस्ट्रेशन के सम्बंध में कुछ सुझाव पेश करना चाहता हूं। पुलिस स्टेशनों के मुताल्लिक मेरा यही सुझाव है कि एक एस. एच. ओ. और एक ए. एस. आई. हर थाने में हर वक्त बैठा रहना चाहिये। इस से हर केस के मुताल्लिक मौके पर जाकर इतमीनान से फैक्टस फ़ाईन्ड आऊट किये जा सकते हैं। हम ने अमृतसर के अन्दर इस चीज को प्रैकटीकल शेप देने की कोशिश की है। We have given it a practical shape. इस से एस. एच. ओ. को अगर बाहर जाना पड़े तो साथ ही ए. एस. आई. काम संभाल लेता है इसको भी रिलीफ मिलता है और कम्पलेनैंट की भी शुनवाई होती रहती है। ऐसे ऐलीमैंट जो हकूमत से मिलकर पब्लिक के कामों में दखल अंदाज होते हैं, उन को दबाना चाहिये। उन पर कोई चैक किया जाये। There should be change in that out-look. ताकि लोगों को पता लगे कि अब जनता का, अवाम का, अपना राज है।

इसके इलावा मैं यह भी अर्ज करूंगा कि अगर किसी देश को अपने पांव पर खड़ा करना है तो उसके दो ही पहलू हैं एक तो यह कि एडमिनिस्ट्रेशन को ठीक ढंग से चलाया जाये और हमें पुलिस का साथ अगर किसी मामला में देना पड़े, तो बगैर किसी रू-रियायत के साथ देना चाहिये इसके इलावा मेहर चन्द महाजन के पुलिस कमिशन ने जितनी सिफारिशात की हैं वह अभी तक लागू नहीं की गई, इसमें से महज 10% लागू हो पाई हैं, अभी 90% बाकी हैं। यह जल्दी से जल्दी लागू होनी चाहियें। थाने में 24 घंटे तक कोई न कोई अफसर रहना चाहियें जो शिकवे-शिकायतें सुने और लोगों को सैटिसफ़ाई करे। लोगों को सैटिस्फाई करने के लिये पुलिस है, यह तभी सैटिस्फाई होंगे जब हकूमत इनको सैटिसफाई करेगी।

इस के इलावा मैं भी इस बात का समर्थन करता हूं जैसे और कई मैंबर साहिबान ने कहा है कि पुलिस वालों के लिये सवारी का ज़रूर कोई न कोई इन्तज़ाम होना चाहिये। घोड़ा वगैरा यह इस लिये नहीं रखते क्योंकि यह इन को महँगा पड़ता है। इस लिये सरकार को चाहिये कि इन के लिये सवारी के साधन सरकार की तरफ से दिये जायें ताकि मौका पर पहुँच कर यह फौरन तफतीश कर सकें और डाकुओं का मुकाबला भी कर सकें। मेरी आप से यही प्रार्थना है कि पुलिस आफिसर्ज़ को और जो छोटे छोटे पुलिस के मुलाज़मीन हैं उन को पुलिस कमिशन को रिकमैंडेशन के मुताबिक सैटिसफाई किया जाये। इस के इलावा एजूकेशन पर मैं अर्ज करूं ... ...

Mr. Deputy speaker: This is a separate demand.

6.00 p.m. **श्री हरबंस लाल खन्ना :** इन मास्टरों का होना ज़रूरी है। ऐसे मास्टर———

श्री उपाध्यक्ष : खन्ना जी, वह सैपरेट डीमांड है। (The hon. Member Shri Khanna should know that it is a separate demand.)

श्री हरबंस लाल खन्ना : अच्छा जी, मैं ऐडमिनिस्ट्रेशन के बारे में यह कह रहा था कि पिछले बीस साल के अरसा में पंजाब में इस तरह की एडमिनिस्ट्रेशन चलती रही, जिस में कुरप्शन को बढ़ावा मिला। हर डिपार्टमेंट में ऐसा सिस्टम अपनाया गया जिस से किये जाने वाले काम को डीले किया गया। दिनों में किये जाने वाले कामों में महीने लगते रहे। इस प्रकार की धांधली मचाई गई, जिस से लोगों को अपना काम करवाने के लिये रिश्वत देनी पड़ती थी। ऐसी

[श्री हरबंस लाल खन्ना]

गन्दी एडमिनिस्ट्रेशन पिछले 20 साल में चलती रही। मैं आप के द्वारा मिनिस्टरी से कहना चाहता हूं कि इस बुरे सिस्टम में चेंज आनी चाहिये। हर कंनसर्ण्ड आदमी को मालूम होना चाहिए कि उस के काम में कितनी देर लगेगी। मेरा यह सुझाव है कि ऐप्लीकेंट चाहे छोटा हो चाहे बड़ा मैरिट्स पर उस की अर्ज़ी पर डिसीज़न ले कर तिथि निश्चित की जाए ....10 दिन की या 15 दिन की जैसी काम की नेचर हो। सम्बन्धित आदमी को पता लग जाएगा कि उस के काम में कितनी देर लगेगी। गलत प्रोसीजर के फालो करने से लोगों को कितने चक्र लगाने पड़ते हैं। उन को इतना तंग किया जाता है कि वह महसूस करते हैं कि काम करवाना हो तो रिश्वत दो। चुनांचि आखिर में रिश्वत दे कर काम करवा कर ले जाते हैं। इस प्रोसीजर में रैडीकल चेंज आनी चाहिए। मेरा सुझाव है कि ऐसी तिथियों की लिस्ट लग जानी चाहिये ताकि हर एक को पता लग जाए कि इतने दिनों में मेरा काम होगा। अगर उतने दिनों में उस का काम नहीं होता तो जिस पर इस ढीले की जिम्मेदारी आती है उस के बारे में पूछ ताछ कर के उस की डांट डपट होनी चाहिये। पिछले दिनों मुझे किसी दफ़तर में जाने का मौका मिला। मैं ने देखा कि कांग्रेस ने अपने आदमियों को खुश करने के लिये लगा रखा है, वे लोग काम कुछ नहीं करते। पौलिटिक्स में हिस्सा लेते हैं। उस दफतर में 50 आदमियों की स्ट्रेंग्थ है लेकिन काम कुछ नहीं केवल कागज़ी कार्यवाही हो रही है— इधर से उधर और उधर से इधर। अगर स्टाफ कम हो तो काम में ऐफिशैंसी आ सकती है, क्लीन एडमिनिस्ट्रेशन आ सकती है ....

ਸ਼੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਹੰਗਲੌਂਦੀ ਕਿਉਂ ਹੈ ਮੁੰਗਲੀ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ? (Does the hon. Member mean that in the absence of check-rod administration cannot be cleaned and made efficient.?)

श्री हरबंस लाल खन्ना : मेरा मतलब है कि स्टाफ का एक्सट्रा नम्बर होने से ऐक्सट्रा खर्च हो रहा है। इस ऐक्सट्रा खर्च को रोकना चाहिये, बंद करना चाहिये। लोगों को सहूलियत देने के लिये एडमिनिस्ट्रेशन में चेंज आनी ज़रुरी है। क्लीन एडमिनिस्ट्रेशन के लिये चेंज आनी लाज़मी है।

मैं आप का धन्यवाद करता हूं कि आप ने मुझे अपने विचार हाऊस के सामने रखने का समय दिया।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ; ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਜੋ ਲਫ਼ਜ਼ ਕਹਾਂਗਾ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ । ਕਈਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਹਾਓਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਨਾ ਰਖੇ ਹੋਣ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਿਆਲਾਤ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਾਂਗਾ। ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਹਕੂਮਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਵੀਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਹੀ ਢੰਗ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਰਲ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਰੇਡ-ਟੇਪਇਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਰ ਸਕੂਲ ਦਾ ਹੈਡਮਾਸਟਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਛੇ ਕਰਕਟਰ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀ ਉਥੋਂ ਬੜੇ ਅਛੇ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲਣਗੇ ਕੋਈ ਆਈ. ਏ. ਐਸ. ਬਣੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪੀ. ਸੀ. ਅਸ. ਬਣਗਾ। ਸਾਡੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਰਦਾਰ ਗਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਹਤਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਚੰਦ ਇਕ ਗੱਲਾਂ ਬਤੌਰ ਇਕ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਆਈ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਦੋਨਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਇਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕਾਂਸ਼ਟੀਚੂਐਂਸ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲਾਤ ਹ ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਟੇਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਣ ਲਈ ਤਿੰਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਬੀਨੇਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਨ ਗੌਰਮਿੰਟ, ਪਬਲਿਕ ਅਤੇ ਆਫ਼ੀਸਰਜ਼। ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਅਦਾਰੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਣਗੇ ਉਥੇ ਨਾ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ, ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫ਼ਸਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਬੜੀ ਗੰਦੀ ਜਮਾਤ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਈ ਭੈੜੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਹੀ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਬੜੀ ਖਰਾਬ ਜਮਾਤ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਕਟਰ ਬੜਾ ਭੈੜਾ ਸੀ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿਲ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨਗੇ ਤ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵਾਹ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਉਹ ਵਾਹਵਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਸੀਕਲੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਟਾਰਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਣ ਉਹ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਮੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਕੰਬੀਨੇਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਕੂਆਪ੍ਰੇਟ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਚਲੇਗਾ । ਅਫ਼ਸਰ ਉਸ ਵਕਤ ਕੁਰੱਪਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੂਬੇ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕੁਰੱਪਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਕਰੱਪਟ ਹੋਣਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੁਪੱਈਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਬਲਿਕ ਵਿਚ ਬੇਈਮਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਆਦਮੀ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸਾ ਲੈਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਵਕਤ ਬਚ ਜਾਵੇ । ਜੇਕਰ ਉਹ 10 ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਅਫ਼ਸਰ ਬੇਈਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਹੈ । ਪਬਲਿਕ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਸਮਝੇਗੀ । ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮਜਬੂਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਡੇ ਮਨਿਸਟਰ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੁਰਅੱਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ । ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਅਫ਼ਸਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਅਗਰ ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਦਲੇਰ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਕਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ । ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ । ਜਿਹੜਾ ਹਸ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਮੌਜੂਦਾ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਫਲਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਫਲਾਨੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਫਲਾਨੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਅੱਛੇ ਢੰਗ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਫ਼ਸਰ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਜਿਹੜੀ ਵਕਤ ਦੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਅਫ਼ਸਰ ਚਲਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰਾ ਨੂੰ ਨੇਕ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨੇਕ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਵਿੰਡਿਕਟਿਵ ਹੈ ।

ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ: ਜ਼ਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਬੜੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਦਿਲੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਮਿਨਿਸਟਰ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸ ਕੰਮ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਬਲਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਫ਼ਲਾਨਾ ਅਫ਼ਸਰ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਰਖਣ ਲਈ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ– ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ

ਤਿੰਨ ਕਹੇ ਸਨ ਹੁਣ ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ—ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਨੂੰ, ਲੈਜਿਸਲੇਟਰਜ਼ ਨੂੰ, ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਔਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਅਗਰ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਪਾਵੇ ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਵਾਲੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਬਜਟ ਬਣ ਗਿਆ । ਉਸ ਉਤੇ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਵੋਟਿੰਗ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਫਾਰਮੇਲਿਟੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਬਜਟ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦ ਸੂਝਬੂਝ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆਂ ਕਰਦੇ । ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਇਕ ਵੇਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਸਾਲ ਸਾਲ ਉਸੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲਦੀ ਆਈ ਹੈ । ਇਕ ਮਿਨਿਸਟਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਇਆਂ 15 ਦਿਨ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਬਤੌਰ ਮਿਨਿਸਟਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਉਹ ਸਪੀਚ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ । ਉਹ ਪਾਸ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਔਰ ਚਾਲੂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਹਟਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਵਾਵੇਲਾ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਗੱਲਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਵੇਖਿਆ ।

ਮੈਨੂੰ 20 ਦਿਨ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਇਹ ਦੇਖੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਸੁਣਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵਕਤ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਉਪਰ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਓ ਕਿ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਔਰ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿਨਟ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਉਣ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ । ਹੁਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਅਗਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦਸ ਵਜੇ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ । ਪਬਲਿਕ ਨੂੰ ਕਈ ਘੰਟੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਫ਼ਸਰ ਅਪਣੇ ਰੀਟਾਇਰਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਕ ਦੇ ਟਾਈਮ ਨੂੰ ਜ਼ਾਇਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਉਹ ਅਫ਼ਸਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਨਾ ਹੋਵੇ-ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਜ਼ਾਇਆ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਅਗਰ ਉਸ ਮੁਅਕੱਲ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ 15, 15 ਯਾਂ 20, 20 ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ 10 ਯਾਂ 15 ਰੁਪੇ ਕਲਰਕ ਨੂੰ ਦੇਕੇ ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ 5 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਜ਼ਾਤੀ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਰਟਾਂ, ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਸਟਮ ਹੈ, ਕਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਕ ਆਦਮੀ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ]

ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਅਪਣਾ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਟਾਈਪ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਦਰਖਾਸਤ ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਡਾਇਰਿਸਟ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈਡ ਕਲਰਕ ਪਾਸ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਕੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਨੂੰ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਹੈਡ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਨੂੰ ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਨਡੈਂਟ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸੈਕਟਰੀ, ਡਿਪਟੀ ਸੈਕਟਰੀ, ਜਾਇੰਟ ਸੈਕਟਰੀ ਕੋਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਸੈਕਟਰੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਨਿਸਟਰ ਪਾਸ ਭੇਜਦਾ ਹੈ । ਉਥੋਂ "but" ਲਗਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੌਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਜਿਜ਼ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਕਾਗਜ ਵਾਪਸ ਪਹਿਲੀ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਅੌਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਭਾਰੀ ਮੰਬਾ ਹੈ । ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ "but" ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ 10 ਆਦਮੀਆਂ ਕੋਲ ਅੈਪਰੋਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਟੇਜਿਜ਼ ਨੂੰ ਘਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'but' ਲਗ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ । ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਸਕੋਪ ਘਟ ਜਾਵੇਗਾ ਅੌਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ: It means stages should be cut. ਠੀਕ ਹੈ, ਬੜੀ ਅੱਛੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜੋ ਸਹੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹੀ ਕਹਾਂਗਾ (ਵਿਘਨ) ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਤਅਲੱਕ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਦਰੁਸਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖਲਕ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ, ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤਾਂ ਸਚਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ । ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਕਿਉਂ ਚਲਦੀ ਹੈ । ਲੋਕ ਮਜਬੂਰ ਹੋਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅੌਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । (ਹਾਸਾ) ਅਗਰ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅੌਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਵੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਹੈ ਉਹ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਅਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ । ਇਕ ਈਮਾਨਦਾਰ ਆਦਮੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬੇਈਮਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਸਰਕਲ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਸਲਾਹ ਅੌਰ ਆਬਕਾਰੀ ਵੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 107, 151, 109 ਦੀ ਦਫ਼ਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵੀ ਬੜੀ ਗਲਤ ਤੌਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਇੰਸਟਰੱਕਸ਼ਿਜ਼ ਉਪਰੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਥਾਨੇਦਾਰ ਨੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣੇ ਹਨ-ਭਾਵੇਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਖਾਣੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ । ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਪਰਸੈਨਟੇਜ ਮੁਕਰੱਰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨਗੇ ਹੀ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਘਟਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ : ਯੂਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਉਥੇ ਟਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਰੈਵੀਨਿਊ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਦੇ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਥੇ ਸਾਡੀ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਤਾਂ ਕੇਸਿਜ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਚਾਲਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਆਉਣ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਤਨਾ ਪੈਸਾ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਲਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਹੈ । (ਘੰਟੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼) ਜੇਕਰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਏ ਦਿਨ ਇਥੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਟਿਸਿਜ਼ਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਪੀਚਾਂ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਾ ਪਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਮਨ ਬਣਾ ਲਓ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਚੰਗੇ ਕਰਨੇ ਹਨ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਉਗੇ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ—ਤੁਸੀਂ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਸੇ ਦੀ । ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭਠਲ : (ਧਨੌਲਾ) ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਜਟ ਦੀ ਮਦ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਠੀਕ ਹੈ ਪੁਲਿਸ ਬਹੁਤ ਭਰਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਫੇਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਕਾਂਗਰਸ ਕਹਿੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ । ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਦੀ ਬਣਦੀ ਉਹ ਲੁਟੇਰੇ ਅਤੇ ਡਾਕੂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਲਈ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਗਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੇ ਬਣੀ ਨੂੰ ਹੀ 20 ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ । (ਵਿਘਨ)

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਅਫੀਮ ਬਾਰੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਅਫੀਮ ਦੇ ਠੇਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਠੇਕਾ ਸੀ ਉਥੇ ਹੁਣ ਦਸ, ਦਸ ਠੇਕੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੋ ਠੇਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਚੰਗੀ ਅਫੀਮ ਮਿਲਦੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਉਥੇ ਅਫੀਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਬਲਕਿ ਕੂੜੇ ਵਿਚ ਕੁਚਲੇ, ਸੌਂਫ ਅਤੇ ਕੁਤੇ ਮਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਕੁਟ ਕੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੀ ਚੀਜ਼ ਰਲਾਕੇ ਅਤੇ ਇੰਜਨ ਦੀ ਕਾਲਕ ਪਾਕੇ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਤੋਲਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਹਨਾਂ ਠੇਕਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਮੀ ਕਾਗਜ਼ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਦੇ ਪੈਕਟ ਅਠ ਆਨੇ, ਚਾਰ ਆਨੇ ਅਤੇ ਦੋ ਆਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਅਮਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਜ਼ਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਫੀਮ ਵਿਕਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅੱਡਿਆਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮਣਾਂ ਅਤੇ ਪਨਸੇਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਫੀਮ ਵਿਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਦੀ ਨਹੀਂ । ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਟਾਊਟ ਸ਼ਰੇ ਆਮ ਅਫੀਮ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 50 ਫੀਸਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰ

[ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ]

50 ਫੀ ਸਦੀ ਸਰਪੰਚ, ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀਆਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ । ਜੋ ਮਣਾਂ ਅਤੇ ਪਨਸੇਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਅਫੀਮ ਵੇਚਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਪਰ ਜੋ ਤੋਲਾ ਦੋ ਤੋਲੇ ਲੈਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਟਾਊਟ ਪਾਸੋਂ, ਟਾਊਟ ਉਸੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਚਲਾਨ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਰੀਬ ਨੂੰ , ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਕਪੜੇ ਮੈਲੇ ਦੇਖੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪਾਸ ਸਦਕੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਘੋਰੀ ਹੈਂ ਅਫੀਮੀ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਕਪੜੇ ਮੈਲੇ ਹਨ—ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਸੋਢਾ ਸਾਬਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਕਪੜੇ ਧੋਵ ਕਿਵੇਂ, ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੋਢਾ ਸਾਬਣ ਲਵੇ—ਉਸੇ ਦਾ ਚਾਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਤਾਂ ਉਸ ਗਰੀਬ ਨੇ ਕਿਤੋਂ ਫੜ ਫੜਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਛਡ ਦਿਤਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਅਫੀਮ ਪਾ ਕੇ ਚਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੋਸਤ ਦੇ ਟੱਕਾਂ ਦੇ ਟ੍ਰੱਕ ਭਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ । ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ 10, 10 ਜਾਂ 12, 12 ਮੀਲ ਤੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਪੋਸਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਐਸ. ਪੀ., ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਸਤ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਅਮਲੀ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਕੇ ਚਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੈਲੇ ਕਪੜੇ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਜਾਂ ਅਫੀਮ ਪਾਕੇ ਕੇਸ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਿੰਡ ਸੇਖੇ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਕੇਸ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇਕ ਢੋਲ ਫੜਿਆ । ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਢੋਲ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਘਟ ਬੋਤਲਾਂ ਪਾਕੇ ਚਲਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ 100 ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਢੋਲ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੇਸ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਫੜ ਲਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਅਫੀਮ ਦਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਜਾਉ ਅਤੇ ਇੰਜ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਨ ਕਰਾਕੇ 20, 20 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਾ ਲਿਆ ।

ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਛਿਲੜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟ ਬਰੀਕ ਪੀਹਕੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅਮਲੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੁਕੀ ਹੈ ....

ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ : ਭੱਠਲ ਸਾਹਿਬ, ਬੜੀਆਂ ਬਰੀਕੀ ਦੀਆਂ ਆਬਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ । (The hon. Member Comrade Bhathal is making very delicated observations).

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣ । ਜਿਥੇ ਢਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਕੜਦਾ ਪਰ ਜੋ ਪੀਂਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਰਖਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ

ਬੰਦ ਕਰੋ । ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਪੋਸਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕੀ ਲੁਟ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕੇਸ ਤੇ ਨਾ ਬਣਾਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮਿਲਣ।

ਇਕ ਗੱਲ ਪੁਲਿਸ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਤੇ ਕੇਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਜਾਂ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕਰੇ । ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਗਏ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 20 ਥਾਨੇਦਾਰ ਬਦਲ ਚੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਨਵੇਂ ਥਾਨੇਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ । ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਚਲਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਰ ਤਾਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਾਲਚਲਨ ਭੈੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਦੋਸਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹ ਗੰਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਅਫਸਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਚਾਲ ਚਲਨ ਕੈਸਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ।

ਫਿਰ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਨ 62 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਨੇਕ ਚਲਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਰਹਿਮ ਦਿਲੀ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਹੁਣ ਸੰਨ 62 ਤੋਂ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਹਿਮ ਦਿਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਟੁਟੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖੀ 14 ਸਾਲ ਕਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਇਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 62 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ....

Mr. Deputy Speaker: The House stands adjourned till 9.30. a.m. tomorrow.

6-30 p.m. | *(The Sabha then adjourned till 9.30 a.m. on Tuesday, the 16th May, 1967)*

586—305—5.5.68—Pb., Govt. Press, Patiala.

APPENDIX I

to

Punjab Vidhan Sabha Debate Vol. I No. 20 dated the 15th May, 1967.

CASES DECIDED BY PEPSU LAND COMMISSION

***250 Sardar Jagir Singh Dard**: Will the Minister for Revenue be pleased to state—

(a) the number of cases decided by the PEPSU Land Commission but which have not yet been disposed of by the Collectors concerned;

(b) the names of the persons whose cases have not yet been disposed of with their addresses and the details of their total holdings ?

Major General Rajinder Singh : (a) 12.

(b) A statement is laid on the Table of the House.

Statement showing the names of persons whose cases have been decided by the Pepsu Land Commission but have not yet been disposed of by the Collectors concerned

S. No.	Name and address of the landowner	Total Holding S. A. Units.
1.	Shri Sukhinder Paul Singh s/o Pritam Singh, of village Jai Nagar, tahsil Rajpura, district Patiala.	94.60
2.	Shri Sukhdarshan Singh s/o Sukhdev Singh, of village Bathli, tahsil Sirhind, distirct Patiala	48.89
3.	Smt. Sant Kaur widow of Rajkumar Singh of village Gharuan, tehsil Sirhind, district Patiala.	85.59
4.	Shri Puran Singh son of Prem Singh, Village and Post Office Himatana, Tahsil Malerkotla District Sangrur,	32.14
5.	Shri Arjan Singh son of Mihan Singh, of Faridkot District Bhatinda.	84.07
6.	Shri Hardyal Singh son of Gurbax Singh, of village Ramgarh, Tahsil Faridkot, District Sangrur	111.82
7.	Shri Inder Singh s/o Maluk Singh of village Ghuduwala, Tahsil Faridkot, District Bhatinda	54.87
8.	Shri Pritam Singh s/o Vir Singh of village Bargari, Tahsil Faridkot, District Bhatinda	77.94
9.	Shri Ujjagar Singh s/o Sadda Singh of village Dhaipai. Tahsil Faridkot, District Bhatinda	58.20
10.	Shri Ranjit Singh, s/o Bahal Singh of village Sarawan, Tahsil Faridkot, District Bhatinda.	73.67
11.	Shri Pala Singh, s/o Kesar Singh, of village Kila Nau, Tahsil Faridkot, District Bhatinda	35.39
12.	Shri Harbhagwan Singh, s/o Ghugga Singh, of village Jhakharwala, Tahsil Faridkot, District Bhatinda.	169.47

ISSUE OF ARMS LICENCES IN THE STATE

47. **Sardar Gurdev Singh Sidhu**: Will the Chief Minister be pleased to state—

(a) the method prescribed by the Government for the issue of arms licences in the State;

(b) whether the Government has issued any orders that such licences be issued to those persons only who submit Lambardar's report, together with the details of their immovable property;

(c) whether it is a fact that a landless person of good character is not considered fit for the issue of an arms licence;

(d) whether a Panch or a Sarpanch is also required to submit Lambardar's report;

(e) whether any time limit has been prescribed for the disposal of applications for the issue of arms licences ?

Sardar Gurnam Singh: (a) An application for the grant of an arms licence has to be submitted to the licensing authority in Form 'A' appended to the Arms Rules, 1962, accompanied by the fee according to the rates given in Form III appended to the said rules. The licensing authority gets character and antecedents of the applicant verified through the Police and obtains a report on his fitness to hold a licences. After taking these reports into consideration the licensing authority takes a decision whether or not to issue the licence applied for.

(b) No. The Government instructions issued in 1963 are only to the effect that while verifying the character and antecedents of the applicants from the rural areas, the subordinate Police officers should also consult the Lambardar. These instructions were issued in order to enhance the prestige of the Lambardars in the eyes of the general public.

(c) No. Section 14(2) of the Arms Act, 1959 specifically lays down that "the licensing authority shall not refuse to grant any licence to any person merely on the ground that such person does not own or possess sufficient property".

(d) No.

(e) Yes.

RESOLUTIONS PASSED BY PANCHAYAT SAMITI MALERKOTLA

***241 Comrade Bhan Singh Bhaura** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) whether it is a fact that the resolutions passed by the Panchayat Samiti, Malerkotla since 1965 regarding the extending of help to it for constructing link roads has not been sanctioned;

(b) whether it is also a fact that a resolution passed by the said Samiti, regarding help for the construction of a Harijan Dharamsala is pending with the Government since 1965;

(c) if the answer to parts (a)&(b) above be in the affirmative, the reasons therefor?

Shri Satya Pal Dang : (a) No.

(b) No.

(c) Question does not arise.

CONFIRMATION OF CLERKS WORKING IN THE PUNJAB IRRIGATION DEPARTMENT

***253 Jathedar Hardit Singh Bhathal,** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the total number of clerks belonging to Irrigation Department of the erstwhile Pepsu State at present working in the Irrigation department;

(b) whether the officials referred to in para (a) above have been confirmed on their posts, if not, the number of those who have not been confirmed so far, together with the reasons therefor and the time by which they are likely to be confirmed ?

S. Lachhman Singh Gill : (a) 45.

(b) Out of these 45 Clerks, 29 Clerks have already been confirmed and the remaining 16 are yet to be confirmed. The additional permanent cadre for Irrigation Branch was sanctioned by Government on 21st October, 1966, i. e., 10 days before Reorganisation. As the data with regard to the officials to be confirmed was to be collected from field offices throughout the State, the confirmation against the additional cadre could not be taken up due to shortage of time. Action with regard to the confirmation of these 16 clerks, with reference to their seniority amongst other colleagues, has now been taken up alongwith other clerks of Punjab.

RUNNING GRADE TO THE PANCHAYAT SECRETARIES IN THE STATE

49. **Sardar Gurdev Singh Sidhu** : Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state—

(a) whether there is any proposal under the consideration of the Government to give a running grade to the Panchayat Secretaries in the State;

(b) whether any dearness allowance is paid to the Panchayat Secretaries; if not, the reasons therefor ?

Shri Satya Pal Dang : (a) The request of the Union of Secretaries that their present grade should be revised is under examination.

(b) No. Because a consolidated grade of Rs. 80-5-130 has been given.

UPGRADING OF SCHOOLS IN DISTRICT BHATINDA

50. **Sardar Gurdev Singh Sidhu** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the number of primary and middle schools in district Bhatinda which are being upgrade to the Middle, High or Higher Secondary standard, separately;

(b) the number of primary and middle schools in the Budhlada are proposed to be up graded to the Middle High and Higher Secondary Standard.

Shri Lachhman Singh Gill : (a) (i) Primaryto Middle Standard: 3.

(ii) Middle to High Standard : 3.

(b) None.

CONSTRUCTION OF BRIDGES OVER DRAIN SIRHIND CHOE IN DISTRICT BHATINDA

51. **Sardar Gurdev Singh Sidhu** M. L. A. : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state whether there is any proposal under consideration of the Government to construct bridges over the Sirhind Choe drain in district Bhatinda, if so, the details thereof and the time by which those are likely to be constructed ?

S. Lachhman Singh Gill : Yes. V. R. Bridges have been provided in the scheme, but the exact sites will be decided in consultation with the Deputy Commissioner at the time of construction. Due to the paucity of funds, it can not, however, be said as to when the construction will be taken up.

CONSTRUCTION OF ROADS IN DISTRICT BHATINDA

53. **Sardar Gurdev Singh Sidhu M. L. A.** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state the time by which the Budhlada-Mansa, Budhlada-Jhaneer and Bhudhlada-Suman Road in district Bhatinda as included in the Fourth Five Year Plan, are likely to be constructed ?

Shri Gurmit Singh : These roads which were tentatively proposed for inclusion in the IV Five Year Plan before re-organisation could not be accommodated in the Plan now drawn up for re-organised Punjab owing to the limited scope of funds.

COMPENSATION TO CULTIVATORS IN DISTRICT BHATINDA.

54. **Sardar Gurdev Singh Sidhu, M L.A.** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the details of the amount of compensation which is yet to be paid to the cultivators of the land covered by the Sem/drains, i. e. Sirhind Choe, Bahadursinghwala Drain and Bretta Drain in district Bhatinda;

(b) the names of those villages whose residents are yet to be paid the said compensation along with the reasons for which compensation has not been paid to them so far ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) About Rs. 3,47,000 are due to be paid to the land owners whose land was acquired for the widening of Sirhind Choe and about Rs. 1,12,000 are due to be paid to the owners of land coming under Bhadur Singh Wala Drain.

No compensation is due to the cultivator whose land was acquired for the excavation of Bretta Drain as the compensation for the same has since been made.

(b) Statement is attached. The payment to them has not yet been made as the land documents are under scrutiny.

(a) **Canalising of Sirhind Cho from R. D. 61,000 to 161,815 in district Bhatinda.**

Sr. No.	*Village*	*Sr. No.*	*Village*
1.	Akanwali	8.	Gurney Khurd
2.	Mandhali	9.	Gurney Kalan
3.	Sharan	10.	Fafra Bhaika
4.	Pilion	11.	Bhorawal
5.	Barah	12.	Dhalewan
6.	Ahmedpur	13.	Hodla Kalan
7.	Hassanpur	14.	Samundgarh (Alies). (Khewa Miban Singh)
		15.	Hiron Khurd.

Total land from S. No. 1 to 15=347 Acres. Approximate cost of land = 347x1000 = 3,47,000

(b) **Widening Bahadur Singh Wala Drain from R.D.O. 25,000**

1. Bohrawal
2. Budhpura
3. Bhikhi

} Total area 111.47 say 112 acres.

Approximate cost of land = 112 x 1,000=1,12,000/—
Grand total (a&b)= 3,47,000+ 1,12,000= 4,59.000/—

Published under the Authority of the Punjab Vidhan Sabha and Printed by the Controller, Printing & Stationery, Punjab, at the Govt. Press, Patiala.

PUNJAB VIDHAN SABHA

DEBATES

16th May, 1967

Vol. I—No. 21

OFFICIAL REPORT

CONTENTS

Tuesday, the 16th May, 1967

Punjab Vidhan Sabha Secretariat, Chandigarh.

Rs. 4 65 p.

ERRATA

Punjab Vidhan Sabha Debates, 16th May, 1967

Vol. I-No. 21

Read	*For*	*Page*	*Line*
Anant Kumar	Anant Kuma'	(21)3	Bottom
Delete word 'ਤੇ' found between words 'ਵਿਚ' and 'ਜਿੰਨੇ'			15
has supplied	hars upplied	(21)5	10th from below
ਹਨ	ਧਨ	(21)8	13
ਚਾਹੁੰਦਾ	ਚਾਹੁਦਾ	(21)9	8th from below
ਪ੍ਰਿਥਵੀ	ਪ੍ਰਿਥਵੀ	(21)9	10
ਇੰਜਨੀਅਰ	ਇੰਜਨੀਅਚ	(21)11	1
Stamp	Stampel	(21)11	16
ਐਕਸਪਲਾਇਟ	ਐਕਸਪਲਾਇਟ	(21)12	3
employees	mployees	(21)14	18
police	polic	(21)14	22nd from below
call	cabl	(2)15	Heading
ਕੋਰਸ	ਕਰਸ	(21)15	1
ਹਾਂ	ਹੈ	(21)15	3rd from below
ਪੂਰੀਆਂ	ਪਰੀਆਂ	(21)16	6th from below
ਹੋਇਆ	ਹੋਈਆ	(21)20	14th from below
ਵਾਲੀਆਂ	ਵਾਲਿਆਂ	(21)20	7th from below
ਲੜਕੀਆਂ	ਲੜਕਿਆਂ	(21)20	4th from below
Speech	Slieech	(21)21	6th from below
ਲੈ ਕੇ	ਲ ਕੇ	(21)21	Last
ਮਨ	ਮੰਨ	(21)23	5th from below

Read	*For*	*Page*	*Line*
ਡੈਫਿਸਿਟ	ਡੈਿ ਤਸਿਟਾਂ	(21)24	16th from below
ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼	ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਨ	(21)25	7th from below
ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ	ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜਵਾਲਾ	(21)26	6
Chair	Chairs	(21)31	11
ਅਪੀਲੇਂ	ਅਪੀਲ	(21)31	31
ਹੋਵ	ੇਵ	(2)34	1 th from below
ਕਿਤਨੀ	ਕਤਨੀ	(21)41	15
ਹਨ	ਹਠ	(21)42	15
ਹੋਤੀ	ਹਤੀ	(21)47	19
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	ਗੁਰੂ ਗੋਬਿਦ ਸਿੰਘ	(21)49	9
ਫੈਸਲਾ	ਫ਼ਸਲਾ	(2)49	3rd from below
ਦੂਸਰੇ	ਦਸਰੇ	(21) 0	2nd from below
ਸ਼੍ਰੀ	ਸੀ	(21)51	9
ਟਿੰਪਰੂਵਮੈਂਟ	ਟਿੰਪਰਵਸੈਂਟ	(2)52	3
ਮੈਂ	ਮਂ	(21)53	16
ਚੁਕਾ	ਚਕਾ	(2)53	Last
ਛਪੀ	ਪੀ	(21)60	8
ਗਈ	ਗਟੀ	(1)63	2nd from below
ਜਾਵੇਗਾ	ਜਾਵਗਾ	(21)64	9
Add the word "ਹੈ"	before the word "ਉਨ੍ਹਾਂ"	(21)64	3rd from below
ਸਿੰਪਤੀ	ਸਿੰਧਥੀ	(21)67	2
ਐਨਾਊਨਸਮੈਂਟ	ਐਨਾਉਮੈਂਟ	(21)67	12
ਜੋ	ਜ	(21)67	22
ਬੁਲਾਈ	ਬਲਾਈ	(21) 8	3rd from below

PUNJAB VIDHAN SABHA

Tuesday, the 16th May, 1967

The Sabha met in the Hall, of Punjab Vidhan Bhavan, Sector I, Chandigarh, at 9.00 a.m. of the Clock. Mr. Speaker (Lieut. Col. Joginder Singh Mann) in the Chair.

STARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Mr. Speaker : The hon. Minister concerned has asked for extension in respect of Starred Question No. 198. The next question stands in the name of Comrade Phuman Singh. M.L.A.

CASES WITHDRAWN FROM 8TH MARCH, 1967 TO DATE.

*197. 1. **Comrade Phuman Singh**
2. **Comrade Jangir Singh Joga** } : Will the Chief Minister be pleased to state .—

(a) the total number of cases pending in courts in the State in connection with recent agitations which have been withdrawn by the Government during the period from 8th March, 1967 to-date together with the names of the persons concerned;

(b) the date of registration of each of the said cases and provision of law under which each was registered;

(c) the details of the cases connected with recent agitations which are still pending in the courts district-wise and have not been with-drawn together with the reasons therefor ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Six cases arising out of anti-Punjabi Suba Agitation and three cases arising out of the Nangal Fertilizer Agitation. Lists showing names of persons involved in each of the cases pertaining to the two agitations are placed on the table of the House (Annexures A and B).

(b) Information is laid on the table of the House (Annexure C).

(c) Only two cases viz. F. I. R. No. 280, dated 16th March, 1966 U/Ss 307/332/353/148/149 I. P.C. and No. 281 dated 16th March, 1966 U/Ss 307/332/353/148/149/147/188/I.P.C. of P.S. City Jullundur, registered in connection with the anti-Punjabi Suba Agitation have not been withdrawn as counter complaints have been lodged against a police officer in these cases.

Nine cases referred to at (a) and (b) above were pending in courts and information regarding their having been actually withdrawn from the courts is still awaited from the District authorities.

ANNEXURE 'A'

[Chief Minister]

List showing names of persons involved in each of the six cases pending in courts in connection with the Anti-Punjabi Suba Agitation which have been decided to be withdrawn

Details of Cases	Names of persons involved.
1. FIR No. 97 dated 12th March, 1966 U/Ss 307/332/188/147/149, IPC, P.S. 'D', Division, Amritsar.	1. Mulkha Bhushan 2. Girdhari Lal 3. Bhagwan Dass 4. Tilak Raj 5. Mohni 6. Kasturi Lal 7. Kishan Chand
2. FIR No. 262. dated 13th March, 1966 U/Ss 457/380, IPC, P. S. City Jullundur.	1. Vijay Kumar 2. Inderjit 3. Chhote Lal 4. Satpal 5. Chuni Lal 6. Ram Lal 7. Raj Kumar 8. Mehnga Ram 9. Sukhpal 10 Ashok Kumar 11. Bachan Chand 12. Jagdish Chand 13. Madan Lal 14. Rattan Chand
3. FIR No. 259, dated 13th March, 1966 U/Ss 436/148/149, IPC, P. S. City Jullundur,	1. Kuldip Singh 2. Satnam Singh 3. Devinder Singh 4. Maniit Singh 5. Surjit Singh 6. Harnam Singh 7. Surinderpal Singh 8. Ajit Singh 9. Parduman Singh 10. Maluk Singh 11. Pritam Singh 12. Jaswant Singh 13. Arjan Singh
4. FIR No. 267, dated 14th March, 1966 U/Ss 436/380/148/149, IPC, City Jullundur.	1. Gulshan Kumar
5. FIR No. 73, dated 15th March, 1966 U/Ss 147/151/152/153/114/124-A, IPC, P. S. Malout, Ferozepore.	1. Shagan Lal 2. Dharam Parkash

	3. Jagan Nath 4. Krishan Kumar 5. Mohan Lal 6. Sohan lal 7. Sunder Lal 8. Sain Dass 9. Ram Chand 10. Pritam Singh 11. Puran Chand 12. Des Raj 13. Harbhajan Dass 14. Ravinder Sharma 15. Amar Nath 16. Chuni Lal
6. FIR No. 103, dated 25th March, 1966 U/Ss 395/436/307/452/148/149 IPC, P.S. City Kotwali, Amritsar.	1. Wazir Chand 2. Sharna 3. Joginder Singh 4. Gogi Parshotam 5. Tilak 6. Subhash Chander 7. Surrinder Kumar 8. Santa 9. Kalia Saiwinda 10. Janak Raj 11. Ashok Kumar 12. Budhu

ANNEXURE 'B'

List showing names of the persons involved in each of the three cases pending in court in connection with Nangal Fertilizer agitation.

1. FIR No. 145, dated 25th October, 1966 U/Ss 506/341/148/149, IPC., P. S. Anandpur Sahib District Rupar.	1. Swaran Kumar 2. Kundan Singh 3. Avtar Singh 4. Jagat Ram 5. Om Parkash
2. FIR No. 146, dated 28th October, 1966, U/Ss 506/323/148/149, IPC, P. S. Anandpur Sahib, District Rupar.	1. Mohinder Singh 2. Jaginder Singh 3. Ram Singh
3. FIR No. 147, dated 3rd November, 1966 U/Ss 506/323/148/149, IPC, P. S. Anandpur Sahib, District Rupar.	1. Mohinder Singh 2. Sat Pal 3. Kailash Chand 4. Shiv Kumar 5. Mangat Ram 6. Anant Kumar

[Chief Minister]

ANNEXURE C

1. Cases relating to the anti-Punjabi Suba Agitation.

(i) 12-3-66 U/Ss 307/332/188/147/149, IPC, of Amritsar.

(ii) 13-3-66 U/Ss 457/380, IPC, of Jullundur.

(iii) 13-3-66 U/Ss 436/148/149, IPC, of Jullundur,

(iv 14-3-66 U/Ss 436/380/148/149, IPC, of Jullundur.

(v) 15-3-66 U/Ss 147/151/152/114/124-A, IPC, of Ferozepur.

(vi) 25-3-66 U/Ss 395/436/307/452/148/149, IPC, of Amritsar,

2. Cases relating to the Nangal Fertilizer Agitation.

(i) 25-10-66 U/Ss 506/341/148/149, IPC, of Rupar District.

(ii) 28-10-66 U/Ss 506/323/148/149, IPC, of Rupar District.

(iii) 3-11-66 U/Ss 506/323/148/149, IPC, of Rupar District.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 3 ਐਫ.ਆਈ. ਆਰ 259 ਵਿੱਚ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਐਂਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਐਕਯੂਜ਼ਡ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੇ ਸਨ They all belong to Sikh community. Did they agitate against the Punjabi Suba formation?

Chief Minister : All those parties which were participating in that agitation were arrested and the cases were registered.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 4 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 267, ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਫ਼ਾ 148/149 ਦਾ ਕੇਸ ਬਣ ਗਿਆ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਦਫ਼ਾ ਪੰਜ ਤੋਂ ਘਟ ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ? Why the case under this section against him ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਵਕੀਲ ਹਨ ਮੈਨੂੰ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਜਦ ਮਾਬ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈ-ਡੈਂਟਿਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦਫ਼ਾ ਉਹ ਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਤੇ। (ਹਾਸਾ)

आचार्य पृथ्वी सिंह आज़ाद : क्या मुख्य मंत्री महोदय बताने की कृपा करेंगे कि ऐंटी पंजाबी सूबा एजीटेशन के जालंधर से बाहर दूसरे जिलों में भी कुछ केसिज़ पैंडिग हैं ?

मुख्य मंत्री : अगर आप नोटिस देंगे तो पता करके बता दूंगा।

ARMS LICENCES ISSUED IN CERTAIN AREAS OF DISTRICT SANGRUR.

***207 Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Chief Minister be pleased to state

(a) the total number of arms licences issued during January

and February, 1967, in the areas falling under the jurisdiction of Police Stations Munak and Lehra respectively in district Sangrur,

(b) the total number of licences issued upto December, 1966 in the said areas, respectively ?

Sardar Gurnam Singh : (a) Police Station Munak : 78
Police Station Lehra : 49

(b) Police Station Munak : 201
Police Station Lehra : 142

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੰਨੇ ਲਾਇਸੰਸ ਇਕੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਮੂਨਕ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾਗਾਗਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਜੇ ਕਰ ਕਹੋਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਕਰ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਮੰਗਵਾ ਦਿਆਂਗਾ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪਤਾ ਮੰਗਵਾਣ ਲਗਿਆਂ ਇਹ ਇਨਕੁਅਇਰੀ ਵੀ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਇਸੰਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਰਮੈਲਿਟੀਜ਼ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਪ੍ਰਿਜ਼ਿਊਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਵੀ ਲਾਇਸੰਸ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਕੋਤਾਹੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਸਣਗੇ ਕਿ what are those formalities which are to be completed before issuing the licences?

Chief Minister : I am thankful to the honourable member for the information he hass upplied to me. ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ਼ੂਇੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਡਿਸਕ੍ਰੀਸ਼ਨ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੰਸ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਕੁਆਟਰਲੀ ਜਾਂ ਹਾਫ ਯੀਅਰਲੀ ਜਾਂ ਯੀਅਰਲੀ ਕਿੰਨੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਲੈਜ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਾਇਸੰਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ।

चौधरी बलबीर सिंह : क्या मुख्या मंत्री बताएँगे कि कंडी का इलाका है जहां पर जंगली जानवर बहुत पाए जाते हैं क्या आप वहां पर लाइसैंस लिबरली देने के लिए कोई तरीका अख्तियार करेंगे ?

मुख्य मंत्री : जी हां, जरूर ।

श्री अ. विश्वनाथन : क्या मुख्य मंत्री बताएंगे कि संगरूर जिला में इतने ज्यादा लाइसैंस दिए गए हैं तो क्या इस में बसता 'बे' के मेम्बरों को भी लाइसैंस दिए गए हैं ?

मुख्य मंत्री : अगर आप कहेंगे तो इस को एगजामिन कर लेंगे ।

CASES OF MURDER AND DACOITY IN THE STATE.

***237 Chaudhri Darshan Singh** : Will the Chief Minister be pleased to state :—

(a) the total number of cases of murder and dacoity that took place district-wise in the State from 1st March, 1967 to 20th April, 1967;

(b) the total number of such cases that occurred in the corresponding period during the last year in the said districts;

(c) the total number of cases out of those mentioned in part (a) above which have not been traced out so far ?

Sardar Gurnam Singh :

(a)	Murder	.. 45	District-wise statement is laid on the table of the House.
	Dacoity	.. 2	
(b)	Murder	.. 49	
	Dacoity	.. 1	
(c)	Murder	.. 7	About the second dacoity some very useful clue have come to light.
	Dacoity	. 1	

[(ਕ)	ਕਤਲ	.. 45	ਜ਼ਿਲੇਵਾਰ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ
	ਡਕੈਟੀ	.. 2	
(ਖ)	ਕਤਲ	.. 49	
	ਡਕੈਟੀ	.. 1	
(ਗ)	ਕਤਲ	.. 7	
	ਡਕੈਟੀ	.. 1	ਦੂਜੀ ਡਕੈਟੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਮੁਫ਼ੀਦ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।]

DISTRICT-WISE STATEMENT

Sl. No.	District	Total No. of cases reported from 1st March, 1967 to 20th April, 1967 (a)		Total No. of cases which were reported in the corresponding period of 1966 (b)		Total No. of cases mentioned at (a) which have not been traced out so far (c)		Remarks
		Murder	Dacoity	Murder	Dacoity	Murder	Dacoity	
1.	Hoshiarpur	1	—	4	—	—	—	
2.	Jullundur	4	1*	4	—	—	—	*Traced
3.	Ludhiana	5(a)	—	9	—	1	—	(a) One case cancelled
4.	Kapurthala	2	—	3	—	—	—	
5.	Ferozepur	9	—	7	—	—	—	
6.	Amritsar	10	—	9	—	2	—	
7.	Gurdaspur	2	—	1	—	1	—	
8.	Patiala	5	1	5	—	2	1	(b) very tangible clues have come to hand which are being verified.
9.	Sangrur	1	—	2	—	—	—	
10.	Bhatinda	6	—	4		1	—	
11.	Rupar	—	—	1	—	—	—	
	Total	45	2	49	1	7	1	

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਅਤੇ The Honourable Chief Minister in reply to his question stated that there were 64 cases of murder, dacoity, etc. Now the Chief Minister has stated that the number of these cases is 45 during the same period. Sir, how does the Honourable Chief Minister reconcile this?

Chief Minister : I cannot remember everything.

Mr. Speaker: This is a different period.

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 1st March, 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 20th April, 1967 ਤੱਕ ਦੇ ਹਨ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨੰ: 49 ਦੇ ਜ਼ਵਾਬ ਵਿਚ 6 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਕਤਲ 64 ਦੱਸੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਤੋਂ 45 ਦਸਦੇ ਧਨ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਲਉ ਜੀ, ਇਹ ਕਤਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਘਾਟਾ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ । (ਹਾਸਾ)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 1st March, 1967 ਤੋਂ ਤਾਂ 64 ਅਤੇ 6th March, 1967 ਤੋਂ 45 ਹੋਵੇ ?

Mr. Speaker: This is repetition.

Lieut. Bhag Singh: Please listen to me.

Mr. Speaker: I have heard it.

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

Mr. Speaker: I can anticipate what you want to say,

ਲੈਫ਼ਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਮੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਕਲੈਰੀਫਾਈ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1st March, 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ 64 ਕੇਸਿਜ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ 6th March, 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 45 ਕੇਸ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ । ਕੀ 19 ਕੇਸਿਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ 6 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਫ਼ੈਕਟਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੀ ਡੇਟ 1st March 1967 ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ 6th March 1967 ਹੈ

Minister for Education and Public Works : It is quite irrelevant. The hon. Member should not waste the time of the House.

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤਨਾ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਕਿਤਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਘਟਦਾ ਘਟਦਾ 64 ਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ।

Chaudhri Darshan Singh : I read the question.

Mr. Speaker : Yes, come out with your question.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ :

"Will the Chief Minister be pleased to state the total number of cases of murder and dacoity that took place, district-wise in the State since 6th March, 1967 till 30th April, 1967,? "

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ 10 ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ 18 ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ । 10 ਦਿਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਤੋਂ 8 ਮਾਰਚ ਤਾਂਈ 8 ਦਿਨ ਫੇਰ ।

आचार्य प्रिथ्वी सिंह आजाद : क्या मुख्य मंत्री जी तारीख़वार मरडर केसिज की तफ़सील मुहैया करेंगे ?

मुख्य मंत्री : जब आप ऐसा कोई सवाल करेंगे तो जवाब दे दिया जायेगा ।

BREACHES IN JOGA DISTRIBUTARY OF KOTLA BRANCH, SIRHIND CANAL

***209. Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state—

(a) the number of breaches that occurred in the Joga Distributary of the Kotla Branch, Sirhind Canal during the months of January, February and March, 1966.,

(b) the reasons for the said breaches ;

(c) the steps, if any, being taken by the Government to check the recurrence of these breaches ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) Nil.

(b & c) Question does not arise.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਇਆ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੋਈ ਜਸਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਟ ਕਿਉਂ ਹੋਏ ?

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਮੁਆਮਲਾ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਇਹ ਸਹੀ ਹੀ ਟੁੱਟੇ ਹਨ ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ । ਰਜਵਾਹਾ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਚਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 16 ਦਫਾ ਟੁਟਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਤੁੜਵਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

ਮੰਤਰੀ : ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ? I am replying । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਸੀ । ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਕੋਈ ਰਾਂਗ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ drastic action will be taken against those officials.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਟਸ ਜੋ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਅਫਸਰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

Minister : The officer will have to face the serious consequences.

ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ : ਕੀ ਨਹਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਖਰਾਬੀਆਂ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ : ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਨਾਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਟ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਅਜੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਟ ਘਟ ਹੋਣ ।

BRIDGE ON SUNAM BHATINDA ROAD

*208 **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Public Works and Education be pleased to state —

(a) the date since when the bridge on the Sunam-Bhatinda Road over the drain near Sunam has been in a damaged condition;

(b) whether any scheme has been formulated by the Government for the re-construction or repair to the said bridge; if so, the time by which it is likely to be implemented ?

Sardar Lachhman Singh Gill : (a) The bridge got damaged in July/August, 1964.

(b) It is proposed to construct a new bridge after the project is administratively approved by Government.

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ : ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਿਹੜੇ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਏਧਰ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਤਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਣ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਦੇ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ । ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ । ਗੱਲ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਏ ਦਿਉਗੇ, ਕਰਾਂਗੇ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ : ਕੀ ਇਹ ਅਮਰ ਵਾਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ

ਪ੍ਰਪੋਜ਼ਲ ਇੰਜਨੀਅਰ ਨੇ ਭੇਜੀ ਸੀ ਉਹ ਅਜੇ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਲੈਵਲ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਅਜੇ ਦਫਤਰੀ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੈ ?

ਮੰਤਰੀ: ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਪੋਜ਼ਲ ਮਨਿਸਟੀਰੀਅਲ ਲੈਵਲ ਤੇ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਸੈਂਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਕੇਸ ਬਣਾਕੇ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਉਸ ਇੰਜ਼ੀਨੀਅਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਗੇ ਜਿਸਨੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਦਾ ਠੇਕਾ ਪੁਲ ਬਨਾਣ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪੁਲ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਟੁਟ ਗਿਆ ?

ਮੰਤਰੀ: ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਅਫ਼ਸਰ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮੈਟਰ ਵਿਚ ਮਿਸਹੈਂਡਲ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਨਿਸ਼ਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ: ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪੁਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਾਲ ਟੁਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੀਮਤ ਪਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ?

ਮੰਤਰੀ: ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਐਸਚਨ ਪੁਟ ਕਰੋ ਫੇਰ ਦਸ ਦਿਆਂਗਾ।

INADEQUATE SUPPLY OF JUDICIAL STAMPED PAPERS IN AMRITSAR.

*196 1. **Comrade Phuman Singh**
2. **Comrade Jangir Singh Joga** : Will the Minister for Revenue be pleased to state whether the Government is aware of the fact that inadequate supply of judicial stamp papers in Amritsar has led to widespread blackmarketing in the same ; if so, the steps, if any, proposed to be taken by the Government to prevent the same ?

Major General Rajinder Singh: Part I— Yes

Part II—Some time back, licences of stamp vendors reported to be indulging in mal-practices at Amritsar were cancelled by the Collector (D.C.) after the enquiry. Fresh licences in place of these stamp-vendors have also since been issued to deserving persons. More frequent checking of their work and the stocks is now being carried out through the Excise and Taxation Officer, Amritsar. No complaint in this regard has since been received.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਕਲੀਫ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਸਟੈਂਪ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਾਂ ਵੈਂਡਰਜ਼ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ: ਸਰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਜੂਹਾਤ ਸਨ । ਇਕ ਤਾਂ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਫਾਰੇਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਇਨਵਾਲਵਡ ਹੈ । ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਵੈਂਡਰਜ਼ ਨੇ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਐਕਸਪਲਾਇਟ ਕੀਤਾ । ਹੁਣ ਪਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ।

ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ: ਕੀ ਇਹ ਅਮਰ ਵਾਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਕਮੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਕੇਲੇ ਇਸ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਨਾਸਿਕ ਵਿਚ ਇਸ ਪੇਪਰ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਜਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇੰਡੈਂਟ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

ਮੰਤਰੀ: ਸਰ, ਐਸੀ ਬਾਤ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਵੇ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਡੀਟੇਲਜ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਲਗ ਸਵਾਲ ਪੁਛ ਲੈਣ ।

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ: ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਣੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਵਾਬ ਅਲਾਊਡ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਫੀਨਿਟ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ: ਕੀ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 6 ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਪੇਪਰ ਦਸ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ?

ਮੰਤਰੀ: ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 6 ਪੈਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਦਸ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਾਇਨ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ । ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਸ ਰੀਡਿਊਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇ । ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਾਇਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦ ਲੈਣ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ: ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ । ਹੁਣ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤ 6 ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਹੈ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ: ਸਰ, ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੁਆਲ ਅਲਗ ਹੈ ਇਥੇ ਘਾਟਾ ਡਿਸਕਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ: ਮੈਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਲੈਕ ਮਾਰਕੀਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ ?

Mr. Speaker: They have reduced one paisa.

Shri A. Vishwanathan: Is it reducing the profit margin?

ਕਾਮਰੇਡ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋਗਾ: ਕੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਖੁਲਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਬੈਂਕ ਇਕ ਵਜੇ

ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ 200 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟੈਂਪ ਲੈਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਅਪਰੂਵ ਕਰਾ ਕੇ ਫਿਰ ਬੈਂਕ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਟੈਂਪ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ?

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਜੈਸ਼ਨ ਤੇ ਗ਼ੌਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਅ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ: ਕੀ ਮੈਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਵਰੀ ਅਤੇ ਫ਼ਰਵਰੀ ਵਿਚ ਅਠ ਆਨੇ ਦੇ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਦੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਕਮੀ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸੁਰਕਾਰ ਨੇ ਵੈਂਡਰਜ਼ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟਾਕ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸੀ?

ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ : ਇਸ ਸਵਾਲ ਲਈ ਅਲਗ ਨੋਟਿਸ ਦਿਉ ਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ।

Mr. Speaker ; Starred question No. 286 is postponed.

Mr. Speaker : Now the questions are over.

ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੋਸਟਪੋਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । (This question is postponed.)

ਚੌਧਰੀ ਸੱਤ ਦੇਵ : ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੱਟੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਥੇ ਸੀਡ ਫ਼ਾਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਕਨਕੂਟ ਸਿਸਟਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬੜਾ ਡਿਫੈਕਟਿਵ ਹੈ। ਲੋਕ ਕਪਾਹ ਨਹੀਂ ਬੀਜ ਸਕਣਗੇ......

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗਾ । (This reply will come soon.)

UNSTARRED QUESTIONS AND ANSWERS

Dearness Allowance for Panchayat Secretaries.

---

61. **Sardar Harbhagwan Singh** ; Will the Minister for Development and Local Government be pleased to state whether it is a fact that the Panchayat Secretaries in the State are not being given any dearness allowance; if so, the reasons there for?

Shri Satya Pal Dang ; According to S. No. 27 of appendix 'A' to the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads Services Rules, 1965, the pay-scales of the Panchayat Secretaries is Rs. 80-5-130 (Consolidated). According to the rule dearness allowance is not admissible. The request of the Union of Secretaries that their present grade should be

[Minister for Development and Local Government]

revised is under examination. However, the case regarding the Panchayat Secretaries of the Panchayat Samiti, Mansa, is subjudice.

REVISED PAY SCALES FOR EMPLOYEES OF PANCHAYATI RAJ INSTITUTIONS.

62. **Sardar Harbhagwan Singh** : Will the Minister for Finance be pleased to State whether it is a fact that the revised pay-scales agreed to by the Government for the employees working in the Panchayati Raj Institutions in the State have been withdrawn; if so, the reasons therefor?

Shri Satya Pal Dang : Yes, the Instructions accepting the pay-scales of the employees working in the Panchayati Raj institutions were issued on 23rd July, 1965 after the publication of the Punjab Panchayat Samitis and Zila Parishads Services Rules, 1965. But afterwards it was felt that these instructions might create confusion as some Panchayat Samitis began to give higher pay-scales to their mployees than the pay scales mentioned in the said services rules. As such these instructions were withdrawn by Government on 18th November, 1965 to avoid any complications.

CALL ATTENTION NOTICES

Mr Speaker : Now we take up Call Attention Notice No. 94 given by Pt. Mohan Lal.

Pandit Mohan Lal: Sir, I beg to draw the attention of the Government towards a matter of urgent public importance, namely, the detention by the Amritsar Polic of S. Jai Inder Singh, Ex-M.L.A. for four hours after he had been ordered to be released on bail by a competent Magistrate. S. Jai Inder Singh is reported to have been arrested from his residence at about 8.00 A.M. on the basis of a complaint made in the Police about 2½ years ago. His bail application was accepted at about 2.00 P.M. by a competent Magistrate; nevertheless the Police deliberately kept him in their custody till 6.00 P.M. This was also done, after a large number of people, having collected before the City Kotwali, where S. Jai Inder Singh was kept, held a strong demonstration for the release of S. Jai Inder Singh. It is being understood that S. Jai Inder Singh was deliberately put to this disgrace even after his release order on bail, presumably under instructions from the high-ups for political reasons. This is a matter which has caused widespread resentment in the people and it requires an immediate statement by the Chief Minister to explain the circumstances under which it so happened. He may, therefor, be requested to make the statement at the earliest opportunity.

Mr. Speaker: It is admitted. The Chief Minister will please make a statement.

ਚੌਧਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂ ਕਿ

ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਲੀਗਲ ਕੋਰਸ ਓਪਨ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਲ-ਲੀਗਲ ਡੀਟੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚਾਰਾਜੋਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਜਵਾਬ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਅਗਰ ਵਾਕਿਆ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਐਡਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

Mr. Speaker: Factual informatic n is required. It can be asked in the House.

Shri A. Vishwanathan: The Call Attention Motion given notice of by Pt. Mohan Lal is not clearly worded. It has not been mentioned as to when the arrest was effected, when he was detained and when he was released on bail. It is wastage of time of the House.

Mr. Speaker: All this will come in the Chief Minister's statement.

Shri A. Vishwanathan: It must be brought on record.

Pandit Mohan Lal: I very strongly resent these remarks of the Hon. Member. He says that there has been some cleverness after you have admitted the Call Attention Motion. It is very questionable for a Member to say here that some time is being wasted, after you have admitted the Call Attention Motion.

Mr. Speaker: Now next Call Attention Notice (No. 95) stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ: ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੇਬਰ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਸਿਆ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਭਾਵ ਵਰਕਿੰਗ ਜਰਨਲਿਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ 1963 ਵਿਚ ਇਕ ਲੇਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੇਬਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਰਕਿੰਗ ਜਰਨਲਿਸਟ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬੜੀ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਿਚ ਹਨ ? ਕੀ ਲੇਬਰ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਲਾਗੂ ਨਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ । ਹੁਣ ਕਦੋਂ ਤਕ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂਕਿ ਸਬੰਧਤ ਜਰਨਲਿਸਟਾਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ ।

Mr. Speaker: This is admitted. The Minister concerned may please make a statement. The next Call Attention Motion (No. 96) stands in the name of Giani Kundan Singh,

ਸਰਦਾਰ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

ਲੋਕ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਫੇਰ ਮੈਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । (Then I myself read it out.)

ਸਰਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਫਗੂਵਾਲੀਆ : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿਓਗੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ । ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿਉ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦਿਆ ਕਰੋ ।

ਲਕ .. ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਾਇਰ ਰਾਈਟ ਹੈ । ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਟੇਬਲ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਠੀਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । (Yes, Punjabi version would be supplied to those hon. Members who demanded it. The hon. Member has not received his copy of the Call Attention Motion, so I read it out)

"**Giani Kundan Singh Patang :** Sir I beg to draw the attention of the Government towards a matter of urgent public importance that the scholarships to the Scheduled Castes Students Studying in the Schools and Colleges of the State have not been disbursed to them. An inordinate delay has come into my notice. There is a great resentment and disturbance over this matter among the Scheduled Castes Community. The Government should keenly look into the matter and make an explicit statement in regard to the expeditious disbursement of scholarships among the students belonging to the Scheduled Castes."

This is admitted. The Minister concerned may please make a statement. The next Call Attention Motion No. 99 stands in the name of Sardar Mohinder Singh Gill.

ਸਰਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ : ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ ਕਮਿਊਨਿਸ਼ਟਾਂ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਬੀਜ ਫਾਰਮ ਦਾ ਪਟਾ ਨਾਮਾ ਮਨਸੂਖ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ ਹੁਣ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪਟਾਨਾਮਾ ਮਨਸੂਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਦੋਂ ਤਕ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ ।

Mr. Speaker : This is admitted. The Minister concerned may please make a statement.

POINT OF ORDER

ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ: ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰੋਂ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਚਿਟ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਰ ਉਹ ਚਿਟ ਘੰਟਾ ਘੰਟਾ ਦੋ ਦੋ ਘੰਟੇ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੰਦਾ ਇਸੇ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਔਰ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਕਾਰਡੀਅਲੀ ਰੀਸੀਵ ਕਰੇ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂਬਰ ਕਨਸਰੰਡ ਨੂੰ ਇਮੀਜੀਏਟਲੀ ਇਨਫਾਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਇਥੇ ਕੋਈ ਸੁਵਿਧਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਧੁਪ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਫੌਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਟੇਬਲ ਲਗਾ ਲਉ ਤਾਕਿ ਉਹ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਕਈ ਵੇਰ ਬੜੀਆਂ ਅਰਜੈਂਟ ਕਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਦੋ ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਚਾਹੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਲਗਾਉ ਪਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਰੇਂਜਮੈਂਟ ਇਮੀਜੀਏਟਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਉਨਾਂ ਲਈ ਜਲ ਛਕਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ : ਜਿਹੜੀ ਪੁਲਿਸ ਬਾਹਰ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਰਵੈਯਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵੋਟਰਜ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰਾਂ ਭੈੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਟਰੀਟ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। (In this connection proper arrangements will be made.)

श्री अ. विश्वनाथन: आन ए प्वायंट आफ आर्डर सर। स्पीकर साहिब, मेरी काल अटैनशन मोशन्ज 54,60 और 61 आप ने एडमिट की थी मगर उन का जवाब अभी तक नहीं मिला। अगर जल्दी जवाब न दिया जाए तब तो काल अटैनशन मोशन का परपज़ ही डिफीट हो जाता है।

Mr. Speaker · The Ministers concerned may please make statements as early as possible.

ਚੌਧਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ : ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਾਈਮ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 6 ਜਾਂ 7 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਮਨਿਸਟਰ ਕਨਸਰੰਡ ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਉ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ।

ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ. ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਸਾਂ ਰੂਲ ਆਊਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਪੁਛੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਸਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਰਦਰ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਕੇ ਮੇਰੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਲਓ। I have sent the reply thereof to the hon. Member. In case any further clarification is required he may come to my Chamber and discuss tthe matter with me,)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ: ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ਼ ਆਰਡਰ, ਸਰ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਲ ਮੈਂ ਇਕ ਪ੍ਰਿਵਿਲੇਜ ਮੋਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਉਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। (The hon. Member must have received the reply thereof.)

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਕਪੂਰ: ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਪਹੁੰਚ ਜਾਏਗਾ। (It will reach you).

PAPERS LAID ON THE TABLE

ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਕਾਲ ਅਟੈਨਸ਼ਨ ਮੋਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 79 ਔਰ 81 ਬਾਰੇ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਉਤੇ ਲੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

CALL ATTENTION NOTICE NO. 79

The Employees of Panchayat Samiti, Valtoha, District Amritsar were attacked by Sarvshri Balwant Singh, Member, Block Samiti Valtoha and its President Jarmej Singh on 28th April, 1967 while they were on duty. All the representations and telegrams by the employees and Subordinate Services Federation Valtoha have been left unheard. The B. D. O. Valtoha instead of helping the employees, is threatening them. This has created panicky situation amongst the employees working on the border. They are demanding protection of life and impartial enquiry including the transfer of the present B. D. O.

Dated 8-5-1967.

Sd/—Balbir Singh,
M. L. A.

SH. SATYA PAL DANG, MINISTER FOR DEVELOPMENT & LOCAL GOVT. PUNJAB.

A copy of the complaint addressed to the Deputy Commissioner, Amritsar, by some members of the Block staff Valtoha has been received

by Government. The main allegation is that on 28th April, 1967, at about 10.30 A. M. the Agriculture Sub-Inspector, Shri Kishan Chand was assaulted in his office at Valtoha by Panchayat Samiti Member Shri Balwant Singh and the Panchayat Samiti Chairman Shri Jarmej Singh. The said Sub-Inspector is alleged to have been mercilessly abused and beaten as a result of which he remained unconclous for about two hours. It is further alleged that the B. D. P. O. Valtoha, Shri Gurmukh Singh, was responsible for all this although he remained behind the scene. He did not even come out from his office room to help the said Sub-Inspector, It has also been stated that the B.D.P.O. did not even allow the Sub-Inspector to lodge a complaint with the local police or to see the Deputy Commissioner. His leave application for the purpose was also rejected.

2. A telegram has been sent to the Deputy Commissioner asking for a detailed report and the action taken by him. The matter will be further looked into on the receipt of his report.

STATEMENT BY SHRI SATYAPAL DANG, DEVELOPMENT AND LOCAL GOVERNMENT MINISTER, PUNJAB, IN CONNECTION WITH THE CALL ATTENTION NOTICE NO. 81, DATED 10-5-1967.

Government have drawn up an ambitious programme for agricultural development for the year 1967—68. It is extremely important that the Extension Agency in the field should be strengthened and streamlined to meet fully the requirements of the programme. In the same context, it is essential to review the working of the present set-up at the block and village level with a view to making it more effective, keeping in view the need for efficiency as well as economy. The entire matter is as yet under the consideration of Government.

DEMANDS FOR GRANTS

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਹੁਣ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ । ਭਠੱਲ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਕਲ ਖਾਸਾ ਬੋਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰੋ । ਦੋ ਮਿਨਟਾਂ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰੋ । (Now the House will resume discussion on the demands for grant. The hon. Member, Bhathal sahib had his say in detail yesterday, now he should please wind up within two minutes.)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ: ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 5 ਮਿਨਟ ਹੀ ਬੋਲਿਆ ਹਾਂ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਟਾਈਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ 12 ਮਿਨਟ ਬੋਲ ਚੁਕੇ ਹੋ । (The hon. Member spoke for 12 minutes according to the information supplied to me).

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ (ਧਨੌਲਾ) ਅਫੀਮ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਅਜ ਮੈਂ ਇਤਨਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਫੀਮ ਦੀ ਜੋ ਸਮਗਲਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਹਥ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਪੋਸਤ ਦੇ ਠੇਕੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । ਅਮਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਿਟ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਅਫੀਮ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਡੋਡੇ ਮਿਲਣ ਨਾ ਕਿ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਕੁਟਕੇ ਵਿਚ ਕੁਚਲੇ ਵਗੈਰਾ ਪਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਇਕ ਗੱਲ ਜੋ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਫਸਰ ਪਾਸ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਅਣਖੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੇਸ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਰਿਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 2, 4 ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਟ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਭਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਿਟ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਰੁਪਿਆ ਕਟਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਪੁਲਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜ ਤੋਂ 300 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਿਆ ਸੀ । ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਗੈਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਐਸ. ਪੀ. ਦੇ ਹਥ ਹੈ, ਉਹ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਬੋਰਡ ਬਣੇ ਜੋ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇਵੇ ।

ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬੀ੦ ਡੀ੦ ਓ੦ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਮਹਿਕਮਾਂ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਲਈ ਸੀ ਮਗਰ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਭੈੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫੈਲਾਈਆਂ ਹਨ । ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਮਗਰ ਨਤੀਜਾ ਉਲਟ ਨਿਕਲਿਆ । ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਤਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੰਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਹੀ ਹਾਲ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਬਰਨਾਲੇ ਵਿਚ ਬੀ੦ ਡੀ੦ ਓ੦ 1955 ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ । ਉਸ ਤੇ ਕੇਸ ਚਲਿਆ । ਉਸਨੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਜੋ ਉਥੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਦਿਆ । ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਸੀਂ ਲੜਕੀ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ । ਉਹ ਬੀ੦ ਡੀ੦ ਓ੦ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁੱਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਪਹੁੰਚਾ ਗਿਆ ਜੋ ਹਾਲਾਂ ਤਾਂਈ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ । ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ । ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਚੌਂਤੜੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਬੀ੦ ਡੀ੦ ਓ੦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਇਕ ਰਾਤ ਜੀਪ ਲੈਕੇ ਨਾਲ ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਬਲਾਕ ਸਮਿਤੀ ਦੀ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਜਨਾਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੀਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈ ਜਾਣ ਲਗੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਲੋਕ ਇਕਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਟੀ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ। ਐਸ੦ ਡੀ੦ ਐਮ੦ ਪਾਸ ਕੇਸ ਦਿਤਿਆਂ ਰਵਾਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ

ਪਰ ਉਸ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੇਸ ਰਫਾ ਦਫਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਹੈ ਕਾਰਨਾਮੇ ਬੀ. ਡੀ. ਉ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਮਹੀਨਾ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਲੜਕੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਬਲਾਕ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਕ ਚਪੜਾਸੀ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਲਾਸੇ ਨਾਲ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਲੇ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰਾ ਧਮਕਾ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਂ ਕਰਾਇਆ। ਉਹ ਔਰਤ ਹੁਣ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਬੀ.ਡੀ.ਉ. ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ। ਬਣਾਇਆ ਇਹ ਕਿਸ ਕੰਮ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕਰ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਬੀ. ਡੀ. ਉ. ਦਫਤਰ ਨਹੀ ਕੰਜਰਖਾਨੇ ਹਨ, ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਅੱਡੇ ਹਨ। ਬੀ. ਡੀ. ਓ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ ਖਤਮ ਕਰੋ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੀਲਦਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬੀ. ਡੀ. ਉ. ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਬਸ ਜੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰੋ (Please wind up now)

ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ: ਦੋ ਮਿਨਟ ਦਿਉ।

ਇਕ ਦੋ ਗਲਾਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਇਸ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਨਹਿਰਾਂ ਪੁਟੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁਟੀਆਂ। ਬੜਾ ਨਿਕੰਮਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਨਹਿਰਾਂ ਪੁਟਣੀਆਂ ਸਨ, ਡਰੇਨਾ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਮਾਈਨਰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਬਣਾਏ ਹਨ ਪਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਟਾਊਟਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਪੈਸੇ ਖਾਕੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ, ਆਮ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਾਈਫਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ......(ਘੰਟੀ)।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ: ਬਸ ਜੀ। ਬੈਠ ਜਾਉ। ਤੁਸੀਂ ਜੈਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਆਏ। ਹੁਣ ਬੈਠੋ।

ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ $2\frac{1}{4}$ ਘਟੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। 12 ਬਜੇ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਹਾਊਸ ਤਕਰੀਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ 5, 5 ਜਾਂ 10 10 ਮਿਨਟ ਤੋਂ ਵਧ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਬ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲੈਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। (The hon. Member should now resume his seat, He has tried to discuss everything under "General Administration."

I would like to bring to the notice of the House that the time left at our disposal is only two hours and fifteen minutes. The Leader of the House would start his sheech at 12 noon. Therefore no Member should take more than 5 or 10 minutes. There is no scope for more time.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ (ਪਾਇਲ): ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਮਦ ਤੇ ਅਜ ਹਾਊਸ ਗੌਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ 1956 ਤੋਂ ਲਕੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੇ ਬਹੁਤ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਹਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਟਾਪ ਹੈ ਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮਲਾਈਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਨੂੰ ਘਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਗਰ ਆਪ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਮੁਲਾਹਿਜ਼ਾ ਫਰਮਾਉ ਤਾਂ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਾਫ਼ੀ ਤਗੋਂ ਦੌ ਦੇ ਮਗਰੋਂ 1964 ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਿਆ। ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਕਾਫ਼ੀ ਅਰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਅਮਲ ਹੋਇਆ ਕਿੰਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਆਲਾ ਰੁਕਨ ਅਜ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਂ ਬੜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਵਨ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਥਰਜ਼ ਹਨ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਡਾ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੌਸੂਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਤਾਕੇ ਨਸੀਹ ਤੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਡਮਿਨਿਸ਼ਟਰੇਸ਼ਨ ਸਟਰੀਮ ਲਾਈਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ, ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਥਰ ਹਨ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕੌਂਸਲ ਆਫ਼ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਿਸਿਟਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਿਕ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਪੇਰਾਗਰਾਫ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਨਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਵੱਜੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵੀ ਤਵਜੋਹ ਇਸ ਵਲ ਮੈਂ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—

"......If Punjab is to have a streamlined and efficient administration the cabinet strength should not exceed 10 ministers. We have suggested this number on the basis of distribution of portfolios, corresponding to a rational distribution of departments amongst ten Administrative Secretaries. The details of this distribution are given in Chapter VI "The Secretariat." The splitting up of portfolios periodically, to oblige incoming ministers and evolve combinations to suit the demands of individual ministers is not conducive to orderly progress of the State or its good administration. There is a proverb that shoes must be made to the measurement of the feet and the feet cannot be cut to fit the shoes. Administrative needs must, therefore, determine the strength of the Ministry, Individual aspirations and political claim should not be allowed to determine the strength of the Ministry or the distribution and fragmentation of portfolios. We are firmly of the view that the formation of a compact and competent cabinet and the proper allocation of portfolios will by themselves be a major contribution towards good administration."

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਪਹਿਰੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਅਲਕ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮ ਅਪ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੀ. ਐਮ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਸੇ ਕੰਮ ਇਹ ਤਾਂ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਜਾ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਰੈਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਨਗੇ । ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ । ਮੈਂ ਇਸ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਤਅਨ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੋਟਿਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਸੋਰਸਿਜ਼ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਸ ਪੋਟੈਨਸ਼ੀਐਲਿਟੀਜ਼ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਹੋ ਸਕੇ । ਲੇਕਿਨ ਅਗਰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਮੁਯੱਸਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਪੱਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ? (ਵਿਘਨ) ਕੀ ਪਬਲਿਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਕਲੀਨ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਇਹੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਹ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਬਤਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਸੀ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੇਕਿਨ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾ-ਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫ਼ੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪੰਜ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਵਾਂਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਬਲਿਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ 10 ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਵਾਂਗਾ 10 ਤੋਂ ਵਧ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਰਖਾਂਗਾ ਲੇਕਿਨ ਅਜ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਥੇ ਤਕ ਠੀਕ ਨਿਕਲੀਆਂ । ਇੰਨੇ ਥੋੜੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਦਫਾ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਰੀਸ਼ਫ਼ਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿੰਨੀ ਦਫਾ ਇਸ ਵਿਚ ਐਡੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦਫਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਦੋ ਬਦਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦੋ ਬਦਲ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਟੈਲੀਜੈਂਟ ਪਬਲਿਕ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਨਾਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਇਹ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਏ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਕਮੈਂਡੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੀਪਾਰਚਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਕੂਲ ਵਜਾਹ ਦਸਣ ਕਿ ਕਿਉਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਏ ਅਨਕਰੀਬ ਹੀ ਪੇਪਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਨ ਤੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈਂਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸ਼ਖਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮਾਈਂਡ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਐਨਾਂ ਐਕਸਪੀਰੀਐਂਸ ਰਖਦੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੇਪਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਜਨਤਾ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵਧਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਤੌਸੀਹ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨਸਲਟ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਕੀ ਕੋਈ ਰੈਫਰੈਂਡਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੈਫ਼ਰੈਂਡਮ ਇਸ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸ਼ੱਦੋ ਮਦ ਨਾਲ ਇਹ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਵਡੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੈਂ ਇਨ ਟਾਈਮ ਬਜਟ ਡਿਟੇਲਜ਼ ਪੇਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਬਜਟ ਆਇਆ ਸੀ ਉਹ ਇਨ ਡੈਫਿਸਿਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਇਨਕਰੀਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਡੇਫਿਸਿਟ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅੱਜ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ । ਮੈਂ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਜ਼ੇ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੈਂਟਰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਰਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਸੈਂਟਰ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਸਟੇਟ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਜੋ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟ ਪਰਸੈਂਟ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ: ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਕਹੋ ਮੈਂ ਇਸ ਡੀਟੇਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਟਾਈਮ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਇਤਨਾ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਡੈਫ਼ਿਸਿਟਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੇ ਖਰਚ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ਪਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਇਜ਼ਾਦੀ ਕਰਨ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰੀਕਨਸਲਟੇਸ਼ੰਜ਼ ਹੋਕੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਹੁਣ 5 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਤੌਸੀਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪਬਲਿਕ ਵਿੱਚ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੀ ਆਏ ਹਨ । ਸਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਦੱਸੀ । ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੁਆਮਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨ-ਸੰਘ ਨੂੰ ਕਾਮਿਆਬ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅੱਪਰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਰਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਤੌਸੀਹ ਕਰਨੀ ਪਈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ ਤੌਸੀਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਈ । (ਵਿਘਨ)

ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਪਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਸ ਤੋਂ

ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਪਰ ਜੋ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਤੇ ਮਬਨੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਇਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ । 5 ਮਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ 5 ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਤੌਸੀਹ ਹੋਈ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ 16 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਡਿਊਟੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਗੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹਿਕਮਾ ਸਪੁੱਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆਂ ਅੱਜ 11 ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹਿਕਮਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਜਸਟੀਫਾਈਡ ਹਨ । ਇਹ ਇਸ ਦਫਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਤੌਸੀਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਤਕ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ । ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਡਾਈਵਰਜੈਂਟ ਐਲੀਮੈਂਟਸ ਨੂੰ, ਦੋ ਕਨਫਲਿਕਟਿੰਗ ਆਈਡੀਆਲੋਜੀਜ਼ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਵੀ ਰੀਲੀਜਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਐਥੀਸਟ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋਨ, ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਬੜੇ ਥੋੜੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਲ ਰਹੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਮਿਰੇਕਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਕ ਮੋਜਿਜ਼ਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਇਥੇ ਬਹੁਤਾ ਇਸੇ ਗਲ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5 ਏਕੜ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲੀਆ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਵੀ ਮੁਆਫ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ । ਇਹ ਬੇਸਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਬੇਹਤਰੀਨ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਤਨੇ ਇਖਤਲਾਫ ਦੇ, ਦੋ ਡਾਈਵਰਜੈਂਟ ਵੀਊਜ਼ ਦੇ ਲੋਕੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪੁਆਂਇਟ ਤੇ ਇਕਠੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏ ਹਨ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਕੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੁਛ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ? (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਤਵਜੋ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਸਟੇਟ ਦੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮ ਲਾਈਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਜ਼ ਤੇ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

1947 ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪੀ. ਏ., ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰੀ ਤੇ 2 ਸਟੈਨੋ-ਗ੍ਰਾਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਲੇਕਿਨ ਵਧਦੇ ਵਧਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਸਨਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ, ਸਿਵਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਿਆ । ਲੇਟੈਸਟ ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਨਲ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 32 ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਟ-ਰੀਮ ਲਾਈਨ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਜੇ ਤਕ ਪਰਸਨਲ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਕਰ ਸਕੇ । ਜਦ ਇਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹ ਖੁਦ ਫਰਮਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਿਹਾਇਤ ਨਾਵਾਜਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੈਕਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਪ-ਗਰੇਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਕ ਆਵਾਜ਼ : ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜਵਾਲਾ : ਆਪ ਦੇ ਵਕਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਵੱਜੋਹ ਹੋਰ ਬਾਤਾਂ ਵਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਇਹੋ ਐਕਸਪਲੇਨੇਸ਼ਨ ਪਲਾਜ਼ੀਬਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਫਜ਼ੂਲ ਖ਼ਰਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ । ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਵਕਤ ਤਕ ਕੋਈ ਸਟੈੱਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ । ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਟਰੀਮ ਲਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਡੰਡੈਂਟ ਪੋਸਟਾਂ ਹਨ, ਸੁਪਰਫਲੂਅਸ ਪੋਸਟਾਂ ਹਨ । ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਕੋਈ ਤਵਜੋਹ ਇਧਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮਹਿਕਮੇ ਐਸੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਛਾਂਟੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ । ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਪਰੂਵ ਹੋਵੇਗੀ । ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋਣਗੀਆਂ । ਜਦ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸਲਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੈਪੀਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਮਾਈਂਡ ਬੜਾ ਐਜੀਟੇਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਸਾਡੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਡੈਫੀਨਿਟ, ਵਾਜ਼ਹ ਅਤੇ ਕਲੀਅਰ ਕਟ ਪਾਲੀਸੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ । ਵੇਗ ਟਰਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮੁਬਹਿਮ ਜਿਹੇ ਅਲਫਾਜ਼ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਦੋ ਟੂਕ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਅਜੇ ਤਕ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵੀ ਇਹ ਬਾਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ । ਪੰਜਾਬੀ ਰਿਜਨਲ ਲੈਂਗੂਏਜ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ । ਠੀਕ ਹੈ, ਅੱਜ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਰਿਜਨਲ ਲੈਂਗੂਏਜ਼ ਨੂੰ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਰਾਇਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅਮਰ ਮਾਨੇ ਹੈ । ਕਿਹੜੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਖ਼ੈਰ ਮੈਂ ਤਵਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਲੀਸੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਜ਼ਾਹਤ ਕਰਨਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਲੈਕੇ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਤੱਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਇਰਾਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾ ਰਹੇ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਕੁਝ ਸੁਝਾਵ ਵੀ ਦੇ ਦਿਉ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਅਗਰ ਪੁਛੋਗੇ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ । ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ । ਅਗਰ ਰਿਸਪਾਂਸੀਬਿਲਟੀ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੋਲਡਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹੋ ਕਿ ਸੁਝਾਵ ਦੇ ਦਿਉ । ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ । ਇਕ ਐਮੀਨੈਂਟ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ "ਤੂੰ ਦਸ ਦੇ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ।" ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉ । ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਐਕਸਪੈਕਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨਾਂ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਚੌੜੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਹੈ ਔਰ ਪਬ-ਲਿਕ ਦਾ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾ ਇਤਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਜਾਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਏ । ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ । ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਭੁਲ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਖ਼ਾਮ-ਖ਼ਿਆਲੀ ਹੈ । ਜੇ ਕਰ ਕਹੋ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾ ਬੜਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਤਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਯਕੀਨ ਜਾਣੋ । ਅਗਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਲੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਰਿਜ਼ੈਲਟ ਮੁਖਤਲਿਫ ਹੁੰਦਾ । (ਹਾਸਾ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਾ ਪਏਗਾ । ਤੁਹਾਡੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹਲ ਕਢਣਾ ਪਏਗਾ । ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਤ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਆਖਿਰਕਾਰ ਕਿਤਨਾ ਅਰਸਾ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੋਗੇ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਤੱਰਕਾਤ ਹਨ । ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੋਗੇ । ਬਰਾਏ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਸ ਸਸਪੈਂਸ ਵਿਚੋਂ ਕਢੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਗੈਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿਉ । ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਆਪ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਆਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਵਜ਼ਾਹਤ ਨਾਲ ਇਸ ਹਾਊਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝੋ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ।

ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਮੁਤਅਲਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਕਲ੍ਹ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਥੋੜਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਕ ਕਟਿੰਗ ਦੀ ਫ਼ਾਈਲ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ । ਕੋਈ ਦਿਨ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦਾ ਅਖਬਾਰ ਉਠਾਕੇ ਵੇਖ ਲਉ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ......

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਕੀ ਇਹ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਤੁਹਾਡੀ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਲਈ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਬਿਊਰੋ ਹੈ ਜੋ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਮੁਹੱਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਫ਼ਾਈਨੈਂਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਾਈਟਲੀ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ । ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਔਰ ਇਨਟੈਲੀਜੈਂਸੀਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਤਸ਼ਵੀਸ਼ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕੀ ਹੈ ।

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

(ਵਿਘਨ) ਅੱਜ ਦੇ ਹੀ ਪਰਤਾਪ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਕ ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨੇ ਫ਼ਾਇਰ ਕੀਤੇ । ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਲੋਪੋਕੀ ਸਰਹੱਦ ਪਰ ਏਕ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਗੁੱਸੇ ਮੇਂ ਆ ਕਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਉਂ ਪਰ ਛੇ ਘੰਟੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਤਾ ਰਹਾ । ਇਸਨੇ ਰਾਈਫ਼ਲ ਵਾ ਸਟੇਨ ਗਨ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀ । ਜਵਾਬੀ ਫ਼ਾਇਰਿੰਗ ਸੇ ਸ਼ਦੀਦ ਜ਼ਖਮੀ"

ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਥੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਰਵਾ ਲਉ । ਇਹ ਮਾਮੂਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ । ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੀ ਦਸਾਂ । ਖ਼ੁਦ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 64 ਮਰਡਰਜ਼ ਇਨ 65 ਡੇਜ਼ । ਕੋਈ ਸਵਾ ਕਤਲ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਔਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਹਾਸਾ) । ਜੇਕਰ ਇਸੇ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਡਕੈਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਝਿਜਕ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਜਿਤਨੀਆਂ ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੈੱਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਅਗਰ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕਹਿਣ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਤਲ ਘਟ ਹੋ ਗਏ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਸਟੀਫ਼ੀਕੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ । ਆਪਦੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਫ਼ਿਗਰਜ਼ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਕਰਾ-ਈਮਜ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੈੱਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੁਰੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਟਣਗੀਆਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਟਾਂਦਿਆਂ ਕਿਧਰੇ ਆਪ ਹੀ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਮਗਰ ਆਪਨੇ ਕਹਿਲਵਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆ ਜਾਉ ਇਥੇ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕੌਲ ਹੈ । ਅੱਜ ਤਕ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਕੰਮ ਕਲ ਤਕ ਮਤ ਛੋੜੋ । ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਾਂਗੇ । ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ, ਅਗਰ ਨੇਕਨਾਮੀ ਖਟਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਕਰੋ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ਨਰਸਿਜ਼ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ....

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ 40 ਮਿੰਟ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ । (The hon. Member has spoken for 40 minutes.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰੋ । (No, please wind up.)

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਕ ਦਰਖਾਸਤ ਆਈ ਹੈ ਮਿਸ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੀ । ਉਹ ਐਡਰੈਸਡ ਹੈ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੀਨਸ ਕ੍ਰਾਈਮ ਹੈ । ਅਗਰ ਲੋਕਲ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਇਸਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ?

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮਿਸ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ, ਟੀ. ਡੀ. ਸਬ ਸੈਂਟਰ ਵਿਠੱਠ ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੋ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਇਹ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ । *ਇਹ ਮੈਂ ਹਾਉਸ ਦੀ ਟੇਬਲ ਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦਿਉ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ! ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਜਲਦੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ । ਤੁਸੀਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਿਹਾ ਕਰੋ । ਇਹ ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਲੱਗਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਇਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕਾਰ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲੀ ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ ?

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਆਈ ਐਮ ਸੌਰੀ । ਉਹ ਐਕਸ-ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ (ਵਿਘਨ)

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ : ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਂ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਰੀਪੀਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੈਸਪਾਂਸੀਬਿਲਿਟੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ । ਕਿਹਾ ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

---

*Placed in the Library.

[ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ]

ਮਿਸਿੰਗ ਹੈ । ਅੱਜ 16 ਮਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ—ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮਿਸਿੰਗ ਹੈ—ਗੁੰਮ ਹੈ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਾਰਟ ਨੋਟਿਸ ਕੁਅਸ਼ਚਨ ਦੇਣ ਦੇ ਹਾਲਾਂ ਤਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) : ਫੈਕਟਰੀ ਖਾ ਗਈ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਫੈਕਟਰੀ ਖਾ ਗਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਾ ਗਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਤਦ ਹੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਫਤੀਸ਼ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਹੈ, ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ ? ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਬੜਾ ਐਮੀਨੈਂਟ ਡਾਕਟਰ ਮਿਸਿੰਗ ਹੈ ।

ਚੀਫ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਟਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) : ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਕਿਥੇ ਲੁਕਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ : ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਗੌਰਮੈਂਟ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਸੁਬਕਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮਿਸਿੰਗ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ । ਉਸਦੇ ਮਿਸਿੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਆਖਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕਿਸ ਮਰਜ਼ ਦੀ ਦਵਾ ਹੈ? ਅਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਸਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ? ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ । ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਮਿਲੇ ਹਨ । ਬੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੀਦਾ ਦਾ ਨਿਸਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਨਿਕਲਾਣ ਤੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਈਂ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕੀ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਹ 7 ਵਜੇਂ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤੇ । ਮਗਰ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਐਸੇ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ 7 ਵਜੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲੇ 8½ ਵਜੇ ਮਿਲੇ 10½ ਵਜੇ ਮਿਲੇ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਥੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਤਾਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਸ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਆਈ । ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਸਪੀਸ਼ਨਜ਼ ਐਲੇ ਕਰਨ ਵਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ । ਇਕ ਇਤਨਾਂ ਵੱਡਾਂ ਆਦਮੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਜਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਤਨੀ ਅਨਗਹਿਲੀ is calousness on the part of the Government. ਇਹ ਕੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਮੈਂ ਤਫਸੀਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਪਬਲਿਕ ਅਗੇ ਜਵਾਬ ਦਿਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕੀ । ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹਿਰ ਵਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੀ 7 ਵਜੇ ਪਰ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾ ਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਪੜੇ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਗਰ ਕੋਈ ਵਜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪਤਾ ਥਹੁ ਤਾਂ ਮਿਲੇ, ਕੋਈ ਨਸ਼ਾਨ ਤਾਂ ਮਿਲੇ । ਇਕ ਇਤਨਾ ਵਡਾ ਡਾਕਟਰ, ਜਿਸਦੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਵਰਲਡ ਫੇਮ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਅਗਰ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਡੁਬਕੇ ਹੀ ਮਰਨਾ ਸੀ । ਕੀ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ? (ਵਿਘਨ) ਅਗਰ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ he could take something and sleep. ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਗੌਰਮੈਂਟ ਤੇ ਰੀਕਾਇਲ ਕਰੇਗੀ । ਇਸਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਉਸਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਪਬਲਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਸ ਤੇ ਕੀ ਬਣੀ । ਇੰਨਾਂ ਕਹਿਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ : (ਗੁਰੂ ਹਰ ਸਹਾਇ) ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸੁਝਾ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ।

(At this stage Mr. Deputy Speaker occupied the Chairs).

ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਬਤਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ : ਕਿਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਕਿਤੇ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਮੇਰਾ ਸੁਝਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜਿੰਨੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਉ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲੈ ਆਉ ਤਾਂਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈ ਹੈ (ਤਾੜੀਆਂ) ਉਹ ਗੱਲ ਨਾ ਚਲ ਸਕੇ । (ਵਿਘਨ) ਤੂੰ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ । ਲੈ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ ਇਕ ਐਕਸ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. 5 ਸਾਲ ਤਕ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਹਟਿਆ, ਚਿਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਆਪ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਜੋ ਕੁਰਪਟ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫ਼ਸਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਮਗਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਫਾਰੇਨ ਮਨਿਸਟਰ, ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਐਕਨਾਲਜਮੈਂਟਸ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਪਰ ਐਕਸ਼ਨ ਕੁਝ ਨਹੀ ਹੋਇਆ । ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ! ਆਪਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਵੀ ਰੀਪਰੈਜ਼ੇਂਟੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀਆਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਹੈ । ਇਕ ਐਗ- ਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਦਰਖਾਸਤ ਲੈਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਫਾ 107/15 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਲਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਕਲੰਦਰਾ ਬਣਾ ਦਿਉ । ਆਰਡਰ ਇਸ਼ੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਗਰੀਬ ਦਾ ਕਲੰਦਰਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਬਿਨਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਰੰਟ ਇਸ਼ੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਇਹ ਹਨ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ । ਹੋਰ ਸੁਣੋ । ਇਹ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ, ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 11 ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹਾਂ । ਇਹ ਦੇਖੋ ਸਾਰੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਡਿੰਗ ਕੀ ਹਨ । "ਕਾਮਰੇਡ ਸੇ ਅਪੀਲ" ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਹੀ ਹੈ । ਮਗਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ, ਨੇ 5 ਸਾਲ ਤਕ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ । (ਟ੍ਰੈਜ਼ਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੇਮ ਸ਼ੇਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ) ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਮੁਝੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਨਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ .....(ਵਿਘਨ)

(Interruption)

[* * * * * *]

*Expunged as ordered by the Chair.

[ਗਿਆਨੀ ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਸਿੰਘ]

Mr. Deputy Speaker : Please address the Chair and not the members direct. These remarks are expunged from the proceedings.

ਗਿਆਨੀ ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਸਿੰਘ : ਗਲਤੀ ਮੁਆਫ਼ ਜੀ, ਇਹ ਇੰਟਰਪਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ:

"ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਮੁਝੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਨਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ । ਮੈਨੇ ਏਕ ਸਾਲ ਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਭੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਝੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਾ ਟਾਇਮ ਮਿਲ ਜਾਏ ਔਰ ਅਮਲਾ ਸਤਹ ਪਰ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰਾਨ ਕੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਜਾਏ । ਅਗਰ ਟਾਇਮ ਦੀਆ ਹੋਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕੋ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਾ ਹੋਤੀ । ਮੈਨੇ ਤੋ ਕਾਮਚੋਰ ਕੁਰਪਟ ਅਫਸਰੋਂ ਔਰ ਬਦਮਾਸ਼ ਲੋਗੋਂ ਸੇ ਟੱਕਰ ਲੇ ਕਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਔਰ ਮੌਤ ਕਾ ਸਵਾਲ ਬਨਾ ਦੀਆ, ਮੈਨੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਦਰਖਾਸਤੇਂ ਇਨਕੋ ਦੀਂ । ਇਨਕਾ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਦਰਕਿਨਾਰ ਵੁਹ ਪਤਾ ਨਹੀ ਕਿਸ ਰੱਦੀ ਕੀ ਟੋਕਰੀ ਮੇਂ ਬਾਹਰ ਫੈਂਕ ਦੀ ਗਈਂ । ਆਲਾ ਅਫਸਰਾਨ ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਕੋ ਮੌਕਾ ਮਿਲਾ । ਇਹਨੋਂ ਨੇ ਆਪ ਕੋ ਗਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਮੇਂ ਡਾਲ ਦੀਆ । ਮੈਂ ਤੋ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਕੌਮ ਕਾ ਪਰਵਾਨਾ ਹੂੰ । ਦੇਖ ਲੀਆ ਆਪਕੇ ਅਫਸਰੋਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਨਾਕਰ, ਦਰਬੰਦੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਖਾਨਾ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਲੇਕਰ ।"

ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਬ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤਦ ਤਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਹਾਜ਼ਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ । ਮੇਰੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੰ: 6 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

'ਮੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾ ਢਾਂਚਾ ਕੁਛ ਇਸ ਕਿਸਮ ਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਤੌਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਬਲਕਿ ਚਾਪਲੂਸੋਂ ਔਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀਉਂ ਕੀ ਚਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਜ਼ਗ੍ਹਾ ਜਬਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਅਫਸਰ, ਮਨਿਸਟਰ ਔਰ ਲੀਡਰ ਆਏਂ ਤੋ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਹਾਰ ਲੀਏ ਦਨਦਨਾਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ । ਅਸਲ ਕਾਰਿੰਦੇ, ਦੇਸ਼ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਗਰੀਬ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਆਪਣੀ ਤਕਲੀਫ ਰਖਨੇ ਕਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਤੇ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ *ਅਪੀਲਾਂ ਮੇਜ਼ ਤੇ ਚਲੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦਾ ਟਾਈਮ ਬਚੇ ।

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੋਈ ਏਜੰਸੀ, ਕੋਈ ਅਦਾਰਾ ਬਣਾ ਦਿਉ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੇ । ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੈ । ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸ, ਡੀ.ਸੀ. ਪਾਸ, ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਪਾਸ, ਸੀ.ਐਮ. ਪਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਭੇਜਦਾ ਥਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਇਹ ਮੁੜ ਘਿੜਕੇ ਪੰਚਾਇਤ ਪਾਸ, ਤਸੀਲਦਾਰ ਪਾਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜੋ ਤਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇ ਮੁੜ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ

*Placed in the Library

ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉ ਕਿ ਉਸ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾ ਕੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰਖ ਲਉ ਚਾਹੇ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਰਖ ਲਉ। ਇਥੇ ਇਹ ਜੋ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਹਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਸ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏਜ਼. ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਸੀਜ਼. ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏਜ਼. ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ (ਹਾਸਾ) ਜਿੰਨੇ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਡੇਟਸ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜ਼ਿਲਾ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਵਾਮ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਤੇ ਐਕਸ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵੀ ਜੋ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਰੱਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਕੇਸ ਨਾ ਆਵੇ ਸਗੋਂ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਕ ਖਰੜਾ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਾਇਟ ਹੈ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਸਾਫ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ—

"......After the Committee has completed the enquiry it shall send its report to the State Government in the Vigilance Department for such action as the State Government may think fit."

ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਜਿਲੈਂਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਪਾਸ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਨਾ ਆਵੇ ਬਲਿਕ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਆਵੇ ਅਤੇ ਸਿਧੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਵੇਖ ਸਕਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਮੈਨ ਨੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪਾਸ ਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਡੀਫੈਂਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਰਪਟ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਆੜ ਲੈ ਸਕਣ। ਕਈ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਟਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਆਫ਼ੀਸਰ, ਜਿਹੜਾ

[ਗਿਆਨੀ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ]

ਅਫਸਰ ਮਾਲ ਤੋਂ ਹਟਾਕੇ ਨਾਇਬ-ਤਸੀਲਦਾਰ ਡੇਰਾ ਗੋਪੀ ਪੁਰ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਪਲੀ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੋ ਕਾਜ਼ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਕੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਰੇਟੈਰੀਏਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੋਕੀਂ ਆਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਕਟਰੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਥੇ ਜਦ ਵਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਤਾਂ ਅਫਸਰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੁਮਣ ਫਿਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਹਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਲਕੀਰ ਦਾ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਢਾਈ ਵਜੇ ਅਫਸਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਲੋਕੀ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਪਾਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਉਹ ਫੈਸਲੇ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਐਫੀਡੇਵਟਾਂ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਦਫਤਰ ਫਲਾਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਖੁਲੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਥੇ ਪੰਜ ਜਾਂ ਦਸ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਵਰਕਰ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮਨਿਸਟਰ ਜਾਂ ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਲਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕੇ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਕੀ ਹੈ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹੈ ? ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਜਮਾਕੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਹਨ ਜੋ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰੇਗਾ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਵਜ਼ੀਰੀ ਮਿਲੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੋਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਰਸੋਂ ਮਿਲੇ ਨੇ। ਉਹ ਵਜ਼ੀਰੀ ਹੀ ਕੀ ਕਿ ਰੋਹਬ ਨਾ ਵੇ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕਿ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਬ ਦਿਉ ਜਾਂ ਇਮੀਜੀਏਟ ਜਵਾਬ ਦਿਉ ਪਰ ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਆਂਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਗੇ। (ਘੰਟੀ)

ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਹਿਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਾਂਗਾ ਕਿ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਨੇ ਅੰਧੇਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਨਸਾਲੀਡੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਤਨੇ ਝਗੜੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਧਵਾਂ ਤੋਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤਕ ਜਿੰਨਾਂ ਬੇਟ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਕਬਾ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਉਠਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਹ 1961-62 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਉਠਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਫਿਰ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਵਸ ਜਾ ਪਏ। ਜੋ ਉਹ ਲਿਖ ਦੇਵੇ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ 5-4-67 ਨੂੰ ਸਟੇ ਆਰਡਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਪੈਰੋ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਪਰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਪਿੰਡ ਬਰੇਕੇ ਦੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਲਟਾ 447 ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਤੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਦਫਾ 107/151 ਹੇਠ ਮਕਦਮੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਦੀ ਕੋਈ ਸੇਫਟੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤਕ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤਕ ਉਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਪਾਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਹਨ ਆਇਆਂ ਪਰ ਤੂਫਾਨੇ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਰਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਤਹਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਦਲ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਵਿਰੁਧ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ। ਤਕੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਰੋਕੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਏਤਮਾਦ ਉਠ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਿਠੀ ਸ੍ਰੀ ਧਰਮਵੀਰ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ* ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਸਪੀਚ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਿਘਨ) ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਫਿਕਰਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਫਾ 3 ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—

"ਇਹ ਲੜਾਈ, ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ, ਹਾਕਮ ਤੇ ਮਾਹਕੂਮ, ਜ਼ਾਲਮ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ, ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਮਨਮੁਖ, ਫੁਲ ਤੇ ਕੰਡੇ, ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ, ਇਨਸਾਨ ਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਹੈ। 27-8-65 ਨੂੰ ਇਕ ਬਦਮਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਬਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਸ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ......"

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਖਿਮਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਜਵਾਹਰਕੇ ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ) : ਅਜ ਅਸੀਂ ਜਰਨਲ ਐਡਮਨਿਸ-ਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਰਨਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਡਿਸਕਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੇ ਹੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਉਹ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ

*Placed in the Library.

[ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ]

ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਗਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜ ਉਹ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਜ ਫੇਰ ਉਹੀ ਉਨਾਂ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਰਾ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਹ ਪੈਪਸੂ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁਲਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੀਫਾਰਮਜ਼ ਬਾਰੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡੀ ਗਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਹਾਈ-ਰੈਂਕਸ ਦੇ ਆਫੀਸਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਪਾਕੇ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਆਹਿਸਤਾ ਆਹਿਸਤਾ ਰੀਮੂਵ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨਚਾਰਜ ਦੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਵੇ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ S.P. D.S.P. ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਫਾ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਕੋਟਾ ਘਟ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ., ਐਸ. ਆਈ. ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਆਪਣਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗ਼ਲਤ ਐਂਟਰੀਜ਼ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਆਂਕੜੇ ਦੇ ਛਡਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਆਂਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਜ਼ਾਇਜ਼ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗਲਤ ਤਰੀਕਾ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਚੈਕ ਆਈ. ਜੀ. ਜਾਂ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਨੂੰ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੱਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਐਨਕਰੇਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਬਰਾਂਚ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਪਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਬਰਾਂਚ ਨੂੰ ਅਡ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੀ. ਐਸ. ਐਸ. ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਐਸ. ਪੀ ਅਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਝੂਠੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਜੇਕਰ ਪਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ ਅੱਡ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਸਟਿਸ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਬਰਾਂਚ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਕੋਰਟਸ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਲਾਨ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਫੀਮ ਦੇ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਣ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਇਹੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅਫੀਮ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਫੜ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਲਾਨ ਦੇ ਰੀਮਾਂਡ ਪੁਲਿਸ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਟਦੇ ਹਨ, ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਜੁਰਮ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ।

ਬਹੁਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਥਾਨੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕਬਾਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਫੇਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ । ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿਸਟਮ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਅਰਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਇੰਤਕਾਲ ਇਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕੂਮੈਂਟ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਪਟਵਾਰੀ ਦਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣ । ਜੇਕਰ 100-200 ਰੁਪਿਆ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਥੈਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਜਾਕੇ ਕਿਤੇ ਇੰਤਕਾਲ ਦਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲਖ ਯਤਨ ਕਰੋ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ । ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹਟ ਸਕੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਕਰਪਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਆਫੀਸਰ ਆਪਣੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਇਖਤਿਆਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਲਰਕ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬੇਹਦ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਪਰੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਬੈਠੇ ਬਠਾਏ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਭੱਜ ਨੱਠ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਆਕੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਪਰੋਚ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਤਵੱਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ । ਪੀ. ਏ. ਪੀ. ਦੇ ਆਫੀਸਰ ਨਵੇਂ ਏਥੋਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪਰੋਮੋਸ਼ਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਰੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗੇ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰਜ਼ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਛਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕਾ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਹਾਈ ਰੈਂਕਸ ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ । ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ 107/151 ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਆਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਨੋ ਮਾਲ ਦਾ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ

10.00 A.M.

ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜ ਕੇ ਥਾਣੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਥੇ ਦੋ, ਦੋ, ਤਿੰਨ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਿਠਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ । ਇਹ 107 ਅਤੇ 151 ਦਾ ਸਿਸਟਮ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਸੋ ਆਦਮੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਥਾਣੇ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਬਿਠਾਈ ਰਖਣ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਛੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਫਸਲਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਇਕ ਗਲਤ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਡਿਲੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰੀਕਾ ਲਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ । ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਡਿਲੇ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਪੀਡੀ ਜਸਟਿਸ ਮਿਲ ਸਕੇ ।

[ਸਰਦਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ]

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਨਜਸਟਿਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ । ਇਥੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਕਈ ਤਕਰੀਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਸੈਂਟਰ ਨੇ 22 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ 14 ਕਰੋੜ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਕੀ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਨਜਸਟਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇਹ ਇਨਜਸਟਿਸ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰਲ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਕੋਲ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਕਿ ਪੰਜ਼ਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਇਨਜਸਟਿਸ ਨਾ ਕਰੋ । ਜਿੰਨਾਂ ਰੁਪਿਆ ਪਹਿਲੇ ਸਕੀਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਉ । ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਨੇ ਮਨਿਸਟਰੀ ਕਿੰਨੀ ਵਧਾ ਲਈ ਹੈ । ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਫ਼ਾ ਐਕਸਪੈਨਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਿਚ 34 ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ।ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮਨਿਸਟਰੀ ਘਟਾਈ ਤਾਂ ਵੀ 22 ਵਜ਼ੀਰ ਰਹਿ ਗਏ । ਇਹ ਜੋ ਮਨਿਸਟਰੀ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜਿਤਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਸਭ ਫਜ਼ੂਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਕਈ ਹੋਰ ਭਰਾ ਇਧਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਔਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਦਿਉ । ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦਾ ਕੋਟਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਭਰਾ ਆਉਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਾਂਗੇ । ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

(*At this stage Sardar Surjit Singh, a Member of the Panel of Chairmen, occupied the Chair*)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ (ਅਮਲੋਹ; ਐਸ. ਸੀ.) ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹਨ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਪੈਪਸੂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨਟੈਗਰਿਟੀ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਰੂਲਿੰਗਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦਾ ਤਅਲੁਕ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ । ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੁਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੁਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਲਿੰਗਜ਼ ਦੂਸਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਡੀਸੀਜ਼ਨਜ਼ ਲੈਣੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਉਹ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਰਨਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਕਈਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਟ ਹੋਣਗੇ । ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਟ ਹੋਣਗੇ । ਮੈਂ ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਡਾਇਰੀ ਕੋਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ he will be quoted as a man who is guilty of political abduction, who is guilty of political perjury. ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਮਾਰਕਸ ਮਿਲਣ । ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ । (ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਡਿਪਟੀ ਮਨਿਸਟਰ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਾਬਤ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਉਹ ਇਹ ਕਿ "ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਲਗਦਾ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੀ ਮਾਏ" (ਹਾਸਾ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਅੱਛੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਅੱਛੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਆਂਕੜੇ ਦੇ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ । ਮੰਨ ਲਉ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਰੂਟ ਮਜਾਰਿਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਅਰ ਮਜਾਰਿਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਂਕੜੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 1967 ਦੇ ਅਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ 37.71 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਏ । ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ 20.49 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੋਟ ਪਾਏ ਹਨ । ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗਰੁਪ ਨੂੰ 4.66% ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਏ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗਰੁਪ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 9.36% ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਵੋਟ ਪਾਏ । ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਭਰਾ ਨੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 3.27% ਵੋਟ ਪਏ । ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਕਮਿਉਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ 4.85% ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਵੋਟ ਮਿਲੇ । ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ 2.16% ਵੋਟ ਲੈ ਗਈ । ਸੁਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸ਼ੁਭਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ 0.61% ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਲਾਲ ਪੱਗ ਵਾਲੇ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 1.61% ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਹਨ । ਐਸ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ 1.72% ਵੋਟ ਮਿਲੇ ਹਨ । ਸਪੈਰੋ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਮਲਾ ਫੈਲਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 15.86% ਵੋਟ ਪਾਏ ਗਏ । ਜੇਕਰ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗਿਣੋ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬੇਅਰ ਮਜਾਰਿਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਬਰੂਟ ਮਜਾਰਿਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਘਟ ਮਿਲੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ ਕਿ ਕੈਂਡੀਡੇਟਸ ਕਿਸ ਰੇਸ਼ੋ ਨਾਲ ਰੀਟਰਨ ਹੋਏ । ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ 100 ਵਿਚੋਂ 46.15, ਜਨਸੰਘੀ 8.65, ਅਕਾਲੀ 23.08, ਮਾਸਟਰ ਗਰੁਪ ਦੇ 1.22 ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਕਮਿਉਨਿਸਟਾਂ ਦੇ 4.61 ਤੇ ਪਾਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ, ਜਿਹੜੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹਨ, 2.89 ਅਤੇ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 2.49 ਕੈਂਡੀਡੇਟ ਰੀਟਰਨ ਹੋਏ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਘਟ ਪਏ ਹਨ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਧਰੋਂ ਫੜਨ ਨਾਲ ਤੇ ਕੋਈ ਉਧਰੋਂ ਫੜਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਲੈਣੇ ਪਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਇਧਰੋਂ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਨਾਲ ਬਸਤਾ ਚੁਕਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਲੈ ਗਏ ।

There has been no brainwashing.

We still call them Congressmen.

ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਜ਼ੀਰ ਛੇ ਹਨ ਔਰ ਇਕ ਬਸਤਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ । ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਹਨ ਔਰ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅੱਧਾ । ਜਨਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਦੋ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਟਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਿਹੜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਰਲੇ ਪੱਖ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸੁਪਰ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਰੀਪਬਲੀਕਨ ਹੈ ਇਕ ਔਰ ਉਧਰੋਂ ਜਨਰਲ ਸਪੈਰੋ ਸਾਹਿਬ, ਚੰਗੇ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ

[ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ]

ਖਡਾਰੀ ਸਨ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਮਾਰਕੇ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਆਏ ਹਨ । ਸੋ, ਚਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਅਕਾਲੀ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਐਵੇਂ ਲੜ ਲੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਪ੍ਰੈਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ? ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਸ ਲਈ ਛੇ ਲੈਣੇ ਪਏ ਔਰ ਹੁਣ ਝਗੜਾ ਪਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪੋਰਟਫੋਲੀਉਜ਼ ਦਾ ਕਿ ਸਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀਏ ਕਿਵੇਂ, ਐਨੇ ਮਹਿਕਮੇ ਤਾਂ ਹਨ ਨਹੀਂ । (ਵਿਘਨ) ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਭਾਵੇਂ ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਨਾ ਪਰ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਹੁਣ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਧਰੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਕਾਲੀ ਕੋਲੀਸ਼ਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ । (ਵਿਘਨ) ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਮੌਲੇ ਸੀ ਮੌਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕੇ । (ਵਿਘਨ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਮਰਾਸਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਿਟਦੀਆਂ ਹਨ ਔਰ ਮਰਾਸਨ ਉਲ੍ਹਾਣੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਸੋ ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਘੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਰ ਕਿਤਨਾ ਤਕੜਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਭਾਪਤੀ : ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਡਿਮਾਂਡ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋ ? (On which demand is hon. Member speaking?)

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ : ਮੈਂ ਜਨਰਲ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ । ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਘੋੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਥਾਨੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਘੋੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਰ ਕਿਤਨਾ ਤਕੜਾ, ਕਿਤਨਾ ਤੇਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਤਨਾ ਡਰਾਕਲ ਹੈ । ਜਿਹੜੀ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ । ਵਜ਼ਾਰਤ ਇਕ ਸਵਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ । ਅਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਰ ਕਿਤਨਾ ਤਕੜਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਹ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲਾਤ ਕੀ ਹੈ ? 12 ਦਿਨ ਮਿਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਔਥ ਲਿਆਂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਰਟਫੋਲੀਉਜ਼ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ । ਜਦ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਮਦਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਕੜਿਆ ਤਾਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪੁਛਣ ਅਤੇ ਕੀ ਪਰਵਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨ ? ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਕੀ ਕਰਨ ? ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਵਾਰ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਸਵਾਰ ਇਸ ਵਕਤ ਕੌਣ ਹੈ ? ਫਾਰਚੂਨੇਟਲੀ ਜਾਂ ਅਨਫਾਰ-ਚੂਨੇਟਲੀ ਸਵਾਰ ਉਹ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਲ ਵਖ ਵਖ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡੇ ਲੀਡਰ ਡਾਕਟਰ ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ ਨੇ 8 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਸੂਬਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਚੁਨਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ । 9 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ— "The Opposition often behaves filthily." ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਫਿਲਥੀਲੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਸੂਬਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿਤਾ । (ਵਿਘਨ) ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ ਔਰ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਫਿਲਥੀਲੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ਜਦ 45 ਮੈਂਬਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੋਣ ਔਰ 55 ਵੋਟਾਂ ਡਾਕਟਰ ਜ਼ਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ? ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਬਣ ਗਏ । ਸ਼੍ਰੀ ਧਨੂਵਾਲੀਆ ਵੀ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣ ਗਿਆ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ 23 ਹਰੀਜਨ ਹਨ ਔਰ ਉਧਰ 12 ਜਾਂ 13 ਹਨ ਔਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਪਰੀਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਵੀ ਮਿਲੀ ਸਵਾ-ਮੈਂਡੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ । (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਮਿਊਨਲ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਾ । ਹਰੀਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ । ਜਿਹੜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਇਆ ਵੀ ਉਹ ਕੌਣ ਬਣਾਇਆ ? ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ । ਕੀ ਕੋਈ ਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ? ਕੀ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਲਭਿਆ ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਆਬਾਦੀ ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੀ ਹੈ ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਕੀ ਇਹ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ ?

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ: ਜਦ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਵਿਚ ਹਰੀਜਨਾਂ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਤਨੀ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਿਪਰੀਜੈਂਟੇਸ਼ਨ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ । ਸਰਵਿਸਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਕੜੇ ਹੋਵੇ ਔਰ ਪੌਲਿਊਟ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਵਿਚ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀ ਹੈ । ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੀਚਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਸਫਰਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਪਣੀਆਂ ਰਿਪਰੀਜ਼ੈਂਟੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਫ਼ੀਮ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਮਗਰ ਉਥੇ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਇਨਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ । ਇਕ ਹੀ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਦੋ ਵਜ਼ੀਰ ਔਰ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਇਸ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਵਿਸਿਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੀਆਂ ? ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਬਾਰੇ ਪਾਲੀਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਸ਼ਨਲਾਈਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਮਗਰ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 1969 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਇਨਕਨਸਿਸਟੈਂਸੀਜ਼ ਹਨ ।

ਫੂਡਗਰੇਨਜ਼ ਦੇ ਰੇਟਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਔਰ ਆਖਿਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਪੁਜੇ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਸਣਾ ਕਿ ਕੀ ਭਾਅ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰਨੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਜਦ ਮੁੱਛ ਮਰੋੜੀ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰੈਸਟ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਔਰ ਇਥੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪਾਲੀਸੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਦੇ ਦਿੱਤੀ । ਸੋ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਨਾ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਟਰੈਂਨਸਿਜ਼ ਵਿਚ । ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਇਕ ਟੀਮ

[ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਭਾਗ ਸਿੰਘ]

ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਕ ਹੀ ਬੋਲੀ ਨਾ ਬੋਲਣ। ਜਦ ਤਕ ਇਹ ਇਕ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। (ਘੰਟੀ) ਆਪ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਚੀਨ ਦਾ ਔਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਔਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸੰਗਠਨ ਸੀ। ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖਿਆਲ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਸੋਚੇ ਬਗੈਰ ਹਰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਰਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਿਲਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਔਰ ਲੜਾਈ ਦੇ ਬਦੱਲ ਫ਼ਿਰ ਮੰਡਰਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਚੀਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਇਥੇ ਇਕ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਡਰਗ੍ਰਾਊਂਡ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅੰਡਰਗ੍ਰਾਊਂਡ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਕੜੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨ ਮਰਵਾਉ। ਹੁਣ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਜ਼ ਦੀ ਇਨਫ਼ਰਮੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਘਰ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹਨ (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜੋ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਬੜੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸੁਝਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਗਰ ਇਹ ਸੁਝਾ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹਨ—ਕਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੂੰ ਸੁਪਰੇਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜੀਪ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਆਦਿ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਅਸੀਂ ਕਰਵਾਈ। ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣ। ਹਨੂਮਨਥੈਈਆ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਇਹ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਸ ਖਟ ਲੈਣ। ਟੌਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ 7-8 ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ 11-12% ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ 12-13% ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਇਥੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਓਵਰ ਆਲ ਖਰਚ 40% ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਦਲੇਗਾ, ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰੋ। ਹਰਿਆਣੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਢ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਟੈਪਸ ਲਉ ਸਲੈਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। 58 ਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿਉ, 57 ਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿਉ, 55 ਸਾਲ ਤਕ ਲੈ ਆਉ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਉ। ਸੈਂਟਰ ਵਾਲੇ 55 ਤੋਂ ਵੀ ਅਗੇ 50 ਤਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬਚਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਇਕ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਿਵ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁੱਕਤੀ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਲੈਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : (ਜਲੰਧਰ, ਉੱਤਰ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਉਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲਫ਼ਜ਼ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਫੀ ਇਤ਼ਤਿਆਲ ਅੰਗੇਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ 'ਅਗਰ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਹੈ,' 'ਭਲੇਮਾਨਸੋ' 'ਬੇਈਮਾਨੀ ਵਗੈਰਾ ਉਹ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਇਸਤਿਆਲ ਅੰਗੇਜ਼ ਲਫ਼ਜ਼ ਹਨ । ਠੀਕ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਇਦ ਚੁਪ ਹੀ ਸਾਧ ਲੈਣ ਪਰ ਇਕ ਐਸਾ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਭੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਐਸੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਨਿਕਲਦੇ ਸੁਣਕੇ ਨਦਾਮਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । (ਵਿਘਨ) ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਅਚਾਰੀਆ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ । ਇਨ੍ਹਾ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬਹਿਸ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ, ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ, ਆਜ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ ਵਗੈਰਾ ਉਸ ਪਾਸਿਉਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਸਟੇਟ ਟਰੇਡਿੰਗ ਅਧੀ ਕਿਉਂ ਰਹਿ ਗਈ, ਇਹ ਰੈਟਰੋਗਰੈਸਿਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਗਏ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਜਨਸੰਘੀ ਨੇੜੇ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ, ਜਨਸੰਘੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਰਗੇ ਕਟਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਇਕੱਠੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਪੇ ਦੀਆਂ ਅਲਾਨੀਆਂ ਹਨ । ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਸਚੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਖੁਸ ਜਾਣ ਦਾ । ਕੋਠੀਆਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਵਿਛੇ ਕਾਰਪੈਟਸ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਫਰਨੀਚਰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰੀ ਕਿਵੇਂ ਛਡੀਏ, ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਵਾਕਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਦਾ ਤੱਲਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਪਣੇ ਟਰੇਯਰੀ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਵਾਲੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੋਖ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਬਾਬ ਅਤੇ ਹੁਸਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਸ ਕੇ ਕਹੇ–

'ਯੇਹ ਦਿਲ ਕਿਸਕਾ, ਯੇਹ ਜਾਨ ਕਿਸਕੀ, ਯੇਹ ਜਿਗਰ ਕਿਸਕਾ,
ਤੀਰ ਪਰ ਤੀਰ ਚਲਾਓ ਮੇਰੀ ਜਾਂ, ਤੁਮਹੇਂ ਡਰ ਕਿਸਕਾ ।'

ਮਗਰ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਬਣਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਚਲਣੀ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਸ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀ ਹੈ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਰੈਟਰੋਗਰੈਸਿਵ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ । ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦਲੀਲਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਜਚਦੀਆਂ ਨਹੀਂ । ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਕੋਈ ਤਕਰੀਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਧਰੋਂ ਇਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਹਾਏ ਵਜ਼ੀਰੀ', 'ਹਾਏ ਵਜ਼ੀਰੀ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਕਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ

[ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ]

ਹੈ ਕੋਠੀਆਂ ਦਾ, ਵਜ਼ੀਰੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੋਂਦੇ ਇਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । 'ਰੋਂਦੀ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਲੈ ਲੈ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ' । ਇਹ ਹੌਕੇ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਏ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਚੇਤੇ ਰਖ ਲਉ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਤੁਹਾਡਾ ਖ਼ਾਬ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਛਲਾਵਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ । ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਿਸ ਅੰਡਰ-ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣ । ਕਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਮੈਂ ਵੀ ਦਿੰਦਾਂ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਚਪਣੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ । ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਇੰਟਰਵੀਊ 'Blitz' ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਉਹ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਰ ਕਾਮਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਅਸ-ਤੀਫਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । ਇਹ ਮੰਨਣ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧ ਵਧ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਕੋਈ ਵੁੱਕਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਇਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ? ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ, ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਰੌਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਹੈ ਨਾ ਰਾਈਟ । ਇਹ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਨ ਕਰਾ ਦੇਣ । ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੀਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ । (ਤਾੜੀਆਂ) ।

ਕੀ ਅਜ ਸਾਂਝੇ ਫਰੰਟ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਰ ਲੈਣ (ਵਿਘਨ) ।

ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਨਸੰਘ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਕੁਲੀਜ਼ਨ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਟੁਟੇਗੀ (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਜਨਸੰਘੀ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਫੱਰਕਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਹੋਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂ ਵੋਟ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ 60 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਨਸੰਘ ਕਿਤੂ ਕਰੇ । ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਭੜਕਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿੱਖ ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ । ਸਾਧੂ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ । ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਵਿਘਨ) (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ।

ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਿਸਪਰਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਨ ਸੰਘ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਨਸਟੀਚੂਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਹੈ । ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ । ਕਲ੍ਹ ਲੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਜ ਇਕੱਠੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਵਰ ਵਿੱਚ ਨ ਆਵੇ । ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਅਕਾਲੀ ਦੂਰ ਦਰਸ਼ੀ ਹੈ । ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ (ਵਿਘਨ) :

ਤੁਹਾਡਾ ਫਾਇਦਾ ਤਾਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਜਨ ਸੰਘ ਦੇ ਮਾਈਂਡ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕਲੀਅਰ ਪਿਕਚਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਜੇਕਰ ਇਥੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਸਪੋਰਟ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਹੈ ਤਾਂ ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਬਲਿਕ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

ਕਾਂਗਰਸ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜੀ ਕਰ ਲਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜ ਜੋ ਮਿਸ-ਅੰਡਰਸਟੈਂਡਿੰਗ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਢ ਲੈਣ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਝੂਠੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੇ ਪੈਗੰਬਰ ਨਾ ਬਣੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਅਜ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।

ਜਦ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਮਤੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਤਰਮੀਮ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਤੇ ਅਚਾਰੀਆ ਆਜ਼ਾਦ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿਥੇ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਨਾ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਫਸ ਗਏ। ਸਿਆਸੀ ਕਲੀਸਾ ਕੋਲ ਗਏ। ਜਲੰਧਰ ਗਏ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਪਾਸ ਗਏ ਜੋ ਪੇਪਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਭ ਦੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਬਣ ਗਏ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਟੈਂਡ ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੜੋਤੇ। (ਵਿਘਨ)

Acharya Prithvi Singh Azad : They are not our Gurus.

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ : ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਬਿਆਨ ਆਏ, ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ। ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਨ ਸੰਘ ਦੀ ਪੀਠ ਮੇਂ ਛੁਰਾ ਘੋਂਪ ਦੀਆ ਗਿਆ ਹਿੰਦੀ ਕੀ ਮੁਖ਼ਾਲਫਤ ਕਰਕੇ। ਪਰ ਅਜ ਜਦ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਨਫਰਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਸਕੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਦਾ ਤੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਰੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਫ਼ਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ। ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਸਨ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਗਏ। ਇਸ ਇਸ਼ੂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਮਰੇ। ਫਿਰ ਇਨਾਂ ਦਾ ਬੋਲੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਦਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਇਨਾਂ ਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਸੁਨਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਪੋਜੀਸ਼ਨ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਜਨ ਸੰਘ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣੇ ਤੇ ਉਥੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਇਨਾਂ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮ ਭਾਈ ਭਾਈ। ਵੇਟੇਜ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ।

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ]

ਕਾਂਸਟੀਚੂਸ਼ਨਲ ਸੇਫ਼ਗਾਰਡਜ਼ ਦਿਤੇ ਪਰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਖ਼ੂਨ ਡੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫ਼ਸਾਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਕਰਵਾਏ ਮਸਜਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਫਸਾਦ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਨੇ ਅਪਨਾਈ ਤੇ ਇਹ ਉਸਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। 1942 ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੜਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਵਖ ਵਖ ਕਮਿਊਨਟੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਸੀ ਝਗੜਿਆਂ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੂੰ ਛਡ ਜਾ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਪਨੇ ਝਗੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਪਟ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਢ ਦਿੱਤਾ 1947 ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਵਿਚ ਤਫ਼ੱਰਕਾ ਨਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ 1947 ਦੇ ਕੀ ਵਾਕਿਆਤ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਇਕੱਠੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ। ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਇਕਠੇ ਡੁਲ੍ਹਿਆ। ਭੈਣਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਵੰਡਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਧਰ ਆਂਦੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਟਕਰੀ, ਨਕਸ਼ਾ ਇਹ ਬਣਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਟਰ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾ ਲਈ ਅਕਾਲੀ, ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ, ਸ਼ੈਡੂਲ ਕਾਸਟ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਬਣਾ ਲਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਖਸਮੀ ਸਰਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਈ। ਅਜ ਇਤਰਾਜ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭਲਾ ਕੋਈ ਪੁਛੇ ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਕੀ ਸਾਂਝ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਧਰ ਆਂਉਦੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਦਾ। ਤੇ ਫ਼ਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਰੱਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਿਖ ਤਿੰਨ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਕ ਹਰੀਜਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਮਿਊਨਲ ਪੈਰਿਟੀ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਆਪਣਾ ਕੇ ਢੋਲ ਪਿਟਣ ਲਗ ਪਏ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਕੀ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਵਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਜਿਥੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਂ ਜੱਗਾਹ ਤੇ 2 ਸਿਖ ਤੇ 5 ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਉਹ ਸੈਕੂਲਰਿਜ਼ਮ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ? (ਪ੍ਰਸੰਸਾ) ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਡਿਸਟਰਸਟ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆਂ ਸੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਗੱਲ ਫੇਰ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਾਰਿਆ। ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਨਾ ਜਨ ਸੰਘ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਹਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜੇ ਕੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਮੋਲੋ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਤਲੋ ਗ਼ਾਰਤ ਹੋਏ, ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਗੈਸਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਹੋਏ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਹੋਏ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਹੋਏ, ਮੈਸੂਰ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਖਿਰ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਤੇ ਹੈ? ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜੋ ਜਾ ਆਏ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਖਿਦਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਕਰਵਾਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਕਰਵਾਕੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕੌਣ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਕਸੀਮ ਨੂੰ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਣ ਮੰਨਿਆ ਸੀ? 1951 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸੈਨਸਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ? ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਲਿਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਨ-ਸੰਘ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾਉਗੇ ਜੇ ਹਿੰਦੀ ਹਿੰਦੂ ਹੋਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਵਾਉਗੇ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਵਾਉਗੇ ਤਾਂ ਮਾਰੇ ਜਾਉਗੇ । ਕਰਾਉਂਦੇ ਖ਼ੁਦ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਈਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ । (ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਛਣੀਆਂ ਸੀ) ਜੇ ਪੁਛਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੁਣ ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਤੋਂ ਪੁਛ ਲਓ (ਵਿਘਨ) । ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਤਲੋ ਗ਼ਾਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਫਸਾਦ ਹੋਏ, ਝਗੜੇ ਹੋਏ, ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਇਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਰਾਹੀਂ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾਂ ਕਾਲਮ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਖਾਨਾਂ ਤਾਂ ਉਂਝ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਈਆਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਫੈਲ ਗਿਆ । ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਤਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚਿੱਲਾਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਸਟੀਫਾਈਡ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਸਿਵਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਨਾਹਰਾ ਓਦੋਂ ਲੱਗਿਆਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਭੜਕਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਨਾ ਭੜਕਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਇਹ ਗੱਲ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁਲੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਦਬਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ 'ਪੈਪਸੂ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪੈਪਸੂ ਕੀ ਗੋਲੀਆਂ ਹਤੀ ਹੈ; ਔਰ ਕਿਆ ਹੈ" ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ । ਵਜ਼ਾਰਤਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ । ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਭੁਲ ਗਏ ਜਦੋਂ ਡ: ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗੋ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਖਤਲਾਫ਼ ਸੀ । ਰਾਤੋ ਰਾਤ 19 ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਗਰਪ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੈਜਾਰਟੀ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ । (At this stage Mr. Speaker occupied the Chair) ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤੇ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਜੇ ਜਨ ਸੰਘ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਇਕਠੇ ਆ ਬੈਠੇ ਹਨ ? ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਉਜਲ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਝਗੜੇਂ ਨਾ ਫੈਲਾਓ ਅਸੀ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਮਿਟਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਪੰਤ ਜੀ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਆਮਲਾ ਤਾਂ ਬਸ ਹੁਣ ਹਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰੀਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਚਲੇਗਾ ਨਹੀਂ । ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨ ਤਾਂ ਰਖੋ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੈਰੈਕਟਰ ਹੈ ? ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਮਿਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕੀ

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸਬਰਵਾਲ]

ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੇ ਤੁਰੋ ? ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ । ਇਹੋ ਨਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਕਰੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ । ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਮਿਲ ਗਏ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਅਸੂਲ ਤੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫਾਰਮੂਲੇ ਬਣਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਬਾਰੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਹਮਾਰੀ ਲਾਸ਼ ਪਰ ਬਣੇਗਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਕਭੀ ਬਣ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ । ਪਰ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਇਹੋ ਇਕ ਇਸ਼ੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਝਗੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ । ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਜਨ ਸੰਘ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ । ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹੋ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਝਗੜਨਗੇ । ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਚਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੁੜ ਚੰਡੀਗੜ ਦਾ ਰੱਫੜ ਪਾ ਦਿੱਤਾ । ਹੁਣ ਕਦੇ ਤਾਂ ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਦੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਇਹ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਧਰ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਏਥੇ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਤੌਰ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤੱਰਕੀ ਹੋਵੇ । ਜੇ ਚੰਡੀ-ਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਂਉਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ । ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਹੋ ਅਪੀਲ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਹੁਣ ਕੋਈ ਮੁਕੰਮਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਲੜਾਈ ਝਗੜੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ । ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ—ਕਿਧਰੇ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਰਿਆਣੇ ਕੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ । ਉਧਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਾਡਾ ਹੈ ਇਹ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਛਡਣਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਲੀਅਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਸੰਘ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਹ ਕਾਂਗਰਸੀ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜਨ-ਸੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟੱਕਰ ਲੱਗੀ ਰਹੇ । ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਟ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡਾ ਭਗਵਤ ਦਿਆਲ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ । (ਵਿਘਨ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 1957 ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਸਪੀਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਡੀ ਮਾਤਰੀ ਬੋਲੀ ਹੈ । ਜਨਸੰਘ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰੈਜ਼ੋਲੀਉਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਦਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇ । ਇਹ ਉਹ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਹੈ । ਇਹ ਉਹ ਜਮਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਰਦੂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਫੌਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਪਲੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਆਈਆਂ । ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੁਸਾਂਝ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ।

(ਵਿਘਨ)

ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਹਾਦ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਕ ਤੱਕੜੀ ਪਕੜ ਕੇ ਕਦੇ ਇਹ ਪਾਸਾ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਉਹ ਪਾਸਾ ਉੱਚਾ, ਕਦੇ ਉਹ ਪਾਸਾ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪਾਸਾ ਉੱਚਾ ਤਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਲ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠ ਸਕਣ । ਜੇ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਤੇ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਿਦੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜ਼ਿਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ । ਹਿੰਦੀ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਲਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਅਲਗ ਨਹੀਂ । ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵਾਰ ਦਿਤੇ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਵੇ । ਕੋਈ ਐਸਾ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਗਾ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਐਸਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਏ । ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਹੋਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਹਾਏ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਜਨਸੰਘੀ ਕਿਉਂ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਗਏ ! ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਨ ਸੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰੇਗਾ । ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਸੈਕਟੇਰੀਅਟ ਲੈਵਲ ਤੇ ਲੈਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬੜੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ । ਜਨਸੰਘ ਵਲਕਮ ਕਰੇਗਾ । ਮੈਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ——— (ਵਿਘਨ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਹ ਝਟ ਬੋਲੀ ਬਦਲਦੇ ਹਨ । ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਕਹੋ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਏ ਹਿੰਦੀ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦਰਦ ਹੈ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ । ਹਿਦੀ ਲਈ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਦੁਖ ਹੈ ਹਿੰਦੀ ਦਾ (ਵਿਘਨ) ਆਪ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਲੜ ਲੈਣਾ । ਬੜਾ ਦਰਦ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਤਿਲਮਲਾਂਦੇ ਨੇ । ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ? ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਉਹ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕਦੋਂ?

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਵਾਹ ! ਹੁਣ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਦੋਂ । ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਵੀ । ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਕੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ । ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ?(ਵਿਘਨ) ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਜੋ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਜਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ? ਪਹਿਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤਕ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ । ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਲ ਪਾਸ ਹੋਇਆ, ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਐਕਟ ਬਣਿਆ, ਪਰ ਫ਼ਸਲਾ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਅਨ-ਲਿਮਟਿਡ ਟਾਈਮ ਤਕ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ

(ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ)

ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਬਤੌਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਖੋਲ ਦਿਆਂਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਜਟ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ । ਕੁਝ ਇੱਥੇ ਵੀ ਰਖ ਲੈਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਚੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਨਸੰਘ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਰਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਅਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਪੋਥੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜ਼ਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਰਖਾਂਗੇ ਅਤੇ ਰਖ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ? ਇਕ ਤਰਫ਼ ਸੱਚਰ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ । ਇਕ ਤਰਫ਼ ਪੈਪਸੂ ਫ਼ਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾਇਆ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਜਨਲ ਫਾਰਮੂਲਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ । ਸਾਰਾ ਕਨਫਿਊਜ਼ਨ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦ ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ , ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ । ਜਦ ਤਕ ਏਕਤਾ ਵਿਲੇਜ ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਲੈਵਲ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ । ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਪਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਔਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹੋਰੀਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਂਦੇ, ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਸਰਦਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੋਣਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੋਂਦੇ, ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ? ਫ਼ਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। (ਅਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਵਲੋਂ ਵਿਘਨ) ਅਚਾਰੀਆ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬਾਤ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਅਧੀ ਢਾਹ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੁਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਸ ਵਕਤ ਤਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਜਦ ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਔਰ ਸਿੱਖ ਰਲ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਠ ਜਾਂਦੇ । ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਾਏ ਹਿੰਦੀ । ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਾਏ ਪੰਜਾਬੀ । ਜਦ ਤਕ ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲਗਾ । ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਢੱਗੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ । ਅਸੀਂ ਹਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹਲ ਕਰੇਗੀ । ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ । ਅਸੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਭਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਹੋ ਗੱਲ ਕਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰ ਦਿਉ ਇਸ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਕ੍ਰੀਏਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ , ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਲੁਟੇ ਗਏ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਕ ਜਨਸੰਘੀ ਹਨ, ਸੰਤ ਗਰੁਪ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਰੇ ਗਰੁਪ ਵੀ ਹਨ, ਬੜਾ ਸੋਚ ਕੇ ਔਰ ਪੱਕਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ। ਔਰ ਉਹ ਐਸਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੇਠਲੀ ਉਤਲੀ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ? ਆਪ ਚਾਹੇ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੋ, ਮਾਰੇ ਗਏ ਓ ਜਥੇਦਾਰੋ, ਮਾਰੇ ਗਏ ਓ ਪੰਡਤੋ। ਮੇਰੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਬੜੀ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਵੇਲ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਜਾਕੇ ਰੋਵੋ, ਪਿੱਟੋ। ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਸਾਡੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ — (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਨਡੈਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵਕਤ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭਵਾਨੀ ਸਟੈਂਡ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਮੰਗਲ ਸੈਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਠੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ।

12.00 Noon

ਉਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੂੰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜੇਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਰਕਾ ਵਿਚ ਲਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਟਿਆ। ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਉਤੇ ਜੇਲ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ। ਇਸੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਰ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡਿਗਰੀ ਦਿਤੀ। ਇਕ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਦੇ ਉਤੇ ਸਤ ਵਜੇ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਰਾਤ ਬਾਰਾਂ ਬਜੇ ਤਕ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਲੰਮਾ ਪਾਈ ਰਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਫ਼ਤਵੇ ਦਿਤੇ। ਅਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀਆਂ ? ਇਹੀ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਤੌਰ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਡਿਕਟੇਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮੂੰਹ ਮਰੋੜ ਕੇ, ਵਿੰਗਾ ਕਰਕੇ ਔਰ ਬੜੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਕਿਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ "ਬੈਠ ਜਾਓ" ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਬਸ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਵਾਈਂਡ ਅਪ ਕਰੋ। (Please wind up now.)

ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ : ਇਕ ਦੋ ਗਲਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਗਾ ਹਾਂ। ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਥੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖਰਚ ਵੀ ਬਚੇਗਾ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਵੀ ਐਫ਼ੀਸ਼ੈਂਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਮ ਅਜ਼ ਕਮ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਇਕ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਵ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਐਸ. ਐਚ. ਓਜ਼. ਨੂੰ ਇਹ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ। ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਥਾਂ ਦੂਸਰੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਏ. ਐਸ. ਆਈਜ਼ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਅਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਕੇਸ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

[ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਸੱਬਰਵਾਲ]

ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਟਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਕਿੰਗ ਵਿਚ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਉਹੀ ਅਫਸਰ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਮੇਨਟੇਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦੌੜੇ ਫਿਰਨ ਔਰ ਉਹੀ ਇਨਵੈਸ-ਟੀਗੇਸ਼ਨ ਲਈ ਜਾਣ ਇਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਹੈ। ਵਾਚ ਐਂਡ ਵਾਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਅਲਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਅਲਾਵਾ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਉਹ ਕਮੇਟੀ ਸਾਰੇ ਫੈਕਟਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਸੈਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਲੇਸ ਕਰੇ (ਘੰਟੀ) ਪ੍ਰੋਹਿਬੀਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਚਲਾਈ ਔਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਮਗਰ ਆਪ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੰਪਰੈਕਟੀਕੇਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰੋਹਿਬੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਨੇਸ਼ਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕੇਸਿਜ਼ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ ਸ਼ੀਟ ਖੋਲੇ ਗਏ ਪਰ ਹੋਇਆ ਕੀ ? ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਹਿਬੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿਸੇ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੋਹਿਬੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਕਰੋ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਗਲਤ ਸੀ ਔਰ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨਿਹਾਇਤ ਬੁਰੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਹਿਬੀਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇ—ਥਰੂਆਊਟ ਇੰਡੀਆ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਡੋਡਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੜੇ ਲਾਰਜ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਕ ਦੋ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਡੋਡੇ ਆ ਕੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਵਿਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਰੀਵਾਈਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦ ਨੇਬਰਿੰਗ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ—ਯੂ.ਪੀ. ਔਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਟੇਟਸ ਵਿਚ ਔਰ ਥਰੂਆਊਟ ਇੰਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਔਰ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਕੋਈ ਕਸਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

Mr. Speaker: Hon'ble Chief Minister.

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਆਨ ਏ ਪੁਆਇੰਟ ਆਫ ਆਰਡਰ ਸਰ। ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੀ ਆਦਮੀ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਅਗਰ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਸਿਟਿੰਗ ਦਾ ਟਾਈਮ ਵਧਾ ਦਿਓ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਗਰ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਦੋਸਾਂਝ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਟਾਈਮ ਦਿਉ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਦੋ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲੇ ਹਨ। (ਵਿਘਨ) ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਟਾਈਮ ਵੰਡ ਲਉ ਤਾਂ ਅੱਛਾ ਹੈ। (Not

two but more members have spoken from the Opposition side. I told the Leader of the Opposition that it would be better if the allocation of time was made among themselves.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਟਾਈਮ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ (ਵਿਘਨ)। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਅਗਰ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਵਧਾ ਲਓ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਇਥੇ ਹੀ ਕੌਂਸਿਲ ਨੇ ਮੀਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਈ ਐਮ ਸਾਰੀ। (The Legislative Council has to meet in this Chamber. I am sorry)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ? ਦੋ ਦਿਨ ਜਨਰਲ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਟਾਈਮ ਵੀ ਉਹ ਲੈ ਜਾਣ। (ਵਿਘਨ)।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ : ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲਿਆ ?

WALK-OUT

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਅਗਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਨਾ ਦਿਤਾ ਫਿਰ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੀਕਰ : ਮੈਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ 65 ਮਿਨਟ ਲਏ ਹਨ ਔਰ ਗੌਰਮੈਂਟ ਬੈਂਚਿਜ਼ ਨੇ 63 ਮਿਨਟ (ਵਿਘਨ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਡਿਬੇਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ। (I have verified from the record. The time taken by the Opposition and Treasury Benches so far is 65 minutes and 63 minutes, respectively. The Chief Minister has to give reply to the whole debate.)

ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ : ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ? (ਵਿਘਨ) ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਾਕ ਆਊਟ ਕਰ ਗਈ) (ਸ਼ੋਰ)

DEMAND(S) FOR GRANT(S)

RESUMPTION OF DISCUSSION

ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ (ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ) : ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਖਾਲਿਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਨੰਬਰ ਦੋ, ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਉਤੇ ਡੀਬੇਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਪੀਕਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਿਨਿਸਟਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਕੁਛ ਅੱਛੇ ਸੁਝਾਵ ਸਾਨੂੰ ਦਸਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੀਏ। ਮਗਰ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਉਹ ਜ਼ਾਤੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ ਔਰ ਮੈਂ ਉਤਨਾ ਨੀਚੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਤਨਾ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਗਏ । ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਦੋਸਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸਤ ਅਗਰ ਕੁਝ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਲਗਾਵੇ ਦੂਸਰੇ ਦੋਸਤ ਤੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਜੀ ਨੇ 12 ਮਾਰਚ, 1965 ਨੂੰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਤੌਰ ਵਜ਼ੀਰ ਆਪਣੀ ਐਸੇਟਸ ਔਰ ਲਾਏ ਬਿਲਿਟੀਜ਼ ਦੀ ਲਿਸਟ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨੇ ਗ਼ਲਤ ਲਿਸਟ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ 6 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜਾ ਬਾਰਾਂ ਚੌਦਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਪਲੇਸ਼ਲ ਹਾਊਸ ਹੈ ਉਹ ਖਾ ਗਏ ਹਨ । ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਹ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ "6 ਏਕੜ ਲੈਂਡ ਕੀ ਜ਼ਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਲੇਂ । ਯੇਹ ਸਿਰਫ਼ ਪਲਾਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪਰ ਤੋ ਕਈ ਮਹੀਨੋਂ ਸੇ ਦਸ ਯਾ ਬਾਰਾਂ ਕਮਰੋਂ ਕੀ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਕੋਠੀ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੂਈ ਹੈ ।" ਇਹ ਬਿਆਨ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ, ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਸ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨਜੀਨੀਅਰ ਤਾਂ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਟੰਡਨ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ । ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਉਲਟ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ।

ਤੋ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਵਜ਼ੀਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦਮ ਕਦਮ ਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਜਿਸ ਨੇ ਕਲੀਨ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਿਤੀ ਹੈ । ਫ਼ਿਰ ਪਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ :

"My eldest son is Pawan Kumar. About two years back he had purchased two Leyland buses by getting a loan of Rs. 1,80,000 from National Bank of Lahore, Pathankot Branch."

ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸਨ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਚੰਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਚੰਦਾ ਸਕੂਲਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ । ਉਸ ਚੰਦੇ ਵਿੱਚ 25,000/—ਰੁਪਿਆ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰਾ ਰੁਪਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਹੀ ਸੀ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰੁਪਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਉਸ ਵਕਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਪਰਮਿਟ ਕੈਂਸਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਰਕਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸੀ । ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਲੇਮ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਆ । ਫਿਰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫੈਕਟਰੀ ਲਗਾਈ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਰਪਿਆ ਕਿਥੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 24,000/—ਰੁਪਿਆ ਕਲੇਮ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂ ਕਲੇਮ ਦਾ ਇਕ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ

ਨਾ ਹੀ ਕਲੇਮ ਪੁਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਬਲਿਕ ਲਾਈਫ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਰਿਟਾ-ਇਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਰਿਟਾਇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਕਢਿਆ ਨਾ ਜਾਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਲੇਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਮਗਰ ਫਿਰ ਭੁਲ ਗਏ। ਦਰੋਗ ਗੋਯਾਦ ਹਾਫ਼ਜ਼ਾ ਨਾ ਬਾਸ਼ਦ। ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭੁਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਫ਼ੈਕਟਰੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਉਹ ਮੈਂ ਕੋਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :

"ਮੇਰੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਔਰ ਆਦਰਸ਼ ਫ਼ੈਕਟਰੀ ਕੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਜੈਸੇ ਭੀ ਸਵਾਲਾਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਉਨਕੇ ਬਾਰੇ ਮੇਂ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਊਸ ਮੇਂ ਬਾਤ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਮੈਨੇ ਇਸ ਫ਼ੈਕਟਰੀ ਪਰ 24,000/—ਰੁਪਏ ਕੇ ਕਰੀਬ ਜੋ ਕਿ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਲੇਮਜ਼ ਕੀ ਸ਼ਕਲ ਮੇਂ ਮੰਜ਼ੂਰ ਕੀਏ ਥੇ ਵੁਹ ਲਗਾਏ ਹੈਂ। 15,000/—ਰੁਪਏ ਮੈਂ ਨੇ ਰਿਹੈਬੀਲੀਟੇਸ਼ਨ ਡਿਪਾਰਟ-ਮੈਂਟ ਸੇ ਲੋਨ ਲੀਆ ਹੈ ਔਰ 30, 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਕੇ ਕਰੀਬ ਮੈਂ ਨੇ ਜ਼ੇਵਰਾਤ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਗਿਰਵੀ ਰਖ ਕਰ ਇਸ ਫ਼ੈਕਟਰੀ ਪਰ ਲਗਾਇਆ ਹੈ।"

ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਫ਼ਸੀਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਆਦਤ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ; ਪਰ ਦੇਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਲਈ ਰੈਫ਼ਰੈਂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਚਾਰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਦ ਕਿ ਅਜ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਦੋਸਤ ਹਨ, ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਇਕੱਠੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਕਲੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਈਨਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕਨਵਰਟ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਚਾਰਜ ਲਾਏ ਗਏ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਹਰ ਪਬਲਿਕ ਜਲਸੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਰਿਪੀਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਐਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਿਪੂਡੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਤਰੀ ਆਪ ਦੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਫ਼ੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਮੰਨੋ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਫ਼ਸਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। (ਤਾੜੀਆਂ) ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਦੋ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ, ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਣੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੈੱਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਫ਼ਸਰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਗੇ, ਪਾਰਟੀ ਪੋਲੋਟਿਕਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਬੇ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗ਼ਵ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਡੀ. ਸੀ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਕਦਮੇ ਬਣਾ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੀ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ । ਸੋ ਇਹ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਡੀ. ਸੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਣਾਵੇ । ਦਰਅਸਲ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਣਾਂਵਾਂਗੇ । ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਲੈਣਗੇ । ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਚੀਫ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਸਟੇਟਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਯੁਕਤ ਦੀਆਂ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਾਡੀਜ਼ ਬਣਨੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਹੋਰ ਬਾਡੀਜ਼ ਨਾ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਪ੍ਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਯਕੀਨ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਸਾਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਗੀ ਤਾਂ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਨਾ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਿਆਕੇ ਬੈਠਾ ਦਈਏ ਅਤੇ 3,000/-ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ । ਹਾਂ, ਅਗਰ ਉਹ ਬਾਡੀਜ਼ ਨਾ ਬਣੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । (ਤਾੜੀਆਂ) ।

ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਕਿ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ । ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ । ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੇਵਾ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਫਿਰ ਬੜੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਡੇ ਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਵਲੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਧਰ ਲੈ ਗਏ । ਇਹ ਬੜੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਲੀਡਰ ਆਫ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ, ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ, ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਮਾਈਨਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ, ਖ਼ੁਦ ਮੇਰੇ ਹਕ ਵਿਚ ਹਨ । ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਟੋਪਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਤਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆ ਜਾਣਗੇ । ਇਕ ਸਾਹਬ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿਦੇ ਹਨ, ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਨੇ ਆਦਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਨਿਸਟਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਰਾਦਾ ਸੀ ਕਿ 5 ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਵਾਂਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨਿਸਟਰ ਮੈਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਮੈਂ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਹੀ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਨਾਲ ਹਾਊਸ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਵਈਏ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰ ਭਜਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜੋ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਣੀ, ਉਸਦੇ ਘਰ ਸਮਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਡਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੈਠੇ ਰਹੇ । ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੱਲਾ ਸ਼ੇਰੀ ਦਿਤੀ । ਇਹ ਰਵਯਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤੋੜਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋੜਨੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਅਜ ਡੀਂਗਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਵਈਆ ਪਿਛੇ ਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਲੀਅਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫਰੰਟ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ? ਇਹ ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ; ਕੀ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਫਲੋਰ ਕਰਾਸ ਕਰਨਗੇ ਮੈਂ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ ? ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾ ਕੋਲ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗਾ? ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਉਣਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਜਨਸੰਘ ਦੇ ਆਉਣਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਆਉਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ਫਿਰ ਅੱਜ ਇਹ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੇ ਬੋਸਟ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ? ਇਹ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਕੀਤੀ । 19 ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ । ਪਬਲਿਕ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਲਾਠੀਆਂ ਚਲਾਕੇ ਤੇ ਅਜ ਵੀਹਵੇਂ ਸਾਲ ਆਪ ਪਬਲਿਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ । ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਫ਼ਿਸ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਨਾਲ ਤਾਕਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਬਲਿਕ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਗ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਥ ਹਕੂਮਤ ਹੋਵੇ । ਇਥੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਐਕਸਪੈਂਡ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਰੀਸ਼ੱਫਲ ਹੀ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਕਹੀ ਗਏ ਪਰ ਇਹ ਐਕਸਪੈਨਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ । ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾ ਤੋਂ ਪੁਛਦਾ ਕਿ ਰੀਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 22 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਰਖ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਕਰ ਹੁਣ 104 ਦੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਰਖ ਲਏ ਤਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਪਿਰਤ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪਾਈ ਸੀ ।

ਫਿਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੀਡਰ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਐਡੀ-ਟੋਰੀਅਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੇ । 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਹਾਰਸ ਟਰੇਡਿੰਗ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ ਆਇਆ । ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹੀ ਝਾੜ ਪਾਈ ਗਈ । ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੈਟਰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਬੁਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ । ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਇਨ ਪਾਵਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਤਾਂ ਇਕ ਦਰਖ਼ਤ ਦੇ ਇਕ ਪੱਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪੱਤਾ ਟੁਟਣ ਤੇ ਦਰੱਖਤ ਰੋ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਚਮਨ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਉਜਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਰੋਵੋਂ ਨਾ । ਨਾ ਫੁੱਲ ਰਹੇ ਨਾ ਪੱਤੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੱਲ । ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 20 ਸਾਲ ਲੁਟਦੇ ਰਹੇ । ਸੀਮਿੰਟ ਤੇ ਗਾਰਡਰ ਖਾ ਗਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿਤਾ । ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੁਰਤ ਕੀਤੀ, ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਫ਼ਤਵਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ।

ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਲਿਖੇ ਗਏ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ । ਵਾਜਬ ਸੀ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜੇ ਕਰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ । ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਨ ਰੀਐਲਿਟੀ ਹੈ ਜੋ ਅਖਬਾਰਾਂ ਸਾਰੀ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਝ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ ਜੋ ਅਜ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਚੂਏਸ਼ਨ ਬਨਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ।

ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਰੇਫਰੰਡਮ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਹੈ ? ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ 14 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਗਰਾਉਂ ਗਿਆ । ਉਥੇ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦਿਹਾਤੀ ਇਕੱਠ ਸੀ । ਉਸ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ । ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਬਣਾ ਲਉ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਰੋ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਹਕੂਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਦੋ ਦੋ ਹਥ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਕੱਠ ਜੱਸੋਵਾਲ ਸੀ । ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ ਹਰ ਥਾਂ । ਇਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਦੇ ਕਾਨ-ਫਰੰਸ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਬੰਦੇ ਢੋਹ ਢੋਹ ਕੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਲੋਕ ਆਪ ਚਲਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਹੈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵੇਖ, ਲੈਣ ਕਿ ਲੋਕੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਨੇ । ਇਹ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ । ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ । ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੜ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 50 ਤੋਂ ਵਧ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਾਤਮ ਤੇ ਆਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ । ਬੜੀਆਂ ਐਕਸਾਈਟਿੰਗ ਸਪੀਚਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਾਹਰੇ ਮਾਰੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਹ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਹ ਕਰਾਂਗੇ, ਆਉ ਜਿਸ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਥ ਲਾਉਣਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ।

ਪੰਜ ਮਈ ਨੂੰ ਜੋ ਵਾਕਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । ਪਰ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿਵਾਈ । ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ, ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਐਕਸਾਈਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਡਾਂਗ ਫੜ ਲੋ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਲੈਂਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਟਰਬਲ ਕਰੀਏਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਵੀਡੈਂਸ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਡੀਟੇਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੈਫਰੈਂਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਕੌਣ ਸੀ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ? ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਲਦ ਸਾਹਿਬ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਚਾ ਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ । ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਤਅੱਲਕ ਸੀ ਮੈਂ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰੈਪੁਡੀਏਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਪਰ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਦੁਰਾਹੇ ਗਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸਖਸ਼ ਹੋਰ ਸੀ । ਮੈਂ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ । (ਵਿਘਨ)

(ਇਕ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ : ਨਾਮ ਲੈ ਦਿਉ ਜੀ) ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਨਾ ਦਸਦਿਆਂ ਕਿ ਇਕ ਲੇਡੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਕੇ ਪੱਗਾਂ ਉਤਾਰੋ, ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਬੁਲਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਏ ਇਕ ਟਰਕ ਵਿਚ ਜਿਸਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ PNL 5209 । ਉਹ ਗਏ ਵੇਖਣ ਪਰ ਉਹ ਖਰੜ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਸੀ । ਫਿਰ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹੋ ਟਰਕ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ

ਘਰ ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਗਿਆ । ਕੀ ਇਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ (*Voice of Shame Shame*) ਗੌਰਮੈਂਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਬਦਮਾਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟਰਕਾਂ ਵਿਚ ਦੁਰਾਹੇ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਕਿ ਗੌਰਮੈਂਟ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕੀਤਾ ।

ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਧਰ ਰਬ ਵਿਚ ਯਕੀਣ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਰਬ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਧਰ ਕੋਈ ਅਕਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਜਨਸੰਘੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਤਾਂ ਰਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਮੱਕਰ ਫਰੇਬ ਵਾਲੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਨ (ਹਾਸਾ) (**ਸ੍ਰੀ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ** : ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾ ਲਾ ਲੈਣਾ) (ਹਾਸਾ)

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੋਜ਼ਖ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਬਣ ਗਿਆ । ਅਜ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਇਥੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਕਿ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ । ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਣੀ ਉਸ ਵਕਤ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ । ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਹੋ ਵਾ ਵੇਲਾ ਮਚਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ । ਡਕੈਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਸੀ । ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਏਥੇ ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਰੀਪੀਟ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਗੱਲ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਦੇਵੇ । ਪਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਆਂ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਲੀਡਰਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਵਾਈਜ਼ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਮਾਸ਼ ਦੇ ਇਹ ਆਦਮੀ ਹਨ । ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ । ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਹੈ ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਵਾਇਸ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਖ਼ਰਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੀ ਹੈ । ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸਮਗਲਰ, ਬਦਮਾਸ਼, ਗੁੰਡੇ ਕਮਾਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਪੂਲਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਦੱਰ ਦੇ ਕੁੜਤੇ ਅਤੇ ਪਜਾਮੇ ਪਾਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖਦੱਰ ਦੀ ਪੱਗ ਜਾਂ ਟੋਪੀ ਲੈ ਕੇ, ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਰਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਨਤਾਂ ਦੇ ਨਮਾਇੰਦੇ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗੇ । ਇਹ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਲਗਾਉ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ । ਐਸੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਰਦੇ ਵੀ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਹੋਰ ਕਈ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ । ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜਾਨੋ ਮਾਲ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਮਜ਼ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿਟਕਪੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ।

ਮਰਡਰਜ਼ ਦੇ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਕੇਸ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਲਈ ਮੈਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਟਾਫ਼ ਲਾਇਆ । ਇਸ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਕਟਿੰਗ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਲਈ ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪੰਜ ਸਤ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਲਈ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਏਥੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ । "ਪੱਟੀ ਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਏਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਕੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੋਂ ਕੋ ਗੋਲੀ ਸੇ ਉੜਾ ਦੀਆ ਗਿਆ । ਏਕ ਦਿਲਚਸਪ ਲੇਕਨ ਸਨਸਨੀ ਖੇਜ਼ ਇਤਲਾਹ । ਏਕ ਨੌ ਬਿਹਾਤਾ ਜੋੜੇ ਕੋ ਲੂਟਨੇ ਕੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਾ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਇਨਜਾਮ । ਖ਼ੁਦ ਅਪਨੇ ਹੀ ਦਾਮ ਮੇ ਸਯਾਦ ਆ ਗਿਆ । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 24 ਅਪਰੈਲ, (ਪੰਜਾਬ ਨੀਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ) ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ ਪਰ ਅਭੀ ਤੱਕ ਇਸ ਦਿਲਚਸਪ ਮਗਰ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਖਬਰ ਕੀ ਤਸਦੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ । ਲੇਕਨ ਯਹਾਂ ਪਹੁੰਚਨੇ ਵਾਲੀ ਗ਼ੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਇਤਲਾਹ ਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੱਟੀ ਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਏਕ ਲੈਂਡ ਲਾਰਡ ਕੇ ਦੋ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੋਂ ਕੀ ਅਪਨੇ ਹੀ ਹਰੀਜਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕੇ ਹਾਥੋਂ ਗੋਲੀਉਂ ਸੇ ਉੜਾ ਦੀਏ ਜਾਨੇ ਕੀ ਸਨਸਨੀ ਖੇਜ਼ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ । ਬਤਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਮਕਰਨ ਔਰ ਪੱਟੀ ਕੇ ਦਰਮਿਆਨ ਏਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਰ ਏਕ ਨਵ-ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੋੜਾ ਗਾੜੀ ਕੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹਾ ਥਾ । ਗਾਂਵ ਕਾ ਏਕ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਵਹਾਂ ਪਹੁੰਚਾ । ਨਵ ਵਿਆਹੁਤਾ ਲੜਕੀ ਕੇ ਗਲੇ ਔਰ ਹਾਥੋਂ ਮੇਂ ਏਕ ਕਿਲੋ ਕੇ ਕਰੀਬ ਸੋਨੇ ਕੇ ਜੇਵਰਾਤ ਥੇ । ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਕੀ ਨੀਅਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ । ਉਸ ਨੇ ਜੋੜੇ ਕੋ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੀਆ ਕਿ ਅਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਗਾੜੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੈ । ਯਿਹ ਇਲਾਕਾ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ । ਇਸ ਲੀਏ ਉਨ ਕਾ ਯਹਾਂ ਬੈਠਣਾਂ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਗਾ । ਵੋਹ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਚਲੇ । ਯਿਹ ਮਾਸੂਮ ਜੋੜਾ ਉਸ ਕੀ ਬਾਤੋਂ ਮੇਂ ਆਕਰ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਕੇ ਥੋੜੇ ਸੇ ਫਾਸਲੇ ਪਰ ਥਾ । ਘਰ ਜਾ ਕਰ ਇਨ ਕੀ ਖਾਤਰੋ-ਮਦਾਰਤ ਕੀ ਔਰ ਅਪਨੇ ਹਰੀਜਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੇ ਕਹਾ ਕਿ ਇਨ ਕੋ ਦੇਖ ਲੋ । ਉਨ ਕੋ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਕੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੀ ਤਰਫ਼ ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਦੂੰਗਾ ਔਰ ਤੁਮ ਫਲਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਗੜੇ ਮੇਂ ਜਾਕਰ ਰਾਈਫਲ ਲੇਕਰ ਬੈਠ ਜਾਓ । ਵਹਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨੇ ਪਰ ਇਨ ਕੋ ਗੋਲੀ ਸੇ ਉੜਾ ਕਰ ਜ਼ੇਵਰ ਉਤਾਰ ਲੇਨਾ । ਔਰ ਆਧਾ ਤੁਮ ਲੇ ਲੇਨਾ, ਆਧਾ ਮੈਂ ਲੇ ਲੂੰਗਾ । ਹਰੀਜਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਸਬ ਫੈਸਲਾ ਵਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਔਰ ਉਧਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਜੋੜੇ ਸੇ ਕਹਾ ਕਿ ਅਬ ਗਾੜੀ ਕਾ ਵਕਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਓ । ਜਬ ਵੋਹ ਜੋੜਾ ਗਾਂਵ ਸੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਾ ਤੋ ਏਕ ਨੇਕ ਦਿਲ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਸਮਝਾ ਕਿ ਇਨ ਕਾ ਇਸ ਵਕਤ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਰ ਜਾਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ । ਅਜ਼ਰਾਰ-ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਉਸ ਜੋੜੇ ਕੋ ਅਪਨੇ ਘਰ ਲੇ ਗਿਆ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਇੰਤਜਾਰ ਕੀਆ ਕਿ ਉਸ ਕਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਰਾ ਜ਼ੇਵਰ ਲੇਕਰ ਰਫੂਚੱਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋ । ਉਸ ਨੇ ਉਸੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਅਪਨੇ ਦੋਨੋਂ ਬੇਟੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕੀ ਤਲਾਸ਼ ਕੇ ਲੀਏ ਭੇਜ ਦੀਆ । ਜਬ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਲੜਕੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੋ ਹਰੀਜਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਤਾਰੀਕੀ ਮੇਂ ਸਮਝਾ ਕਿ ਯਿਹ ਨੌ-ਜਵਾਨ ਜੋੜਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦੀ ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਲੜਕੇ ਹਲਾਕ ਹੋ ਗਏ । ਗੋਲੀ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਨ ਕਰ ਲੋਗ ਪਹੁੰਚੇ, ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਭੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਔਰ ਅਪਨੇ ਲੜਕੋਂ ਕੀ ਲਾਸ਼ੇਂ ਦੇਖ ਕਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਕਰ ਗਿਰ ਗਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ ਕਤਲੋਂ ਕੀ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਨੀ ਮੌਸੂਲ ਹੂਈ ਹੈ ।"

ਇਹ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ 25 ਮਈ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਲਿਕ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਲਿਸ ਅਥਾਰਿਟੀਜ਼ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਖੱਬਰ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬਨਾਵਟੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟਿੰਗਜ਼ ਜਦੋਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਦੀ ਸਦਾਕਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲਾ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰਗਿਜ਼ ਕਾਮਿਆਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਰੂਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਭੁਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਦੀਆਂ ਫਿਗਰਜ਼ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਨਿਸਬਤ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਬਹੁਤ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਰਡਰ ਘਟ ਹੋਏ ਹਨ। [ਇਕ ਆਨਰੇਬਲ ਮੈਂਬਰ : ਬਜਟ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਡੈਫਿਸਿਟ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਰਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਡੈਫਿਸਿਟ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ (ਹਾਸਾ)] ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਔਥੈਨਟਿਸਿਟੀ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਇਥੇ ਸੁਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਏਥੇ ਕਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਅਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋ ਗਿਆ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲ ਗਈ। ਅਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਗਈ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਜਦੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਚੀਫ਼ ਮਨਿਸਟਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਮਨਿਸਟਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸਲ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬਣਨੀ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਮਨਿਸਟਰ ਦੀ ਕਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ। ਪ੍ਰੀਜ਼ੀਉਮੇਬਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸੇ ਵਕਤ ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਆਰਡਰਜ਼ ਦਿਤੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਇਸ ਮੁਆਮਲੇ ਤੇ ਤਹਿਕੀਕਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਮੈਰਿਟ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਾਕਿਆਤ ਹੋਏ ਉਹ ਇਹ ਹਨ। 16 ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਇਕ ਨੌਕਰ ਪਠਾਣਕੋਟ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪਠਾਣਕੋਟ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੇ ਪਰ ਉਥੇ ਇਸ ਮੋਟਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ। ਇਹ ਫੇਰ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਇਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਫੇਰ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਘਰੇਲੂ ਨੌਕਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਰੁਕੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ।

ਇਹ ਵਾਕਿਆ 16 ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਹੈ। 17, 18, 19 ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਣਾ ਬਿਆਨ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ :-

"Immediately I went to the office of the S. P. Gurdaspur but was told that he was away to Madhopur Dera Baba Nanak. Next day, I contacted the S. P. on telephone to fix up a meeting but on his enquiry about my programme, I thought he might see me and then I would explain the whole story. Since I have a number of engagements today and tomorrow, I cannot leave my car and driver here but after that I can send it anywhere it is needed for thorough examination."

ਲੇਕਿਨ ਐਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ 16 ਤੋਂ ਲੈਕੇ 19 ਤਕ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । Law must have its course.

ਟੈਲੀਫੂਨ ਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਵਾਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਜੋ ਕੁਝ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਉ। ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਲੇ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ 20 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰਿਪੋਟ ਕੀਤੀ ;

"The delay in lodging the report is due to my desire not to create any political controversy till I had met you."

ਯਾਨੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀਆ ਹਨ । ਇਹ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇਖ ਲੈਣ । ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸ. ਪੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । It is for the Members to see.

ਬਹਰ ਸੂਰਤ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਐਸ. ਪੀ. ਨੇ ਕਾਰ ਮੰਗੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਦਿਨ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਕੁਝ ਐਂਗੇਜਮੈਂਟਸ ਸਨ । ਦਿੱਲੀ ਜਾਕੇ ਵੀ ਇਹ ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਇਆ ਹੈ !

ਅਵਾਜ਼ਾਂ : ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀ ਹੈ ? ਬਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਬਲਿਸਟਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਬੜੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ । ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਜੀ ਬੜੇ ਨੇਕ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਮਿਨਟ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਹਾਊਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਓਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ; ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਉਹ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘੜੀ ਘੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਉਹ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ । ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਫਾਰਮ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸੈਕਟਰੀ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਨੂੰ ਨੋਟ ਇਸ਼ੂ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੀਕਿਊਸ਼ਨਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਫਰਟੇਲਾਈਜ਼ਰ ਖੇਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬੜੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹੀ ਖਾ ਗਏ। ਖੇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਖਾਦ ਖੇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇ । ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਰੀਏ ਦੀ ਡਿਟੇਲ ਲਈ ਜਾਵੇ । ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਖਾਦ ਮਿਲੇ। ਅਤੇ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਸਾਰੀ ਖਾਦ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਖਾਦ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਇਕ ਇਸ਼ੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਛੇੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲੀਸੀ ਲੈਂਗੁਏਜ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ । ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮਚਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿਉ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੁਲਾਉਂਗਾ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਪੁਛਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਾਲੀਸੀ ਦੱਸੋ । ਅਸੀਂ 20 ਦਫ਼ਾ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ । ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਨਸੰਘੀ ਵੀ ਕਲੀਅਰ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਲੀਅਰ ਹਾਂ ਔਰ ਇਸੇ ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ । ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਫਾ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਮਗਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ । ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 100 ਸਾਲ ਤਕ ਰਹੇ । ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ ਚਲਣ ਦਿੰਦੇ, 100 ਸਾਲ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ । ਜਨਸੰਘੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਬੜੇ ਕਮਿਊਨਲ ਨੇ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਬੜੇ ਸੈਕੂਲਰ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮਕੜ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਓ । ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਪਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ, ਲੁਟੇ ਗਏ । ਪ੍ਰਬੋਧ ਹੋਰੀ ਕਿੰਨੇ ਨੇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਸੰਤ ਆਦਮੀ ਨੇ । ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਕੇ ਗੋਡੇ ਪਰਨੇ ਹੋਕੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗ ਲਵਾਈ। ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 4, 5 ਦਿਨ ਛੁਟੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ । ਇਥੇ ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਰੈਫ਼ਰੈਂਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੈਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਹ ਬੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਕੜ ਲਿਆ ਹੈ । ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1964 ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਏਨੀ ਦੇਰ ਪਿਛੋਂ ਕਿਉਂ ਪਕੜਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਛੁਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਰ ਲਓ । ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ । ਉਹ ਧਾਰਾ 420 ਅਧੀਨ ਪਕੜੇ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਧਮਕਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚਲੋ ਪਕੜੋ, ਜ਼ੁਰਮ ਤਾਂ ਕੀਤਾ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਹੋਇਆ ਹੀ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਨਰਲ ਇੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਜੁਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਯੂਨਾਇਟਿਡ ਫਰੰਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੋਵੇ । ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਕੜਦੇ, ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਕੜੋ । ਹੁਣ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਲ. ਆਰ. ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਲਉ । ਮੈਂ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਏ ਲੈਣੀ ਹੈ । ਕੇਸ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਵਾ ਲਉ । ਅਗਰ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਚਲਾ ਜਾਵਗਾ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੀ ਕਿ ਲਾਕ-ਅਪ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰਖ ਲਿਆ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿ ਲਾਕ-ਅਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਖਦੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਖਮਲ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਦਿੰਦੇ ? ਜਿਸ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਕੜਿਆ ਜਾਵੇ ਚਾਹੇ ਇਧਰ ਦਾ ਕਰੇ, ਚਾਹੇ ਉਧਰ ਦਾ ਕਰੇ। ਇਹੋ ਮੇਰੇ ਆਰਡਰਜ਼ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਪਕੜ ਲਉ ।

ਮਲੋਟ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਬੜਾ ਸਕੈਂਡਲਸ ਕੇਸ ਸੀ । ਦੂਸਰੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਖਰਚਾ ਦਿਲਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਦਬਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਤੇ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ । ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜ਼ਾਗੀਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ । ਪੰਡਿਤ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹੋਰੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਮ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ । ਉਸ ਤੇ ਦਬਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੈਂ..ਹੈਂ..ਹੈਂ..ਹੈਂ ਕਰ ਛਡਿਆ ।

ਸਰਦਾਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕੇਸ ਹੋਰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਹਨ ਔਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਗੜਬੜ ਹੈ— ਇਰਰੈਗੂਲੈਰੀਟੀਜ਼ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟਿਸਿਜ਼ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਲਤ ਮੰਗੀ ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਗਈ । ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ । ਅਗਰ ਕੋਈ ਵੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਚਾਹੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਗਰ ਉਹ ਇਰਰੈਗੂਲੈਰਿਟੀਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰੇਗੀ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਗਿਰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਬੋਲਦੇ । ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫ ਦੋਸਤ ਨਾਲੋਂ ਦਾਨਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ , ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫ ਦੋਸਤ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ ।

ਇਕ ਬੀਬੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਰਾਸ਼ਰ ਜੀ ਹਨ । ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸੈਕਰੇਟੇਰੀਏਟ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ । ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ

ਕੋਈ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਨੂੰ, ਪਰਾਸ਼ਰ ਜੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਡੀ. ਪੀ. ਆਰ. ਓ. ਹਨ, ਸਸਪੈਂਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਯਕੀਨ ਦੁਆਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਹੋ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਐਪਰੀਸ਼ੀਏਟ ਕੀਤਾ ਔਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਇਹੀ ਤਵਕੋਹ ਸੀ । ਇਸ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪਿਛਲੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਹੋਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਮਿਤੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਸਪੈਨਸ਼ਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਈ । ਕਿਉਂ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦੇ ਜੋ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ :

"1st February, 1967,	Telephonic message from D. C. Hoshiarpur to D. P. R. intimating absence from office of D.P.R.O. (Sh. Prashar) and complaints of political parties against him to suggest his involvement with political activities.
2nd February, 1967.	The then Deputy Minister Home informed about above complaint of D.C. Hoshiarpur. D. P. R. recommended immediate transfer of officer. D. M. H. ordered that DPRO be transferred from Hoshiarpur to Sangrur.
6th February, 1967.	Orders of transfer of Shri Prashar to Sangrur issued. Shri Prashar never complied with these orders. He remained absent from office and put in an application for earned leave which was rejected. Meanwhile Shri Prashar resigned in protest.
23rd February, 1967.	C. M. Punjab cancelled orders of transfer of Shri Prashar. Officer posted back at Hoshiarpur against advice of D.P.R. Shri Prashar withdrew his resignation.
21st March, 1967.	L.W.M. desired that Shri Prashar may continue at Hoshiarpur but an enquiry into the allegations against him may beheld/completed immediately.
28th March, 1967.	Enquiry report of Deputy Director Public Relations in the charges against Shri Prashar discussed with L.W.M. who approved of the suspension of this Officer on 29th March, 1967 on the basis of primaa fcie evidence of his involvement in the General Elections.
30th March, 1967.	Orders regarding suspension of Shri Prashar issued and a detailed enquiry into the charges against him ordered."

Deputy Director Field, Public Relations Department has completed his detailed enquiry in to the various charges against Shri Parashar. The case is being put up to Government in the next few days.

The above facts will indicate that action against Shri Prashar was initiated by the Department during the period of rule of the Congress Ministry.

ਇਹ ਚੋਹਲ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਸਨ। ਅਫ਼ਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਐਬਸੈਂਸ ਫ਼ਰਾਮ ਡਿਊਟੀ ਹੈ, ਮਨਿਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਹੈ । ਹੁਣ ਏਥੇ ਸਾਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਸੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜੀਕਲ ਕਨਕਲੂਜ਼ਨ ਤਕ ਲੈ ਗਏ। ਹੁਣ ਯਕੀਨ ਦਵਾਂਉਂਦਾ

[ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ]

ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਉਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਐਵੀਡੈਂਸ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਗੌਰਮੈਂਟ ਉਸ ਨੂੰ ਰੀਇੰਸਟੇਟ ਕਰੇਗੀ । (ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਾੜੀਆਂ)

ਹੋਰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੇਸਿਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਫ਼ਰ ਕੀਤੇ । ਚੀਫ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਕੇਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਇੰਟਰਫ਼ੀਅਰੈਂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਨਾਲ ਰੈਪੂਡੀਏਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਫ਼ਰਜ਼ੀ ਹੈ ਔਰ ਝੂਠੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਕੇਸ ਹੈ ਸਰਦਾਰ ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਦਾ—ਵਾਇਰਲੈਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ । ਰੀਪਰੀਜ਼ੈਨਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਔਰ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰੋ । ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰ ਜਿਹੜੇ ਰੀਜ਼ਲਟਸ ਹੋਣਗੇ ਦਸ ਦਿਆਂਗੇ ।

ਇਕ ਅਮਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਈਸੋਲੇਟਿਡ ਕੇਸ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵੇਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਔਰ ਇਕੇ ਦੁੱਕੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਰਹਿਣਗੇ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਧੂਲਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬਮੈ ਹਥਿਆਰ ਪਕੜੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਔਰ ਪਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਹੋਰ ਵੀ ਆਈਸੋਲੇਟਿਡ ਕੇਸਿਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਬਰਪਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਜਨਾਬ, ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਾਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ । ਉਹ ਮੇਰੇ ਫ਼ਿਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਸਿੰਪਥੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਔਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ । ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੇਹਦ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ੋਟੋ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ—ਸਾਰੇ ਐਸ. ਪੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਇਰਲੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ । ਨਹਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਹਰ ਮੁਮਕਿਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਗਰ ਮਿਸਟਰ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡੁਬ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਔਰ ਪੁਲਿਸ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਪੁਲਿਸ ਅਜੇ ਤਕ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਕਿ ਸੁਈਸਾਈਡ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮਰਡਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਧਰੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਿਤਨੇ ਮਰਡਰ ਹੋਏ ਔਰ ਉਹ ਟਰੇਸ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ । ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰੋਂ ਜਾਲੰਧਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰੇਲ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਦਾ ਮਰਡਰ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਹ ਲਭ ਨਾ ਸਕੇ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਰਹੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਭ ਨਾ ਸਕੇ—ਟਰੇਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ । ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ । ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਔਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਪਲੇਂਟ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ । ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਥੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਸ ਦਿਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵਾਂਗੇ । ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਿੰਧਥੀ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ । ਮਗਰ ਕੋਈ ਐਸੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਗੌਰਮੈਂਟ ਦਾ ਤਅਲੱਕ ਹੈ ਮੈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਅਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਖੇਗੀ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੇ ਕੀ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਦੇ ਮੁਤਅਲੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰੀਵੈਂਸਿਜ਼ ਸੁਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ । ਇਸ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਸਰਕੁਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਔਰ ਐਸ. ਪੀ. ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰੀਵੇਨਸਿਜ਼ ਸੁਣਿਆ ਕਰਨ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕ ਐਨਾਉਂਮੈਂਟ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਫ਼ਲੋਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਤੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਅਫ਼ਸਰ ਹਰ ਡਿਸਟਰਿਕਟ ਵਿਚ ਗਰੀਵੇਨਸਿਜ਼ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ

1.00 P. M.

ਹੋ ਜਾਵੇ । ਉਸ ਅਫਸਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣਨਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਉਹ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ । ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਕਹਾਉਣ ਦੀ ਮੁਸਤਹਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

Dr. Jagjit Singh Chohan (Deputy Speaker) Will you, Sir, give them powers to order the D.Cs. ?

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ : ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਰਕ ਆਊਟ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ । ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਅਸੀਂ ਜ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਲਿਟੀਕਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਫ਼ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ ਪਰੀਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਮਿਉਂਸਪੈਲਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੀਪਰੇਜ਼ੈਂਟੇਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ।

ਸਟੇਟਸ ਆਫ਼ ਦੀ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਟੇਟਸ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਟੇਟਸ ਦੇਵੇਗੀ । (ਤਾੜੀਆਂ) ਮੈਂ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੈਕ-ਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਦੇਵੇ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਸਟੇਟਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਰਿਸਪੌਂਸਿਵ ਹੋਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਟੇਟਸ ਹੋਵੇ ।

ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਟੌਪ ਹੈਵੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਤਫ਼ਿਕ ਹਾਂ । ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਮਹਿਕਮੇ ਮਲਟੀ ਪਲਾਈ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਇਕ ਲੇਗੇਸੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਟ-ਡਾਊਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਿਟੀਸਾਈਜ਼ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੁਜੇਸ਼ਨ ਤਾਂ ਦਿਤੀ ਨਹੀਂ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਢਦੇ ਰਹੇ ।

ਜਿਥੋਂ ਤਕ Reforms Commission ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਤਲੱਕ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਇੰਪਲੀਮੈਂਟ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਖਰਚ ਘਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਉਸ ਦੇ ਮਿਨਿਸਟਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ । Administrative Reforms Commission ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੇਬਨਿਟ ਦੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰੇਗੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਸਬ—ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਾਉਣ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਈ ਕਦਮ ਵੀ ਉਠਾਏ ਹਨ । ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ । Fublic Service Commission ਦੇ 5 ਮੈਂਬਰ ਸਨ, 3 ਕਰ ਦਿਤੇ । ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸੁਪਰ—ਫਲੂਅਸ ਪੋਸਟਾਂ ਘਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਕਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਲਿਸ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਕਰਿਟੀਸਿਜ਼ਮ ਹੋਈ ਇੱਕਾ ਦੁੱਕਾ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਤੇ ਕਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਤੇ । ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਉਨੀ ਐਫੀਸ਼ੀਐਂਟ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਠ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੌਂਹ ਖਾਧੀ ਹੈ । ਇਹ ਖੁਦ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲ 20 ਸਾਲ ਤਕ ਇੰਟਰਫੀਅਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ । ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿਤਾ ਉਸ ਮਿਨਿਸਟਰੀ ਨੇ । ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਛਪੇ 5 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ । ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਮਹਾਜਨ ਨੂੰ ਪਰੈਜ਼ੀਡੰਟ ਬਣਾਇਆ, ਬੜਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਇਸਨੂੰ ਜਦ ਤਕ ਰਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ । ਮੈਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੰਟਰਫੀਅਰੈਂਸ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਫ਼ੀਆ ਰਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਹਿਸੇ ਦੀ ਇੰਪਲੀ—ਮੈਂਟੇਸ਼ਨ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੁਝ ਅੰਡਰ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੈ । ਕੁਝ ਅਨਾਮਲੀਜ ਹਨ । ਇਕ ਸਪਾਹੀ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਕ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਐਡ—ਹਾਕ-ਬੇਸਿਜ਼ ਤੇ ਦਿਤੇ ਗਏ । ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਪੁਛਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰੀਏ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਬਿਲਿਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਫ਼ੀਸ਼ੈਂਸੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਥਾਣੇ ਪਾਸ ਜੀਪ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਅਗਰ ਹਰ ਥਾਨੇ ਨੂੰ ਜੀਪ ਦਈਏ ਤਾਂ 300 ਜੀਪਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਟੋ ਘਟ D.S.P. ਅਤੇ ਇੰਨਸ-ਪੈਕਟਰ ਪਾਸ ਜੀਪ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਅਗਰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਟਰ—ਫੀਅਰ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ । ਚੁਨਾਂਚਿ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 20 ਤਰੀਕ ਨੂੰ D.S.Ps., S.Ps. ਅਤੇ D.Cs. ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾਈ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਟਰਫੀਅਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰਿਟਰਨ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਫਸਟਕਲਾਸ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਇਹ ਤਾਂ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਗਾੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਹੁਣ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ । 20 ਸਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਟਰਫੀਅਰੈਂਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਦਖਲ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੁਡੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਅਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਲੜਦੇ ਰਹੇ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਡਿਮਾਂਡਜ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੁਝਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ । ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਗੇ ਰਹੇ ।

ਫਿਰ ਕੁਝ ਬਿਰਲਾ ਫ਼ਾਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ । ਐਲੀਗੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਦੇ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਿਰਲਾ ਸੀਡ ਫ਼ਾਰਮ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗ਼ਲਤ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ । ਮੈਂ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬੈਚਾਂ ਤੋਂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਬਿਰਲੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਫ਼ਾਰਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਸਾਡੇ ਮੇਂਬਰ ਹੀ ਖਿਚਦੇ ਰਹੇ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਾਂਗੇ ।

ਫਿਰ ਜੋ ਸੀਡ ਫ਼ਾਰਮਜ਼ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਰਪਲਸ ਡਿਕਲੇਅਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ਾਲਤੂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸੀਡ ਫ਼ਾਰਮਜ਼ ਬਣਾਏ । ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟਿਆਂ ਛੋਟਿਆਂ ਫ਼ਾਰਮਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਕ ਨੋਟ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ । ਅਗਰ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਿਲਾਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ 2–3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਿਆ ਆਵੇਗਾ ਉਸ ਨਾਲ ਵਡਾ ਫ਼ਾਰਮ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਟੇਟ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋਵੇ । (ਤਾੜੀਆਂ)

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾੜੇਵਾਲਾ ਬਤੌਰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਆਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕੁਝ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ । ਆਪ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਫ਼ਾ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਾਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ (ਹਾਸਾ) । ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਮਿਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲੀਡਰ ਹਨ । ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਸਾਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਦਿਨੇ ਦਿੱਲੀ । ਰੋਜ਼ ਉਥੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਫ਼ਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਂ ਮੰਤਰੀ ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਜਨਸੰਘ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਅਕਾਲੀ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੰਤਰੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ । ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ । ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੋ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੋਗੇ । ਮੈਂ ਵਾਜ਼ੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਲੀਡਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸੇ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਆਫ਼ ਦੀ ਹਾਊਸ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਵਾਜ਼ੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ । ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੀਗਲ

[ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ]

ਓਪੀਨੀਅਨ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਫੋਰਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਤਅਲੁਕਾਤ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇਮਕਾਨ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਬਿਲਾਂ ਵਿਚ ਡੀਲੇ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਘਨ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਮੰਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਓਥ (oath) ਦਿਵਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨਿਸਟਰੀ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ,ਇਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਲਹਿਦਾ ਜੁਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਹਾਸਾ) ਉਥੇ ਮੈਜਾਰਿਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਬੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਹਾਊਸ ਬੰਦ ਹੈ, ਕੰਮ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੀ ਮਨਿਸਟਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਹਾਸਾ)

ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਰਸਨਲ ਸੈਕਟੇਰੀਏਟ ਵਿਚ 32 ਆਦਮੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘਟਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹਟਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਸ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਟਾਫ਼ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਸੀ ਹਟਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਇਸ ਵਕਤ ਹੋਰਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਊਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇੰਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੁਆਇੰਟਸ ਅਤੇ ਸੁਝਾਵ ਟਰੇਯਰੀ ਬੈਂਚਾਂ ਵਲੋਂ ਆਏ ਸਨ ਉਹ ਨੋਟ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਦਿਤੇ ਹਨ ਉਹ ਨੋਟ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਕੁਝ ਭੌਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਤੇ ਭੱਠਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਾਂਗੇ।

(ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤ ਪਾਲ ਕਪੂਰ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਬੈਗ ਚੁਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।)

ਇਹ ਸਜਨ ਜਿਹੜੇ ਬਸਤਾ ਚੁਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨੀ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਨਾਰਮਲ ਡਿਨਰ ਸੀ।

ਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਦਮੀ ਔਰਤਾਂ ਸਭ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ । ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਸਜਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਰੰਗ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆਪਨ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । ਇਥੇ ਹੋਮ ਗਾਰਡਜ਼ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ੋ ਦਿਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮੌਅਜ਼ਿਜ਼ ਆਦਮੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਜ਼ਾਤੀਆਤ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਕੋਹੜੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਘਟੀਆ ਪਨ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਥੇ ਕਹਿਣ ਲਗਿਆਂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐਕਸਪੰਜ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਸੀ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਕਾਨਫੀਡੈਂਸ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਦਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਆਫੀਸ਼ਲ ਫੰਕਸ਼ਨ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਇਥੇ ਦਿਆਂ । 10 ਸਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਜਜ਼ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵਡੇ ਵਡੇ ਖਿਆਲਾਤ ਲੈਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆਣ ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਆਏ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬੇਲ ਕਰਾ ਦਿਉ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਚਹਿਰੀ ਜਾਉ ਅਤੇ ਬੇਲ ਕਰਾ ਲਉ । ਦਸੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਸੀ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟੀਆ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ।

ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦਸਣ, ਕੋਈ ਖ਼ਾਮੀ ਦਸਣ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੈਲਕਮ ਕਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਦੇਣ । ਮੈਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਲਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤਕ ਸਾਡੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਰਹੇਗੀ ਪਿਉਰਿਟੀ ਇਨ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਲਿਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਿਹਾਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਡਾ ਹੈ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਅਤੇ Law will have its course ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । (ਪ੍ਰਸੰਸਾ)

Mr. Speaker : Now I put the cut motions to Demand No. 9 to the vote of the House. One is by Sardar Gian Singh Rarewala and the other by Shri Sat Pal Kapur. I will take them one by one.

Mr. Speaker : Question is—

That the demand be reduced by Re. 1/—.

The Motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That the demand be reduced by Re. 1/—.

The Motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That a sum not exceeding Rs. 2,14,71,000 be granted to the Governor to

[Mr. Speaker]

defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967—68 (excluding the amount of Rs. 71,57,000 already voted on account) in respect of charges under head 19-General Administration.

The motion was carried

Mr. Speaker: Now I put cut motions to Demand No. 12 to the vote of the House. Cut motions No. 1 to 5 stand in the name of Sarvshri Bhan Singh Bhaura, Jangir Singh Joga, Harkishan Singh Surjit, Hardit Singh Bhathal and Munsha Singh.

Comrade Jangir Singh Joga: Sir, I withdraw this cut motion.

Mr. Speaker: Is it the pleasure of the House that the hon'ble Member be allowed to withdraw his cut motion ?

Voices : Yes.

The cut motion was, by leave, withdrawn.

Mr. Speaker: There are two more cut motions. One is from Sardar Gian Singh Rarewala and the other from Pandit Mohan Lal.

Mr. Speaker: Question is —

That the demand be reduced by Re.1/—.

The Motion was lost.

Mr. Speaker : Question is—

That the demand be reduced by Re.1/—.

The Motion was lost.

Mr. Speaker: Question is—

That a sum not exceeding Rs. 5,79,63,050 be granted to the Governor to defray the charges that will come in the course of payment for the year 1967—68 (excluding the amount of Rs, 1,93,21,000 already voted on account) in respect of charges under head 23—Police.

The Motion was carried.

Mr. Speaker: The House stands adjourned till 9.00 a.m. tomorrow.

1.20 P.M. | *The Sabha then adjourned till 9.00 a.m. on Wednesday, the 17th May, 1967.*

552—24-6-68—305 Copies—Punjab Govt. Press, Patiala.